

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

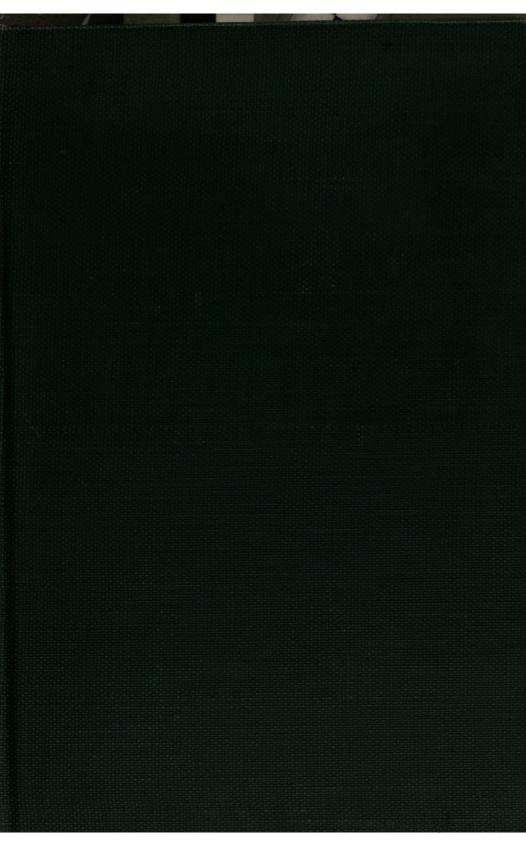
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + Keep it legal Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

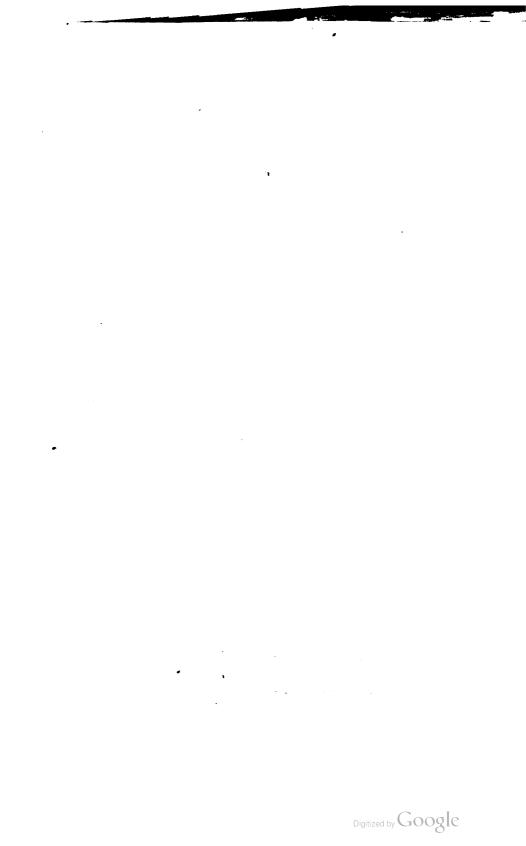
Library

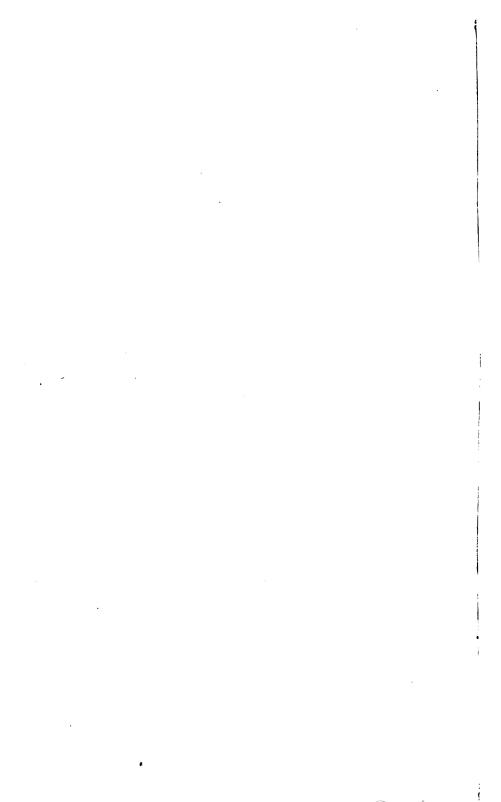
of the

University of Wisconsin.

General Library System University of Wisconsin - Madings 728 State Street Madison, WI 53706-1494 U.S.A.

P. PAPINII STATII

OPERA OMNIA.

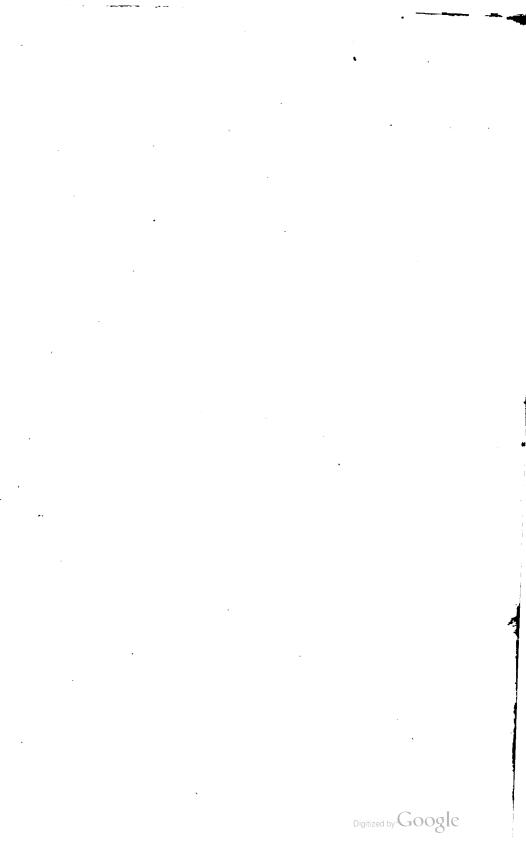
VOL. II.

Delph. et Var. Clas.

ł

Stat.

Statures

P. PAPINII STATII

OPERA OMNIA

EX EDITIONE BIPONTINA

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

VOLUMEN SECUNDUM.

F

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1824.

• • · · · , • . • . Digitized by Google

6947330

1

apie 42 Bours, Roisie 41 Olaraios

大学の

508376 x357 S7 1824 v.2

P. PAPINII STATII

THEBAIS.

· Digitized by Google

ARGUMENTA

LIBRORUM XII. THEBAIDOS,

EX VETUSTISSIMO CODICE TOLETANO.

SOLVITUR in PRIMO fratrum concordia libro. Denegat et fœdus, repetitaque regna SECUNDUS. **TERTIUS** in Thebas inflammat Dorica castra. In QUARTO Mayors bello rapit undique Graios. QUINTUS et Hypsipyles luctus, narratque dolores. Archemori SEXTUS ludos ad funera ducit. SEPTIMUS obsessas Thebas, vatisque sepulcrum. Occidit OCTAVO Menalippi cuspide Tydeus. Hippomedonta solo dat Nonus et Arcada telo. Cuspide fulminea DECIMUS Capanea terebat. 10 UNDECIMUS parili germanos funere jungit. ULTIMUS Ogygias dat vincere Thesea Thebas.

5

Digitized by Google

Aliud in veteribus libris legitur totius Operis Argumentum; hoc nempe: Associat profugum Primus Tydeo Polynicen. Tydea legatum docet, insidiasque, Secundus. Tertius Hermonidem canit, et vates latitantes. Quartus habet reges, ineuntes prælia, septem. Mox furiæ seni Quinto narrantur, et anguis. Archemori bustum, Sexto, ludique leguntur. Dat Graios Thebis, et vatem Septimus umbris. Octavo cecidit Tydeus, spes fida Pelasgis. Hippomedon Nono queritur, cum Parthenopeo. Fulmine percussus Decimo Capaneus superatur. Undecimo sese perimunt per vulnera fratres. Argiam flentem memorat Duodenus, et ignes.

....

Nulla Argumenta habent Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant .- 5 Pro Hypsipyles Gevart. Amstel. Gronov. Barth. &c. Hypsiphiles.

P. PAPINII STATII THEBAIDOS

LIBER I.

ARGUMENTUM.

ŒDIPUS, ut se patrem interfecisse, et matrem uxorem duxisse cognovit, dolore percitus, sibi oculos eruit, et occultando dedecori, se in subterranenm locum condit. Ædipi filii, Eteocles et Polynices, patrem nec invisunt in calamitate, nec solantur : quibns graviter infensus numina Inferorum ac præcipue Tisiphonen furiam, injuriarum parentibus illatarum vindicem acerrimam, in eos invocat. Tisiphone Thebas advolat, vixque regiæ domus limen attigit, cum motus insoliti in fratrum animis oriuntur. Furor, invidia, odium, discordia, et regnandi cupido, mentes eorum invadunt. Convenerat inter Eteoclem et Polynicem, ut alternis annis regnarent, et nt qui privatus foret, solum exilio verteret. Jupiter Deorum concilium convocat; exponit scelera quibus principes, tam Thebani, quam Argivi, obstringerentur : dicit apud se statuisse, utrosque meritis pænis afficere, licet a se originem ducant: bellum, quo id fieret, inter eos concitaturum : ejus causas fore nuptias Polynicis Thebani cum Argia Adrasti Argivorum regis tilia. Juno Argivos suos defendere frustra nititur : nam Jupiter Stygem obtestatus, se nullius precibus ab hoc proposito deterritum iri, Mercurium ad Plutonem mittit, cum mandatis, ut Laium in superas auras remittat, qui Eteocli nepoti referat, Diis visum, ut ipse regnum retineat, et fratrem id ex conventu repetentem armis repellat. Inde belli semina. Polynices, vitæ suæ a fratre timens, clam Thebis aufugit, et per devios tramites, nocte pluviosa et procellosa, ægre tandem Argos pervenit, et urbem ingressus, in vestibulo regio procubuit, somnum capturus. Adrastus tunc Argis imperabat. Huic duæ filiæ forma præstantes, quarum de nuptiis cum oraculum consuluisset, responsum retulerat, Leonem et Aprum sibi generos fore. Id responsi patris animum admodum angebat; Amphiaraus enim, etsi vates peritissimus, illud explicare non poterat. Tydens Calydona patriam fugiens ob cædem fratris, eadem nocte pluviosa et procellosa interceptus, Argos et ipse accedit; et cum in vestibulo regio requiescere vellet, a Polynice, qui prior venerat, prohibetar. Primum

Delph. et Var. Clas.

Stat.

2 P

probra invicem et minas jactant ; mox ad manus veniunt. Ad strepitum Adrastus excitatur, et facibus accensis egressus, duos adolescentes sanguine respersos videt. Sciscitatus, cujus generis essent, et quæ irarum causæ, Tydeus se Œnei Calydonis regis filium, Polynices, splenderem natalium non sibi deesse, respondit : parentum tamen nomina reticet. Adrastus, mitigatis eorum animis, in Regiam eos introducit; utrumque oculis perlustrat, et hunc leonis pelle, illum apri exuviis indutum cernens, conjecit eos esse, quos sibi generos fata destinabant. Nocti gratias agit, quod ejus ope, solicitudine, qua dudum urgebatur, liberatus esset. Sacrificia fieri, dapesque afferri, ac filias accersiri jnbet. Sacris demum peractis, memor Tydeum prius dixisse, ab Œneo se ortum, ad Polynicem conversus, ab eo, quibus parentibus natus esset, postulat. Polynices paulum cunctatus, Cadmum generis sui auctorem, Thebas patriam, Jocastam matrem esse dicit; patrem non nominat. Cni Adrastus respondet celare frustra illum velle, quæ omnibus nota essent; verum parentum scelera liberis non nocere, modo parentes non imitentur. Tandem Adrastus hymnum in honorem Apollinis canit.

FRATERNAS acies, alternaque regna profanis Decertata odiis, sontesque evolvere Thebas,

Pierius ardor subiit animum enarrandi fraterna bella, et regnum vicibus haben-

Singulis Thebaidos libris, si hunc primum librum excipias, præfixa sunt Argumenta in membranis. Argumentum vero, quod initio hujus libri desideramus, olim extitisse indicio nobis est Lactantius, qui ejus mentionem facit in Commentariis.—1 Quidam codd. Barthii: cognataque regna; et ita legit Lactantius, et citat media ætate scriptor Chroniei Lanrishamensis; alternaque Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c.—2 Dicertata codex quidam, quem citat Barthius in Advers. lib. xv1. cap. 20. sontisque evolvere

NOTÆ

Thebaidos] Thebais nomen sumit ab argumento: continet enim bellum quod inter Eteoclem et Polynicem ad Thebas gestum est.

1 Fraternes acies] Polynices enim et Eteocles, inter quos bellum hoc Thebanum gestum est, erant fratres, et Ædipi filik: in eaque ambo mutuis vulneribus cecideruut. Alternaque regna] Vacuo per abdicationem Ædipi Thebarum regio solio, Eteocles et Polynices pacti sunt, ut alternis annis imperarent. Sic Proces rex Albanorum, filiis Amulio et Numitori regnum annuis vicibus habendum reliquit. *Profanis*] Bene profanis. Omnes enim discordiæ et inimicitiæ inter fratres et propinquos impiæ sunt et profanæ.

2 Decertata] Bernartius, et ceteri Interpretes, pro 'valde et pertinaciter certata,' acceperant; præpositio enim 'de' in compositione plerumque auget: ut in 'deamo,' 'depereo,' et aimilibas. Barthius vero neminem Interpretum vim hnjus verbi perce-

THEBAIDOS LIB. I.

Pierius menti calor incidit. Unde jubetis Ire Deæ? Gentisne canam primordia diræ? Sidonios raptus, et inexorabile pactum Legis Agenoreæ? scrutantemque æquora Cadmum?

dum, decertatum impiis inimicitiis, ac Thebas nocentes. A quo tempore, Dea, imperatis incipere? an dicam originem prava familia? raptum virginis Sidonia, et inflexibilem conditionem mandati Agenoris? et Cadmum percurrentem maria? Res

NOT.E

pisse dicit; sed decertata significare. perdita et amissa concertando:' et ita veterem Glossographum intellexisse; apud quem : 'Decertata, certando amissa. Neuter enim tenuit, quod uterque alteri invidit. Quia quod propter illi fratricidium fecerunt, id post eos habuit Creon.' Hunc sensum confirmare potnisset Barthius duobus locis Thebaidos, uno lib. IV. 'Ah miseri morum! bellatis sanguine tanto, Et saltus dux aiter habet.' Ubi Eteocles et Polynices duobus tauris comparantur, qui secum invicem pugnant, ut avita pascua, et communem montem defendant. Altero vero lib. xu. 'Nil actum bello. Miseri, sic dum arma movetis, Vicit nempe Creon.' Sontes] Thebæ dicuntur sontes, vel propter præsentia bella : quia Thebani contra fidem, ut credibile est, utrique fratri datam, a partibus Eteoclis contra Polynicem regnum ex conventu repetentem steterunt; vel sontes propter Œdipum, qui patrem occiderat. et matrem uxorem duxerat ; vel 7ò sontes non refertur ad Thebanos, sed ad eorum principes Eteoclem et Polynicem. Thebas] Thebas, urbs olim clarissima Bœotiæ, Liberi Patris, et Herculis patria, quam alii ab Ogyge, alii a Cadmo conditam tradunt. Dicta fuit 'Entánulos, a septem portis,

quarum nomina referuntur Theb. v111. Erat alia ejusdem nominis in Ægypto 'Ecardoruxes, a centum portis, cognominata, et alia in Cilicia, Eetionis regia, patria Andromaches, Hectoris uxoris, quam idcirco 'Thebaidem' vocat Ovidius. Nomen hodie retinet.

3 Pierius] Poëticus, seu a Musis, quæ Pierides dictæ sunt, immissus. Unde jubetis] Multa enim sunt principia historiæ Thebanæ.

4 Dea] Veteres crediderunt Deas esse, que scribendis carminibus præerant, et Musas vocabant. Solebantque Poëtæ eas invocare initie suorum operum. Gentis diræ] Gens hic pro familia regia principum Thebanorum sumitur; et dicitar ' dira' propter eorum scelera.

5 Sidonios raptus] Intelligit raptum Europæ, Agenoris regis Tyri et Sidonis filæ, a Jove in taurum converso. Et inexorabile pactum Lagis Agenorea? scrutantenque æquora Cadmum] Enropa rapta, Agenor jussit Cadmo filio mavem conscendere ad perquirendam et recuperandam sororem; eique interminatus est perpetuum exilium, nisi eam reduceret; unde hic inexorabile pactum Legis Agenoreæ dicitur. Sidonios] Pro Tyrios, ob propinquitatem Tyri et Sidonis, licentia poëtis familiari : vel quia Agenor utriusque

595

Longa retro series, trepidum si Martis operti Agricolam infandis condentem prælia sulcis Expediam, penitusque sequar, quo carmine muris Jusserit Amphion Tyrios accedere montes. Unde graves iræ cognata in mœnia Baccho,

altius repetenda foret, si referrem trepidum satorem belli latentis, supponentem certamina sulcis consceleratis, et si prorsus exponerem, quo cantu Amphion imperaverit saxa appropinquare construendis mænibus Thebanis : qua de causa exarsit ira

jectabat, factum.—10 Jusserat Rom. Jusserit Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. et sic Petrens. Tyrios Petrens. et omnes codd. Gronovii, qui

NOTÆ

rex erat. Sidon autem est celeberrimum et antiquissimum emporium ad mare Phœnicium: quod nomen sortium est ab abundantia piscium: nam Saïd piscatio Phœnicibus significatur. Tyro distabat fere ducentis stadiis, ut habet Strabo. Hodie vocatur Saïd.

7 Trepidum Agricolam] Cadmum. Cadmus, sorore non reperta, cum ex oraculi responso venisset in ea loca in quibus postea Thebas condidit, draconem Marti sacrum, qui comitum suorum aliquos occiderat, interfecit, et avulsis ejus dentibus, Minervæ monitu, ac satis, orti sunt repente homines armati, qui se mutuis vulneribus conciderunt, quinque exceptis, qui se Cadmo conjunxerunt. Trepidum] Quis enim non horresceret, si prodeuntes e terra bellatorum copias videret? Martis] Belli. Martem sumi pro bello apud Poëtas passim obvium. Operti] Id est, latentis in dentibus satis draconis. Vide Ovid. Met. III.

8 Infandis] Quia pepererunt armatos homines. Condentem prælia sulcis] Imitatus est Papinius Propertium, qui loquens de Medea, hæc ait lib. 111. Eleg. 10. 'Colchis flagrantes adamantina sub juga tauros Egit, et armigera prælia sevit humo.'

9 Quo carmine muris Jusserit Amphi-

on Tyrios accedere montes] Amphion Jovis, vel, ut alii volunt, Mercurii filius fuit; a quo cum lyram accepisset, moti dulcedine cantus lapides sponte se muris Thebarum construendis admoverunt. Locus fabulæ datus, quod Amphion Thebas muris et turribus cinxerit, ac fidibus præclare cecinerit: vel potins, ut ait Solinus, quod 'affatus suavitate homines rupium incolas et incultis moribus rudes ad obsequii civilis perduxit disciplinam.'

10

10 Tyrios] Thebanos. Thebani enim a Tyriis originem ducebant. Verum Gronovius legendum censet Tyriis, etsi fateatur omnes Mss. codices habere Tyrios, ut ad muros referatur: rectius quippe dicit Thebanis muris accedere saxa, quam saxa Thebana muris accedere. Montes] Hyperbolice, prograndibus saxis.

11 Unde graves iræ cognata in mænia Baccho] Per mænia hic personæ intelliguntur. Duplex autem potest esse sensus hujusce versus. Nam aut graves iræ possunt esse Bacchi in cognata sibi mænia, aut alterius in mænia cognata Baccho. Priori sensu intelligitur de Baccho graviter irato Pentheo, ob spreta orgia sua: unde discerpi eum fecit a propria matre; et hic mænia pro Pentheo accipit Poëta. Cognata] Quia Bacchus et Pen-

,596

Quod sævæ Junonis opus, cui sumserit arcum Infelix Athamas, cur non expaverit ingens Ionium socio casura Palæmone mater. Atque adeo jam nunc gemitus, et prospera Cadmi 15

Bacchus in consanguineam urbem : quod opus immitis Junonis; in quam miser Athamas arcum ceperit : cur genitrix, se præcipitatura comite Palemone, non exhorruerit magnum mare Ionium. Verum jam nunc patiar sileri res Cadmi adversas, et

cum Barthio malit Tyriis.-12 Codex Behot. cur sumpserit arcus; codd. Barthii, Lindenbrogii, et Petrens. cum Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. cui sumpserit arcus; Rom. et Venett. 3. 4. artum, quod receperant Lindenbrog. Cruc. Gevart. Dan. Heins, et Gronov. improbante Barthio.-15 Atque adco Petrens. codex Behot. Rom. et Venett. quod receperant Lindenbrog. Cruc. Gevart. Dan. Heins, et Gronov. Atque ideo Barthii membrane cum

NOTE

theus consobrini erant; Agave enim, mater Penthei, matertera erat Bacchi. Posteriori sensu intelligi potest de Junone, quæ non contenta perdidisse Semelem matrem Bacchi, quem ex Jove susceperat, (unde gravissimæ iræ,) ultionem suam in omne genus Bacchi extendit, præcipue in sorores matris ejus, nempe Ino, Autonoën, et Agaven; et hic mænia sumeret Poëta, pro sororibus Semeles. Vel quia Ino, Autonoë, et Agave, materteræ Bacchi erant. Prior sensus mihi verior videtur.

12 Quod sævæ Junonis opus] Nota fabula, ut Semele per fraudem Junonis decepta est, cum illins suasu petiisset a Jove ut ad se veniret ea majestate qua solebat ad Junonem. Vide Ovid. Met. 11. Sævæ] Quia Juno acerrimo odio semper pellices Jovis prosecuta est, omnesque, quantum potuit, perdidit. Cui sumserit ærcum Infelix Athamas] Athamas rex Corinthi furore a Junone immisso percitus, arrepto arcu, Learchum filium sagittis confixit. Infelix] Quia in proprium sanguinem sæviit.

13 Cur non expaverit ingens Ionium, socio casura Palæmone mater] Ino, ux-

or Athamantis, at vidit furentem maritum occidisse Learchum alterum ex filiis, metu secum altero Melicerta e Moluride petra in mare Ionium præcipitem egit. Hi autem, miseratione Nereidum, in numerum Deorum marinorum relati sunt; Ino Leucothoë, filius vero Palæmon Græcis dictus fuit : Latinis autem Mater Matuta, et Deus Portunus. Ingens Ionium] Supple 'mare.' Ionium autem mare est ea pars maris Mediterranei, quæ inter Siciliam, Peloponnesum, et Cretam extenditur. Ptolemæus vero in descriptione Macedoniæ, cam quoque portionem Sinus Adriatici, que oram Macedonie alluit, mari Ionio ascribit.

15 Gemisus] Adversa. Quod profugus e patria sedes alias quærere coactus fuerit: quod ejus filiæ in gravissimas calamitates inciderint: quodque ipse tandem regno expulsus confugerit in Illyricum, ubi cum Harmonia uxore in serpentem conversus fuit. Prospera] Quod Thebas florentissimam civitatem condiderit; Harmonian, filiam Veneris et Martis, uxorem duxerit, et avus Bacchi per Semelen filiam fuerit.

Præteriisse sinam : limes mihi carminis esto Œdipodæ confusa domus : quando Itala nondum Signa, nec Arctoos ausim sperare triumphos, Bisque jugo Rhenum, bis adactum legibus Istrum,

secundas. Sola confusa Œdipi familia sit mihi terminus operis ; cum non audeam sperare celebrare Itala vezilla, nec triumphos de Septemtrione actos, Rhenum bis jugo, et Dunubium bis imperio submissum, et conjuratos Dacos deturbatos ex

Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant.—18 Petrensis: spectare triumphos; et sic codex Burmanni a manu pr. sperare Behot. codex Burm. a manu sec. Rom. Venett. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. Marklandns ad Sylv. 1. 4. 91. legit spirare triumphos; et sic etiam conj. Heinsius ad Ovid.

NOTÆ

17 (Edipodæ] (Edipus, Laii et Jocastes filius, ut primum natus est, in monte Cithærone fuit expositus. (Laius oraculum acceperat, se a filio, si quis sibi ex Jocasta nasceretur, aliquando occisum iri.) Edipus ibi repertus a Phorbante pastore portatus fuit ad Meropen uxorem Polybi Corinthiorum regis, qui eum pro filio educavit. Edipus autem grandior factus, comperit se non esse Polybi filium; quapropter consultum ivit Oraculum, a quo accepit, se patrem in Phocide inventurum: quo cum venisset, Laium patrem illac iter facientem imprudens interfecit. Victa mox Sphynge, rex a Thebanis salutatus, Joeastam matrem uxorem duxit; ex qua quatuor liberos suscepit. Exorta demum gravi pestilentia, respondit oraculum, huic finem non fore, nisi cædes Laii vindicaretur: facta igitur hujus cædis diligentissima conquisitione, accepit Œdipus se et patrem interfecisse, et matrem in matrimonio habuisse: unde tanto dolore correptus fuit, ut sibi ipsi oculos ernerit, regnoque abdicato, in locum obscurissimum se condiderit. Quæ omnia postea explicabuntur. Confusa domus] Nam in ea familia omnia jura naturæ turbata sunt, quia idem filius, et maritus, eadem mater et uxor, iidem liberi, ac nepotes. Quando Italu nondum Signa, nec Arctoos ausim sperare triumphos] Supple 'celebrare.' Arctoos triumphos] Intelligit duos legitimos triumphos, quos Domitianus egit de Cattis ac Dacis post varia prælia : de Sarmatis lauream modo Jovi Capitolino retulit, ut discimus ex Suetonio in Domitiano, Arctoos] Quia hi populi positi sunt Septemtrionem versus, qui Græcis Arctos dicitur ab ursa majori et minori, quibus subjacet Septemtrio, dortos enim Græcis ursam significat. Ausim] Pro audebo, vel audeam. Sic Virg. Ecl. 111. 4 De grege non ausim quicquam deponere tecum.' Et Georg. 11. 'Ausim vel tenui vitem committere sulco.'

19 Bisque jugo Rhenum] Innuere vult Cattos, Rheni accolas, victos fuisse a Domitiano, ac sub jugum missos. Rhenum] Rhenus notissimus Europæ fluvius, Galliam a Germania dividens. Celebris olim transitu Julii Cæsaris, sed paucis ante annis clarior transitu Ludovici Magni Gallorum regis. Efficit autem illam nominatissimam Batavorum seu Hollandorum insulam, nupera clade memorabiliorem, quam longinquis per omnia maria navigationibus: beneque actum est, ut essent populi, qui

Et conjurato dejectos vertice Dacos : Aut defensa prius vix pubescentibus annis

monte, aut bella pro Jove prius gesta a Domitiano viz pubertatem ingresso. Et tu,

Met. v. 348. Vide Drakenb. ad Sil. xvi. 536 .-- 20 Nonnulli digjectes .-- 31

NOTE

tetum orbem, vel celeniis, vel fœderibus, ac commercio tenerent, ut famam invicti regis, tanquam futuri rerum domini, longe lateque per omnes gentes ferrent. Bis adactum legibus Istrum] Intelligit Dacos Danubii accolas, a Domitiano bis victos, ac leges Romanas recipere coactos. Istrum] Ister seu Danubius ortus, ut ait Plinius lib. Iv. cap. 12. ' in Germaniæ jugis montis Abnobæ, ex adverso Raurici Gallize oppidi, multis ultra Alpes millibus, ac per innumeras gentes lapsus Danubii nomine, immenso aquarum auctu, et unde primum Illyricom alluit, Ister appellatus, sexaginta amnibus receptis, medio ferme eorum navigabili, in pontum vastis sex, vel, ut alii, septem fluminibus evolvitur.' Hodie vocatur Donau.

20 Et conjurato dejectos vertice Dacos] Daci, populi Transdannbiani, qui ad Septemtrionem Carpatho monte a Polonis disterminantur, habentque ad Occasum Tibiscum fluvium: ad Meridiem vero et Ortum ad Danubinm usque extendantar. Hodie dividuntur in plures populos, Transylvanos, Zypserlandios, Rascios, Servios, et Bulgaros. Dicuntur dejecti vertice, quia bæc gens montibus inhærebat, ut observavit Florus lib. IV. ' Daci montibus inhærent.' Ob idque Papinius semper hanc gentem per 'montem' designat. Equo Maximo : 'Tu tardum in fædera montem Longo Marte domas.' Et Lacrymis Etrusci: 'Hæc est, quæ victis parcentia fædera Cattis, Quæque suum

donat Dacis clementia mentem.' Verisimile est cliam, corum regiam iu editissimo aliquo ac munitissimo monte sitam fuisse, ut patet ex Dionis Epitome, ubi bellum Trajani cum Dacis describitur, quamque ob cam rationem Papinius etiam, 'domum arduam Daci' vocat. Eodem Equo Maximo : 'Et attoniti domus ardua Daci.' Conjurato] Hypallage, pro ' conjuratos Dacos.' Et hinc colligimus, forsan moris fuisse Dacis, ut, cum bello urgerentur, confugerent in illum montem, et certo quodam ritu conjurarent contra hostem. Cur enim illum 'verticem conjuratum' appellaret? Quod etiam facere consueverant hausta aqua ex Istre, ut observat Junius Philargyrins ex Aufidio Modesto ad illud Georg. n. 'Aut conjurato descendens Dacus ab Istro.' Et Prudentius in Symmachum de Alarico Dacorum rege iequens : 'Tentavit Geticus auper delere tyrannus Italiam, patrio veniens juratus ab Istro.' Et Claudianus de eodem, libro de Bello Getico : 'Qui cuncta sibi cessura ruenti Pollicitas, patrii numen juraverat Istri, Non nisi calcatis loricam ponere Rostria." Getze enim et Daci una cademane gens ex Plinio lib. 1v. cap. 12. et Horatio lib. 111. Od. 8. ad Maccoatem : 'Occidit Daci Cotisenis agmen.' Quem Cotisonem Suetonins, Augusto cap. 63. vocat Getarum regem. Strabo tamen Getas collocat magis ad ortum versus, et Pontum Euxinum; Dacos vero ad Occidentem.

Bella Jovis. Tuque o Latiæ decus addite famæ, Quem nova maturi subeuntem exorsa parentis Æternum sibi Roma cupit ; licet arctior omnes Limes agat stellas, et te plaga lucida cœli Pleiadum, Boreæque, et hiulci fulminis expers

Domitiane, qui adjectus es ornamentum Latino nomini, quem Roma sibi in perpetuum imperare optat, succedentem novissimis inceptis senioris patris; quamvis cuncta sidera contrahant suos fines tibi recipiendo, ac te luminosus tractus cœli exors Vergiliarum, Aquilonis, ac hiulci fulminis invitet: et si ipse sol moderator velocium

Alii codd. pro annis habent armis.—22 Bella Jovis, teque o Latia contra codd. et edd. omnes scribi jussit Gronovius.—24 Codex Behot. et Dan. cum edd.

NOTÆ

21 Defensa] Supple, a Domitiano.

22 Bella Jovis] Intelligit Capitolium, in quod se recepit Domitianus cum ceteris Vespasiani partes sequentibus, quodque defendit contra irruentes Vitellianos. Tuque o Latiæ, $\beta c.$] Gronovius legit : teque o Latiæ; et te interpretatur, omnes virtutes tuas, omnem magnitudinem, omnia decora. Sed $\tau \delta$ tuque mihi retinendum videtur. Hic enim incipit Poëta alloqui Domitianum, eumque adulari. Latiæ] Romanæ, quia Roma in Latio sita erat.

23 Maturi] Maturus et de annis et de animo dicitur, junxitque Ovidius: 'Animo maturus et ævo,' et utrumque de Vespasiano dici potest; nam senex erat et prudens. Nova exorsa] Id est, opera inchoata per patrem Vespasianum, quæ Domitianus absolvit. Aurelius Victor: 'Domitianus multa opera inchoata per patrem, vel studio fratris, atque inprimis Capitolium absolvit.' Parentis] Vespasiani.

24 Roma] Roma caput, non solum Italiæ, sed totius orbis, clarior quam ut debeat indicari. Ejus descriptionem vide apud Plinium lib. 111. cap. 5. Licet arctior, §c.] Adulatur Poëta Domitianum, secutus exemplum Virgilii, et Lucani. Hæc vero adulatio habebat prævium morem, seu potius errorem, quo imperatores post mortem consecrabantur, ac in numerum Deorum referebantur. Sed cum Poëtæ res augere soleant, addunt de suo, esse in arbitrio principum, quam sedem in cælis, quamque mundi administrationis partem capere velint. Arctior] Ad te recipiendum scilicet.

25 Plaga lucida] An circulum lacteum intelligit, quem Ovidius vocat iter, quo superi ad Jovem accedunt? Met. 1. 'Est via sublimis, cœlo manifesta sereno, Lactea nomen habet; candore notabilis ipso. Hac iter est Superis ad magni regna Tonantis, Regalemque domum.'

26 Pleiadum] Pleiades, Latinis Vergiliæ, Poëtis Atlantides, Arabibus Attauria, (quasì taurinas dixeris₂) sunt sex, vel potius septem stellæ, quæ in latere Tauri conspiciuntur, dictæ ἀπο τοῦ πλέεω. Nicander, post eun Vitruvius, ac Plinius, in cauda Tauri, Hipparchus extra Taurum, in sinistro pede Persei posuerunt. Has in Taprobana insula nunquam conspici, auctores sunt Plinius et Solinus: sed falluntur; eorum, enim qui Taprobanam incolant, verticibas prope imminent. Ceterum earum ortus Solicitet ; licet ignipedum frænator equorum Ipse tuis alte radiantem crinibus arcum Imprimat, aut magni cedat tibi Jupiter æqua Parte poli ; maneas hominum contentus habenis, Undarum terræque potens, et sidera dones. Tempus erit, cum Pierio tua fortior œstro

equorum imponal comie tuis coronam celse fulgentem, aut Jupiter relinquat tibi mediam partem vasti cæli ; sis contentus dominatione hominum, et imperio terræ marisque, ac des cæhum. Tempus veniet, cum validior furore a Musis immisso,

antiq. artior omnis.—28 Membranæ Barthii: Ipse tuis late; Petrens. Dan. Petav. Behot. Rom. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. alte.—29 Barthio aliquando placebat: haud magni, &c.—32 Pierio tua fortior Laur. Petrens. et nonnullæ membranarum Barthii, cum Rom. Gevart. Amstil. Gronov. et recentt. et sic legebat Lactantius; lawigero Dan. Petav. Put. unus Behot. Lipsian. Buslid. Lang. Taurin. unus Burmanni, alique nonnulli Barth. cum Venett. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. Cf.

NOTÆ

tempestates maximas facit. Unde vult Poëta sedem Domitiani in cœlis esse dissitam a Pleiadibus.

Borea:] Boreas sen Aquilo, ventas qui a Septemtrione flat, unus e quatuor Cardinalibus. *Hinlei*] Fulmen dicitur hiulcum, quia fulmen, quicquid percusserit, hiare facit.

27 Ignipedum franator equorum] Designat solem, cui currum equis junctum tribuere veteres. Ignipedum] Id est, velocitate pedum scintillas excitantium.

28 Alte radiantem crisibus arcum] Intelligit coronam igneam, radios longe projicientem, qua solem caput cinctum habere fingunt Pnëtes. Et alludit ad insanum veterum morem, quo imagines ac statuas imperatorum ornabant insignibus, quæ propria erant Deorum, ut fulminibus, astris, et præsertim radiis, seu radiata corona. Suetonius Augusto: 'Atque etiam sequenti nocte statim videre visus est filium mortali specie am, pliorem, cum fulmine ac sceptro, exuvisque Jovis maximi, ac radiata corona.' Ad principes translatum nummi probant, in quibus tam Augustum, quam alios radiato capite videre licet. Hæc autem erant quasi præludia futuræ consecrationis.

29 Jupiter] Hunc summum patrem Deorum ac hominum credebant veteres.

31 Sidera dones] Diis relinquas : aut melius, dones Patri Vespasiano, Tito fratri, filioque, sorori, ac uxori. Domitianus enim hos in numerum Deorum retulerat. Vide Suetonium Domitiano. Similis locus Equo Maximo : 'Certus ames terras, et quæ tibi templa dicamus Ipse colas, nec te cœli juvet aula.' Et Eucharistice ad Germanicum : 'Rata numina miseris astris, Templaque des, habitesque domos.'

22 Pierio estro] (Estrum, seu cestrus, Latine asilus, et tabanas dictus, est musca aculeata, seu apis species. Hic metaphorice usurpatur, pro stimulo quasi furibundo, seu furore poëtico, quo Poëtte agitantur. Itera cupiditatum stimuli elorpos dicustur,

Facta canam: nunc tendo chelyn: satis arma referre Aonia, et geminis sceptrum exitiale tyrannis, Nec furiis post fata modum, flammasque rebelles Seditione rogi, tumulisque carentia regum Funera, et egestas alternis mortibus urbes. Cœrula cum rubuit Lernæo sanguine Dirce,

dicam gesta tua: nunc experior citharam. Sufficist scribere bellum Thebanum, et sceptrum perniciosum duobus regibus, nec modum odiis post mortem, et flammas busti dissidio pugnaoes, cadaveraque ducum insepulta, et urbes exhaustas mutuis funeribus: cum cærulea Dirce tincta fuit cruore Argivo, et mare expavit Ismenum

Achill. 1. 509.—33 Gronov. legendum putat : tento chelyn.—34 ' Probo optimi exemplaris lectionem : sceptrum excidiale tyrannis; quod comminisci non fuit ullius librariorum.' Barth. exitiale retinent Petrens. Dan. Petav. unus Behot. Lipsian. Buslid. et Lang. cum edd. vett.—35 Edd. autiq. rebellis.—40 Hismo-

NOTÆ

quibus quasi œstro quis agitatur. Pierio] A Musis immisso, poètico. Quidam codices habent lawigero, seu Apollineo, quia poètæ tanquam ministri Apollinis, cui laurus sacra erat, laureas capite ferebant.

33 Nunc tendo chelyn] Gronovins legendum censet, tento, quod est proludo, meditor, experior. Et hujusce lectionis firmandæ gratia plures citat scriptorum auctoritates. Et apposite ad mentem Papinii. Supra enim Papinius dicit, se non ausam canere 'Signa Itala' nec 'triumphos' Domitiani, sed tempus venturnm, quo hoc facere posset: nunc experiri citharam in levioribus argumentis. Sic Achilleid. 1. 'Te [Domitiane] longo, mec dam fidente paratu Molimur, magnuaque tibi præludit Achilles.'

34 Aonia] Thebana. Nam Bœotia, cujus Thebæ caput, prius vocabatur Aonia. Geminis tyrannis] Odiose tyrannis; id est, Eteoch et Polymici.

25 Nec furiis post fata modum, flammasque rebelles Seditione rogi] Tangit fabulam, qua dicitur, imposito Polyuicis corpore per errorem rogo Eteoclis fratris, discessisse flammas, ac in diversas partes abiisse, odiumque intestinum, que fratres in se iuvicem ardebant, revixisse; unde dicit Poëta, ut rem miram, finem non impositam huic furibundo odio, etiam post mortem, cam mors omnia odia solvere dicatur. Hoc argumentum tractatur a Poëta Theb. XII. Vide Pausaniam in Becoticis, ubi refert hec prodigium adhue sue tempore contingere, cum iis sacra finet.

36 Tunulisque carentiaregum Fanera] Gravissimis enim edictis Creon, qui Eteocli successerat, ut postea videbinus, vetuerat, ne corpora dacum Argivorum in bello Thebano occisorum cremarentar, ac sepultoræ mandarentur: minatus crudelissimas pænas iis qui illis hoc pietatis officium præstarent.

87 Alternis mortibus] Id est, civibus, qui ex utraque parte occiderant, peremtis. Urbes] Argos et Thebas, ceterasque urbes bello Thebano vexatas.

38 Carula cum rubuit Lernao sanguine Dirce] Dirce fons Baestiæ prope Thebas, a que Thebæ Dircææ vo-

35

40

Et Thetis, arentes assuetum stringere ripas, Horruit ingenti venientem Ismonon acervo. Quem prius heroum. Clio. dabis? immodicum iræ Tydea? laurigeri subitos an vatis hiatus? Urget et hostilem propellens cædibus amnem Turbidus Hippomedon, plorandaque bella protervi

magno cumulo influentem, qui vix solitus erat lambore littora sua arida. Quem primum Heroum Clio memorabis? en Tydeum impotentem iræ, en laureetum vatem repente absorptum dekiscente terra? Impellit me ad scribendum ferox Hip-pomedon, occisorum sanguine accelerans inimicum flumen, defienda sunt arma petu-

non Lactantius in Comment .--- 43 Codex unus Behot, unus etiam Lindenbrogii : hostile propellens oedibus agmen. Lectionem nostram exhibent Petrens.

NOTÆ

cantur, Musis sacer. Carula] Proprium aquarum epitheton. Lernato] Id est, Argivo, a Lerna oppido sinus Argolici, referente Pomponio, vel a Lerne palude Argolidis, in qua Hercules Hydram occidit, vel tandem a fluvio ejusdem nominis in eadem regione, per Prasias in sinum Argo-Ncum influente, ut refert Strabo.

39 Thetis] Hic Thetis pro mari su-Alias est mater Achillis. mitur. Assuetum] Supple Ismenon infra. Arentes stringere ripas] Id est, qui solitus est contineri intra parvum alveum, nec effunditur in ripas suas, unde arentes et siccæ sunt.

40 Ismenon] Ismenus fluvius Bœotiæ, influens in Euripam Euboicum, ioxta Aulida.

41 Heroum] Scilicet eorum aui venerunt ad expeditionem Thebanam. Clio] Clio, una ex Musis, cujus munus erat, canere facta fortium virorum. Immodicum iræ Tydea] Tydeus Œnei, Calydoniæ seu Ætoliæ regis, et Eurybææ filius, unus ex ducibus Argivis. Et bene dicit immodicum iræ : nimium enim indulsit iræ, cum Menalippi, qui eum letaliter vulneraverat, caput dentibus laceravit, cit ploranda, id est, miseratione dig-

ac cerebrum ejus mandit. Vide octavum librum Theb.

42 Laurigeri subitos an vatis hiatus] Innuit Amphiaranm vatem Argivum, unum e ducibns Argivorum, qui cum dimicaret, subito terræ hiatu absorptus est. Laurigeri] Quia Amphiaraus erat vates, et sacerdos Apollinis, et sic laurum ferebat, ut insigno suæ dignitatis. Laurus enim, ut jam diximus, Apollini dicata erat. Vide Theb. vii.

43 Urget] Me ad scribendum scilicet. Hostilem amnem] Ismenum.

44 Turbidus Hippomedon] Hippomedon Nesimachi ac Nasicæ filius, unus e septem ducibus Argivorum, qui, dum pugnaret contra Thebanos in Ismeno fluvio, multumque sanguinem hostium fudisset, periit, fluvio suas aquas augente. Hoc in libro nono refertur. Unde Hippomedon dicitur 'propellere cædibus hostilem amnem.' Plorandaque bella protervi Arcados] Supple, urgent me ad scribendum, vel sunt ploranda. Arcados] Id est, Parthenopæi Arcadis, unius e ducibus Argivorum, Meleagri, vel Melaniæ, et Atalantes filii. DiArcados, atque alio Capaneus horrore canendus. Impia jam merita scrutatus lumina dextra Merserat æterna damnatum nocte pudorem Œdipodes, longaque animam sub morte tenebat. Illum indulgentem tenebris, imæque recessu

lantis Arcados, et majori furore dicendus Capaneus. Œdipus, jam sibi erutis æqua manu nocentibus oculis, abdiderat dedecus suum addictum perpetuæ nocti, et vivebat in longo leto. Illum tenebris deditum, et in solitudine subterranei loci se

NOTÆ

na, quia Parthenopæus in medio ætatis flore, et primis militiæ rudimentis raptus est. Vide Theb. 1x.

604

45 Atque alio Capaneus horrore canendus] Capaneus Hippotæ, vel Hipponoi, et Astynomiæ filius, et maritus Evadnes, dum muros Thebanos scanderet, fulmine occisus periit. Dicitur Theb. 11. ' contemtor Deorum,' ac ea de causa a Jove fulmine percussus. Non impune numen offenditur, et semper impietas auctoribus male cessit. Vide Statium lib. x. et Pausaniam Bœoticis. Fabulæ causam dedit, quod is primus fuisse perhibetur, qui hostinm muros scalis admotis voluit conscendere, et in ipsa oppugnatione ictu lapidis fuit oppressus, ut tradit Vegetius lib. Iv. Alio horrore] Id est, majori furore poëtico, quam quo facta aliorum dncum sunt celebrata. Et certe Poëta Theb. x. novas vires sibi a Musis subministrari petit, ad describendum furorem, quo Capaneus Diis bellum intulit, cum maros Thebanos conscenderet. Ait enim Poëta : ' Hactenus arma, tubæ, ferrumque et vulnera: sed nunc, Cominus astrigeros Capaneus tollendus in axes. Non mihi jam solito vatum de more canendum: Major ab Aoniis sumenda audacia lucis: Mecum omnes audete Deæ.'

46 Impia lumina] Id est, oculos ipsius impii. Merita dextra] Id est, dextra merita laudem ob tam æquum facinus : propriis enim manibus sibi oculos Œdipus eruerat.

47 Merserat æterna damnatum nocte pudorem Œdipodes] Supra retulimus, Œdipum, ubi se, et patrem occidisse, et matrem uxorem duxisse cognovit, sibi oculos ernisse, et se in profundum ac obscurissimum locum condidisse.

48 Longaque animam sub morte trahebat] Quo nihil miserius dici potest. De eodem Theb. 1v. 'Jacet ille in funere longo, Quem premis, et junctæ sentit confinia mortis; Obsitus exhaustos pedore et sanguine vultus, Ejectusque die. Sors leto durior omni,'

Lips. Buslid. Lang. Rom. Ven. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. &c.-45 Parthenoi, atque alio legebat Lactantius. honore canendus unus Behot. pro var. lect. -48 Unus Behot. et Taurin. nocle tenebat; ed. vet. Lindenbrogii morte trahebat; et sic Venett. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. morte tenebat Put. Petav. Dan. Petrens. Heinsiani, et Barth. cum Amstel. Gronov. et recent.-49 Optimæ membranæ Barthii, imaque recessu; sed lectionem nostram testantur Petrens. Behot. Dan. Petav. Rom. Venett. 3. 4. Aldd.

605[°] 50

Sedis inaspectos cœlo radiisque penates Servantem, tamen assiduis circumvolat alis Sæva dies animi, scelerumque in pectore Diræ. Tunc vacuos orbes, crudum ac miserabile vitæ Supplicium, ostentat cœlo, manibusque cruentis Pulsat inane solum, sævaque ita voce precatur : Di, sontes animas, angustaque Tartara pœnis

continentem tectis invisis cælo et soli, lux tamen acerba rationis circumoolat continuis pennis, et furiæ flagitiorum torquent in corde. Tunc exponit calo inanes oculorum sinus, sævam ac deplorandam vitæ pænam, et ferit inanimatam terram sanguinolentis manibus, atque ita orat crudeli voce : Numina, quæ gubernatis

NOTÆ

50 Penates] Penates proprie Dii domestici. Sed abusive plerumque sumuntur pro domo.

51 Assiduis alis] Ut quæ illum semper exagitant, nec sinunt quiescere. Ex Horat. I. Sat. I. ' Mors atris circumvolat alis.'

52 Sæva dies animi] Id est, lux conscientize atque furiarum; nam quamvis cæcus esset, facinora tamen sua, conscientia arguente, videbat: conscientia enim scelerum perpetua fax. Diræ] Quasi Deorum iræ, Acherontis et Noctis filiæ, animorum sibi male consciorum, ut credebant veteres, carnifices. Servius autem in illud Virg. Æn. x11. 'Dicuntur geminæ pestes cognomine Diræ,' &c. Diras easdem facit cum Furiis, et in cœlo quidem Diras vocari ait, in terris Furias et Eumenides, apud Inferos autem Stygias canes. Athenienses autem eas vocabant venerabiles Deas. σeuràs Beds.

53 Vacuos orbes] Subintellige, oculorum.

54 Cruentis] Sanguine ex erutis oculis.

55 Pulsat inane solum] Lactantius inania Tartara interpretatur. Gronovio vero inane solum, sunt vacui oculorum loci: 'Solum, quodvis cujusque rei fundamentum,' quod hic multis locis adductis e Cicerone, Apuleio, Ovidio probat Gronovins. Sed est terra sine anima, ut etiam Bernartius interpretatur. Hoc vero, pulsat, δ_cc. sumtum ex Homero Iliad. I. loquente de Althæa Diris devovente caput Meleagri filii : Πολλά δὲ καl γαΐαν πολυφόρβην χεροlν άλοία, Κωλήσκουσ' 'Αΐδην καl ἐπαινήν Περσεφόνειαν, Πρόχνυ καθεζομέση. Multum et terram multa nutrientem manibus pulsabat, invocans Plutonem et gravem Proserpinam, in genua considens.

56 Di, &c.] Alloquitur Œdipus Deos Inferorum. Angustaque Tartara panis] Tartara profundissimus Inferorum locus, dictus, ut aliqui volunt, από τοῦ τεταράχθαι, ubi nocentes. torquebantur. Angusta panis] Ponæ, hic nocentes puniti intelligendi; dicitque tot esse, ut Tartara iis continendis angusta sint: e contra Lucanus lib. 111. 'in multas laxantur Tartara pœnas.' Inferi enim suas habebant regiones, suos fluvios, suas sylvas, &c. Sed omnia mersa horrendis tenebris. Vide Inferorum descriptionem apud Senecam Hercule fnrente Act. III. Sc. 2. apud Platonem in Phædone, et Macrobium in Somn. Scipionis lib. 1. cap. 10.

55.

Qui regitis, tuque umbrifero Styx livida fundo, Quam video, multumque mihi consueta vocari Annue, Tisiphone, perversaque vota secunda: Si bene quid merui, si me de matre cadentem Fovisti gremio, et trajectam valuere plantas Firmasti: si stagna petii Cyrrhæa bicormi

nocentes animas, et arcta suppliciis Tartara, et tu Styx atra fundo obscuro, quam intucor, et tu, Tisiphone, quam soleo multum implorare, fave, et exaudi malus preces: si quid tibi gratum feci, si me foristi in sinu tuo labentem ex utero materno, et sorroborusti pedes meco plaga perfossos: si duu patrem investigo, adii lacus

Colin, Gryph. Basil. Plant. &c. -- 57 Siyx lurida in quibusdam codd. -- 60 In uno manuscripto codice Barthii : de ventre cadentem, Fovisti in gremio. Vulg. retinent Petrens. Behot. Laur. Petav. Dan. &c. cum Venett. 3. 4. Rom.

NOTÆ

57 Styx] Styx flavius Inferorum, cojus fundus lividus ac ater erat.

606

68 Quam video] Nocentes semper in animo præsentia habent loca, in quibus puniri debent, unde quamvis cæcus esset corpore Ædipus, animi tamen oculis dicit, se videre Stygem fluvium Inferorum, per quem Inferos designat.

59 Tisiphone] Una ex furiis. Tres enim erant, Tisiphone, Alecto, Megæra. Perversa] Quia pater filiis imprecabatur.

60 Si bene quid merui] In hac prece orantis artem et ordinem servat Poëta, ut bene monet Lactantius. Primo meritum suum memorat Œdipus, cum dicit, Si bene quid merui, &c. Exponit injuriam, 'orbum visu regnoque carentem.' Vindictam quærit, 'Tu saltem debita vindex Huc ades.' Et sibi conciliat Tisiphones favorem, ipsi referendo omnia sua accepta, et ascribendo etiam omnia quæ fecit. Si me de matre cadentem, &c.] Respicit Poëta ad morem veterum, quo infantes, simul ac nati essent, humi deponebantur, ut venerarentur terram omnium parentem, ac profiterentur se ex ea originem trahere. Exempla passim obvia apud auctores et Poëtas. Noster Epicedio in filium : 'Meus ille, meus : tellure cadentem Excepi.'

61 Fovisti gremio] Et id ex more. Nam ab humo infantem tollebat pater, et in sinum recipiebat. Eodem Epicedio: 'Et vinctum genitali carmine fovi.' Et Epith, Stellæ : 'Tellure cadentem Excepi, fovique sinu.' Et hic testatur Œdipus, omnia parentum officia sibi præstitisse Tisiphonen, cum veri illius parentes de eo perdendo cogitassent. Si ... trajectum vulnere plantas Firmasti] Œdipus. enim, ubi in Cithærone expositus fuit, trajectis loro pedibus ad arborem suspensus est. Unde ratio nominis petita : nam a pedibus vulnere tumentibus Œdipus nominatus fuit. Seneca in Œdipo: 'Forata ferro gesseras vestigia, Tumore nactus nomen et vitio pedum.'

62 Si stagna petii Cyrrhæa bicorni Interfusa jugo] Œdipus hic vult innuere se petiisse Delphos, ant Cyrrham, oraculo Apollinis celebres, ut consuleret Apollinem de patre. Stagna Cyrrhæa] Intelligit aquas et fontes qui sunt supra Parnassum, qui du-

Interfusa jugo, possem cum degere falso Contentus Polybo, trifidæque in Phocidos arcto Longævum implicui regem, secuique trementis Ora senis, dum quæro patrem : si Sphyngos iniquæ

65

007

Cyrrhæ, interfluentes duo cacumina Parnassi, cum possem manere contentus falso patre Polybo, et intercepi regem annis gravem in angusto trivio Phocidis, ac aboci-

.....

Aldd. Colin. et Gryph.—64 Phocidos arce Behot. Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Dan. et Petav. cum Venett. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Phocidos arcto codd. Barthii, Gronovii, et Petrens.— 66 Bartiaius contra sumes codd. legit : seuique trementis Ora patris, dam

NOTÆ

plex habet cacumen, unde dicuntur interfusæ bicorni jugo. Et sic dictæ a Cyrrha oppido ad radices ejusdem Parnassi sito.

63 Falso Contentus Polybo] Polybus hic erat rex Corinthi, ejusque uxor Merops Œdipum, ad se a Phorbante delatum, pro filio educaverat. Unde Polybus non erat verus pater Œdipi.

64 Trifidæque in Phocidis arcto] Gronovius recte monet legendum esse, arcto, non arce, ut habent impressi, et via fuit publica, sed angustior. Apollodorus lib. 111. Biblioth. in Phocide, Kópurbor, loquitur de Œdipo, μεν απέλιπεν έφ' δρματος δε δια της Φωκίδος φερόμενος συνετύγχανε κατά τινά στενήν δδόν έφ' δρματος δχουμένο Λαίο, id est: Corinthum reliquit ; vectus vero curru per Phocidem obviam habuit in quadam angusta via Laium, qui etiam curru ferebatur. Sidonius de Cyro: ' Cæsis millibus ante cum ducentis, In vallis Scythicæ coactus arctum, Orbatæ ad Tomyris veniret utrem.' Sic etiam legit Lactantius ad lib. Theb. vii. \$44. 'Phocida, quæ civitas habet tres vias, quæ se post multa spatia in unam jungunt plateam: ut ipse in primo: 'trifidæque in Phocidis arcto Longævum implicui regem." Vocabatur et hæc via Xxiori), hoc est, scissa, unde ratio $\tau o \hat{v}$ trifida. Vide Pausaniam in Phocicis. Phocidis] Phocis Græciæ parva provincia, ad sinnm Crissæum sita, oraculo Delphico, ac monte Parnasso notissima. Hujus provinciæ præcipua ac clariora loca refert Noster Theb. VII. Trifidæ] Melius meo judicio trifido, ut referatur ad $\tau \delta$ arcto, supple loco, qui 'trifidns' dicitur, quia in hoc arcto jungebantur tres viæ.

65 Longævum regem] Laium, ut postea, et serius cognovit.

66 Senis] Einsdem Laii. Dum quaro patrem] Profectus enim fuerat Œdipus Corintho, ut perquireret patrem; consultoque oraculo, accepit se patrem in Phocide inventurum. Sphyngos iniquas] Sphynx Echidnas et Typhonis filia habebat corpus canis, vultum puellæ, vocem humanam, alas avium, ac pedes leonis. Hoc monstrum occupato monte Sphyncio prope Thebas, proponebat prætereuntibus difficiles quasdam quæstiones, quas cum expedire non possent, subito in eos involabat, ac unguibus miserrime dilaniabat. Verum Œdipus illectus præmio, quod proponebatur ei qui Thebanos ab hac peste vindicaret, hanc intrepide aggressus est, et ut erat solertissimo ingenio, ejus ænigma facile solvit : quod tam ægre

Callidus ambages te præmonstrante resolvi : Si dulces furias, et lamentabile matris Connubium gavisus inii ; noctemque nefandam Sæpe tuli, natosque tibi (scis ipsa) paravi : Mox avidus pœnæ digitis cædentibus ultro

di jugulum trepidi senis: si solers te docente expedii ænigmata crudelis Sphyngos: si grato furore contraxi lætus deflendum cum genitrice matrimonium, et sæpe transegi scelestas noctes, et tibi (scis ipsa) genui filios: deinde, si digitis recusantibus totum me dedi sumendo de me supplicio, et perdidi oculos reperta infelici matre:

quæro patrem.---68 Si dulcis furias Behot.--69 In eodem codice: gavisus ini ; sed rectum est inii ; contrahit enim in unam vocales geminas, ut sæpissime

NOTÆ

hoc monstrum tulit, ut se de saxo præceps egerit. Vide descriptionem hujusce monstri Theb. 11. Consule si lubet Apollodorum Biblioth. lib. 111. Hyginum in fabulis cap. 151. et Strabonem lib. 1X. Palæphatus vero dicit Sphyngem fuisse mulierem quandam, quæ occupato cum militibus Sphyncio monte, hinc excursiones faciebat in agrum Thebanum, et prætereuntes occidebat: Œdipum vero illam intrepide adortum occidisse. Vide eundem. *Iniquæ*] Quia transeuntes occidebat.

68 Si dulces furias] Furiæ, hic peccata, et flagitia significant, ut infra: 'Terrarum furias,' id est, flagitia. Vel vocat connubium matris, dulces furias, quia hoc contraxerat Furiis quasi pronubis. Dulces] Ob concubitum. Vel quia hoc matrimoniam erat præmium sui ingenii, animique, ob occisam a se Sphyngem. Matris] Jocastæ, aliis Epicastæ vocatæ.

69 Gavisus] Quia hoc matrimonio adipiscebatur regnum Thebanum. Noctemque nefandam] Nox concubitum sonat, ut sæpe penes Plantum : 'Cadum vini et tuam noctem.'

70 Sæpe] Quod auget scelus. Natosque tibi (scis ipsa) paravi] Pausanias Bœoticis tradit Œdipum nullos ex

Jocasta seu Epicasta suscepisse liberos, innixus testimonio Homeri, qui Odyss. B. scribit Jocastam, quam vocat Epicasten, nupsisse quidem Edipofilio, sed statim rem a Diis hominibus patefactam. Traditque eodem loco Pausanias, Œdipum, quos habuit liberos, ex Eurygania Hyperphantis filia suscepisse : quod is, qui carmina illa condidit, quæ Œdipodia vocantur, declarat. Onatas etiam Platæensibus tristem demisso vultu, ob filiorum dimicationem, pinxit Euryganiam. Eurygeniam vocat Apollodorus.

71 Mox avidus pænæ digitis cædentibus [cedentibus] ultro Incubui] Legit cædentibus per æ, hoc est, ferientibus, Lactantius. Sed cum cedentibus, per e simplex, habeant omnes fere codices, videtur sic scripsisse Papinius, et habuisse ante oculos illud Senecæ, ex Thebaide : ' Hæret etiamnum mihi Ille animus hæret, cum recusantem manum Pressere vultus. Audias verum, Œdipe. Minus eruisti lumina audacter tua, Quam præstitisti : nunc manum cerebro indue ; Hac parte mortem perage, qua cœpisti mori.' Ubi 'præstitisti,' significat, tradidisti, præbuisti ad eruendum.

Incubui, miseraque oculos in matre reliqui; Exaudi, si digna precor, quæque ipsa furenti Subjiceres: Orbum visu, regnisque, parentem Non regere, aut dictis mærentem flectere adorti Quos genui, quocumque toro: quin ecce superbi (Pro dolor) et nostro jamdudum funere reges Insultant tenebris, gemitusque odere paternos. Hisne etiam funestus ego? et videt ista Deorum

indulge si rogo digna, et quæ ipsa furioso suggereres. Filii mei, quocumque cos conjugio procreaverim, non sunt dignati manum præbere patri privato visu, et regno, aut illum afflictum solari sermonibus: quin ecce animo inflati (pro dolor) et nostra calamitate jam dudum regnantes, ludibrio habent meam cæcitatem, et aversantur querelas patris sui. Hisne etiam ego sum abominandus? et segnis Deorum pater

....

alias. Sic modo supra: 'si stagna petii Cyrrhæa.'-74 Subiceres Barthii membranæ. Lang. Laur. Taurin. Barthii membranæ, Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. et Basil. regnisque carentem; Petrens. Behot. Busild. Lipsian. duo Lindenbrogii, unusque Burmanni: regnisque parentem; quod primi reposuerunt Bern. et Gevart.--76 Hunc versum Taurin. postponit versui 77. quem Barthius in membranis suis non invenit. Codex Burmanni: quin arce superbi Proh! dolor et nostro jam dudum sanguine reges. Cf. Theb.

NOTÆ

72 Miseraque oculos in matre reliqui] Joannes Peyraredus (cujus parvulas notas Michaël Marollins Abbas Villalupanus edi curavit cum sua versione Gallica Papinii, simul et editione ejusdem Latina) legit in morte. Sed meo judicio pulchriorem sensum facit illud matre, et supplendum est, ' agnita,' id est, volui perdere oculos, ubi agnovi infelicem matrem, ne amplius illam viderent, quam antea inceste et cum crimine aspexerant. Quod confirmatur ex Seneca in Theb. Actu 1. nbi inducitur Œdipus hæc dicens : 'Dextra quid cessas iners Exigere pœnas? quicquid exactum est adhuc Matri dedisti.'

73 Digna] Subintellige, vel tuis, vel meis moribus, ut cui post cædem patris, ac concubitum cum matre, nihil supersit, nisi ut proprios etiam filios perdere velim.

74 Orbum visu, &c.] Injuriam ex- du Delph. et Var. Clus. Stat.

ponit Œdipus. Aliam tamen causam iracundiæ Œdipi, et imprecationum ejus in filios affert Apollodorns lib. 111. Biblioth. Nempe, quod orbatum oculis parentem a Thebanis expelli passi fuerant. Regnisque perentem] Deposuerat enim imperium Œdipus. Aliqui codices habent : carentem.

77 Nostro funere] Sic suam cæcitatem vocat (Edipus, quam Noster Theb. x1. 'mortem imperfectam' appellat.

79 Hisne etiam funestus ego] Hæc cum maxima indiguatione pronuntianda. Pater enim filiis semper venerabilis esse debet, in quamcumque incidat calamitatem. Et videt ista Deorum Ignavus genitor] Formula nsitata in rebus indignis. Similis locus apud Sophoclem in Electra: 'Ubi fulmina sunt Jovis? ubi Sol est lucidus? Suntne illi, et hæc aspicere ac

2 Q

609

Ignavus genitor? tu saltem debita vindex Huc ades, et totos in pœnam ordire nepotes. Indue quod madidum tabo diadema cruentis Unguibus arripui, votisque instincta paternis I media in fratres; generis consortia ferro Dissiliant: da Tartarei regina barathri

cernit ista? Tu saltem, quæ me ulcisci debes, huc adsis, et dispone omnes posteros in supplicia. Sume coronam respersam sanie, quam avulsi sanguinolentis manibus, et palernis imprecationibus exstimulata, infer te mediam inter fratres; vincula sanguinis gladio dividantur : o domina inferna voraginis, concede flagitium, quod

11. 108. Achill. 11. 360. et Comment. ad Phædr. 1. 2.—83 Unguibus arrupi unus codex Barthii, quod ille probat; abrupi omnes codd. Bernartii, unus Burmanni, cum Venett. et edd. vett. Lindenbrogii; arripui Behot. codex Burmanni a manu sec. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. instincta parontis margo ed. Barth. ex membranis præstantissimis.—85 Lipsian. habet: Dissiciant; quod ex Plauto probat Bernartins. Dissentiant in multis codd. teste Lactantio in Comment. Dissiliant Petrens. Buslid. Behot. alii, cum

NOTÆ

ferre possunt?'

80 Tu salten debita vindex] Quærit nunc vindictam Œdipus. Debita] Negligente scilicet Jove punire suos liberos.

81 Huc ades] Ex formula precantium, Deos orantium, ut adessent. Ovidius Am. III. El. 2. 'Huc ades, atque meus fac Dea vincat amor.' Totos nepotes] Bene totos seu omnes ; nam posteri Œdipi omnes pæne male perierunt, ut notant auctores : tam efficacia fuerunt Œdipi vota. Pelynices enim et Eteocles mutuis vulneribus se conciderunt : Laodamas, qui successerat patri Eteocli, regno pulsus: Thersander filius Polynicis occisas fuit in bello: Tisamenus ejus filius dirarum Œdipi expers fuit, at eas non effugit Autesion filius, qui ad Dorienses ex oraculo migrare coactus est e patria. Vide Pausaniam Bœoticis.

82 Indue] Lactantius interpretatur; Indue liberis meis diadema, id est, filios meos insigni regio evinci, quod ego Laio abripui, cruore ejusdem pollutum. Tabo] Vel, cum sibi ipsi oculos eruit Œdipus: vel ad mentem Lactantii, cum diadema Laio abripuit, ejusdem cruore pollutum.

84 Media] Ad discordiam serendam, et fratres inter se committendos.

85 Dissiliant] Çodex Lipsii notante Bernartio habet dissiciant: idque rectum videri potest a veteri verbo 'dissicio, cis, cit,' pro 'disseco, cas, cat.' Plautus Curculione: 'Clypeatus elephantum ubi machæra dissicit.' Tartarei barathri] Barathrum, apud Festum, Græci appellant locum præcipitem, unde emergi non possit: dictum ab eo quod est $\beta a \theta v b$, id est, profundus. Barathrum, ex Diomede lib. I. erat locus apud Inferos: proprie autem apud Athenienses, in quem noxii præcipitantur. Tartarei] Vide supra vs. 56.

80

Quod cupiam vidisse nefas : nec tarda sequetur Mens juvenum, modo digna veni, mea pignora nosces. Talia jactanti crudelis Diva severos Advertit vultus : inamœnum forte sedebat Cocyton juxta resolutaque vertice crines, Lambere sulfureas permiserat anguibus undas. Ilicet igne Jovis, lapsisque citatior astris Tristibus exsiluit ripis : discedit inane

optem aspicere. Animus juvenum promte obsequetur, cito digna veni, filios mess agnosces. Immitis Dea flectit tristem faciem ad illum hæc proferentem. Ea sedebat forte juxta injucundum Cocyton, et comis e capite expeditis, siverat serpentes lingere sulfurcas aquas. Confestim velocior fulmine, et stellis cadentibus, exit e

.....

Venett. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et recent.—86 'Scriptus liber: ne tarda sequatur, minime deterius, si penitus introspicias: nihil tamen mutandum.' Barh.—88 Talia dicenti ex suis codd. reposuit Lindenbrogius, eumque secutus est Cruceus; Petrens. vero ceterique codd. omnes cum Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. jactanti.—93 Codex Barthii: exsiliit rippis; edd. vett. omnes exiliit ripis; Behot. Petrens. Amstel. Gronov.

NOTÆ

86 Quod cupiam vidisse nefas] Scilicet, ut filii misere, et cum scelere pereant.

87 Mea pignora nosces] Eos tam proclives ad flagitia invenies, ut ad boc signum meos esse liberos facile noscas: ut esse genitos nemo non ex me sciat.

88 Jactanti] Œdipo. Diva] Tisiphone. Severas] 'Severi' vocabulum numinibus locisque infernis tributum a Poëtis. Noster Theb. 1v. 'Et inane severas Persephones.' Ibidem: 'Stygiæque severos Junonis thalamos.' Virgilius: 'Amnemque severum Cocyti metuet.'

90 Cocyton] Cocytos seu Cocytus unus ex fluviis Inferorum. Resolutaque vertice crines] Ut Virgilius : 'Crines effusa sacerdos.' Pro crines habens effusos.

91 Sulfureas undas] Aquas scilicet Pyriphlegethontis; innatabat enim Cocytus Pyriphlegethonti, cujus aquæ 'torrentum incendia volvunt,'nt habet Noster Theb. 11. Sulfureas] Ardentes, quasi sulfure ardenti constantes. Anguibus] Furiæ enim depingebantur caput anguibus pro capillitio cinctæ, sanguineam facem manu gestantes, et flagellum, ut videbimus infra.

92 Igne Jovis] Fulmine, quod Jovi attribuitur. Lapsisque citatior astris] Astra non cadunt. Sed quod stellæ videantur e cælo quasi cadere, $\Delta\pi\delta\delta\beta\phi\alpha\omega$ sunt ignis ætherei, quæ finnt, cum vehementior ventus altius conscenderit, et trahere exinde aliquas particulas cæperit, quæ simulant casum stellarum. Servius, ad illum Vig. locum Georg. 1. 'Sæpe etiam stellas vento impendente videbis Præcipites cælo labi, noctisque per umbras Flammarum longos a tergo albescere tractus.'

93 Tristibus] Supra, 'inamœnis,' ad discrimen amœnorum locorum,

611

P. PAPINII STATII

Vulgus, et occursus dominæ pavet : illa per umbrasEt caligantes animarum examine campos,95Tænariæ limen petit irremeabile portæ.Sensit adesse dies : piceo nox obvia nimboLucentes turbavit equos : procul arduus AtlasHorruit, et dubia cœlum cervice remisit.Arripit extemplo Maleæ de valle resurgens100Notum iter ad Thebas : neque enim velocior ullas

mæstis littoribus. Umbræ digrediuntur, et horrent occursum heræ. Illa per medios manes, et campos obscuros multitudine animarum, tendit ad irredux oslium specus Tænarei. Dies sensit ejus adventum: nox occurrens atra nube consternavit luminosos solis equos. Excelsus longe Atlas tremuit, et collo instabili remisit cælum. Statim illa surgens de valle Maleæ, capit notum iter ad Thebas; nullam enim viam

Barth. &c. exiluit.-94 Vulgus et occursu Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. occursus omnes codd. Barthii, Gronovii, Lindenbrogii, Petrens. et Behot. quod reposuit Lindenbrog. eumque secuti sunt Dan. Heins. Gronov. Barth. et recentt.-96 Temarce Behot.-102 ' Optime Barclaius, cognatae;

NOTÆ

quæ sunt in Inferis, ubi pii sunt. Inane Vulgus] Mortuorum scilicet corpore carentium, et simulacra tantum habentium.

94 Dominæ] Tisiphones, quam supra vocat 'Tartarei reginam barathri.'

96 Tænariæ limen petit irremeabile portæ] Tænarus, seu Tænara, Promontorium Laconiæ, quam longissime in mare protensum. Est et urbs et palus ejusdem nominis in ea regione. In hoc promoutorio aditus ad Inferos patere credebatur, ut in Averno Italiæ. Virgil. Georg. 1v. 'Tænarias etiam fauces alta ostia Ditis.' Situm ejus ceteraque eo spectantia describit Papinius initio Theb. 11. Dicitur limen irremeabile, quia egredi ex Inferis nulli mortalium concedebatur; unde vocatur 'irredux' Lucano. Virgil. Æneid. vi. 'Facilis descensus Averni, Sed revocare grade n. superasque evadere ad auras, Hoc opus, hic labor est.'

97 Adesse] Supple hanc, seu Tisi-

phonen. Piceo nimbo] Valerius Flaccus lib. 11. ' Cum Dea se piceo per sudum turbida nimbo Præcipitat.'

98 Lucentes equos] Solis scilicet. Arduus Atlas] Atlas Iapeti et Clymenes filins, rex Mauritaniæ, cum Persea hospitio non recepisset, in montem sui nominis in Mauritania, objecto Gorgonis capite, conversus est. Nata fabula, quod ex hoc monte Atlas motus cœlestes observaret, hincque dictus ferre cœlum humeris. Addunt Diodorus, Plinius, et alii, id de eo creditum fuisse, quod fabricatus fuerat Sphæram, in qua totum cœlum repræsentabatur. Arduus] Ob altitudinem montis Atlantis; unde ab accolis ' columna cœli' dictus.

99 Dubia] Ob timorem furiæ venientis.

100 Maleæ] Malea, Promontorium Laconiæ, per quinquaginta millia passuum in mare procurrens, adversisque ventorum flatibus, ac undis concurrentibus, ut habet Virgilius, navigationem reddens periculosam.

Itque reditque vias, cognataque Tartara mavult. Centum illi stantes umbrabant ora cerastæ, Turba minor diri capitis: sedet intus abactis Ferrea lux oculis: qualis per nubila Phœbes Atracia rubet arte labor: suffusa veneno Tenditur, ac sanie gliscit cutis: igneus atro Ore vapor; quo longa sitis, morbique, famesque,

it reditque ocyor, præfertque affini Tartaro. Centum cerastæ erecti, qui minor numerus est crinium horrendi capitis, opacabant illi vullum: ferrugineum lumen caris inest oculis, quale est laborantis lunæ, cum inter nubes carmine magico rubescit: cutis veneso respersa distenditur, et turget tabo: flammeus halitus exit e nigris cjus faucibus, quo sitis longa, et fames, morbique, ac pestilentia gentibus adoe-

et ita membranæ optimæ nostræ, necnon inferioris notæ aliæ.' Barth. ognatare habent etiam Petrens, et Exc. Cantab. probante Handio ad Sylv. 1. 2. 160.—103 Centum illi astantes Aldd. Coliu. Gryph. et Basil. Centum illi stantes Behot. Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Petrens. et Exc. Cantab. cum Plant. Gevart. Lindenbrog. Cruc. et recent.—106 Atkracia Lactantius.—109 In qui-

NOTÆ

101 Notum iter] Ut quod sæpe frequentabat. Thebas] Vide supra vs. 2. Neque enim velocior ullas Itque reditque vias] Quia apud Thebas locum exercendis sceleribus inveniebat. Et tangit Poëta tam veteres Agaves, et Baccharum historias, quam recentes Gedipi et Jocaste.

102 Cognataque] Furiæ enim Acherontis Noctisque filiæ dicebantur, unde cognata Tartara. Legit autem Barclaius cognatave pro cognataque, ut sensus sit : Furia magna celeritate Thebas proficiscitur, neque enim locus est, ad quem sæpius tendat, immo nec præfert illi cognata sibi Tartara: æque versari Thebis gandet ac in Inferis. Tartara] Vide supra vs. 56.

103 Cerastæ] Cerastes, genus serpentis, e cnjus corpore, auctore Plinio, sæpe eminent cornicula quadrigemina; quodque repit in obliqnum, ut cancri, teste Pausania. Supra autem diximus, Furias habere caput ciactum serpentibus. 194 Turba minor diri capitis] Hoc denotat Tisiphonem innumerabiles serpentes in capite habuisse.

105 Ferrea] An dura, szeva? An ferrei, seu potins ferruginei coloris? nam comparat lunze deficienti, ac rubenti vi magise. Phaebes labor] Pro, Phæbe laborans. Phæben autem sumi pro luna, omnibus notum est. Et intelligit Poëta errorem veterum, quì putabant lunam magico carmine devocari cœlo, et rubore præ verecundia suffundi, quod vi magize cedere cogeretur; et ideo, ne magorum verba ad eam pervenire possent, crepitu æris obstrepebant. Exempla passim obvia apud Scriptores. Atracia arte] Id est, Thessalica, ab Atrace urbe Thessaliæ, partis Pelasgiotidis, ab Atrace Penei et Buræ filio condita, ut tradunt Stephanns et Strabo. Non mirum igitur, si Poëta mentio- * nem faciat artis Atraciæ : Thessals enim mulieres infamia exercendæ magiæ flagrabant. Nihil notius.

108 Longa sitis] Longa, quia into-

Et populis mors una venit : riget horrida tergo Palla, et cœrulei redeunt in pectore nodi. Atropos hos, atque ipsa novat Proserpina cultus. Tum geminas quatit illa manus : hæc igne rogali

niunt : hispida palla riget ejus dorso, quam cærulei angues in nodum duplicem ligati nectunt in pectore. Atropos, et ipsa Proserpina hos ornatus renovant. Mox,

alla movet ambas manus; quarum una coruscat funerea face, altera vivo angue aërem

busdam: mors atra venit.—110 Pallaque caruleique redeunt in pectora nodi vetustissimæ membranæ Barthii; unde ille: Pallaque coruleique sedent in pectore nodi; edd. vett. Palla et carulei redeunt in pectore nodi; Petrens. et Exc. Cantab. Palla, et carulei redeunt in pectora nodi. Behot. et codd. Lindenbrogii habent etiam pectora, quod ille reposuit.—112 ' Melius membranæ: Tunc geminas; inest enim r\$ Tunc inobservata hactenus emphasls.' Barth. Deinde, quatit illa manus Petrens. in margine, Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. quatit ira manus unus Behot. unus Burmanni, Taurin. Exc. Cantab. alii. Vide Heins, in Advers. lib. 1. cap. 5. p. 53. quati igne manus Petrens. a manu pr. quatit ira minas Exc. Cantab. et, pro varia lectione, illa minas. Heinsius Advers. l. l. legit: quatit ira minaz; Jortinus nostras: qua

NOTÆ

lerabilis; unde sitientibus, si eam vel minimo momento sedare non possint, longa videtur.

109 Mors una Mortalitas, seu pestilentia, quæ totas gentes delet. Riget] 'Rigere,' induratum esse, vel erectum, seu contractum: quia quæ rigent, horrent, et indurescunt.

110 Palla] Est honestæ mulieris vestimentum, hoc est, tunicæ pallium. Cœrulei nodi] Sunt cœrulei angues in nodum implicati. Sic Heliodorus Charicles vestem describens Æthiop. 111. ' Duorum enim draconum caudas ad partem dorsi inter scapulas connectebat: porro colla sub mammillas permutatim producens, et in nodum tortuosum implicans : capita vero elabi e nodo sinens, tanquam appendicem nodi ab utroque latere suspenderat.' Redeunt] Ad duplicationem retulit alterius nodi. Lactant.

111 Atropos] Una ex Parcis, sic dicta, quia inflexibilis, filia Demogorgonis, vel Erebi et Noctis. Novat] Id est, renovat, vel novas retexendo facit. *Proserpina*] Filia Jovis et Cereris, et uxor Plutonis Inferorum regis.

112 Geminas manus] Ut fratres utraque manu armaret. Illa] Tisiphone. Gronovius ad hunc locum hæc ait : Primo meliores Mss. ira. Theb. vii. 'Tenet in capulis, hastisque paratas Ira manus.' lib. x. ' Distulit ira preces.' Propertius III. 22. 'Nam quantum ferro, tantum pietate potentes Stamus. Victrices temperat ira manus.' Id est, in victoria iræ temperamus. Nos quamvis irati, postquam vicimus, manibus tempera-Neque opus cum Lipsio et mus. Passeratio illa. Deinde repetitio rov manus non est Statii. Scripti fere minans vel minax. Lege : Tum geminas quatit ira minans. Non concoxerunt $\tau \delta$ geminas sine substantivo poni. At illud intelligitur ex proximo membro manus. Sic Horatius : 'Quis non malarum, quas amor curas habet, Hæc inter obliviscitur ?' Silius lib. 11.

Fulgurat, hæc vivo manus aëra verberat hydro. Ut stetit, abrupta qua plurimus arce Cithæron Occurrit cœlo, fera sibila crine virenti Congeminat, signum terris, unde omnis Achæi Ora maris late, Pelopeiaque regna resultant. Audiit et medius cœli Parnassus, et asper

percutit. Ut gradum fixit, qua Citharon maxima præcipitis cacuminis sui parte it obviam cælo, iterat horrida sibila viridi coma ; ad quod signum terris auditum, totum littus ponti Achai, ac Peloponnesus late tremunt, et auditi Parnassus in

tii illa minans, vel minax. Vide Not. Var.—113 Barthius, cui geminatio 700 manus displicet, legendum putavit : hae vico vacuum aera verberat hydro: in optimo manuscripto ejusdem Barthii desunt verba: hae igne rogeli Fulgurat, hae vico manus.—116 Unus Ms. Lindenbrogii, Congeminant.—117 Pelopeaque

NOTÆ

'Ardor agit, provecta queat dum cernere muros, Inque oculis profugæ Martem exercere carinæ.' Provecta nimirum carina. Hactenus Gronovius. Hæc] Supple, manus. Igne rogali] Faces enim funeribns adhibitæ.

113 Hydro] Hydrus, anguis genus, quod in aqua vivit.

114 Plurimus] Id est, maxima sui parte. Abrupta arce] Arx hic non pro munito loco sumitur, sed pro cacumine, et loco edito aliquando accipiebatur, ut patet ex Festo, apud quem hæc leguntur: 'Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus: quod ibi augures publice auspicarentur.' Augures enim celsiora loca ascendebant ad capienda auguria. Cithæron] Mons in Bœotia, Baccho sacer. Erat et saltus ejusdem nominis.

115 Fera sibila crine virenti Congeminat] Virgilius: 'Tot Erinnys sibilat hydris.' Crine virenti] Id est, angnibus virentibus, quibus tanquam capillitio caput cinctum habebat. Virenti] Quia multi angues virides sunt. 116 Achesi maris] Achæum mare vocat, quod alluit Achaiam Peloponnesi provinciam.

117 Pelopeiaque regna] Peloponnesum intelligit, cui Pelopidæ imperarunt, exclusis Heraclidis. Unde Pelopeia regna. Vocat Noster Hercule Epitr. 'Pelopis terras.' Resultant] Virgil. Æn. v11. 'Tartaream intendit vocem, qua protinus omne Intremuit nemus, et sylvæ sonuere profundæ.'

118 Parnassus] Notissimus mons Phocidis, Musis et Apollini sacer: habet duplicem verticem, unum Herodoto Tithorea vocatum, alterum Hyampseum. Medius cali] Lactantius : Bene medius : quia umbilicus terræ Parnassus dicitur. Nam cum Jupiter medium mundi locum cognoscere vellet, ab ortu atque occasu duas aquilas dimisisse fertur, que zquali alarum nisu actæ, sese invicem ad Parnassum obvias habuerunt. Vel quod diluvii tempore aquæ ad ejus vertices non pervenerunt, ut canit Lucanus : 'Hoc solum, fluctu terras mergente, cacumen Eminuit, poutoque fuit discrimen et astris.'

Eurotas, dubiamque jugo fragor impulit Œten In latus, et geminis vix fluctibus obstitit Isthmos. Ipsa suum genitrix, curvo delphine vagantem, Arripuit frænis, gremioque Palæmona pressit. Atque ea Cadmeo præceps ubi limine primum

medio aëre extensus, feroxque Eurotas, et stridor inclinavit in latus Œten incertam vertice, et Isthmos vix resistit duplicibus aquis hoc fragore agitatis. Ipsa mater Palæmonem suum habenis apprehendit, exspatiantem supra flexum delphinum, et constrinxit ad sinum suum. Primo ubi ea festina posuit pedem in foribus regiæ

Dan.-119 Codices Burmanni: dubiumque jugo fragor inpulit Œlen; quem vide Ovid. Met. 1x. 165.-123 Petrens. Exc. Cantab. unus Barthii, unus Bur-

NOTÆ

119 Eurotas] Fluvius Laconiæ Spartam præterfluens. Asper] Quia populos fortissimos alluit : Lacones enim omnium Græcorum fortissimi habiti : vel quod Lacones durissima disciplina educabantur. Vide Plutarchum Lycurgo.

Dubiamque jugo fragor impulit (Eten] (Ete mons in finibus Thessaliæ et Doridis, rogo Herculis nobilis. Dubiam jugo] Quia cam sit inter Dorida et Thessaliam, cujus sit, incertum est. Plinius Doridi tribuit, alii Thessaliæ. Mihi secus videtur, ait Barthius, et dubiam jugo dixit Papinius, velut inclinatam dubiamque quo respiciat. Situs ipse montis veritatem nobis firmabit in tabulis introspectus. Videatur et Strabo lib. IX. qui partem ejus ad Thermopylas nutantem indicat.

120 Vix obstitit] Id est, pæne mersus fuit. Isthmos] Proprie significat terram oblongam, ac angustam inter duo maria. Hic vero per antonomasiam sumitur pro angustis illis faucibus, quibus Peloponnesus contingit reliquam Græciam, vocaturque Corinthiacus a Corintho urbe nobilissima, quæ in eo sita est. Hunc perfodere multi principes tentaverunt, ut Demetrius rex, Dictator Cæsar, Caligula, Nero, infausto (ut omnium patuit exitu) incepto. Quod cum nunquam perficere potuerint, placuit tandem murum, cui Hexamilio nomen, ab uno mari ad alterum ducere, quo Peloponnesus a continente secluderetur. Sed cum Amurathes Turcarum imperator illum dejecisset, Veneti eundem anno 1453. spatio quindecim dierum restituerunt: quem secundo Turcæ postea solo æquarunt. Geminis fluctibus] Quia hine et inde duobus maribus alluitur, Ægæo et Ionio.

121 Genitrix] Leucothoë. Vide supra vs. 14. et apposite Poëta inducit hic Leucothoën, que Thebana erat, hincque malis Thebis imminentibus turbari debebat. Detphine] Et hoc ex historia. Tradit enim Pausanias in Corinthiacis, corpus Melicertæ, seu Palæmonis, a delphino in huncce locum relatum, Sisyphumque regem Corinthi illud inventum honorifice sepeliisse, Ludosque, a loco Isthmicos vocatos, in honorem Palæmonis instituisse. Quinetiam solent Poëtæ dare Diis marinis delphinos, quibus vehantur.

122 Gremioque Palæmona pressit] Virgilius Æn. v11. 'Et trepidæ matres pressere ad pectora natos.' Mire exprimit maternum affectum. Palæmona] Palæmon, idem qui Melicerta, filius Inus, seu Leucothoës. Vide supra vs. 14.

Constitit, assuetaque infecit nube penates; Protinus attoniti fratrum sub pectore motus, Gentilisque animos subiit furor, ægraque lætis Invidia, atque parens odii metus: inde regendi Sævus amor: ruptæque vices, jurisque secundi Ambitus impatiens, et summo dulcius unum

Cadmi, et inquinavit aulam solita caligine; slatim turbidi motus oriuntur in cordibus germanorum, et gentilis rabies, livorque marens rebus. secundis, ac timor parens inimicitiæ invadit eorum mentes. Inde crudelis dominandi libido, ruplusque successionis ordo, et ambilio intolerans secundi grudus, et illud gratissimum, solum

manni, Buslid. Lipsian. aliique Lindenbrogii: ubi culmine primum; quod recepit Lindenbrogins, ubi vertice Taurin. ubi limine Venett, Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. Vide Oudendorp. ad Lucan. v. 155. et Heins. ad Claud. de Laud. Stilic, 11, 401.—124. Scriptum exemplar Barthii: infecit tabe penates. In alio prisco exemplari hæc glossa legitur: 'tabe vel nube, id est, solito furore.—126 Gentilesque animos Venett. S. 4. Rom. Lactant. et Gevart. Gentilesque Behot. Dan. Petav. alii cum Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Gentilisque correxit Barclaius; et sic Petrens. Amstel. Gro-

NOTÆ

123 Cadmaro limine] Limine regiæ, quæ quondam Cadmi fuerat. Quidam codices habent culmine.

124 Assueta nube] Id est, nube seu caligine, qua mentes excæcare solet. Comes enim et prævia Furiæ nox, seu caligo. Supra vs. 97.

125 Atteniti] Hypallage. Non motus atteniti, sed ' attenite in pectore :' vel atteniti, quia reddebant fratres attenites, cum ipsi sentirent apud se motus insolitos, quosque nunquam antea senserant.

126 Gentilis furor] Id est, quo ii qui sunt ejusdem familiæ, seu gentiles, corripiuntur : quo sensu innuere vult Poëta furorem, quo agitati Terrigenæ illi fratres se invicem peremerunt, transiisse in Eteoclem et Polynicem; et fore, ut etiam ipsi in se majorum snorum exemplo furerent. Vide infra vs. 184. et sequenti. Quidam codices habent : Gentiles, et sic ' fraternos' intelligeret Papinius. Ægraque lætis Invidia] Ægra, quæ ægrescit, et macrescit. Horatius: 'Invidus alterius rebus macrescit opimis.'

127 Atque parens odii metus] Quia de metu semper odium nascitur: eos enim odio habemus, quos timemus. Eleganter vetus Poëta: ' Quem metuunt oderunt; quem quisque odit periisse expetit.' Vox Caligute: ' Oderint, dum metuant.'

128 Sævus amor] Bene anvus; regni enim cupiditas semper crudelia suadet et exequitar. Ruptaque vices, fre.] Supra monuimus fratres pactos inter se, ut annuis vicibus regnarent, alter post alterum. Ruptæ] In animis eorum scilicet: Polynices enim cæpit impatienter, ac ægro animo ferre, quod secundus esset: Eteocles vero cognoscere, nihil dulcius esse, quam solum in primo loco stare. Non enim atatim inter eos ortum est bellum. Jurisque secundi Ambitus impatiens] Lucanum imitatur lib. t. 'Impatienaque loci fortuna secundi.'

125

617

Digitized by Google

Stare loco, sociisque comes discordia regnis.130Sic ubi delectos per torva armenta juvencosAgricola imposito sociare affectat aratro;Illi indignantes, quis nondum vomere multoArdua nodosos cervix descendit in armos,In diversa trahunt, atque æquis vincula laxantViribus, et vario confundunt limite sulcos:Haud secus indomitos præceps discordia fratresAsperat: alterni placuit sub legibus anniExilio mutare ducem: sic jure malignoFortunam transire jubent, ut sceptra tenentem140

esse in principe loco, atque discordia comes consortibus imperii. Sic cum arator vult conjungere imposito jugo jupencos e truci armento captos ; illi, quibus celsum eollum nondum usu aratri reflectitur in fortes humeros, reluctantes tendunt in diversas partes, et solvunt nexus æquali nisu, et conturbant sulcos diversa semita. Non aliter abrupta discordia exacerbat effrænatos fratres. Convenit inter eos, ut annuis vicibus regnarent, et ut, qui non regnaret, solum exilio verteret. Sic maligna lege volunt regnum transmitti, ut hac eito effuenti conventione recens succes-

nov. Barth. et recentt.—130 ' In vetustissimo libro litera omissa scriptum : discordia regni; vera scriptio, aliis etiam libris confirmata.' Barth. Itaque ex suis codd. edidit Lindenbrogius, et legendum putavit Gronovius. discordia regnis tamen exhibent Petrens. Taurin. Exc. Cantab. Behot. Buslid. Lang. Laur. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. et recentt.—135. 136 Wakef. Sylv. Crit. P. 1v. p. 59. legit: et iniquis vincula laxant Viribus, et varo confundant &c. Cf. Theb. v1. 851.—

NOTÆ

130 Sociisque comes discordia regnis] Forsan regni, ex illo Lucani : 'Nulla fides regni sociis, omnisque potestas Impatiens consortis erit.' Sic apud Plutarchum in Demetrio Πάντη δυσκοικάνητον ή άρχη, και μεστόν ἀπιστίαs, και δυσνοίαs: Regnum est prorsus insociabile, plenumque difficentia et simultatis. Herod. Τὸ ἀκοινώνητον ἐν ταϊs ¿ξουσίαs. Incommunicabilis natura potestatis. Curtius lib. IX. 'Insociabile regnum esse.'

131 Torva armenta] Taurorum sunt, quia tauri aliquid torvi habent in facie.

134 Nodosos cervix descendit in armos] Secundum Italiæ situm loquitur Poëta, inquit Lactantius. Nam dum nisu trahendi anteriora petunt, cervix in armos reflectitur. Nodosi] Id est, fortes.

136 Vario limite] Nam cum in diversa trahunt, necesse est variari limites sulcorum.

137 Præceps] Omnia enim inconsiderate agit. Fratres] Eteoclem et Polynicem.

138 Alterni sub legibus anni] Id est, sub lege, ut altero quoque anno regnarent.

139 Exilio mutare ducem] Supple, populos mutare principem exilio, vel ducem mutare exilio solum. Altero enim imperante, alter Thebis exire debebat.

Fœdere præcipiti semper novus angeret hæres. Hæc inter fratres pietas erat : hæc mora pugnæ Sola, nec in regem perduratura secundum. Et nondum crasso laquearia fulva metallo, Montibus aut alte Graiis effulta nitebant Atria, congestos satis explicitura clientes.

sor semper excruciaret imperantem. Hac erat pietas inter fratres : hac sola belli dilatio, non perduratura usque in regem secundum. Et nondum laquearia tegebantur denso auro, nec atria laxe admissura confertos clientes, fulgebant innixa celsis

144 At nondum crasso laquearia fulta Taurin. fulta habent etiam Petav. Behot. Buslid. Laur. Lang. unus Bormanni, et membranæ Pirckhaimeri ap. Gronov. in Diatr. p. 357. Vide Heinsium ad Claud. v1. Cons. Honor. 167. laquearia culta Gebhardus. Nostram lectionem testantur Lipsian. Dan. Petrens. et membranæ Barthii, eamque exhibent Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. et recentt.—145 Montibus aut late Petav. Buslid. Lipsian. Lang. Laur. Venett. Aldd. Coliu. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. aut alte Dan. et Petrens. quod proposuit Bernartius, receperant Lindenbrog. Cruc. Dan. Heins. Gronov. et recent. Vide Barth. ad Claud. Rufin. 11. 136. Pro effulta Behot. et co-

NOTÆ

141 Pracipiti] Quia vices regnandi cito effluebant, annuz enim solum erant.

143 Nec in regem perduratura secundum] Quia expleto Eteoclis anno, et repetente Polynice regnum, bellum exortum est, in quo fratres miserrime perierunt.

144 Et nondum, &c.] Hæc cum admiratione pronuntianda et legenda sunt. Fulva metallo] Membranæ Pirckhaimeri habent fulta metallo, ut dicit Gronovius, eamque lectionem probat. Lipsius et Bernartius fulca, Gebhardns culta substituunt. Sed optime retineri potest fulva ratione metalli seu auri, quod fulvum est. Alias effuita sequentis versus omnem duorum horum versuum gratiam tolleret. Metallo] Metallum absolute pro auro ponitur, ut Theb. xr. 'Quod fulta metallo Parma micet.' Et apud Claudianum : ' Et niveze (mirum) cœpere columnæ Ditari, subitoque trabes lucere metallo.' Sic Epithal. Stellæ: 'Robora Dalmatico lucent

satiata metallo.' Morem inaurandi laquearia et columnas cœpisse tradit Plinius lib. XXXIII. cap. 3. post Carthaginem eversam.

145 Montibus Graiis] Id est, columnis marmoreis ex montibus Græcize excisis. Ita Nostro, 'mons Libyæ,' in Epulo Domitiani, idem ac 'Libycus silex' in Epithalamio Stellæ. Claudianus Cons. Mallii : ' Consumant totos spectacula montes.' Id est, totorum montium feras. Unde Mons hic et similibus locis, sumitur pro quacumque ejus parte, aut pro quocumque quod est in monte. Ex quibus constat quid intelligat Statius in Equo Domitiani: 'Tu tardum in fædera montem Longo marte domas.' Id est, Dacos, qui in monte sedes habebant, ut jam diximus supra.

146 Satis explicitura clientes] Romulns, ut omnes sum novæ Reipublicæ partes strictius conjungeret, in unamque quasi reduceret familiam, sanxit, ut tenuiores cives se darent

619

Non impacatis regum advigilantia somnis Pila, nec alterna ferri statione gementes Excubiæ, nec cura mero committere gemmas, Atque aurum violare cibis: sed nuda potestas Armavit fratres: pugna est de paupere regno.

columnis ex Graio marmore. Satellites non vigilabant ad fores regum, irrequietum somnum capientium, nec armatæ cohortes mærebant redeunte vice excubiarum. Studium non erat, exponendi in conviviis gemmata pocula, nec corrumpendi aurum dapibus. Sed nuda dominatio fratres ad arma impulit : certamen est de inopi prin-

dices Lindenbrogii suffulta, quod ille reposuit.—150 Atque aurum vitiare cibis NOTÆ

in clientelam potentioribus, eosque tio

omnibus officiis colerent : contra vero potentiores eorum curam gererent, ac a violentia injuriisque aliorum defenderent. Primos vocavit clientes, alteros 'patronos.' Hinc mox inductus, ut clientes ad potentiorum atria mane confluere solerent, salutandi eos gratia. Salutatio autem bæc, non in interiore domus parte, sed in atrio fiebat; ideo hæc atria quam maxime ampla erant, ut continerent sine molestia salutantes. Observandum est etiam hic, Papininm omnes consuetudines Romanorum Græcis tribuere, ut videre est pluribus in locis Thebaidos et Achilleidos.

147 Advigilantia Pila] Metonymice. Vigilantes milites pilis armatos. Pila] Pilum erat Romanorum telum missile. Vide Vegetium lib. 1. cap. 24.

148 Nec alterna ferri statione gementes Excubiæ] 'Statio' apud Latinos diversis modis sumitur. Significat primo cohortem militum, quæ ante fores palatii excubabat: quæ motio est hujus loci. 2. Cohortem militum, quæ per provincias contra latrones collocabatur. 3. Milites in urbe vel castris excubantes. 4. Officinam. 5. Jejunium. Deinde pro munere seu officio passim usurpatur, ut statio Imperatoria. Alterna] Quia cohortes per vices excubabant, ut nunc, aliæque aliis succedebant. Excubiæ] Milites excubantes.

150

149 Nec cura mero committere gemmas] Per gemmas, intelligit pocula gemmata, vel e gemmis seu lapidibus pretiosis confecta. Virgilius Georg. 11. 'Ut gemma bibat, et Sarrano dormiat ostro.' Plinius lib. XXXIII. Procemio : ' Gemmarum turba potamus, ac Sinaragdis teximus calices.' Pacatus in Panegyrico : 'Nisi æstivam in gemmis' capacibus Falerna fregissent.' Committere autem eleganter dictum, ait Lactantius, quasi ad periculum; quæ possent frangi, inter trepidantes servos, et semiobratos vino convivas.

150 Aurum] Aureas lances intelligit. Violare] Quasi aurum solis templis, Diisque honorandis adhibendum esset, non ferendis cibis. Vel quod auri radii, qui vel ad minimum halitum cessant, daptum fumo ac pinguedine obscurentur, ut ad hunc locnm Barclaius. Nuda] Id est, his etiam deliciis destituta, quæ nunc affluunt.

151 Pugna est de paupere regno] Lucanus lib. 1. 'Exiguum dominos commisit Asylum.'

Dumque uter angustæ squalentia jugera Dirces Verteret, aut Tyrii solio non altus ovaret Exulis, ambigitur; periit jus, fasque, bonumque, Et vitæ, mortisque pudor. Quo tenditis iras, Ah miseri? quid si peteretur crimine tanto Limes uterque poli, quem Sol emissus Eco

cipatu. Et dum contendunt, uter araret infertiles agros parvæ Dirces, aut non celsus exultaret in humili sede profugi Tyrii, intercidit jus, fas, æquum, et honestas vitæ, et mortis. Ah infelices, quo iras vertitis? Quid si tanto scelere uterque mundi terminus obtineretur, quem respicit sol emersus ex Orientali ora, quemque

est in antiquissimo codice Barthii.—153 Nonnulli codd. non lætus ovaret, improbante Barthio.—156 Ha miseri codd. Barthii, Dan. et Petav. quod reposuit Lindenbrog. Ah Behot. et Petrens. quid si peterentur Petrens.—157 Taurin. demissus Eoo; Behot. msurus Eoo, i. e. mensurus; et sic Lactanuius.

NOTÆ

152 Uter] Fratrum. Angustæ Dirces] Per angustam Dircen intelligit Bæotiam, quæ non admodum lata est.

153 Verteret] Araret, ut Virgilius Georg. 111. 'Et campum horrentem fractis invertere glebis.' Tyrii exukis] Cadmi. Vide supra vs. 4. Non altus] Quia modicum erat regnum, ideo solium regium, pro modulo regni, non erat altum.

154 Jus, fasque, bonumque] Jus hic est jus humanum : fas divinum : bonum vero sumitur pro æquo apud Jurisconsultos.

155 Vitæ, mortisque pudor] Quia et turpiter vixerunt, arma sumentes contra se invicem, et turpius perierunt, mutuis vulneribus se occidentes. Quo tenditis iras] Alloquitur fratres Poëta.

156 Quid si peteretur crimine tanto Limes uterque poli, &c.] Imitatus est illud Lucani lib. 1. 'Nec pretium tanti tellus pontusque furoris Tunc erat : exiguum dominos commisit Asylum.' Crimine tanto] Bello. Inter fratres enim vel leve odjum crimen est : quanto magis bellum !

157 Limes uterque poli, quem Sol emissus Eoo Cardine, quem porta vergens prospectat Ibera ? Quasque procul terras obliquo sidere tangit Avius, aut Borea gelidas, madidive tepentes Igne Noti] His versibus designat Poëta quatnor præcipnas mundi partes, quæ Cardines vocantur a Geographis; nempe Ortum, his verbis: quem Sol emissus Eoo cardine: Occasum vero per hæc : quem porta vergens prospectat Ibera. Designat antem Septemtrionem his vocibus : aut Borea gelidas. Meridiem vero his : madidire tepentes Igne Noti. Et Lucanom imitatus est lib. 1. 'Unde venit Titan, et nox ubi sidera condit, Quaque dies medius flagrantibus æstuat oris, Quasque procul terras obliquo sidere tangit.' Eoo] Eous, 'Hoos, Oriens dicitur, ab has quod est mane, et Aurora. Capitur etiam adjective, pro Orientaks, primaque modo brevis, modo longa est, quia interdum scribitur per n, interdum per e: brevis ut hic: longa, ut hoc Æneid. III. 'Portus ab Eoo fluctu curvatus in arcum.'

Cardine, quem porta vergens prospectat Ibera? Quasque procul terras obliquo sidere tangit Avius, aut Borea gelidas, madidive tepentes Igne Noti? quid si Tyriæ Phrygiæve sub unum Convectentur opes? loca dira, arcesque nefandæ

occidens Hispano cardine? et si peterentur eæ regiones, quas dissitus longe ferit obliquis radiis, aut rigentes Aquilone, aut flagrantes ardore pluviosi Noti? Quid si opes Tyriorum Phrygumque in unius potestatem comportentur? Horrenda loca,

Heinsius ad Ovid. Fast. 111. 399. ex veteri codice legit: emersus.—158 Taurin. Behot. Dan. Petav. omnes Barthii, unus Burmanni, alii, cum Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. portu vergens prospectat Ibero; Petrens. vero: porta vergens prospectat Ibera; quod ex conjectura Gruteri primus recepit Gronovius.—161 Tyriæ Phrygiæque optimæ Barthii membranæ, et sic conj. Jortinus; Phrygiæ Tyriæque Exc. Cantab. et codex Burmanni; Phrygiæ Tyriæve Behot. et sic legebat Lactant. Tyriæ Phrygiæve Petrens. Dan. Petav. Venett. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c..—162 Converrentur opes Fr. Modius Novantiq. Epist. 52. Convertentur Laur. Venett. Aldd.

NOTÆ

158 Porta] Legit hic Gronovius porta, non portu, ut habent impressi, quod etiam Grutero visum, et bene. Cardo enim est portæ, non portus. Et sic Noster Thebaid. x. 'Obruit Hesperia Phœbum nox humida porta.' Prospectat] Sol enim oriens Occasum respicit : cum occidit, prospectat Orientem. Ibera] Quia Iberia, hodie Hispania, vergit ad Occidentem.

622

159 Obliquo sidere] Sol enim obliquis radiis tantum, non perpendicularibus, attingit has regiones, ob obliquitatem Sphæræ, in qua sitæ sunt.

160 Avius] Vel quia ab iis regionibus sol semotus; vel quia non movetur eodem motu, neque sub iisdem circulo, et polis, ut primum Mobile. Borea gelidas] Boreas ventus flans a Septemtrione, qui ventus frigidissimus est: unde gelidas terras dicit. Madidice tepentes Igne Noti] Putabant veteres, regiones, que spectabant polum Antarcticum, perpetuo calore vexari, sicut videbant eas, que vergunt ad polum Arcticum, perpetuo gelu rigere; unde igne Noti tepentes dixit. Notus autem est ventus flans a Meridie. *Madidi*] Quia ventus ille pluvias ac imbres procreat.

161 Quid si Tyriæ Phrygiæve sub unum Convectentur opes] Hoc dixit, quia Tyrii Phrygesque ditissimi habiti. Primi, ut testatur Philosophus et Diodorus Siculus ex Posidonio, magna argenti vi e Tartesso allata, ad immensas opes brevi pervenerunt. Alteri vero, ob Mydam regem, qui omnia in aurum vertere dicebatur. Unde de iis Horatius dicit : 'Et pinguis Phrygiæ Mygdonias opes.' De Tyro vide supra vs. 5. Phrygia vero erat provincia Asiæ Minoris, inter Cariam, Lydiam, Mysiam, et Bithyniam comprehensa : quarum omnium fines ita confunduntur, ut vix discerni possint. In ea montes Ida et Tmolus, et Pactolus fluvius. Sub unum] Id est, vel sub unum cumulum, ita ut unum comulum conficerent: vel sub unius potestatem.

162 Loca dira, arcesque nefandæ] Sceleribus scilicet Œdipi. 'Decla-

Suffecere odio, furtisque immanibus emtum est Œdipodæ sedisse loco. Jam sorte carebat Dilatus Polynicis honos: quis tum tibi, sæve, 165 Quis fuit ille dies? vacua cum solus in aula Respiceres jus omne tuum, cunctosque minores, Et nusquam par stare caput? Jam murmura serpunt Plebis Echioniæ, tacitumque a principe vulgus

et abominandæ arces suffecere exercendis inimicitiis, et immeni furore comparatum est, solio Œdipi insidere. Jam Polynices, dilato in proximum annum honore, contrariam sortem habuerat. Quis tum tibi, crudelis, quis ille dies fuit? cum solus in vacua regia videres onnem potestatem tuam, onnesque inferiores, et nullum esse tibi æqualem? Jam crebrescunt susurri vulgi Thebani, et plebis animi occulte alie-

Colin. et Gryph. Convectentur Behot. Petrens. Lipsian. Buslid. Lang. Dan, Petav. et membranæ Barthii; itaque ediderunt Bern. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Dan. Heins. Gronov. et recentt.—168 Suffecere edite manuscriptus Barthii; et sic etiam legebat Lactantius in Comment. furtieque Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. unde nescio, nisi sit error typothetarum in ed. Amstel. furitique certe exhibent Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Behot. Dan. Petav. Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. et Grasser.—164 Lipsian. et Buslid. cadebat; quod receperunt Lindenbrog. Cruc. et Bern. Petrens. Exc. Cantab. Laur. Lang. Behot. Dan. Petav. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Gronov. Veen. et Delph. carebat, improhante Barthio.—165 Demster. ad Claud. Rapt. Proserp. I. 100. sorte cadebat Dilatus Polynicis honor. Ex optime

NOTÆ

matio,' ait Lactantius, ' quæ significat eas causas movisse odia, quæ restinguere debuissent; fugere enim debuerunt hi fratres loca dira, et sceptra Œdipi parricidæ, potius quam ad hæc crimina properarent.'

163 Suffecere odio] Subintellige, exercendo. Furite] Id est, criminibus, seu flagitiis, ut infra : 'Terrarum furias abolere.'

164 Jam sorte carebat Dilatus Polynicis honos] Cadebat legendum censet Bernartins; sed omnes Mss. ut observat Gronovius, habent carebat, quod melius; sensusque ejus, Polynicem dilato honore in proximum annum sorte regnandi caruisse, quia evenerat illa Eteocli. Sicut Theb. 11. dicitur: 'Qua, sorte benigna Fratris, Echionia steterat privatus in aula.'

165 Quis tum tibi, sove, Quis fuit ille dies] Orationem convertit Poëta ad Eteoclem, ubi sortem habuit secundam.

166 Vacua cum solus] Amoto scilicet Polynice.

168 Jam murmura serpunt Piebis Echioniæ] Tangit morem populi nunquam acquiescendi rebus præsentibus, sed semper novas res cupiendi. Echioniæ] Thebanæ ab Echione uno e Spartis, qui una cum Cadmo Thebas condiderunt.

169 Tacitum] Bene tacitum, id est, summisse et in aurem; nam non tute verba in principem jactantur. Dissidet, et (qui mos populis) venturus amatur. Atque aliquis, cui mens humili læsisse veneno Summa, nec impositos unquam cervice volenti Ferre duces : Hancne Ogygiis, ait, aspera rebus Fata tulere vicem ? toties mutare timendos, Alternoque jugo dubitantia subdere colla ! Partiti versant populorum fata, manuque Fortunam fecere levem. Semperne vicissim Exulibus servire dabor ? tibi, summe Deorum

nantur a rege, et (quod est ingenium populorum) successor diligitur. At vero aliquis, cui mos erat, ut offenderet potentes ignavis maledictis, et qui non poterat pati spontaneo collo jugum principum : Hancne, inquit, fata dura intulerunt vicissitudinem reipublicæ Thebanæ? toties mutare dominos, et summittere incertas cervices alternæ dominationi ! hac conventione ludos faciunt fortunas populorum, et dedita opera sortem contum contentam reddunt. Semperne mihi alternis parendum erit exulibus? O supreme pater Deorum et hominum, tibine placuit donare hunc ani-

codice manuscripto scribi jussit Barthius: quis tunc tibi.—170 Rom. Aldd. Colin. Gryph. et Basil. qui mox populis; Behot. Dan. Petav. Petrens. Taurin. Lang. Lipsian. alii, cum Venett. **3.** 4. qui mos populis, quod revocavit Bernartius, receperunt Gevart. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Dan. Heins.

NOTÆ

171 Atque aliquis, &c.] Inducit Poëta civem Thebanum, de his regnandi inter fratres vicibus querentem.

172 Summa] Potentes, qui summain rerum tenent.

173 Ogygiis] Thebanis. Ogyges enim quibusdam primus Thebarum conditor: unde Thebæ Ogygiæ Poëtis dictæ, ut jam diximus supra.

174 Vicem] Annum enim solum regnare debebat uterque, regnumque alteri tradere, anno transacto. Toties mutare timendos] Supple reges seu dominos, Horatius: 'Regun timendorum in proprios greges.' Illi, ait, mutant vices, ut imperent, nobis semper serviendum.

175 Alterno] Illius enim tunc collum summittendum erat jugo, mox alterius.

176 Versant] Bene versant, quia ut mox dicetur : 'Heu dubio sus-

pensa metu, tolerandaque nullis Aspera sors populis! hic imperat; ille minatur.' Nihil enim certum poterat esse in tam præcipiti principum mutatione. Manuque Fortunam fecere levem] Notandum, 'manu facere' eadem notione usnrpare Senecam pluribus in locis, qua 'sponte facere.' De Brevitate Vitæ cap. 3. 'Adjice morbos, quos sponte facimus;' et Consolatione ad Martiam cap. 19. 'Adeoque senectutem solitudo, quæ solebat destruere, ad potentiam ducit, ut quidam odia filiorum simulent, et orbitatem mann faciant.' Misera enim, et incerta hoc modo erat populi Thebani conditio sub tam varia dominatione; tolerabilior vero principum : ægritudinem enim privatæ vitæ spe dominandi solabantur. Semperne vicissim] Quia semper princeps mutandus erat.

178 Exulibus] Hoc anget miseriam

170

Terrarumque sator, sociis hanc addere mentem Sedit? an inde vetus Thebis extenditur omen, Ex quo Sidonii nequicquam blanda juvenci Pondera Carpathio jussus sale querere Cadmus Exul Hyanteos invenit regna per agros;

mum imperii consortibus? An inde antiguum præsagium perdurat Thebis, ex quo profugus Cadmus, jussus scrutari frustra per mare Carpathium gratum onus tauri Sidonii, reperit regnum in campis Bæotiis, et pertulit ad usque extremos posteros

Gronov. Barth. et recentt .--- 179 ' Mihi locus hic non inter firmos videtur,

NOTÆ

populi; exilium enim efferat animum. Gravis autem omnis servitus, sed gravior tamen est, quæ subjacet exulibus, seu exilio efferatis. Contrarium tamen paruit in Chilperico nostro 1. qui reversus ex exilio regnum optime et justissime administravit.

179 Sociis] An fratribus regni sociis? Anne potius intelligit concives suos, qui huic fratrum conventioni, qua alternis regnare debebant, consenserant? Vide Notam vs.2. supra.

180 Sedit] Firmiter placuit : Virgilius : 'Certa sedet patribus sententia pugnæ.' An inde vetus Thebis extenditur omen, &c.] Hoc versu et quatuor sequentibus alludit ad fabulam, qua ferunt, Cadmum sevisse dentes draconis, indeque ortam armatorum segetem, qui fratres erant ob communem originem, quique se invicem occiderunt. Dicit ergo querulus ille, præsagium, seu omen, quod visum est, cum conditæ sunt Thebæ, nimirum fraternum bellum, ortum inter armatos illos, transmissum fuisse ad usque Eteoclem et Polynicem fratres, eosque hac divisione fecisse, ut inter se necessario bella orirentur, regnumque alteri eorum non obventurum, nisi cæde alterius, vel utrosque hoc bello perituros.

181 Sidonii nequicquam blanda juvenci Pondera] Intelligit Europam raptam a Jove, in taurum converso, vectamque dorso ejus in Cretam usque a finibus Tyriorum. Blanda] Quia adamabat illam Jupiter. Sidonii juvenci] Non erat Sidonius juvencus, sed pondus, id est, Europa, Sidonium. Vide supra vs. 4. Nequicquam] Quia frustra Cadmus sordrem quæsivit, nec invenit.

182 Carpathio sale] Sal pro mari interdum sumitur, quia salsum est, et ex cujus aqua sal elicitur. Virgilius Æneid. vIII. 'Et spumas salis ære ruebant.' Carpathio] Carpathium mare est ills pars Maris Mediterranei, quæ inter Rhodum et Ægyptum extenditur : sic vocatur a Carpatho insula inter Rhodum et Ægyptum. Jussus Cadmus] Jussus a patre Agenore. Vide supra vs. 5.

183 Exul] Cadmo enim pater interminatus fuerat perpetuum exilium, nisi sororem Europam reduceret. Hyanteos] Bœotios. Pansanias Bœoticis tradit, primos, qui Bœotiam incoluerint, Ectenas fuisse vocatos; iis vero pestilentia deletis, successisse in eorum sedes Hyantas et Aonas, ipsos etiam populos Bœotiæ.

Delph. et Var. Clas.

Stat.

2 R

180

Digitized by Google

Fraternasque acies fœtæ telluris hiatu Augurium seros dimisit adusque nepotes ? Cernis, ut erectum torva sub fronte minetur Sævior assurgens demto consorte potestas ? Quas gerit ore minas ? quanto premit omnia fastu ? Hicne unquam privatus erit ? tamen ille precanti Mitis, et affatu bonus et patientior æqui. Quid mirum ? non solus erat. Nos vilis in omnes Promta manus casus domino cuicumque parati. Qualiter hinc gelidus Boreas, hinc nubifer Eurus

omen fraterni belli, cum armati fratres orti hiatu gravidæ terræ sibi bellum intulerunt. Aspicis, ut crudelior princeps, amoto socio, elatus superbe minetur sub truci fronte? quem fert terrorem in vultu? quanta superbia omnes deprimit? hicne unquam erit privatus? Ille tamen est lenis supplicibus, et affabilis, ac æquum servat. Quid mirum? solus non est. Nos, abjecta turba, expositi ad omnem fortunam sumus, et obnaxii cuicumque hero. Ut cum hinc frigidus Aquilo, hinc nimbosus Eu-

nec liquido scio quid ro sociis hic velit.' Bern.-185 Bern. et Barth. inter-

NOTÆ

184 Fraternas acies] Quia hi armati, etsi fratres, in se invicem aciem struxerunt, ac se peremerunt. Fætæ telluris] Dentibus scilicet Draconis, quasi semine. Hiatu] Terra enim magno patuit hiatu, cum tot armati homines ex ea prodierunt.

185 Seros nepotes] Eteoclem et Polynicem. Videtur Noster hoc sumsisse ex Lucano lib. 1V. 'Sic semine Cadmi Emicuit Dircæa cohors, ceciditque suorum Vulneribus, dirum Thebanis fratribus omen.'

186 Cernis] Hoc aliquibus querulus dicit, quasi monstret et designet Eteoclem. Erectum] Pro 'erecte,' adverbium, ut alibi: 'torvum lacrymari,' torvum mugire,' 'furiale minari.' Erectum vero, quia rectiorem staturam affectare, superborum et insolentium hominum est.

187 Demto consorte] Polynice fratre. Nam ante sortem ductam, indivisam erat imperium. 189 Hicne unquam privatus erit] Hæc cum indignatione pronuntianda. Optat videre Eteoclem privatum, ut ejus fastus ac superbia deprimatur. Tamen ille precanti Mitis] Introducitur alter, qui defendit Eteoclem a maledictis invidi.

191 Quid mirum? non solus erat] Non mirum est, ait ille maledicus, si Eteocles tanta humanitate utatur er. ga cives : non solus est : metu enim futuri successoris, continet se intra terminos justæ dominationis. Vel ambit hisce ambitiosæ mentis integumentis, et talem se populo exhibendo demulcet populum, ut potentian fratri subtrahat, et procliviore in se civium gratia nitatur. Nos vilis, §c.] Imitatio Virgiliana, in oratione Drances : 'Nos viles animæ.'

193 Boreas] Vide supra vs. 160, Nubifer Eurus] Eurus est ventus spirans ab ortu brumali, quem Latini Vulturnum appellant. Nubifer] Quia

626

185

Vela trahunt, nutat mediæ fortuna carinæ.Heu dubio suspensa metu, tolerandaque nullis195Aspera sors populis ! hic imperat: ille minatur.195Àt Jovis imperiis rapidi super atria cœli195Lectus concilio Divum convenerat ordo100Interiore polo: spatiis hinc omnia juxta200Primæque occiduæque domus, effusa sub omni200Terra atque unda die: mediis sese arduus infert200

rus diripiunt vela, salus navis interceptæ stat in ancipiti. Heu dura conditio nostra, ambiguo timore incerta, et nullis gentibus ferenda / hic regnot; minatur ille. Dis autem jussu Jovis convocati in ædes volubilis cæli, coierant in interiore loco, a que omnes partes Orientis et Occidentis equaliter distant, et ex quo tellus et aqua amb toto cælo patet. Ipae excelsus Jupiter ingreditur in medium Deorum carum, mo-

pungunt: histu, Augurium seros, §s.—196 Aspera fors Lindenbrogius et Crue. unde nescio; Aspera sors testantur Behot. Petrens. Lang. Lipsian. Laur. Buslid. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil, Plant. Gevart. et recent, —197 At Jovis imperio Venett. 3.4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. At Jowis imperios codex perantiquus Barthii, Dan. Petav. Behot. Petrens. et Taurin.cum edd. Amatel. Gronov. Barth. et recentt. super ordus cosi etiam Taurin.—198 Lortus concilio Behot. et nonnolli Barthiani.—199 Veteres membranze Barthii, cum Taurin. et Behot. spatis kine omnis justa, et sic legendum putat Barthius. Margo ed. Barth. spatis kine omnis justa, dus ad Sylv. II. 7. 14. legit: spatis kuic omnis justa.—200 Taurin. eccidance domus. Margo ed. Barth. et sicca sub omnis Janta...—200 Marklanproposuit: et visa sub onni: vel: atque usta sub omni. Marklandus l. l. et

NOTÆ

pluviosus. Horatius Ep. XVI. 'Ut neque largis Aquosus Eurus arva radat imbribus.' 'Nubifer ' etiam Silio Italico lib. x. 'Ubi nubifer Eurus Naufragium spargens operit freta.'

194 Mediæ] Inter illos scilicet ventos.

197 At Joris imperiis, &c.] Cum nibil eveniat in terris, nisi Diis auctoribus, fingit Poëta, Jovem vocasse Deos in concionem, ut eis aperiat mentem suam de punieudis Thebanis ac Argivis. *Rapidi*] Cœlum enim rapidissime movetur.

199 Interiore polo] Interiore seu secretiore cœli aula. Spatiis hinc omnia juzta] Supple, videntar. Periphrasticos medium cœli locum deacribit: dicit enim congregata numina in eum cœli locum, eni juxta aunt omnia: id est, unde sić videantur omnia, tanquam juxta; quod soli medio loco cœli convenire poteat.

200 Primeque occiduaque donus] Orientis Occasusque loca designat. Sic Soteriis Gallici: 'Occiduas primasque domos.' Effuse sub omni Terra elque unde] Supple etiam, videtur, seu patet.

201 Die] Dies bic cerlum signifieat. Mediie] Dies. Ipee] Jupiter. Arduus] Opertebat enim, ut qui major dignitate erat, celsior etiam esset atatura. Vel arduus hic, cum gravitate incedens, quod etiam convenit aummo principi.

628

Ipse Deis, placido quatiens tamen omnia vultu, Stellantique locat solio: nec protinus ausi Cœlicolæ, veniam donec pater ipse sedendi Tranquilla jubet esse manu: mox turba vagorum Semideum, et summis cognati nubibus amnes, Et compressa metu servantes murmura venti Aurea tecta replent, mixta convexa Deorum Majestate tremunt: radiant majore sereno 210 Culmina, et arcano florentes lumine postes. Postquam jussa quies, siluitque exterritus orbis,

vens tamen cuncta serena facie, et se ponit in sede stellis conspersa. Nec statim ausi Cælites sedere, donec ipse pater licentiam concesserit placida manu. Mox vulgus errantium Semideorum, fluviique affines altis nubibus, ac venti cohibentes reverentia flatus suos, replent aureas ædes. Templa concutiuntur majestat to numinum : tecta fulgent majore serenitate, et postes coruscant secreta luce. Postquam imperatum est silentium, et consternatus mundus tacuit, Jupiter orditur ex celsa

fusa sub omni.—202 'In illo laudatissimo nobis perprisco exemplari diserte scriptum est: Ipse Deus; quod nequaquam contemno.' Barth. Ipse Deus habet etiam codex manuscriptus Barthii. Sed totus versus in margine tantum apparet, trakit omnia Taurin.—208 Aurea templa perantiquus manu-scriptus Barthii, Taurin. Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Aurea tecta Behot. unus Lindenbrog. et Petrens. et sic edidere Dan. Heins. Gronov. Veen. Delph. &c. mista pro mixta Taurin.

NOTÆ

202 Placido vultu] Hoc etiam decet regem.

205 Tranquilla manu] Hoc etiam decet gravitatem principis. Vagorum Semideum] Varia erant genera Deorum apud veteres : alii enim plenam possidebant divinitatem, magnique Dii ac potentes et immortales vocati : ceteri vero imperfectam, seu potius umbram divinitatis, iique vel immortales existimati, ut venti, amnes, aliique; vel mortales, ut Panes, Sylvani, Satyri, Nymphæ, &c. omnesque vocati Semidei. Vagorum] Quia per totum orbem dispersa hæc numina.

206 Summis cognati nubibus amnes] Hoc dicit secundum Philosophos, qui dicunt ex humiditate terræ nebulas oriri, ex nebulis nubes, ex nubibus

pluvias, ex quibus amnes augentur.

207 Metu] Id est, reverentia concilii, seu conventus.

208 Convexa] Cœlestes sphæræ, globique.

209 Radiant majore sereno] Quasi serenitas major cœlo illuxerit ex Deorum concilio. Serenum hic substantive, ut infra lib. viii. et alibi apud Nostrum. 'In sereno' apud Catonem interpretatur Turnebus'sub dio.' Hunc vide Adv. lib. x. cap. 19.

211 Exterritus orbis] Per orbem hic intelligit Poëta, vel Deos ex omnibus orbis partibus congregatos; vel simpliciter totum mundum: quasi omnis mundus, omniaque in eo comprehensa, silentium tenuerint, orante Jove.

Digitized by Google

Incipit ex alto: (grave et immutabile sanctis Pondus adest verbis, et vocem Fata sequuntur :) Terrarum delicta, nec exsuperabile Diris Ingenium mortale queror: quonam usque nocentum 215 Exigar in pœnas? tædet sævire corusco Fulmine : jam pridem Cyclopum operosa fatiscunt

sede : (vis ingens et immutabilis adest sacris dictis, et Fata obediunt voci ejus :) Incuso delicta populorum, et animes mortalium Furiis indomabiles. Quonam usque cogar punire malos? piget sævire lucenti fulmine. Jam pridem laboriosi Cyclopum

or supra Jasta pro Juzza.-214 Dusue. Laur. unus Langenbrog, et optimus codex Barthii: nec exacturabile. Behot. Lipsian. Lang. Petrens. alii exsupera-bile, ut in Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. &c.-216 Exigor Behot. Lang. Laur. Lipsian. Venett. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. Exigar Petrens. Busild. unus Lindenbrogii, alii; et sic edidere Grasser. Gevart. Dan. Heins. Gro-

NOTE

4.7

212 Incipit] Jupiter. Immutabile] Decreta enim divina immutabilia sunt.

213 Pondus] Non solum pondus sumitur pro re gravi, ut hic, sed pro dignitate, existimatione, et auctoritate, ut apud Ciceronem 'pondus testimonii,' ' pondera verborum.' Vocem fata sequentur] Eximie, si quicquam in hoc opere : damnat enim diserte veterum et Stoicorum sententiam, dicentium Deum etiam fato subjici ; cum ille sit liberrimus ; nec fatum aliud sit ex S. Augustino quam ' sanctio, et velut vox divinæ mentis.' In eandem tamen Poëta reincidit veterum opinionem Theb. vii. ' Immoto deducimur orbe Fatorum,' ubi introducit loquentem Jovem.

214 Terrarum] Id est, hominum, qui terras habitant. Nec exsuperabile Diris Ingenium] Incusat mores ingeniumque hominum, ut qui in ordinem cogi non possint, inexpugnabiles sint Furiis. Fatigari eas iis puniendis, illos vero non fatigari committendis peccatis, nec desinere peccare, quam-

vis puniantur. Diris] Furiis. Vide supra vs. 52.

216 Exigar in parnas] Dicit Jupiter, se non sponte, nec ultro punire mortales, sed ab iis ad id ægro quidem animo cogi. 'Exigere' enim petere, extorquere, et cogere significat. Rationem affert ipse Jupiter lib. v11. ' Meaque est jactura, pigetque Tot mutare animas, tot corpora reddere mundo.'

217 Fulmine] Fulmen tribuitur Jovi, quia, cum veteribus, Jupiter nihil aliud esset, quam aër, qui sub nomine Jovis colebatur; ideo fulmen ipsi tributum, quia fulmen in aëre gignitur. Cyclopum] Cyclopes, Neptuni et Amphitrites filii, Siciliam et Ætnam montem Siciliæ incoluerant. Dicti Cyclopes, quod unicum oculum, eumque in media fronte rotundum, haberent. Tres præcipue celebrantur Poëtis tanguam Vulcani ministri, creditique fulmina Jovi fabri-Horum nomina his versibus cari. Virgilii comprehenduntur Æn. v111. 'Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro, Brontesque, Steropesque, ac

Brachia, et Æoliis desunt incudibus ignes. Atque ideo tuleram falso rectore solutos Solis equos, cœlumque rotis errantibus uri, Et Phaëthontea mundum squalere favilla. Nil actum est: neque tu valida quod cuspide late Ire per illicitum pelago, germane, dedisti.

lacerti lassati sunt, et ignes deficiunt fornacibus Eoliis. Passus quidem fueram licenter errare equos Solis per falsum aurigam, et cælum conflagrare curru evaganti, ac orbem sordere cinere in quem a Phaëthonte coactus est. Nihil hoc profuit: neque quod tu, frater, impulsu fortis tridentis concessisti mari late effundi per veti-

nov. et recentt.—222 Nil actum neque Behot.—223 Ire per illicitum pelagus duo codd. Lindenbrogii. Post 7d dedisti edd. ante Bern. ponunt notum

NOTÆ

nudus membra Pyracmon.' Hesiodus vero vocat Steropen Asteropen, Brontem Argen. Fatiscunt] Cudendis scilicet fulminibus.

218 Æoliis incudibus] Vulcanus enim et Cyclopes credebantur habere officinam, non solum in Lemno ac Sicilia, sed etiam in insulis Æoliis, quæ septem sunt, et sitæ inter Italiam et Siciliam, et 'Vulcaniæ' ob id dictæ. Vide Solinum cap. 12. Plinium lib. III. cap. 9. et Melam lib. 11. cap. 7. Desunt] Ad fabricanda fulmina.

219 Atque ideo tuleram, &c.] Hoc versu et tribus sequentibus ad fabulam Phaëthontis alludit, qua ferunt Phaëthontem regendum solis currum a patre accepisse, ac orbem terrarum incendisse, oblitum viæ qua transeundum erat. Hujus fabulæ occasio apud Platonem ponitur in Timæo, cœlestis circuitus quædam permutatio, longo temporum intervallo contingens, quam inflammationis vastitas sequatur. Apud Orosium vero, gravis æstus, qui iis temporibus adco excanduit, ut Sol, per devia transvectus, universum orbem non tam calore affecisse, quam igne torrnisse dicatur. Falso rectore] Phaëthonte.

Verus enim rector Sol. Solutos] Non sine frænis, sed quia regi non poterant, licenter errantes.

220 Solis equos] Quatuor erant juncti currui Solis, ut Poëtæ fabulantur, vocatique Pyroeis, Eous, Ethon, et Phlegon. Vide Ovid. Met. 11. Rotis errantibus] Ab recta scilicet via.

221 Squalere] Proprium rerum nimis tostarum. Phaëthontea favilla] Id est, incendio Phaëthontis.

222 Nil actum est] Nihil hoc profait ad emendationem hominum, quod totus mundus ustus est a Phaëthonte: quod Dii non permiserunt, nisi graviter irati mortalibus. Neque tu, §c.] Vult dicere etiam diluvio non emendatos homines. Tu] Neptune, sequenti enim versu, germane, est. Neptunus enim erat frater Jovis. Valida cuspide] Tridentem innuit, insigne Neptuni. Valida] Hinc Neptunus 'Erroofyauos, kal Zeufx0ar dictus, id est, terram concutiens.

223 Ire per illicitum] Id est, supra terram, quod illi lege creationis interdictum est. Pelago] Intelligit diluvium illud in Thessalia celeberrimum, et a Poëtis decautatum, præcipueque ab Ovidio descriptum, quod Deucalionis dicitur, quia Deucalion ibi

Nunc geminas punire domos, quis sanguinis auctor Ipse ego, descendo. Perseos alter in Argos Scinditur, Aonias fluit hic ab origine Thebas.

tam viam. Nunc ipse ego descendo, ut supplicio afficiam duas familias, que originem a me ducunt. Una regnat Argis Perseis, altera ab initlo consult Thebis

interrogationis.—124 Nonnulli codd. Barthiani : sanguinis actor.—125 Bebot. Laud. Lipsian. Buslid. Ald. 2. (Ald. 1. in erratis.) Colin. Gryph. Basil. Plant. Grasser. et Gevart. in agros; Petrens. Lang. Dan. Petav. Ald. 1. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. et recentt. in Argos, quod probat Ber-

NOTÆ

tunc regnabat; et summersis omnibus regionem illam habitantibus, præter aliquos, qui ad vicinos montes confugerant, ipse solus chun nxore Pyrha, vectus parva rate, interque fluctus varie jactatus, tandem post dies novem ad montem Parnassum appulisse dicitur. Hoc autem diluvium eodem anno, nimirum **33**. Cecropis Atheniensium regis, quo incendium Phaëthontis accidisse tradunt Eusebius in Chronico, et Cyrillus in Julianum lib. r.

224 Nunc] Ubi supra Jupiter questus est generatim de mortalibus, nunc speciatim queritur de sceleribus Thebanorum ac Argivorum. Quis] Pro, quibus. Sanguinis] Sanguis hic stirpem, progeniem, genus significat.

225 Descendo] Si profana divinia miscere liceat, eadem voce utitur in Scriptura Deus, cam de turre Babylonica destruenda lognitur; 'Descendamus.' Rabbiui ferunt Deum initio terram habitasse, sed mox infensum hominibus propter scelera, repetiisse cœlnm, et quandoque descendere, inductus bonorum pietate. Persons alter in Argos Scinditur, Aonias fluit hic ab origine Thebas] Innuit Jupiter hoc modo loquendi, se anctorem esse duarum familiarum, unius, que Argis imperavit, per Danaum filium Beli, qui Belus filius erat Neptuni ex Libya filia Epaphi, qui ex

Jove et lo procreatus erat; et alterius, que substitit et principatum tenuit apud Thebas a primis hujusce urbis primerdiis. Nam Cadmus principesque Thebani etiam a Jove originem ducebant, pet eundem Epaphum, cujus filia Libya genuit ex Neptuno Belum, de quo supra, et Agenorem patrem Cadmi. Perseos Argos] Argos, pobilis et vetus urbs Peloponnesi in regione Argolica: Hippium cognominabatur ab equorum præstantia. Erant et alim ejusdem nominis urbes : in Thessalia Argos Pelasgicum appellatum, item in Acarnania; alia denique in Apulia, opus Diomedis, vulgo Argirippa. Vide Stephanum de Urbibus. Perseos] Porsei dicuntur Argi, a Perses Jovis et Danaës filio, qui Argis imperavit, et relictis Argis imperium transtulit Mycenas, quam urbem condiderat.

226 Scinditur] Bene scinditur, quin stirps Jovis per Libyam, quam supradiximus, filiam Epaphi, scissa est in Belidas, seu posteros Beli, et Agenoridas seu posteros Agenoris, et supranotavimus. Metaphera ducta a fluvio, qui in plares rivos dividitur. Et imitatus est Poëta Virgilium Æneid. viit. 'Sic genus amborum acindit se sanguine ab une.' Aonies fluit hie aborigine Thebes) Subintellige, apud : fluit hic, apud Aonies Thebas ab origine. Thebæ Aonim dictue aunt ab Aoni-

225

681

Digitized by Google

Mens cunctis imposta manet : quis funera Cadmi Nesciat ? et toties excitam a sedibus imis Eumenidum bellasse aciem ? mala gaudia matrum, Erroresque feros nemorum, et reticenda Deorum Crimina ? vix lucis spatio, vix noctis abactæ Enumerare queam mores, gentemque profanam. Scandere quinetiam thalamos hic impius hæres

Aoniis. Animus cunctis seductus est. Quis ignoret domum Cadmi ob flagitia concidisse? et toties Eumenidum agmen evocatum ex inferis locis confixisse? Quis nescit gaudia matrum perversa, crimina horrenda in sylvis commissa, ac scelera numinum silentio operienda? Vix possem recensere intervallo diei, et noctis integra,

nartins.—227 Buslid. et Dan. imposta movet; Petrens. Lang. Laur. Petav. Lipsian. Behot. Venett. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. ceteræ: imposta manet. Consule Var. Not. impasta conjectabat Barthius.—228 Behot. et totiens.—229 ' Præstantissimus liber diserte: bellasse facem; non refragamur tamen receptæ lectioni.' Barth.—230 Erroresque vagos Petav. Marklandus ad Sylv. IV. 2. 15. legit Erroresque feros hominum. Cf. Theb. III. 641. —232 Taurin. gentemque nefandam.—235 Tollius ad Auson. Epist. 1X. 24. ex

NOTÆ

bus Bæotiæ populis, ut supra diximus vs. 183. Thebas] Vide supra vs. 2. Fluit hic] Supple, sanguis. Ab origine] Supple, Thebarum.

227 Imposta] Seducta affectibus et perturbationibus. Manet] Est, διαreλεĉ. sup. vs. 30. 'maneas' pro, sis. Sic Lucretio 'manere' libi vi. pro esse. 'Onerataque passim Cuncta cadaveribus cœlestum templa manebant.' Funera] Hic scelera, quæ totam domum Cadmi exitio dederunt, significare credo. Cadmi] Supple, domus Cadmi.

228 Et toties excitam a sedibus imis Eumenidum bellasse aciem] Cum Agave, filia Cadmi, Pentheum proprium filium discerpsit. Cum Athamas, gener Cadmi, ducta Ino ejus filia, proprium etiam filium Learchum occidit. Sedibus imis] Inferis. Eumenidum] Furiarum, que et Eumenides dictue, ut supra diximus vs. 52.

229 Mala gaudia matrum] Agaves,

cum filinm Pentheum dilacerabat.

230 Erroresque feros nemorum] Tangit fabulam Athamantis, qui furore percitus Learchum filium sagittis confodit, vel saxo illisit, credens se leonem interficere. Possunt etiam intelligi crimina Bacchantium perpetrata in sylvis in prima institutione sacrorum Bacchi. Orgia enim ejus multo sanguine effuso sancita sunt. Et reticenda Deorum Crimina] Junonis scilicet, cum furorem Athamanti immisit, quo in proprium filium sæviit, ut diximus. Ejusdem Junonis, cum decepit Semelem. Bacchi vero, cum in furorem vertit Agaven, quo Pentheum filium dilaceravit. Dianæ etiam, cum mutatum in cervum Actæonem a propriis canibus fecit dilacerari.

233 Scandere quinetiam] Intelligit Œdipum. Impius] Patrem enim occiderat.

230

Digitized by Google

Patris, et immeritæ gremium incestare parentisAppetiit, proprios monstro revolutus in ortus.235Ille tamen Superis æterna piacula solvit,Projecitque diem : nec jam amplius æthere nostroProjecitque diem : nec jam amplius æthere nostroVescitur, at nati (facinus sine more !) cadentesCalcavere oculos : jam jam rata vota tulisti,Dire senex : meruere tuæ, meruere, tenebræ240Ultorem sperare Jovem : nova sontibus armaInjiciam regnis, totumque a stirpe revellamExitiale genus : belli mihi semina suntoAdrastus socer, et Superis adjuncta sinistris

mores pravæ nationis. Necnon etiam profanus ille filius concupiit polluere lectum paternum, et sinum innoxiæ matris, monstrose reversus in locum ortus sui. Ille tamen luit Divis perpetuas pænus, seque luce orbavit : nec jam amplius aëre nostro pascitur. At filii ejus (scelus novum !) protriverunt labentes patris oculos. Jam jam, o senez perverse, exaudita sunt preces tuæ : meruit tua, meruit cæcitas vindicem sperare Jovem. Nova inmittam bella nocentibus imperiis, et funditus delebo totam flagitiosam progeniem. Causæ belli mihi sint socer Adrastus, et nuptiæ con-

.....

scriptis codd. legit : proprios (monstrum !) revolutus in ortus ; et sic etiam Lipsian. Lang. Laur. et unus Lindenbrogii, probante Bernartio. Alii codd. Behot. Buslid. Barthiani, Petrens. &c. cum edd. vett. monstro. 241 Uliorem spectare Jovem Behot. pro var. lect. 242 Injiciam populis Petav. 252 Behot.

NOTE

235 Appetiit] Appetiit quidem uxorem-habere Jocastam, sed nesciebat esse matrem suam. Monstro] Adverbium, pro monstrose. Proprios revolutus in ortus] Com suscepit liberos ex eadem muliere, ex qua ipse ortus eral.

236 Ille] Œdipus. Æterna piacula] Cum se excæcavit.

237 Projectique diem] Erutis sibi oculis. Æthere nostro] Vellace, quam nos largimur. Virgil. Æn. 111. 'Et vescitur aura Ætherea.' Velid dicit, quia Œdipus in subterraneum et obscurum specum se condiderat, ubi animam vix ducebat.

238 Nati] Eteocles et Polynices. Sine more] Sine exemplo. Cadentes Calcavere oculos] Id est, insultavere cæcitati paternæ. Supra Œdipus: 'Quin ecce superbi, (Proh dolor!) et nostro jam dudum funere reges, Insultant tenebris, gemitusque odere paternos.'

239 Jam jam rata, &c.] Auastrophe ad Œdipum.

240 Dire] Vel ob scelera, vel ob imprecationes, quas in filios fecerat.

241 Sontibus regnis] Supra, 'sontes Thebas.'

244 Adrastus socer] Adrastus, filius Talai, Megapenthi successerat in regnom Argivorum : patre autem mortuo, Adrastus, relictis Argis, Sicyonem se contulit, ibique cum aliquot annos regnasset, Argos revocatus, principatum in ea urbe tenuit, ubi Polynicem ac Tydeum profugos

Connubia.Hanc etiam pœnis incessere gentem245Decretum: neque enim arcano de pectore fallaxTantalus, et sævæ periit injuria mensæ.Sic pater omnipotens: ast illi saucia dictisSic pater omnipotens: ast illi saucia dictisFlammato versans inopinum corde dolorem250Talia Juno refert: Mene, o justissime Divum,
Me bello certare jubes ? scis semper ut arces250Cyclopum, magnique Phoroneos inclyta fama
Sceptra viris, opibusque juvem, licet improbus illic250

fectæ aversis Diis. Statutum est etiam mihi punire hanc familiam. Neque enim perfidia Tantali, et offensa inhumanæ mensæ excidit e secreta memoria. Omnipotens pater sic locutus est. At Juno graviler læsa his verbis, volvens subitum dolorem in ardenti pectore, hæc respondit illi: Mene, o Numinum æquissime, me vis bellare? Compertum habes, ut semper opibus et viris munierim sunsiers Cycopum, ac regnum ingentis Phoronei, nomine celeberrimum, quanquam illic tu malus somno

NOTÆ

excepit. Regnum autem Argorum obvenerat Talao per patrem Biantem, cum quo frater Melampus illud acceptum a Megapenthe ultimo Danaidarum, ob liberatas a furore sorores, partitus fnerat. Socer] Non, quia adhuc socer erat, sed quia Deus, res futuras, ut præsentes videt. Sic adjuncta, pro 'adjungenda:' nondum enim erant adjuncta.

245 Hancgentem] Familiam Adrastí; quia Adrastus genus ducebat a Tautalo, per Peronem aviam paternam, filiam Nelei et Chloridis, quæ erat filia Amphionis et Niobes Tantali filiæ.

246 Fallax Tanțalus] Tantalus filius Jovis, cum Deorum divinitatem experiri vellet, Pelopem filium in frusta discerptum illis epulandum apposuit: sed Dii, cognita ejus fraude, eum in Tartara detruserunt, ubi perpetua fame ac siti torquetur. Fallax] Vel quia fallere voluit Deos, illis filium comedendum apponendo, vel quia, cum esset Deorum conviva, eorum arcana hominibus prodebat.

247 Et sævæ periit injuria mensæ] Cum Diis epulandum filium dedit; ob idque særam mensam vocat.

248 Sic pater omnipotens] Omnipotens proprium epithetum Jovis. Saucia] Pro, sauciata.

249 Inopinum] Non id enim expectabat Jano.

250 Juno] Uxor et soror Jovis, et regina Deorum. Justissime] Invidiose.

251 Scis semper, ut arces Cyclopum] Per arces Cyclopum intelligit Argos. Notum autem omnibus Junonem semper favisse Argivis. Virgilius : ' Prima quod ad Trojam pro caris gesserat Argis.' Cyclopum] Vel quia Cyclopes construxerant mœnia, arcesque Argorum, ut de Tirynthe Argolidis urbe dicitur: vel quia, quod magnitudine illustre est, Cyclopum opus dicitur.

252 Phoroneos] Phoroneus, Inachi filius, primus dicitur dicasse templa Junoni, ac solennia instituisse, dispersosque antea homines, et seorsim habitantes, in unius civitatis jus compulisse. Vide Pausaniam Corinth. II.

253 Sceptra] Regnum. Improbus] Jabendo Mercurio, ut Argum innocentem hominem occideret. Custodem Phariæ somno letoque juvencæ Extinguas, septis et turribus aureus intres. Mentitis ignosco toris: illam odimus urbem, Quam vultu confessus adis: ubi, conscia magni

obruas, et tradas morti custodem juvencæ Phariæ, ac in aurum conversus subene clausas turres. Do veniam simulatis thalamis: illam aversamur civitatem, quam petis detecto numine, ubi jactas tonitrus, insignia magni thalami conscia, et jacu-

magni Phoroneos, omissa conjunctione.-255 Restinguas Behot. et unus Barthii; et sic legit etiam antiquus Scholiastes.-257 Quam vultum codex

NOTÆ

4.7

254 Custodem Phariæ somno letoque juvencæ Extinguas] Per custodom Phariæ juvencæ, intelligit Argum, quem Juno præfecerat custodiendæ Io: eum Mercurius prius cantu fistulæ sopivit jussu Jovis, mox interfecit; unde somno letoque Extinguas, dixit. Mille oculos habuisse Argus dicitur Papinio, sed centum tantum Ovidio. Vide Sylvam ad Somnum Sylv. lib. v. Pharia juvenca] Ius, quæ a Junone in vaccam conversa fuerat. Pharias] Io Pharia dicta, quia mutata in bovem, post varios et multiplices per orbem errores, tandem pervenit in Ægyptum, ubi, resumta priori forma, ab Ægyptiis benigne accepta fuit, tandemque culta sub nomine Isidis. Pharos autem erat olim insula prope Ægyptum, a qua distabat diei navigatione, postea vero Alexandrize ponte juncta. In hac insula magnificabatur alta turris a rege Ptolemæo facta, quam constitisse dicunt octoginta talentis. Usus ejus nocturno navium cursui ignes ostendere, ad prænuntianda vada, portusque introitum. Hæc turris erat opus Sostrati Gnidii architecti. Vide Plinium lib. XXXVI. cap. 12. Solinum cap 35. et Strabonem lib. XVII.

255 Septis et turribus aureus intres] Tangit fabulam Danaës, quam pater acerrima custodia tenebat; sed Jupiter in aurum conversus penetrayit in turrem, in qua servabatur.

256 Mentitis ignosco toris : illam odimus urbem Quam vultu confessus adis] Major enim injuria fiebat Junoni, cum Jupiter professus numen ad Semelen accedebat, cum iisdem insignibus quibus ad eam veniebat; unde majori ira exarsit in Semelem. quam in alias Jovis pellices. Afflixit quidem alias, sed non perdidit, exitioque dedit, ut fecit Semelem. Itaque dicit Jovi : Non irascor illi civitati, ubi conversus in varias formas adulteria perpetrasti : cum aliis enim testa divinitate concumbis, ad Semelem vero detecto numine, et ut ad me venis, accedisti. Illam wrbem] Thebas.

257 Ubi] In qua. Tonitrus agis, et mea fulmina torques] Hoc dicit, quia Jupiter, ut fidem faceret Semele, se Jovem esse, venit ad eam cum suis insignibus, tonitru scilicet et fulmine, ut ipsa petierat, et ille promiserat. Hinc causæ irarum Junoni. Hæc enim suæ insignia majestatis solum sumere debebat Jupiter, cum accedebat ad Junonem. Unde conscia magni signa tori, et unde mea dicit, hoc est, ad me solam spectantia, nullique sive Deæ, sive mortali communicanda.

255

635

Digitized by Google

Signa tori, tonitrus agis, et mea fulmina torques. Facta luant Thebæ: cur hostes eligis Argos? Quin age, si tanta est thalami discordia sancti, Et Samon, et veteres armis exscinde Mycenas. Verte solo Sparten: cur usquam sanguine festo Conjugis ara tuæ, cumulo cur thuris Eoi

laris fulmina mea. Thebæ puniantur ob scelera : cur Argos oderis? Quin age, si tanti est dissidium cum legitima conjuge, destrue ferro et Samon, et antiquas Mycenas, dirue funditus Spartam. Cur usquam læta altaria tuæ uxoris tepent sacro

Barthii.—260 Gronovius legendum censet: si tanti est. In vetustissime exemplari Barth. et Taurin. discordia nostri.—262 Taurin. Lang. et nonnulli

NOTÆ

259 Facta luant Thebæ: cur hostes eligis Argos] Consentit equidem, ut Thebæ, quas oderat, puniantur, sed avertere nititur exitium ab Argis, qui sibi cari erant. Facta luant] Ut et Theb. XII. 'Aut nece facta luant.' Ovidius Ep. Heroid. X. 99. 'Nec facta luisses, Impia funeribus Cecropi terra tuis.'

260 Quin age] Figurate concedimus, quod tamen fieri nolumus, ut Virgilius Georg. 1v. 'Quin age, et ipsa manu felices erue sylvas.' Si tanta est] Scribendum, ait Gronovius: Si tanti est. Si tantopere te delectat uxoris offensio: si quovis pretio libet comparare discordem conjugem. Ovid. Met. II. Jovem dicentem facit: 'Sunt, o sunt jurgia tanti!' Thalami sancti] Id est, me habere discordem, quæ tua sum uxor legitima, Deaque.

1

261 Samon] Samos Ionica, insula in mari Icario, e regione Ioniæ, patria Pythagoræ Philosophi, Junoni sacra, nt omnes sciunt. Est et Samos Thracia, sive Samothracia insula maris Ægæi, adjacens Thraciæ. Tertia etiam maris Ionii insula prope Zacynthum. Vide Ortelium. Veteres Mycenas] Myccnæ urbs Peloponnesi in Laconia, quam condidit Perseus, relictis Argis ob occisum a se Acrisium avum. Veteres vocat, non ratione temporis, quo Poëta loquentem hic inducit Jovem: nam Perseus circiter anno mundi 2672. regnare cæpit, primum apud Tirynthem, deinde Mycenis. Expeditio vero septem ducum adversus Thebanos, in annum competit mundi 2766. unde circiter 94. anni inter utrumque tempus effluxerant. Sed veteres, ratione temporis, quo Poëta scribebat.

260

262 Sparten] Sparte nobilissima urbs Peloponnesi, et Laconiæ caput, legibus Lycurgi optime instituta, alio nomine Lacedæmon : nunc vocatur Misitra. Sanguine festo] Sanguine victimarum.

263 Thuris Eoi] Non ita antiquum thuris usum scribit Plinius lib. XIII. cap. 1. 'Iliacis temporibus unguenta non erant, nec thure supplicabatur.' Arnobius lib. VII. 'Nam,' inquit, 'neque temporibus (ut perhibetur) heroicis, quidnam esset thus scitum est: neque genitrix et mater Superstitionis Etruria opinionem ejus novit et famam.' Eoi] Id est, Sabæi: apud enim solos Sabæos Arabes invenitur thus. Virgilius Georg. I. 'Molles sua thura Sabæi.'

Læta calet? melius votis Mareotica fumat	
Coptos, et ærisoni lugentia flumina Nili.	265
Quod si prisca luunt auctorum crimina gentes,	
Subvenitque tuis sera hæc sententia curis,	
Percensere ævi senium; quo tempore tandem	
Terrarum furias abolere, et sæcula retro	
Emendare sat est? jamdudum ab sedibus illis	270
Incipe, fluctivaga qua præterlabitur unda	

victimarum cruore, cur acervo thuris Sabæi? Dignius Coptos Marestics exhalat votis, et plorans fluvius Nili pulsantis sistra ærea. Quod si populi paras dent ob vetera majorum delicta, et inter tuas solicitudines, tardum hoc consilium maccurrit tibi, percurrendi vetustatem orbis; quæ tandem tempora sufficient delendis peccatis mundi, ac corrigendis preteritis sæculis? Jamdudum ordire ab his regionibus, qua Alpheus præterfluit aquis meantibus per mare, procul repetens amicam Siculam.

codd. Barthiani: cur umquam.-266 Quo si prisca Aldd. Colin. Gryph. ceteræ; Quod si prisca Dan. Petav. Behot. Petrens. Buslid. Lang. Laur. &c. et sic ediderunt Bern. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Dan. Heins. et Gronov. actorum Taurin. auctorum codex Burmanni cum Glossa: 'Antecessorum tuorum.' Vide N. Heins. ad Claud. Laud. Stilic. 11. 2.-267 Subvenit etque suus manuscriptus Barthii; unde ille conj. Subvenietque tuis. Lindenbrogius et Cruc. seria hæc. Lectionem nostram tamen servant omnes codd. et edd. vett.-271 Barthius legi jussit: fluctifugn. Romana: qua subterlabitur

NOTÆ

4.5

264 Mareotica Coptos] Coptos celeberrima olim Ægypti urbs, caputque Thebaidos, et commune Arabum ac Ægyptiorum emporium, ut eam vocat Strabo lib. v11. Meminit hic hujusce urbis Juno, quia ibi colebatur Io, seu Isis. Plutarchus refert Isidem, cum Osiridem maritum a Typhone interfectum audiisset, in hac urbe lugubri veste indutam, et tonsis capillis, ejus mortem luxisse. Unde Poëta hic lugentia flumina Nili dicit. Coptos Cana Rhamusio dicitur. Mareotica] Non quod in regione Mareotica sita sit, quæ Ptolemæo et Geographis alio nomine dicitur Marmarica, sed quia Mareotica constituit partem Ægypti, hinc Mareotica dicitur Coptos, quasi Ægyptia. Potuit etiam vocari Mareotica, a

Mareoti lacu in Ægypto, qui Alexandriam a Meridie alluit.

265 Ærisoni Nili] Nilus, celeberrimus ille Ægypti fluvius, vocatur ærisonus propter sistra ærea, quorum frequens usus in sacris Isidis.

267 Sera hæc sententia] Sera, quia hoc sero et tarde Jovi venerat in mentem.

269 Terrarum furias] Furia, hic ingentia peccata seu flagitia, præcipue in Deos, ac propinquos commissa. Virgilius Æneid. 1. 'Furias Ajacis Oilei.'

270 Sedibus illis] Pisas intelligit urbem Elidis, in qua templum erat Jovis; et prope quam Ludi Olympici, ab Olympia loco sic dicti, celebrabantur.

271 Fluctivaga qua præterlabitur un-

Digitized by Google

Sicanos longe relegens Alpheus amores. Arcades hic tua (nec pudor est ?) delubra nefastis Imposuere locis : illic Mavortius axis

Illic Arcades exstruxerunt tibi (nec te pudet?) templum in nefariis locis : illic est

, a , , , , , a , , a , ,

unda.—272 Alpheos Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. ceteræ. Alpheus Behot. et Petrens.—273 In optimo Barthii codice: Arcades hic tua (nec pudor est) delubra nefandis; Behot. Petrens. Lipsian. Laur. Buslid. Lang. Dan. Petav. alii, cum Venett. 3. 4. Arcades hic tua; Aldd. Colin. Gryph. et Basil. Arcades hi tua. Correxit ex scriptis Bernartius.—274 Barthius in scriptis invenit 70 Mavortius in duas voces discissum, ita ut male scriptum

NOTÆ

da Sicanos longe relegens Alpheus Amares] Meminit hic Alphei Poëta, quia Alpheus fluvius Pisas alluit, et quia in eo Elæi cineres sacrificiorum abluebant, hisque postea Jovis Olympici simulacrum, quod erat opus Phi-diæ, illinebant. Vide Pausaniam priore Eliacorum. Hic autem fluvius per subterraneos meatus creditur pervenire in Siciliam per medium mare, purasque conservare aquas, ac misceri tandem Arethusæ fonti, cujus amore captus esse dicitur. Noster Epithalamio Stellæ: 'Tumidæ sic transfuga Pisæ Amnis, in externos longe flammatus amores, Flumina demerso trahit intemerata canali, Donec Sicanios tandem prolatus anhelo Ore bibat fontes: miratur dulcia Nais Oscula, nec credit pelago venisse maritum.' Locum huicce rei dedit, quod jacta in Alpheum, sub imum mare penetrantem, in Arethusa fonte prope Syracusas redduntur. Ita Plinius, Pausanias priore Eliacorum, Hugo Falcandus in historia Sicula, Nicanor de fluminibus. Strabo tamen reclamat, idque fabulosum affirmat. Fluctivaga] Sub imum enim mare penetrare dicitur Alpheus. Sicanos amores] Arethusam fontem Siciliæ, cujus amore captus creditur Alpheus: Sicilia enim prius Sicania vocata. Longe] Quia, ex Elide provincia Peloponnesi pervenire dicitar ad Arethu, sam fontem in Sicilia, inter quam et Elidem longus tractus maris Ionii intercedit.

273 Arcades hic tua delubra nefastis Imposuere locis] Non tamen Arcades dicarunt templum hoc Jovi, sed Elæi, ut tradit Pansanias Eliac. 1. Verum finitimi erant Arcades, Diagone fluvio a Meridie in Alpheum influente contra Lymnanthum montem, Pisæum agrum ab Arcadia dividente. Et hoc licentia Poëtis familiari, sumendi unum populum pro altero. Et forte boc dicit Poëta, quia Arcades etiam ejectis Elæis auctoritatem ludos Olympicos celebrandi sibi vindicarunt, ut videre est apud Pausaniam Eliac. 11. Unde restituti Elæi has omnes Olympiadas, nimirum quartam et centesimam, quam Arcades, et has quas Pisæi celebrarunt, 'Anolympias' vocarunt, ac in fastos suos non retulerunt. Vide Pausaniam ibidem. Forsan hic mentionem fecit Arcadum Juno, quia Jupiter quibusdam natus et educatus in Arcadia proditur. Hic] Apud Pisas. Nefastis locis] In optimo exemplari est, nefandis. Et hoc quia apud Pisas stadium erat Œnomai, ut mox dicetur, qui victos curuli certamine filiæ Hippodamiæ procos occidebat.

274 Illic Mavortius axis (Enomai]

Œnomai, Geticoque pecus stabulare sub Hæmo Dignius: abruptis etiamnum inhumata procorum Reliquiis trunca ora rigent: tamen hic tibi templi Gratus honos: placet Ida nocens, mentitaque manes

currus Enomai Martis filii, et sunt equi, qui stabularent decentius sub Harmo Thracio. Et nunc capita procorum amputata, et nondum sepulta, rigent in fractis reliquiis. Illic tamen honor delubri acceptus tibi est. Sons Ida tibi cordi est, et

priore syllaba prorsus videatur. Hinc ille conjectabat : male proditus axis. --275 Onemai Behot.--276 Optimus liber manuscriptus Barthii, Taurin. Lipsian. Buslid. Lang. et Laur. etiamnum inhumata; et sic quoque Behot.

NOTÆ

CEnomaus Martis filius et Harpinæ, rex Elidis et Pisæ, accepto oraculo, se a genero interfectum iri, procis Hippodamiam filiam petentibus curule certamen proponebat, ea lege, ut victi morerentur, victor vero Hippodamia petiretur. Victis igitur tredecim, occisisque, ipse a Pelope cursu victus est, et occisus deturbato curru. Sic Pelops et regno CEnomai filiaque potitus est.

Pecus Eques Cenemai intelligit; et pecus etiam de equis dicitur, ut apud Columellam lib. v1. cap. 27. ' Pecus equinum,' et apud Virg. Georg. 111. 75. Alludit autem ad eques Diomedis regis Thraciæ, qui humanis carnibus vescebantur. Getico sub Hamo] Hæmus mons Thraciæ in tantum altitudinis abit, ut Euxinum et Adriam ex summo vertice ostendat, ut ait Mela lib. 11. cap. 2. Getico] Quia Getæ, gens Thracia, montem hunc accolunt. Vide Melam ibidem.

276 Abruptis etiannum inhumata procorum Reliquiis trunca ora rigent] Nam Œnomaus capita procorum a se interfectorum super portam suze domus figebat, ut tradit Hyginus. Támen hic tibi gratus honos] Intelligit templum honori Jovis dicatum apud Pisas in Elide, de quo supra.

278 Placet Ida nocens] Intelligit

hic Idam Phrygiæ montem, non Cretæ. Nocens vero, vel ob Paridis judicium in hoc monte : Virgil. Æn. 1. ' Manet alta mente repostum Judicium Paridis, spretæque injuria formæ:' vel potius ob raptum Ganymedis in eodem monte. Virgilius ibid. 'Et genus invisum, et rapti Ganymedis honores.' Barthio vero Ida est mons Cretæ insulæ, et credit Poëtam montem prius dixisse, mox totam insulam. Mentitaque manes Creta tuos] Creta insula maris Mediterranei prope Peloponnesum, multis famigerata fabulis, adventa Europa, Pasiphaës et Ariadnes amoribas, Minotauri feritate, fatoque, Dædali operibus, et fuga, tum statione, atque morte : maxime tamen eo quod ibi sepulti Jovis pæne clarum vestigium : sepulcrum enim est, cui nomen ejus insculptum esse accolæ ostendunt. Mela lib. 11, Verum refert Callimachi scholiastes, sepulcrum illud non esse Jovis, sed Minois eins filii : in ejus autem inscriptione deletas vetustate voces has ' Minois filii,' et solum legi 'sepulcrum Jovis,' cam interposito spatio inter + ' sepulcrum' et vo 'Jovis.' Unde Cretenses falsi, seu fallentes alios, hoporem sepulti apud se Jovis, sibi tribuerunt. Hinc mentita manes twos.

275

Digitized by Google

Creta tuos: me Tantaleis consistere tectis, Quæ tandem invidia est? belli deflecte tumultus, 280 Et generis miseresce tui: sunt impia late Regna tibi, melius generos passura nocentes. Finierat miscens precibus convicia Juno. At non ille gravis, dictis, quanquam aspera, motus Reddidit hæc: Equidem haud rebar te mente secunda 285 Laturam, quodcumque tuos (licet æquus) in Argos Consulerem, neque me (detur si copia) fallit

Creta, quæ falso gloriatur tuo sepulcro. Quis tandem livor, me habere sedem Argis Tantaleis? Averte belli strepitus, et tuæ stirpis miserere. Habes alias late profanas ditiones, quæ dignius perferent hos sontes generos. Juno desierat, ingerens probra inter preces. At ille gravis, non motus his verbis, quanquam acerba sint, hæc respondit : Putabam sane te non passuram æquo animo, quicquid statuerem (licet juste) in tuos Argos; nec dubito (si præbeatur facultas) quin Bacchus et

-279 Behot. me Tantaleis consistere terris; Taurin. me Tantaleis consistere templis. Vide supra ad vs. 208. nec Tantaleis consistere tectis in alio quodam codice. Ceteri omnes, cum edd. vett. lectionem nostram servant.-280 Quæ tanta invidia est optimus codex Barthii, quod ille probat.-281 Et generis miserere tui codd. Lindenbrogii; miseresce tui Petrens. Behot. alii. 'Hæc vera est lectio.' Barth.-283 Finierat precibus miscens Behot.-284 Barthius omnino scribendum putat: At non ille gravis, dictis, quanquam aspera) motu Reddidit hæc. Bernartius vero: At non ille gravis, dictis, quanquam aspera, motu. Behot. Taurin. alter Burmanni, Lipsian. Laur. Buslid. Lang. Dan. Petav. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. motu; Gevart. Amstel. Gronov. et recentt. motus, unde nescio.-287 Consuleram codd. Lindenbrogii. si detur copia Buslid. Lang. Lipsian. Laur. Dan. Petav. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. detur si copia optimæ membranæ Barth. Behot. Taurin. Petrens. Exc. Cantab. unusque Barthii.

NOTÆ

\$79 Me Tantaleis considere tectis Quæ tandem invidia] Imitatio Virgiliana Æn. IV. 'Quæ tandem Ausonia Teucros considere terra.' Invidia est] Mens Junonis : Si tibi placent loca nefanda, ut sunt Pisæ, Ida, et Creta, quod tibi pudori esse deberet, quæ invidia me incolere Tantalea tecta? Tantaleis] Quia posteri Tantali Argis et Mycenis regnarunt, ut Atreus, Agamemnon, Menelaus.

281 Et generis miseresce tui] Argivi enim reges, per Danaum et Tantalum, et Mycenzei, per Perseum et Tantalum eundem, originem a Jove ducebant. *Impia*] Nocentes enim non nisi apud impios recipi possunt.

282 Generos nocentes] Tydeum et Polynicem generos Adrasti. Nocentes] Polynices enim natus erat ex incesto filii cum matre : Tydeus vero Menalippum fratrem occiderat, ut infra: 'Fraterni sanguinis illum Conscius horror agit.'

Quanquam aspera] Supple sint.

286 Twos Argos] Vide supra vs. 225. et 251.

Multa super Thebis Bacchum, ausuramque Dionem Dicere; sed nostri reverentia ponderis obstat. Horrendos etenim latices, Stygia æquora fratris Obtestor, mansurum et non revocabile verum, Nil fore quo dictis flectar : quare impiger ales Portantes præcede Notos, Cyllenia proles, Aëra per liquidum, regnisque illapsus opacis

Venus audeant plura pro Thebis dicere; sed reverentia nostra majestatis cos retinet. Juro etenim per terribiles aquas, maria Stygii fratris, æternum et immutabile fatum, me nullis precibus motum iri. Igitur, o nate Cyllenes, ales diligens prægrediaris ventos te ferentes per fluidum aërem, et demissus in umbrosa loca, dic

Hoc primus reposuit Dan. Heins. in Amstel.—290 Horrendos hatices etenim Stygia aquora Behot. etenim latices Stygii Dan. Petav. Lipsian. Lang. Laur. Buslid. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. &cc. etenim latices Stygia Petrens. Taurin. codex Burmanni, et optimæ membranæ Barthii, cum edd. Gevart. Amstel. Gronov. et recentt.—291 Manasetum obtestor margo ed. Barth. Mansurum obtestor Barthii membranæ; Obtestor mansurum et irrevocabile Taurin. et unus Burmanni, nude ille: atque irrevocabile. Nostram lectionem testantur alii codd. cum edd. vett.—293. 294 Barthius interpungit Portantes p. Notos C. proles Aëra per liquidem; regnis-

NOTÆ

288 Multa super Thebis Bacchum] Hoc dicit, quia Thebæ patria erat Bacchi. Dionem] Dione mater Veneris. Unde et Venerem 'Dionæam' vocat Virgilius. Quin et ipsa Venus 'Dione' vocata. Bene meminit hic Veneris: solicita enim esse debuit de nepotibus suis, Thebanis principibus, per Hermionem suam filiam.

289 Ponderis] Hebræi eadem voce, cabod, gloriam, majestatém, dignitatem, ac pondus vocant.

290 Horrendos latices, Stygia æquora fratris Obtestor] Dii jurare consueverant per Stygem, mansurum, ut ait Noster, et non revocabile verum.

Horrendos latices] Stygem intelligit fluvium Inferorum, 'Cujus Di jurare timent, et fallere numen.' Stygii fratris] Plutonis, qui regnum Infero-

Delph. et Var. Clas.

rum obtinet.

291 Verum] Fatum.

292 Impiger] Ut decet nuntium. Ales] Mercurius nuntius Deorum alas in pedibus et capite habere dicitur, ac virgam in manibus. Est etiam Deus eloquentize, lucri, mercatorum, et inventor Palzestrze. Est etiam unus e septem planetis.

293 Portantes] Supple, te. Notos] Hic, Noti, pro quibuslibet ventis. Cyllenia proles] Mercurius, proles Cyllenia dictus a Cyllene monte Arcadiæ, in quo Maia Jove gravida Mercurium peperit.

294 Liquidum] Eodem sensu Græci όγρον capiunt, hoc est, facile mobile, et εύκωγτον, lentum, flexile, ut unda, ignis, aër. Regnis opacis] Inferis umbrosis. Virgil. Æneid. v1. 'Et tristes sine sole domos.'

Stat.

28

Dic patruo : superas senior se tollat ad auras295Laius, extinctum nati quem vulnere, nondumUlterior Lethes accepit ripa, profundiUlterior Lethes accepit ripa, profundiEge Erebi : ferat hæc diro mea jussa nepoti :Germanum exilio fretum, Argolicisque tumentemHospitiis, quod sponte cupit, procul impius aulaHospitiis, quod sponte cupit, procul impius aula300Arceat, alternum regni infitiatus honorem :Hinc causæ irarum : certo reliqua ordine ducam.Paret Atlantiades dictis genitoris, et indeSumma pedum propere plantaribus illigat alis,Obnubitque comas, et temperat astra galero.305

patruo: ut longævus Laius, quem, occisum plaga a filio accepta, ulterior ora Lethes nondum admisit, more imi Erebi, referat se in auras superas; portet hæc mea mandata pravo nepoti: profanus, quod ultro optat, longe repellat regia fratrem confisum exilio, et superbum hospitio Argolico, illi denegans decus imperii, quo alternis potiri debet. Hinc semina odiorum; cetera administrabo certa serie. Atlantis nepos morem gerit patris jussis, et inde cito neciti summis pedibus talaria, et tegit capillos pileo, eoque moderatur fulgorem vultus sui. Tum dextra capit caduceum, quo

que, &c.-295 Behot. et Taurin. se attollat ad auras. Vide Oudendorp. ad Frontin. 111. 9. 4.-302 Codex manuscriptus Barthii : certo ordine cetera ducam; Lindenbrogii codd. ordine dicam.-303 Taurin. alligat alis; Petrens.

NOTÆ

295 Patruo] Plutoni. Mercurins enim erat Jovis filius, cujus Pluto frater; unde Mercurio patruus Pluto.

296 Laius] Laius rex Thebarum, Œdipi filii manu occisus.

297 Lethes] Lethe flavius Inferorum, in quem immerguntur animæ, statim ac Inferos ingressæ sunt, 'et longa oblivia potant.'

298 Lege Erebi] Qua inulti et insepulti centum annos errare coguntur. Virgilias de Palinuro insepulto Æn. vi. 'Centum errant annos, volitantque ea flumina circum.' Lucapus lib. I. de inulto Crasso: 'Umbraque erraret Crassus inulta.' Erebi] Erebus Inferorum Deus. Sumitur et pro Inferis: originis prorsus Hebraicæ: kereb enim caliginem et tenebras significat. Diro nepoti] Supple suo, Eteocli, diro, propter feritatem morum, aut natales incestos.

299 Germanum] Polynicem. Exilio fretum, Argolicisque tumentem Hospitiis] Quia Polynices exul ab Adrasto Argivorum rege benigne receptus fuerat, et gener destinatus.

300 Impius] In fratrem, cui jus denegat.

301 Alternum honorem] Alternis enim regnare debebant fratres, ut jam sæpius diximus.

303 Atlantiades] Mercurins, quia Maia mater ejus erat filia Atlantis. Genitoris] Jovis.

804 Plantaribus alis] Talaria vocabantur. Vide supra vs. 292. Virgilius Æn. 1v. 'Pedibus talaria nectit.'

305 Obnubitque comas, et temperat

Tum dextræ virgam insernit, qua pellere dulces Aut suadere iterum somnos, qua nigra subire Tartara, et exsangues animare assueverat umbras. Desiluit; tenuique exceptus inhorruit aura. Nec mora, sublimes raptim per inane volatus Carpit, et ingenti designat nubila gyro.

solet abigere, aut iterum conciliare blandos somnos, que intrare atra Tartara, et reddere vitam mortuis. Devolavit, et tremuit admissus in subtilem auram. Nec cunctatur, capit cito excelsum volatum per aïrem, et illuminat unbila magno orbe.

NOTE

astra galero] Obnubit, obscurat Lactantio: ne nudo capite descendens terras fulgore percuteret. Temperat] Quia benefica stella Mercurii maleficarum temperat fiammas. Astra] Fulgorem capitis. Galero] Pileo, quo Arcades utebantur.

ı

306 Tum virgam, &r.] Homerus Iliad. Ω. 'Cepit autem virgam; hae demulcet oculos hominum quorum vult: hos autem rursus et dormientes excitat.' Virgilius Æn. 17. 'Tum virgam capit: hac animas ille evoeat orco Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit, Dat somnos, adimitque, et lumina morte resignat.' Unde πομακώοs, et ψυχοπομπόs Græcis vocatur. Hanc virgam πηροκώσ vocant Græci, Latini caduceum.

309 Tenni aura] Qua mortales frauntur. Tenni] Nam aër crassior est in æthere. Inkorrnit] Cum enim a loco calidiore in frigidiorem intramus, tremimus sen inhorrescimus.

210 Inane] Inane hic Poëtæ sumi-

tur pro aëre, ut et frequenter aliis Poëtis.

\$11 Designat] Dii enim e cœle descendentes vestigium sui meatus lucidum in aëre relinquebant. Noster lib. vi. de Apolline lequens : ' Extemplo Nemeon, radiante per mthera saltu, Ocyor et patrio venit igne, suisque sagittis. Ipee olim in terris; celo vestigia durant; Claraque per Zephyros etiamnum semita lucet.' Joannes Peyraredus, designat, interpretatur, aperit, Metaphora a rebus obsignatis, at idem sit, quod, resignat. Forte, ait, et 'designare' sit, formare, ut videretur ingenti ille gyro nubem quasi circumferre. Barthius vero legit ex optimis membranis dissignat, id est, scindit, et semita notabili ea transit. Idem omnino dicit Claudianus perpetuas Papinii imitator, Consul. Olyb. et Panegyr. in tert. Comulatum Honorii.

Interea patriis olim vagus exul ab oris Œdipodionides furto deserta pererrat Aoniæ: jam jamque animis male debita regna Concipit, et longum signis cunctantibus annum Stare gemit: tenet una dies noctesque recursans Cura virum, si quando humilem decedere regno Germanum, et semet Thebis, opibusque potitum Cerneret, hac ævum cupiat pro luce pacisci. Nunc queritur ceu tarda fugæ dispendia: sed mox

Interea filius Œdipi, nuper extorris patria, clam errans pervagatur deserta Aoniæ. Et jam male agitat in mente debitum imperium, et queritur morari longum annum, astris tarde procedentibus; hæc sola solicitudo dies noctesque rediens occupat jurenem, si quando videret privatum fratrem exire regno, et se possidere principatum ac divitias Thebarum, optaret emere hanc diem toto vitæ tempore. Nune tucusat obliquas vias, út suam fugam morantes; sed mox spiritus regius effert illum,

Scholiastes.—313 Optimæ Barthii membranæ, Dan. Petav. Laur. Lang. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. furtim; Lipsian. Buslid. Behot. Petrens. Taurin. alius Burmanni, et nonnnlli Barthiani, cum Venett. furto.—315 Editio Crucei: et longum signü; unde nescio, nisi sit error typothetarum.—317 ' Clare in manuscripto optimo, descendere; quam lectionem non erat librariorum alicujus comminisci.' Barth. —319 Codex Barthii: hacque ævum. Behot. laude pacisci.—320 'Ineptum illud ceu, et sententiam obfuscans. Scribe ope optimarum membranarum,

NOTÆ

312 Patriis] Thebanis.

313 Œdipodionides] Polynices Œdipi filius. Furto] Quædam editiones habent furtim, sed furto elegantins. Noster Theb. III. ' Heu quantus furto cruor, et sine lande jacetis !' Idem lib. IX. ' Ausus erat furto dextram injectare Leonteus.' Virgilius Æneid. IV. ' Neque ego hanc abscondere furto Speravi, ne finge, fugam.' Furto vero, quia insidias timebat a fratre.

314 Aoniæ] Bœotiæ. Vide supra vs. 126. Male debita] Non indebita, ut male sana, sed male debita, quæ esset bello armisque repetiturus. Aut certe male concipit animo regna sibi debita, quæ nunquam erat habiturus.

315 Et longum signis cunctantibus

annum Stare gemit] Animo enim cupienti nihil satis festinatur. Claudianus: 'Incusat spes ægra moras, tardique videntur Stare dies, segnemque rotam nec volvere Phœbe.'

316 Tenet una dies noctesque recursans Cura virum] Quæ enim vehementer optamus, semper cogitamus, ac animo versamus.

319 Hac ævum cupiat pro luce pacisci] Ex Virgilio: 'Vitamque volunt pro laude pacisci.' Hoc est, pro illo die, quo se regnantem videret, libenter totius vitæ suæ tempus daret.

320 Nunc queritur, ceu tarda fugæ dispendia] Duplex potest esse sensus hujusce loci, ex duplici significatione vocis 'dispendium:' significat enim damnum, et obliquam viam.

315

Attollit flatus ducis, et sedisse superbum Dejecto se fratre putat : spes anxia mentem Extrahit, et longo consumit gaudia voto. Tunc sedet Inachias urbes, Danaëiaque arva, Et caligantes abrupto sole Mycenas,

et credit se superbum sedere deturbato fratre. Spes ægra dimovet sede animum, et exhaurit lætitiam longo desiderio. Tunc statuit capere securam viam ad oppida Inachi, et campos Danai, ac Mycenas obscuras subducto solis lumine. Seu Erinnys

quæ aperte eu præferunt: heu tarda.—321. 322 Codd. Bernartii : et sedisse superbus Dejecto tunc fratre putat. Barthii membranæ : fastus ducis, et sedisse superbus, et ita edidit Grasserus.—324 Danneiaque rura Taurin. Daneiaque regna Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. &c. Danaiaque arra Venett. Rom. Dan. Behot. Petav. Lindenbrog. et Cruc. Danaiaque arva membranæ Barthii et Petrens.—325 Unus codex Barthii a manu sec. subducto sole.

NOTÆ

Prima significatione, queritur Polynices, et damnum fecisse credidit, quod tamdiu fastus fratris sui tulerit privatus in ejus aula, nec prius Thebas reliquerit. Secunda siguificatione, queritur de obliquis viis, ut si tardarent fugam suam, exitumque suum e Bœotia. Fugisse enim constat e superioribus, cum sibi timeret a fratre : et infra dicitur : 'Pulsat metus undique et undique frater.' Coactus igitur fuerat capere obliquas vias ac incognitas, ne ipsum attingere et invenire possent, si quos frater mitteret, qui ipsum insequerentur. Lucanus lib. vIII. ' Jam super Herculeas fauces, nemorosaque Tempe, Æmoniæ deserta petens dispendia sylvæ:' de longo nimirum circuitu Pompeianæ fugæ ab acie Pharsalica loquens. Ibidem : 'Incerta fugæ vestigia turbat, Incertasque errore vias.' 'Dispendium' vero hic opponitur 'compendio.' Noster lib. 11. 'Fert via per dumos propior, qua calle latenti Præcelerant, densæque legunt compendia sylvæ.' Mox Attollit flatus ducis] Id est, mox solatur, ac confirmat se spe regni obtinendi, et jam se insidere in solio regio cogitat, animosque regios sumit.

321 Superbum] Alii codices, superbus, puro puto Hellenismo. Sic Virg. Æneid. 11. ' Sensit medios delapsus in hostes.'

322 Spes anxis mentem Extrahit] Rationem affert Noster Theb. 11. 'Et qua non gravior mortalibus addita cura, Spes ubi longa venit.' Themistius: ' Propter spem gaudebat, magis antem torquebatur propter dilationem.'

323 Et longo consumit gaudia voto] Dilata enim spos totum gaudiam, quod de obtinenda re habere speramus, nobis adimit.

824 Inachias urbes, Danačiaque area] Supplenda præpositio Ad. Ad Inachias urbes. Intelligit Argos et Argolidem, in qua regnarunt Inachus et Danaus. Duplex enim in illo regno regum familia, Inachidarum et Danaidarum. In priore novem ab Eusebio reges enumerantur : in posteriore quinque. Vide et Pausaniam Corinthiacis, ubi discrepat ab Eusebio in primis recensendis regibus. Erat et Inachus fluvius Argolidis.

645

Ferre iter impavidum: seu prævia ducit Erinnys, Seu fors illa viæ, sive hac immota vocabat Atropos. Ogygiis ululata furoribus antra Deserit, et pingues Baccheo sanguine colles. Inde plagam, qua molle sedens in plana Cithæron Porrigitur, lassumque inclinat ad æquora montem,

se ei præbuit ducem, seu casus fuit ille itineris, seu eum inflexibilis Atropos in has partes appellabat. Relinquit specus, in quibus furores Ogygin percepuerunt, et colles opimos cruore a Bucchantibus effuso. Inde transit regionem, qua Cithæron læniter declivis extenditur in planitiem, et demittit in mare vergentem montem.

-326 Ferre iter impavidus in uno codice; Ferre ipsum impavidum Scholiastes: seu prævia ducat Barthii membranæ.-329 Unus manuscriptus codex Barthii: Pentheo sanguine; et sic legit N. Heinsius in Advers. lib. II. cap. 2. p. 214.-331 Porigitur optimæ Barthii membranæ. lapsugas inclinat ad aquora Venett, Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. lassungue inclinat in aquora Dan. Heinsius ex scriptis codd. ad Claud. Rapt. Proserp. 111. 352.

NOTÆ

325 Et caligantes abrupto sole Mycewas] Innuit fabulam Atrei, qui Thyesti fratri filios epulandos apposuit, quo viso sol dicitur refugisse. De Mycenis vide supra vs. 161. Caligantes] Id est, lumine solis privatas, ob reditum solis in sua vestigia. Abrupto sole] Id est, Abrupto solis cursu.

926 Impavidum] Se enim in tuto sperabat fore apud Argos. Erinnys] Furia. Furiæ enim Erinnyes Græcis dicebantur.

327 Immoia Airopos] Atropos, una ex Parcis. Vide supra vs. 111. Immota] Quia inflexibiles ac inexorabiles erant Parcæ, seu Fata. Nam secundum veteres, quod Fatis decernebatur, immutabile erat.

328 Ogygiis] Thebanis. Ululata furoribus antra] Id est, in quibus Orgia Bacchi celebrata fuerunt, cum solitis furoribus, et ululatibus Baccharum. Virgilius Æneid. IV. 'Orgia, nocturnusque vocat clamore Cithæron.' Ululata] Ut regnata, triumphata.

829 Et pingues Baccheo sanguine colles] Id est, montem Cithæronem, quem mater Agave pinguefecit sanguine peremti Penthei sui filii, vel quem pinguefaciunt Bacchantes proprio sanguine, cum se cædunt in honorem Bacchi.

\$30 Motle] Pro molliter. Cithæron] Cithæron mons Bœotiæ, ut jam diximus. Vide supra vs. 114.

331 Lassumque [lapsumque] Lassum habent priores editiones, sed legendum, lapsum, id est, vergentem, ut bene monet Gronovius cap. 38. suæ Diatribes. 'Cadere' enim sen 'labi' dicitur, quod dependet aut propendet. Silius: 'Imoque cadit barba hispida mento.' Sic et Claudianus de Raptu Proserpinæ lib. 1. 'Augurium qualis laturus iniquum Præceps sanguineo delabitur igne cometes.' 'Præceps delabitur,' est, in abrupto, in præcipiti pendet.

Digitized by Google

Præterit: hinc arcte scopuloso in limite pendens, Infames Scyrone petras, Scyllæaque rura Purpureo regnata seni, mitemque Corinthon Linquit, et in mediis audit duo littora campis.

Hinc suspensus inter angustias saxosæ semitæ, deserit conscelerata: rupes Scyronis, et arva Scyllæ olim subdita seni cui purpureus erat crinis, et mollem Corinthum,

lassumque inclinat ad æquora Petreus. et sic Scholiastes.—332 Marklandus in Epist. Crit. p. 139; pro arcte conj. Actes; quam conjecturam confirmat codex Burmanni.—335 Nonnulli codd. immersi; alii emersi.—337 Dan. sub-

NOTE

832 Pendens] Quicquid enim in precipiti stat, videtur pendere. Nam qui supra scopulos incedit, quasi pendeat, eminus cernentibus sic videtur.

338 Infames Scyrone petras] Scyron hic, insidens saxo mari imminenti, hospites suos, vel prætereuntes, cogebat sibi pedes abluere, cosque ex improviso in mare dejiciebat: tandem a Theseo ex eodem saxo deturbatus est. Erat et codem loco testudo marina, quæ corpora dejectorum devorabat. Virgilius in Ciri: 'Præterit [Scylla] abruptas Scyronis protinus arces, Infestumque suis diræ testudinis exit Spelæum, multoque cruentas hospite cautes.' Hac de causa hæ petræ évayeîs seu consceleratæ dictæ. Sic 'infames scopulos Acroceraunia,' ob naufragia. Vocatæ et hæ petres ' Scyronize' a Scyrone. Quinetiam scribit Ovidius in has mutata fuisse ossa Scyronis, cum ea nec terra nec mare vellet recipere : ' Sparsisque latronis Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda ; Quze jactata diu fertur durasse vetustas In scopulos, scopulis nomen Scyronis adhæret.' Erat et ventus 'Scyron' vocatus, peculiaris Atheniensibus, paulum ab Argeste deflexus, reliquæ Græciæ ignotus, epitans ab lis petris Scyroniis. Scyllæaque rura Purpureo regnata seni] Intelligit Megare campos, in qua Nisus regnavit. Ille dicitur habuisse

crinem purpureum, a quo salus urbis pendebat, quem Scylla Niso patri secuit, tradiditque Minoi, cnjus amore capiebatur, obsidenți Megaram. Megara vero urbs et caput Megaridis regionis adjacentis sinui Saronico. Plinius Megaram coloniam vocat.

334 Mitemque Corinthum] Corinthus urbs Achaiæ celeberrima, fere in medio Isthmo, ab illa cognominato. sita : ab Ortu Saronicum, ab Occasu Crisseum sinum, qui et Corinthiacus dicitur, habens: duobus inclyta pertubus, quorum Lechaum Ionio, Cenchreze imminent Ægzeo mari, unde et ' bimarem' Corinthum Poëtæ appellant. Hæc urbs a Mommio Achaico tandem eversa fuit et incensa. Mitem vocat Papinius ob suavem et salubrem aëris temperiem. Sic eidem ob eandem rationem ' mitis Taras' Equo Domitiani, et ad Menecratem : 'Dilectaque mitis Terra Dicarchese.' Tantis hæc urbs affluebat voluptatibus opibusque, ut inde natum proverbium: ' Non omnium esse adire Corinthum.' Ephire prins vocabatur. Hodie, Corintho, vel Coruntho.

335 Et in mediis audit duo littoru compis] Duo littora resonantia scilicet fluctibus duorum marium ad hæc elisis. Isthmus enim utrimque mari alluitur.

Jamque per emeriti surgens confinia Phœbi Titanis, late mundo subvecta silenti Rorifera gelidum tenuaverat aëra biga. Jam pecudes volucresque tacent: jam somnus avaris Inserpit curis, pronusque per aëra nutat,

et audit duo maria in mediis arvis. Et jam luna oriens prope limitem, quo sol occidit confecto cursu, late sublata supra sopitum orbem, rarefecerat frigidum aërem humida biga. Jam pecora et aves silent : jam somnus irrepit indefessis solicitudi-

jecta silente; et sic Scholiastes, et optimæ Barthii membranæ inter lineas. Vide Gronov. Obss. 1v. 19. et Huschk. ad Tibull. 1v. 1. 70.—338 Roriflua vetus Scholiastes; tentaverat aëra in quibusdam.—340 Heinsius ad Ovid. Met. v1. 155. legit Irrepit, vel Surrepit. Tanrin. et Petrens. habent, Inserpit; alius Burmanni, Irrepit. Petav. etiam Irrepit; Put. Surrepit.—343

NOTÆ

336 Emeriti Phæbi] Seneca Agamemnone: 'Stat ecce Titan dubius emerito die.' 'Emeritus' vero sol dictus, quod cursum suum absolverat. Sic emeriti milites vocabantur, qui tempore legibus præfinito meruerant. Nam postea militia solvebantur, et quandoque sub signis retinebantur : Evocati etiam dicti. Surgens confinia] Hoc sic explicat Macrobius in Somniam Scipionis lib. 1. ' Luna postquam a Sole discedens novata est, secundo fere die circa Occasum videtur, et quasi vicina Soli, quem nuper reliquit: postquam ille demersus est, ipsa cœli marginem tenet antecedenti superoccidens. Tertio die tardius occidit, quam secundo : et ita quotidie longius ab Occasu recedit : ut septimo die, circa Solis occasum, in medio cœlo ipsa videatur. Post alios vero septem, cum ille mergit, hæc oritur: adeo media parte mensis dimidium cœlum, id est, unum hemisphærinm. ab Occasu in Orientem recedendo metitur. Rursus post septem alios circa Solis Occasum latentis hemisphærii verticem tenet. Et hujus rei indicium est, quod medio noctis exoritur. Postremo; totidem diebus exemtis, Solem denuo comprehendit, et vicinus videtur ortus amborum, quamdiu Soli succedens rursus movetur, et rursus recedens, paulatim semper in Orientem regrediendo, relinquat Occasum.'

340

337 Titanis] Luna. Ut. sol Titan appellatur, sic et luna Titanis, ut Phæbus et Phæbe. Virgilius: 'Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra.' Silenti] Ob somnum quo obruebatur. Sic infra: 'Jam pecudes volucresque silent.'

338 Tenuarerat aëra] Lactantius: 'Diei aër crassior est, tenuis noctis : apte igitur Tenuaverat.' At unde illa Philosophia? ait Barclaius. Certe non a Papinio, qui vult tantum crassum et gelidum noctis aërem supervenientis lunæ radiis nonnihil fuisse dissipatum: nec a ratione, quæ frigore constringi et opacari aërem, laxari ac dilatari calore, docet. Rorifera biga] Poëtæ bigam attribuunt lunæ, quadrigam soli, ceteris vero planetis equum unicum. Rorifera dicitur, quia nox humida est.

339 Tucent] Sopitæ scilicet. Avaris] Id est, indefessis, quia animus avarus non facile fatigatur.

340 Pronusque per aëra nutat] Fin-

648[°]

Digitized by Google

Grata laboratæ referens oblivia vitæ. Sed nec puniceo rediturum nubila cœlo Promisere jubar, nec rarescentibus umbris Longa repercusso nituere crepuscula Phœbo. Densior a terris, et nulli pervia flammæ Subtexit nox atra polos : jam claustra rigentis Æoliæ percussa sonant, venturaque rauco

nibus, et inclinatus pendet in aëre, reducens jucundam oblivionem vita operoaa. Sod nubila non spoponderuni reversurum lumen solia aëre rubenți, nec ob densiores tenebras longum crepusculum fulsit repercusso sole. Nigra nebula crassque a terra surgens, et nulli luci penetrabilis, obscurat calum. Jam fores frigida Edia

Varia lectio est in optimo codice Barthii, decrescentibus umbris, quam ille non probat.—344 Longa repercusso micuere codex Taurin.—345 Densior a terra, et nulli penetrabilis astro sunt verba vet. gloss.—347 Eolias perculsa Behot. Laur. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. perclusa Lang. et sic Soluoliastes; percussa Petrens. Taurin. Buslid. Lipsian. Gevart. Dan. Heins. Gronov.

NOTÆ

gebant Poëtæ somnum Deum alatum tacito cursu per aërem ferri, ac terxis pronum impendere, soporemque cunctis animantibus immittere suo transitu.

841 Grata laboratæ referens oblivia vitæ] Perfuginm enim omnium laborum ac solicitudinum est somuus, ut ait Cicero de Divinat. lib. 11.

342 Sed nec puniceo, &c.] Cum locus, in quo sol occidit, rubet, signum est serenæ noctis: e contrario, tempestatem et pluviam portendit. Puniceo] Rubenti.

343 Jubar] Solis lucem.

344 Repercusso] A nubibus scilicet. Crepuscula] Crepusculum significat dubiam lucem, quæ solis ortum præit, et occasum sequitur. Duplex igitur crepusculum, vespertinum et matutinum. Vespertinum desinit, quando sol in verticali octodecim gradibus ab horizonte occidentali distat. Matutinum vero incipit, quando sol in verticali, qui per eum transit, totidem gradibus ab horizonte orientali abest. Ita enim communiter docent Astronomi, quamvis alii illam distantiam ab horizonte ponant paulo majorem, et alii paulo minorem. Cansam vero crepusculorum Longomontanus in Astronomiæ præcognitis attingit, nempe corpuscula inter vapores in sublime supra nubes elevata, et quod radiis solaribus collustrentur, in candorem declinantia.

345 Densior a terris] Pluviæ præsagium occulte suo more ingerit. Nam nebulæ ima petentes serenitatem designant, altum imbres. Virgil. 'At nebulæ magis ima petunt, campoque recumbunt.' *Flamme*] Sive lunge, sive astrorum.

346 Jam claustra rigentis Æliæ percussa sonant] Ventis exire cupientibus. Claustra Æoliæ] Carcer, in quo venti includuntur ab Æolo eorum rege, cujus sedes in insula Strongyle, una e Vulcaniis inter Siciliam et Italiam sitis; unde vocat claustra Æoliæ. Rigentis] Venti enim plerumque frigidi.

347 Ranco Ore] Id est, ranco fremitu.

649

Ore minatur hyems, venti transversa frementes Confligunt, axemque emoto cardine vellunt, Dum cœlum sibi quisque rapit: sed plurimus Auster 350 Inglomerat noctem, et tenebrosa volumina torquet, Defunditque imbres: sicco quos asper hiatu Persolidat Boreas: necnon abrupta tremiscunt

agitatæ strident, et imminens tempestas fremit rauco ore ; venti transversa sonantes dimicant, et abripiunt axem concussis polis, dum quisque sibi cælum vindicat. Fortior autem Auster noctem ingeminat, et versat obscuros turbines, et pluvias dispergit, quas ferox Aquilo indurat aridis faucibus : fracta etiam fulgura trepi-

&c.-349 Optimæ membranæ Barthii cardine pellunt, quod ex vero tamen altero, vellunt, addita lineola alia manu mutatum apparet. Taurin. versant; Dan. volcunt. Edd. vett. emoto a cardine vellunt; Bernartius delevit præpositionem duce Langiano. Deest etiam in Behot. et Petrens.-351 Inglomeras Taurin. unde Burmannus conj. Inglomerans noctem, tenebrose, &c.-352 Diffunditque Put. Petav. Dan. Lang. Laur. aliusque Burmanni, quod probat Barthius; Defunditque Taurin. alter Burmanni, Behot. Petrens. Lipsian. Buslid. et Venett. 3. 4. Vide Drakenb. ad Sil. Ital. IX. 142. et Oudendorp. ad Lucan. IV. 82.-353 Præsolidat Dan.-357 Idem codex : et gelidos; Petav.

NOTÆ

348 Hyems] Eodem sensn χειμώνα sumunt Græci, et pro procella, et pro anni tempestate, quæ hyems etiam dicitur. Venti transversa frementes] Virgilius: 'Mutati transversa fremunt.' Transversa] Quia venti quatuor cardinales ex quatuor partibus mundi flant decussatim.

849 Confligunt] Virgilius: 'Confligunt Zephyrnsque Notusque.' Axemque] Supple mundi. Emoto cardine] Cardo hic pro utroque polo sumitur. Vellunt] Id est, orbem terræ motis polis sua sede dimovent.

850 Cælum] Aërem, sive nnbes. Auster] Ventus Meridionalis calidus, ab hauriendis aquis sic dictus. Notus Græcis dicitur, quoniam vorls Græce, humorem Latine significat.

\$51 Inglomerat noctem] Nubes enim et nubila cogit Auster. Tenebrosa volumina torquet] Nemo nescit ' volumen' dici, quicquid volvitur, et quicquid volubile est : ideoque nubes tenebrosa columina vocat Papinius, quas nimirum torquet, id est, flectit, volvit, et in sese curvat, ac rejicit vehementior ventus.

852 Imbres] Pluviosus enim hic ventus. Sicco hiatu] Venti enim ore aperto depinguntur. Sicco] Quia Boreas ventus frigidus et siccus.

353 Persolidat Boreas] Lactantius : ' Physicam rationem secutus est. Nam si primo Auster pluvias facit, mox sequitar Boreas, qui easdem, aut in nivem, aut in grandinem mutat.' Unde Ovidius : ' Utque fernnt imbres gelidis concrescere ventis.' Asper] Vel a vi qua fertur, vel a frigore quo pungit. Nec non abrupta tremiscunt Fulgura] Fulgura enim. cum e nubibus subito erumpunt, quasi tremere et vibrari videntur. Abrupta] His enim finduntur nubes, ac perrumpuntur. Virgilio: 'Abrupti nubibus ignes.' Hos ignes etiam Græci areppwyores vocant, id est,

Fulgura, et attritus subita face rumpitur æther.Jam Nemee, jam Tænareis contermina lucis355Arcadiæ capita alta madent: ruit agmine factoInachus, et gelidas surgens Erasinus ad Arctos.Pulverulenta prius, calcandaque flumina nullæAggeribus tenuere moræ, stagnoque refusa estFunditus, et veteri spumavit Lerna veneno.360

dant, et collisus aër scinditur repentinis ignibus. Jam Nemen, jem celsi montes Arcadiæ vicini Sylvis Tæneriis rigantur. Inachus præcipitat nova aquarum copie, et Erasinus currens frigidum septemtrionem versus. Nulli aggeres repressere vas crepidinibus flumina prius repleta pulvere, et quæ vado trajiciebantur, et Lerna commota est in imo lacu, et emisit spumas antiqui veneni. Omnis arbor rumpitur.

et Put. et gelidas surgens Erasinus in undas. Vetus Scholiastes citat: et gelidas vergens.—359 Aggeribus tenuere viæ Petrens. Vide Heinsium ad Ovid. Rem. Amor. 214. stagnoque revulsa est vetustissimæ Barthii membranæ.—364

NOTÆ

erumpentes e nubibus, et tanquam abscissi.

354 Attritus subita face rumpitur æther] Noster Theb. x. 'Fulgaraque attritis quoties micuere procellis.' Rumpitur æther] Quasi ex collisione nubium.

855 Jam Nemee] Nemea et Nemee, sylva et regio Arcadiæ inter Cleonas et Phliuntem, in qua Hercules leotem miræ magnitudinis occidit. Tænariis] A Tænaro promontorio Laconiæ, quo designat Laconiam.

356 Arcadiæ] Arcadia mediterranea regio Peloponnesi, a mari undique remota, quæ hoc nomen traxit ab Arcade Jovis et Calistæ filio. Eadem Stephano Lycaonia, Gigantis, et Parrhasia dicta. Drymodis et Pelasgia prius vocata. Capita alta] Intelligit montes quibus Arcadia attollitur, quorum præcipui erant Pholoë cum oppido: item Cyllene, Lycæus, in quo Lycæi Jovis delubrum, Mænalus, Artemisius, Parthenius, Lampeus, Papinio Lampia et Nonacris : præterque ignobiles octo.

857 Inachus] Fluvius Argolidis, unde 'Argivus' dicitur Æschylo.

Fontem habet in Artemisio monte: hinc interfluens Argolidem, in sinum Argolicum effunditur. Et gelidas surgens Erasinus ad Arctos] Erasinus fluvius Argolidis ortum habet ex lacu Arcadiæ Stymphalide, mox terra occultatus, in agro Argivo denuo erumpit, et Inacho mixtus, in sinum Argolicum evolvitur. Ovidius de codem Erasino Met. xv. 'Sic modo combibitur, tecto modo gurgite lapsus, Redditur Argolicis ingens Erasinus in agris.' Gelidas surgens ad Arctos] Hoc verum non est de Erasino Argolidis, sed de Erasino Achaiæ provinciæ Peloponnesi, qui cursu vergit in Septemtrionem, et juxta Buræ ruinas in sinum Corinthium illabitur. Gelidas Arctos] Septemtrionem dici Arcton jam supra diximus vs. 18. quia Septemtrio subjacet ursæ majori, et minori. Gelides] Tractus enim Septemtrionalis frigidissimus est.

358 Calcandaque] Id est, pedibus, aquis scilicet exhaustis.

359 Stagnoque refusa est Funditus, et veteri spumavit Lerna veneno] Lerna palus in Argolide, celebris hydra ibi ab Hercule occisa. Veteri veneno]

Frangitur omne nemus : rapiunt antiqua procellæBrachia sylvarum, nullisque aspecta per ævumSolibus umbrosi patuere æstiva Lycæi.Ille tamen modo saxa jugis fugientia ruptisMiratur, modo nubigenas e montibus amnes365Aure pavens, passimque insano turbine raptasPastorum pecorumque domos: non segnius amens,Incertusque viæ, per nigra silentia, vastumHaurit iter: pulsat metus undique, et undique frater.Ac velut hyberno deprensus navita ponto,370

Tempestates divellunt veteres ramos arborum, et æstiva opaci Lycæi, nunquam exposita solis radiis, detecta sunt. Ille tamen Polynices modo stupet cadentes rupes e fractis montium cacuminibus, modo timet audiens torrentes ortos nubibus e montibus descendentes, et casas pastorum ac pecorum passim ablatas fera dituvie. Excors et ignarus itineris, non pigrius, per obscuram noctem, longam viam emetitur. Timor agit eum undique, et frater undique. Ut Nauta interceptus in mari procel-

In textu optimi codicis Barthiani est raptis: illud alterum instar variantis lectionis suprascriptum.—365 Nescio quis: nubiginis e montibus. Vide Gronovium in Diatr. p. 333.—367 Taurin. unusque Burmanni: pastorum pecudumque domos.—370 Nonnulli codd. depressus; alii depresus. Vide Bentl. ad

NOTÆ

Quia hydra ab Hercule occisa effuderat venenum snum in hanc paludem, quod fundum petierat : dicitque Poëta tantam fuisse tempestatis vim, ut Lerna in imo fundo mota fuerit, et apnmaverit veneno, quod ibi excitatum fuerat.

362 Brachia sylvarum] Ramos. Virgilius : 'In medio ramos annosaque brachia pandens.' Nullisque aspecta per ævum Solibus] Ob densitatem saltus scilicet. Solibus] Id est, radiis solaribus.

363 Æstiva] Loca umbrosa, in quibus per æstatem pecora captant frigus, et vitant æstum solis. Lycæi] Lycœus mons Arcadiæ, ut supra diximus. Umbrosus dicitur, ob saltus densissimos, quibus cingitur.

364 Ille] Polynices. Jugis ruptis]

Vi ventorum ac tempestatis.

865 Nubigenas amnes] Nubigenas amnes dicit, quod amnes augeantur ex imbribus effusis e nubibus.

366 Aure pavens] Virgilius : 'Sonus excitat omnis Suspensum.' Passinque insano turbine raptas Pastorum pecorumque domos] Horatius III. Od. 29. 'Nunc lapides adesos, Stirpesque raptas, et pecus, et domos, Volventis una, non sine montium Clamore vicinæque sylvæ, Cum fera diluvies quietos Irritat annes.'

369 Pulsat metus undique, et undique frater] Quem enim timemus, semper nos insequi arbitramur. Virgilius Æneid. v111. 'Pedibus timor addidit alas.' Euripides in Supplicibus, φόβος μ' ἀναπτεροῖ. Frater] Eteocles.

Digitized by Google

Cui neque temo piger, neque amico sidere monstratLuna vias, medio cœli, pelagique tumultuStat rationis inops ; jam jamque aut saxa malignisExpectat summersa vadis, aut vertice acutoSpumantes scopulos erectæ incurrere proræ :375Talis opaca legens nemorum Cadmeius herosAccelerat, vasto metuenda umbone ferarum

loso, cui neque segne plaustrum, nec luna propitia luce ostendit iter, haret dubius animi, in medio aèris, et maris fragore, et jam jam expectat, aut cautes occultas suspecto fundo, aut sublatam proram impingere acute apici spumesorum scopulorum. Sic heros Cadmeius trajiciens obcuras sylvas properat, pulsans amplo chypeo ti-

Hor. 1. Od. 14.-371 Optimus codex Barthii, monstrant.-375 Varietatem

NOTÆ

371 Cui neque temo piger] Per temonem intelligit duafar, seu ursam utramque, qua auafa dicta fuit Gracis, seu plaustrum, ut testatur Aratus. At proprie septem lucidiores stellæ ursæ majoris, quæ currus figuram gerunt, aµaξa dicuntur. Has Arabes Beneth Nath, hoc est, fillas feretri vocant. Sciendum etiam Græcos majorem ursam in navigationibus observare; unde éxinands vocavit Homerus, ut Theoni videtur : ursam enim majorem έλικην Græci vocarunt. Phoenices vero sequebantur minorem, seu Cynosuram, ut refert Aratus, et Germanicus ejus interpres : ' Dat Graiis Helice cursus majoribus astris: Phœnicas Cynosura regit.' Piger] Quia ursa non mergitur respectu degentium in sphæra obligua Septemtrionem versus, et sic videtur non moveri, ut aliæ stellæ. Virgilius: 'Arctos Oceani metuentes æquore tingi.' Noster Theb. 111. 'Ubi sola, superstite plaustro, Arctos ad Oceanum fugientibus invidet astris.'

878 Malignis] Latentibus, aut dubiis.

374 Aut vertice acuto Spumantes scopulos erectæ incurrere proræ] Pro, Erectam proram incurrere vertici acuto spumantium scopulorum.

875 Spumantes scopulos] Non spumant scopuli, sed fluctus, cum ad eos eliduntur.

576 Opaca nemorum] Pro, opaca nemora. Theb. x11. 'Arcana nemorum.' Similes loquendi modi, 'ardua montium,' 'glebosa camporum,' &c. Cadmeius heros] Polynices, qui a Cadmo originem ducebat.

377 Umbone] Latini per vocem, umbo, sicut Græci per außan, teste Varrone, intelligent quicquid eminet, et protuberat. Hinc Poëtæ umbonem pro clypeo ponunt Synecdochice, a parte quæ in clypeo Romano instar dimidiati ovi prominebat, uti hoc loco Papinius et alii auctores. Sic etiam vocabatur centrum plicarum in toga Romana : ita enim struebatur, ut corrugata in multas plicas clypei formam referret, cujus centram proprie vocatur umbo. Persius Sat. v. 33. ' Totaque impune Suburra Permisit sparsisse oculos jam candidus umbo.' Alias Papinius vocem ambo sumit, pro omni quod prominet, lib. vi. 'Geminis umbombus agger Campum exire vetat.' Via Domiti-

Digitized by Google

Excutiens stabula, et prono virgulta refringit Pectore: dat stimulos animo vis mœsta timoris, Donec ab Inachiis victa caligine tectis Emicuit lucem devexa in mœnia fundens Larissæus apex: illo spe concitus omni Evolat: hinc celsæ Junonis templa Prosymnæ Lævus habet, hinc Herculeo signata vapore

menda ferarian lustra, et inclinato pectore perrumpit surculos: anxia vis moius admovet menti aculeos. Tandem a tectis Argivis fastigium arcis Larissæ effulsit, mittens lucem in inferiora mænia, superatis tenebris. Illo currit tota spe actus. Hinc habet ad sinistram fanum Junonis altæ Prosymnæ, hinc nigros lacus Lernæ,

lectionis occurrere proræ notat Glossographus vetus.—382 Bernartius proposuit: pede concitus omni, improbante Barthio.—384 'In codice omnium vetustissimo diserte kabet est exaratum, quod concinnius altero, habens, ipsum se probat.' Barth. Ita etiam Petrens. Behot. Tanrin. Burm. alii; reposuerunt Dan. Heins. Gronov. Barth. et recentt. Alterum habens exhibent Dan.

NOTÆ

ana: 'Tunc umbonibus hinc et hinc coactis.' Immo usurpat etiam pro 'humero, mann, aut brachio, illo secandi Theb. 'Clypeum non sustinet umbo.'

379 Dat stimulos animo vis mæsta timoris] Virgil. Æn. 1x. ' Timor anxius urget Solicitum.' Tanta enim interdum vis est timoris, ut nihil aliud timeamus, præter id quod fugimus. Et ut ait Noster Theb. x. 'Est ubi dat vires nimius timor.' Vis mæsta] Tristitia enim semper conjuncta est timori. Malum enim quod timemus, ut impendens et præsens remur, et sic tristitia afficit nos. Cicero Tuscul. lib. IV. 'Ægritudini finitimus est metus. Est enim metus, ut ægritudo præsentis, sic ille futuri mali : itaque nonnulli ægritudinis partem quandam metum esse dicebant : alii autem metum præmolestiam appellabant, quod est quasi dux consequentis molestiæ.'

380 Inachiis] Argivis. Inachus enim primus rex Argorum. 382 Larissæus apex] Arx Argorum vocabatur Larissa. Noster Theb. 11. 'Munichiis, cui non Argiva per urbes Posthabita est Larissa jugis.' Erat et urbs Thessaliæ sic dicta, a qua Achilles Larissæus cognominatus. Spe] Inveniendi securi illic perfugii. Bernartius legit pede.

383 Celsæ Junonia templa Prosymnæ] Prosymna urbs Argolidis loco. excelso sita, in qua templum Junonis erat, lucusque ei sacer. Junonia templa] Sic Ovidio Fast. vI. 'Mensis Junonius.' 'Junonia sacra.' Amor. lib. 111. 'Junonius custos' de Argo, Met. XIV. Etiam 'Junonia templa.' Trist. 11. 'Proxima adoranti Junonia templa subibit, Pellicibus multis hanc doluisse Deam.' Ita libri veteres, non 'Junonis.' et 'Janus Junonius' Macrob. Sat. lib. 1. cap. 9.

384 Lævus] Ad Lævam. Hereuleo signata vapore Lernæi stagna atra vadi] Alludit ad fabulam hydræ, quam Hercules vix, multoque cum labore confecit. Hæc enim serpens multa ca-

654

Lernæi stagna atra vadi: tandemque reclusis	385
Infertur portis : actutum regia cernit	
Vestibula: hic artus imbri ventoque rigentes	
Projicit, ignotæque acclinis postibus aulæ	
Invitat tenues ad dura cubilia somnos.	
Rex ibi tranquillæ medio de limite vitæ	390
In senium vergens populos Adrastus habebat,	
Dives avis, et utroque Jovem de sanguine ducens.	
Hic sexus melioris inops, sed prole virebat	
Fœminea, gemino natarum pignore fultus.	

celebres Herculis fumo. Et tandem subit patentes portas. Statim videt vestibulum regiæ domus. Illic prosternit humi corpus rigidum vento et pluvia, et innixus postibus ignolæ aulæ, advocet levem somnum ad durum lectum. Ibi rex Adrustus, tendens in senectutem, transacta quiete media vita, populos regebat; summo genere natus erst, et trahebat genus a Jove per utrumque parentem. Carebat ille sobole dignioris sexus, sed florebat stirpe muliebri, innixus duplici pignore filiarum. Cul

Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et edd. vett.—385 Uuus liber Barthii, stagna alta.—386 Infert se portis tentabat Jortinus in Obss. Mise. —388 Behot. Venett. Aldd. Colin. Basil. et Plant. acclivis; Dan. Put. Petav. Buslid. Lang. Lipsian. Laur. Petrens. Tanrin. Burm. et Barthiani, acclinis; et sic ediderunt Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Dan. Heins. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—393 Barthii membranæ, inobs.—396 Varietas lec-

NOTE

pita unico duntaxat corpore habebat; cumque unum caput excideretur, duo alia statim repullulabant. Cum igitur Hercules ferro nihil proficeret, ignem admovit capitibus abscissis; sicque impediit, ne alia capita rursus orirentur, eoque tandem modo hanc occidit. Hoc certamen Herculis insculptum erat clypeo Capanei, ut Noster canit Theb. Iv. 'squalet triplici ramosa corona Hydra recens obitu : Pars anguibus aspera vivis Argento cælata micat, pars arte reperta Conditur, et fulvo moriens ignescit in auro. Circum amnis torpens, et ferro cœrula Lerne.' Herculeo vapore] Abscissis enim hydrae capitibus Hercules ignem admovebat, sicque fumus oriebatur, ac vapor.

Atra] Veneno hydræ scilicet.

S85 Reclusis] Quod signum erat pacificæ urbis. Vel quod tunc temporis in summa pace vivebant. Nondum enim bella inter Græcos orta fuerant.

388 Ignoto: Nesciebat enim Polynices, quœ urbs erat, et cui parebat.

389 Tenues] Tam propter curas quibus angebatur, quam propter durum cubile, in quo jacebat. Quod illi non solitum erat.

391 Adrastus] Rex Argorum, ut supra diximus.

393 Sexus melioris] Sexus melior, mares.

894 Fultus] Liberi enim columnæ et munimenta familiarum.

Digitized by Google

Cui Phœbus generos (monstrum exitiabile dictu! Mox adaperta fides) ævo ducente canebat Setigerumque suem et fulvum adventare leonem. Hæc volvens, non ipse pater, non docte futuri Amphiaraë vides; etenim vetat auctor Apollo. Tantum in corde sedens ægrescit cura parentis. 400 Ecce autem antiquam fato Calydona relinguens Olenius Tydeus (fraterni sanguinis illum

Phæbus prædixerat, setosum suem ac fulvum leonem progressu temporis generos fore: res relatu horrenda, sed mox agnita veritas. Non tu ipse genitor, hæc animo versans, non tu perite venturi Amphiaraë intelligis; Apollo enim, qui re-sponsum dederat, prohibet. Tuntum solicitudo inhærens cordi patris ingravescebat. Ecce autem Tydeus Olenius, fato deserens veterem Calydonem, (pavor conscius fra-

tionis in optimo Barthii exemplari notat alios legisse: fato ducente.-398 Petav. Put. Dan. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. non tu ipse pater ; Behot. Petrens. Cantab. Taurin. Burm. et optimæ Barthii membranæ: non ipse pater; et sic edidere Dan. Heins. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-400 Behot. Lang. Laur. Lipsian. Taurin. Buslid. et optimus codex Barthii, purenti; Petrens. Dan. Put. Petav. Burm. alii, cum Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Linden-brog. Cruc. Gevart. Grasser. Dan. Heins. Gronov. Barth. Veen. et Delph. parentis ; Venett. et vet. Lindenbrogii paventi : et sic legit Nic. Heinsius ad Ovid. Met. vii. 308 .- 402 In uno scriptorum Barthii est Œneus, cum glossa :

NOTÆ

396 Mox adaperta fides] Hoc infra explicatur.

397 Setigerumque suem, et fulvum adventare leonem] Consulenti enim oraculum de generis Adrasto, (duæ enim erant huic filiæ, eæque forma præstantes,) responsum fuerat, suem et leonem generos ei fore. Setigerum] Setæ enim proprie suum et aprorum. Fulvum] Fulvus, color rufo ac viridi mixtus, proprius leonum : unde ' fulvi' dicuntur leones etiam Plinio.

399 Amphiaraë] Amphiaraus Thebanus vates peritissimus. Plura de eo postea dicentur. Auctor] Qui cecinerat. Apollo] Idem qui Phorbus Jovis et Latonæ filius. Præerat vaticiniis. Hujus nomine Sol cultus veteribus.

400 Ægrescit cura parentis] Nesciebat enim Adrastus, quorsum evaderet fides oraculi : hinc cura torquebatur ancipiti.

401 Calydona] Calydon nrbs primaria Ætoliæ, Meleagri patria et Œnei regia : vocata etiam fuit Meleagria. Cyriacus Aconitanus dixit sua ætate vocari Aëtonem.

402 Olenius Tydeus] Tydeus filius Œnei regis Ætoliæ: Olenius dicitur ab Oleno oppido Ætoliæ. Fraterni sanguinis illum Conscius horror agit] Tydeus enim fratrem Aphareum, quem alii Menalippum vocant, occidisse dicitur. Alii Thoantem avunculum fratrem suæ matris. Antiquitus autem moris erat, referente etiam Homero, ut reus cædis patriam desereret, et exularet, quod etiam Plato in Legibus constituit : olimque hoc in Græcia usurpatum, docet Euripides his versibus : Kalâs Werro

THEBAIDOS LIB. I.

Conscius horror agit) cadem sub nocte soporaLustra terit, similesque Notos dequestus et imbres,Infusam tergo glaciem, et liquentia nimbis405Ora, comasque gerens, subit uno tegmine, cujusFusus humo gelida partem prior hospes habebat.Hic vero ambobus rabiem fortuna cruentamAttulit : haud passi sociis defendere noctemCulminibus, paulum alternis in verba minasque410Cunctantur: mox ut jactis sermonibus iræ

ternæ cædis eum insequitur) trajicit hac somnolenta nocte easdem sylvas, et incusans eosdem ventos et pluvias, et ferens glaciem dorso inspersam, vultuque ac crine aqua manantibus, succedit eidem tecto, cujus prior advena, jacens in frigida terra, partem occupabat. Tunc vero fortuna movit inter ambos sanguineum furorem : non se tulere invicem devitare injuriam noctis, sub communi tecto. Paulum morantur, probra invicem ac minas jactantes : mox, ut ingestis dictis, iræ abunde

'id est Œnei filius.'-404 Petav. conquestus et imbres.-405 'Voculam et optimæ et aliæ membranæ omittunt,' Barth.-406 Dan. Heinsins ad Claud. de Bel. Get. 355. malit : Ora comasque rigens.-408 Taurin. fortuna cruenta. De hac variatione vide Misc. Obss. Tom. 1. p. 24. Nic. Heins. ad Ovid. Heroid. Epist. v. 16. legit : fortuna cruentans ; sed P. Burm. ad Epist. XVII. 21. vulgatam agnoscit.-409 'Melius optimus liber, Intuit.' Barth. Vide P. Burm. ad Ovid. loco modo citato.-410 Optimus liber Barthii Paulumque alterni in verba minasque ; altera vero lectio agnoscitur Lactantio. -411 Eædem membranæ; morque ut jactis.-412 'Voculam setis mutare

NOTÆ

Stat.

ταῦτα πατέρες οἱ πάλαι. Εἰς ὀμμάτων μèr έψεν ούκ είων περάν, Ούδ' els απάντημ', לסדוג מוֹע׳ לֹצְשִט הטוְבּוֹ, שעיץמוֹסו ל׳ לסומש, arranoureiras de uh. Host bene constituerunt prisci majores : Non sinebant in conspectum, nec in occursum venire, si quis conscius sibi esset sanguinis ; exilio vero mulctabant ; non occidebant. Quo et illud spectat Thucydidis: Είκος το πάλαι των μεγίστων άδικημάτων μαλακωτέρας κείσθαι abras τas ζημίας. παραβαινομένων δε τῷ κρόνω, els τὸν θανατόν al πόλλαι ανήκουσι. Probabile est olim mitiores fuisse criminum pamas: sed invalescente malitia plures in mortem spectasse. Lactantius : 'Adhuc enim videbatur nefas quamvis malos, tamen homines supplicio afficere.'

404 Lustra] 'Lustrum' præter hanc significationem, Plauto est eti-

Delph. et Var. Clas.

am Iupanar. Sumitur etiam pro spatio quinque annorum; que notio frequens apud historicos Romanos.

406 Gerens] Mallem, rigens. Une tegmine] Ablativo casu pro Dativo, quod est elegentiz priscæ. Lucilius: 'Esuriente leoni ex ore exsculpere prædam.' Prop. lib. 1. 'Illa meo caros donasset funere erines.' Tegmine] Tecti, quo Polynices usus.

408 Rabiem] Rixam, seu litem.

409 Defendere noctem] Prohibere vel arcere injuriam noctis sen tempestatis. Virgilius: 'Hunc oro defende furorem.' Id est, prohibe. Quomedo apud Græcos kofryeur et koreð, ambigua significatione.

410 Alternis] Mutua vice verborum, invicem. Virgilius : 'Alternis dicetis : amant alterna camœnæ.'

2 T

Intumuere satis, tum vero erectus uterque Exertare humeros, nudamque lacessere pugnam. Celsior ille gradu procera in membra, simulque Integer annorum, sed non et viribus infra Tydea fert animus; totosque infusa per artus Major in exiguo regnabat corpore virtus. Jam crebros ictus ora et cava tempora circum Obnixi ingeminant, telorum aut grandinis instar Rhipheæ, flexoque genu vacua ilia tundunt. Non aliter quam Pisæo sua lustra Tonanti

exarserunt, tum autem uterque assurgens cæpit denudare humeros, ac inermis conserere certamen. Ille procerior erat statura ob amplos artus, et pariter florenti ætate; sed Tydeus non gerit animum robore inferiorem, et major fortitudo inspersa totis membris vigebat in parvo corpore. Jam obluctati iterant frequentes ictus circum os et circum cava tempora, instar telorum, aut grandinis in montem Ripheum incidentis, et cædunt sibi invicem curvato genu cava ilia. Ut cum quinquennales ludi celebrati in honorem Jovis Pisæi revertuntur, et arena calet magnis

alibi voluimus ut iræ dictæ sint seri sermonibus; sed nulla fatigatione sententiæ probæ opus, libris non addicentibus,' Barth.—415 Priscianus lib. VII. hæc verba ita producit: nec non et viribus infra; Barthii membranæ: set non.—416 Petav. et Behot. totos infusa.—419 Agnoscunt omnes membranæ et edd. Lutatius etiam et Scholiastes vocem telorum, Barthio alioquin

NOTÆ

413 Exertare humeros] More pugi-

414 Celsior ille] Polynices, quem oblongo et venusto corpore fuisse aiunt.

416 Tydea fert animus] Pro, Tydeus fert animum. Totosque infusa per artus Major in exiguo regnubat corpore virtus] De eodem Tydeo, Noster Theb. v1. 'Nunquam hune animum natura minori Corpore, nec tantas ausa est includere vires.'

420 *Rhipheæ*] Rhiphei montes in Scythia Europæa, nimiis nivibus ac grandinibus expositi.

421 Non aliter quam Pisco sua lustra Tonanti] Intelligit ludos Olympicos, quinto quoque anno redeunte, in honorem Jovis Olympici, celebrari solitos Olympiæ prope Pisas in Elide, in quibus oleagina corona donabantur

victores. Horum originem aliqui referunt Pelopi, alii Herculi; nec primum editos in honorem Jovis, sed in funere Pelopis ab Atreo et Hercule. Verum hos ludos, progressu temporis intermissos, restauravit Iphitus Praxondæ filius, Elæus, et Jovi consecravit. Hinc profluxit illa celeberrima Olympiadum Epoche, quarum prima incidit in æstatem anni 777. ante Christum : et viginti et duobus annis præcedit Romam conditam. De Olympicorum ludorum et mercatus origine, restauratione, auctore, qui varius habetur, solennibus, accurate scripsit Pausanias Eliacorum priore, Benedictus Pererius Soc. Jes. in Principiis Naturalibus, et Scaliger Animady. Euseb. Pisco Tonanti] Jovi Olympico. Tonans proprium Jovis epitheton.

415

420

658

Digitized by Google

THEBAIDOS LIB. I.

Cum redeunt, crudisque virum sudoribus ardet Pulvis, at hinc teneros caveæ dissensus ephebos Concitat, exclusæque expectant præmia matres. Sic alacres odio, nullaque cupidine laudis Accensi incurrunt, scrutatur et intima vultus Unca manus, penitusque oculis cedentibus instat. Forsan et accinctos lateri (sic ira ferebat) Nudassent enses, meliusque hostilibus armis Lugendus fratri, juvenis Thebane, jaceres, Ni rex insolitum clamorem, et pectore ab alto Stridentes gemitus, noctis miratus in umbris, Movisset gressus, magnis cui sobria curis

sudoribus certantium; at hinc dissidium spectalorum exstimulat teneros adolescentes, et matres summote opperiuntur præmia. Sic ira alacres, et nullo inflammati laudis desiderio, irruunt; et curva manus rimatur interiora vultus, et valde premit declinantes oculos. Forsitan et strinxissent gladios lateri accommodatos (sic furor volebat) et adolescens Thebane honestius periisset adversarii ferro, a germano deflendus, nisi rex Adrastus, cui senectus magnis excitata solicitudinibus, jam leviore sopore tenebatur, gradus protulisset, stupens per tenebras noctis insuetas voces, et

suspectam.—424 In optimo Barthii codice est: expectant gaudia matree, altero suprascripto.—428 Forsan et accincto Gevart. aliique; sed lectionem nostram testantur Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Petav. Put. Dan.

NOTÆ

422 Crudis] Magnis, duris sive vehementibus.

423 At hinc teneros caveæ dissensus ephebos Concitat] Id est, favor populi in studia divisi instigat ephebos. Et expressit studia faventium. Caveæ] Cavea hoc loco sumitur pro spectatoribus. Alias cavea, medius locus amphitheatri : depressior erat, ac propterea cavea dictus.

424 Exclusaque matres] Ratio, cur mulieres arcebantur a spectaculo Olympico, erat, ut pudori earum consuleretur: nudi enim certabant. Vide Pausaniam Eliacorum priore. Excipiebantur Cereris Antistitæ, quibus ob sacerdotii dignitatem concedebatur spectare ludos Olympicos. Ob eandem rationem Nero ad athletarum spectaculum invitavit et virgines Vestales. Suet. Ner. cap. 12.

425 Nulla cupidine laudis] Certabant enim Polynices et Tydeus noctu, nullisque præsentibus, qui testes esse potuissent fortitudinis et animi sui.

426 Vultus] Vultus hic in genitivo ponitur.

430 Lugendus fratri] Hoc enim Eteocles pie fecisset; nec postea fratres se invicem occidissent. Juvevis Thebane] Apostrophe ad Polynicem.

431 Rex] Adrastus. Pectors ab alto] Supple, ductos.

433 Magnis cui sobria curis Pendebat somno jam deteriore senectus] Quia in ingenti cura minor est somnus, et

425

4R()

Pendebat somno jam deteriore senectus. Isque ubi progrediens numerosa luce, per alta 435 Atria, dimotis adverso limine claustris Terribilem dictu faciem, lacera ora, putresque Sanguineo videt imbre genas: Quæ causa furoris, Externi juvenes? (neque enim meus audeat istas Civis in usque manus) quisnam implacabilis ardor 440 Exturbare odiis tranquilla silentia noctis? Usque adeone angusta dies? et triste, parumper Pacem animo, somnumque pati? sed prodite tandem Unde orti? quo fertis iter? quæ jurgia? nam vos Haud humiles tanta ira docet, generisque superbi 445 Magna per effusum clarescunt signa cruorem. Vix ea, cum mixto clamore obliqua tuentes Incipiunt una : Rex o mitissime Achivum,

gemitus ductos e profundo pectore. Et is, ut procedens cum multis facibus per celsa atria, reclusis repagulis oppositæ portæ, aspicit rem dictu horrendam, vullus laniatos, et malas fædatas cruore: Quæ causa irarum, advenæ adolescentes? ait: (neque enim mei cives ausi essent venire ad hanc pugnam.) quisnam est inflezibilis furor jurgiis turbare quietum silentium noctis? Usque adeone est brevis dies, et grave animo, capere somnum, et aliquam quietem? Sed tandem exponite, unde oriundi? quo itis? quæ causa contentionis? Nam tantus animus probat vos non esse ignobiles, et magna indicia generosæ originis elucent in sparso sanguine. Vix ea dizerat, cum simul ordiuntur, mixtis vocibus, aspicientes se invicem torvis oculis:

Laur. Lang. Buslid. Lipsian. alii, et edd. vett.—436 Barthii membranæ: adverso a limine, quod ille probat.—440 'Qui hæc supposuerunt, vellem mihi dicerent qua fiducia id fecerint. Lipsil liber priscam et germanam lectionem ingerit: Civis inusque manus, quod rectum est.' Bern. Taurin. habet: Civis inire manus; unus Burmanni: Civis venire manus; Petrens. Behot. Lang. Laur. alii, cum edd. vett. Civis in usque manus. Burmannus conjec-

~~~~~~~~~

NOTÆ

quia deficiente calore minimum somni capit senectus.

440 Civis in usque manus] Supple venire ad manus.

442 Angusta dies] Ad conserendam pugnam. Triste] Tristis res.

445 Haud humiles tanta ira docet] Virgilius Æneid. 1v. 'Degeneres animos timor arguit.'

447 Mixto clamore] Uterque enim

cœperant simul loqui. Obliqua tuentes] Pro oblique, seu obliquis oculis se invicem intuentes.

448 Achivum] Achaia, unde Græci Achivi et Achæi dicti, duplex est. Minor in Peloponneso, mari a Septemtrione terminata, cujus initium Isthmus Corinthiacus, et cujus caput Corinthus : Ægialos antea vocabatar, propter urbes in littore ordine dispo-

Quid verbis opus? ipse undantes sanguine vultusAspicis. Hæc passim turbatis vocis amaræ450Confudere sonis: inde orsus in ordine TydeusContinuat, mœsti cupiens solatia casus:Monstriferæ Calydonis opes, Acheloiaque arvaDeserui: vestris hic me ecce in finibus ingensNox operit: tecto cœlum prohibere quis iste455Arcuit? an quoniam prior hæc ad limina forte

Rex o placidissime Achworum, quid necesse est loqui? ipse cernis vultus cruore respersos. Hac verba passim permiscuere confusis sonis irata vocis. Inde incipiens Tydeus, distincte prosequitur: Quarens levamentum tristi infortunio, reliqui divitius monstrifera Calydonis, et campos Acheloi: ecce hic horrenda nox me deprehendit in vestris finibus. Quis iste prohibuit me devitare sub tecto tempestatem?

*****

tabat: neque enim meus audeat ire Civis in usque manus.—449 Quid verbis opus est ? undantes Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Quid verbis opus ? ipse undantes Behot. Petrens, Taurin. &c. cnm Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. et recentt.—454 Behot. Taurin. et Burm. hac pro hic: ' scilicet librarios offendit abundantia sermonis: hic in finibus veetris: abesse poterat hic; sed et recte adest.' Burm. Cf. Propert. 1, 19. 7. IV. 4. 12. Codex Burmanni præterea transponit verba, et omittit vocem ecce, ita: Deserui: hac me vestris in finibus ignes, et pro varia lectione: in finibus urgens. 'Sed ita claudicat versus, nisi hiatum admittamus; quem Statius tamen in deliciis non habuisse videtur.' Burm.—456 Behot. tectum Barthiani, Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Petav. Put. Dan. Behot. Venett.

NOTÆ

sitas. Altera et major Achaia erat extra Peloponnesum, que habebat ad Ortum partem Ægæi maris, ad Occasum Epirum; a Septemtrione Macedonia, a Meridie vero Crisseo sinu atque Saronico terminabatur. Incipiebatque ab Isthmo, quo a Peloponneso dividebatur. Hæc in multas regiones scindebatur, quarum præcipuæ erant Attica, Bæotia, Phocis, et Locris.

450 Turbatis sonis] Supra mixto clamore.

452 *Masti casus*] Cædis scilicet fratris, quem imprudens in venatione occiderat.

453 Monstriforo] Ob aprum Calydonium, quem Diana immiserat, quemque postea Meleager occidit.

Vide Ovid. Met. VIII. Fab. 4. Acheloiaque] Sic dicta ab Acheloo amae, qui in Thessalia oriens, Ætoliam præterfluit et Acarnaniam. Antea vocabatur Thoas, et Strabo testatur sao tempore vocari Acarnanam. Erant et alii tres fluvii ejusdem nominis, unus in Asia Minori, cujus ortus erat in monte Sipylo, ut tradit Pausenias; alter in Achaia Peloponnesi juxta urbem Dymen: tertius vero juxta urbem Lamiam dictam, ut refert Strabo. Hic, de quo agimus, nunc ab aliis hodie Aspri vocatur, Nigro Catechi; Cyriaco Aconitano Geromlea : accolis Pachicolamo.

455 Carlum] Hic pro aëre, seu potius pro injuria aëris. Molitur gressus? pariter stabulare bimembres Centauros, unaque ferunt Cyclopas in Ætna Compositos, sunt et rabidis jura insita monstris, Fasque suum: nobis sociare cubilia terræ? Sed quid ego? aut hodie spoliis gavisus abibis, Quisquis es, his; aut me, si non effœtus oborto

662

460

an quia prior forte pervenit ad has fores? Tradunt semiferos Centauros contineri in eodem stabulo, et Cyclopes in Etna simul dormire. Sunt et leges innatæ crudelioribus belluis, et jus suum: nobis non licuit cubare in eodem loco? Sed quid ego? aut discedes hodie his lætus exuviis, quisquis es: aut me sentice, si animus

Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Arcuit Grasser. Gevart. Dan. Heins. Gronov. Barth. et recentt. et sic etiam correxit Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist. v. 16. probante Burmanno. Vide G. Voss. ad Vell. Pat. p. 122. -457 Molitus gressus malit Bernartius; Molitus gressum ex optimis membranis profert Barthius; nostram tamen lectionem non damnat.-458 Cyclopes in Ætna Put. Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Cyclopas Petav. Dan. Behot. Petrens. Taurin. Burm. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-459 Composito Aldd. Colif. Gryph. et Basil. Compositos ex Venet. 4. restituit Bern. et sic Petrens. Behot. Taurin. Dan. Put. Petav. Grasser. Gevart. Dan. Heins. Gronov. et Barth. et rapidis Petav.-461 Ecquid ego in quibusdam codd. aut hodie Behot. et optimæ Barthii membranæ. Emendandum ita ante ex suis libris vidit V. D. J. Sincerus in Promulside.-462 Quisquis is es Burmannus ad Ovid. Trist. 111. 9.56. Quisquis es is Aldd. Colin. Gryph. et Basil. Quis-

NOTÆ

457 Molitur] In optimis membranis : Molitus.

Bimembres Centauros] Centauri dicuntur bimembres, quia media parte erant homines, media equi.

458 Cyclopas] Thucydides lib. vi. Antiquissimi feruntur in Ætna Cyclopes, et in alia parte Siciliæ Læstrygones habuisse sedes. Idque declarant portentosa eorum cadavera, et monstrosi specus, quæ in hunc usque diem pro ostentis visuntur, teste Fazelo rerum Sicularum lib. I. Ætna] Mons Siciliæ notissimus, flammas vomens, cnjus descriptionem vide apud Petrum Bembum.

459 Compositos] In somnum scilicet. Virgilius Georg. 1v. 'Vix defessa senem passus componere membra.' Sunt et rabidis jura insita monstris, Fasque suum] Eodem spectant hæc Juvenalis Sat. v. 'Quando leoni Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam Expiravit aper majoris dentibus apri? Indica tigris agit rabida cum tigride pacem Perpetuam, sævis inter se convenit ursis: Ast homini ferrum letale incude nefanda Produxisse parum est.'

460 Nobis sociare cubilia terra] Supple, non licuit?

461 Sed quid ego] Subintellige, hæc jacto, seu similia. His spoliis gavisus] Sic Virgilius Eneid. x. 'Ant hodie victor spolia illa cruenta, Et caput Æneæ referes.' Respexit autem morem, quo victores arma pretiosasque vestes adimebant victis. Hic his, Seuruwis, pro pelle apri Calydonii, qua indutus erat. Pelles enim bestiarum et animalium dicuntur spolia et exuviæ. Sanguis hebet luctu, magni de stirpe creatumŒneos, et Marti non degenerare paternoAccipies. Nec nos animi, nec stirpis egemus,Ille refert contra : sed mens sibi conscia factiCunctatur proferre patrem : tunc mitis Adrastus,Immo agite, et positis, quas nox inopinaque suasitAut virtus, aut ira, minis, succedite tecto.Jam pariter coëant animorum in pignora dextræ.470

enectus recenti dolore non torpet, ortum ex genere celebris Œnei, et non desciscere a virtute paterni Martis. Ille Polynices respondet contra; nec animus nobis deest, nec splendor natalium: sed mens gnara paterni facinoris dubitat genitorem nominare. Tunc lenis Adrastus inquit: Immo agite, et missis minis, quas nox, aut subita virtus, aut ira suggessit, subits regiam; dextræ etiam jungantur in pignus

quis es his Petrens. Taurin. Behot. Put. Petav. Dan. Lipsian. Buslid. Lang. Laur. et Venett. 3. 4. quod restituit Bern. et receperunt Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Dan. Heins. Gronov. Barth. Veen. et Delph. effatus eborto Taurin. et Burm. ab orto Barthii membranæ; unde ille: aut me, ni (non effatus ab ortu) Sanguis, §c.--464 Oncos Behot.--466 Dan. Petav. Put. Behot. Petrens. Exc. Cantab. Lipsian. Buslid. Lang. et Laur. conscia fati; et hoc resposuerunt Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Nostram lectionem testantur omnes codd. Barthiani, cum Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. et sic ediderunt Dan. Heins. Gronov. Barth. Veen. et Delph. conscia fatali Taurin. sed voluit fati.--468 Barthii membranæ : inopina smasii, quod ille probat; et sic habent etiam Aldd. Colin. Gryph. et Basil. et tuetur V. D. Nic. Erythræns ad Virgil. in 'Suevit.' Lectionem nostram servant Behot. Petrens. Exc. Cantab. Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Petav. Dan. Put. Taurin. Lindenbrog. Bern. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.--470 Lipsian. et nonnulli Barthiani: coësat embo-

NOTÆ

462 Oborto luctu] Ob cædem fraternam imprudenter a me commissam.

464 Œneos] Œneus rex 'Calydonis, pater Tydei. Et Marti non degenerare paterno] Quia Mars dicebatur concubuisse cum Althæa uxore Œnei, et ex ea suscepisse Meleagrum : hinc dicit Martem paternum.

466 Ille] Polynices. Facti] Legitur et fati. Facti vero incesti et parricidii, cujus reus Œdipus pater. Fati autem, qua lectione minor culpa parentum, cum fato, quod inevitabile est, imputatur.

467 Cunctatur proferre patrem] Omne malum enim aut timore aut pudore natura perfudit, ut eleganter ait Tertullianus. Euripides Hippolyto : Δουλοί γὰρ ἄνδρα, κὰν θρασυσπλαγχνός τις ξ, Όταν ξυνειδή μητρός ή πατρός κακά. Frangit enim animum viri, licet strenum sit, quando sibi conscius cot scelerum parentum. Hinc cunctatur proferre Œdipi nomen, quia parricida erat et incesti cum matre reus.

470 Coëant animerum in pignora dextræ] Dare dextras in signum fidei et amicitiæ vetus est mos; unde dextra semper est habita propria sedes fidei, et ipsi consecrata: quin etiam fides repræsentatur per duas dextras junctas, ut videre est in veteribus nummis.

Digitized by Google

Non hæc incassum, Divisque absentibus acta : Forsan et has venturus amor præmiserit iras, Ut meminisse juvet : nec vana voce locutus Fata senex : siquidem hanc perhibent post vulnera junctis Esse fidem, quanta partitum extrema protervo 475 Thesea Pirithoo, vel inanem mentis Orestem Opposito rabidam Pylade vitasse Megæram.

fidei. Non hæc frustra evenerunt, nec sine Deorum numine: forsan et futura amicitia hunc furorem præmiscrit, ut dulce sit recordari. Nec longævus irrita voce ventura prædixit: si quidem referunt, tantam conjunctionem inter eos fuisse post hanc pugnam, quanta fuit Theseo cum petulanti Pirithoo, cum quo partitus est ultima discrimina, vel Oresti, mente capto, cum Pylade, quo medio declimavit furi-

******

rum; optimæ Barthii membranæ cum ceteris codd. animorum.—472 Taurin. Burm. Dan. Petav. Bchot. et nonnulli Barthiani: præmiserat; optimæ Barthii membranæ: permiserat; Petrens. Buslid. Laur. Lang. Lipsian. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. &c. præmiserit.—475 Isse fidem conjectabat Barthius.—477 Opposito rapidam Pilade Aldd. Colin. Gryph. et Basil. rabidam Dan. Put. Petav. Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Petrens. Taurin. Behot. et optimæ Barthii membranæ, cum edd. Linden-

NOTÆ

474 Fata] Futura, quæ fatis decernuntur.

664

475 Esse] Pro fuisse. Quanta partitum extrema protervo Thesea Pirithoo] Celebrantur, maxime apud veteres, quinque amicorum paria, Thesei nimirum et Pirithoi, Orestis et Pyladis, Tydei et Polynicis, quæ hic designantur: Achillis et Patrocli, Herculis et Telamonis. Partitum] To partitum regitur a r $\hat{\varphi}$ perkibent superioris versus, et subintelligendum est, fuisse. Protervo] Supple, cum.

Thesea] Theseus, Ægei et Æthræfilius, unice amabat Pirithoum, cui gratificaturus descendit cum eo in Inferos ad rapieudam Proserpinam. Quæ expeditio erat periculosissima : ubi enim eo pervenerunt, Theseus in vincula conjectus est, et Pirithous a Cerbero devoratus. Theseus tandem ab Hercule liberatus fuit. Pirithous erat filius Ixionis et alterius mulieris, quam Nepheles, ex qua nati dicuntur Centauri. Extrema] Id est, extrema pericula. Tacitus lib. xıv. 'Vitam ipsam in extremum adductam.'

476 Inanem mentis] Sic Ovid. Epist. III. 'Sanguinis atque animæ corpus inane fuit.' Sic 'inanissima prudentiæ' apud Ciceronem pro Murena. Orestem] Orestes Agamemnonis et Clytemnæstræ filius, ultor paternæ necis, matrem interfecit, quapropter furore correptus est. Sed. hoc solatium recepit in sua calamitate, quod Pyladem habuit omnium suarum profectionum socium, ac comitem periculorum : tantaque in se invicem amicitia conjuncti sunt, ut alter pro altero mori non recusaret. Vide Lucianum Toxari, Pylades autem erat filius Strophii Phocidis reguli, qui Orestem neci subtractum educaverat.

477 Megæram] Megæra una ex tribus Furiis, quæ Orestem ob cædem matris exagitabat.

665

Tunc quoque mulcentem dictis corda aspera regem	
Jam faciles (ventis ut decertata residunt	
Æquora, laxatisque diu tamen aura superstes	480
Immoritur velis) passi subiere penates.	
Hic primum lustrare oculis cultusque virorum	
Telaque magna vacat: tergo videt hujus inanem	
Impexis utrimque jubis horrere leonem,	
Illius in speciem, quem per Theumesia Tempe	485
Amphitryoniades fractum juvenilibus armis	

bundam Megæram. Tunc etiam, ut debellata ventis maria quiescunt, attamen aura diu superstes paulatim cessat in vexatis velis; sic juvenes jam mitiores, obsequentes regi lenienti verbis suis feros eorum animos, ingressi sunt regiam. Hic primum facultas est Adrasto percurrendi visu indumenta, et ingentia Juvenum tela. Cernit supra doraum hujus rigere pellem leonis, incomtis ex utroque humero jubis, instar illius leonis, quem Amphitryonis filius adhuc adolescens clava confregit in amaria

brog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-480 Lippian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. et Basil. *lansatisque*; et sic legit Dan. Heinsins ad Claud. Rufin. 1. 276. *laxatisque* Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Behot. Dan. Put. Petav. Laur. Lang. Buslid. et optimi Barthiani, cum Bern. Lindenbrog. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-486 Codex Gronovii, (vide Diatr. p. 223. ed. Hand.) alii Barthiani, Buslid. et vet. Lindenbrogii, *juvenilibus annis*, Laur. Lang. Lipsian. Behot. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Dan. Put. Petav. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov.

NOTÆ

479 Jam faciles] Id est, nondum deposita tota ira, sed in parte sedata verbis Adrasti. Comparatio enim, quæ hic affertur, ad hunc sensum nos dneit. Ventis ut, §c.] Non absimilis comparatio lib. v11. 'Ut si quando ruit, debellatasque reliquit Eurus aquas, pax ipsa tumet, pontumque jacentem Exanimis jam volvit hy.

481 Passi subiere penates] Cum Bernartius non intelligeret illud passi, emendavit, et substituit passu subiere penates. Non vidit illud passi referri ad rò regen supra.

483 Inanem loonem] Pellem leonis. Sic lib. vi. eodem sensu dicit 'inanem tigrin,' pro pelle tigridis.

485 Theumesia Tempe] Tempe proprie loca amœna prope Peneum Thessaliæ fluvinm, nemoribus consita, et aquis irrigua. Unde loca similia in aliis regionibus Tempe vocantur. Hic autem significat tractum amœnissimum prope Theumesum montem Bœotiæ. Duos enim leones superasse dicitur Hercules, primum in Bœotia, Cithæronium vocatum, alterum prope Cleonas in Nemea, qui et 'Cleonæus,' et 'Nemeæus' dictus est.

486 Amphitryoniades] Hercules a patre Amphitryone. Fractum juvenitibus armis] Id est, clava occisum. Ju-

Digitized by Google

Ante Cleonæi vestitur prælia monstri. Terribiles contra setis ac dente recurvo Tydea per latos humeros ambire laborant Exuviæ, Calydonis honos: stupet omine tanto Defixus senior, divina oracula Phæbi Agnoscens, monitusque datos vocalibus antris. Obtutu gelida ora premit, lætusque per artus

campis Theumesi, et cujus exuviis induebatur ante certamen cum monstro Cleonæo. Contra horrendum setis, et adunco dente spolium, decus Calydonis, vix amplectebatur latos armos Tydei. Senior torpet immobilis tanto prodigio, intelligens sacra responsa Apollinis, et oracula edita in loquacibus speluncis. Fixis in terram oculis obmutuit ore gelato, atque hilaris tremor percucurrit ejus membra. Agnovit mani-

Barth. Veen. et Delph.—491 Taurin. et unus Burmanni : divinaque oracula; unde Burmannus conjectabat : divinaque carmina. Ceteri omnes codd. cum edd. vett. divina oracula.—493 Obtuitu Taurin. et unus Burmanni.—494

NOTÆ

venilibus] Quia Hercules vix decimum octavum ætatis annum attigerat, cum occidit leonem Cithæronium.

487 Cleonæi monstri] Leo enim Cleonæus, seu Nemeæus, ingentis erat magnitudinis: ideo monstrum vocat. Vestitur] Pro vestiebatur. Tempus pro tempore, quod frequens non solum Poëtis, sed et scriptoribus. Sic supra 'esse' pro 'fuisse,' et in-fra 'affore,' pro 'adesse.' Vestitur, quia Hercules pelle leonis Cithæronii indutus erat, cum interfecit Cleonæum, cujus postea pelle semper indatus fuit. Cleonæi] Occisus est enim leo ille in Nemea Sylva, quæ est inter Cleonas parvum oppidum Arcadiæ, et urbem Phliuntem. Refert Plinius lib. vIII. cap. 6. in Europa, tantum inter Acheloum Nestumque amnes, esse leones, sed longe viribus præstantiores iis quos Africa aut Syria gignant.

489 Ambire laborant] Ob latitudinem humerorum Tydei.

490 Exuviæ] Exuviæ proprie spolia hostibus detracta. Sumitur et, nt hic, pro pelle apri, et cujusque animalis. Sic leonis exuviæ, serpentis exuviæ, pro pelle leonis, et leberide. Intelligit vero pellem Apri Calydonii, qui hic dicitur Calydonis honos, quia Meleager ceterique Calydonii principes hujus venatione et cæde decorati sunt ac illustrati. Apollodorus autem, Biblioth. lib. III. tradit illos, id est, Tydeum et Polynicem in clypeis gestasse, alterum apri, alterum leonis faciem.

490

491 Defixus] Proprium hoc ingentis stuporis mentis. Senior] Adrastus. Divina oracula Phæbi Agnoscens] Quibus scilicet cecinerat Apollo generos Adrasto 'ævo ducente ... Setigerumque suem, et fulvum adventare leonem.'

492 Vocalibus antris] Non ipsa antra vocalia erant, sed vocalis Pythia, quæ ex iis oracula reddebat apud Delphos.

493 Obtutu gelida ora premit] Virgilius explicat: 'Obtutu tenet ora, soloque immobilis hæret.' Lætusque per artus Horror iit] Horror, seu tre-

Horror iit: sensit manifesto numine ductos495Affore, quos nexis ambagibus augur Apollo495Portendi generos, vultu fallente ferarum,
Ediderat: tunc sic tendens ad sidera palmas:
Nox, quæ terrarum cœlique amplexa labores
Ignea multivago transmittis sidera lapsu,
Indulgens reparare animum, dum proximus ægris
Infundat Titan agiles animantibus ortus,
Tu mihi perplexis quæsitam erroribus ultro
Advehis alma fidem, veterisque exordia fati500

feste a Diis missos advenisse generos, quos dubiis responsis vales Apollo promitti cecinerat sub mendaci specie ferarum. Tunc sic porrigens manus ad astra: Nax, quæ involvens labores telluris et cæli transvehis diverso motu astra lucida, et inservis refovendis mentibus, dum sol propinquus excitet veloci ortu anxios mortales, tu mihi, propitia, sponte affers explicationen oraculi, in cujus indagatione dubiis erroribus inplicader, et patefacis deereta antiqui fati: fave operi tuo, et rata ha-

Horror init optime Barthii membrane et Taurin .-- 502 Tu miki prolizis Lipsian. et nonnulli codd. Barthiani. quæsitam ambagibus Taurin. ' An gloss.

NOTÆ

mor corporis, timoris est et gaudii. Sed hoc loco gaudii, unde *lætus* dicitur. Timoris horror est, quem Virgilius dicit: 'Horror ubique animum, simul ipsa silentia terrent.' Gaudii, ut apud Terentium: 'Totus, Parmeno, Tremo, ... postquam aspexi hanc.'

495 Affore] Pro, adesse, et affore pro, adfore. Sic Virgil. 'Ingenti cæde peracta Affore cernetis.' Quos nexis ambagibus augur Apollo Portendi generos, vultu fallente ferarum] Supra: ' Cui Phœbus generos (monstrum exitiabile dictu ! Mox adaperta fides) ævo ducente canebat Setigerumque suem, et fulvum adventare leonem.' Nexis ambagibus] Oracula enim Phœbi semper obscura et obliqua erant. Augur] Apollo enim divinationibus præesse dictus. Vultu fallente ferarum] Quia pellibus ferarum tecti Tydeus et Polynices, ut diximus.

498 Terrarum cælique amplexa labo-

res] Nox enim hominibus Diisque data est ad quietem capiendam, et ad intermittendos labores, et solita ministeria, quæ per terrarum et cadi labores intelligit. Ampleza] Virgilius: 'Involvens umbra magna terramque polumque.'

499 Multirago] Vario enim motu ducuntur sidera.

501 Titan] Sol Titan dictus, quia erat filius Hyperionis, qui erat e numero Titanum. Agiles] Non ipsi agiles, sed quia agiles reddunt homines, ut redeant ad solitos labores.

502 Perplexis erroribus] Quia oraculum Apollinis explicare ipse Adrastus et Amphiaraus frustra tentaverant; nec verum agnoscere potuerant: unde ipsis necesse fuerat in varios errores incidere. Supra: 'Hæc volvens non ipse pater, non docte futuri Amphiaraë vides: etenim vetat augur Apollo.'

Detegis: assistas operi, tuaque omina firmes. Semper honoratam dimensis orbibus anni Te domus ista colet: nigri tibi, Diva, litabunt Electa cervice greges, lustraliaque exta Lacte novo perfusus edet Vulcanius ignis. Salve prisca fides tripodum, obscurique recessus.

beas tua præsagia. Hæc domus te semper colet et venerabitur finito cujusque anni curriculo: furvæ pecudes delecto capite tibi, Diva, immolabuntur, et ignis sacer Vulcano recenti lacte respersus consumet exta lustralia. Salve antiqua veritas

-----

vocis anfractibus? sed vide 111. 615. et 1v. 643.' Burm .- 508 Heinsius ad

NOTÆ

503 Exordia] Decreta, seu oracula.

504 Operi] Supple, tuo. Noctu enim agnoverat, quos affore generos cecinerat Phœbus. Idcirco hoc illi attribuit, et gratias agit. *Tuaque omina firmes*] Id est, impleas nuptiarum celebratione.

505 Dimensis orbibus] Finitis singulis annis anniversaria sacra nocti promittit. Ut apud Virgilium *E*neid. v. 'Annua vota tamen.'

506 Nigri] Victimæ enim nigri coloris immolabantur nocti, ut et Diis inferis. Virgillus Æneid. vr. 'Ipse atri velleris agnam Æneas matri Eumenidum, magnæque sorori Ense ferit.' Litabunt] Litare, est proprie καλλιερώ, seu læta et prospera exta sacrificando habere.

507 Electa cervice] Multa enim cura victimæ eligebantur, ut Diis nihil nisi dignum offerretur. Pollux ait oportuisse esse omnibus membris, et artubus integras, non mutilas, non læsas, non distortas. Lustraliaque] Vel pingula, quia censores peracto Instro, opimas, pinguesque ac eximias victimas immolabant. Ob id enim, per quinquennale tempus pecora, ut devota sacrificiis nutriebantur, ait Lactantius, et ideo 'pinguia.' Vel quia, ut ait Turnebus Advers. lib. vII. cap. 13. 'Quod cum omnia sacra nos purgent, et lustrent, extorum esu id maxime consequimur, et sacrificiorum participes sumns, a quibus impii arcentur.' Iisdem vocibus usus erat Virgil. lib. vIII. 'Vescitur Æneas simul, et Trojana juventus Perpetui tergo bovis, et lustralibus extis.' Lustralia exta vocat Livius, 'solennia,' ob solenne sacrificium.

508 Lacte novo] Sacrificia numinum inferorum, inter quæ censebatur et nox, et minorum Deorum lacte perfundebantur. Edet Vulcanius ignis] Quia in sacrificiis partem victimæ adolebant. Ignis Vulcanius dictus, quod Vulcanus igni præerat.

509 Prisca] Ob antiquitatem oraculi Delphici. Tripodum] De significatu tripodis non consentiunt scriptores. Homerus Iliad. •. videtur innuere vas fuisse, quod tribus pedibus sustinebatur, et haberet ansas, sive aures, quibus caperetur. Callimachus in lavacro Dianæ tripodem, sellam fuisse dicit tribus pedibus innixam, cui Pythia insidens oracula reddebat. Hellanicus vas cineribus plenum. Strabo speluncam profundissimam. Lactantius lauri speciem fuisse ait. Vide et Plutarchum in So-

THEBAIDOS LIB. I.

Deprendi, Fortuna, Deos. Sic fátus, et ambos510Innectens manibus tecta ulterioris ad aulæProgreditur. Canis etiamnum altaribus ignes510Sopitum cinerem et tepidi libamina sacriServabant. Adolere focos, epulasque recentes515Instaurare jubet: dictis parere ministri515515Certatim accelerant: vario strepit icta tumultuRegia: pars ostro tenues, auroque sonantes515

Tripodum, et antri tenebrosi. Fortuna aperuit mentem Deorum. Sic locutus, et ambos capiens manibus, procedit ad penetralia ulterioris regiæ. Foci adhuc custodiebant in albentibus aris nondum extinctas favillas et libamenta sacri tepidi. Imperat ignes suscitare et referre novas dapes. Servi properant cum emulatione jussa facere. Aula personat percusa diverso strepits : pars instruere lectos

*****

Ovid. Amor. 1. 15. 41. legit edit.—510 'Blanditur pro vera lectione quod VV. DD. suaserunt: Deprendit Fortuna Deos.' Barth.—611 'In optimis vetustissimisque primum, dein in alteris etiam membranis nostris, clare scriptum offendimus: In manibus nectens. Nihil mutandum in vulgato.' Idem. —516 Taurin. aula tumultu Regia.—517 Duo epitheta tenues et sonantes sus-

NOTÆ

lone. Obscurique recessus] Intelligit hiatum fatidicum in templi Delphici penetralibus, super quem machina extsructafuit, ne Pythia in eum caderet, et super quam sine periculo posset exultare, et oracula reddere: quæ machina ob tres pedes quibus innitebatur, dicta fuit tripus.

510 Deprendi [Deprendit] fortuna, Deos] Sic Peyraredus legit, non Deprendi, ut habent codices : et ejus lectionem secutus sum.

512 Canis] Quia cineres albescunt.

513 Libamisa] Intelligit vinum e pateris in ignem supra aram accensum, injectum : quem morem innuit Ovidius Met. XIII. 'Thure dato flammis, vinoque in thura profuso.' Tepidi] Hoc designat, superiori die vota fuisse persoluta, si tepidæ adhae erant libationibus aræ.

'517 Ostro] Ostrum purpuræ liquor, succus et color, unde pro ipso colore

purpureo, ut hic, sumitur. Educebatur antem pretiosus ille liquor ex quodam genere conchæ, quæ 'purpura' vocabatur; 'murex' etiam, ' conchylium,' et ' ostrum ' dicebatur. 'Purpuræ'autem, ut ait Plinius, 'florem illum, tingendis expetitum vestibus, in mediis habent faucibus. Liquoris est hic minimi in candida vena; unde pretiosus ille bibitur nigranti colore rosm sublucens : reliquum corpus sterile : vivas capere contendant, quia cum vita sua succum illum evomunt.' Vide Plinium lib. 1x. cap. 36. et 37. Inventio autem tingendi cum sanguine purpurarum ascribitur Tyriis, referentibus Polluce in Onomastico, Nonno Dionys, IV. et Cassiodoro Variarum lib. 1. Usus purpuræ antiquissimus, ut quæ tempore Herculis reperta fuerit.

Emunire toros, altosque inferre tapetas; Pars teretes levare manu ac disponere mensas. Ast alii, tenebras et opacam vincere noctem Aggressi, tendunt auratis vincula lychnis. His labor inserto torrere exsanguia ferro Viscera cæsarum pecudum : his cumulare canistris Perdomitam saxo Cererem : lætatur Adrastus Obsequio fervere domum: jamque ipse superbis 525 Fulgebat stratis, solioque effultus eburno.

discubitorios stragulis purpureis, et auro crepantibus, et imponere densos tapetas : pars lucidas facere, et sternere rotundas mensas. At alii adorti umbras superare, et obscuram noctem, suspendunt e funiculis aureas lucernas. His opera est tor-rere immissis verubus exanimas carnes mactatarum pecudum : illis onerare canis-tra panibus e frumento lapide molito. Gaudet Adrastus servitio agitari familiam. Jamque ipse splendebat supra magnifica stragula, recubans in lecto

pecta fuerant Barthio et Jortino; Burmannus vero defendit.—518 Emunire toris conjectabat Barthius; Emunire parat nonnulli Barthiani. alleque inferre codex Put. aliosque inferre solus multorum codicum jactator Grasserus.-521 Taurin. vincla lichinis; unus Burmanni : vincula linghinis. Burmannus con-

NOTÆ

518 Emunire toros] Ex veterum consuetudine, ut lectos cœnatorios sub horam cœnæ stragulis vestibus, textilibus aut purpureis, insternerent.

519 Levare manu] Id est, lucidas reddere, ut apud Virgilium : ' Levato lucida ferro.'

521 Tendunt auratis vincula lychnis] Veteres plerumque utebantur pensilibus lucernis. Sic et Virgilius : 'Dependent lychni laquearibus aureis.'

523 Canistris] Mos videtur fuisse apud veteres, ut panis non argenteis, sed vimineis vasculis inferretur.

524 Molitam saxo Cererem] Veteribus incognitus usus moletrinarum, seu ut nunc vocantur, molendinorum fluvialium. Utebantur saxis molisque trusatilibus ad terendum triticum. Huic operæ adhibiti primum servi, ut videre est apud Plautum et Terentium pluribus in locis. Tandem jumenta, quæ ob id Suetonius vocat pistrinensia. Pistrina enim vocaban-

tur loca, in quibus triticum molebatur. Tandem ævo Ciceronis repertæ molæ aquariæ. Cererem] Cererem pro frugibus et pane sumi omnibus notum est, quia, ut refert Plinius lib. vii. cap. 56. 'Ceres frumenta invenit, cum antea glande homines vescerentur. Eadem molere et conficere : ob id Dea judicata.' Pausanias in Laconicis tradit Miletam Lelegis filium in Alesia vico molam primum invenisse, ejusque usum in molendis frugibus docuisse, ac inde dictum eum vicum 'Alesiam,' quasi pistrinum, aut pistorium.

526 Solioque] Solium hic lectum cœnatorium significat. Veteres enim epulantes toris cubabant, quod 'accumbere' et ' discumbere' etiam dicitur. Et hic Poëta servat morem sui temporis. Homerus autem sedentes ad mensas, non accumbentes Heroës facit.

Parte alia juvenes siccati vulnera lymphis Discumbunt: simul ora notis fœdata tuentur, Inque vicem ignoscunt: tunc rex longævus Acesten (Natarum hæc altrix, eadem et fidissima custos 530 Lecta sacrum justæ Veneri occultare pudorem) Imperat acciri, tacitaque immurmurat aure. Nec mora præceptis; cum protinus utraque virgo Arcano egressæ thalamo (miserabile visu) Pallados armisonæ, pharetratæque ora Dianæ 535

eburneo. Parts alia adolescentes, lotis aqua plagis, discumbunt, et una aspiciunt vultus suos livoribus turpatos, sibique invicem parcunt. Tunc senior rex Adrastus jubet Acesten accersi (hac educatrix erat, et eadem custos fidelissima filiarum ejus, electa, quæ eas domi abditas teneret, et illibatam earum pudicitiam legitimis nuptiis conservaret) et tacite innusurrat in ejus aurem. Nec jussis dilatio; cum ambæ puellæ statim exisre secreto cubiculo (mirum aspectu) habentes vultus

......

jectabat : vincla lychnucis .--- 531 'Nibil vetostissimæ membranæ variant hoc loco, nisi quod suspicionem tamen unus codex movet, in quo clare scriptum, Venerique.' Barth.-534 Behot. egressæ a thalamo. 'In vetustissimo exem-plari archana inserta aspiratione semper legitur.' Barth. mirabile visu Petrens. Taurin. Burm. Bebot. Dan. Put. Petav. Laur. Buslid. Lang. Lipsian. optimi Barthiani, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. miserabile visu nonnulli Barthiani, quod receperunt Editores Bipontini .- 539

NOTÆ

' 527 Siccuti vulnera lymphis] Lymphis, id est, aqua. Quia fluxus sanguinis aquæ frigore sistitur. Sic Virgilius Æneid. x. 'Vulnera siccabat lymphis.'

531 Sacrum pudorem] Intemeratam pudicitiam, seu virginitatem. Justa Veneri] Justis et legitimis nuptiis. Occultare] Id est, in secretiore aulæ parte asservare. Credebant siquidem violari quodammodo pudorem virginum ac verecundiam, si in hominum conspectum prodiissent.

532 Tacita] Pro. tacite, seu summissa voce.

533 Utraque virgo] Argia et Deiphyle filiæ Adrasti, ut lib. 11. videbitur.

534 Arcano thalamo] Hoc ex more Græcorum veterum, apud quos con-

clavia mulierum erant in interiore parte domus, quæ ob id 'gynæconitis ' appellabatur : quod simul a Parthis observatum veteribus, servatum et nunc Persis, et populis orientalibus. Hæ gynæconitides, necnon ipsæ mulieres, Arabico vocabulo haram, id est, vetitum ac prohibitum, appellantur. Observant etiam hunc morem nonnulli apud Europæos.

535 Pallados armisonæ] Pallas Græcis, Minerva Latinis, fingitur e cerebro Jovis prognata, sapientiæ, et bonarum omnium artium Dea, inventrixque lanificii : ab Atheniensibus religiose colebatur. Armisonæ] Quia repræsentabatur armata, et formidabilis ægide, hasta, et galea. Pharetratæque Dianæ] Diana Latonæ ex Jove filia, nata in Delo insula cum

67 L

Æqua ferunt, terrore minus: nova deinde pudoriVisa virum facies: pariter pallorque, ruborquePurpureas hausere genas: oculique verentesAd sanctum rediere patrem. Postquam ordine mensæVicta fames, signis perfectam auroque nitentem540Iasides pateram famulos ex more poposcit,Qua Danaus libare Deis seniorque Phoroneus

similes armatæ Minervæ, et pharetratæ Dianæ, terrore excepto. Nova deinde res fuit verecundiæ earum, visi hominum vultus : pallor et rubor æqualiter occuparunt earum pulchras malas, et pudentes oculi conversi sunt ad venerandum parentem. Expleta fame depibus, aliis post alias repositis, Adrastus Iasio oriundus petit a ministris, ex consuctudine, scyphum cælaturis elaboratum, et auro fulgentem, quo

⁶ Meliorem lectionem arbitrer, si codd. aliqua addicant meneis; sic enim non semel Maro, et magis grandior fiat locutio.⁷ Barth.-539 Purpureas auxere genas conjecit Bernartius; sed nihil mutandum putat Barthius.--544

NOTÆ

Apolline eodem partu. Eadem existimata, quæ Luna, Proserpina, et Hecate, ut plerisque placet, ac Lucina. Hæc ob virginitatis amorem dicitur cætus hominum refugisse, et venando sylvas coluisse, paucarum virginum comitatu contenta : arcum ferebat et pharetram, inde *pharetrata* Nostro dicta : succincta semper incedens, et cothurno induta : ob hancque rationem Dea sylvarum, et nemorum habebatur.

536 Terrore minus] Id est, excepto terrore. Imitatus est noster Propertium lib. IV. El. 1. 'Quippe suburbanæ parva minus urbe Bovillæ.' Arma autem, quibus instructæ erant Pallas et Diana, quendam terrorem, seu torvum quid pulchritudini earum miscebant. Nova deinde pudori Visa virum facies] Id est, facies virorum nova res visa est pudicis virginibus. Aditus enim in gynæconitida viris non patebat.

537 Pallorque ruborque Purpureas hausere genas] Id est, pallor ruborque sibi invicem succedebant in earum genis. Et timidorum eleganter exprimit mores. Sic de Thiodamante Noster Th. x. 'Et trepidas incerto sanguine reddit Exhauritque genas.' Horatius I. Od. 13. 'Tunc nec mens mihi nec color Certa sede manet.'

538 Oculique verentes Ad sanctum rediere patrem] Expressit mores erubescentium, qui si in novam inciderint faciem, statim suos oculos ad notam sibi personam detorquent. Sanctum patrem] Sic sanctos parentes dicit Epicedio Glauciæ: 'Fas mihi sanctorum venia dixisse parentum.' Parentes enim Dii domestici.

539 Ordine mensæ Victa fames] Ordinem mensæ dicit, quia cæna in plures missus dividebatur. Noster Achill. 11. 'Ut placata fames epulis bis terque repostis.'

541 *Tasides*] Adrastus, quem vocat Iasidem ab Iasio antiquo rege Argivorum. *Ex more*] Solebant enim veteres peracta cœna in honorem Deonum fundere.

542 Qua Danaus libare Deis seniorque Phoroneus Assueti] Virgil. Æn. 1. 'Implevitque mero pateram. quam Belus et omnes A Belo soliti.'

Assueti: tenet hæc operum cælata figuras: Aureus anguicomam præsecto Gorgona collo Ales habet: jam jamque vagas (ita visus) in auras Exsilit: illa graves oculos, languentiaque ora Pæne movet, vivoque etiam pallescit in auro. Hinc Phrygius fulvis venator tollitur alis:

Danaus et longævus Phoroneus consueverant fundere vinum in honorem Deorum. Is scyphus habet hæc argumenta figuris insculpta. Volucer in auro representatus tenet amputatam cervicem Gorgonis anguibus crinitam; et jam (ita videbatur) ille evolat in tenues auras: hæc pæne movet os languens, et moribundos ocules, et pallet etiam in fulvo auro. In alia scyphi parte venator Phrygius rapitur a fulvis

Idem Bernartius legendum sine ullo dubio ait, præsecto; sed hoc habent omnes codd. cum Venett. Aldd. Colin. Gevart. Lindenbrog. Cruc. Graaser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. præfecto error est in Gryph. 2. cujus textum, hic illic correctum, recudendum curavit Bernartius.—548

NOTÆ

Danaus] Beli filius, Ægypto profectus, Argorum regnum hoc modo obtinuit. Illo contendente de regno Argorum, cum Gelanore Agenoris filio, incertisque Argivis, utri eorum adjudicarent regnum, accidit, ut lupus taurum his spectantibus adoriretur, ac occideret; quo viso Argivi regnum Danao tradiderunt : judicantes lupo Danaum, ut extraneum designari, Gelanorem vero tauro, quod est domesticum animal. Libare] Est aliquid leviter degustare, strictim attingere, offerre Diis, et vinum fundere in honorem Deoram. Quæ significatio est hujus loci. Phoroneus] Vide supra vs. 252.

1

543 Hæc] Supple, patera cælata, seu exsculpta. Tenet operum figuras] Pro habet opera figurata.

544 Aureus anguicomam præsecto Gorgona collo Ales habet] Id est, Perseus in auro sculptus tenet manu caput præsectum Gorgonis anguicomæ. Anguicomam Gorgona] Medusam designat, quæ loco crinium caput anguibus circumdatum habebat, cuique caput Perseus amputavit. Ales] Per-

Delph. et Var. Clas.

Stat.

seus, ut jam diximus. Ei enim, proficiscenti ad expeditionem Gorgonum, Mercurius talaria sua dederat.

546 Exsiiif] Id est, tollit se, seu tollere se videtur. Tam bene sculptus erat Perseus, ut post amputatam cervicem Medusæ evolare in aërem videretur. Illa] Gorgon, seu Medusa. Graves] Morituros, vel graves refert ad fabulam, qua caput Medusæ in saxa spectantes vertere dicebatur: major autem viserat in oculis.

547 Pane movet, vivoque etiam pallescit in auro] Hoc maxime commendatur ars sculptoris, quod etiam in vivo, seu nativum colorem retinente, auro pallorem in vultu morientis Gorgonis effinxerit.

548 Phrygius venator] Ganymedes Trois regis Trojæ filius, quem rapuit Jupiter in aquilam conversus, dum venaretur in Ida monte. Phrygius] Trojanus. Fulcis alis] Supple, aquilæ, et hoc loco imitatus est Papinius Virgilium lib. v. 'Intextusque puer frondosa regius Ida Velaces jaculo cervos cursuque fatigat, Acer, anhelanti similis: quem præpes ab Ida

2 U

673

545

Digitized by Google

Gargara desidunt surgenti, et Troja recedit : Stant mœsti comites, frustraque sonantia laxant 55 Ora canes, umbramque petunt, et nubila latrant. Hanc undante mero fundens, vocat ordine cunctos Cœlicolas, Phœbum ante alios; Phœbum omnis ad aras Laude ciet comitum, famulumque, evincta pudica

pennis Aquilæ: Gargara deprimuntur sublato, et Troja removetur: stant afflicti socii, et canes nequicquam solvunt stridentes fauces, et petunt umbram, ac nubes allatrant. Adrastus, fundens hunc scyphum plenum vino, invocat omnes serie cælites, præ ceteris Apollinem; omnis cohors sociorum ac servorum, redimita lauro casta,

Hunc versum non, nisi in margine, habet Taurin.—549 Optimus Barthii codex: ac Troja. Pro desidunt Taurin. habet, descidunt; voluit, descendunt. Cf. Achil. 11. 308.—550 'In eodem optimo libro superest veritas scriptionis Papinianæ sonacia, cnm interpretatione: 'sonare consueta.' Barth. Pro laxant Nic. Heinsius ad Ovid. Trist. 11. 459. legit, lassant; quod probat P.

NOTÆ

Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger unsis. Longævi palmas nequicquam ad sidera tendunt Custodes, sævitque canum latratus in auras.'

549 Gargara] Unum e quatuor cacuminibus montis Idæ secundum Strabonem, qui tria altera vocat, Phalacra, Lecten, et Pergama. Erat etiam urbs ejusdem nominis in Troade. Desidunt] Hoc probatur ex Theoremate 57. Opticæ Euclidis: 'Oculo celeriter moto, res spectatæ, procul positæ, relinqui seu desidere videntur.' Surgenti] In altum. Troja] Troja urbs primaria Troadis, expeditione Græcorum, suoque excidio notissima. Recedit] Recedere videtur, ita judicante oculo, qui motu conspecto, se quiescere sibi visus, terram retrocedere credit. Virgilius Æneid. 111. • Terræque urbesque recedunt.'

550 Comites] Amici, famulique.

551 Umbramque] Umbram, quam raptus Ganymedes surgendo efficiebat.

552 Hanc] Pateram. Undante mero fundens] Antiquam expressit consuetudinem libandi. Nihil enim apud veteres frequentius, quam post cœnam in honorem Dei alicujus, vini paululum infundere, vel in mensam vel in ignem; vel in terram, vel aquam, pro re præsenti. De mensa hic et apud Virg. Æn. I. 'Dixit, et in mensa laticum libavit honorem.' De igne Noster infra : ' Fundite vina focis.' De terra, Virgilius Æn. v. 'Duo rite mero libans Carchesia Baccho Fundit humi.' De aqua vero Noster Propemptico Metii Celeris : ' Prima salutavit Capreas, et margine dextro Sparsit Tyrrhenæ Mareotica vina Minervæ.' Vocat ordine cunctos Cælicolas] Moris etiam erat Pontificii in omnibus sacris, post speciales Deos, quibus sacrum fiebat, omnes Deos ex ordine invocare, ne, si quem omitterent, ultorem spreti numinis experirentur. Cujus plurima erant exempla.

554 Pudica fronde] Lauro, in quam Daphne conversa dicitur fugiendo Apollinem; hinc sacra Apollini.

550

THEBAIDOS LIB. I.	675
Fronde, manus: cui festa dies, largoque refecti	555
Thure vaporatis lucent altaribus ignes.	
Forsitan, o juvenes, quæ sint ea sacra, quibusque	
Præcipuum causis Phœbi obtestemur honorem,	
Rex ait, exquirunt animi: non inscia suasit	
Religio: magnis exercita cladibus olim	560
Plebs Argiva litant : animos advertite, pandam :	
Postquam cœrulei sinuosa volumina monstri,	
Terrigenam Pythona, Deus septem orbibus atris	
Amplexum Delphos, squamisque annosa terentem	
Robora, Castaliis dum fontibus ore trisulco	565

præconiis invitat Apollinem ad altaria, cui Deo sacra dies est, et cujus causa ignes multo thure renovali coruscant in suffilis aris. Forsan, o juvenes, vullis scire, rez inquit, quæ sint ea solennia, et quare reddimus præcipuos honores Phæbo. Non ignara religio hæc docuit. Populus Argivus magnis olim affectus calemilatibus hæc sacrificia facit : mentem adhibete, exponam. Postquam Deus Apollo occidit, consumiis sagittis in numerosas plagas, caruleum monstrum tortuosum spiris Pythona e terra ortum, qui ambiebut Delphos septem lividis gyris, et attenuabat squamis vetustas arbores, dum instratus aquis Castaliis apcrit trisulcam gulam, quarens pabu-

Burmannus: et sic etiam codex Behot. -- 558 In optimis Barthii membranis clare scriptum est, oblestemur. -- 559 Behot. exquirant animi. -- 569 Laur.

NOTÆ

****

555 Cui] Apollini.

558 Præcipuum Phæbi oblestemur honorem] Id est, obtestemur præcipue Phæbum, per hæcsacra, ac solennia, quæ in honorem ejus facimus.

559 Animi] Subintellige, vestri.

562 Carulei sinuosa eolumina monstri Terrigenam Pythona] Longum hyperbaton. Carulei monstri] Serpentes enim plerumque sunt cœrulei coloris. Monstri] Ob horrendam longitudinem. Terrigenam Pythona] Python serpens ingentis magnitudinis, nata in Phocide ex terræ corruptione post diluvium, ut ferunt Poëtæ. Hanc Junonis instinctu Latonam insequentem occidit Apollo: in cujus rei memoriam instituti ludi in honorem Apollinis in Phocide, 'Pythi' appellati, et ipsa mulier, que Del-

phis oraculo Apollinis præsidebat, 'Pythia' vocata, et ipse Apollo'Pythins.'

564 Delphos] Delphi urbs Phocidis, oraculo Apollinis celeberrima, in Parnasso sita. Hujus situs describitur Justin. lib. XXIII. Heliodor. lib. 11. De templo vero Delphico ac oraculo consule Pausaniam Phocicis, Strabonem lib. 1X. et Diodorum Siculum lib. XVI.

565 Castaliis fontibus] Fons Castalins in Phocide, prope Parnassum montem, cujus aquæ fatidicæ erant, scriptis Poëtarum notissimus. Hujusce foutis, ut refert Ammianus Marcellinus, venas fatidicas obstruxisse dicitur Cæsar Adrianus, mole saxorum ingenti, veritus ne, ut ipse, præcinentibus aquis, capessendam

Fusus hiat, nigro sitiens alimenta veneno, Perculit, absumtis numerosa in vulnera telis, Cyrrhæique dedit centum per jugera campi Vix tandem explicitum, nova deinde piacula cædi Perquirens, nostri tecta haud opulenta Crotopi Attigit: huic primis, et pubem ineuntibus annis Mira decore pio servabat nata penates Intemerata toris: felix, si Delia nunquam

la atro veneno, et eo monstro vix tandem evoluto texit centum jugera agri Cyrrhæi: deinde cupiens expiari ab hac cæde, venit ad non divitem domum Crotopi nostri. Huic assidebat in ædibus filia, nativa pulchritudine admirabilis in prima pubertate, et nuptiarum expers: fortunata, si nunquam Apollinis, furta sensisset, nec cum eo

******

Buslid. Lipsian. Lang. Dan. Put. Petav. Taurin. Barth. alii, cum edd. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. Cruc. et Grasser. piacula cædis; Petrens. Behot. Barthiani, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. piacula cædi.—571 Contigit optimæ Barthii membranæ. Taurin. Barth. Put. Petav. Lipsian. Laur. Lang. Buslid. et omnes Barthiani, cum Veuett. Aldd. Colin, Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. pubescentibus; Dan. Behot. et Petrens. cum Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.

NOTÆ

Rempublicam comperit, alii similia etiam docerentur. Sed postea Julianus has recludere cogitavit; ac statim circum humata corpora statuit eo ritu transferri, quo Athenienses insulam purgaverunt Delon. Ore trisulco] Ob linguam trisulcam. Virgilius Geor. 111. 'Linguis micat ore trisulcis.'

568 Cyrrhæique] A Cyrrha urbe sita ad Parnassi radices. Vide supra vs. 62.

569 Vix tandem explicitum] Eleganter longitudinem exprimit serpentis mortuæ, quæ non tota explicita centum jugera tegebat. Nam viva serpens semper se implicat. Nova deinde piacula cædi Perquirens] Alludit ad morem, quo, qui cædem fecerant, tanquam polluti explarentur; alias in cætus non admittebantur: et hæc explatio fiebat aqua fluviali. Ovidius in Fastis: 'O nimium faciles qui tristia crimina cædis Fluminea tolli 570 Crotopi] Hic Crotopus erat Argivorum rex, ac Apollinem cæde Pythonis pollutum expiavit. Mos enim erat apud Græcos, ut qui cædem commiserant, a regibus expiarentur. Vide Herodotum lib. 1.

posse putatis aqua !'

570

572 Decore pio] Naturali, non fucis aut cura decorato. Servabat nata penates] Ex Virgilio: 'Sola domum et tantas servabat nata penates.' Hæc vocabatur Psamathe. Infans autem, quem clam suscepit ex Apolline, Linus vocatus, ut discimus ex Theb. vi. discerptus fuit parvulus a canibus, ut hic infra dicitur. Unde graviter iratus Apollo immisit Argivis monstrum quoddam moluny appellatum, quod parvulos recens natos devorabat : quo occiso a Corœbo, idem Apollo gravissima peste Argivos afflixit. Hæc fuse a nostro infra describuntur. Consule etiam si vis Pausaniam in Atticis.

THEBAIDOS LIB. I.

Furta, nec occultum Phœbo sociasset amorem. Namque ut passa Deum Nemeæi ad fluminis undam, 575 Bis quinos plena cum fronte resumeret orbes Cynthia, sidereum Latonæ fœta nepotem Edidit: ac pœnæ metuens (neque enim ille coactis Donasset thalamis veniam pater) avia rura Eligit, ac natum septa inter ovilia furtim 580 Montivago pecoris custodi mandat alendum. Non tibi digna, puer, generis cunabula tanti

junxisset clandestinum amorem. Nam, ut a Deo compressa est, enixa peperit Latonæ pulchrum nepotem, supra ripas fluminis Nemei, postquam luna decies snum orbem omnino complexit: ac supplicium verita (non enim ille genitor ignovisset muptiis, quibus non consenserat) petit semotos campos, et clam committi educandum filium in claustro ovili, montano pastori. Non tibi, infans, erant cumabula conve-

pubem ineuntibus; Barthius conj. adpubescentibus; quod displicet Burmanno -576 Gronov. Obss. 1v. 15. legit: plena cum luce.-585 Petav. et nonnulli

NOTÆ

573 Delia] Apollinea, quod Apollo natus esse creditur in Delo, unde 'Delius' dictus fuit.

574 Furta] 'Furtum' antiqui vocabant quicquid clam factum esset: unde concubitus clandestini, et adulteria passim Poëtis dicuntur furta. Virgilius Georg. IV. 'Martisque dolos et dulcia furta.' Noster bic et Theb. IV. 'Nocturnaque furta licentum Cornipedum, et cupidas Faunorum arcebo rapinas.' Sociasset amorem] Græci dicunt μέγνωσθαι φιλότητι καl εύτ².

575 Nemezi ad fluminis undam] Notat hic Lactantius morem Poëtarum, quo ex Diis genitos super fluminum ripas memorent esse editos, ut facilis nimirum posset esse ablutio. Virgil. Æn. 1. 'Tune ille Æneas quem Dardanio Anchisæ Alma Venus Phrygii genuit Simoëntis ad undam?' Quin et notandus mos, quo mulieres lavabantur post partum. Plautus in Amph. duob. locis moris hujus meminit, et Terentius in Andria act. 111. sc. 2. 'Nunc primum fác isthæc ut lavet.' Hic autem fluvius debet esse in Argolide prope Nemeam Sylvam ; unde illi nomen.

576 Bis quinos plena cum fronte resumeret orbes Cynthia] Cynthia, luna, quæ eadem ac Diana, dicta a monte Cyntho Deli insulæ, in qua nata est. Legitimum autem et ordinarium partus tempus est mensis a conceptu decimus. Id sacri et profani libri testantur. Sed menses illi decem lunares sunt, ut fuse exponit Laurentius Ramires in Pentecontarcho. Plena cum fronte] Id est, hi menses decem debent esse completi. Nota illa Virgilii : 'Matri longa' decem tulerunt fastidia menses.' Ovidins Fast. 11. ' Luna novum decies implerat cornibus orbem, Quæ fuerat virgo credita, mater erat.'

577 Latonæ] Latona mater Apollinis. Nepotem] Apollo enim, ut jam diximus, pater hujus infantis, erat Latonæ filius.

678

Gramineos dedit herba toros, et vimine querno Texta domus: clausa arbutei sub cortice libri Membra tepent, suadetque leves cava fistula somnos, 585 Et pecori commune solum, sed fata nec illum Concessere larem; viridi nam cespite terræ Projectum temere et patulo cœlum ore trahentem Dira canum rabies, morsu depasta cruento, Disjicit: hic vero attonitas ut nuntius aures 590 Matris adit, pulsi ex animo genitorque, pudorque, Et metus: ipsa ultro sævis plangoribus amens Tecta replet, vacuumque ferens velamine pectus

nientia tantæ origini: terra præbuit herbidum cubile, et casa confecta erat ex quercus ramis: artus tui calefiunt septi, vice cunarum, cortice arbuti, et cava tibia conciliat facilem soporem, et stratum tibi idem erat cum pecore. Sed fata illi nec indulserunt hos penates. Nam furor canum rabidus, morsu sanguineo devorans, discerpsit eum, cum casu positus fuisset supra virentem cespitem, et ducerel aerem aperto ore. Ut vero hic rumor feriit aures consternatæ genitricis, exclusi sunt ejus mente pater, verecundia, et timor: insuper ipsa vecors replet donum crudelibus

*****

codd. Barthiani: cava buccina.—587 Behot. Taurin. et Burm. cum edd. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. viridis; Lipsian. Buslid. Lang. Laur. Dan. Put. Petav. Petrens. optimi Barthiani, Rom. Venett. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. viridi.—590 Dissicit codd. Barthil meliores, Taurin. duo Burmanni, Petrens. Put. Dan. et Buslid. Diricit Exc. Cantab. hoc est Disjicit, quod labent Laur. Lipsian. Lang. Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel.

NOTÆ

584 Clauss erbutei sub cortice libri tepent] Quasi indumenta ejus essent ex corticibus arborum : vel cunabula innuit facta ex arbuti cortice.

585 Fistula] Fistula enim propria pastorum.

586 Et pecori commune solum] Juvenalis Sat. vi. 'Et pecus et dominos communi clauderet umbra.'

587 Larem] Lares erant Dii domestici, privati, ac domibus præsidebant, ipsisque focus sacer erat. Hinc abusive Lares pro ipsis ædibus, seu domo privata, passim Poëtis ac Scriptoribus sumitur, ut hic.

588 Et patulo cælum ore truhentem] Virgilius: ' Et patulis captavit nari-

bus anras.'

590 Disjicit] Omnes libri meliores habent Dissicit. Id verbum jam non pauci, erutum, illustratumque, auctoribus bonis restituerunt. Videsis Fr. Jureti Notas ad Paulinum de vita Martini lib. III. et novissime Joan. Casp. Gevartium Elect. lib. II. cap. 4. et alios. Ex Barthio.

591 Pulsi ex animo genitorque, pudorque, Et metus] Effectus nimii doloris, tollere ex animo omnem rerum considerationem.

593 Vacuumque ferens velamine pectus] Mulieres enim in luctu lacerabant vestes, ac pectus denudabant. Occurrit confessa patri : nec motus, et atro Imperat, infandum ! cupientem occumbere leto. 595 Sero memor thalami, mœstæ solatia morti, Phœbe, paras : monstrum infandis Acheronte sub imo Conceptum Eumenidum thalamis : cui virginis ora, Pectoraque, æternum stridens a vertice surgit Et ferrugineam frontem discriminat anguis. 600 Hæc tam dira lues nocturno squalida passu

lamentis, et habens nudatum poetus, obviam it patri, et rem fatetur. Noc ille flexus, jubet, horrendum ! eum crudeli nece affici, quod hac petebat. O Phæbe sero amicæ memor, paras ultionem tristi leto ; educis monstrum editum sub profundo Acheronte in diris cubiculis furiarum; cui vultus et pectus erat puellæ : serpons perpetuo sibilans se attollit e summo cjus capite, et mediam cingit nigram frontem. Hore tam immunda pestis tacito passu noctu irrepebat in cubicula, et avellebat infantes

****

Gronov. Barth. Veen. et Delph. Aficit Petav.--594 Occurrit manifests patri optimus Barthii codex, cum glossa: 'vel confesse.' Idem liber, cum Dan. Behot. Put. Petav. Petrens. Taurin. Burm. et atro; quod receperunt Lindenbrog. Cruc. Dan. Heins. in Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. at atro exhibent Lipsian. Lang. Laur. Buslid. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart.--597 Petav. Ackeronic profundo.--598 Eumenidum

NOTÆ

594 Motus] Paterna caritate.

595 Cupientem] Mors enim gratissima iis, qui gravi dolore corripiuntur.

596 Sero] Non enim ejns meminit nisi mortuæ. Solatia] Solatia vocat vindictam : quia offensis nibil dulcius ultione ; hæcque est solatium injuriæ.

597 Acheronte] Acheron fluvius Inferorum. Erant et fluvii ejusdem nominis in Epiro, in Lucania, auctore Plinio, in Elide apud Strabonem, et unus ad Heracleam Ponti, a rege Maryandinorum Acheronte sic vocatus, ut Andro Teius refert. Is postea 'Soonautes' dictus a quibusdam nautis Megarensibus, qui illuc tempestatem maris evaserant, ut scribit Apollonius in Argon.

599 Æternum] Adverbium. Semper.

691 Hac tam dira lues] Veteres

credebant esse monstra, ut hic describuntur, ques recens natos infantes devorarent. Hæc vocabantur 'lemures,' 'striges,' 'lamire.' Romani instituerant sacra in honorem cujusdam Deze Carnze, ad averruncandas istas pestes. Vide Plinium lib. x1. cap. 39. Ovid. Fast. v1. et Serenum. Hac superstitio adhæsit etiam Judæis. Rabbini scribunt esse nocturnum quoddam monstrum, seu Lamiam, quam Lilit vocant, quæ infantes rapit et occidit. Unde Judzi, maxime per Germaniam, circa lectum puerperæ, et in quatuor cubiculi partibus, in quo puerpera cubat, creta solent scribere, Adam, Heva, Kous Lilit : id est, Adam, Heva, foras Lilit: et scribunt etiam nomina angelorum trium, medicinæ et curationi hominum præfectorum, quos Senoi, Sansenoi, et Sammanglof vocant.

Digitized by Google

Illabi thalamis, animasque a stirpe recentes Abripere altricum gremiis, morsuque cruento Devesci et multum patrio pinguescere luctu. Haud tulit armorum præstans animique Corœbus, Seque ultro lectis juvenum, qui robore primi Famam posthabita faciles extendere vita, Obtulit: illa novos ibat populata penates Portarum in bivio: lateri duo corpora parvum Dependent, et jam unca manus vitalibus hæret, Ferratique ungues tenero sub corde tepescunt. Obvius huic latus omne virum stipante corona

recens natos e sinu nutricum, et eos ore sanguineo devorabat, et valde pinguescebat paternis doloribus. Coræbus celebris factis et animo strenuus non hoc passus est; sponte se ducem præbuit delectis juvenibus, qui viribus præstantes percupiebant nomen producere contemtu vitæ. Illa ibat in aditu portarum, ut diriperet domos, quas nondum vastaverat. Duo corpora infantium dependent ejus latere : et jam adunca illius manus infigitur eorum præcordiis, ac duri ungues incalescunt sub molli corde. Juvenis it in hujus occursum, turba virorum undique cingente sua latera, et

****

speculus optimi Barthiani codd.—602 Behot. recentis.—603 Arripere Dan. Petav. Put. Lipsian. Laur. Lang. Behot. alii Barthiani, Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. Abripere optimæ Barthii membranæ, Buslid. Taurin. Petrens. Burm. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. altricum a gremiis in optimo Barthii cod.—604 Divesci in eodem manuscripto; et sie etiam Behot.—606 'In optimo libro ambigua scriptura est ultor an ultro legendum censeat.' Barth.—608 Petav. illa noras ibat populata per urbes.—609 Portarum in dubio unus codex. Vide Nic. Heins. ad Ovid. Heroid. Epist. XVII. 178.—610 Dependent et adunca manus vitalibus hasit Taurin.—611 'In optimo librorum tenero; in aliis membranis clare reperi scriptum tepido, quod ab ultimo verbo hujas versus descendit in na-

NOTÆ

602 Animasque a stirpe recentes] Id est, infantes, qui nuper a parentibus, ut a stirpe et trunco, tenuiorum surculorum instar, ortum duxerant.

604 Devesci] Velut 'depascere.' In optimo libro scriptum est Divesci.

605 Coræbus] Nomen Herois Argivi, qui Pænen occidit, et se pro salute civium devovit.

607 Famam posthabita faciles extendere vita] Id est, qui erant eo animo, ut facile vitam exponerent ad extendendum suum nomen. Ut Virgilius Æn. 1x. 'Est hic, est animus lucis contemtor, et istum Qui vita bene credat emi, quo tendis, honorem.'

608 Obtulit] Subintellige, ducem. Illa] Pœne scilicet.

609 In bivio] Bivium, aditus ex illa parte, et hinc patens. Virgilius Æn. 1x. 'Locum insidiis conspeximus ipsi Qui patet in bivio portæ.' Parvum] Parvorum.

610 Et jam unca manus vitalibus hæret] Ut viscera eorum laceraret.

605

It juvenis, ferrumque ingens sub pectore diro Condidit : atque imas animæ mucrone corusco Scrutatus latebras, tandem sua monstra profundo Reddit habere Jovi : juvat ire, et visere juxta Liventes in morte oculos, uterique nefandam Proluviem, et crasso squalentia pectora tabo, Qua nostræ cecidere animæ : stupet Inacha pubes : Magnaque post lacrymas etiamnum gaudia pallent. Hi trabibus duris, solatia vana dolori, Proterere exanimes artus, asprosque molares Deculcare genis : nequit iram explere potestas.

occuluit magnum ensem sub horrendo monstri pectore : et rimatus fulgenti acie vita penilissimos recessus, remisit tandem suum portentum ad infernum Jovem. Placet vadere, et cernere cominus lividos mortui oculos, et diram alui immunditiem, et pectus sanie densa sordidum, in quod nostra pignora ceciderunt. Plebs Argiva stupe facta est et ingens letitia pallet adhuc etiam post fletus. Hi duris fustibus elidere exsanguia ejus membra, inane levumentum luctui, et dilaniare malas asperis saxis : facultas saviendi non potest iracundiam satiare. Illam ares noctu circumvolantes

sum librariorum, nec meretur attendi.' Barth.-613 Duo exemplaria Barthii secundæ notæ: forrumque rigens. Dan. et Petav. sub pectore duro.-618 Codd. Petav. et Heinsii: liventia viscera. Heinsius ad Sil. Ital. 11. 463. et Xv1. 135. legit: liquentia viscera, improbante Burmanno.-619 Inacha pubes Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. Inacha plebes Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Petav. Dan. Put. Behot. Laur. Lang. Lipsian. Buslid. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-629 Behot. etiam nunc gaudia.-622 Dan. exanimos artus; Buslid. exanimos artus scaprosque molares.-623 Proculcare genis Petav. explere voluntas codex Bur-

NOTÆ

615 Profindo Jovi] Plutoni. Ex Homero, qui Plutonem vocat Δία καταχθόνων, Jovem subterraneum. Pluto etiam Nostro vocatur lib. x1. 'Infernus Tonans.'

616 Visers juxta] Quia vivente monstro cominus accedere non audebant.

619 Qua] Pro, in quæ, et refert ad pectora superioris versus. Animæ] Infantes; liberi enim parentum animæ. Inacha] Argiva, a prisco rege Inacho.

620 Magnaque post lacrymas etiamnum gaudia pallent] Mœror enim ac pallor ex longo et gravissimo luctu ac timore contractus, tantus quandoque est, ut nec per gaudium evitati mali expelli possit. Aut monstrum, etiam post mortem, timebatur.

622 Proterere exanimes artus, asprosque molares] Buslidianus codex : Proterere exanimos artus scaprosque molares. Quod non spernit Bernartius. Adi Nonium in Scapres. Molares] Supple, Ispides. Aspros] Quia natura scabri et asperi sunt.

623 Deculcare genis] Pro, deculcare genas asperis molaribus. Deculcare] Idem quod, 'calcare,' ex

681

~

Advenio: mea me pietas, et conscia virtus Has egere vias: ego sum, qui cæde subegi, Phœbe, tuum mortale nefas, quem nubibus atris Et squalente die, nigra quem tabe sinistri Quæris, inique, poli: quod si monstra effera magnis Cara adeo Superis, jacturaque vilior orbis, Mors hominum, et sævo tanta inclementia cœlo est; Quid meruere Argi? Me me, Divum optime, solum Objecisse caput fatis præstabit. An illud Lene magis cordi, quod desolata domorum Tecta vides? ignique datis cultoribus omnis

virtus facti conscia me huc mittit. Ego sum, Phæbe, qui occidi tuum mortale portentum, quem, injuste, petis noxiis nebulis, die turbido, et atra lue adversi cæli. Quod si dira monstra tam accepta sunt ingentibus Diis, et levius sit damnum nundo, homines perire, et tanta sævitia est crudeli cælo; quid Argivi commisere? Meius erit, æquissime Deorum, me solum me morti exponere. An illud magis gratum est, quod aspicis deserta culmina domorum, et quod omnis campus coruscat rogis incola-

Cruc. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—649 'Alii legunt orbi, eaque scriptura etiam in optimo exemplarium annotatur. Res eodem redit.' Barth. orbi habent etiam Dan. Put. Petav. Taurin. Behot. Lindènbrog. et Cruc. orbis Lipsian. Lang. Laur. Buslid. Petrens. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. orbe unus Burmanni.—652 Barthius, prastabat; et ita Exc. Cantab. unus Burm. Lang. Dan. Petav. Petrens. et Behot.—653 Gronovius conj. an illud, Lave,

NOTÆ

644 Pietas] Qua jam pro patria tuenda Pœnen occiderat. Conscia virtus] Id est, virtus, qua conscius sibi erat præclari facinoris.

684

645 Has egere vias] Supple in : In has egere vias.

646 Tuum mortale nefas] Innuere vult se culpa carere, si quidem nihil sanctum violaverit: cum constet hoc monstrum fuisse mortale. Lactantius. Nubibus atris] Supra: 'Superjecto nebularum incendit amictu.'

647 Sinistri] Adversi, noxii. Virgilius Georg. I. 'Arboribusque, satisque Notus, pecorique sinister.'

648 Inique] Injuste, quod pro aliena culpa punis innocentes.

651 Divum optime] Ironice : non

enim bene 'optimum' diceret, quem supra iniquitatis*arguit: sed propositum ejus est, magis irritare Apollinem, ne sibi parcat, 'percatque' sic 'ingentis gloria facti ;'mori enim pro patria flagrantissime cupiebat.

653 Lene magis cordi] Gronovins legit, Leve. An mavis, o leve, desolare domos innocentes. Infra : 'Junoniaque arva Dexter ames.'

654 Ignique datis cultoribus omnis Lucet ager] Hinc discimus morem cremandi mortuorum corpora antiquiorem esse quam vulgo statuitur. Lucet ager] Rogis scilicet. Et notat hic morem cremandi corpora extra urbes.

Lucet ager ? sed quid fando tua tela manusque655Demoror ? expectant matres, supremaque funduntVota mihi : satis est : merui, ne parcere velles.Vota mihi : satis est : merui, ne parcere velles.Proinde move pharetras, arcusque intende sonoros,Insignemque animam leto demitte : sed illum,Pallidus Inachiis qui desuper imminet Argis,660Dum morior, depelle globum. Fors æqua merentesRespicit : ardentem tenuit reverentia cædis660

rum? Sed quid verbis retardo tuas sagittas, et manus? Argiva matres præstolontur, et faciunt super me ultimas preces. Sufficit. Merui, ut non mihi ignoscas. Quate igitur pharetram, et flecte stridentem arcum, et morti dimitte illustrem animum, sed nece mea remove nimbum illum, qui luridus desuper impendet Argis Inachiis. Fortuna cernit æquis oculis bene promeritos. Pudor necis tanti viri repressit iratum Apollinem, et flecus indulget heroi mæstum munus vita.

******

magis cordi.—655 ⁴ Minime mutanda lectio quam defendunt omnes etiam scripti codd.³ Barth. Dan. Heinsins ad Claud. IV. Cons. Honor. 53. legit: Luget ager; quod citat etiam Burmannus ad Val. Flac. 11. 276. Lucet ager Taurin. Burm. Petrens. Behot. Dan. Put. Petav. alii, cum edd. vett.—556 Lang. optimus codex Barthii, et Venett. fundunt pro fiunt; quod magis Papinianum putat Barthius.—659 Margo ed. Barth. dimitte ex codd. Behot. Dan. Lang. Laur. Put. Petav. Buslid. et Lipsian. et sic Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c.—661 Sors aqua iu quibusdam codd. et sic apud vetarem Glossatorem; Fors aqua codd. Barthiani, Behot. Lang. Laur. Buslid. alii, cum

NOTÆ

mst.

656 Expectant matres] Ut cesset pestis mea morte. Supremaque fundunt Vota mihi] Codex Gronovii: nou funt, ut impressi. Fundunt supremas preces super me, tanquam super victima.

657 Merui, ne parcers velles] Id est, merui conviciis meis, ut mihi non parcas.

658 Proinde] Maronianum dissyllabum Æn. v11. 'Proinde tona eloquio.' Lucretins de Scipione lib. 111. 'Ossa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset.'

659 Insignemqus animam] Auget meritum sacrificii, dicendo insignem animam, cum possit rependere jacturam monstri a se occisi, nibilque ideo amplius ab Argivis exigendum affir660 Pallidus] Qui pallidos Argivos efficiebat. Vel pallidus globus, ut supra 'squalens dies.' Inachiis Argis] Vide supra vs. 619.

661 Fors æqua merentes Respicit] 'Respicere' opem ferre : ex quo Romanis culta est Fortuna respiciens.

662 Reverentia cædis] Non enim sine pudoris jactura potuisset occidere insignem virum, ac se ultro devoventem pro salute patriæ.

663 Latoidem] Phœbum Latonæ filium: Latoides dicitur forma Græce Aηrolöηs. Tristem honorem] Honorificum enim erat Corœbo vivere post tam præclarum facinus. Tristem] Qnia volebat mori pro salute patriæ.

Et genitrix Iocasta mihi: tum motus Adrastus Hospitiis, (agnovit enim,) Quid nota recondis? Scimus, ait: nec sic aversum fama Mycenis Volvit iter: regnum, et furias, oculosque pudentes

mater. Tum Adrastus, motus hospitis calamitate, (agnovit enim.) Quid, inquit, occultas, quæ sunt omnibus comperta? Noscimus, nec sic fama tenet aversam viam ab urbe Mycenis. Scit regnum, et furores, et oculos lucem perosos, et si quis riget

kacrymans Ismenius, probante Barthio.—681 Est genetrix Jocasta mihi Barthius ex uno optimo codice manuacripto; et sic Behot, qui habet etiam: cum motus Adrastus.—682 Hospitiis cognovit eum in iisdem Barthii membranis, quam scripturam ille non improbat.—683 'Plerique codd. et scriptura Lutatii habent adversum; sed vera est et optimo nostro probata lectio aversum.'

NOTÆ

Martis filiam, quæ nupsit Cadmo Thebarum conditori: vel ob Spartos superstites mutuæ cædi, qui editi erant dentibus draconis Marti sacri, quique una cum Cadmo Thebas incoluerunt: vel tandem ob bellicam virtutem, qua Thebani enituerunt.

681 Genitrix Iocasta] (Edipum non nominat majoribus criminibus astrictum, ut qui incesto parricidium cumulaverat.

682 Hospitiis] Id est, affectu, quo quis erga hospites suos moveri solet. 683 Nec sic aversum fama Mycenis Volvit iler] Virgilium imitatur Æn. 1. 'Nec tam aversus equos Tyria sol jungit ab urbe.' Mycenis] Hic pro

Argis, ob viciniam urbium harum. 684 Regnum, et furias, oculosque pudentes, &c.] Franciscus Guyetus (cujus parvulas notas Michaël Marollius Abbas Villalupanus imprimi curavit una cum sua editione Latina Statii ac versione Gallica) expungit hunc versum et tres sequentes, cum prima voce quinti, tanquam adulterinos, et supposititios. Nescio qua ratione, nisi forte dicat, non esse probabile Adrastum, quem Poëta, semper decori observantissimus, depingit ut virum gravem ac sapientem, hæc dixisse : non enim esse sapientis ac gravis viri, objicere ad os aliquid alteri, unde ille dolere ac erubescere possit : præsertim vero cum supra Polynices de industria et pudore nomen patris reticuerit propter infamiam, avum nominasse contentus. Sed tamen hi versus non videntur alieni ab ingenio Statii, continentque optimum sensum. Et potest dici Adrastum non in animo habere Polynicem offendere, quem jam generum destinaverat, sed tantum horrorem scelerum inculcare velle, ac malos frustra sperare latere posse, sed, quicquid faciant, flagitia eorum in omnium cognitionem oraque ventura. Ceterum his versibus designat Poëta quatuor orbis partes, Septemtrionem per Arctoos soles, Orientem per Gangem Indize fluvium. Occidentem per Oceanum nigrum occasibus, Meridiem denique per Syrtes adjacentes Africa, quæ tota ad meridiem spectat. Regnum] Id est, quomodo regnum adeptus fuerit Œdipus. Furias] Hoc desiguat cædem patris, et incestum cum matre. Oculosque pudentes] Id est, quomodo oculos sibi eruerit ipse Œdipus, lucem perosus.

Digitized by Google

Novit, et Arctois si quis de solibus horret, Quique bibit Gangen, aut nigrum occasibus intrat Oceanum, et si quos incerto littore Syrtes Destituunt: ne perge queri, casusque priorum Annumerare tibi : nostro quoque sanguine multum

ex Septemtrionalibus solibus, et qui potat Gangem, aut subit Oceanum obscurum astrorum obitu, et si qui sunt, quos Syrtes fallunt ambigua ripa. Desine queri, et tibi imputare quicquid parentibus accidit : plurimum etiam in nootro genere de-

****

Barth .-- 685 In codem vetustissimo libro desolibus una perpetua vox clare

NOTÆ

685 Arctois si quis de solibus horret] Cum enim Sol obliquissimis, ideoque invalidis radiis istas regiones attingat tantum, auget potius frigus per antiperistasin, nt dicunt Philosophi, quam depellit. Unde eleganter dicit populos Septemtrionales horrere de solibus Arctois, seu Septemtrionalibus. Summo enim frigore horremus ac tremimus.

686 Quique bibit Gangen] Ganges fluvius Indiæ celeberrimus : vocatur adhuc quoque Ganga, vel Pen jab Persice, id est, quinque aquæ, a quinque fluviis in eum influentibus. Aut nigrum occasibus intrat Oceanum] Oceanus est mare ambiens totam terram. Credebant autem veteres solem, et omnia astra mergi in Oceanum occidentalem, unde vocat nigrum seu obscurum occasibus. Sic Protreptico Crispini: 'Quantumque nigrantem Fluctibus occiduis, fessoque Hyperione Thulen Intrarit.' Et ad Claudiam : ' Vel super Hesperiæ vada caligantia Thules.' Nigrum] Quia demerso sole in Oceanum, nox venit.

687 Et si quos incerto littore Syrtes Destituunt] Syrtes duze sunt prope Africæ Leptim in Mari Mediterraneo, major et minor, suntque sinus periculosi, propter fluctus et arenas re-

Delph. et Var. Clas.

fluentes, importuosi ac navigantibus infesti. Incerto littore] Nam, ut canit Lucan. lib. 1x. 'Syrtes, vel primam mundo natura figuram Cum daret, in dubio pelagi terræque reliquit.' Est enim hic incerto sinu mare vadosum, alternis fluxus atque refluxus vicibus dubium, terræ ac maris mira insequalitate. Lucanus ibidem : 'Nam neque subsedit penitas, quo stagna profundi Acciperet, nec se defendit ab æquore tellus : Ambigua sed lege loci jacet invia sedes: Æquora fracta vadis, abruptaque terra profundo, Et post multa sonant projecti littora fluctus.' De stituunt] Quia subito refluit mare, et sic incauti nautæ percunt. Eodem verbo usus Curtius lib. 1v. de Nasamonibus loquens, 'qui obsident littora Syrtibus vicina, et æstu destituta navigia notis sibi vadis occupant.'

688 Casusque priorum] Id est, patris matrisque.

689 Nostro quoque sanguine multum Erravit pietas] Adrastus enim genere paterno oriundus erat ab Æolo, cujus filins Athamas Learchum filium sagittis confixit, alterumque filium Phryxum Jovi immolare voluit. Pero autem avia Adrasti paterna, per Chloridem matrem, Amphionis et Niobes Tantalo genitæ filiam, originem 2 X Stat.

Erravit pietas : nec culpa nepotibus obstat. Tu modo dissimilis rebus mereare secundis Excusare tuos : sed jam temone supino Languet Hyperboreæ glacialis portitor Ursæ. Fundite vina focis, servatoremque parentum Latoiden votis iterumque iterumque canamus. Phœbe parens, seu te Lyciæ Pataræa nivosis

flexit pietas; nec scelera avorum nocent posteris. Tu modo dispar, dignum te redde præclaris facinoribus, ut qui te genuere excusentur. Verum jam glacialis Ursæ Hyperboreæ portitor obscuratur, et temonem resupinat. Spargite vinum im ignem, et rursus rursusque celebremus precibus filium Latonæ liberatorem patrum nostrorum. Phæbe pater, seu te Pataræa dumeta exercent venantem in nivosis

****

comparet .- 698 Petrens. te mergere ; unde Jortinus nostras conj. legendum,

NOTÆ

maternam ad Tantalum referebat. Notum vero omnibus, Tantali, Pelopisque posteros omni genere scelerum contaminatos fuisse, pietatemque omnibus pæne violatam. Nam parentes liberos, liberi parentes, uxormaritum, maritus uxorem, frater fratrem, affines affinitate junctos interfecerunt; pater liberos comedit; demum affinem patruelis, glorem levir, filiam pater stupravit. Unde 'Pelopeia domus,' pro sæva et impia, proverbil loce usurpata est.

692 Temóne supino] Quia currum solutis equis erecto temone supinabant.

693 Languet] Id est, fulgor ejus remittitur, sen albescit: adventu enim diei solisve astra albescunt, seu sensim apparere desinunt. Hyperborea Uras] Ursa dicitur 'Hyperborea,' ab Hyperboreis populis ultra aquilonem, in extremo mundi cardine Septemtrionem versus sitis; de quibus vide Plinium lib. IV. cap. 10. aliosque Geographos. Glacialis portitor] Portitor proprie ille dicitur, qui traducit homines, vel vehit navigio, ad ulteriorem fluminis vel lacus vel stagni ripam vel littus. Hic qui aliquid portat. Et per portitorem ursæ intelligi credo, ex adjuncto temone, Plaustrum, seu Græcis dµaξav, quo nomine, teste Arato, ut jam diximus, utramque ursam, et majorem et minorem, Græci vocabant. Glacialis] Quod tractus Septemtrionalis perpetuis frigoribus ac glacie rigeat. Lactantius per portitorem Ophinchum intelligit. Intelligi potest etiam Boetes.

694 Fundite vina focis] Ritus observatus ab antiquis, ut post epulas etiam vinum funderent in honorem Deorum, hymnumque, quo gratias agerent, canerent; ut facit hic Adrastus. Servatoremque parentum] Cum pestem, qua affligebantur Argivi,, avertit.

695 Latoiden] Latonæ filium. Vide supra vs. 663.

696 Seu te Lyciæ Pataræa, &c.] Imitatur Horatium Poëta III. Od. 4. ^c Qui rore puro Castaliæ lavit Crines solutos, qui Lyciæ tenet Dumeta, natalemque sylvam, Delins et Patareus Apollo.^c Lyciæ] Lycia regio Asiæ Minoris, inter Pamphyliam et

690

690

Exercent dumeta jugis, seu rore pudico Castaliæ flavos amor est tibi mergere crines : Seu Trojam Thymbræus habes, ubi fama volentem Ingratis Phrygios humeris sublisse molares : Seu juvat Ægæum feriens Latonius umbra Cynthus, et assiduam pelago non quærere Delon :

cacuminidus montium Lyciæ; seu tidi placet aduere flavos capillos in castis aquis fontis Castalii; seu Thymbrans Trojam possides, udi referunt te lidenter portasse lapides Phrygios humeris non remuneratis; seu delectat Cynthus Latonius percutiens umbra sua mare Ægarum, et per mare non scrutari immotam Delon: sagittæ

******

demergere, aut immergere.-700 Idem V. D. nescius quid Statius intelligat per Ingratis, proposuit : Instratos humeris Phrygios subiisse ex Sylv. 111. 1.

NOTÆ

Cariam sita. Patarea] A Patara urbe Lyciæ, Apollinis templo et oraculo celebri, ubi veteres credebant Apollinem per sex menses dare responsa, Servio auctore.

697 Exercent] Venantem scilicet. Rore pudico] Quia Castalia virgo fugiens Apollinem in hunc fontem se injecit, ab eaque Castalius dictus est.

698 Castalia Fontis Castalii. Vide supra vs. 565.

699 Thymbraus] Vide supra vs. 643. Ubi fama volentem Ingratis Phrygios humeris subiisse molares] Tangit fabulam, qua dicuntur Neptunus et Apollo de Laomedonte construendos muros Trojanos certa mercede conduxisse. Locus fabulæ datus, quod Laomedon destinatam ad sacra Neptuno et Apollini facienda pocuniam, imminentibus Mysiis, ad murorum fabricam transtulit. Ingratis] Non quod Apollo operam suam haud libenter locaret; dicit enim superiori versu volentem; sed quod promissa mercede frustratus est. Phrygios molares] Virgilius: 'Saxaque subvectare humeris Trojana juvabit.' Ubi 'saxa Trojana' sunt Statio Phrygii molares. Molares ingentes lapides, quales molæ.

701 Ægæum] Supple mare. Ægæum autem mare est illa pars Maris Mediterranei, prope Græciam, quæ Europam ab Asia dividit, et multas habet insulas inter Hellespontum et Tenedum. Quidam tradunt hoc nomen sortitum esse, vel ab Ægeo Thesei patre, qui illuc se præcipitasse dicitur, vel a Gigante Ægæone scopulis Maris Ægzi a Neptuno alligato. Strabo scribit, hoc nomen traxisse ab Ægæo oppido in Enbœa, Plinius vero lib. Iv. cap. 11. hæc habet: ·Ægæo Mari nomen dedit scopulus inter Tenedum et Chium, verius quam jnsula Æx nomine a specie capræ, quæ ita Græcis appellatur. Cernunt eum a dextra parte Andrum navigantes ab Achaia, dirum ac pestiferum." Solinus eadem dicit cap. 17. Hoc mare hodie Archipelage vocatur, Turcis ' Mare Album.' Lato. nius Cynthus] Cynthus mons Deli insulæ, in quo Latona dicitur peperisse Apollinem et Dianam; unde Latonius dicitur : hujus tanta est altitudo, ut vult Noster, ut umbram in Ægænm Mare longe extendat.

702 Et assiduam pelago non querere Delon] Hoc loquendi modo, vult

691

Tela tibi, longeque feros lentandus in hostes Arcus; et ætherei dono cessere parentes Æternum florere genas: tu doctus iniquas Parcarum prænosse manus, fatumque quod ultra est, Et summo placitura Jovi: quis letifer annus,

tibi emittendæ sunt, et arcus longe flectendus in barbaros hostes; et cælestes parentes tibi dono dedere, ut genæ tuæ florerent perpetua juventa. Tu peritus injusta Parcarum stamina præscire, et res futuras, et decreta summi Jovis : quis

****

36. Codex Burmanni habet, *Phrygiis.*—704 Hæc est Grammaticorum veterum, Lutatii, Glossographi, recentium Interpretum, omniumque librorum scriptorum manu typisque, constans lectio. Barthius tamen germanam

NOTÆ

Poëta, Delon insulam nullam exhibituram amplius molestiam investigantibus, cum non erret ac vagetur per mare, ut antea. Dicitur enim Apollo fixisse errantem Delon, et alligasse proximis insulis Mycono, et Gyaro, ut canit Virgilius Æneid. 111. ' Quam pius Arcitenens oras et littora circum Errantem Mycono celsa, Gyaroque revinxit: Immotamque coli dedit, et contemnere ventos.' Delon] Delos insula maris Ægæi notissima, Cycladum media, templo Apollinis et mercatu celebrata : quæ diu fluctuata, ut proditur, sola motum terræ non sensit ad M. Varronis ætatem : Mutianus prodidit bis concussam. Hanc Aristoteles ita appellatam prodidit, quoniam repente apparuit enata. Æglosthenes Cynthiam, alii Ortygiam, Asteriam, Lagiam, Chlamydiam, Cynethum, Pyrpilem, igne ibi primum reperto. Cingitur quinque mill. passuum; assurgit Cyntho monte. Vide Plinium. Apud se tamen genitos Apollinem et Dianam, non Delo, ut vulgus credebat, memorant Ephesii apud Tacitum Annal. 111. et Strabonem lib. xIV.

703 Tela tibi] Supple, mittenda. Lentandus] Flectendus. Ut Virgilius: ' Lentandus remus in unda.'

704 Arcus] Hinc 'arcitenens' dictus. Ætherei dono cessere parentes Æternum florere genas] Id est, ætherei parentes, seu Jupiter et Latona, tibi munere concesserunt, ut genæ tuæ æternum florerent, id est, sicut ait Statius, ut 'Nulla genas lanugo nitentes Carperet, et pulchræ fuscaret gratia formæ.' Et hoc dicit, quia Apollo exprimebatur imberbis. Unde jocus Dionysii Siciliæ Tyranni, qui cum Epidauri barbam auream Æsculapio demi jussisset, affirmavit, non convenire patrem Apollinem imberbem, ipsum vero barbatum conspici.

705 Tu doctus iniquas Parcarum pranosse manus] Hoc dicit, quia Apollo divinationi præesse veteribus credebatur. Iniquas] Quia earum opera hominibus moriendum est.

706 Fatumque quod ultra] Hoc est, res futuras, quæ post hoc præsens, debent evenire.

707 Et summo placitura Jovi] Non enim eveniunt res futuræ, nisi quia Jovi id placet, ipsique hoc decretum est. Annus letifer] Qui morbos, famem, et pestem, quibus populi moriuntur, affert.

Bella quibus populis, mutent quæ sceptra Cometæ. Tu Phryga summittis citharæ; tu matris honori Terrigenam Tityon Stygiis extendis arenis. Te viridis Python, Thebanaque mater ovantem Horruit in pharetris: ultrix tibi torva Megæra

pestilens annus, quibus gentibus bella, quæ regna mutent Cometa. Tu Phryga lyræ tuæ subjicis : tu in honorem matris exporrigis in sampis infernis Tityon terra ortum. Te Python viridis, et parens Thebana expavit sagittis triumphantem.

*****

putat: atherei dono cessere parentis.—708 Behot. qui mutent sceptra Cometa; Taurin. qua mutent; utrumque contra legem cæsuræ. Nonnulli: sceptra Cometes, ut malit Barthius.—709 Taurin. et Burm. honore; ceteri codd. cum edd. vett. honori, probante Barthio.—712 Cum in Gronovii editionem vitio typothetico irrepsisset, Megæræ; et qui eam iteravere. Venetiis an. 1676. et Veenhusius, inter librariorum mancipia nomen non ignobile, religioni daxere quicquam in melius mutare, licet in erratis moniti. Optimi codicis

NOTÆ

708 Mulent qua sceptra Cometa] Veteres credebant nunquam cometas impune apparere: ac denunciare aut mortem principum, ant bella, aut mutationem regnorum. De Cometis videndi Mathematici ac Philosophi

709 Phryga summittis citharæ] Intelligit Marsyam Phrygem Hyagnidis tibicinis filium, qui cum Apolline in certamen musicum descendere ausus fuit : ab eo vero victus et exuvils corporis exutus, in fluvium sui nominis mutatus est. Vide Curtium lib. III. Tu matris honori Terrigenam Tityon Stygiis extendis arenis] Tityus Jovis filius ex Elata Orchomeni filia, qnam a se gravidam Jupiter in terram occultavit metu Junonis: ibi hac Tityon peperit, unde Terrigena dictus est. Grandis vero factus Tityus vim Latonæ inferre ausus est; idcirco ab Apolline sagittis fuit confixes, et detruses apud Inferos: ubi in pœnam criminis per novem jugera extenditur, et visceribus effossis pascit vulturem, aliis serpentem, fibris semper renascentibus, ut supplicium efid æternum foret. Virgilius mire hoe totum expressit Æneid. v1. ' Necnon et Tityon terræ omniparentis alumnum Cernere erat: per tota novem cui jugera corpus Porrigitur: rostroque immanis vultur adunco Immortale jecur tundens, fæcundaque pænis Viscera: nec fibris requies datur ulla renatis.'

711 Te viridis Python] Hoc supra enarrat Poëta. Dicit ' viridem,' quem supra ' cœrulenm' vocavit. Serpentium enim alize virides sunt, aliæ cæruleæ : plerumque tamen colorem terræ, qua occultantur, habent. Thebana mater] Designat Nioben Tantali filiam, et uxorem Amphionis regis Thebarum, que cum multam sobolem ac pulcherrimam haberet, animo elata, Latonam contemnere, ac ei se præferre non dubitavit; unde Dea irata omnes Niobes liberos sagittis Dianæ et interficiendos Apollinis caravit. Tzetzes cap. 141. scribit mares inter venandum in Cithærone occisos, puellas domi. Vide Ovidium Met. vr. Fab. 4.

712 Megera] Una ex Furiis, ut jam diximus.

693

Jejunum Phlegyam subter cava saxa jacentem Æterno premit accubitu, dapibusque profanis Instimulat: sed mixta famem fastidia vincunt. Adsis o memor hospitii, Junoniaque arva Dexter ames: seu te roseum Titana vocari Gentis Achæmeniæ ritu, seu præstat Osyrin

694

Trux Megæra vindex tua vexat perpetuo accubitu famelicum Phlegyam extensum super cavos lapides, et eum excitat ad sumendos impuros cibos; sed foditus, quam his immiscet, superat ejus famem. Adsis recordatus hospiti, et propitius diligas terras Junonis. Seu melius est, te nominari rubicundum Titana, more populi

****

lectionem, in pharetras, probat Barthius.—716 Assis Behot.—718 Gentis Achemeniæ in eodem ; Gentis Achimeniæ in uno Barth. et edd. vett. Barthius legi jussit : seu-te Roseum Titana vocari Gentis Achæorum.

NOTÆ

713 Jejunum Phlegyam] Phlegyas filius Ixionis, et rex Lapitharum, vel, ut alii, filius Martis, Delphis Apollinis templum incendit: quapropter in Inferos detrusus, in pœnam assidua fame torquetur: ipsi enim ad mensam accumbenti assidet una Megæra, ingeritque horrendos cibos, a quibus abstinct, fastidio, quod ex iis habet, famem snam vincente. Valerius Flaccus Argon. 11. ' Inferni qualis sub nocte barathri Accubat, attonitum Phlegyan et Thesea juxta, Tisiphone, sævasque dapes et pocula libat Tormenti genus, et nigris am. plectitur hydris.' Unde Jejunus dicitur.

716 Memor hospitii] Hoc dicit propter Crotopum regem Argorum, qui Apollinem benigne hospitio receperat, post Pythonis cædem, eumque explaverat, ut vidimus supra. Junonia] Quia Argi erant in tutela Junonia, ut vidimus supra.

717 Dexter] Id est, propitius. Noster, Pietate Abascantii: 'Sed meliore via dextros tua vota marito Promernere Deos.' Seu te roseum Titana vocari gentis Achamenia ritu] Apollo, qui et Sol, pro diversis nationibus varia habebat nomina. Apud Achæmenios, ut vult noster, vocabatur Roseus Titan, quæ tamen vocabula potins redolent Græcam originem, quam Persicam, nec in nllo alio auctore sic apud Persas appellatum solem memini me legisse. Achæmenii autem erant Persiæ populi auctore Stephano, hoc nomen sortiti ab Achæmene antiquo rege. Posset etiam hic intelligi peculiaris familia regum, teste Herodoto, (gens enim et populum et familiam significat,) quæ proprio sibi ritu colebat solem. Cujus vocis, Achæmeniæ scilicet, Scaliger etymologiam deducit ab Omano sen Amano: Omanus vero, seu Amanus. Sol erat apud Persas, ut Anaitis Luna, quæ cum Venere et Diana confunditur. Quin et Hamanim Hebraice sunt πυραιθεία, de quibus sacra scriptura.

718 Seu præstat Osyrin Frugiferum] Tradit enim ex Diodoro Siculo Eusebins in de præparatione Evangelica, Ægyptios primos hominum, motus ordinemque cælestium corporum obaervasse, Solem et Lunam Deos putasse, solem quidem Osyrin, lungm vero Isidem vocasse, a proprietate Frugiferum, seu Persei sub rupibus antri Indignata sequi torquentem cornua Mitram. 720

Achamenii, seu faerandum Osyrin, seu Mithram comprimentem sub sautibus Persica saverna cornus reluctantis tauri.

NOTÆ

quadam inditis ipsis nominibus. Alii tamen contendunt Ægyptios sub hoc nomine Nilum coluisse. Osyris autem secundum fabulas fuit Jovis ex Niobe Pheroneo prognata filius, cui successit in regnum Argorum: cupiditate autem gloris adipiscends ductus, Ægialo fratri regno Argorum tradito, ipse in Ægyptum navigavit. Subacta vero regione, ac Iside Inachi filia uxore ducta, ibi fixit sedes suas : et cum ille Ægyptios multas artes, ut agriculturam, modumque colendæ vitis, aliasque docuisset, illa vero literas, Ægyptii memores tot beneficiorum eis post mortem divinos konores reddiderunt. Cum autem Osyris subito disparuisset, (occisus enim clam fuerat a Sitiphone Ægyptio, vel a Typhone fratre, ut alii tradunt,) Isis, mutata veste tonsisque capillis, non finem illius quærendi fecit, donec tandem ejus corpus in multas partes laceratum invenit apud Phialam, inventumque humari curavit in insula Abato. Cumque non multo post bos eximia specie in Ægypto visus fuisset, Ægyptii eum putarunt esse Osyrin, colueruntque ut Deum, et Apim nuncupaverunt.

719 Seu Persei sub rupibus antri In-

dignata segui torquentem oorma Mitram] Ordo constructionis : Seu prastat appellari Mitram torquentem cornus indignata sequi. Constat enim apud omnes scriptores, si unum Strabonem excipias, Persas credidisse unum solum Deum, et hunc esse solem, Mitramque vocasse. Certe illa vox Mitra seu Miter supremum ec summum significat apad hodiernes Persas. Erat autem hujus Dei simulacrum vultu leonis, cum tiara prisei habitus, utraque manu cornua reluctantis tauri, unde indignata segui Nestro, comprimens. Et Persæ illud colebant in antro quodam Persidis, auctore Lactantio veteri Papinii interprete ad hunc locum; qui hujusce rei rationem, seu Mythologiam, hic fuse ac prolize explicat. Meminit et Mitræ Martianus Capella lib. 111. ' Te Serapin Nilus, Memphis veneratur Osyrin, Dissona sacra Mitram.' Meminit et Tertullianus lib. z. adversus Marcionem, et libr. de Præscriptionibus, et de Corona Militis, et S. Hieronymus Ep. ad Lætam. Qui plura desiderat consulat Macrobium, Suidam, Curtium, Procopium, et Strabonem.

P. PAPINII STATII THEBAIDOS

LIBER, II.

ARGUMENTUM.

MERCURIUS jussu Jovis extractum Inferis Laium noctu Thebas perducit. Laius induto Tiresiæ vatis Thebani vultu, sumtisque ejus insignibus, Eteocli dormienti in somnis apparet. Nuptias Polynicis ei nuntiat : illum apparatus facere, quibus ipsum aggrediatur, et solio regio deturbet : mentem Deorum esse, ut ipse regnum Thebanum retineat, et fratrem illud repetentem armis repellat. Quibus dictis, falsus Tiresias se prodit avum Laium, et patens vulnus, quo perierat, detegit. Horrenda hac imagine Eteocles excitatus, acrioribus odiis in fratrem accenditur. Interim Adrastus, non dubitans, quin Polynices et Tydeus essent ii, quos fata ipsi generos destinabant, filias illis despondet, Polynici Argiam, Tydeo Deipylen, seque cos in patriam reducturum, ac in solio paterno collocaturum promittit. Nuptiæ magnifice celebrantur. Quædam prodigia lætitiam publicam turbant. Nec mirum : Argia celebre illud et exitiosum monile Harmoniæ gerebat. Vix peractis nuptiarum solennibus, Polynices desiderio obtinendi regni fagrans, Adrastum et Tydeum convenit, cum eis de modis quibus illud adipisceretur deliberaturus. Diu consultant. Tandem fidem fratris tentare placuit, et legatum mittere, qui regnum repetat. Tydeus legatione suscepta Thebas pervenit, et ab Eteocle verbis asperis regnum reposcit. Eteocles ferocius respondet, se principatum conservaturum, quem et fortuna et ætatis privilegium sibi dederant. Tydeus irritatus minas jactat, se recuperaturos armis, quod jure non poterant, ac præceps aula egreditnr. Eteocles lectissimam quinquaginta juvenum manum via breviore Tydeum antecedere jubet, faucesque angustas, qua ei transcundum erat, insidere, ac eum obtrunçare. Tydeus singulari corporis robore et animi magnitudine fundit omnes et interficit, uno excepto, cui pepercit, ut turpis et ignavæ expeditionis eventum Eteocli referret. Tydeus victoria elatus, redire Thebas, seque regi ac civibus consternatis ostentare, animo proponebat. Minerva flagrantem retinet, monens secundis in rebus fortunæ moderandum. Meritas igitur Deæ grates de suo patrocinio persoluturus, superbum tropæum ex armis spoliisque jacentium in ejus honorem erigit : et hymno, quo laudes illius celebrabat, cantato, eique promissis im urbe Pleurone magnificis templis, Argos revertitur.

INTEREA gelidis Maia satus aliger umbris Jussa gerens magni remeat Jovis: undique pigræ Ire vetant nubes, et turbidus implicat aër:

Alatus interen Maiæ filius, mendata portans summi Jovis, redit e frigidis Inferis. Immobiles undique nubes impediunt eum progredi, et caliginosus aër involvit : noc

Hujus libri Argumentum quod sequitur præbent optimæ Barthii membranæ, alii codd. ejusdem, Put. unus Behot. Lactantius aliique Glossographi, cum edd. Rom. Venett. Lindenbrog. Cruc. et Barth.

At Maia genitus superas remeabat ad auras, Excitusque Erebo fam savus Laius ibat, Tiresia vultum in somnis mentitus et ora, Armari in frutrem dirum Etheocla perurget : Perfossumque senis jugulum faciemque recludit. Mozque suas thalamis natas sociavit Adrestus : Deipylen Tydei Argiam Polynicis amati. Sed cupidus regni fortem Cadmeius heros Tydea legatum mittit, qui fædera fratrem Posceret imperii : ille sua non immemor iræ, Quinquaginta viros legatum obsidere jussit, Quos stravit telis, victor patriamque revisit.

Versu 2. Barthii membranæ optimæ: jam serviens. Versu 4. idem liber; orudelem Eteocla; et sic legi jussit Barthins. Vers. 8. Hinc cupidus eædem membranæ, quod probat Barthius; alius codex ejusdem: Set cupidus. Vers. 9. 10. liber optimus: qui fadere fratrem Posceret imperium. Ultimus versus non comparet in membranis Barthii; sed ejus vicem supplet alius, scilicet z Ille omnes perimit sine Maone. Pallada laudat. Nullum Argumentum habent Aldd. Colin, Gryph. Basil. Plant. Gevart. Amstel. Gronov. Veen. et Delph.

NOTÆ

1 Gelidis] Quicquid morti ascribitur, ascribitur etiam Inferistanquam propriæ mortis sedi, ut frigus, silentium, perpetuæ tenebræ, &c. Maia satus] Mercurius Maiæ filius. Aliger] Ob talaria. Vide superiori libro vs. 304. Umbris] Umbræ proprie sunt simulacra mortuorum. Hic pro umbrarum loco accipiuntur.

2 Jussa gerens magni Jovis] Jussus enim fuerat Mercurius, ut vidimus libro superiori, descendere in Inferos, extractumque Laium perducere ad Eteoclem, cum mandatis, ut regnum repetenti fratri non restitueret. Pigre] Quia ob spissitudinem non movebantur.

S Nubes] Inferi habebant suum aërem, sed caliginosum, snas nubes, suos amnes, lucos, regiones, &c. Turbidus] Apud Inferos enim aër turbidus densusque.

Nec Zephyri rapuere gradum, sed fœda silentis Aura poli. Styx inde novem circumflua campis, Hinc objecta vias torrentum incendia cludunt. Pone senex trepida succedit Laius umbra Vulnere tardus adhuc: capulo nam largius illi Transabiit costas cognatis ictibus ensis Impius, et primas Furiarum pertulit iras. It tamen, et medica firmat vestigia virga. Tum steriles luci, possessaque Manibus arva, Et ferrugineum nemus adstupet, ipsaque tellus

venti acceleraverunt gressus ejus, sed sordida aura muti cæli. Inde Styx novies campis circunfusa; hinc oppositi fluvii ardentes ei obseptunt iter. Longævus Laius retro sequitur trementi simulacro, incedens adhuc lento gradu, ob plagam; mam impius gladius adaetus consanguinea manu transfizii illi costas capulo latius, et intulit primos ictus furoris fiki. Vadit tamen, et sustentat gressus adjutori

....

4^c Distinctio robusta ponenda est post vocem gradum; sequentia enim omnia uno protelo colærunt usque ad illud: *Pone senex*. In optimo scripto expositio est: ^c Sicut veniendo eum deportaverant.^c Barth.—8^c Lectionem incertam faciant expositiones Lutatii, quibus capulotenus exponendum proponitur, et vero etiam exponitur. Sed vulgata est in omnibus libris.^c Idem.—

NOTE

4 Zephyri] Venti, qui vere flare incipiunt, Favonii Latinis dicti. Hic pro quibuslibet ventis sumuntur. Silentis] Poëtæ vocant Inferos, ' silentia Lethes regna,' ' loca silentia.'

5 Poli] Polus hic aërem significat. Styx inde novem circumflua campis] Imitatio Virgiliana Georg. IV. 'Et novies Styx circumflusa coërcet.' Styx fluvius Inferorum, ut jam diximus.

6 Torrentum incendia] Pro, torrentes accensi. Et intelligit Phlegethontem, seu Pyriphlegethontem Inferorum fluvium, qui volvit fluctus ardentes. Virgilius Æn. vr. 'Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis Tartareus Phlegethon, torquetque sonantia saxa.'

7 Trepida] Vel quia senex, vel quia nesciebat ad quos usus evocabatur ex Inferis. 9 Cognatis ictibus] Quod a proprio filio inflictis. Œdipus enim patrem interfecerat, nt diximus.

10 Impius] Eadem ratione, quia a filio adactus. Et primas Fusiarum pertulit iras] Refert Lactantius ro pertulit ad Laium; quasi Lains regeret ro pertulit; et explicat : 'Exordium furoris filii pater pertulit primus,' &c. Sed referri debet ad ro ensis, qui pertulit Laio primas iras Furiarum filii sui.

11 Et medica firmat vestigia virga] Virg. Æn. 111. 'Trunca manum pinus regit et vestigia firmat.' Lucanus lib. 1v. 'Dum labat, et fixo firmat vestigia thyrso.' Emendat autem Guyetus media vel modica. Nam quod hic Lactantins de caduceo Mercurii intelligit, ipsi non placet. Medica tamen sumi posset pro adjutrici, vel sustentatrici, si dici potest, latiori verbi 'mederi' significatu.

698

5

Miratur patuisse retro, nec livida tabes15Invidiæ, functis quanquam et jam lumine cassis,
Defuit: unus ubi ante alios, cui læva voluntas15Semper, et ad Superos hinc est gravis exitus, ævi
Insultare malis, rebusque ægrescere lætis:
Vade, ait, o felix, quoscumque vocaris in usus,
Seu Jovis imperio, seu major adegit Erinnys20

baculo. Tum informada sylva, et campi habitati ab umbris, et horridus lucus mirantur, ipoaque terra stupet retro patuisse. Lividum vitium invidia adhasit etiam mortuis, et jam privatis luce. Ibi unus pra allis, cui semper pravus affectus fuerat, (hinc exitus Laii ad Superos ei est acerbus.) gaudere robus hominum adversio, ac angi prosperis : I, inquit, fortunate, ad quacumque exciris obsequia, seu jussu

****

16 Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. quenquem functis et lumine cassis; Dan. Put. Petav. et Behot. functis quenquem et lumine cassis; et sic edidit Lindenbrog. Lectionem noetram testantur optimm Barthii membranæ, Taurin. Petrens. et Burm.—16. 17 'Perperam hæc difficilia putat, et sine libris pro depositis habet Bernartins; neque capere potuit Joannes Barclaius.' Barth. Sam. Petitus Miscell. lib. III. cap. 13. legit: cui læva voluntas Semper, (et ad Superos kinc est gravis exitus), oroi, §c. Taurin. Burm. Cantab. Petrens. Behot. Dan. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Barthiani, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. et Amstel. et ad Superos (kinc et gravis exitus ori) §c. Lectio nostra est ex

NOTE

12 Steriles laci] Quia nihil gignitur in Inferis.

14 Patuisse retro] Rarissime enim id accidebat.

15 Lumine cassis] Lumine privatis, id est, mortuis. Virgil. Æn. 11. 'Nanc cassum lumine lugent.'

17 Et ad Superos hine est gravis exitus, ævi] Hic locus omnium interpretum ingenia exercuit: quoram sententias referre nimis longum esset. Samuel Petitus Miscel. lib. III. cap. 12. scopum solus mihi attigisse visus est. Primo conjungit $\tau \delta$ avi cum $\tau \hat{w}$ malis versus sequentis. Deinde parenthesi includit has voces (et ad Superos hine est gravis exitus) et dicit inter mortuos unum fuisse, qui dum vivebat, solebat insultare malis $\tau \hat{w} \sigma vyychirwer$, id est, quod appellat Poëta insultare malis avi, et ægrescere, si quid læti illis accideret ; atque hinc erat, quod graviter ferebat Laium ad Superos redire, quod Papinius dixit et ad Superos hinc est gravis exitus. Laii exitus misero illi gravis erat propter innatam isvidiam, et sua certe oratione expressa sequentibus versibus testatur hic invidus ægrescere se lætis Laii rebus, et malis gaudere : 'Heu dulces visure poles, solemque relictum, Et virides terras et puros fontibus amnes ; Tristior has therum tamen intrature tenebras.'

20 Major Erinnys] Id est, 'Eumenidum antiquissima,' nt dicit Noster Theb. VII. Non enim Furiæ nne eodemque partu editæ. Nec rð mejor hic de potentia supra alias intelligendum est, sed de ætate.

Ire diem contra, seu te furiata sacerdos Thessalis arcano jubet emigrare sepulcro, Heu dulces visure polos, solemque relictum, Et virides terras, et puros fontibus amnes; Tristior has iterum tamen intrature tenebras. Illos ut cæco recubans in limine sensit Cerberus, atque omnes capitum surrexit hiatus; Sævus et intranti populo: jam nigra tumebat Colla minax, jam sparsa solo turbaverat ossa: Ni Deus horrentem Lethæo vimine mulcens Ferrea tergemino domuisset lumina somno.

Jovis, seu vetustior furia impulit te tendere adversus diem, seu te rabida saga Thessalis imperat exire ex secreto tumulo, heu aspectare blandos cælos, et solem, quem deserveras, virentiaque prata, ac fluvios fluentes elaris aquis; mæstior tamen rursus subiture hancce caliginem. Cum Cerberus jacens in obscuris foribus hos sensit, sustulit cunctos hiatus capitum suorum, immitis etiam vulgo ingredienti. Jam minitabundus inflabat nigram cervicem; jam permiscuerat effusa humi ossa: nisi Deus tangens horrentem somnifera virga, subegisset diros ejus oculos triplici

*****

emendatione Gronovii.—24 Nonnulli legere malint: Et virides terras, puresque e fontibus amnes; sed vulgatam testantur omnes codd. et edd. vett.—27 Unus Behot. atque omnis.—28. 29 Idem codex hoc ordine: jam colla tumebat Nigra minax.—30. 31 Gronovius in Obss. lib. 11. cap. 1. legit: Ni Deus hor-

NOTÆ

22 Thessalis arcano jubet emigrare sepulcro] Sagæ enim νεκρομαντεία mortuos ex Inferis evocare creditæ. Thessalis] Quia Thessalæ mulieres infamia magiæ exercendæ flagrabant.

23 Heu] Interjectio dolentis, seu invidentis alienis bonis.

24 Et virides terras, et puros fontibus amnes] Quia apud Inferos steriles terræ, et cœnosi seu turbidi fluvii.

25 Tristior] Non tantum enim gaudemus in fruendis bonis, quantum dolemus, cum his privamur.

27 Cerberus] Cerberus canis triceps, quem ad Inferorum portam excubare veteres credebant: unde janitor Inferorum dicitur. Capitum] Tria enim capita habebat Cerberus, Hesiodus el quinquaginta tribuit capita: alii centum; unde Horatio 'Centiceps' II. Od. 13. *Hiatus*] Et ad ipsius canis capita referendum est, et ad serpentium, quæ caput ejus muniebant: pro villis enim angues e capite ejus pendebant.

28 Sævus et intranti populo] Ut exprimeret feritatem in exenntes, addidit, Sævus et intranti populo. Nam intrantes adulari solet.

30 Lethao] Bene Lethao, quia somnum conciliando oblivionem rerum inducit. $\Lambda\eta\eta\eta$ enim Græcis oblivio.

\$1 Tergemino] Quia tria capita Cerberi sopienda erant.

25

- 0

Est locus Inachiæ, dixerunt Tænara gentes, Qua formidatum Maleæ spumantis in auras It caput, et nullos admittit culmine visus. Stat sublimis apex, ventosque imbresque serenus Despicit, et tantum fessis insiditur astris. Illic exhausti posuere cubilia venti : Fulminibusque iter est : medium cava nubila montis Insumsere latus : summos nec præpetis alæ

sopore. Est locus, quem accolæ Inachii appellarunt Tænara, qua timendus vertex spumosæ Maleæ exporrigitur in celum, et effugit altitudine sua omnem sculorum obtutum. Erigitur celsum illud jugum, et serenum cernit infra ventos, et pluvias, et tantum sedem præbet fatigatis sideribus. Illic fessi venti straverunt lectos suos, et illuc fulmina conantur ire. Cavæ nubes occupavere medium latus montis, nec

,....

rentem divino vimins mulcens Languida tergemino, &c.-32 ' Distinguenda hæc sunt ita: Est locus, Inachiæ dizerunt Tænara genies, etiam in curiosoram hominum editionibus male accepta: quos tamen tam claræ rei Aldina aliæque, (sc. Gryph. Colin. Basil. Lindenbrog. et Cruc.) ipsis fere contemtæ, editiones monere debebant.' Barth. Nostram interpunctionem dant Gevartius, qui primus mutavit, Grasser. Dan. Heins. Gronov. Veen. et Delph.-37 Hic et tres sequentes versus desiderantur in Dan. Put. Behot. allisque nonnallis codd. ideoque diversis characteribus edidere Lindenbrogius et Cruceus. Illos tamen exlibent Taurin. Petrens. Bnrm. Busila. Lang. Laur. Lipsian. alii Grasseriani, optimæ Barthii membranæ, duo alii Barth. cum edd. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Papinianos prorsus putat Barthius, sed aliter ordinandos, hoc modo: 43. 44. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 45. &c.-39 Issidere latus Taurin.

NOTÆ

82 Est locus] Descriptio hic Tænari, qua aditus ad Inferos patebat, ac Maleæ promontorii. *Inachiæ*] Hic Lacænæ: quia Tænarus erat in Laconia, non in Argolide. *Tænara*] Vide superiori lib. vs. 96.

33 Formidatum] Ob naufragia ibi frequentia. Maleæ] Malea promontorium Laconiæ naufragiis infame. Vide Theb. 1. 100.

34 Et nullos admittit culmine visus] Ob altitudinem scilicet.

\$5 Stat sublimis apex] Guyetus hunc versum et sequentem supposititios judicat, licet optimi sint. Apex] Maleæ scilicet. Serenus] Quia nubes exsuperat, et infra se despicit. 36 Et tantum fessis insiditur astris] Vult tantam esse hujusce promontorii altitudinem, ut super hoc astra cursu fatigata sedem capiant, ut requiescant.

37 Illic exhausti posuere cubilia venti] Tanta altitudo est, ut venti, ubi illo pervenerint, considant, ac exhauriantur. Ceterum hic versus et decem sequentes contra mentem auctoris inculcati Guyeto videntur. Notat quatuor primos charactere diverso editos fuisse in Editione Blasii, et ultimos non omni suspicione vacare, quanquam mali non sint.

38 Fulminibusque iter est] Quia fulmina edita loca ut plurimum petunt.

Plausus adit colles, nec runca tonitrua pulsant.40Ast ubi prona dies, longos super æquora finesExigit, atque ingens medio natat umbra profundo.Interiore sinu frangentia littora curvatTænaros, expositos non audax scandere fluctus.Illic Ægæo Neptunus gurgite fessos45In portum deducit equos : prior haurit arenas

clangor velocis pennæ attingit supremos tumulos, nec sonora tonitrua eos feriunt. Tenarus sinuat elisas ripas interiore anfractu, non audens ecsuperare evectas undas. Sed ubi lux inclinuta projicit super mare longos montis limites, et magna umbra faitat in medio ponto; illic Neptunus appulit ad portum equos fatigatos mari Æ

****

jam sit positum vs. 36.' Barth.—41 'Atque ubi in optimis et fidelissimis membranis : in aliis et vulgo Ast ubi, quod præ illo ideo aspernamur, quod narrationem diducat sejungatque magis quam deceat.' Idem. longos fines Barthio suspectum ; nihil tamen mutant codd.—43 Idem Barthius conj. frangens sus litisra. Hunc vero et sequentem versum collocat post vs. 36. Vide supra ad vs. 37.—44 Optimæ Barthii membranæ, Tænarus expositos non audax Petrens. Behot. alii ; quam lectionem probat N. Heins. ad Ovid. Met. 11. 406. Vide Burm. ad Ovid. Art. 1. 608. audens prætrea exhibent codd. Burm. audax Dan. Petav. Put. Lipsian. et Lang. ausus Taurin. et nonnulli codd. Linden-

NOTÆ

41 Ast ubi prona dies] Credo hunc versum sequentemque transpositos, et duos sequentes in horum locum transponendos. Quod secutus sum in interpretatione, ut mihi melius visum est. Totus hic igitur locus sic ponendus est et legendus : Nec rauca tonitrua pulsant. Interiore sinu frangentia littora curvat Tænarus, expositos non audax scandere fluctus. Ast ubi prona dies longos super æquora fines Exigit, atque ingens medio natat umbru profundo: Illic Ægæo Neptunus, &c. Frangentia] Supple, fluctus illisos. Vel passive potest usurpari, id est, fracta, ab illisis scilicet fluctibus. Quod frequens optimis scriptoribus. Sic Livio 'res eorum auxit,' pro aucta est. Velleio ' tempestas sedavit.' pro sedata est. Catoni 'iræ leniunt,' pro leniuntur. Tanarus] Vide supra. Expositos non audax scandere fuctus] Quia scilicet dum ad Tænarum alliduntur fluctus, altissime ascendunt. Non audax] In optimo codice repertum est, non audens. Quod et Lactantius et glossæ agnoscunt. Ast ubi prona dies, &c.] Similis locus Surrentino : ' Cum jam fessa dies, et in æquora montis opaci Umbra cadit, vitreoque natant prætoria ponto.' Longos fines] Longas umbras: appetente enim nocte umbræ longissimæ. Medio profundo] Hinc summam altitudinem Tænari conjicimus, cum umbra ejus in medium usque pontum protendatur. Umbra] Tænari. Illic Ægæo Neptunus, &c.] Hoc dicit, quia in loco illo erat templum Neptuni doφaλlov, id est, tutelaris, quod illi erectum erat, ut tutela sua protegeret nautas præternavigantes Maleam; nam ad hoc promontorium periculosa erat navigatio, ut jam diximus. Ægæo] Vide sup. lib. vs. 701.

46 In portum deducit equos] Cur-

Digitized by Google

Ungula; postremi solvuntur in æquora pisces. Hoc (ut fama) loco pallentes devius umbras Trames agit, nigrique Jovis vacua atria ditat Mortibus: Arcadii perhibent si vera coloni, 50 Stridor ibi, et gemitus pœnarum, atroque tumultu Fervet ager: sæpe Eumenidum vocesque, manusque, In medium sonuere diem, letique triformis Janitor agricolas campis auditus abegit. Hac et tunc fusca volucer Deus obsitus umbra 55 Exsilit ad Superos, infernaque nubila vultu Discutit, et vivis afflatibus ora serenat.

geo: priores corum ungula fodiunt arenas, posteriores intra mare desinunt in caudas piscium. Devius callis (ut fertur) ducit per hunc locum pallidos manes, et locupletal mortuis inanem regiam atri Jovis. Si incola Arcades referunt veru, fremitus, as suspiria nocentium ibi exaudiuntur, et campus repletur horrendo strepitu. Sape clamores et verbera furiarum crepuerunt usque in medium diem, et triceps ostiarius mortis latratu fugavit cultores ex agris. Illac tunc elatus Deus circundatus nigro nimbo evolavit ad superus auras, et disjecit e vultu sus caliginem Tartaream, et recreat faciem vitali aura. Inde sub tempus apparentis Arcturi, et

brogii.—47 Optimus liber Barthii et Taurin. in aquore.—48 Behot. pallentis; et sic Dan. et Pat.—49 Limes agié optimæ Barthii membranæ; quod ille nen improbat. Put. et Dan. atria ditant.—50 Manibus pro Moribus Glossator priscus.—55 Hac et tum Behot.—59 Nonulli codd. populosque volat.—61

******

NOTÆ

rum tribuunt Poëtæ Neptuno equis tractum, quorum priores pedes erant equini, posteriores solvebantur in caudam piscis : Hippocampi vocabantur. Haurit] Hic 'haurire' significat fodere, eademque est significatio, quæ hoc loco ' latus haurit apertum,' id est, perforat, confodit. '

47 Postremi pisces] Id est, posteriores pedes solvebantur in caudam piscis.

48 Hoc (ut fama) loco pallentes devius umbras Trames agit] In Tænaro enim erat ingens specus, cujus vastus hiatus, teterrimus odor, auditi ingentes strepitus locum Poëtis dedere fingendi patere hic aditum ad Inferos. Devius] Quod sit vivis devius. 49 Nigrique Jevis] Plutonis.

50 Arcadii coloni] Ex hoe loco discimus Tænarum inhabitari ab Arcadibus : nisi Arcadii hic positi pro Peloponnesiis, seu potius Laconibus, qui Arcadibus fiultimi erant.

51 Gemitus panarum] Id est, necentium pænas solventium.

52 Vocesque] Quibus nocentes cruciant. Manusque] Id est, fingella, quæ in manibus tement, et quibus nocentes percutiunt.

53 Sonuere] Cum incutiuntur. Letique] Hic letum seu mors significat Inferos. Triformis Janitor] Cerberus, quia habebat tria capita.

55 Volucer Deus] Mercurius.

57 Vivis affatibus] Id est, afflatu vitalis auræ.

Inde per Arcturum, mediæque silentia Lunæ, Arva super populosque meat. Sopor obvius illi Noctis agebat equos, trepidusque assurgit honori Numinis, et recto decedit limite cœli. Inferior volat umbra Deo, præreptaque noscit Sidera, principiumque sui: jamque ardua Cyrrhæ,

704

sub mediam noctem, quo tunc omnia tacent, transit super urbes et campos. Somnus, qui ducebat currum noctis, occurrit illi, et festinus honorifice assurgit Deo, et divertit cœli recta via. Simulacrum Lati volat infra numen, et agnoscit astra eibé ablata, et originem sui. Et jam infra aspicit montes Cyrrhe, et Phocial fædalam

Vetus Scholiastes notat in aliis scriptum esse : et recto discedit.—62 'Inferior meat Put. et optimæ Barthii membranæ, in quibus etiam : præreptaque nescit. .—63 ' Omnes optimæ mediæque notæ libri veteres sui agnoscunt, quibus

NOTÆ

58 Inde per Arcturum] Hunc locum sic interpretatur Jan. Parrhasius Ep. 1. Evolavit, inquit, Mercurius a spiraculo Ditis, ipsoque Tænaro circiter secundam vigiliam, nocte scilicet intempesta. Bootes enim, inter cujus crura micat Arcturus, stella primæ magnitudinis, (eum Manilius in pectore Boots, Theon in medio cingulo collocat,) sub easdem noctis horas incipit apparere, et ante crepusculum matutinum deainit. Qui suspicantur iter a Mercurio factum per 'arcticum circulum,' (sub quo Crates Tartarum statuit,) indeque per Lunæ globum (quem silentem a Papinio dictum volunt, eo quod umbrarum silentium sedes est, aut quod infimus orbis lunæ gravissimo sono movetur, ut est apud Ciceronem,) obscuritatem in re clara affectant. Ut enim verum sit in luna esse sedes alias, fluviosque et quæcumque in terra sunt, (ut Anaxagoras opinatus est et Achilles Arati interpres refert,) ipse Mercurius ex instituto terræ propius volat, ut Æneid. Iv. cecinit Poëta: 'Hic primum paribus nitens Cyllenius alis Constitut, hinc toto præceps se cor-

pore ad undas Misit, avi similis, quæ circum littora, circum Piscosos scopulos, humilis volat æquora juxta.' Ac, ut novo exemplo nunc demum Mercurius arva super populosque lunze volet, umbra certe Laii agere tam sublimem cursum non debet, ut orbem Lunæ piorum Manibus assignatum transgressa, divina atque æterna, præsertim diversissime a destinato cursu, dira contagione polluat. Hactenus Parrhasius. Mediæ silentia Lunæ] Mediam noctem et intempestam designat, quia tunc omnia silent sive tacent. Ex quo, Orpheo luna houxía xaípovoa, id est, silentio gaudens, dicitur. Et Varro Macrobiusque ac Censorinus hinc appellatum · conticinium ' docent.

59 Sopor obvius illi Noctis agebut equos] Fabulantur Poëtæ somnum, seu soporem, ducere rhedam noctis seu Lunæ.

60 Honori Numinis, et recto decedit limite cœli] Tangit morem, quo apud Romanos privati, minoresque magistratus majoribus assurgerent, et de via decederent.

62 Umbra] Laii. Præreptaque nozcit Sidera] Non enim naturæ lege,

Pollutamque suo despectat Phocida busto.Ventum erat ad Thebas : gemuit prope limina nati65Laius, et notos cunctatur inire penates.Ut vero excelsis suamet juga nixa columnis65Ut vero excelsis suamet juga nixa columnisPæne retro turbatus abit: nec summa Tonantis70Jussa, nec Arcadiæ retinent spiramina virgæ.70Et tunc forte dies noto signata Tonantis70

rogo suo. Accesserant Thebas. Laius suspiravit prope fores filii, et dubitat subire notos lares. Cum autem aspexit sua tecta fulta aliis columnis, et currus adhuc etiam contaminatos suo cruore, consternatus fere retrocessit; nec suprema Jovis mandata, nec affatus caducei Arcadii cum retinent. Et tune forte dies celebris

******

consentientibus contrarie nulla nos necessitas cogit.' Barth. sui habent etiam Put. Dan. Behot. Petrens. Taurin. Barm. Laur. Lang. et Buslid. cum edd. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. sum Petav. Lipsian. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Lindenbrog. et Cruc.-67 Behot. excelsis sedem et juga.-68 In eodem codice: etiam nunc.-69 Taurin. tunc summa.-72 In uno codice Barthii, prerepti. Iu optimis membranis ejusdem: tener Euchic.-74 Nonnulli codd. certatim ducere. Vide Dan. Heinsium ad

NOTÆ

sed ferro vita privatus fuerat.

63 Principiumque sui] Quædam editiones habent sum, sed legendum est sui, ex optimis membranis. Tangit autem opinionem quorundam Stoicorum, qui animum originem habere ex cœlo, ex æterno illo igne, e siderum natura crediderunt. Seneca ad Helviam cap. 6. 'Animus, si primam ejus originem aspexeris, non est ex terreno gravique concretus corpore : ex illo cœlesti spiritu descendit.' Quin ab ipso Deo originem habere arbitrati sunt. Epictetus: Ai yvxal μέν οθτως είσιν ένδεδεμέναι, και συναφείς τώ θεώ, άτε αύτου μόρια ούσαι, και άποondopara. Anima illigata et conjuncta sunt Deo, ut particulæ ejus sint, et deoerpia. Horatius II. Sat. 9. 'Atque affigit humo divinæ particulam avræ.' Cyrrha] Cyrrha nrbs Phocidis, et navale Delphorum.

64 Phosida] Phocis regio Gracia, 7 Delph. et Var. Clas. Stat.

adjacens sinui Crisseco. Vide lib. superiori vs. 64. Busto] Quia Laius in Phocide fuerat ab Œdipo occisus, ejusque corpus crematum, ac sepuloro conditam. Bustum proprie significat locum in quo corpus alicujus crematum fuit. Significat et sepulcram.

65 Nati] Œdipi.

68 Infectos etiennum sanguine currus] Supple, suo. Quia occisus fuit, dum curru veheretur per Phocidem.

69 Pane retro] Quia, ait Lactautius, ut fama est, umbra timet quæ passa est.

70 Arcadia virga] Caducei Mercurii Arcadis.

71 Et tunc forte dies, §c.] Dicit Thebanos, die præcedente noctem, qua Thebas pervenerunt Mercurius et Laius, celebrasse festum in honorem natalis Bacchi. Noto signata Tonantis Fulmine] Tangit fabulam,

2 Y

Fulmine, prærupti cum te, tener Evie, partus Transmisere patri. Tyriis ea causa colonis Insomnem ludo certatim educere noctem Suaserat: effusi passim per tecta, per agros, Serta inter vacuosque mero crateras, anhelum Proflabant sub luce Deum: tum plurima buxus, Æraque taurinos sonitu vincentia pulsus. Ipse etiam gaudens nemorosa per avia sanas Impulerat matres Baccho meliore Cithæron.

noto Jovis fulmine advenerat, cum immaturus partus transtulit te, tener Bacche, in femur patris. Ea ratio induxerat Tyrios accolas, ut certatim agerent ludo insomnem noctem. Dispersi passim per domos et per campos efflabant vinum ankelo pectore ad multum diei, inter coronas, et vacua vino pocula. Tum multæ tibiæ, et cymbala ærea, tinnitu superantia sonitum tympanorum, ex faurorum pellibus confectorum, exaudiebantur. Ipse etiam lætus Cithæron egerat matronas mente compotes innocentiori Bacchi instinctu, per tramites sylvarum. Ut cum Thraces celeri

.....

Claudian. 111. Cons. Honor. 48. et sic in Put. pro v. 1.-77 Perflabant Tau-

NOTÆ

qua dicitur Semele arsisse fulmine Jovis, cujus proprium epithetum Tonans.

72 Prærupti cum te, tener Evie, partus Transmisere patri] Respicit fabulam, qua dicitur Bacchus extractus ex utero conflagrantis-matris Semeles, et insertus in femur Jovis, ut legitimos menses expleret. Evie] Bacchus, Evan et Evius dictus, quod in ejus sacris hæc vox Eroë crebro clamaretur a Bacchantibus. Patri] Jovi.

73 Tyriis colonis] Thebanis, qui Tyriorum colonia erant.

74 Insomnem ludo] Notat Bernartius Poëtam tangere hic non dubie morem priscum, quo pervigilia fiebant in honorem Deorum.

76 Serta inter] Serta et coronas adhibitas fuisse in conviviis notum ex Scriptoribus. Anhelum Proflabant sub luce Deum] Imitatio Virgiliana Æn. 1x. 'Toto proflabat pectore somnum.' Et dicit anhelum, quia ebrii, ut mero stomachum plenum ac gravem habent, non liberam, cum dormiunt, habent respirationem, et spiritum difficulter trahunt : hinc anhelant. *Deum*] Somnum, vel Bacchum seu vinum. Bacchus enim pro vino sumitur, ut omnes sciunt. Sic Theb. v. 'Altaque in mole tapetum Efflantem somno crescentia vina.'

77 Buxus] Tibiæ ex buxo. Tibiarum enim usus in sacris Bacchi. Theb. VII. 'Et ad inspirata rotari Buxa.'

78 Æraque] Cymbala ærea, quorum et usus in Orgiis. Theb. v. 'Tergaque et æra Dei motas sonuere per auras.' Taurinos pulsus] Tympana ex corio taurino confecta.

80 Baccho meliore Cithæron] Cithæron mons Bæotiæ, in quo Orgia Bacchi celebrari solita. Dicit Baccho meliore, quia tunc temporis Bacchusnon amplius impellebat Bacchantes, furore immisso, ad perpetrandas cædes, ut cum Agave in hoc monte

Qualia per Rhodopen rapido convivia cœtu Bistones, aut mediæ ponunt convallibus Ossæ. Illis semianimum pecus, excussæque leonum Ore dapes, et lacte novo domuisse cruorem Luxus: at Ogygii si quando affavit Iacchi Sævus odor, tunc saxa manu, tunc pocula pulchrum Spargere, et immerito sociorum sanguine fuso Instaurare diem, festasque reponere mensas. Nox ea, cum tacita volucer Cyllenius aura

conventu agunt epulas in Rhodope, aut in mediis Ossæ convallibus. Illis lautitia est, semivivum pecus, et erepti cibi leonum faucibus, et mollire cruentas dapes novo lacte: sed si aliquando crudelis odor Iacchi Ogygii caput tentavit, tunc juvat manu jacere lopides, et crateras, ac renvoare diem sparso cruore innoxiorum comitum, et rursus sternere festas mensas. Talis nox Thebis erat, cum Ales Cyllenius incidit

*****

NOTÆ

filium Pentheum discerpsit.

81 Rhodopen] Rhodope mons Thraciæ.

82 Bistones] Thraces a rege Bistone sic dicti. Erant etiam Bistones, gens Thracia. Ossæ] Ossa mons in Thessalia sede Centaurorum notissimus. Hic Poëta in Thracia collocare videtur. Forsan est mons ejusdem nominis in Thracia, de quo tamen silent Scriptores et Geographi.

84 Domuisse crworem] Id est, carnes cruentas: nam semianimum pecus, et extractas ore leonum dapes comedebant Thraces.

85 Ogygii] Thebani. Iacchi] Iacchus cognomentum Bacchi ἀπὸ τοῦ ἰἀκχω, clamo, ululo: quod Orgia Bacchi magnis clamoribus ac ululatibus percreparent. Virgilius Ecl. 111. ' Populus Alcidæ gratissima, vitis Iaccho.' Hic pro vino sumitur, ut apud eundem Virgilium Ecl. vi. 'Hesterno inflatus venas, ut semper, Iaccho.'

86 Sarus odor] Quia odor vini eos ad mutuas cædes excitat. Tunc saza manu] Thraces vinolentiæ deditos fuisse observant Scriptores, et ubi vino incaluerant, solitos procurrere ad arma et in mutuas cædes prorumpere, ut hic notatur. Et Horatius I. Od. 27. 'Natis in usum lætijiæ scyphis Pugnare Thracum est: tollite barbarum Morem, verecundumque Bacchum Sanguineis prohibete rixis.' Vide et Platonem de Legibus lib. I.

89 Nox ea] Id est, nox talis erat apud Thebanos, qualis est apud Thraces, dum in Rhodope convivia agunt. Volucer Cyllenius] Mercurius, a Cyl-

85

707

Digitized by Google

Regis Echionii stratis allapsus, ubi ingens Fuderat Assyriis exstructa tapetibus alto Membra toro. Pro! gnara nihil mortalia fati Corda sui! capit ille dapes, habet ille soporem. Tunc senior quæ jussus agit: neu falsa videri Noctis imago queat, longævi vatis opacos Tiresiæ vultus, vocemque, et vellera nota Induitur: mansere comæ, propexaque mento

non moto aëre in strata principis Thebani, ubi ille extensus prostraverat artus fultos sublimi lecto, tapetibus Assyriis ornalo. Pro! nescia mens hominum sortis suæ? sumit ille cibos, capit ille somnum. Tunc longævus imperata facit, et ut visum noctis vanum videri non possit, assumit tenebrosam faciem, et vosem, ac solitas stittas laneas senioris auguris Tiresia : remansere crines, et promissa mento cana

NOTÆ

lene monte Arcadiæ sic dictus, in quo eum peperit mater Maia. Volucer] Ob talaria, ut jam diximus.

90 Regis Echionii] Eteoclis, Echionii vocati ab Echione, qui post Cadmum tenuit Thebanum imperium.

91 Assyriis tapetibus] Tapetes enim optimi ex Assyria et Babylone afferebantur. Notum est Babylonis artificium in stragulis tapetibus, et id genus aluis, ex Plinio lib. vIII. cap. 48. Hinc 'pictura Babylonica' Apuleio Florid. 11. dicitur, ob diversos colores illis operibus intexi solitos. Assyria autem regio Asiæ Majoris, quam Ptolemæus ab Ortu Mediæ parte finit, ob Occasu, Mesopotamia, a Septemtrione, parte Minoris Armeniæ, juxta Niphatem montem. Plinius vero lib. v. cap. 12. Assyriam facit Syriæ partem, quæ postea vocata fuit Adiabene. Strabo antem longius Assyriam extendit, eo nomine comprehendens Babyloniam, et maximam circumjacentium regionum partem. Græcitet Latini Scriptores confuderunt Assyriam Syriamque, Assyrios Syriosque, ut videre est apud Herodotum, Justinum, et Ciceronem multis in locis.

92 Pro! gnara nikil mortalia fati Corda sui] Exclamatio similis huic apud Virgilium Æn. x. 'Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ!'

93 Capit ille dapes] Si sciret imminentia sibi mala, non tam secure dormiret, aut cibum caperet. Ille] Eteocles.

94 Senior] Laius.

96 Tiresiæ] Tiresias Thebanns vates, Everi filins, excæcatus fuit a Junone ob rationem ab Ovidio allatam Met. 111. vaticinii autem munere, et longa vita donatus a Jove. Callimachus vero in Lavacro Palladis, Nonnus Dionys. v. et Propertius lib. 1v. El. 19. tradunt Tiresiam oculis privatum a Pallade, quam nudam viderat, pænas incustoditi visus dedisse, ab eademque munere divinandi donatum. Et rellera nota] Intelligit vittas laneas albas, coccineis intextas, utrimque ab infula dependentes, quas vates gestare solebant.

97 Mansere comæ] Suæ, Laii scilicet. Propezaque mento Canities, pallorque suns] Hæc enim erant Laio communia cum Tiresia, quia senex etiam erat; ideo retenta a Laio, non assumta: indutæ solum vittæ, et in-

708

90

709

Canities, pallorque suus : sed falsa cucurritInfula per crines, glaucæque innexus olivæVittarum provenit honos : dehinc tangere ramo100Pectora, et has visus Fatorum expromere voces :Non somni tibi tempus iners, qui nocte sub altaGermani secure jaces : ingentia dudumActa vocant, rerumque graves, ignave, paratus.Tu veluti, magnum si jam tollentibus Austris105

barba, ac suus pallor. Sed simulata infula cinxit comam, et ex ea propendet decus vittarum ramo glaucæ olioæ illigatarum. Mox visus est virga tangere pectus Eleoclis, et detegere hæc arcana fatorum: Non tibi tempus est dormiendi, segnis, qui in profunda nocte quiescis, nihi limens a fratre. Magna negolia te dudum, iners, appellant, et ingentes apparatus, qui tibi faciendi sunt. Tu cessas, ut si nauta

• • • • • • • • • • • • • • • •

60.—98 'Is uno, son tamen optime, exemplari scriptum offendi, Cesseries; quod improbum non est, etsi nescio quo modo invectam ei libro, eui parum alioquin tribuo. Ita de pariter prolixa barba Ovid. Met. xv. de Æsculapio : ' baculunque tenens agreste sinistra, Cæsariem longæ dextra deducere barbæ Visus.' Placet.' Barth.—100 Behot. dein tangere rums.—102 ' Melior omnino et Papinio dignior optimarum membranarum scriptura, per interrogationis sarcaamum ignaviam tyranno exprobrans: Nunc somai tibi tempus, iuers? Et mox: quid nocte sub alta Germani secure jaces? Mirum tot ab aliis collatos codd. Bernartio, Lindenbrogio, Behotio, quartum, cum Argentinensi Editione (Gevart.) non ausim dicere, et hic et alibi tantopere in errores vulgares, et ubi detecti sunt, manifestos, conspirare.' Barth.—105 ' Tu, veluti magnum. Sic recte collocatur distinctio in Lindenbrogiana ed. quam

NOTÆ

fula, vultusque, ac cæcitas Tiresiæ. Falsa] Id est, non sua. Hac enim Laius Tiresiam simulabat.

99 Infuls] Homero or ima proprie velamentum capitis sacerdotalis, vittas habens laneas utrimque dependentes. Erant et regum infulæ. Ita Justinus lib. XI. cap. 10. 'Tune proficiscitur [Alexander] in Syriam : ubi et obvios cum infulis multos Orientis reges habuit.' Ita et Pollio in Gallienis duobus cap. 10. 'Odenatus rex obtinuit totius Orientis imperium, quod se fortibus factis dignum tante majestatis infulis declaravit.' Nimirum, quia regum persona sacra erat. Erant etiam Magistratuum, ut apud Spartianum in Adriano cap. 6. 'Turbo' dicitur 'ornatus infulis Pannoniæ,' hoc est, titulo præfecturæ Pannoniæ. Seneca Cons. ad Helviam: 'Vir constans miserias infularum loco habet.' Glancaque innexus olivæ Vittarum provenit honos] Vittis enim angurum ramus olivæ innectebatur.

101 Pectora] Eteoclis, ut illum expergefaceret.

103 Secure] Velleius lib. 11. ' Nemo celerius opprimitur, quam qui nihil timet: et frequentissimum initium est calamitatis, securitas.'

104 Paratus] Qui tibi faciendi aunt.

105 Tuveluti, magnum] Hyperbaton est. Id est, tu cunctaris, ita Ionium nigra jaceat sub nube magister, Immemor armorum, versantisque æquora clavi, Cunctaris: jamque ille novis (scit fama) superbus Connubiis, viresque parat, quis regna capessat, Quis neget: inque sua senium sibi destinat aula. Dant animos socer augurio fatalis Adrastus, Dotalesque Argi: nec non in fœdera vitæ Pollutus placuit fraterno sanguine Tydeus.

710

quiescat sub atro nimbo, et Austris jam rapientibus magnum mare Ionium, oblitus armamentorum, ac gubernaculi flectentis navem per mare. Et jam ille frater, (ut fama est) gloriatur recenti matrimonio, et copias colligit, quibus regnum invadat, et quibus postea reddcre recuset, et sibi proponit agere senectutem in sua regia. Adrastus socer fatis destinatus, et dotales Argi afferunt ei spiritus, nec non Tydeus fædatus cruore fraterno assumtus est in societatem vitæ. Hinc superbia, et spes

****

perperam alteri versus voci subjungunt Lugdunenses antiquæ, Aldd. Gevart. Bern. et Genevenses in cgregio illo Poëtarum Latinorum Corpore; quod qui instituerunt æque oculati fuerunt, atque iste Somnurnus Eteoclis excitator.⁷ Idem.-108 Edd. vett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. cum nonnullis codd. manuscriptis; novis (sie fama) superbit; Gronovius ex suis codd. edidit: scit fama, et ex errore typothetæ superbus, quod cum Daum. Barth. et Veen. retinent Editores Bipontini; corrigit vero Gronovius in Obss. lib. 11. 13. novis (scit fama) superbit. Non ausim tamen mutare. Codd. Pnt. Petav. Dan. Behot. Petrens. Exc. Cantab. Laur. Lipsian, Buslid. Taurin. Barth. Burm. alii: superbit. Vide Nic. Heinsium in Advers. lib. 11. cap. 7. p. 259.-110 Petrens. Taurin. Burm. optimæ Barth. membranæ, Exc. Cantab. Behot. Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Lindenbrog. et Cruc. inque tua; et sic correxit Nic. Heinsius in Advers. l. l. inque sua tamen exhibent Venett. Rom. Bern.

NOTÆ

quietem agens, ut gubernator dormicns ventis mare versantibus. Austris] Auster ventus meridionalis. Hic Austri sumuntur pro quibuslibet ventis.

106 Ionium] Supple mare. Vide superiori lib. vs. 14.

107 Armorum] Supple nauticorum. Versantisque æquora clavi] Id est, gubernaculi.

108 Ille] Frater. Scit fama] Habent impressi sic fama, sed scripti scit fama, nt observat Gronovius. Neque aliter legit Lactantius, qui explicat: 'Fama de eo loquitur: vel notum est, quod dico, omnibus.' Eodem modo, anetore eodem Gronovio, reponendum est e scriptis Theb. v. 466. 'Scit cura Deum.'

110 Quis neget] Postea, cum semel illud ceperit. Sua] Id est, ad se solum pertinente: regnum enim nunquam redditurus est. Ceteræ editiones habent, tua.

111 Augurio fatalis] Ob responsum oraculi, quod acceperat Adrastus. Vide superiori lib. Adrastus] Rex Argorum, ut jam diximus.

112 Dotalesque Argi] Quia Argi obvenire debebant Polynici, ex parte Argiæ uxoris.

113 Fraterno sanguine] Superiori libro vidimus Tydeum fratrem suum interfecisse.

110

1

Digitized by Google

Hinc tumor, et longus fratri promitteris exul.Ipse Deum genitor tibi me miseratus ab alto115Mittit: habe Thebas, cæcumque cupidine regni,Ausurumque eadem germanum expelle; nec ultraFraternos inhiantem obitus sine fidere cœptisFraudibus, aut Cadmo dominas inferre Mycenas.Dixit, et abscedens (etenim jam pallida turbant120Sidera lucis equi) ramos ac vellera frontiDeripuit, confessus avum, dirique nepotis

fratri data, te diu exulem fore. Ipse pater Deorum tui misertus, demisit me ad te ex alto cœlo. Thebas posside, et ejice fratrem excæcatum libidine dominandi, et eadem attentaturum; nec ultra patiaris illum spem habere in dolis inchoatis, optantem fraternam mortem, aut imponcre Thebis jugum Mycenarum. Sic ait, et abiens (nam jum equi Solis obscurant pallida astra) avulsit capite ramos, et vittas laneas, et prodens avum, et imponit se lecto pravi nepotis: deinde detegit guttur adhuc

Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Danm. et recent.—116 Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. habet; Fr. Modius Epist. 52. correxit, habe; et sic Petrens. Taurin. Exc. Cantab. Dan. Behot. Petrens. alii.—118 Optimæ Barthii membranæ: inhiantem abitus; quod illi placet. Pro fidere ed. Gronovii operarum lapsu sidere; et hoc retinet ed. Veenhusii, qua pejor nunquam edita; etiam Bipontina, quæ non omnino immunis est ab erroribus typographicis. Wakefieldius in Sylv. Crit. P. 1v. p. 136. legit: nec ultra F. i. obitus difidere captis, $\xi_{c.}$ —121 Sidera solis equi Petrens.—122 Taurin. et Burm. Diripuit; et sic etiam Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Vide lib.

NOTÆ

114 Et longus fratri promitteris exul] Stimulat hoc modo Eteoclem, ut non restituat regnum fratri secundum pacta: si quidem frater illi non redditurus erat. Longus exul] Similis loquendi modus in Lacrymis Etrusci: 'Et longo transmitti habere nepoti.' Id est, promitteris fratri, ut longo tempore exul futurus sis.

117 Ausurumque eadem] Quie nunc audere tibi persuadeo, id est, retinere imperium.

119 Cadmo] Id est, Thebis quarum conditor Cadmus. Mycenas] Mycenæ urbs Laconiæ, quæ erat sub imperio Adrasti. Et Mycenas pouit pro Argis ob vicinitatem duarum urbium, et quia eidem fere semper principi paruerunt. Homerus semper distinguit Argos et Mycenas, recentiores vero eandem esse dixerunt, ut ait Scholiastes Sophoclis initio Electræ.

120 Abscedens (etenim jam, &c.] Non enim lucente die mortuorum umbris errare permissum erat. Virgilius Æn. v. 'Jamque vale: torquet medios nox humida cursus, Et me sævus equis oriens efflavit anhelis. Dixerat, et tennes fugit, ceu fomns, in anras.' Pallida] Quia adventu solis albescunt sidera, fulgoremque amittant.

121 Ramos ac vellera] Supra enim vidimus, Laium sumsisse ramos olivæ et vittas laneas, ut Tiresiæ similis videretur.

122 Confessus arum] Non amplins simulat Tiresiam, sed se prodit avum. Nepotis] Eteoclis.

. .

Incubuit stratis: jugulum mox cæde patentem Nudat, et undanti perfundit vulnere somnum. Illi rupta quies, attollit membra, toroque Erigitur plenus monstris, vanumque cruorem Excutiens, simul horret avum, fratremque requirit. Qualis ubi audito venantum murmure tigris Horruit in maculas, somnosque excussit inertes; Bella cupit, laxatque genas, et temperat ungues; Mox ruit in turmas, natisque alimenta cruentis Spirantem fert ore virum : sic excitus ira Ductor in absentem consumit prælia fratrem. Et jam Mygdoniis elata cubilibus alto

apertum letali valnere, et conspersit somnum ejus multo sanguine. Illi Eteocli excussus sopor fuit ; artus erigit, et assurgit in lecto plenus terroribus, excutiens falsum sanguinem: una avum execratur, et fratrem expetit. Sic ubi tigris, accepto clamore venatorum, expavit ad visum plagarum, et abrupit desidem soporem ; optat prælium, et solvit malas, et ungues acuit : deinde irrumpit in cateroas, et portat in faucibus vivum hominem, escam crudelibus catulis : sie princeps efferatus rabie, peragit pugnam adversus fratrem absentem. Et jam Aurora, surgens e lecto

111. 412. et 567.—124 Behot. perfudit sanguine somnum. 'vulnere pro sanguine posuit.' Schol. Alius Scholiastes, uti et marg. cod. Burm. sanguine tuetur. P. Burmannus ad Val. Flac. nostram lectionem stabilit.—125 Illi rapta quies legi jussit Bernartius.—131 Optimus Barthii codex, cruento; alii omnes

....

NOTÆ

123 Jugulum mox cæde patentem] Superiori lib. vs. 65. 'Secuique trementis Ora senis.' Cæde] Vulnere, quo cædes perpetrata.

124 Perfundit vulnere sommum] Vulnere, pro sanguine e vulnere profinente. Non perfudit somnum, sed * Eteoclem dormientem:

126 Monstris] Terroribus. Vanumque cruorem] Se perfusum enim sanguine vane crediderat.

127 Fratremque requirit] Ut vindictam sumat de eo.

129 In maculas] Cruceus legit in maculis, et dicit Papinium more suo respexisse ad illud magni magistri Æn. v. 'Horridus in maculis et pelle Libystidis ursæ:' tametsi vulgo ibi legatur 'jaculis.' Maculæ enim non bic, quibus tigris variatum corpus habet : sed intelligenda retia, uti et Varro lib. II. 'Septum totum grandihns maculis tegitur, ne eo involare aquila possit, neve ex eo evolare aves.' Aut certe foramina retis, uti accepit Cicero Verrina VII. 'Reticulumque ad nares sibi admovebat, tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ.' Inde Gallica vox Maille.

133 Ductor] Eteocles. In absentem consumit prælia fratrem] Imitatio Virgiliana Æn. v11. 'Et spe jam præripit hostem.'

134 Mygdoniis] Id est, Phrygiis. Mygdonia enim erat regio Phrygiæ, sic vocata a Mygdonibus Macedoniæ

712

130

Impulerat cœlo gelidas Aurora tenebras,185Rorantes excussa comas, multumque sequentiSole rubens : illi roseus per nubila serasAdvertit flammas, alienumque æthera tardoLucifer exit equo, donec pater igneus orbemImpleat, atque ipsi radios vetet esse sorori ;140Cum senior Talaonides, nec longa moratiDircæusque gradum pariterque Acheloius heros

Mygdonio, fugaverat a summo caelo frigidas umbras, motis humidis erinibus, et multum rutilans a sole pone venienti. Purpureus Lucifer illam versus sectit per tenebras tardos ignes, et deserit lento eque casum, jum non suum : donce lucis pater totus appareat, et ipsi sorori lumen adimat; cum longavus Talai filius, et Thebanus heros, et Calydonius, non multum cunctati e lectis presiliunt. Illos sommus

******

cum edd. vett. cruentis.—135 Exputerat corlo codex Leodensis Bernartii; ita quoque margo optimi codicis Barthiani.—138 'Omnino laudo veterem codicem nostrum, qui clara varietate scripturæ et rei præfert: Obvertit fammas, cum Glossa: 'Contra illam se vertit; alicnum id est diuraum, jam a Sole possessum.' Barth. Avertit fammas Taurin. Vide Drakenb. ad Sil. Ital. 1v. 88.—141 Scripti meliores Gronovii, Talaionides.—142 Dirczusque gradu unus

NOTE

populis, qui in Asiam Minorem illuc transvecti, ibi sedes posuerant. Dicit Mygdoniis, seu Phrygiis, quia Aurora nupserat Tithono Phrygio Laomedontis fratri.

136 Rorantes] Ros enim nocte plerumque cadit. Cicero de Divinat. lib. 1. 'Cum primum gelidos rores Aurora remisit.'

137 Rubens] Circa diluculum enim rubet cœlum. Seras] Quia Lucifer seu Stella Veneris serius omnibus astris ac planetis occultatur radiis solis.

188 Alienum] Quia jam a sole solo tunc possidetur, non amplius a ceteris astris. Tardo] Quia, ut diximus, serius occultatur radiis solis.

139 Lucifer exit eque] Noster eodem lib. 'Achelous Echinadas exit.' Idem Theb. vi. 'Venientem eludit et exit, Sponte ruens.' Fulgentius Astronomico: 'Metsm sol eminus exit.' Sic et alii passim. Lucifer autem, Stella Veneris. Equo] Poëtm singulis planetis dant unicum equum, Soli quadrigam, Lunze bigam. Peter igneuz] Sol, fons luminis. Orbem Impleat] Id est, educat se totum supra Horizontem.

140 Sorori] Lunæ. Quia Helios et Selene, id est, Sol et Luna, erant Hyperionis filii: vel quia Apollo, qui idem ac Sol, et Diana, quæ eadem ac Luna, filii erant Jovis et Latonæ.

141 Talsonides] Adrastus Talai filins. Quidam scripti habent, Talaionides. Quod melius. Homerus Iliad. B. Tids Ταλαίονίδαο άνακτος, Filins Talaionides regis. Longa] Hellenismus, pro longum.

142 Dircerus] Thebanus, Polynices, a Dirce fonte Bœotim. Acheloius heree] Tydeus, sic dictus ab Achelo fluvio Ætolim.

Corripuere toris: illos post verbera fessos, Exceptamque hyemem cornu perfuderat omni Somnus: at Inachio tenuis sub pectore regi Tracta quies, dum mente Deos inceptaque versat Hospitia, et quæ sint generis ascita repertis Fata movet. Postquam mediis in sedibus aulæ Congressi, inque vicem dextras junxere, locumque, Quo serere arcanas aptum atque evolvere curas, Insidunt; prior his dubios compellat Adrastus: Egregii juvenum, quos non sine numine regnis Invexit nox dextra meis, quibus ipse per imbres,

145

150

consperserat lolo cornu, faligatos tam excepta procella, quam pugna. At rex Inachius levem somnum sub pectore ceperat, dum volvit animo Deorum oracula, et novos hospites, el cogitat, quæ sint decreta fatorum de generis, quos invenerat. Postquam convenerunt in mediam aulam regia, et dederunt sibi invicem dextras, capiunt sedes in loco idoneo ad disserendum et agendum de secretis negotiis; prior Adrastus his verbis alloquitur incertos: Optimi adolescentes, quos nox fausla perduxit in meum regnum, non sine consilio Deorum, et quorum gressus ipse meus

****

Behot. recentiore atramento.—145 Behot. sub pectora. Vide Burm. ad Val. Flac. v1. 603.—146 Fracta quies Taurin. Burm. et Behot. Scholiastes explicat: 'Non perennis, sed interrupta;' quæ ad Fracta spectant. Tracta quies Petrens. Exc. Cantab. Dan. Put. Petav. Laur. Lipsian. Buslid. alii cum edd. omnibus. Vide Broukh. ad Propert. I. 14. 9.—147 Unus Behot. generis adsuta repertis; unus Barth. generis ascita reperti.—150 Unus Behot. aptumque evolvere; et sic etiam codex Burmanni. Taurin. habet: actumque revolvere. Burmanno arridet rò revolvere. Cf. Ovid. Met. x. 355. Virg. En. x. 58. Sed illi magis placet: aptumque evolvere curas.—153 'In præstantissimo libro claris literis scriptum est: nox dextra, cum nobis quidem inenarrabili glossæ facinore: 'id est, prospicia.' An dexteram 'prosperam' intelligendam voluit? Hæreo, clare enim scribitur. Et ita Leodensis liber Bernartii.' Barth. Taurin. Burm. Behot, Dan. Petav. Put. Petrens. Exc. Cantab. alii, cum edd.

NOTÆ

144 Cornu perfuderat omni Somnus] Somnus enim depingitur tenens cornu plenum sopore, quod spargit supra terram.

145 Inachio regi] Adrasto sic dicto vel ab Inacho primo rege Argorum, vel ab Inacho fluvio Argolidis. Et notanda hic elegantia Poëtæ, qui tres duces fluviorum cognominibus designavit.

146 Dum mente Deos] Id est, ora- atra.

cula, seu responsa Deorum.

147 Generis repertis] Agnoverat enim Polynicem et Tydeum eos esse, quos sibi generos portendebant fata.

149 Inque vicem dextras junxere] Ad fidem sanciendam futuri fæderis ac futuræ amicitiæ.

150 Curas] Negotia, quæ curas afferunt.

153 Nox dextra] Aliqui legunt nox atra.

Fulminibus mixtos, intempestumque TonantemHas meus usque domos vestigia fecit Apollo;155Non equidem obscurum vobis, plebique PelasgæEsse reor, quantis connubia nostra procorumTurba petant studiis: geminæ mihi namque, nepotumLæta fides, æquo pubescunt sidere natæ.Quantus honos, quantusque pudor (ne credite patri)160Et super hesternas licuit cognoscere mensas.

Apollo direxit usque in meam regiam, per pluvias fulminibus mixtas, et screm procellosum; non same arbitror ignotum esse vobis, et populis Gracia, quantu contentione multitudo procorum ambiat nostram affinitatem : dua namque filia, nepotum hilaris fiducia, propitiis astris mihi pubescunt. Quanta sit earum venustas et quanta modestiu (ne fidem adhibete genitori) poluistis videre inter hesternam

*****

vett. nox atra, quod sequentia firmant.—157 Esse rear Dan. et unus Behot. conubia nostra optimæ Barthii membranæ.—158 Taurin. Burm. Dan. Petev. Put. unus Behot. Laur. Lang. Lipsian. et Buslid. cum Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. petat; alter Bebot. nonnulli Barthiani, Petreus. et membranæ Gronovii, petant; quod habent edd. recent.—160 ' Melior videtur vet. cod. lestio: nec credite; nervosius

NOTÆ

154 Tonantem] Jovem, cnjus proprium epitheton Tonans, sumi pro aëre omnibus notum est.

155 Apollo] Acceptum vult Apollini, quod Polynices et Tydeus Argos venerint.

156 Pelasgæ] Argivæ. Nam tota Peloponnesus Pelasgia antiquitus appellata, auctore Plinio, a Pelasgo primo Arcadum rege, qui homines ab immiti et fera vita traduxit ad molliorem et humaniorem. Unde Pelasgi, idem qui Argivi et Arcades. Hi Peloponneso expulsi in Hæmoniam, quæ Thessalia vocata est postea, migrarunt ducibus Achæo, Phthio, et Pelasgo': unde sexta ætate a Curetibus et Lelegibus, qui deinde Ætoli ac Locri appellati sunt, fugati, pars in Cretam abierunt; pars in Cycladas insulas: alii Hestiotidem ad Olympi et Ossæ radices; alii Bœotiam, Phocidem, et Eubœam; Asiam

et Hellesponti oram ac Lesbum occuparunt alii. Complures in Saturniam, quæ est Italia, trajecerunt; seque indigenis miscuerunt. Athenas etiam venerunt, ut colligimus ex Thucydide. Vide Strabouem lib. v. et Dionysium Halicarnasseum lib. 1.

157 Connubia nostra] Seu nostrarum filiarum.

168 Turbs petant] Sic lib. 1. 'Plebs Argiva litant.' Lib. v1. 'Bellatrix sedere cohors. Et mox 'turba ruunt.' Lib. v11. 'Subeunt Tegezea juventus.' Et Eod. vs. 806. 'Sibi quisque cavent.' Quzedam editiones habent, petat.

159 *Eque* pubescunt sidere nate] Sie Theb. 1v. 'Sic hoc tibi sidere dextro Crescat onus.'

160 Honos] Hic pulchritudinem significat. Virgilius Æn. 1. 'Et lætos oculis afflavit bonores.'

Digitized by Google

Has tumidi solio, et late dominantibus armis Optavere viri, (longum enumerare Pharæos Œbaliosque duces,) et Achæa per oppida matres, Spem generis, nec plura tuus despexerat Œneus Fædera, Pisæisque socer metuendus habenis. Sed mihi nec Sparta genitos nec ab Elide missos Jungere fas generos : vobis hic sanguis, et aulæ

165

canam. Principes superbi solio, et late patenti imperio (prolixum foret recensere proceres Pharaos et Ebalios) et in urbibus Achais matres expetiverunt illas, ut spem propaganda sua stirpis: nec pater tuus Eneus, nec socer curru Pisao formidabilis plures affinitates spreverat. Sed non mihi licet assumere generos Sparta oriundos, nec missos ab Elide; ha mea filia, et jura mea sula destinabantur vobis

enim rem semovet.' Barth.---162 Taurin. unus Behot. Laur. Lipsian. Buslid. Lang. alii, areis pro armis. 'Inepti libri qui bic mutant: non noster.' Barth. Vide Nic. Heins. ad Ovid. Fast. 11. 195.---164 'Male hæc affecta arbitror; libri tames nihil mutant.' Bern. Vide Gronovium in Not. Var. ad l. 1.--167 Sed mihi sed Sparta edd. Gronov. Vcen. et Barth. unde nescio, nisi error sit in Gronoviana. Sed mihi nec Sparta Petrens. Exc. Cantab. Behot. Dan. Put. Petav. Laur. Lipsian. Buslid. Lang. alii, cum Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plan. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. et Delph.--168

NOTÆ

162 Has tumidi solio] Hæc artificiose, ne videatur eos inopia procerum destinasse generos, ait se multos rejeciase et honore præstantes.

716

163 Pharæos] Hi duces vocantur a Pharis, quod Laconize est oppidum, Homero Pharin, Lacedæmoniis Pharæ appellatum, non a Pharo Ægyptia. Fuerunt et duæ aliæ Pharæ, una in Messenia, altera iu Achaia.

164 Œbalios] Œbalii sunt Lacones, sic dicti ab Œbalo rege, qui suum nomen dedit exiguæ parti Laconiæ, quæ ab eo Œbalia dicta est. Et Achæa per oppida matres] Nibil affectum, inquit Gronovius, modo bene distinguas: viri (longum enumerare Pharæes. Œbaliosque duces, et Achæa per oppida matres): et viri, et matres per whee Achæas, pro filiis nempe, optavere illas vel sponsas, vel nurus, per quas genus suum propagarent. Achæa per oppida] Vide Theb. 1. 448. 165 Neo plura tuus despexerat Œneus Faedera] Hoc dicit, propter Dejaniram filiam Œnei, quæ a multis procis petebatur, quorum præcipui Hercules et Achelous, qui pro ea in singulare certamen descenderunt, in quo victus Achelons. Tuus] Quia Tydei erat pater Œneus.

166 Pisæisque socer metuendus habenis] Œnomaum intelligit, qui hac lege, ut jam dixinus, currebat cum procis filiæ suæ Hippodamiæ, ut victum certa mors maueret, victor vero Hippodamiam in virtutis præmium duceret uxorem. Unde metuendum vecat.

167 Sporta] Urbs nobilissima Laconize capat. Vide superiori lib. vs. 269. Elide] Elis, provincia et urbs Peloponnesi, notissima delubro Olympit Jovis, et ludorum elaritate, fastos Græciæ complexo.

168 Hic sanguis] Hæ meæ natæ.

Cura meæ, longo promittitur ordine fati.170Di bene, quod tales stirpemque animosque venitis,
Ut responsa juvent: hic duræ tempore noctis170Partus honos: hæc illa venit post verbera merces.Audierant: fixosque oculos per mutua paulum
Ora tenent, visique inter sese ordine fandiCedere: sed cunctis Tydeus audentior actis175Incipit: O quam te parcum in præconia famæ
Mens agitat matura tuæ, quantumque ferentem
Fortunam virtute domas! cui cedat Adrastus

longa fatorum serie. Dii bene verterunt, quod tales venitis genere et animo, ut oracula placeant. Hoc decus vobis comparatum est tempore acerbæ noctis: hoc præmium contigit vobis post receptos ictus. Ut audicerunt, uterque paulum tenet fixa lumina in vultum alterius, et visi sunt sibi invicem deferre primum locum loquendi. Sed Tydeus audacior in omnibus factis orditur: O quam animus prudens te reddit modestum in prædicandis tuis lawdibus, et quantum supras prosperam fortunam moderatione tua! Cui Adrastus peritia regnandi inferior est? Quis ig-

****

Beliot. et sanguis.—169 Jura, pro Cura, lapsus est operarum in ed. Gronoviana; hinc invasit alias tres Veen. Delph. et, quod magis mirandum, Bip. quanvis correxerat Gronovius in Erratis.—178 'Magis heroicum et virile est in rem præsentem quod noster codex præfert: post vulners merves. Ita Papinius ipsemet lib. 1. 474.' Barth.—178 Unus Behot. exhibet animes, et suprascriptum alio stylo, oculos.—174 Edd. vett. visisque inter sese. 'Corruptus literula locus sententiæ facit noctem: quam facile dispelles, si ut reposui, legas, visique inter sese, nec dubium quin Papinius ita scripserit.' Bern.—175 Tydeus endacior Taurin. Burm. et Behot. Vide Burm. ad Ovid. Art. Am. 1. 608.—178 Margo ed. Barth. cedit Adrastus.—187 Tu potiv es,

NOTÆ

170 Quod tales stirpem animosque] Hellenismus, et subintelligenda particula kard. Tales] Sic fortes et nobiles.

171 Ut responsa juvent] Ut me delectet tales generos Apollinis responso meruisse. Duræ noctis] Cujus nimirum injuria coacti fuerant recipere se Argos.

172 Post verbera] Intelligit rixam ortam inter Tydeum et Polynicem ad portam aulæ suæ, in qua rixa multos ictus pugni et calcis sibi invicem inflixerant.

175 Sed cunctis Tydeus audentior

actis] Talis ubique depingitur.

176 O quam te parcum, &c.] Hec est, nimio pudore plurimum tuis laudibus detrahis.

177 Quantumque ferentem Fortunem virtute domas] A vento secundante sumta metaphora. Similis apud Senecam Ep. 22. 'Nec instare Fortunæ ferenti.' Noster Pietate Abascantii: 'Tenor idem animo, moresque modesti Fortuna crescente manent.' Paulus Consul apud Livium Dec. v. lib. v. in exhortatione a suos post victum et captum Perseum regém Macedoniæ: 'Exemplum insig-

Imperiis? quis te solio Sicyonis avitæ Excitum infrænos componere legibus Argos Nesciat? atque utinam his manibus permittere gentes, Jupiter æque, velis, quas Doricus alligat undis Isthmos, et alterno quas margine summovet infra:

noret te evocatum fuisse ex Sicyone avito solio, ut legibus mansuefaceres indomitos Argivos? Atque utinam tibi placuisset, juste Jupiter, tradere his manibus regendos populos, quos Isthmos Doricus aquis circumscribit, et quos infra repellit utra-

NOTÆ

ne cernitis mutationis rerum humanarum. Vobis hoc præcipue dico, juvenes. Ideo in secundis rebus nihil in quemquam superbe ac violenter consulere decet : nec præsenti credere fortunæ, cum quid vesper ferat incertum sit. Is demum vir est, cujus animum, nec prospera flatu suo, nec adversa infringat.' Et Aristoteles negat Ethic. 1. facile esse, sine virtute, ferre ut decet res secundas. ⁴Ανευ της αρετης ου βαδιον φέρειν ευμελώς τὰ εὐτυχήματα, quia, ut ait Niobe apud Libanium, al εὐτυχίαι πολλάκις την γνώμην διαφθείρουσι, res secundæ sæpius corrumpunt mentem. Et Livius lib. 1v. ' Magnos animos magnis honoribus fieri.' Et Virgilius Æn. x. 'Nec servare modum rebus sublata secundis.

179 Sicyonis avita] Sicyon caput modicæ regionis in Achaia Peloponnesi, Sicyoniæ dictæ, in qua primum regnasse ferunt Adrastum, et ex ea rogatum ab Argivis transtulisse regiam Argos, ut rudes Argivorum mores naturæ suæ lenitate mansuefaceret. Avitæ] Quia regnum Sicyonis a majoribus acceperat Adrastus, per Lysianassam matrem, quæ ex regibus Sicyonis originem ducebat. Vide Pausaniam in Corinthiacis. In hac urbe regnatum fuisse mille circiter annis testis est Apollodorus, et Castorin excerptis Euseb. et ex iis Chronicon Eusebianum : hoc est sub regibus 967. vel 969. sub sacerdotibus tribus et triginta vixisse. Pausanias vero in Corinthiacis postremum regnasse Zeuxippum tradit, eoque mortuo Agamemnonem Sicyoniam rem ad Mycenæos transtulisse.

180

181 His manibus] Adrasti scilicet. Optat enim hoc versu et duobus sequentibus Adrasto totius mundi imperium. Isthmus enim Peloponnesios cum ceteris Græcis alligat: separat autem ab iisdem alterno margine, utroque videlicet littore, reliquas gentes orbis terrarúm.

182 Quas Doricus alligat undis Isthmos] De Isthmo vide lib. superiori vs. 120. Doricus] A Doriensibus, Doridis regionis Malliaco sinui adjacentis populis. Dores enim seu Dorienses hac regione profecti, ducibus Heraclidis seu Herculis posteris, Peloponnesum, pulsis Pelopidis, occupaverunt; quod accidit 80. annis post Trojanum excidium. Tentaverant quidem Heraclidæ reditum in Peloponnesum post mortem Eurysthei, sed repulsi, cæso Hyllo Herculis filio, ausis exciderant. Vocat itaque Poëta Isthmum Doricum, non quod jam Dores Peloponnesum occupavissent, sed quia post centum annos hanc regionem obtinuerunt. Alligat undis] Isthmus enim undique mari circumscribitur, nisi qua jungitur Helladi seu Græciæ.

183 Et alterno quas margine summo-

719

185

190

Non fugeret diras lux intercisa Mycenas, Sæva nec Eleæ gemerent certamina valles, Eumenidesque aliis aliæ sub regibus, et quæ Tu potior, Thebane, queri : nos vero volentes, Expositique animis. Sic interfatus, et alter Subjicit : Anne aliquis soceros accedere tales Abnuat ? exulibus quanquam patriaque fugatis Nondum læta Venus, tamen omnis corde resedit Tristitia, affixique animo cessere dolores. Nec minus hæc læti trahimus solatia, quam si

que ora: non sol interruptus vitaret horrendas Mycenas, nec valles Elidis flerent sæta prælia, nec aliæ furiæ alios agitarent principes, nec essent, quæ tu, Thebane, tam juste incusas. Nos vero libentes, promtisque animis, delatum honorem accipimus. Sic locutus est, et alter addidit: Anne aliquis recusaret tales soceros, cum sese offerunt? Quamvis nuptiæ nondum sint gratæ profugis, et patria extorribus, tamen omnis mæror noster pacatur, et luctus inkærentes animo migraverunt; nec minus hilares hoc levamentum accipimus, quam si navis fracta repido vento

*****

Thebane Taurin. Burm. et unus Behot. Tu polis Thebane alter Behot.-200

NOTÆ

vet infra] Intelligit supra gentes quæ intra Isthmum comprehendebantur, nunc designat has regiones, quas Isthmus utraque ora summovet, id est, reliquam Græciam. Et forsan Poëta habuit ante oculos hos versus Ovidii Mět. vI. Fab. 8. 'Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo, Exteriusque sitæ bimari spectantur ab Isthmo.'

184 Non fugeret diras lux intercisa Mycenas] Id est, si tu Adrastus regnasses in tota Græcia, non sol interruptus fugisset diras Mycenas. Et tangit fabulam, qua sol dicitur refugisse in sua vestigis, ne videret convivium in quo Atreus Thyesti fratri filios epulandos apposuerat. Sed veritatis hoc est, ut dicit Hyginus, Atreum apud Mycenas primum solis eclipsim observasse: cui invidens frater, ex urbe discessit.

185 Sava nec Eleæ gemerent certa-

mina valles] Alludit ad fabulam qua dicitur Œnomaus procos filiæ suæ Hippodamiæ victos certamine currus occidisse. Eleæ] Quia stadium Œnomai erat in Elide. Vide supra.

186 Eumenidesque aliis aliæ sub regibus] Subintellige, non essent. Et quæ Tu potior, Thebane, queri] Id est, nec essent ea, de quibus tu potiori jure quereris, o Thebane. Mens vero totius loci est: Nec crimina committerentur sub aliis regibus, nec tibi denegaretur regnum, o Thebaue. Floreret enim virtus sub Adrasti imperio, et jus suum unicuique tribueretur.

188 Alter] Polynices.

190 Exulibus quanquam patriague fugatis Nondum læta Venus] Exulibus enim ac extorribus nihil dulce potest esse. Læta Venus] Quia vota sunt ista felicium.

193 Quam si Præcipiti, &c.] Com-

Præcipiti convulsa Noto prospectet amicam Puppis humum: juvat ingressos felicia regni Omina quod superest fati vitæque laborum Fortuna transire tua. Nec plura morati, Consurgunt: dictis impensius aggerat omne Promissum Inachius pater, auxilioque futurum Et patriis spondet reduces inducere regnis. Ergo alacres Argi, fuso rumore per urbem Advenisse duci generos, primisque Hymenæis Egregiam Argian, nec formæ laude secundam Deipylen, tumida jam virginitate jugari,

195

200

cornat salutarem terram. Expedit nobis, ingressis faustis auspiciis regnum tuum, transigere sub patrocinio tuæ fortunæ quod nobis reliquum est annorum ærumnarumque vidæ. Nec plus cunctati, consurgunt. Inachius pater confirmat verbis expressioribus cunctas pollicitationes suas, promittitque, se eos adjuturum, et in patriam reversos restituturum in sedem avorum. Itaque gaudentes Argivi, sparso nuntio per civitatem, generos advenisse regi, et formosum Argiam, et Deipylen non illi pulchritudine inferiorem, plena jam virginitate, mox fore junctas primis

*****

Taurin. reduces reducere regnis.—203 Unus Behot. adventasse, et pro v. l. advenisse.—204 Deiphilen Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Scribendum Deipylen; nam Græcis $\Delta \eta \bar{\imath} \pi \delta \lambda \eta$ est; et sic correxit Gronovius in Erratis: male tamen Editores

NOTÆ

paratio adumbrata ex Homerica Odyss. ¥.

195 Juvat ingressos felicia regni Omina] Pro juvat ingressos felicibus ominibus regnum tuum.

197 Fortuna tua] Sub tutela fortunæ tuæ. Enitendum est enim miseris, ut adjungantur felicibus : sperare enim possunt eorum patrocinio se adversam fortunam superaturos. Et videtur Poëta illud Lucani ante oculos habuisse : 'Fatis accede Deisque, Et cole felices.'

199 Inachius pater] Adrastus.

200 Et patriis spondet reduces inducere regnis] Idem tradit Apollodorus lib. 111.

202 Primis Hymenais] Sic lib. 111.

'Ex quo primus Hymen.' Silius lib. 1. 'Virgineis juvenem tædis primoque hymenæo Imbuerat conjux, memorique tenebat amore.' Ubi 'primus' dicitur sine respectu ad secundas nuptias. Et 'Hymenæus' hic samitur pro nuptiis. Hymes enim sen Hymenæus nuptiis præsidet.

204 Deipylen [Deiphilen] Melius Deipylen, ut habent quidam Mss. et Apollodorns. Tumida jam virginitate] Prudentius contra Symmachum lib. 11. 'Cum thalamis habilis tumuit vigor.' Virginibus enim in plena pubertate corpus intumescit, præsertim pectus et mammæ, hinc 'tumida virginitas.' Turneb, lib. xxv. cap. ult.

Gaudia mente parant : socias it Fama per urbes,	205
Finitimisque agitatur agris, procul usque Lycæos	
Partheniosque super saltus, Ephyræaque rura.	
Nec minus Ogygias eadem Dea turbida Thebas	
Insilit, et totis perfundit mœnia pennis,	
Labdaciumque ducem præmissæ consona nocti	210
Territat, hospitia, et thalamos, et fœdera regni,	
Permixtumque genus: (quæ tanta licentia monstro?	
Quis furor est?) jam bella canit: diffuderat Argos	
Expectata dies: læto regalia cœtu	
Atria complentur, species est cernere avorum	215

suptiis, sibi proponunt animo lætari. Fama pervadit confæderatas urbes : et circumfertur per vicinas regiones, procul usque et ultra sylvas Lycæas, et Parthenias, ac agros Corinthios. Nec segnius idem tumultuosum numen subit Thebas Ogygias, et totis alis conspersit muros, et perculit principem Thebanum, jactans hospitia, et nuptias, el regni fædus, et junctam affinitatem : omnia hæc convenientia viso prateritæ noctis. Quæ tanta libertas monstro ? quæ rabies est ? Jæn minatur bellum. Dies expectata Argos gaudio repleverat. Regia atria complentur hilari conventu.

****

Bipontini, Deiphylen, quod erat mutandum.-206 Finitimis agitalur optimæ Barthii membranæ, Taurin. et Behot .- 209 Insidit et totis Lipsian. et Venett. perfudit Taurin.-210 'In optimo libro est noctis; quod repudiandum tamen

NOTE

206 Lucaos Partheniosque super saltus] Id est, super nemora Lycsei et Parthenii montium Arcadiæ.

207 Ephyræa] Corinthia. Corinthus enim prius Ephyre dicebatur.

208 Ogygias] Ab Ogyge, vel conditore Thebarum, vel rege Bæotiæ. Dea turbida] Fama, que turbas excitat, terroremque fert. Thebas Insilit] Horatius arte Poëtica: 'Ardentem frigidus Ætnam Insiluit.' Valerius Flacens lib. vIII. ' Mox attonita cum virgine puppim Insilit.' Lucanus lib. 111. 'Insiluit, solo nociturus pondere, puppim.'

209 Totis pennis] Fama enim alas habet. Vide hujus descriptionem Æneid. 1v. et Ovidii Met. XII.

210 Labdaciumque ducem] Eteoclem a Labdaco proavo. Consona] Nempe his, quæ præcedenti nocte Laius Stat.

Delph. et Var. Clas.

dixerat nepoti Eteocli, his versibus : 'Jamque ille novis (scit fama) superbit Connubiis, viresque parat,' &c.

212 Permixtumque genus] Connubio et affinitate. Monstro] Famæ. Sic Virgilius de Fama Æneid. 1v. ' Monstrum horrendum, ingens,' &c.

218 Jam bella canit] Nisi Eteocles regnum sponte redderet, rumor erat Polynicem, fretum auxilio soceri, illud armis repetiturum.

215 Species est sernere avorum] Tangit hic morem Romanorum : in atrija enim majorum imagines collocabant. Virgilius Æneid. v11. 'Quinetiam veterum effigies ex ordine avorum Antiqua ex cedro.' Plinius lib. xxxv. cap. 2. 'Aliter,' inquit, 'apud majores in atriis hæ imagines crant, quæ spectarentur, non signa externorum artificum, nec ærea, nec mar-2 Z

Cominus, et vivis certantia vultibus æra. Tantum ausæ perferre manus: pater ipse bicornis In lævum prona nixus sedet Inachus urna. Hunc tegit Iasiusque senex, placidusque Phoroneus,

Licet propius aspicere imagines majorum, et æneas statuas vultus mire exprimentes. Tantum doctæ manus excelluere. Ipse pater Inachus bicornis nixus in latus sinistrum sedet urna inclinata. Hunc longævus Iasius occulit, et pacificus Phoro-

****

purior illa locutio evincit.' Barth.-217 ' Hanc scripturam agnoscit Lutatius; agnoscit etiam præstans ille codex, glossam adjiciens: ' Tantum studuerunt efficere manus artificum.' Idem. Ita quoque Petrens. Taurin. Burm. et Exc. Cantab. cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. proferre Put. Petav. Behot. Lipsian. Laur. Lang. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Grasser. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. et sic scribendum docet Marklandus ad Sylv. v. 3. 132. præferre Dan. et Buslid. Vide ad Tibull. 111. 1. 1.

NOTÆ

morea : expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, ut essent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera; semperque defuncto aliquo totus aderat familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus : stemmata vero lineis discurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur, et monumentis rerum in magistratu gestarum.' Porro ejusmodi majorum imagines cum titulis suis in prima parte ædium collocabantur, ut posteri eorum virtutes non solum legerent, sed etiam sequerentur ac imitarentur, ut tradit Valerius Maximus. Non autem omnibus imaginem sui ponere licebat, sed iis tantum qui magistratus curules gesserant: quales fuerant ædiles curules, prætores, censores, et consules.

216 Et vivis certantia vultibus æra] Virgilius Æneid. v1. 'Et vivos ducent de marmore vultus.' Bernartius in Omissis ultimam vocem æra reformat in ora, ex Lipsio, qui negat ullam in atriis fieri æris mentionem. Sed certe locum hune non examinavit eruditus interpres. Mox enim describitur Inachus bicornis sedens et nixus prona urna. Atqui id absur-

dum est dicere de imaginibus illis cereis, quæ nimirum vultus duntaxat exprimebant, ut ex Plinio constat, loco supra laudato: cumque idem scribat alias circa limina fuisse imagines ex solidiore materia, idque ex Virgilio supra, quid vetat in atriis collocare statuas ex ære, quo nihil fere perennius, aut ad memoriam posteritatis aptius? Firmat autem lectionem hanc, æra, Ovidius Fast. vi. 'Vidimus ornatos ærata per atria picta Veste triumphales occubuisse senes.' Sed correxit etiam Lipsius, et legit cerata. Vide eum Elect. 1. cap. 29. ubi morem hunc, quem tangit hic Papinius, fuse explicat.

217 Ausæ] 'Audaces' pictores, sculptoresque, ac cognatæ artes, operaque eorum 'improba' et 'audacia' dicuntur, utpote naturæ æmula. Pater ipse bicornis In lævum prona nixus sedet Inachus urna] Inachus, primus rex Argorum, in flumen sui nominis mutatus dicitur. Repræsentabantur autem fluvii tauriformes, (unde bicornis,) et innixi urnis emittentibus aquam. Virgilius Æneid. VII, 'Cælataque amnem fundens pater Inachus urna,'

Et bellator Abas, indignatusque Tonantem220Acrisius, nudoque ferens caput ense Corcebus,
Torvaque jam Danai facinus meditantis imago :
Exin mille duces ; foribus cum immissa superbis
Unda fremit vulgi : procerum manus omnis, et alto
Quis propior de rege gradus, stant ordine primi :
225
Interior sacris calet, et sonat aula tumultu
Fœmineo : casta matres cinxere corona220

neus, ac fortis Abas, et Acrisius, qui aspernatus est generum Jovem, et Coræbus portans stricto gladio caput monstri, quod occiderat, et trux effigies Danai jam erimen cogitantis : deinde mille imagines principum ; ubi multitudo populi strepentis ingressa est magnificas portas : totus optimatium cætus, et qui propius magnum regem vel genere vel dignitate altingunt, tenent primum ordinem. Interior pars regiæ calet sacrificiis, et mulisbri strepitu percrepat. Matrona Argiva cir-

et III. 3. 9.—219 Phoroneos Dan.—223 Exhine mille duces; foribus commissa superbis Taurin. et Behot. 1. a manu secunda; Exin mille duces; foribusque immissa superbis Behot. Burm. Aldd. Colin. Gryph. et Basil. quod probat Burmannus; ita etiam Heinsius ad Claud. xv. 138. Exin mille duces; foribus cum immissa Dan. Put. Petav. Buslid. Laur. Lang. Lipsian. Lindenbrog. Cruc. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. —227 Behott. 1. 2. Taurin. et Dan. casta matrum; sed in vetustiore Behot.

NOTÆ

219 Iasius] Iasus Triopæ filius, rex Argorum. Vide Pausaniam Corinthiacis. Placidusque Phoroneus] De Phoroneo, vide lib. I. 250. Dicitur placidus, quod feros hominum mores mansuefecerit, et dispersos coëgerit in unius nrbis jus.

220 Abas] Abas Lyncei filius, rex duodecimus Argorum. Dicitur bellator, quia fuit vir fortis et solertis ingenii, et ab eo reges Argorum Abantiadæ dicti sunt: pater fuit Præti et Acrisii. Indignatusque Tonantem Acrisfus] Acrisius, rex Argorum, Abanti patri successit. Dicitur indignatus Tonantem, quod ubi rescivit Danaën filiam peperisse ex Jove filium, illam in arcam inclusit cum puero, arcamque in mare projecit. Nota fabula Danaës.

221 Nudoque ferens caput ense Corabus] Corcebus ille est, de quo mentio fit superiori libro, et qui Pænen occidit, cujus caput sectum ense ferebat.

222 Torvaque jam Danai facinus meditantis inago] Danaus hic, pulso Gelanore Agenoris filio, Argorum imperium obtinuit. Monitus vero ab oraculo se a fratris filio interfectum iri, procuravit nuptias suarum filiarum cum filiis sui fratris Ægypti : totidem enim filiæ erant Danao, quot filii fratri : filiabusque præscripsit, ut prima nocte sponsos occiderent : quod et illæ fecerunt; sola Hypermnestra Lynceo pepercit, qui postea Danaum occidit. Torve] Ut qui jam meditabatur tantum scelus.

224 Unda fremit vulgi] Imitatus est Virgilium Georg. 11. 'Mane salutantum totis vomit ædibus undam.'

225 Queis propior de rege gradus] Illi qui propiore gradu seu sanguinis seu dignitatis regem attingunt.

Argolides: pars virginibus circum undique fusæ Fædera conciliant nova, solanturque timorem. Ibant insignes vultuque habituque verendo Candida purpureum fusæ super ora ruborem, Dejectæque genas: tacite subit ille supremus Virginitatis amor, primæque modestia culpæ Confundit vultus: tunc ora rigantur honestis

cumdedere sponsas pudico circulo. Pars undique stipantes virgines commendant eis bona nuptiarum, et levant earum metum. Incedebant conspicuæ forma, et vestitu pudico, habentes niveum vultum suffusum roseo rubore, et demittentes oculos. Ultimus ille virginitatis affectus tacite venit eis in mentem, et pudor primæ culpæ conturbat faciem : tunc genæ earum decenti rore humectantur, et lacrymæ

pro v. l. casta matres.—228 Argolicas in quibusdam; sed vide Nic. Heins. ad Ovid. Tom. r. p. 45.—229 Taurin. conciliant sacra.—230 Behott. 1. 2. habita vultuque verends.—231 'Hæc est verissima lectio, quam et optimi codicum repræsentant.' Barth. Ita quoque Lipsian. Laur. Petrens. Burm. Exc. Cantab. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. pudorem exhibent Behott. 1. 2. Lang. Buslid. Dan. Taurin. Petav. et Put. quod receperunt Lindenbrog. et Cruc.—232 Laur. Lang. Lipsian. Buslid. Behott. 1. 2. Dan. Put. Petav. alii, cum Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. tacitæ; Barthius in Advers. lib. xxv. cap. 18. scribi jussit tacite; et sic in edd. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. quod testantur etiam Exc. Cantab. Petrens. et Taurin.—233 In optimis Barthii membranis hic error est insignitus; clare enim

NOTÆ

227 Casta corona] Corona hic eodem sensu sumitur, quo superiori libro : 'Latus omne virum stipante corona.' Pro turba et circulo circumstantium matronarum Argivarum. Mos enim novis nuptis adesse matronas. Claudianus de nuptiis Proserpinæ : 'Reginam casto cinxerunt agmine matres Elysiæ, tenerosque levant sermone dolores,' &c. Quidam per coronam hic intelligant serta et coronas, quibus novæ nuptæ caput ornabatur. Sertorum ac coronarum usus etiam in nuptiis. Theocritus Epithalamio Helenes : Πράτα τοι στέφανον λωτώ χάμαι αθξομένοιο Πλέξασαι. Primæ tibi coronam ex humi nascente Loto plectentes. Claudianus lib. II. Raptus Proserpinæ : 'Tu festas, Hymenæe, faces,

tu, Gratia, flores Elige, tu geminas Concordia, necte coronas.'

228 Argolides] Sic Ovidio, 'Argolis Alcmena' Met. 1X., et 'Argolides puppes' Remedio Amoris, et Nostro in omnibus locis præterquam in Theb. 1V. 'Argolicasque habitu præstabo maritas.' Ubi etiam 'Argolidas' legendum est.

229 Solanturgue timorem] Hunc locum imitatus Claudianus loco supra citato.

232 Dejectæque genas] Sic, Epithalamio Stellæ, de Violantilla dicit Noster : 'Lumina demissam, et dulci probitate rubentem.'

233 Primæque modestia culpæ] Culpam putant amissionem virginitatis.

724

THEBAIDOS	LIB.	11.	72
LU PPUTTOS	LID.	11.	144

Imbribus, et teneros lacrymæ juvere parentes.235Non secus ac supero pariter si cardine lapsæPallas et asperior Phœbi soror, utraque telis,Pallas et asperior Phœbi soror, utraque telis,Utraque torva genis, flavoque in vertice nodo,Illa suas Cyntho comites agat, hæc Aracyntho:240Tunc, si fas oculis, non unquam longa tuendo240Expedias, cui major honos, cui gratior, aut plusDe Jove; mutatosque velint transumere cultus,

placuere mollibus parentibus. Ut si Minerva, et acrior soror Apollinis una descendant e supera plaga, utraque cum suis armis, utraque terribili vultu, et flavis capillis nodo in summo capite collectis, illa ducat suas Nymphas ex Cyntho, hæc ex Aracyntho: tunc, si liseret oculis mortalium numina videre, nunquam discerneres, diu spectando, cui major venustas esset, aut quæ magis placeret, aut quæ plus haberet de Jove: et si vellent permutare invicem insignia, pharetræ conveni-

****

præferunt: molestia culpæ.-235 'Somniavimus olim (Advers. lib. XXII. cap. 22.) memores hic rescribendum; sed spernenda non est adolescentis nostra conjectura: lacrymæ juvere pavores; quæ sane esset elegans sententia et lectio.' Barth. Vide Advers. lib. XXV. cap. 18.-239 Optimæ Barthin membranæ: Chinto c. a. h. Arachinto.-240 Ald. 2. Colin. Gryph. et Basil. nonnunquam. 'Non dubito quin hæc commentitia sit lectio, ac omnino rescribendum: non unquam.' Bern. At si inspexisset Ald. 1., vidisset nonurg; unde error ortus est. non unquam exhibent omnes codd. cum edd. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. et recent.-242 Put. Petav. Lang. Laur. Basild, Lipsian. alii cum Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. et Cruc. mutaosque veilt; Petres. Exc. Cantab. Taurin. Busind, Behott. 1. 2. Dan. et optimæ Barthii membranæ, cum Amstel. Gronov. et

NOTÆ

235 Et teneros lacrymæ juvers parentes] Quia lacrymæ erant signum ingenui pudoris.

237 Asperior Phæbi soror] Diana. Asperior] Fratre scilicet, quia ille mites excoluit artes, ut musicam, et medicinam: illa vero duriores et asperiores, ut venationem. Telis] Id est, armis.

238 Utraque torva genis] Aliquid enim torvi habebant in vultu hæ Deæ, quod contraxerant ex exercitationibus, quibus deditæ erant : Pallas enim bello operam dabat ac præsidebat ; Diana vero venationi, quæspecies est belli.

239 Cyntho] Cynthus mons Deli, ut jam diximus. Aracyntho] Aracynthus mons Atticæ, sacer Minervæ. Unde Virgilio dicitur Ecl. 11. 'Actæus Aracynthus.'

240 Si fas oculis] Supple, Deas cernere. Mortalibus enim aspicere cœlites non concessum est. Non longa tuendo] Id est, quamvis diu intuearis.

241 Honos] Jam observavimus 'honorem' Nostro sumi quandoque pro pulchritudine, ut supra : 'Quantus honos, quantusque pudor.'

242 De Jove] Utraque enim erat filia Jovis. Mutatosque velint transumere cultus] Addendum 'si,' et si velint, &c. Id est, si permutarent hahitus insigniaque.

Digitized by Google

Et Pallas deceat pharetras, et Delia cristas. Certant lætitia, Superosque in vota fatigant Inachidæ, quæ cuique domus, sacrique facultas. Hi fibris, animaque litant, hi cespite nudo: Nec minus auditi, si mens accepta meretur

rent Palladi, et cristæ Dianæ. Argivi certatim exultant, et preciðus lassant Superos, ut cuique fortuna est, et facultas sacri faciendi. Hi sacrificant victimas; hi litant solo gramine: nec minus grati, si purus animus numina sibi thure conci-

****

recentt. mutatosque velint; quod probat Burmannus.—243 'Stupide in nonnullis exemplaribus scriptis: Et Pallas doceat.' Barth.—245 'In optimo libro est sacrisque, sed perperam.' Idem.—247 'Stulta omnino lectio, licet multi eam libri defendant. Quid enim mirum audiri eos, qui mentem suam probant Superis? At optimæ membranæ, conditionem omnem seponentes: sic

NOTÆ

243 Et Pallas deceat pharetras] Hypallage, id est, Pharetræ decerent Palladem. Pharetra autem erat cum arcu insigne Dianæ: sicut galea, cui crista apponitur, lancea, et ægis erant insignia Palladis. Delia] Diana a Delo insula, in qua nata est.

244 In vota fatigant] Noster etiam Pietate Abascantii : 'Dum nocte dieque fatigas Numina.' Et Horatins : 'Prece, qua fatigent Virgines sanctæ minus audientem Carmina Vestam.' Id est, diu invocant.

245 Inachidæ] Argivi. Quæ cuique domus, sacrique facultas] Id est, unusquisque pro viribus sacra faciebat.

246 Animaque] Id est, vivis hostiis, victimisque. Cespite nudo] 'Farre,' quod idcirco ' pium ' vocat Horatius.

247 Nec minus auditi, si mens accepta meretur Thure Deos] Id est, non minus exandiuntur hi, qui thure placant Deos, quam illi qui hostias immolabant. Victimarum enim loco, ut ait hic eleganter Lactantius, sola etiam bona conscientia Diis litatur. Unde apud Platonem in Alcibiade secundo refertur Ammonem, consulentibus Atheniensibus, ac petentibus, cur a Lacedæmoniisvincerentur, cum ipsi tam opimas ac electas victimas Superis immolarent; Lacedæmonii vero nihil tale curarent; hoc. unum respondisse, eiopnulav Lacedæmoniorum, id est, bona verba Deo esse gratiora, quam universas Græcorum victimas. Bona autem verba interpretatur Socrates ibidem preces rite conceptas justasque: additque Deos non victimis, sed justis precibus votisque solum placari. Absurdum enim esset, ait, et ingemiscendum, si Dii dona nostra spectarent, non animum. Sic et Xenophon de eodem Socrate refert Memorab. lib. 1. dicente, cum sacrificaret parva de parvis, nihil se deteriore conditione iis credere, qui de multis ac magnis multa ac magna immolant. Nam neque Diis honestum fore, si magnis sacrificiis magis delectarentur, quam parvis: sæpenumero enim ea, quæ ab improbis proficiscantur, gratiora eis futura, quam quæ a viris bonis ; neque hominibus vitam esse optabilem, si quæ ab improbis donentur. Diis sint gratiora, quam quæ a probis. Quin existimabat Deos immortales hominum piorum cultu et muneribus maxime delectari.

726

Digitized by Google

Thure Deos, fractisque obtendunt limina sylvis. Ecce metu subito (Lachesis sic dira jubebat) Impulsæ mentes; excussaque gaudia patris, Et turbata dies: innuptam lumine adibant Pallada; Munychiis cui non Argiva per urbes

liat, et ornant fores ruptis ramis. Ecce perculsi sunt animi repentina formidine, (sic aspera Lachesis volebat,) et erepta patris latitia, et turbatum est festum. Ibant cum facibus ad templum intemerata Minerva ; a qua Larissa Argiva, inter oppida,

****

mens accepta meretur.' Idem.—248 Burmanni codex : lumina.—249 'Omnino dura scribendum, ut edidit Lindenbrogius, et noster codex confirmat.' Barth. dura habent etiam Dan. Petav. et Put. dira Behott. 1. 2. Petrens. Exc. Cantab. Burm. Taurin. Lipsian. Lang. Laur. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Grasser. Gerart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delpl... 250 Put. Petav. optimæ Barthii membrauæ, ejnadem duo alii, Buslid. Lang. Laur. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. gaudia vulgi; quod minime contemnendum putat Barth. gaudia patris Petrens. Burm. Taurin. Exc. Cantab. Dan. Behot. 1. Lipsian. Pulmannianns Barthil, Venett. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. gaudia patrum Behot. 2. et alius Barthianus; gaudia patri Nic. Heinsius ad Sil. Ital. 11. 592.—261 Taurin. Buslid. Lipsian. Laur. Dan. Petav. Put. Behott. 1. 2. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. limine; Petrens. Lang. Exc. Cantab. omnes Barthiani, Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. et recentt. lumine, probante Burmanno, cujus codex exhibet: insupta limina adidant Pallados; quod tamen vērsus non admittit..—252 Monsiohiis Petrens. Exc. Cantab. Dan. Petav. Put. et Behot. 1. 2. et sic etiam legebat Lutatius, vetus Scholiastes; Monychis Taurin. et Burm. et ita ex codd. legi jussit Nic. Heinsius ad Ovid. Met. 11. 709. ubi vide Burmannum. Cf. Juvenal. Sat. 11. 254. et Kœnig. ad Pers. Sat. 1. 4. Steplanus Byzanti-

NOTÆ

248 Fractisque obtendunt limina sylvis] Moris enim erat, ut limina nnbentium ramis et frondibus ornarentur. Sic Epithal. Stellæ: 'Fronde virent postes.' Catullus in nuptiis Pelei: 'Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.' Sylvis] Id est, ramis ex arboribus decerptis.

249 Lachesis] Una e Parcis. Unam pro omnibus posuit.

251 Lumine adibant] Quidam codices, limine, habent. Sed melius lumine. Colebantur enim numina luminibus accensis ritu usitato, præsertim Pallas et Diana, quibus virgines nupturæ initiabantur. Lamine ergo adibant Pallada, facibus nempe nuptialibus. Sed et vulgari genere luminum Dea coli poterat extra nuptias. Noster infra : 'Actæas tibi rite faces, et ab arbore casta Nectent purpureas niveo discrimine vittas.'

252 Munychiis] Id est, Atticis. Munychia enim erat tumulus in Cherronesi formam curvatus, a quo murus quadraginta stadiorum longitudine extendebatur, Athenas cum Pirzeo, duobusque aliis portubus conjungens. Athenis etiam religiose culta Pallas.

250

Posthabita est Larissa jugis: hic more parentum Iasides, thalamis ubi casta adolesceret ætas, Virgineas libare comas, primosque solebant Excusare toros: celsam subeuntibus arcem In gradibus summi delapsum culmine templi Arcados Euippi spolium cadit æreus orbis; Præmissasque faces, festum nubentibus ignem, Obruit, eque adytis simul exaudita remotis Nondum ausos firmare gradum tuba terruit ingens.

non est postposita verticibus Munychiis. Illic Argivæ solebant, ex majorum consueludine, cum primum pudica ætas maturuisset nuptiis, offerre virgineos crines, ac deprecari veniam primi connubii. Ecce, cum ascendebant ad altam ædem Deæ, æreus clypeus, quem olim gestaverat Euippus Arcas, devolutus e summo tecto templi, labitur in gradus, et extincti prælatas tedas, ignem sponsis auspicatum: et una magnus clangor buccinæ auditus e secretis penetralibus consternavit omnes, qui

*****

nus utrumque Marvyla et Marvyla agnoscit. Munichiis edd. vett.—253 Huic more parentum legendum putavit Jortinus nostras in Obss. Misc. Tom. I. p. 197.—254 Idem Jortinus vellet etiam : ubi justa adolesceret. Taurin. adoleve rat.—256 Achilles Statius ad Catul. Lxvi. 10. legendum conjectabat: Excussare toros.—257 Dan. Put. et Petav. delapsus, ut edidere Lindenbrog. et Cruc. delapsum in aliis codd. et edd. vett.—258 Eulippi Dan. Put. Petav. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Enhippi Ald. 1. Euripi Taurin. Burm. Behott. 1. 2. Laur. Lang. Ald. 2. Colin. Gryph. et Basil. Eurippi codd. Barthiani; Euchippi Lipsian. et Buslid. Eusipi Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. —261 Burmanni codex: conferre gradum.—263 Mox rediisse Lactant. in Com-

NOTÆ

253 Larissa] Arx Argorum, in qua Minerva habebat templum. Vide Pausaniam Corinthiacis.

254 Iasides] Argivæ, ab antiquo Argorum rege Iaso, de quo supra.

255 Virgineas libare comas] Ut milites arma sua Diis militaribus suspendebant, sic virgines comas etiam Deæ virgini, cujus in tutela prius fuerant, libabant. Sic etiam, Fortunæ Virginali, ornatus virginales, puellæ, quæ ad mulierum nomen ibant.

256 Excusare thoros] Lactantius. 'In templo Minervæ solebant virgines nupturæ placare Deam, quæ sit fautrix virginitatis, quod necessitate et lege naturali nubere cogebantur.' 258 Arcados Ewippi] 'Euippus,' inquit Lactantius, 'rex Argivorum miræ felicitatis fuit, cujus clypeum, qui apud Argos rem fortiter gessisset, accipiebat, ut illo per urbem incedens honestaretur.' Sed cum Euippus ille Lactantii nec a Pausania, nec ab Eusebio, numeretur inter reges Argivorum, et hic dicatur Arcas, verisimilius est, clypeum illum, de quo hic agitur, detractum fuisse Euippo illi Arcadi a quodam rege Argivorum, et in culmine templi, ut spolium hostis positum.

259 Præmissasque faces festum nubentibus ignem] Quia tædis accensis deducebantur novæ sponsæ ad templum.

255

260

In regem conversi omnes formidine prima, Mox audisse negant: cunctos tamen omina rerum Dira movent, variisque metum sermonibus augent. Nec mirum: nam tu infaustos donante marito Ornatus Argia geris, dirumque monile Harmonies: longa est series, sed nota malorum Prosequar, unde novis tam sæva potentia donis. Lemnius hæc, ut prisca fides, Mavortia longum Furta dolens, capto postquam nihil obstat amori 270

nondum ausi erant gressus firmare. Cunoti primo pavore respezere in principon; mox inficiantur audiiese: infausta tamen rerum præsagia turbant omnes, et diversis sermonibus amplificant formidinem. Nec mirum: nam tu Argia fers inemepicates cullus, et ominosum monile Harmonies, quod tuus sponsus tib idederat. Prolize est historia, sed dicam vulgata infortunia, unde tam atrox vis imerat recentibus muneribus. Lemnius Vulcanus (ut vetores credunt) ægre ferens Martis adulteria,

****

ment.—264 Dira monent in quibusdam scriptis. Behott. 1. 2. terroribus, et pro v. l. sermonibus.—265 In iisdem codd. nam tum infaustos.—267 Hermiones Taurin. Burm. unus Behot. alli; Hermiona alter Behot. Armione Dan. Harmonias Barth. Vide Munker. ad Hygini Fab. v1.—268 Persequar Taurin. Burm. Behott. Pro tam saroa, in Behott. sit tanta.—269 Lemnius est unus Behot. longum omnes codd. Barthii, uterque Bebot. Dan. Put. Petav. Taurin. Petrens. Burm. Exc. Cantab. Laur. Lang. Lipsian. Baulid. alli, et sie edidere Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. Dan. Hcins. In Amstel. Gronov. et recentt. longa Aldd. Colin. Gryph. et Basil. improbante Barthio.—272

NOTE

261 Nondum ausos firmare gradum tuba terruit] Titubaverant enim ipsis gradus formidine, propter primum ac dirum omen extinctarum tædarum a clypeo lapso Euippi. Tuba clangor. Et clangor tubæ portendebat bellum: tubarum enim clangorem, ut et crepitum armorum, æc sonitum tympanorum referunt auctores inter præsagia belli. Vide Valerium Maximum lib. I. et Julium Celsum lib. de Bello Civili.

263 Mox audiese negant] More aulicorum, qui adulantes regibus negant se audivisse que sciunt haud grata iis fore.

265 Donante marito] Sponso Poly. nice. 266 Dirumque monile Harmonies] Hoc monile Harmonies infaustum fuit omnibus mulieribus, quæ illud habuerunt. Quod idem dicitur de Equo Sejano, auro Tholosano, et allis rebus. Hujus monilis historiam prosequitur sequentibus versibus. Harmonies] Harmonie filia Veneris ex adulterio Martis, uxor Cadmi.

209 Lemnius] Vulcanus. Dictos fuit Lomnius, quod dejectus de cœlo deciditin Lemnum insulam; vel quod officinam in ea insula haberet: erat enim faber Deorum.

270 Furta] Adulteria. Capto amori] Id est, captis amantibus Veneri et Marti.

Pœna, nec ultrices castigavere catenæ, Harmonies dotale decus sub luce jugali Struxerat: hoc, docti quanquam majora, laborant Cyclopes, notique operum Thelchines amica Certatim juvere manu; sed plurimus ipsi Sudor: ibi arcano florentes igne smaragdos Cingit, et infaustas percussum adamanta figuras, Gorgoneosque orbes, Siculaque incude relictos

cum dedecus non retineret deprehensos amantes, nec vindices nexus cos punirent, excuderat hæc dona in dotalem ornatum Harmoniæ, sub diem nuptiarum ejus. Cyclopes rerum etiam difficiliorum periti insudant huic fabricando, et Thelchines arte celeberrimi huic operi certatim admovere libentes manus: sed et maximus labor est ipsi Vulcano. Ibi circumdat smaragdos micantes secreto fulgore, et adamanta insculptum noxiis figuris, et oculos Gorgonis, et cineres perfecti fulminis,

****

Armione Dan. Hermionæ uterque Behot. Harmoniæ Barth. Vide supra ad v. 267. Hunc vero locum Barthius ita distinxit: Lemnius hæc, &c. Struxerat. Hoc (docti quanquam majora) laborant Cyclopes; notique, &c.—274 Telchines Taurin. et Burm. et sic Nic. Heinsins in Advers. lib. 11. cap. 4. p. 232.—277 Jungit, et infaustæ percussum adamanta figuræ legit Heinsins loco modo citato;

NOTÆ

27.1 Ultrices catenæ] Vulcanus, cum uxorem Venerem in adulterio cum Marte deprehendisset, lectum, in quo jacebant, subtilissimis catenis cinxit, nudosque, uti erant, Diis deridendos exposuit: hocque modo sibi factam injuriam vindicasse credidit.

272 Harmonies dotale decus] Poëtæ fabulantur nuptias Cadmi et Harmonies celebratas fuisse in cælo, et omnes Deos munera sua novis sponsis dedisse; Vulcanum autem hoc monile donasse.

274 Cyclopes] Ministri Vulcani, ut jam diximus. Vide Theb. 1. Telchines] Telchines alii filios Minervæ et Solis faciunt : alii Saturni et Aliopes, Rhodumque insulam tenuisse ferunt. Quidam tradunt tres fuisse, fratresque, invidos ac maleficos, qui les viderent, eos consperserunt aquis Stygis, ut infœcundos redderent : dicuntur etiam aspectu solo omnia effascinare soliti. Alii confundunt eos cum Curetibus ac Dactylis Idæis, summosque fuisse artifices dicunt, veneficiorum vero famam ab æmulis fuisse dispersam. Strabo lib. vIII. *Amica manu*] Quod significat, omnem artem operamque huic operi impendisse.

275 Ipsi] Vulcano.

276 Arcano florentes igne smaragdos] Smaragdus, gemma, qua acies oculorum recreatur, quaque nihil viridius. Arcano florentes igne] Quia, ut inquit Plinius, sensim radiant. Vide eundem Plinium lib. XXXVII. cap. 5.

277 Et infaustas percussum adamanta figuras] Adamas gemmæ species. Vide Plinium lib. XXXVII. cap. 4. Infaustas percussum figuras] 'Αρχαϊκῶs, pro, percussum infaustis figuris.

278 Gorgoneos orbes] Tale erat caput Gorgonis, seu Medusæ, ut homines hoc viso statim in lapides conver-

780

Fulminis extremi cineres, viridumque draconum Lucentes a fronte jubas: hic flebile germen

qui remanserant in incude Sicula, et fulgentes jubas, evuloas fronte viridium dra-

*****

conj. etiam Vincit, vel Stringit; Burmannus: Cogit .-- 279 Fulminis hesterni

NOTÆ

terentur: maxima autem vis inerat oculis. Siculaque incude relictos Fulminis extremi cineres] Vult Poëta cineres absoluto fulmine relictos in Siciliæ incude immixtos fuisse huic monili. Sicula incude] Quia Cyclopes fulminum fabricatores officinam habebant in Sicilia.

280 Flebile germen Hesperidum] Innuit poma aurea hortorum Hesperidum, quæ rapuit Hercules occiso pervigili dracone, qui ea servabat. De hortis Hesperidum hæc dicit Solinus cap. 27. ' Nam de hortis Hesperidum, et pervigili dracone, ne famæ licentia vulneretur, fides et ratio hæc est. Flexuoso meatu æstuarium e mari fertur, adeo sinuosis lateribus tortuosum, ut visentibus procul lapsus angueos fracta vertigine mentiatur. Itaque, quod hortos appellavere, circumdat. Unde pomorum custodem interpretantes, struxerunt iter ad mendacium fabulandi. Sed hæc insula sinuata sinibus alvei procurrentis, et in quibusdam æquoris spiris sita, præter arbores oleastri similes, et aram sacram Herculi, alind nihil profert, quod propaget vetustatis memoriam. Verum ultra frutices aureos, et metalla frondentia, illud magis mirum, quod solum inferiore licet libra depressius, nunquam tamen accessu freti superlabitur, sed obstaculo naturalis repaguli in ipsis marginibus hæret unda, et intimis orarum superciliis sponte fluctus ingruentes sistuntur: ut, spectando nimirum ingenio loci, planities maneat sicca, quamvis prona superveniant æquora.' Eadem dicit Plinius fere lib. v. cap. 1. Porro variant auctores de situ horum hortorum. Quidam, ut Plinius et Solinus, collocant eos in Mauritania prope urbem Lyxon ad Oceanum : alii circa Atlautem montem Mauritanise. Hesiodus ultra Oceanum ponit. Servius vero ait: 'Quidam tamen hos circa Syrtes positos tradunt.' Nonnulli nominis similitudine inducti, audientes urbem 'Errepidas in Pentepolitana Libya vocatam, eo transtnlerunt et Hesperidum hortos. Ptolemæus in Cyrenaica et Pentepolitana memorat 'Eorrepider nous, hortos Hesperidum, quos tamen diversos statuit ab urbe Berenice, quam 'Ermepidas vocatam tradit. Scylax Cariandans in Pentepolitana, urbis et portus 'Loneρίδων, Hesperidum, meminit. Non longe ab Hesperidibus urbe idem Scylax collocat knows 'Eoneolow, hortos Hesperidum, omni genere arborum refertos. Inde bi horti, Hesperidibus urbi vicini, confusi cum hortis fabulosarum Hesperidum, qui ad Oceanum. Hæc ex Salmasio. Agrœtas autem in Libycis ait non poma fuisse, sed oves furvi coloris : ortam vero fabulam ex ambigua significatione vocis μήλα, quæ Græce et oves et poma significat. Ceterum Hesperides erant filiæ Hesperi secundum aliquos : aliis vero Atlantis ex Hesperide uxore. His autem commissa fuerat custodia horum hortorum ac pomorum aureorum, quibus raptia

280

Digitized by Google

Hesperidum, et dirum Phryxæi velleris aurum. Tum varias pestes, raptumque interplicat atro Tisiphones de crine ducem, et quæ pessima Ceston Vis probat : hæc circum spumis Lunaribus ungit Callidus, atque hilari perfundit cuncta veneno. Non hoc Pasithea blandarum prima sororum, Non decor, Idaliusque puer, sed Luctus, et Iræ,

conum: hic luctuosa poma Hesperidum, et calamitosum aurum Phryxi velleris: nox intermiseet diversa toxica, primarium serpentem avulsum nigris crinibus Tisiphones, et vim noxiam, quæ inest Cesto. Hæc astutus linit undique spumis lunaribus, et lucido veneno conspersit omnia. Non hoc Pasithea domina dulcium sororum, non Lepor, Idaliusve puer; sed Dolor et Indignatio, Angor et Discordia

cineres Heinsins ibidem.—282 Uterque Behot. interplicat auro.—283 Thisiphonis edd. vett.—285 Burmannus conjectabat: atque hyali perfundit; Taurin. hilari perfudit.—286 Non hoc Phasitea unus Behot.—287 Non Decus codex Burmanni. Decor majuscula D scribi malit Jortinus nostras in Misc. Obss.

NOTÆ

ab Hercule, gravissimum dolorem receperunt : unde *flebile germen* dicitur.

281 Et dirum Phryxæi velleris anrum] Tangit fabulam velleris aurei, quæ refert Phryxum et Hellen sororem fugientes patrem Athamantem, et novercam Ino, conscenso aurei velleris ariete, pontum transmittere conatos : Hellen, metu summersam, nomen ponto reliquisse, (qui ex ea Hellespontus dictus est,) Phryxum vero trajecisse et in Colchos pervenisse, ibique ariete immolato, pellem in templo Jovis seu Martis suspendisse. Dirum] Ob causam et mortem Helles.

283 Tisiphones de crine ducem] Jam diximus Furias habuisse pro capillitio serpentes. Tisiphones] Tisiphone una ex Furiis. Et quæ pessima Ceston Vis probat] Intelligit Ceston Veneris, in quo suavitas, et dulcia colloquia, benevolentia, blanditiæ, suasiones, fraudes, veneficiaque includebantur. Vis pessima] Fraudes, veneficia.

284 Hæc circum spumis Lunaribus ungit] Credebant veteres a veneficis herbas legentibus lunam avocari de cœlo, eamque cogi spumare in herbas, et salivam quandaın suam spargere, ut ejus salivæ spuma venenatius earnm esset virus, et efficacius : quod tetigit Valerius Flaccus lib. vı. 'Quamvis Atracio lunam spumare veneno Sciret.' Apuleius Miles. lib. 1. 'Lunam despumari, Stellas evelli, diem tolli, noctem teneri.'

285 Atque hilari perfundit cuncta veneno] Ut illud monile simul et delectabile esset, ac gratum; intus autem noxium ac pestiferum. Eo enim artificio illud conflaverat Vulcanus, ut gratiam splendoremque conferendo placeret, suique desiderium moveret: miscendo autem noxias res ac pestiferas, occultam vim nocendi haberet.

286 Pasithea] Una et præcipua Gratiarum. Tres esse Gratias putabant veteres Jovis et Harmonies filias, et Veneris comites. Harum nomina vulgo Pasithea, Aglaie, et Euphrosyne.

287 Idaliusque puer] Amor seu Cupido filius Veneris, sic dictus ab Ida-

732

Et Dolor, et tota pressit Discordia dextra. Prima fides operi, Cadmum comitata jacentem Harmonie, versis in sibila dira querelis, Illyricos longo sulcavit pectore campos. Improba mox Semele vix dona nocentia collo Induit, et fallax intravit limina Juno.

tota manu acceleravere. Primum experimentum operis, Harmonie secuta Cadmum repentem, mutatis questibus in horrenda sibila, aravit extenso pectore agros Illyricos. Mox ambitiosa Semele vix impossit collo noxia munera, cum subdola Juno

*****

Ita jam Barthius accepit vocem Decor; sic scribi quoque jussit hanc vocem Janus Broukhusius ad Tibull. IV. 2. 8.-290 Hermiona Behot. 1. Hermione

NOTÆ

lio nemore, et monte Cypri Veneri sacro. Luctus, Iræ, Dolor, et Discordia] Majusculis primis literis, quasi hæc Numina forent, seu Personæ, quæ Vulcanum in fabricando hoc monili adjuvissent.

289 Cadmum comitata jacentem Harmonie versis in sibila dira querelis Illyricos longo sulcavit pectore campos] Tangit fabulam, qua ferunt Cadmum et Harmonien uxorem, regno pulsos, confugisse in Illyricum, et ibi tandem in serpentes utrosque mutatos fuisse. Locus fabulæ datus, quod Cadmus et Harmonie, regno expulsi, commigrarunt in Illyricum apud Enchelenses, qui postea duce Cadmo Illyricos subegerunt, ac vicerunt : qua victoria Cadmus regnum Illyriorum adeptus est. Et quia Enchelenses hoc nomen traxerant ab eyxéλυσιν seu anguillis, finxerunt Poëtæ Cadmum, cum uxore, in serpentem mutatum fuisse. Lucanus : 'Encheliæ versi testantes funera Cadmi.' Versis querelis] Quod ejecta faisset una cum viro e regno. Illyricos campos] Illyricum seu Illyris Europæ regio in ora Maris Adriatici, Italize opposita. Hujns termini non ab omnibus iisdem finibus comprehenduntur :

Plinius enim hanc inter Arsiam et Titium fluvios constringit. Ptolemæus vero eam ab Istria usque ad Macedoniæ fines secundum maris littora protendit : mediterranea ejus ad Pannones et Mœsiam superiorem expandit. Mela majorem facit; totam enim oram Maris Adriatici a Tergesto ad Cerannios usque montes Illyriis ascribit. Sed adhuc majores fines Illyrico dat Appianus Alexandrinus; Illyriosque ait Græcos existimare hos omnes, qui supra Macedoniam et Thraciam a Chaonibus et Thesprotis ad fluvium Istrum sedes habent ; hancque esse Illyrici totius longitudinem : latitudinem vero ex Macedonia et Thraciæ montibus ad Pæones usque, et Ionium Mare, Alpiumque objecta protendi. Hodie Illyricum complectitur Sclavoniam, Croatiam, Bosniam, et Dalmatiam. Longo pectore] Serpentes enim fere, præter caput et caudam, solo pectore constant.

292 Improba mox Semele] Improbam dicit, quia nimia et immodica a Jove petierit, suique exitii causa fuerit. Vide Theb. 1. 12.

293 Fallax] Quia sumsit formam Beroës nutricis Semeles, camque sic

733

Teque etiam, infelix, perhibent, Iocasta, decorum Possedisse nefas: vultus hac laude colebas. Heu quibus, heu placitura toris! Post longior ordo. Tum donis Argia nitet, vilesque sororis Ornatus sacro præculta supervenit auro. Viderat hoc conjux perituri vatis, et aras Ante omnes epulasque trucem secreta coquebat 300 Invidiam, sævis detur si quando potiri Cultibus, heu nihil auguriis adjuta propinguis. Quos optat gemitus! quantas cupit impia clades! Digna quidem, sed quid miseri decepta mariti

ingressa est ejus cubiculum. Referunt etiam te, infortunata Jocasta, habuisse hoc lucidum malum : hoc ornatu faciem instruebas, heu quem tibi, heu quem spon-sum conciliatura ! Post longior series est. Tum Argia effulget muneribus, et ornata execrando auro, multum superabat pauperes cultus sororis. Uxor perituri auguris hoc monile aspexerat, et ante cuncta altaria, et inter ipsas epulas, tacita flagrabat cupidine possidendi aliquando hos exitiosos ornatus: heu nihil admonita domesticis vaticiniis. Quos cupit luctus! quanta funera poscit, profana! Illa quidem meruit, sed quid prodita arma infelicis conjugis? quid innocentes furores

****

Behot. 2 .- 294 Dan. Put. Petav. omnes codd. Barthiani, Lipsian. Buslid. Taurin. Petrens. Exc. Cantab. alii, cum edd. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. et recentt. decorum; Behott. 1. 2. Lang. Laur. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. deorum. 'Citra controversiam omnem Alud, Colu. Gryph. Bash. et Flant. deu am. Otta controversian omnem vera est lectio, decorum, asserta jam olim etiam Francisco Modio Novantiq. Lect. Epist. 52.' Barth.—295 ' Dixerim clade (pro laude) scriptum Papinio, si incerta esset lectio.' Idem.—297 Tunc donis codd. Handii, quem vide, si ejus editio uuquam publicata fuerit. Unus Behot. vilesque sorores.—300 data inicora constant Batt. 202 Fra Contab. to Batague sorores.—300 Ante ignis Can. coquebant Put.-303 Exc. Cantab. et Petrens. inscia clades,-

NOTÆ

fefellit, illique persuasit, a Jove petere, ut ad se veniret cum omnibus insignibus suæ majestatis.

294 Iocasta] Mater et uxor Œdipi. Infelix] Ob rationem notam omnibus.

298 Sacro] Execrabili, ut apud Virgilium Æneid, 111. 'Anri sacra fames.'

299 Conjux perituri vatis] Eriphyle uxor Amphiarai vatis, qui in hoc bello Thebano periturus erat, ut videbimns infra. Aras ante omnes] Quia apud veteres ante aras nuptiarum fædera concipiebantur.

301 Invidiam] Invidia hic nimiam cupiditatem significat, ut apud nos envie. Sævis] Quia hi cultus exitio toti suæ domui fuerunt.

302 Auguriis propinquis] Sive quia vatis et auguris erat uxor : vel his prodigiis, quæ paulo ante clypei casu acciderant, et clangore tubæ.

303 Clades] Mariti mortem, farorem filii, interitum suum.

304 Decepta marili Arma] Bene decepta, quia Eriphyle prodidit Amphia. raum latentem.

Arma ? quid insontes nati meruere furores ?305Postquam regales epulas et gaudia vulgi305

Bisseni clusere dies, Ismenius heros Respicere ad Thebas, jamque et sua quærere regna: Quippe animum subit illa dies, qua, sorte benigna Fratris, Echionia steterat privatus in aula; Respiciens descisse Deos, trepidoque tumultu Dilapsos comites, nudum latus omne, fugamque Fortunæ: namque una soror producere tristes

flii commiserunt? Postquam dies duodecimus finiit regalia convivia, et publicam letitiam, heros Thebanus convertit animum ad Thebas, et jam suum regnum repetit. Hæc enim dies venit illi in mentem, qua, sorte fratris prospera, privatus remanserat Thebana in regia; considerans Deos aversos, et amicos festino strepitu dilapoos, suum omme latus detectum, ac recessum fortuna. Numque cum una soror ausa

.....

805 'Omnino scribendum cum optimo libro, qui raro non veritatem vel servat, vel indicat, insontis nati.' Barth.—307 Bisseni clausere dies unus Behot, —308 Laur. Lang. Lipsian. Buslid. Put. Petav. Taurin. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. et jam sua; optime Barthii membranze, Behott. 1. 2. Dan. Petrens. Burm. alii, cum Gronov. et recent. jamque et sua. 'Nostri codicis lectionem videtur agnoscere Lutatii interpretatio, quanquam 70 kelµevov ibi duplici jam sit corruptum; nisi si legas: Respicere ad Thebas jam jam et sua querere regna.' Barth.—311 'Verbun Respiciens neutiquam dubito mendosum esse, cum positum sit tertio abhinc versu in eodem prorsus negotio. Membranze nullze juvant, nec nos quicquam concutinus, tam elaboratum vatem aliquando dormitare potuisse non ignari. Nullo opere scripsisset, Suspirans.' Barth. Respiciens discesse Deos Tollius ex codice Ms. ad Auson. p. 270. Taurin. desisse; Burm. decesse, et in marg. discessif. Dan. Heinsius vero ad Claud. Eutrop. 11. 526. lectionem nostram tuetur.—313 In quibusdam codd. tristis. Vide Hand. ad Sylv. 1. 2. 276.—330

NOTÆ

305 Insontes furores] Quia mandante patre, et jussu ejns, matrem occiderat. Ut enim se proditum ab uxore animadvertit Amphiaraus, in mandatis dedit Alcmæoni filio, ut accepto primo suæ mortis nuntio (in hoc enim bello se periturum arte sua præviderat) matrem occideret : quod Alcmæon executns est, ' facto pius et sceleratus eodem.'

807 Ismenius heros] Polynices.

\$08 Jam sua] Quia aunus fraterni imperii jam elapsus erat.

810 Echionia] Thebana.

\$11 Descisse Deos] Quasi Dii non

innocentes, sed potentes et feliciores sequantur. Lucanus : 'Lassa triumphis Descivit fortuna tuis.' Trepideque tumultu Dilapsos comites] Ut fit in mutatione fortunæ.

S12 Nudum latus omne] Ab amicis desertum : cum enim spes fuit Polynicem regnare posse, tunc multi stipabant latus ejus ; sed ubi fortuna ad fratrem descivit, ab omnibus desertus fuit.

313 Una soror] Antigone. Sed non perstitit in hoc proposito; descruit enim illum, ut primum regia discessit.

Exulis ausa vias: etiam hanc in limine primo Liquerat, et magna lacrymas incluserat ira. 315 Tunc quos excedens hilares, quis cultus iniqui Præcipuus ducis, et profugo quos ipse notarat Ingemuisse sibi, per noctem ac luce sub omni Digerit. Exedere animum dolor iraque demens. 320 Et, qua non gravior mortalibus addita cura, Spes, ubi longa venit. Talem sub pectore nubem Consilio volvens, Dircen Cadmique negatas Apparat ire domos: veluti dux taurus, amata Valle carens, pulsum solito quem gramine victor Jussit ab erepta longe mugire juvenca: 325 Cum profugo placuere tori, cervixque recepto Sanguine magna redit, fractæque in pectora vires:

faisset prosequi euntem in mæstum exilium, hune etiam deserverat in primis foribus, et ille nimia indignatione retinuerat fletus. Tunc animo revolvit diu noctuque illos quos discedens animadverterat letos, quibus erat præcipua observantia erga injustum regem, et eos qui suo exilio indolverant. Excruciant ejus animum dolor et vesana ultio; et, quo nullum acerbius tormentum homini datum, spes dilata. Tales versans in corde cogitationum æstus, destinat Dircen petere, et regiam Cadmi, quæ sibi denegabatur. Ut rector taurus expulsus e dilecta valle, quem victor cogit fugatum a solito prato mugire procul ab ademta vacca: ut exulem exhilaravere musculi, et ingens collum novo sanguine refectum est, et redeunt fractæ vires in pectus:

Optimæ Barthii membranæ et Put. addita curis ; et sic legit P. Burmannus ad Ovid. Epist. 11. 9.—322 ' Non dubito mendosa esse hæc verba: Consilio volvens. Legas evolvens, omnia erunt parata. Tamen apprime dusum obscurumque sit hoc loco. Sed meo animo scripsit ornatissimus vates: talem sub pectore nubem Consilio solvens, &c. quæ est ipsa rei veritas.' Barth. Optimo illo et grandibus literis exarato libro disertissime scriptum invenio negandas, cum interpretatiuncula: ' Sciebat negandas:' et ire tamen eo desiderabat, ita ut bello ante tempus, aut vi potius, quam ex pacti justitia, rex Thebanorum fieret. Hæc vera omnino ipsa veritas est.' Idem.—323 Dan. Heinsius ad Claud. Bel. Get. 410. legit: veluti cum taurus avita Valle, &c.— 324 Behot, pulsis solido.—325 Dan. Heinsius l. c. legit, longum mugire.—327 Bernartius malit: fractoque in pectore; Dan. et Put. fractæque in pectora

NOTÆ

315 Et magna lacrymas incluserat irs] Virgilius : 'Inclusitque dolor lacrymas.' Et Ovidius : 'Lacrymas introrsus obortas Devorat.'

321 Spes, ubi longa venit] Nullum enim est gravius tormentum quam spes quæ longa expectatione differtur. Nubem] Cogitationum multitudinem, quæ mentem mole sue obruunt.

322 Dircen] Dirce fons Bosotiæ, per quem intelligenda Bosotia. Cadmique domos] Thebas. Negatas] Nondum tamen negatæ fuerant.

Bella cupit, saltusque, et capta armenta reposcit,
Jam pede, jam cornu melior; pavet ipse reversum
Victor, et attoniti vix agnovere magistri.\$30Non alias tacita juvenis Theumesius iras
Mente acuit; sed fida vias, arcanaque conjux
Senserat: utque toris primo complexa jacebat
Auroræ pallore virum, Quos callide motus,
Quamve fugam moliris? ait: nil transit amantes.\$35Sentio, pervigiles acuunt suspiria questus,
Nunquam in pace sopor: quoties hæc ora natare
Fletibus, et magnas latrantia pectora curas\$30

prezium spirat, et repetit sylvas, et captos greges, fortior jam pedibus et jam cornu : ipse victor reformidat redeuntem, et ipsi bubulci stupefacti vix eum agnoverunt. Juvenis Theumesius agitat similes furores in occulto animo, sed cara uxor perspexerat consilia et secreta ejus, et ut recubans in lecto amplecieledatur maritum sub primum ortum pallida Aurora, Quas astute volvis cogitationes, quamve fugam paras? inquit : nihil amantes latet. Animedverto, insomnes querela excitant in te frequentes gemitus, nulla quies tibi est in nocte. Quotics sentio apposita manu

quoticns.—338 Uterque Behott. Lipsian. Laur. Buslid. et Lang. et magna jacfantia, ut in Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. et magnas latrantia Dan. Pnt. Petav. Lindenbrog. Cruc. Amatel. Gronov, et recentt. et magnas jactantia Gevart. et sic Burm. et Taurin. Vide Heinsium ad Ovid. Trist, 11, 459.—

NOTÆ

827 Fractæque in pectora vires] Duo Lindenbrogii, duoque Gronovii optimi Mss. habent : fractaque in pectora quercus. Que lectio confirmari potest ex Virgilio Georg. 111. et Æn. x11. qui loquens de Tauro : ' Et tentat sese, atque irasci in cornua discit Arboris obnixus trunco, ventosque lacessit.' Similia habet et Lucanus lib. 11. ' Exul in adversis explorat cornua trancis.' Ex his enim lo-, cis Virgilii et Lucani petita et adumbrata hæc Papinii comparatio. Sane pascua sunt in saltibus. Non mirum igitur illic obvias arbores ant affligendo, aut quassando, expertum esse

Delph. et Var. Clas.

suas vires taurum.

831 Juvenis Theumesius] Polynices, a Theumeso monte Bœotize.

334 Aurora pallore] Exortus enim diei pallet seu albescit primo, mox rubet fulgore solis.

885 Nil transit amentes] Virgilius Æneid. IV. 'Quis fallere possit amantem!'

337 In pace] Pax hic pro nocte, seu tempore quietis et somni.

338 Et magnas latrantia pectora curae] Homerus : Koadin 56 ol 50 or 57 dures, cor ei intus latrabat. Quod imitatus Ennius : 'Animus in pectore latrat.' Alii codices habent jactantia,

Stal.

8 A

Admota deprendo manu! nil fædere rupto, Connubiisve super moveor, viduaque juventa; (Etsi crudus amor, nec dum post flammea toti Intepuere tori;) tua me, properabo fateri, Angit amata salus: tune incomitatus, inermis Regna petes? poterisque tuis decedere Thebis, Si neget? atque illum solers deprendere semper Fama duces, tumidum narrat, raptoque superbum, Difficilemque tibi: nec dum consumserat annum.

tuum vultum lacrymis rigari, et pectus concuti magnis solicitudinibus! Non me tangit, quod violas fædus cum patre initum, et quod me conjugem tuam deseris viduam in juvenili ætate, (etsi amor recens adhuc sit, et nondum totus lectus calefactus, primis nuptiarum diebus;) tua salus dilecta (festinabo dicere) me excruciat. Tune solus, et sine copiis regnum tuum reposces, et poteris, si adnuat frater, salvus, Thebis tuis exire? Et fama semper ingeniosa ad detegendos regum mores, refert illum arrogantem, et rapto inflatum, et tibi molestum, cum nondum annum trans-

****

344 Petrens. excedere Thebis; et pro v. l. discedere; codex Burmanni, descendere; quod et Behotius agnoscit; Thebæ enim in collibus sitæ. poterisne tuis malit Burmannus.—346 Fama ducem unus Behot. regnoque superbum optimæ Barthii membranæ.—347 Behot. ne dum consumserat. ' Probo lectionem optimi exemplaris, quam etiam in aliis inventam docent doctissimi viri : nec dum consumserit.' Ita Barthius, qui ex antiqua glossa conj. Difficilemque tibi cum nec dum insumserat annum. Lipsian. Bernartii : nec dum cosumpserit.

NOTÆ

id est, ex magnis curis tumultuan-

339 Nil fædere rupto, Connubiisre super moveor, viduaque juventa] Oratorie omnino. Dicit se suum commodum nullatenus respicere, sed mariti. Connubiisve super moveor] Virgilius: 'Nil super imperio moveor.' Viduaque juventa] Quod me deseris in tam juvenili ætate.

341 Flammea] Flammeum erat velum, quo amiciebatur nubens, ut ait Festus, ominis boni causa, quod eo assidue utebatur Flaminica, cui non licebat facere divortium.

342 Tua me Angit amata salus] Sic ait, ut vincat: quia nihil propter suum commodum suadet: sed affirmat se torqueri causa mariti.

344 Poterisque twis decedere Thebis,

Si neget] Id est, percundum tibi est insidiis fratris, si tibi negare regnum constituerit. Timebit enim ne, si te sinat discedere, bellum sibi inferas, regnumque eripias.

345 Solers deprendete Fana duces] Cum omnia facta principum, eorumque interior vita omnium oculis pateat, facile conjectura percipi potest, quibus moribus, quave indole præditi sint. 'Dicta, factaque principum,' ait Seneca de Clementia lib. I. cap. 8. 'rumor excipit: et ideo nullis magis cavendum est, qualem famam habeant, quam qui, qualemcumque mernerint, maguam habituri sint.'

847 Difficilemque tibi: nec dum consumserat annum] Si tibi difficilis et infestus erat, nondum elapso anno imperii, quid putas nunc moliturum,

738

Me quoque nunc vates, nunc exta minantia Divos, Aut avium lapsus, aut turbida noctis imago Territat : ah, memini, nunquam mihi falsa per umbras 350 Juno venit. Quo tendis iter ? ni conscius ardor Ducit, et ad Thebas melior socer. Hic breve tandem Risit Echionius juvenis, tenerumque dolorem Conjugis amplexu solatur, et oscula mœstis Tempestiva genis posuit, lacrymasque repressit : 355 Solve metus animo, dabitur, mihi crede, merentum

egisset. Nunc etiam augures, nunc viscera hostiarum, quæ significant Deos iralos, aut volatus avium, aut irrequieta noctis visa me consternant. Ah recordor, nunquam mihi Juno frustra apparuit insomnis. Que vadis ? nisi conscius amor, et carior socer apud Thebas te agit. Hic tandem juvenis Thebanus subrisit, et tenerum uxoris augorem amplexu levat, et tristibus ejus genis dedit opportuna suavia, et fletus coërcuit. Expelle metum corde. Quieta dies (fidem mihi adhibe) con-

~~~~~~

--350 Nonnulli codd. ka memini ; et sic edidit Lindenbrog. ex Put. Dan. et Petav. ak memini Behott. Petrens. Taurin. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. nunquid mihi Taurin.--351 Unns Behot. iter nisi conseins ; unus Barth. iter & conscius ; Taurin. iter inconscius ; Laur. Lang. Lipsian. Buslid. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. iter quo conscius ; Petrens. Exc. Cantab. alter Behot. Dan. Put. Gronov. &c. iter ni conscius. --353 Taurin. tenerumque pudoren; et sic Behot. pro v. 1.--354 Conjugi amplexus optimus Barthii liber, et alius ejusdem.--355 Taurin. genis ponit.--356 'Omnes libri sic (merentem) et nobis et aliis compositi. Ego tamen mendi suspectam babeo hanc vocem, si quam aliam hoc libro. Valde fallor

NOTÆ

cum cum torqueat necessitas deponendi imperii?

848 Exta minantia Divos] Que Deos minantur iratos.

350 Nunquam mihi falsa per umbras] Hoc dicit, quia Juno Argis præsidebat, et ideo non vellet decipere, quos in tutelam suam suscepit.

851 Ni conscius ardor] Alicujus scilicet amicæ. Invidiose, ut mulier. Credit enim Polynicem aliquam Thebis amicam reliquisse, cujus amore Thebas revocaretur. Et mulierum more hic est scopus orationis. Frustra alias causas adducit, quæ ipsam non respiciunt, quamvis illa sola causa esset, quam conabatur dissimulare : quæ tandem, ipsa quasi invita, in fine orationis, mira arte Poëtæ erumpit. Hinc est, quod Polynices subrisit, videns, hanc tandem fateri id, quod illam angeret.

\$52 Breve] Breve hic, pro paululum. Hinc 'adbreve' pro paulisper dixit Suctonius Tiberio cap. 68.

353 Echionius] Thebanus, ab Echione, qui una cum Cadmo Thebas condidit. *Tenerum dolorem*] Quia vel minima etiam præsumta suspicione alterius amoris in conjugibus, læduntur animi mulierum.

355 Tempestiva] Ad tollendam omnem suspicionem ex animo conjugis. Lacrymasque] Supple ejus.

356 Merentum] Id est, eorum qui jus suum prosequuntur.

Consiliis tranquilla dies: te fortior annis Nondum cura decet: sciat hæc Saturnius olim Fata parens, oculosque polo dimittere si quos Justitia, et rectum terris defendere curat. 360 Fors aderit lux illa tibi, qua mœnia cernes Conjugis, et geminas ibis regina per urbes. Sic ait, et caro raptim se limine profert. Tydea jam socium cœptis, jam pectore fido Æquantem curas, (tantus post jurgia mentes 365 Vinxit amor,) socerumque affatur tristis Adrastum. Fit mora consilio: cum, multa moventibus, una Jam potior cunctis sedit sententia, fratris Prætentare fidem, tutosque in regna precando Explorare aditus. Audax ea munera Tydeus 370

cedetur incæptis eorum, qui jus suum prosequuntur. Solicitudo, quæ superat annos, nondum convenit tibi. Jupiter Saturni filius novit elim hoc iis eventurum, si justitia dignetur e cælo respicere res hominum, ac studeat æquum in terra protegere. Illa dies tibi forsan adveniet, qua viri patriam aspicies, et regina incedes per duas civitates. Sic, inquit, et statim proripit se e dilecto thalamo. Alloquitur mæstus socerum Adrastum, et Tydea, jam partisipem suorum consiliorum, et æquantem in fideli animo suas solicitudines : tanta post rixam amicitia conjunxerat earum animos. Diu deliberant. Cum plurima agitavissent, una jam melior opinio placuit omnibus, fidem fratris experiri, et rogando tentare securum accessum ad

aut Deorum Consiliis scripsit Papinius; vel certe, meorum, quod potius putem, ut suos etiam conjugi suæ magnos faciat. Sane alteram harum vocum roû nonroù esse existimo, potius vero istam.' Barth.--857 Barthii ed. in marg. ex codice manuscripto: tranquilla quies.--860 Codex Burmanni; demittere si quos; Bernartius vult: dimittere si qua.--867 Fit mora concilio codex Barthii. tum multa codex Burmanni.--868 Verba, Jam potior cunctis, parenthesi includit Barthius. Nam potior Taurin. et Burm.--369 Pertentare fidem Lang. Laur. Buslid. Dan. Put. Petav, Behott. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Prætentare fidem omnes codd. Barthii, Taurin. Petrens. Exc. Cantab. Burm. Lipsian. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. et sic ex scriptis codd. legit Dan. Heinsius ad Claud. Rufin. 11. 477. --370 In optimo Barthii codice varietas lectionis annotatur: ' vel munia.'

NOTÆ

358 Saturnius] Jupiter Saturni fi- sua lius. qui

359 Dimittere si quos] Locus ex Virgilio adumbratus Æneid. 1. 'Si qua pios respectent numina, si quid Usquam justitiæ est.' Mavult vero Bernartius: dimittere si qua, ut sensus sit : Jovem hæc vindicaturum, si qua in cœlo justitia.

361 Mania Conjugis] Thebas.

862 Geminas per urbes] Argos et Thebas.

370 Ea munera] Legationis scilicet.

740

Digitized by Google

Sponte subit. Nec non et te. fortissime gentis Ætolum, multum lacrymis conata morari Deipyle, sed jussa patris, tutique regressus Legato, justæque preces vicere sororis. Jamque emensus iter sylvis ac littore durum, Qua Lernea palus, ambustaque sontibus alte Intepet Hydra vadis, et qua vix carmine raro Longa sonat Nemee, nondum pastoribus ausis: Qua latus Eoos Ephyres quod vergit ad Euros,

imperium. Fortis Tydeus ultro suscipit eam legationem. Deipyle etiam multum enisa est te retinere stetibus suis, o strennissime nationis Ætolæ : sed patris mandata, et oratori securus reditus, ac æquæ preces sororis plus valuerunt. Et jam confecerat viam arduam ob nemora et ripas, qua est stagnum Lernæ, et tosta hydra profunde calet in nocentibus aquis, et qua extensa Nemea vix resonat raris canti-lenis pastorum, paventibus adhuc illis leonem Nemœum. Jam transierat, qua plaga est Corinthi, quæ spectat ad orientales ventos, et qua sunt portus Sisyphii;

***** -372 Dan. Put. Petav. alii, et Gevart. morari est. Vocula est abest optimo Barthii libro, conspirantibus duohus aliis ejusdem, totidem Behottianis .-- 373 Deiphile in quibusdam. Vide ad vs. 204. ita 'Hipsiphile' pro'Hipsipyle,' Vide Munker. ad Hygini Fab. LXIX.—375 Jamque remensus iter Taurin. et sic Theb. 111. 324. Vide Virg. Æn. 111. 143.—377 Vetus Scholiastes: et quanvis Ecos Ephyres emergil in Euros ; vel : Qua latus Ecos Ephyres se vertit in Euros ; vel : Et latus Ecos Ephyres qua vergit ad Euros. 'Vergere,' mergere,' vertere ' passim sibi invicem substituuntur. Vide Gronov. Obss. lib. II. cap. 7.

NOTÆ

372 Ætolum] Ætolorum. Tydeus enim erat Ætolus. Ætolia autem regio Græciæ, Epiro, Acarnaniæ, et Locris contermina.

873 Deipyle [Deiphile] Deipyle potius, uxor Tydei. Tutique regressus Legato] Sacrosanctum est enim legationis manus, ut etiam inter hostium tela incolumis versetur, ait Cicero.

874 Sororis] Argise, uxoris Polynicis.

875 Emensus] Supple, Tydeus.

376 Qua Lernea palus, ambustaque sontibus alte Intepet hydra vadis] Lernæ jam supra meminimus, et Hydræ in hac palude occisse ab Hercule. portus] Intelligit Cenchrons portum

Intepet] Quia fuit coactus Hercules admovere ignem capitibus cæsis Hydræ, ne alia pallularent : unde intepuisse hydram dicit. Sontibus vadis] Ob mala, quæ vicinis inferebat hydra. Vide Theb. 1. 360.

877 Et qua vix carmine rare Longa sonat Nemee, nondum pastoribus ausis] Timore scilicet Leonis Nemzi, quem Hercules occidit : qui timor tantas fuerat, ut etiam ille occiso non auderent pastores Nemeen peragrare, nec ibi canere.

379 Qua latus Eoos Ephyres quod vergit ad Euros, Sisypheique sedent

375

Sisypheique sedent portus ; irataque terræ380Curva Palæmonio secluditur unda Lechæo.Hinc prætervectus Nisum, et te, mitis Eleusin,Lævus habet : jamque arva gradu Theumesia, et arcesIntrat Agenoreas : ibi durum Eteoclea cernitSublimem solio, septumque horrentibus armis.385Jura ferus populo trans legem, ac tempora regni,

et qua sinuosa aqua, infensa terræ, summovetur a Lechæo Palæmonis. Hinc prætergressus est Nisum, et te, placida Eleusis, habet ad lævam: et jam pedibus subit campos Theumesios, et urbem Agenoris. Ibi videt immitem Eteoclem extelso solio insidentem, et stipatum torvis satellitibus. Perfidus jus dicebat eivibus ultra pac-

--380 Sisyphiique uterque Behot. et sic etiam legit Heinsins in Advers. p. 237. ubi pro irataque conj. intrataque.--881 Olim legebatur: unda Lycao. Lectio nostra debetur Hermolao Barbaro, quem vide ad Plin. lib. IV. cap. 4. et hinc recepta in Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. eamque testantur multi codd.--382 Eleusi Taurin. Eleusis Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Gronov. Grasser. et Amstel. et sic etiam Dan. Put. Petav. Laur. Lipsian. Lang. et Buslid. Eleusis meliores Gronovii codd. cum binis Behott. et Petrens. Vide Heinsium ad Ovid. Heroid. Epist. IV. 67.--384 Etheoclia Behott. Etheoclea nonnulli codd. et edd. vett. dirum Etheoclea Petrens.--386 Jura ferens Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. Jura ferus Lipsian. Lang. Laur. Buslid. uterque Behot. omnes Barthiani, Petrens. Taurin. Aldd.

NOTÆ

Corinthi, quæ prius Ephyre vocabatur, ut jam diximus. Qui portus Sisyphenes dicitur a Sisypho Corinthiorum rege, qui Palæmonis cadaver repertum in littore, honorifice sepelivit, ac in ejus honorem ludos Isthmicos instituit. Euros] Eurus, ventus orientalis, et bene, quia Cenchreæ spectant ad Orientem. Ecos] Orientales.

380 Terræ] Isthmo, cui irata dicitur unda, quia Isthmus prohibet, quo minus Ionium et Ægæum mare misceautur : unde aqua hinc atque hinc terram allatrat, ut ait Plinius.

S81 Palamonio Lechazo] Lechaum, alter portus Corinthi ad Occidentem spectans. Palamonio] A Palamone, in cujus honorem ludi Isthmici instituti.

382 Nisum] Id est, Megaram, in

qua Nisus regnavit. Quidam notant montem Megaridis, in quo sepultus fuit Nisus. *Mitis Eleusis*, Eleusis, seu Eleusin, oppidam Atticæ, in quo Ceres religiose colebatur: hinc sacra Eleusinia. *Mitis*] Vel ob Cererem, quæ, invento frugum usu, mores hominum autea feros mitigavit; vel quia sacris Eleusiniis interesse non poterant, nisi qui se integros vitæ acelerisque puros esse scirent.

883 Arva Theumesia] Bœotia, a Theumeso monte Bœotiæ. Arces Agenoreas] Thebas, a Cadmo conditore Agenoris filio.

386 Trans legem, ac tempora regui; Jam fratris de parts dabat] Nam annus, quo Eteocles regnaverat, effluxerat jam, et is, quo regnare debebat frater Polynices, jam venerat.

Digitized by Google

Jam fratris de parte dabat.Sedet omne paratusIn facinus, queriturque fidem tam sero reposci.Constitit in mediis : ramus manifestat olivæLegatum, causasque viæ nomenque rogatus390Edidit : utque rudis fandi, pronusque caloriSemper erat, justis miscens tamen aspera, cœpit :Si tibi plana fides, et dicti cura maneretFœderis, ad fratrem completo justius annoLegatos hinc ire fuit ; teque ordine certo395Fortunam exuere, et lætum descendere regno ;395

tum, ac terminos regnandi, et jam de parte anni qui ad fratrem pertinebat. Sedet paratus ad omne scelus, et indignatur sua promissa tam tarde exigi. Tydeus paruit in media aula, frons olivæ demonstrat oratorem : interrogatus, declarat causa legationis, et nomen suum. Et ut erat imperitus dicendi, et semper flagrantiori animo, orditur inserens tamen acerba æquis postulatis : Si tibi sincera fides essel, et si studeres permanere dictis paotis, fuisset æquisu poet annum exactum, hinc profectos fuisse oratores ad fratrem, et te, servata regnandi vice, dignitatem deponere, et hikarem solio regio descendere ; ut ille diu profugue, et qui tulit in-

NOTÆ

388 Queriturque fidem tam sero reposci] Ita paratus est ad omne facinus, ut etiam queratur, occasionem fidei fallendæ tamdiu dilatam fuisse.

389 Constitit in mediis] Supple Tydeus: Constitit autem in mediis, noto

Græcismo. Homerus II. E. "If $\epsilon \delta$ $\delta \phi' d\nu \mu \delta \sigma \sigma \omega \sigma$. Atque ita ille sæpe. Ramus manifestat olivæ Legatum] Oliva enim erat symbolum, et insigne pacis, et proprium gestamen legatorum.

Ut vagus ille diu, passusque haud digna per urbes Ignotas, pactæ tandem succederet aulæ. Sed quia dulcis amor regni, blandumque potestas, Posceris : astriferum velox jam circulus orbem Torsit, et amissæ redierunt montibus umbræ, Ex quo frater inops, ignota per oppida tristes Exul agit casus ; et te jam tempus aperto Sub Jove ferre dies, terrenaque frigora membris Ducere, et externos summissum ambire penates. Pone modum lætis : satis auro dives, et ostro Conspicuus, tenuem germani pauperis annum Risisti : moneo regnorum gaudia temet Dedoceas, patiensque fugæ mereare reverti.

digna in urbibus extraneis, tandem conventæ regiæ succederet. Sed quia teneris imperandi illecebris, et dominatio res grata est, tua repetuntur promissa. Jam Sol rapidus emensus est signiferum circulum, et umbræ, quæ recesserant, reversæ sunt ad montes, ex quo frater egenus et extorris acerbis jactalur casibus per extranea oppida. Et jam tempus est, ut dies transigas sub patente cælo, et artus tuos indures terrenis frigoribus, et humilis requiras ignotos lares. Adhibe modum rebus lætis. Indutus auro, et insignis purpura, satis illusisti inopem annum egeni fratris. Hortor, ultro dediscas voluptates dominationis, et fortiter exilium ferendo, dignus

Veen. et Delph.—397 Taurin. passus haud digna, omisso $\tau\hat{\varphi}$ que.—398 In uno codice Barthii patriæ tandem.—400 Optimus codex ejusdem, Taurin. et Behott. jam velox. Behott. annum pro *órbem.*—401 Burmanni codex: et admissæ. Bernartius ex Lipsii codice substituit: redierunt vallibus umbræ; quod improbat Marklandus ad Sylv. 11. 3. 56.—403 Uterque Behott. Lang. Laur. Buslid. Taurin. Burm. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. apertos; Lipsian. Dan. Put. Petav. omnes Barthiani, Petrens. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—406 Taurin. Burm. optimus Barthii, Behott. alii: satis ostro dives et auro; Petrens. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Dan. Put. Petav. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil.

NOTÆ

401 Redierunt montibus umbræ] Codex Ms. Lipsii habet redierunt vallibus umbræ. Unde Bernartius : Valles habent umbras, montes jaciunt. Sed sanus est locus. Redeunt enim umbræ montibus, cum sole redeunte eas jacere incipiunt, quas illo absente amisisse dici potest, cum non jacerent. Ceterum ex conversione temporum, jam annum elapsum significare vult. 403 Exul agit casus] Hypallage, pro, casibns agitur. Aperto sub Jove] Id est, sub nudo aëre. Jupiter enim pro aëre sumitur. Horatius I. Od. 1. ' Manet sub Jove frigido Venator.'

408 Moneo regnorum gaudia temet Dedoceas] Rem difficillimam suadebat Eteocli Tydeus.

409 Patiensque fugæ mereare reverti] Id est, si bene uteris exilio tuo, pacificeque in eo te gesseris, dignior

400

405

Dixerat. Ast illi tacito sub pectore dudum410Ignea corda fremunt : jacto velut aspera saxoCominus erigitur serpens, cui subter inanesLonga sitis latebras, totosque agitata per artus,Convocat in fauces et squamea colla venenum :Cognita si dubiis fratris mihi jurgia signis415Ante forent, nec clara odiorum arcana paterent,Sufficeret vel sola fides, qua torvus, et illumMente gerens, ceu septa novus jam mœnia laxet

sis, qui redeas. Inquierat. Verum illi Eteocli dudum cor ira accenditur tacito in pectore. Ut cum serpens, qua perpessa est longam sitim in cavis terra foraminibus, propine assurgit irritata immisso lapide, et concussis totis suis membria, colligit venenum in fauces, et in squamosam cervicem. Si fratris odin ante miki comperta essent ambiguis indiciis, et secreta ejus inimicitia non essent manifesta, sufficeret hoc solum testimonium, quod trux et ferens illum animo, furis ante tem-

Plant. &c. satis auro dives et ostro.—411 In optimo Barthii codice: velud.—416 'Est omnino veritas in libro scripto: nec elare ediorum ercena perirent. Tot ceteri, ut tantillam rem, neglexerunt. Ego vero non parum ad claritatem rei facere autumo.' Barth.—417 Sufficeret tua sola fulez optimus Barthii; supra scripto voci tua, 'vel illius.' Pro qua, quod servant Dan. Petav. Taurin. Petrens. Exc. Cantab. et Burm. cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. quam exhibent optime Barthii membranæ, Behott. 1. 2. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Grasser. quam servo sed illum Put.—418 Meste geris Taurin. Burm. optimus Barthii, et duo alii: ces cepta neous optime Barthii

NOTÆ

reverteris ad imperium : signum enim erit te æquo animo adversam tulisse fortunam : quod sine magna virtute fieri non potest.

410 Illi] Eteocli.

412 Cui subter insnes Longa sitis latebras] Que diu latebris suis subterraneis occlusa asperiorem sitim contraxit: tunc enim et acrior anguis, et nocentius venenum. Noster lib. v. 'Siccive. nocens furit igne veneni.'

• 415 Cognita si dubiis, &c.] Id est, si dubia fuissent signa, quibus conjicere potuissem mentem jurgandi, quam habet frater.

417 Sufficeret vel sola fides] Fides, ut et Græce morus, probatio, argumentum fidem faciens. Justinus lib. 1X. 'Ea primum fides inopiæ Scythicæ fuit.' Qua] Pronomen, ut bene monet Gronovius, male convenit sententiæ. Scripti quam. Scribendum: cum torvus. Ea particula gaudent ut veteres, ubi vulgus ponit quod: ut apud Terentium in Andria: 'Deos quæso, ut sit superstes, quandoquidem ipse est ingenio bono, cumque huic veritus est optimæ adolescenti facere injuriam.' Heaut. 'Idque adeo miror, cum tam ineptum quicquam potuerit tibi venire in mentem.' Illum] Fratrem.

418 Maria laxet Fossor] Cuniculis scilicet.

Fossor, et hostiles inimicent classica turmas, Præfuris. In medios si cominus orsa tulisses Bistonas, aut refugo pallentes sole Gelonos, Parcior alloquio, et medii reverentior æqui Inciperes. Neque te furibundæ crimine mentis Arguerim; mandata refers. Nunc, omnia quando Plena minis, nec sceptra fide, nec pace sequestra Poscitis, et capulo propior manus; hæc mea regi Argolico, nondum æqua tuis, vice dicta reporta : Quæ sors justa mihi, quæ non indebitus annis Sceptra dicavit honos, teneo, longumque tenebo.

746

pus, ut si recens fossor jam aperuisset obsessos muros, et tubæ excilarent ad direptionem inimicas copias. Si perferres propius sermonem in medium Thracum conventum, aut ad Gelonos rigentes remoto Sole, loquereris modestioribus verbis, et majore reverentia communis et recepti juris inter homines. Neque te furoris accusaverim; renuntias jussa. Nunc, cum omnia sunt minis referta, nec repetitis regnum secundum fidem datam, nec media pace, sed manu perse admota capulo; refer vicissim principi Argivo kæc verba, quæ tua non æquant. Possideo, diugus possidebo, illud regnum, quod æqua fortuna, as privilegium ætatis, mihi dedit. Regia

membranæ.—419 Fessor Taurin. invitent classica codex Burmanni; immisscent unus Behot. pro v. 1.—420 Perfaris Lipsian. aliique. Jortinus pro orsa malit ora.—422 Pareior eloquio Burm. Dan. Pat. Petav. uterque Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Pareior alloquio Petrens. Taurin. Lipsian. Buslid. Laur. Lang. et omnes Barthiani.—423 Ex Lutatii interpretatione patet illum legisse, gentis pro mentis.—426 Behott. 1. 2. Taurin. Burm. optimus Barth. alii : et propior capulo.—427 Barthii membranæ : nondum æquata vice dicta reporta.—429 Venett. et Lipsian, æternumque tenebo.—430 Unus Behot.

NOTÆ

419 Inimicent] Horatius eodem verbo antea fuerat usus, 1v. Od. 15, 'Et miseras inimicat urbes.'

421 Bistonas} Bistones Thraciæ populi. Vide supra vs. 82. Aut refugo pallentes sole Gelonos] Geloni populi Scythiæ. Vocat eos pallentes, quod aub Septemtrione - degentes frigoribus perpetuis rigeant, ac sic palleant. Frigus enim, calorem a vultu repellendo, pallorem efficit. Refugo sole] Quia sol eos populos radiis vix attingit, ac sic refugere videtur.

423 Neque te furibundæ crimine men-

tis Arguerim, mandata refers] Id est, non arguerim te, quod more furibundi loqueris: verba enim et modus hæc dicendi tibi præscripta sunt: sed fratrem accuso.

425 Pace sequestra] Id est, ea, quæ sic intervenit, ut non tollat bellum, sed differat, ut sunt induciæ. Sic Virgilio ' Pax sequestra' Æneid, x.

428 Quæ sors justa, §c.] Tuetur se Eteocles communi jure, et privilegio ætatis, quæ defert imperium majoribus natu.

420

Te penes Inachiæ dotalis regia dono430Conjugis, et Danaæ (quid enim majoribus actis
Invideam?) cumulentur opes : felicibus Argos
Auspiciis Lernamque regas : nos horrida Dirces
Pascua, et Euboicis arctatas fluctibus oras,
Non indignati miserum dixisse parentem435CEdipoden : tibi larga (Pelops, et Tantalus auctor)
Nobilitas, propiorque fluat de sanguine juncto
Jupiter. Anne feret luxu consueta paterno430

Argolidis tua sit, dole et munere uxoris : et divitiæ Danaæ tibi congerantur : (cur enim liverem prosperiori tuæ fortunæ?) gubernes Argos et Lernam faustis ominibus: nos inculta Dirces jugera, et littora angustata undis Euboicis ; non indignum judicantes, infelicem Œdipum patrem confiteri. Tibi sit major nobilitas per Pelopem et Tantalum originem generis, et Jovem propius attingas contracta affinitate. Anne regina, paterno buxui assueta, pateretur hos penates? cui nostræ sorores me-

regalis, et pro v. l. detalis.—431 'Seripsisse Papinium arbitror, ut diserte in optimo codicum scriptum offendo, majoribus actis; quomedo et suos aliquos habnisse annotavit Adrianus Behotius.' Barth.—437 Dan. Heinsins ad Claud. X11. 23. legit, finit.—438 Optime Barthii membranæ, ferat.—440

NOTE

430 Inachia Argiva. Dotalis regia Vide supra vs. 112.

431 Danas] Argivæ, a Danas rege Argorum.

432 Argos] Argos caput Argolidis.

433 Lernam] Lerna etiam oppidam erat Argolidis. Nes korrida Dirces Pascua] Bœotiam intelligit per Dircen fontem. Herrida] Quia inculta erat et sterilis Bœotia. Superiori libro: 'Damque ater angustæ squalentia jugera Dirces ?' et alibi : 'Cedipodionides furto deserta pererrat Aoniæ.'

434 Et Euboicis erctatas fluctibus eras] Eandem designat Bœotiam, quæ Euripo admodum angusto dirimitur ab insula Eubœa, quæ nunc Negropont dicitur.

435 Non indignati miserum diziese parentem (Edipoden] Resciverat forsan Eteocles fratrem reticulsse patuis nomen in aula Adrasti, ut diximus libro superiori.

436 Tibi larga (Pelops, et Tantalus austor) Nobilitas] De Pelope et Tantalo lib. superiori vs. 247. et 690.

437 Propiorque fluat de sanguine juncto Jupiter] Quia scilicet Polynices, per affinitatem contractam cam Pelopidis, propiori gradu attingebat Jovem, quam per Cadmum : Tantalus enim Pelopis pater erat filins Jovis; Cadmus vero tantum quartas a Jove: nam Epaphus Jove genitus Libyam habuit filiam, ex qua et Neptuno ortus Agenor pater Cadmi. Fluat] 'Fluere' proprie in ea re dicitur. Theb. I. 'Unde genus, quat terra mihi, quis sanguinis erdo Defluat antiqui.' Claudianus suptiis Honorii: ' Procul audiant Iberi, Fluit inde semen aulm.'

488 Laxu] Pro, laxui, in Dativo. Quod frequens, præcipue Poëtis. Sic Virgilius dixit Æn. vir. ' Venstu in.

Digitized by Google

Hunc regina larem? nostræ cui jure sorores Anxia pensa trahant: longo quam sordida luctu Mater, et ex imis auditus forte tenebris Offendat socer ille senex. Jam pectora vulgi Assuevere jugo : pudet heu, plebisque, patrumque, Ne toties incerta ferant, mutentque gementes Imperia, et dubio pigeat parere tyranno.

rito displicerent ducentes tristia stamina; quam mater longo mærore squalida, et socer ille senex forte auditus e profundis tenebris læderet. Jam civium animi assueverunt imperio. Heu pudet, ne plebs, et Senatores toties sustineant ægro animo, mutentque dubiam dominationem, et eis grave sit incerto domino obsequi. Brevis

Anxia pensa trahunt nulla editio, nisi pessima illa Veenhusiana. Ansia Tau-rin. et Burin.—441 Taurin. forte latebris.—442 'Locum hunc corruptum esse non præsto; libri scripti tamen consensu præferunt: Offendat sacer ille senex; quod non sperno.' Bern. Nostram scripturam agnoscunt optimæ Barthii membranæ, Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Dan. Put. Petav. et Behott. 1. 2. ita quoque edd. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Amstel. Gronov. Veen. Barth. et Delph. Sola ed. Grasseri, sacer.-443 Hoc severe jugo optimæ membranæ Barthii; unde

NOTE

vigilant pueri, sylvasque fatigant.' Idem alibi : ' Parce metu Cytherea.' Pro, venatui, et metui. Cicero etiam: ' quibus subito impetu et latrocinio parricidarum resistat.' Pro impetui. Et hoc Æolum imitatione, qui iota subscriptum e Dativis tollebant.

748

439-Rening] Argia Polynicis uxor. **inia** pensa Nostræ cui jure sorores trahant] More veterum, tamicorum, quam Romanorum, quo on mulieres, ac etiam regum uxores e filiæ, lanæ ducendæ, telæque texendæ manum admovebant. Theocritus Idyll. xvIII. in Helenæ laudibus ponit, quod nulla puellarum æqualium perinde nere sciret. Cum Alexander apud Cartium Sisygambi Persarum reginse captivse lanam ac purpuram tradi jussisset, caque in mœrorem et lacrymas soluta fuisset, ei dixit Alexander: ' Mater, hanc vestem, qua

indutus sum, sororum non solum donum, sed etiam opus vides. Nostri decepere me mores.' Augustus ita filias et neptes instituit, ut etiam lanificio assuefaceret, Suetonio referente. Inde factum apud Romanos, ut inter alios ritus nuptiarum, colum comtam lana, et fusum cum stamine uxores in maritorum ædes deductæ portarent, virique januam lana coronarent, ut tradunt Plutarchus et Plinius. Lycurgum tamen eo munere polvisse mulieres, idque mandavisse ilis, refert Xenophon de Lacearum Republica lib. 1. dæd

imis auditus forte tenebris] 441 Ez Vide Theb. N7. et seqq.

442 Socer iki Edipus. 443 Patresque More Romanorum, apud quos Seintores vocabantur patres.

444 Gementes] [n mutatione enim principis plerumque bella oriuntur.

440

Non parcit populis regnum breve.Respice quantusHorror, et attoniti nostro in discrimine cives.Hosne ego, quis certa est sub te duce pœna, relinquam ?Iratus, germane, venis.Fac velle, nec ipsi(Si modo notus amor, meritique est gratia) patres450Reddere regna sinent.Non ultra passus, et orsaInjecit mediis sermonibus obvia :Reddes,Ingeminat, reddes : non si te ferreus agger450Ambiat ; aut triplices alio tibi carmine muros455Obstiterint, quin ausa luas, nostrisque sub armis455Captivo moribundus humum diademate pulses.Tu merito : ast horum miseret, quos sanguine viles,

administratio non parcit populis. Vide quantus pavor, et quantum cives in nostra contentione consternati sunt. Deseramne illos, quos indubitatum supplicium manet, te regnante? Infensus accedis frater. Finge me velle cedere, ipsi Senatores (si modo benevolentia eorum in me mihi comperta est, et est memoria benefactorum) non patientur regnum restituere. Tydeus non amplius sustinuit, et interrupit eum in medio sermone : Restitues, iterat, restitues, etiam si ferreum vallum te cingat, aut Amphion intellectus saxis trahat tibi alio cantu triplicia menia. Non sagitta, nec ignes impedient, quominus solcas scelerum paras, et occumbens sub nostris armis terram ferias captiva corona. Tu jure. Ast horum misercor, quos, o bons

ille: Huic severs jugo.-447 'Voculam in optimus allique libri non habent: et aberit illa melius: nec agnoscunt quædam Glossemata.' Barth.-448 Hos ego Bebott. 1. 2.-451-453 Marklandus ad Sylv. v. 5. 24. (ed. Lips. an. 1739.) legit: nihil ultra....Injecit Tydeus sermonibus obvia: reddes, Ingeminans. Illud Ingeminans Bebotii codex habet. Marklandi vero editio Londinensis an. 1726. habet: non ultra; Taurin. nec ultra.-458 'Vera est hæc scriptura, a cujus generositate abeunt nonnulli libri, qui præferunt: Et merito; non ta-

NOTÆ

446 Non parcit populis regnum breve] Huic sententiæ subscribit Imperator Romanus apud Tacitum Hist. 11. 'Difficilius,' ait, 'est temperare felicitati, qua te non putes diu usurum.'

449 Fac velle] Supple, me deponere imperium. Nec ipsi patres Reddere regna sinent] Quasi jam jure retinere posset imperium, quod patres ipsum reddere non sinebant.

450 Si modo notus amor, &c.] Occupatio artificiosa. 451 Non ultra passus] Sapple, Tydeus.

455 Amphion auditus agat] Tangit fabulam, qua ferunt lapides motos dulcedine cantus citharæ Amphionis, construendis muris Thebanis ultro se admovisse. Vide superiori lib. vs. 9. et 10.

458 Ast korum miseret] Supple, civium tuorum. Supra Eteocles conciliaverat sibi favorem civium suorum, quos rursus Tydens omnes infensos regi facit, dum dicit eum cau-

Conjugibus natisque infanda ad prælia raptos, Projicis excidio, bone rex. O quanta Cithæron Funera, sanguineisque vadis, Ismene, rotabis! Hæc pietas, hæc magna fides! Nec crimina gentis Mira equidem duco: sic primus sanguinis auctor. Incestique patrum thalami; sed fallit origo: Œdipodes tu solus eris: hæc præmia morum 465 Ac sceleris, violente, feres. Nos poscimus annum. Hæc audax etiamnum in limine retro Sed moror. Vociferans, jam tunc impulsa per agmina præceps.

rex, trahis in perniciem tanquan vilia mancipia, et avellis a liberis et uxoribus, ut eos ducas ad impia certamina. O Cithæron, quot videbis cædes, et tu, Ismene, quot volves cadavera in cruentis vorticibus ! Hic amor erga patriam, hæc ingens quoi voices cualtera in craentes vortecous : Inc anor erga partan, neter ingens fides ! Nec sane miranda existimo scelera hujus familiæ, si primus auctor generis scelestus fuit, et incesti parentum tori : sed omnes filti non sunt parentibus suis similes ; tu solus filius Ædipi eris. Hanc, furiose, reportabis mercedem morum tuorum ac flagitii. Nos annum petimus. Sed moror. Hæc Tydeus cum magna audacia, et adhuc in foribus retro clamans, jam tunc rapidus elabitur per multitudi-

men optimus.' Barth .-- 460 Projicis excidio bone o Rex optimus Barthii; unde ille : bone io Rex.-- 463 Mira quidem in iisdem membranis ; Mira guidem duco ; si primus Behott. sic primi Laur. Lang. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. sic primus Lipsian. Put. Dan. Petav. Taurin. Petrens. Burm. Grasser, Gevart. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Jortinus conjectabat: sic dirus sanguine auctor, improbante Burmanno.-464 Omnes codd. Barth. Dan. Petav. Put. et Lips. nec fallit; Behot. 1. set fallit; Behot. 2. Petrens. Taurin. Lang. Laur. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. sed fallit.-465 Edipodis tu solus eris Jortinus; eras Behott. 1. 2.-466 Idem Jortinus; non poscimus; quod non spernenda videtur Burmanno.-467 Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. in limine regis; Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Dan. Put. Petav. Laur. Lang. Lipsian. Buslid. Behott. 1. 2. omnes Barthiani, Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov.

NOTÆ

sam esse scelesti belli. Sanguine viles] Id est, ut vilia mancipia.

459 Infanda ad prælia] Nam sumendo arma contra Polynicem, frangent fidem duobus fratribus datam.

460 Bone rex] Ironice. Cithæron] Mons Bœotiæ.

461 Ismene] Ismenus fluvius Bœotiæ.

462 Hæc pietas, hæc magna fides] Ironice ut supra, 'bone rex.' Nec crimina gentis Mira equidom duco: sic [duco, si, &c.] Non duco mirum, dicit, Eteoclem inveniri scelestum, si primus generis auctor, id est, Œdipus fuit scelestus, et thalami parentum incesti.

464 Sed fallit origo] In Polynice scilicet, qui nibil habet simile cum parentibus.

465 (Edipodes tu solus eris] Morum similitudine scilicet. Hac pramia morum Ac sceleris, violente, feres] Ponas nempe et captivitatem tuorum.

750

Evolat.Œneæ vindex sic ille DianæErectus setis, et aduncæ fulmine malæ,470Cum premeret Pelopea phalanx, saxa obvia volvens,Fractaque perfossis arbusta Acheloia ripis,Jam Telamona solo, jam stratum Ixiona linquens,Te, Meleagre, subit: ibi demum cuspide lataHæsit, et obnixo ferrum laxavit in armo.475

nem, quam hinc et inde protrudebat. Sic ille ultor Dianæ, quam Œneus offenderat, hirtis setis, rotans impetu adunci dentis obvios lapides, et arbusta, quæ avellebat ex cavatis littoribus Acheloi, cum Pelopæa turma illum urgeret, jam linquens fusum humi Telamonem, jam Ixionem, aggreditur te, Meleagre: ibi tandem sistitur a lato venabulo, et ferrum recepit in obluctanti armo. Talis heros Calydonius de-

Barth. Veen. et Delph. in limine retro.—469 Ecolat Œnides Put. Petav. Behott. 1. 2. Lang. Lipsian. Laur. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. et Amstel. Evolat Œnco Dan. Œncus Taurin. Lectionem nostram et interpunctionem ex codd. suis dedit Gronovius: et ita codex Burmanni. Vide Nic. Heinsium ad Ovid. Met. v111. 281. -470 Ereptus unus Behot.—471 Pelopeia Burm. et Taurin.—474 Put. tibi demum..—475 Optimæ Barthii membranæ: obnizos ferrum lazavit in armos.

NOTÆ

469 Evolat. Œnea] Aliæ editiones habent Œnides, sed Gronovius observat Mss. habere Œnea, ut referatur ad rd Diama sequentis: ponitque punctum post Evolat. Sicque legendum: Evolat. Eneae.

Œness vindex sic ille Dianæ] Quam Œneus rex Calydonis offenderat. Vindex ille Dianæ] Intelligitur aper Calydonius, quem Diana immiserat in agros Calydonis, irata Œneo Calydonis regi, quod sacrificans omnibus Diis eam prætermiserat.

470 Fulmine mala] Ab impetu ardenti, quo fulmen imitatur. Ovidius Met. x. 'Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.'

471 Pelopea] Non hic solum Peloponnesii notantur, sed etiam omnes Græci; ex omnibus enim Græciæ partibus proceres convenerant in Calydoniam, ad celebrem illam venationem apri Calydonii, quem tandem Meleager interfecit. 472 Acheloia] Achelous fluvius Ætolize, ut jam diximas.

473 Telamona] Telamon Æaci filius. Non ab apro prostratum Telamona scribit Ovidius Met. VIII. sed ab arboris radice retentum cecidisse: 'Prosequitnr Telamon, stadioque incautus eundi Pronus ab arborea cecidit radice retentus.' Ixiona] Ixion Lapitharum rex, Pirithoi pater et Centaurorum. Ex Apollodoro vero et Ovidio Met. VIII. Ixion huie venationi apri Calydonii aon interfuit, sed Pirithous ejus filius.

474 Meleagre] Meleager (Enei filius, dux expeditionis in aprum Calydonium.

475 Obnizo ferrum lazavit in armo] Ovidius ibidem: 'Splendidaque adversos vensbula condit In armes.' Bene obnizo. Aper enim nunquam devitare solet venatorem, sed simul ac illum conspexit, incurrit. Halieutico Gratio ascripto:, 'Actus aper

Digitized by Google

Talis adhuc trepidum liquit Calydonius heros Concilium, infrendens ipsi ceu regna negentur : Festinatque vias, ramumque precantis olivæ Abjicit. Attonitæ tectorum ex culmine summo Prospectant matres, sævoque infanda precantur Œnidæ, tacitoque simul sub pectore regi. Nec piger ingenio scelerum fraudisque nefandæ Rector eget: juvenum fidos lectissima bello

serit conventum adhuc trementem, infremens, ut si ipsi regnum denegctur, et gradum accelerat, et abjicit frondem olivæ pacificæ. Consternatæ matres respiciunt e celsiore ædium tecto, et diras imprecantur crudeli Ænei filio, unaque principi in tacitis mentibus. Rex autem, ingeniosus ad excogitanda crimina et perversos dolos,

Barthius aliquando legebat: luxavit.—476 Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. linquit; in aliis: liquit.—477 Consilium Taurin. Burm. et uterque Bebott. eca sceptra Lang. et Barthiani.—479. 480 Unus Behot. e culmine matres Prospectat summo. Put. aliique codd. Aspectat. Sed P. Burmannus receptam lectionem defendit ad Ovid. Heroid. Epist. v. 63. Vide Theb. v. 591.—488 Barthius hic in Notis: fortissima bello; Taurin. lætissima bello.

NOTÆ

setis iram denuntiat hirtis, Et ruit oppositi nitens in vulnera ferri, Pressus, et emisso moritur per vulnera telo.' Aprum intellexit Ausonius Epig. 2. 'Cedere quæ lato nescit fera saucia ferro, Armatique urget tela cruenta viri.'

476 Calydonius Heros] Tydens.

478 Precautis olivæ Abjicit] Quia supplices et precautes ramum olivæ gestare soliti. Abjicit] Quasi spe pacis ademta, et ad bellum provocans.

479 Tectorum ex culmine summo] Tecta veterum plana erant, non fastigiata; ideoque apta ad spectandum. In illis solarium, locus scilicet subdialis, et soll expositus, in quo plerumque apricabantur. Morem quoque hunc obtinnisse patet apud Hebræos, qui super tectis agere soliti, adeo ut Dei lege loricam circumducere jussi sint, ad evitandum discrimen. Denteron. xx11. Idem hodie in plerisque orientalibus ac meridionalibus regionibus videre est. Romanos etiam tectis planis usos Vitruvius lib. 11. aliique auctores referunt, eosque in tectis spectasse, ac lampadas prætulisse docent.

480 Sævoque infanda precantur Œnidæ] Salvianus de Gub. 111. ' Quicquid non possumus imbecilli, optamus irati, et in omni animorum indignantium motu malis votis pro armis utimur.' Precantur] Pro ' imprecantur.' Sic Protreptico Crispini, 'Precatu,' pro imprecatione, dira: ita Græcis àpà pro karápa, et sőχεσθαι precari, pro επεύχεσθαι imprecari. Philoctetes apud Sophoclem : όλοιο σολ γάρ πολλάκις τοῦτ' εὐξάμην. Pereas : hoc enim sæpe tibi imprecatus sum. Ovidius de Philoctete : ' Laërtiadæque precaris, Quod meruit.' Œnidæ] Tydeo Œnei filio.

481 Tacitoque simul sub pectore regi Tydeo palam et alta voce imprecabantur, sed regi intus in animo.

752

Corpora nunc pretio, nunc ille hortantibus ardensSolicitat dictis, nocturnaque prælia sævus485Instruit, et sanctum populis per sæcula nomenLegatum insidiis, tacitoque invadere ferro,Legatum insidiis, tacitoque invadere ferro,(Quid regnis non vile?) cupit: quas quæreret artesSi fratrem, Fortuna, dares? O cæca nocentum490Plebs ferro jurata caput: ceu castra subire490Apparet, aut celsum crebris arietibus urbis490

flagrans allicit nunc auro, nunc promissis fldam bello manum lectissimæ juventutis, et crudelis disponit nocturnam aciem, et optat aggredi dolis et latenti ferro oratsrem, sacram gentibus in omni ævo personam; (quid non cupido regnandi violat?) quas fraudes necteret, si, Fortuna, offerres fratrem? O cæca improborum consilia l O semper pavidum crimen ? Turba conjurata adversus unum hominem proficiscitur cum armis, accincta quasi ad expugnanda castra, aut ad dejiciendum frequentibus

Vide Interpp. ad Val. Flac. v1. 559. et Virg. En. 111. 273.-484 Pectora Nic. Heinsius ad Ovid. Fast. v. 71. ex quibusdam codd. ita quoque optimæ Barthii membranæ, Put. Petav. Petrens. Exc. Cantab. Lang. Laur. Lipsian. Bualid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. Corpora exhibent Taurin. Burm. Dan. meliores Gronovii, uterque Behot. et nonnuli Barthiani, cum edd. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Vide Theb. 1v. 152. Porro Nic. Heinsius, ad Ovidium hunc locum laudans, ita legit: Pectora nunc pretio, nunc ille hortatibus inplet : codex Burmanni habet etiam: hortatibus.-488 ' In duobus scriptis codd. glossa legitur: ' vel putat.' Barth. Parenthesen, et distinctio, debentur Bernartio. ' In libro magno (puta, optt. membr.) rasura est, indicans olim acriptum fuisse verteret. Id est 'evolveret, quem non lapidem moveret:' nibil tamen muto.' Barth.-489 'Ideen optimus liber præfert, daret ; nibil etiam isthic mutamus, cum nullam sit operæ pretium.' Idem.-490 Unus Behot. e tumidum semper.-492 Gruterus et Gronovius:

NOTÆ

Stat.

484 Pectora [Corpora] Meliores et plures, Corpora. Recte, ait Gronovius. Quorum usus a corpore et manibus, 'corpora' et 'manus' dicuntur antiquis. Livius XXII. 'Transfugam, sine rei magnæ proditione venientem ad hostes, nibil aliud quam unum vile atque infame corpus esse.' Tacitus Hist. III. 'Ipsum Othonem comitabantur specnlatorum lecta corpora.' Græci eodem sensu vocem σώματα accipiunt.

486 Et sanctum populis per sacula nomen] Quia nimirum sacrum legationis munus, et omnibus locis ac temporibus sacri inviolabilesque ba-

Delph. et Vur. Clas.

biti, gentium omnium consensu legati.

489 O cæca nocentum Consilia] Ovidius Met. v1. 'Quantum mortalia pectora cæcæ Noctis habent !'

490 Exit in unum Plebs ferro jurata manus] Ut ignaviam designaret, et invidiam numero compararet. Jurata] Pro, conjurata.

492 Arietibus] Gruterus conjicit legendum, arietatibus. Nam quod contractæ tres priores syllabæ in duas tamen breves ponuntur, fecit idem Noster in tenuior, nt Soteriis: 'Sperne coli tenuiore lyra.'

3 B

Inclinare latus : densi sic agmine facto Quinquaginta altis funduntur in ordine portis. Macte animi, tantis dignus qui crederis armis. Fert via per dumos propior, qua calle latenti Præcelerant, densæque legunt compendia sylvæ. Lecta dolis sedes : gemini procul urbe malignis Faucibus urgentur colles, quos umbra superni Montis, et incurvis claudunt juga frondea sylvis: Insidias natura loco, cæcamque latendi Struxit opem: medias arcte secat aspera rupes Semita, quam subter campi, devexague latis Arva jacent spatiis: contra importuna crepido Œdipodioniæ domus alitis: hic fera quondam Pallentes erecta genas, suffusaque tabo Lumina, concretis infando sanguine plumis Reliquias amplexa virum, semesaque nudis

machinis altum murum oppidi. Sic quinquaginta conferti facto agmine, instructaque acie, celsis portis erumpunt. Macte animi, qui dignus censeris contra quem tot armentur. Est iter propius per vepres, quo antegrediuntur Tydeum occulto tramite, et trajiciunt via breviore spissum nemus. Locus sumtus struendis insidiis. Duo colles dissiti ab urbe, coarciantur obscuris angustiis, quos mons superior inumbrat, et quos cingunt ramosa cacumina incurvorum nemorum. Hanc sedem natura fecit aptam collocandis insidiis, et cæcis latebris. Salebrosus callis scindit anguste medios scopulos, infra quen agri et subjecta jugera quam spatiose exporriguntur. Est e regione ferale sacum, quod insederat avis ab (Edipo victa. Illic olim hæc bestia attollebat pallidas genas, et oculos sanie conspersos, et ambiebat pennis conglutinatis cruore nefario reliquias hominum, et pluma nudato pectore cal-

erebris arietatibus urbis.—496 Qua via per dumos propior fert, calle latenti, §c. optimæ Barthii membranæ: quo calle unus Behot. Per dumos propior qua fert via calle latenti Taurin.—505 Œdipodionidæ Dan. Behott. 1. 2. Taurin. et Burm.—506 Squalentes unus codex Heinsii; Pallentes erepta unus Behot.— 509 Jortinus conj. visuque trementes, vel tremendo; ejusdem amicus: visuque frequentes, vel frequenti; Taurin. habet, trementes; Dan. Put. et Petav. frementi; uterque Behot. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Burm. alii cum edd. vett.

NOTÆ

498 Malignis] Obscuris, angustis. Virgilius Æn. v1. 'Quale per incertam lunam sub luce maligna Est iter in sylvis.'

504 Contra importuna crepido Œdipodioniæ domus alitis] Descriptio sedis Sphingis et Sphingis ipsius, quam vocat 'alitem Œdipodioniam,' quod victa fuit ab Œdipo. Vide Theb. 1. 66.

507 Infando sunguine] Miserorum scilicet viatorum, quos crudeliter dilacerabat.

508 Nudis Pectoribus] Id est, plu-

500

505

THEBAIDOS LIB. II.	755
Pectoribus stetit ossa premens, visuque trementi	
Collustrat campos, si quis concurrere dictis	510
Hospes inexplicitis, aut cominus ire viator	
Audeat, et duræ commercia jungere linguæ.	
Nec mora, quin acuens exertos protinus ungues,	
Liventesque manus, fractosque in vulnere dentes,	
Terribili applausu circum hospita surgeret ora.	515
Et latuere doli, donec de rupe cruenta,	
Heu simili deprensa viro, cessantibus alis,	
Tristis inexpletam scopulis affligeret alvum.	
Monstrat sylva nefas, horrent vicina juvenci	
Gramina; damnatis avidum pecus abstinet herbis.	520
Non Dryadum placet umbra choris, non commoda sac	ris
Faunorum, diræque etiam fugere volucres	
Prodigiale nemus. Tacitis huc gressibus acti	
Deveniunt peritura cohors, hostemque superbum,	

cabat semesa ossa, et errantibus oculis aroa circumspiciebat, si quis hospes auderet congredi cum ænigmatis ejus, aut viator propius accedere, et inire societatem sævi colloquii. Nec cunctabatur, quin statim exacuens eductos ungues, et lividas manus, ac dentes in plagis laceratus, involaret horrendo alarum clangore in vultus advenarum. Et artes ejus occultæ fuerunt, donec, intercepta ab hoste æque callido, mæsta præcipitando se pennis otiantibus de sanguineo suxo allideret insatiabilem ventrem ad rupem. Nemus ostendit monstrum. Boves expavescunt propiores herbas; famelici greges temperant noxis graminibus. Umbra non arridet saltationibus Dryadum, non apta est sacris Faunorum, et rapaces aves vitarunt quoque portentosam sylvam. Illuc periturum agmen pervenit, incedens suspenso gradu. Præstolantur

trementi.—510 Collustrans Exc. Cantab. Taurin. alii.—512 Taurin. Burm. omnes Barth. Petrens. Put. Petav. Dan. Lindenbrog. et Cruc. dirs...514 Bebot. Liventisque.—517 Heu simili depulsa codex Barthii.—518 Behott. 1. 2. scopulis affigeret.—520 Marklandus ad Sylv. v. 3. 148. legendum putat: dam.

NOTÆ

ma nudatis : cum enim semper ossibus Sphinx incubaret, hoc impediebat, quominus plumæ pectoris, quæ ossium attritu semel ceciderant, recrescerent. Hinc mudum habebat pectus.

514 In vulners] Id est, cum dilaceraret hospitem.

516 Et latuere doli] Id est, ænigmata ejus non fuerunt soluta.

517 Simili] Æque callido.

521 Dryadum] Dryades Deæ montium ac sylvarum, dictæ a nomine Græco öpds, quod quercum significat. Veteres autem credebant Dryades per noctem choreas agere.

522 Fauni] Fauni Latinis, Satyri et Panes Græcis, agrorum et sylvarum Dil. Ipsis sacra in nemoribus fiebant.

523 Prodigiale] Quod ossibus hominum albebat.

Annixi jaculis, et humi posita arma tenentes, 525 Expectant, densague nemus statione coronant. Cœperat humenti Phœbum subtexere palla Nox, et cœruleam terris infuderat umbram. Ille propinquabat sylvis, et ab aggere celso Scuta virum galeasque videt rutilare comantes, 530 Qua laxant rami nemus, adversague sub umbra Flammeus æratis Lunæ tremor errat in armis. Obstupuit visis: ibat tamen, horrida tantum Spicula, et inclusum capulo tenus admovet ensem. Ac prior, unde viri? quidve occultatis in armis? 535 Non humili terrore rogat : nec reddita contra Vox, fidamque negant suspecta silentia pacem. Ecce autem vasto Chthonii contorta lacerto,

audacem hostem, incumbentes hastis, et clypeis humi depositis, et cingunt nemus confertis excubits. Nox cæperat obtegere solem madido velo, et resperserat super terram atras tenebras. Ille Tydeus accedebat ad nemus, et ab alto tumulo cernit micare clypeos virorum, ac cristatas cassides, qua rariores erant sylvæ arbores, et sub opposita umbra tremulus lunæ splendor in armis æreis vagatur. Perturbatur hoc viso; progrediebatur tamen: tantum capit terribilia jacula, et educit gladium reconditum capulo tenus. Ac prior petit non ignava formidine: Qui estis? et quid in armis absconditis? Nec contra datur responsum, et suspecta taciturnitas esse hostes indicat. Ecce autem hasta emissa amplo brachio Chthonii, qui dux erat

natisque avidum ; quem vide ad Sylv. 11. 3. 45.—527 Jortinus conj. calum subtexere. Cf. Sylv. 111. 1. 127. Theb. 111. 415. v. 753. Virg. Æn. 11. 260. v1. 270.—530 Put. Petav. Lang. Buslid. et edd. vett. cristasque videt ; Lipsian. Laur. Dan. uterque Behot. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. et omnes Barthiani galeasque videt.—531 Qua laxat ramos nemus optimæ Barthii membranæ.—533 Taurin. horrida contra.—534 Barthii codex : admonet ensem, solenni errore. Vide Theb. v. 150.—538 'Ordo verborum in optimo libro alius : Chronii vasto contorta lacerto, sono aliquateuus meliore.' Barth. Codd. Burm.

NOTÆ

524 Deveniunt peritura cohors] Quinquaginta illi supra, quos Tydeus occidit. Hostemque superbum] Tydeum.

527 Palla] Pallam nigram, stellis conspersam, dant nocti Poëtæ.

530 Galeas comantes] Ob cristas. Quædam editiones habent eristas comantes. Quæ lectio forte non spernenda: Virgilio enim Æn. 11. Cristæ 'comantes.' Et Noster lib. 1x. 'Interdum cristas bilaris jactasse comantes.'

531 Qua laxant rami nemus] Pro, ex qua parte rami rariores erant.

532 Lance tremor errat in armis] Agitatæ vento frondes faciebant, ut lux lunæ, per medias frondes recepta super clypeos, tremere, ac sic errare, videretur.

533 Obstupuit] Furore potius quam timore.

538 Chthonii] Ita legit Gronovius,

Quo duce freta cohors, fuscas intervolat aurasHasta, sed audenti Deus et Fortuna recessit.540Per tamen Olenii tegimen suis, atraque setisTerga, super lævos humeros vicina cruoriEffugit, et viduo jugulum ferit irrita ligno.Tunc horrere comæ, sanguisque in corde gelari.Huc ferus atque illuc animum, pallentiaque ira545Ora ferens, nec tanta putat sibi bella parari.Ferte gradum contra, campoque erumpite aperto.Quis timor audendi? quæ tanta ignavia? solus,Solus in arma voco.Neque in his mora; quos ubi plures,

cateroa, secat tenebrosum aërem; sed Deus, et Fortuna ausis non affuit: transit tamen per tegumentum apri Olenii, et per corium nigrum setis, super sinistrum armum, leviter perstringens cutem, citra tamen sanguinis effuxum, et frustrala cædit guttur Tydei inermi hastili. Tunc illi crines eriguntur, et sanguis in corde concreacit. Huc ferox atque illuc obvertit animum, et vultum furore pallidum; nec existimat, cum tot hostibus esse sibi dimicandum. Progredimini contra et prodite in patentem campum. Quis metus vos retinet? Que tanta ignavia? Solus, solus lacesso ad certamen. Negue hi cunctantur; quos ubi plures, quam putabat,

et Taurin, rasto Cromii; edd. vett. vasto Chromi. Lectio nostra est a Gronovio.—539 Taurin. et Burm. intervolut umbras. Perpetua in his vocibus variatio : vide Bentl. ad Hor. 1. Od. 22. Sed 'umbræ 'sunt 'fuscæ auræ.' Cf. vs. 649. et Virg. Æn. 1x.411.—541 Taurin. optimæ Barthii membranæ, Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Olensii tegmen ; Behott. 1.2. Petrens. alii cum edd. recentt. tegimen. Nonnulli Olenei. Pro atraque setis Nic. Heinsius legit : hirtaque setis, ad Ovid. Met. v111. 281. eanque emendationem approbat Burmannas ad Met. 111. 64. Cf. Theb. 1v. 364.—546 Ora gerens nuus Behot. putaus sibi codex Burmanni et optimus Barthianus. sibi deest in Taurin.—547 'In membranis optimin et; : Ferte gradum, clamat.' Barth.—549 Omnes codd. Barthiani, Behott.

NOTÆ

licet scripti et impressi habeant Chromis, aut Chronii. X66ruos enim nuus ex Spartis seu Draconigenis quinque apud Pausaniam. Inde hoc nomen frequentatum Thebis. Sic Theb. 111. 170. 'Hinc Chronium conjux.' Et lib. 1v. 597. 'Cernis Chroniumque Chrominque.' Ubi membranze fere omnes habent Chthonium, aut Thonium. Eadem enim his tribus locis persona designatur.

541 Olenii] Calydonii, seu Ætoli: Olenus enim urbs Ætoliæ, a qua lib.

50

superiori Tydeus 'Olenius' dictus est vs. 490.

543 Vicina cruori] Parum abfuit, quin eliceret sanguinem, tam prope super humerum sinistrum transiit.

543 Vidue ligno] Cuspide, ab ea parte que ferro caret.

544 Horrere comes, sanguisque in corde gelari] Hoc non timore, sed stupore.

546 Nectanta putet sibi bella parari] Non putat tot armatos contra se in insidiis collocatos.

Quam ratus, innumeris videt excursare latebris, Hos prodire jugis, illos e vallibus imis Crescere, nec paucos campo, totumque sub armis Collucere iter, (ut clausas indagine profert In medium vox prima feras,) quæ sola medendi Turbata ratione via est, petit ardua diræ Sphingos, et abscisis infringens cautibus uncas Exsuperat juga dira manus, scopuloque potitus, Unde procul tergo metus, et via prona nocendi,

aspicit erumpere ex innumeris latebris, hos descendere ex cacuminibus, illos emergere ex profundis vallibus, multosque esse in campo, et totam viam sub armis coruscare, (ul primus clamor venatorum producit in medium feras plagis obseptas,) quæ unica ratio expediendæ salutis ei consternato visa est, adit celsam sedem inhumanæ Sphingis, et allidens curvas manus ad ruptos scopulos, transcendit horrenda eacumina, et rupe occupata, unde tergo nihil timebat, et hostes lædere facile pote-

1. 2. Buslid. Lang. Laur. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. et Grasser. neque his; Put. Petav. Dan. Petrens. Taurin. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. neque in his. Bernartius conjectabat: neque enim his mora, probante Barthio.—551 Hos deire jugis Lactantius in Comment. cum glossa: 'Anastrophe: hos de jugis ire.' Sed glossator forte usus fuerat codice, in quo scriptum fuisset, pdire, et hoc in litura. Bar-

thii codex : illos grallibus imis, i. e. illos convallibus imis. Unus Behot. ex vallibus. --552 Alter Behot. nec campo paucos. --554 In medium vox codex Barthii, cum glossa : 'Venatoris.' Vide ad vs. 699. --556 Taurin. absissis; ed. Barth. in margine : abscissis. Codex Burmanni : infrangens ; unus Behot. infigens ; sed rescriptum, deleta priore scriptura, cujus tantum litura apparebat. --557

NOTÆ

549 Neque in his mora] Subito enim e latebris erumpentes egrediuntur.

551 Hos prodire jugis] Lactantius legit : Hos deire jugis. Quæ lectio probata Gronovio ex optimo codice. Deire, de jugis ire. Et verbum singulare Statii est et consuetudo, præpositionem illam non pati coalescere cum vocali sequenti. Sic 'deest' dissyllabon, et priori longa ponit Theb. x. 'Nec deest coeptis.' Lib. x1. 'Deest servitio plebes.' Quæ frustra viri docti habuere suspecta. Restituendum immo et lib. vIII. 236. 'Nullis deest sua fabula mensis.' Sic enim meliores plurimi : alii, 'jam,' alii, 'que' perperam interponunt. Sic et lib. vi. 'Vacuus domino præiret Arion."

558 Indagine] Indago, investigatio, perquisitio proprie venatorum. Est et series plagarum saltus cingentium. Virgilius Æneid. 1v. 'Saltusque indagine cingunt.'

554 Vox prima] Vox seu clamor venatorum. Dicit vero insidiatores ad vocem Tydei emersisse e latebris, ut feræ ad clamorem venantium in medium prodeunt.

558 Unde procul tergo metus] Prærupto, et ad quem non erat accessus a posteriore parte, scopulo. Et via prona nocendi] Ex celsiori enim vel lapidibus, vel etiam telis facilius hostes lædere poterat.

550

Saxum ingens, quod vix plena cervice gementesVertere humo, murisque valent inferre juvenci,Rupibus avellit: dein toto sanguine nixusSustinet, immanem quærens librare ruinam;Qualis in adversos Lapithas erexit inanemMagnanimus cratera Pholus: stupet obvia letoTurba super stantem, atque emissi turbine montisObruitur; simul ora virum, simul arma, manusque,Fractaque commixto sederunt pectora ferro.

rat, abrumpit e cautibus immanem lapidem, qualem vix jurenci anhelentes inflato collo possent per terram trahere, et muris construendis admovere: deinde collectis totis viribus, illum sustinet, volens edere ingentem stragem. Qualis fortis Phohus sustulit vacuum cratera in oppositos Lapithas. Caterva morti exposita stupet superimminentem, et opprimitur impetu dejectar unpis. Vultus hominum, manus, et pectora una obirita, et confusa sunt cum armis. Hic quatuer deturbati sub codem

Codex Burmanni cum uno Behot. juga dura.—559 Correctum aliquando voluit Barthius: trina cervice; postea vero: quod sex plena cervice; vel: Saxum ingens, (duo vix p. c. g. Tollere h. m. v. i. juvenci,) Rupibus aveilit. Vide Advers. lib.XXII. cap. 22.—561 Rupibus evellit codex Burmanni et optimus Barthii. Sed evellimus arbores cum radice; avellimus saxum a rupe. Vide Interpp. ad Virg. Æn. 11. 608. dekinc toto Taurin.—563 Idem codex: quarens vibrare ruinam. Videantur Pierius ad Virg. Æn. 1X. 417. et VV. DD. ad Ovid. Heroid. Epist. 111. 125. Cf. Theb. v. 560.—565 Tuves superstantem ed. Crucei, quod non improbat Burmannus.—566 Unus Bebot. erms virum

NOTÆ

559 Saxum ingens] Scilicet occasionem quærit, ut jactum commodum saxi in manus det Tydeo, jam inde ab Homero, Heroico telo, quod vix uki suorum principi, ab eo mutuo sumto, non dedit Poëta Heroicus quicumque. Simul autem numerus tot latronum strage aliqua imminuendus erat. Barthius.

563 Lapithas] Lapithæ Thessaliæ populi incolentes montes Othryn et Pindum. Et primi omnium frænos et strata equorum invenisse dicuntur. Virgilius Georg. 111. 'Fræna Pelethronii Lapithæ, gyrosque dedere Impositi dorso, atque equitem docuere sub armis Insultare solo, et gressus glomerare superbos.' Hi habuisse dicuntur acerrimum bellum cum Centauris. Vide Ovidium Met, x11. ubi eleganter describit hanc Lapitharum et Centaurorum pugnam.

564 Cratera] Virgilius Georg. 11. ⁴ Et magno Hylæum Lapithis cratere minantem.² Phones] Nomen ferocissimi Centauri. Obvis leto Turba] Non hæc de Lapithis intelligi debent, sed de hostibus Tydei.

565 Montis] Id est, lapidis qui pars montis, seu scopuli, quem a rupe avulserat Tydeus. Sic Patris Epicedio: 'Cum pater exemtum terris ad sidera montem Sustulit, et late miseras dejecit in urbes.' Ubi mons hic vel lapides, vel partem montis significat. Seneca Thyeste: 'Sive venturi times montis ruinam.' Id est, lapidem unum, qui de monte devolvebatur.

760

Quatuor hic adeo dejecti mole sub una Congemuere. Fuga tremefactum protinus agmen Excutitur cœptis : neque enim temnenda jacebant Funera, fulmineus Dorylas, quem regibus ardens Æquabat virtus, Martisque e semine Theron Terrigenas confisus avos : nec vertere cuiquam Fræna secundus Halys, sed tunc pedes occubat arvis, Pentheumque trahens nondum te Phædimus æquo, Bacche, genus : quorom ut subitis exterrita fatis Agmina turbatam vidit laxare catervam ; Quæ duo sola manu gestans acclinia monti Fixerat, intorquet jacula, et fugientibus addit.

pondere expiraverunt. Statim trepida cohors fuga incepta deserit: neque enim spernendi viri prostrati erant: impetuosus Dorylas, quem ingens fortitudo parem regibus fecerat, et Theron e genere Martis, jactans terrigenas majores, et Halys nulli inferior in regendis habenis, sed tunc pedes in campis periit, ac Phædimus ducens originem a Pentheo, nondum te placato, o Bacche. Quorum repentino exilio ut cernit consternata agmina aperuisse turbatos ordines; jaculatur duo spicula, que sola ferens manu panzerat in clivo montis, et dorso fugientium infigit.

simul ora manusque.—568 Optimus codex Barthii: disjecti mole, quod ille probat.—571 ' In vetustissimo libro Corpora, suprascripto illo vulgato, Funera. Eam scripturam veram puto.' Barth.—573 Terrigenas confessus Taurin. Burm. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Behot. 1. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. Cruc. Grasser. et Amstel. confisus dedit Gronovins ex melioribus scriptis; et sic Behot. 2.—574 Alis Behot. 1. Alig Taurin. Halys ceteri codd. cum edd. vett. Vide lib. 1x. 152.—577 Unus Behot. turbato vidit laxare ruina; Taurin. turbata vidit laxare cateraa.—578 Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. acclivia monti; Dan. Pnt. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Taurin. Burm. Petrens. optimæ Barthii membranæ, et Behott. 1. 2. acclinia, vel adclinia; Burm. errore styli morti pro monti.—579 Tinxerat in eodem codice.—580 Idem etiam codex nudo ne

NOTÆ

572 Martis e semine Theron Terrigenas confisus avos] Quia scilicet originem trahebat a Spartis, seu ab iis, qui dentibus serpentis Marti sacri orti fuerant e terra. Porro pro confisus, quod meliores codices habent, priores editiones habent confessus. Observat autem Priscianus lib. VIII. et Græcis dici θαββῶ τοῦτο, et θαββῶ τούτφ, addito ex Demosthene: Οὕτε Φίλιππος ἐθἀββει τούτοιs, οὕτε σὺ τὸν Φίλιππον.

575 Pentheumque trahens genus] Id

est, traliens genus a Pentheo rege Thebarum. Nondum te æquo Bacche] Mens: Bacchum semel conceptam contra Pentheum iram nondum concoxisse, et extendisse ultionem suam in Phædimum illius nepotem : Pentheus enim, ut jam sæpius diximus, numen Bacchi agnoscere noluerat, sacraque ejus impedire tentaverat; unde iratus graviter Bacchus, illum a propria matre Agave, furore illi immisso, diseerpi curaverat.

Digitized by Google

570

THEBAIDOS LIB. II.	761
Mox in plana libens, nudo ne pectore tela	580
Inciderent, saltu præceps defertur, et orbem,	
Quem procul oppresso vidit Therone volutum,	
Corripuit, tergoque et vertice tegmine noto	
Septus, et hostili propugnans pectora parma,	
Constitit: inde iterum densi glomerantur in unum	585
Ogygidæ, firmantque gradum : trahit ocyus ensem	
Bistonium Tydeus, Mavortia munera magni	
Œneos: et partes pariter divisus in omnes	
Hos obit, atque illos, ferroque micantia tela	
Decutit: impeditant numero, seque ipsa vicissim
Arma premunt: nec vis conatibus ulla, sed ipsæ	590
In socios errare manus, et corpora turba	

Deinde alacris levissimo saltu in terram desilit, ne tela detectum pectus attingerent, et prehendit scutum Theronis occisi, quod cernit procul rotatum, et munitum habens caput et tergum assueto tegumento, et tegens pectus hostili scuto, firmavit gradum. Inde rursus conferti Thebani stipantur in unum cuncum, et constiterunt. Tydeus strinxit promte gladium Thracium, quem Mars dono dederat ingenti Enco, et distractus æqualiter in omnes partes, aggreditur hos alque illos, et lucentes sagittas ense dejicit. Se impediunt multitudine, et ipsi clypei se invicem premunt : irriti sunt corrum conatus : quin ipsa manus peccant in suos, et corpora cadentia suo mu-

in pectore.-581 Burm. in orbem.-583 Gronovii codd. tegmina.-586 'Libri nihil mutant. Putem tamen Papinium rapii, non trakit, quod tardius et imbellius, scripsisse; debuit quidem.' Barth.-587 Taurin. munera regis.-588 Taurin. uterque Behot. optimæ Barthii membranæ, et duo alii ejusdem, diffusis; alii codd. cam edd. vett. divisis. Cf. Virg. Kn. rv. 285.-650 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrogius, et Cruc. impediunt numero.-591 Dan. cum uno Behot. conantibus. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Dan. Put. Petav. Barm. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. sed ipse; unus Behot. sed ipse; postrema tamen litera fuerat in litura recenter posita; sed ipse est ex ingenio Gronovil; sed ipses conj. Nic. Heinsius ad Ovid. Met. xv. 625.-592 In socias Laur. Lang. Lip-

NOTÆ

585 Tegmine noto] Optimi codices, ait Gronovius, habent: tegmine nota; sicat et indutas voste et vestem dicimus. Tegmina vero nota sunt exavite apri Calydonii, quas gerebat Tydeus.

584 Hestili] Theronis enim erat. 586 Ogygida] Thebani. 587 Bistonium] Thracium ensem quem Mars dederat Œneo patri Tydei.

591 Sed ipas In socias errare manus, et corpora turba Involvi] Sic legit Gronovius ex scriptis. Priores editiones habent : sed ipas In socias errare mamus et corpora turba Involvit. Involvi prolapsa sua: manet ille cruentis Angustus telis, et inexpugnabilis obstat. Non aliter (Geticæ si fas est credere Phlegræ) Armatum immensus Briareus stetit æthera contra, Hinc Phœbi pharetras, hinc torvæ Palladis angues, Inde Pelethroniam præfixa cuspide pinum Martis, at hinc lasso mutata Pyracmone temnens

mero implicantur. Manet ille angustus sanguineis telis, et resistit insuperabilis. Non secus (si fides adhibenda est Phlegræ Geticæ) immanis Briarcus stetit adversus armatum cælum, spernens hinc sagittas Phæbi, hinc serpentes trucis Minervæ, inde vero hastam Martis Pelethronian, cui mucro præfigebatur, at hinc fulmina

NOTÆ

593 Manet ille cruentis Angustus telis] Scripti habent: Manet ille ruentum, vel ruentis, Legendum, ait Gronovius, manet ille ruentes. Id est, expectat et sustinet.

595 Geticæ Phlegræ] Locus ubi gigantes pugnaverunt cum Diis, vocatus fuit Phlegra, $\delta \pi \delta \tau \sigma \hat{v} \phi \lambda \dot{\epsilon} \gamma \epsilon w$, quod wrere Græcis significat. Gigantes enim victi, ibi fulminibus percussi sunt. Ceterum non constat inter auctores, in qua regione locus iste situs erat. Papinus hic in Getica sen Thracia : alii in Italia prope Cumas : alii tandem in Thessalia prope Pallenem collocant.

596 Briareus] Briareus gigas, alio nomine Ægæon vocatus, centum bra-

chia manusque habuisse dicebatur, unde 'centimanus' vocatus.

597 Phæbi pharetras] Arcum et pharetram dant Poëtæ Apollini; unde proprio epitheto dictas 'Arcitenens.' Palladis angues] Intelligit ægidem, in cujus medio Gorgonis caput, quod erat cinctum anguibus, positum erat.

598 Pelethroniam pirum] Hastam Thessalicam, a Pelethronio Thessaliæ oppido.

599 Pyracmone] Pyracmon unus e ministris Vulcani, fulminum fabricatoribus. Mutata] Id est, refecta, renovata. Lucanus: 'Pallenæa Jovi mutavit fulmina Cyclops.'

Digitized by Google

THBBAIDOS	LIB.	II.	763

Fulmina, cum toto nequicquam obsessus Olympo	600
Tot queritur cessare manus: non segnius ardet	
Huc illuc clypeum objectans, seque ipse recedens	
Circuit; interdum trepidis occurrit, et instat	
Spicula divellens, clypeo quæ plurima toto	
Fixa tremunt, armantque virum, sæpe aspera passum	605
Vulnera, sed nullum vitæ in secreta receptum,	
Nec mortem sperare valet: rotat ipse furentem	
Deilochum, comitemque illi jubet ire sub umbras	
Phegea, sublata minitantem bella securi,	
Dircæumque Gyan, et Echionium Lycophontem.	610

sorpius refecta a fatigato Pyracmone, cum frustra circumventus a toto cono dolet tot suas manus otiari. Non minus Tydeus accenditur, obvertens scutum huc et illuc, eoque se ipse retrogrediens tegit; interdum obviam it pavidis, et imminet, deripiens multa tela, quæ trepidant hærentia toto clypeo, et virum armant. Sæpe recipit graves plagas, sed nulla penetravit in recessus vita, nec potest sperare illi mortem in ferre. Rotat ipse rabidum Deilochum, et cum eo demittit in Inferos Phegea, qui erecta securi ei mortem intentabat, et Gyan Dircæum, et Lycophontem Echionium. Jam

-600 Burm. obsexus Olympo; unde Burmannus conj. obseptus. Vide Ondendorp. ad Lucan. v1. 292.—601 Tot queritur cessasse Taurin. non segnior uterque Behot. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. et Burm.—603 Dan. Put. Petav. nterque Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. accurrit; Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Venett. Rom. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. occurrit.—605 Unus Behot. Taurin. Burm. Lang. Laur. Lipsian. et Buslid. cum Venett. et Rom. apera passus; alter Behot. Dan. Put. Petav. Petrens. Exc. Cantab. Barthiani, Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. apera passus..—609 Phiegea Taurin. Aldd. Colin. et Gryph. Plegea unus Behot.—610 Giam Taurin. Gygen

NOT.E

600 Nequicquam] Quia nihil contra illum valerent. Tamen victus fuit et fulmine percussus, ut alii.

601 Cessare] Quia plures habebat manus, quam hostes. Non segnius ardet] Supple, Tydens.

603 Occurrit] Quidam codices : accurrit.

605 Tremunt] Motu clypei, vel ipsorum pondere. Armantque virum] Supra enim: 'Spicula divellit.' Passum] Alii passus.

608 Jubet] Facit. 'Jubere' enim significat et velle : ut Virgilius ' infandum regina jubes,' et imperare, et facere, ut hoc loco.

609 Minitantem bella securi] Securibus et bipennibus usi veteres in præliis. Hoc armorum genere Pisander excepit Agamennonem cum gladio invadentem II. N. In navali etiam pugna usurpatæ secures et bipennes II. O. Gratius in Cynegetico: 'Ceciditque suis Ancæus in armis: At prædexter erat, geminisque securibus ingens.' Utuntur et adhuc pleræque gentes.

610 Dircaum] Thebanum. Echio-

Jam trepidi sese quærunt, numerantque; nec idem Cædis amor; tantamque dolent rarescere turbam. Ecce Chromis Tyrii demissus origine Cadmi, (Hunc utero quondam Dryope Phœnissa gravato Rapta repente choris, onerisque oblita, ferebat: Dumque trahit prensis taurum tibi cornibus Evan, Procidit impulsus nimiis conatibus infans:) Tunc audax jaculis, et capti pelle leonis, Pinea nodosa quassabat robora clava,

se pavidi quærunt, ac recensent; noc eadem est cupido cædis; et mærent tantam minui multitudinem. Ecce Chromis, qui ducebat genus a Cadmo Tyrio, (hunc quondam Dryope Phænissa onerato ventre gestabat, cum illa, immemor fætus, subito rapta est ad Thyasos, et dum tibi, o Evan, raptat taurum arreptis cornibus, puer labitur ejectus nimio matris nisu:) tunc jaculis audax, et exuviis capti leonis, frangebat pincos truncos nodosa clava, objargans; Unusne, viri, tot necibus triumphans

optimæ Barthii membranæ; et sic ejusdem Barthii omnes alii codd. Licophantem unus Behot. Licophontem alter Behot. Licophontem Taurin. -613 Chronus Taurin. et ita in altero Behot. a manu sec. cum prins scriptum fuisset Chromis; Burm. Cronus.-616 Dumque rapit unus Behot. taurum prensis uterque Behot. et Burm. -617 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. impulsis; omnes codd. cum Venett. 3. 4. et Rom. impulsus.-618 Jortinus pro capti, quod agnoscunt Petrens. Exc. Cantab. Taurin. aliique codd. omnes, malit strati.-619 Pinea nodosam quassabat robora clavam Taurin. Venett. 3. 4. et Rom. modosæ quassabat robora clava Conj. Guyet. et Jortin. approbante V. D. in Obss. Misc. nodosa q. r. clava Petrens. Exc. Cantab. Burm. Dan. Put.

NOTÆ

nium] Thebanum.

611 Numerantque] Quia jam plures occisi, paucique superstites erant.

614 Phænissa] Vel, ex Phænicia, quæ pars Syriæ adjacens Phænicio mari: vel simpliciter Thebana, quia Thebani erant colonia Phænicum.

615 Oneris] Infantis, quem in utero ferebat. Infantes enim nondum nati 'onera matrum' dicuntur Nostro, et ' pondera,' Coma Earini.

616 Dumque trahit prensis taurum tibi cornibus Evan] In orgiis, Bacchæ furore correptæ obvia quæque animalia dilacerabant, ut tauros, ursos, lupos, &c. discerptasque ferebant partes, quas 'spolia armentalia' vocat Noster Theb. IV. Evan] Cognomentum Bacchi, ut diximus supra vs. 72.

617 Nimiis conatibus] Dryopes matris, quibus trahebat taurum.

618 Tunc audax jaculis, et capti pelle leonis] Imitatio Virgiliana Æn. v. 'Horridus in jaculis et pelle Libystidos ursæ.' Prisci Heroës δερματοφορεῦν, seu pelles animalium gestare soliti: ut constat ex hoc Virgilii loco et ex Theb. I. ubi Tydens et Polynices pellibus ferarum induti. Et ibidem Hercules pellem Leonis Nemæi gestasse dictus. Exempla passim obvia apud Poëtas et scriptores.

619 Nodosa clava] An nodosa clava? ut sit sensus : Quatiebat seu vibrabat molem pineam nodosæ cla-

Digitized by Google

764

Increpitans : Unusne, viri, tot cædibus unus620Ibit ovans Argos ? vix credet fama reverso.620Heu socii, nullæne manus, nulla arma valebunt ?620Hæc regi promissa, Cydon, hæc, Lampe, dabamus ?620Dum clamat, subit ore cavo Theumesia cornus,620Nec prohibent fauces : atque illi voce repleta625Intercepta natat prorupto in sanguine lingua.625Stabat adhuc, donec transmissa morte per artus625Labitur, immorsaque cadens obmutuit hasta.625Vos quoque, Thespiadæ, cur infitiatus honora630

Argos regredictur? Vix fama reverso fidem adhibebit. Heu comites, nullæne dextræ? nullane valebunt arma? hæc regi, Cydon, hæc, Lampe pollicebamur. Dum hæc jactat, sugitta Theumesia per os patens ejus intrat, nec guttur obstat, et illi voce ademta, fluitat intercepta lingua in cruore prorumpente : adhuc stabat, donec morte in membra transfusa corruit, et lapsus facuit hastam mordens. Cur vos etiam, Thespiadæ, silentio meo privaverim decora fama? Periphas attollebat e terra corpus

Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. uterque Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—620 Increpitanaque minis, ne viri, §2. in altero Behot. 7 d que fuerat primum omissum; deinde insertum, sed eodem calamo.—623 Non regi Taurin.—626 Unns ex Leodensibus prorupta; Dan. Put. Petav. uterque Behot. Burm. Laur. Lipsian. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. prorupto; Taurin. Petrens. Exc. Cantab. omnes Barthiani. Venett. 3. 4. et Rom. prorupto; et sic etiam edidere Dan. Heins. Gronov. Barth. Veen. et Delph. firmant Dan. Heins. ad Claud. 11. Cons. Stilic. 462. et Nic. Heins. ad Sil. Ital. 111. 51.—627 In optimo Barthii codice et altero ejusdem: morte peractus. Cf. Theb. v1. 109. x. 259.—630 Arguerim Burm. Buslid. Laur. Lang.

NOTÆ

væ. Et clava etiam in bello usi, ut Hercules, (quod omnibus notum est,) et Areithous cognomento *kopurhrys*, qui non arcu, vel hasta pugnabat, sed clara ferrea. Il. vII. Talis quoque Periphetes ille *kopurhrys* etiam dictus, apud Plutarchum, clava armatus, quam referente Diodoro Sic. lib. IV. abstulit victor Thesens.

621 Vix credet fama reverso] Quod unus tot occiderit.

624 Theumesia] Thebana, sed quam remiserat Tydens. Supra enim vidimus Tydeum e clypeo divellisse spicula, et in hostes retorsisse.

Cornus] Ex corno fiebant hastilia, sagittæ, venabula. Festus in Solerna, Plinius et Poëtæ passim.

625 Nec prohibent fances] Supple, transitum hastæ.

628 Immorea hasta] Quæ illi et vocem et vitam ademerat.

629 Thespindæ] Duo fratres. Iidem lib. 111. dicuntur. 'Et nostris turribus æqni, Thespiadæ.' In pugnis solent exempla virtutum fictis personis inducere. Fraternum amorem laudaturus sub exemplo Thespiadarum, introducit etiam in morte constantiam. Vetus Scholiastes.

Digitized by Google

Membra solo Periphas, (nil indole clarius illa,
Nec pietate fuit,) læva marcentia collaSustentańs, dextraque latus : singultibus arctum
Exhaurit thoraca dolor : nec vincla coërcentUndantem fletu galeam, cum multa gementi635Pone gravis curvas perfringit lancea costas.
Exit et in fratrem, cognataque pectora telo
Conserit : ille oculos etiamnum in luce natantes
Sistit, et aspecta germani morte, resolvit.
At cui vita recens, et adhuc in vulnere vires,
Hos tibi complexus, hæc dent, ait, oscula nati.
Procubuere pares fatis, (miserabile votum640

morientis fratris, (nihil præstantius fuit hac indole, et illo in fratrem amore,) sustinens sinistra languidum ejus caput, et dextra latus. Dolor succutiendo pectus singultibus comprimit thoracem, et nexus non retinent galeam plenam lacrymis. Cum multum plangeret, acerba lancea ei pone perforavit curvas costas, et hæc transit in fratrem, et eodem telo conjungit consanguinea pectora. Ille detinet apertos oculos, adhuc in lumine errantes, et clausit eos viso fratre moribundo : at Periphas, cui supererat vita, et cui plaga non ademerat totas vires : Hôs, inquit, o Tydeu, nati tibi præbeant amplexus, et hæc oscula. Cęcidere simili sorte, (votum mortis deploran-

Lipsian. Dan. Put. Petav. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Arcuerim conj. Bernartius; hoc firmant Taurin. Petrens. Exc. Cantab. optimæ Barthii membranæ, et exhibent Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—633 Substentat Burm. Vide ad vs. 610. 546. Sustëtat Lipsian. artum uterque Behot.—636 Taurin. perstringit; Dan. Petav. unus Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. perstrinxit; optimæ Barthii membranæ, Lipsian. Lang. Laur. Buslid. Petrens. Burm. Exc. Cantab. alter Behot. Put. Venett. Rom. Amstel. Barth. Veen. et Delph. perfringit; quod pluribus astruit Nic. Heinsius ad Ovid. Met. XII. 273. costas p. l. curvas unus Behot.—638 Put. et adhuc in luce; Burm. etiam nunc luce; Marklandus ad Sylv. 111. 5. 39. conj. extrema luce orida. Gevin. 442 Burm. miserabile factum; sed correctum in margine.

NOTÆ

633 Singultibus arctum Exhaurit thoraca dolor] Quia singultiendo frequenter succutiebat pectus, hincque thorax arctior erat.

684 Nec vincla coërcent] Galeam sub collo annexam loro habebant, quod Homerus vocat δχεα, Il. Γ.

637 Exit et in fratrem] Supple lancea. Cognata pectora] Quia fratres erant.

S and Car

638 Ille] Qui prior vulneratus fuerat.

639 Resolvit] Laxavit, quos deficientes sustinuerat ut videret fratrem.

641 Ait] Periphas; et supple, Tydeo.

642 Miserabile votum Mortis] Optaverant quidem simul mori, ne qui superstes esset, dolorem mortis alte-

THEBAIDOS LIB. 11.	767
Mortis,) et alterna clauserunt lumina dextra.	
Protinus idem ultro jaculo parmaque Menœtem	
Proterrebat agens, trepidis vestigia retro	645
Passibus urgentem, donec defecit iniqua	
Lapsus humo, pariterque manus distractus in ambas	
Orat, et a jugulo nitentem sustinet hastam :	
Parce per has stellis interlabentibus umbras,	
Per Superos, noctemque tuam : sine tristia Thebis	650
Nuntius acta feram, vulgique per ora paventis	
Contemto te rege canam : sic irrita nobis	
Tela cadant, nullique tuum penetrabile ferro	
Pectus, et optanti victor reveharis amico.	
Dixerat. Ille nihil vultum mutatus, Inanes	655

dum,) et mutuis manibus sibi clauserunt oculos. Insuper mox ipse Tydeus consternabat jaculo et clypeo Menætem, pellens eum accelerantem retro trepidos gradus, donec fallente vestigio per lubricam terram cecidit, et pariter extensis duabus manibus precalur, arcens a gutture hastam imminentem. Ignosce per has tenebras, inter quas sidera labuntur, et per Deos, et noctom tuam. Patere, Thebis renuntiem mæstum expeditionis exitum, et tua facta celebrem spreto rege, coram plebe attonita. Sic vana jacula fluant e nostris manibus, et pectus tuum nullis sit armis pervium et ovans redeas ad amicum, te impatienter expectantem. Inquierat. Ille Ty-

644 Menetum Burm. et unus Behot.-645 Proturbabat agens conj. Jortin. Cf. Theb, 111, 80, v. 661, Æn. 1x. 440. x. 801. x11. 289. ' Dixeris Præterrebat, ut alia talia, scripsisse Papinium ; sed illud rem melius repræsentat, estque singulare hac potestate.' Barth .- 655 Unus Behot. ruliu mutatus.

NOTE

rius sentiret : unice enim se invicem diligebant.

643 Et alterna clauserunt lumina dextra] Claudere oculos mortuorum, erat officium propinquorum et carornm.

644 Ultro] Antea se ægre defendebat Tydeus, tot circumstantibus hostibus; sed nunc, cum rariorem videt turbam, ipsos insequitur.

646 Iniqua] Quod illum cadere fecerat.

647 Manus distractus in ambas] Disractus, hic extensus, seu extensis duabus manibus, ut oraret.

648 Nitestem] Conantem inferre

mortem.

650 Nectemque tuam] Veteres olim dies illos quibus singulare quoddam gaudium receperant, aut memorabile quid gesserant, 'suos' appellabant. Idem de noctibus dicendum est. Unde hic nox ina, qua tam strenue te gessisti, totque egregia facinora edidisti, occidendo solus tot hostes armatos, ipse imparatus. Sic ' nox Dorica' apud Valerium Flaccum lib. 11. qua tandem Dores seu Græci Trojam expugnaverunt.

654 Amico] Polynici.

655 Ille nikil vultum mutatus] Quod signum erat Tydeum in ira ac suo fu-

Perdis, ait, lacrymas, et tu (ni fallor) iniquoPollicitus mea colla duci : nunc arma, diemqueProjice : quid sequeris timidæ compendia vitæ ?Bella manent. Simul hæc, et crassum sanguine telumJam redit : ille super dictis infensus amaris660Prosequitur victos : Non hæc Trieterica vobisNox patrio de more venit : non Orgia CadmiCernitis, aut avidas Bacchum scelerare parentes.Nebridas et fragiles thyrsos portare putastis

deus non mutata facie dixit: Amittis vanas lacrymas, tu etiam (nisi fallor) promisisti caput meum nefario principi. Nunc relinque arma et diem. Quid sectaris lucrum anxiæ vitæ? Superest bellum. Hæc dixit, et eodem tempore telum cruore fædatum jam revulsum est. Ille insuper iratus acerbis verbis insultat victis: Hæc nox non est, ut illa, quæ ad vos, tertio quoque anno, redit ex ritu patrio. Orgia Cadmi non videtis, aut matris furentes commaculare sceleribus sacra Bacchi. Credidistis ferre pelles damarum, et teneros thyrsos ad ignavum sonum, et conserere ad

-656 Omnes codd. Barthiani, etiam optimus, cum Laur. Bernartii, nil fallor; Buslid. Lipsian. Lang. Taurin. alii codd. cum Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. & c. ni fallor. -658 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. quid sequeris timide compendia vitæ. 'Non concoquo hanc sententiam; sed a libris destitutus, nil ultra babeo quod dicam.' Bern. timide sequeris uterque Behot. timidæ sequeris optimæ Barthii membranæ et Taurin. timidæ quæris Burmanni codex; unde ille suspicatus fuerat posse legi: quid timidæ quæris Gurmanni codex; unde ille Behot. dictis offensus amaris.-661 Trietarica Taurin. et Burm.-662 Orgia Bacchi codex Burmanni.-664 Petrens. et Burm. faciles thyrsos. Taurin.

NOTÆ

rore perstare, et nolle ignoscere: qui enim ignoscentium mentem gerunt, nubilum suæ frontis, et vultus serenant.

656 Iniquo duci] Eteocli.

658 Quid sequeris timidæ compendia vitæ? Bella manent] Non est quod petas, et donari tibi velis usum timidæ et brevis vitæ, cum statim, bello jam exorto, illam in acie perditurus es.

659 Simul hæc] Supple, dixit. Et crassum sanguine telum Jam redit] Hoc modo loquendi celeritatem ictus denotavit. Redit] Ex corpore Menœtæ scilicet.

661 Trieterica] Orgia, sacra Bac-

chi triennalia, quia tertio quoque anno noctu celebrabantur, in memoriam triennalis expeditionis Bacchi in Indiam.

662 Orgia] Proprie sacra Bacchi: abusive etiam pro sacris cujusque Dei sumuntur. Virgilius Æneid. IV. 'Ubi audito stimulaut trieterica Baccho Orgia.'

663 Aut avidas Bacchum scelerare parentes] Id est, furore immisso in scelus impellere matres. Et tangit hic fabulam Agaves, quæ, furore a Baccho immisso percita, proprium filium discerpsit.

664 Nebridas] Nebrides pelles hinnulorum, quibus Bacchæ indueban-

Imbellem ad sonitum, maribusque incognita veris665Fœda Celenæa committere prælia buxo ?Hic aliæ cædes, alius furor : ite sub umbrasO timidi, paucique !Hæc intonat : ast tamen illiMembra negant, lassusque ferit præcordia sanguis.Jam sublata manus cassos defertur in ictus,670Tardatique gradus :clypeum nec sustinet umboMutatum spoliis :gelidus cadit imber anheloPectore :tum crines, ardentiaque ora cruentis

tibiam Celenæam turpia certamina fortibus viris ignota? Hic aliæ cædes, hic alia rabies: descendile in Inferos o pavidi, et pauci? Hæc intonat. Attamen artus illi deflciunt, et fatigatus sanguis pulsat cor : jam manus erecta decidit in vanos ictus, et gravati sant pedes: brachium non amplius ferre potest scutum hostium telis corruptum : frigidus sudor fluit e pectors anhelo: tum capilh, et ira rubens vul-

cum altero Behet. pertare putatis.—665 Put. manibusque integnita.—666 Tauria. et Barm. Celence committere prolia byses.—668 Sic intonat: ast tamen netrque Behot. Hac intonat: at tamen Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Basiid. Veneett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. Hac intonat: ast tamen Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—669 Burm. laxusque.—679 Burm. differtur.—671 Pat. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. brog. et Cruc. non sustinet; Taurin. Burm. omnes Barthiani, Petrens. Dan. Exc. Cantab. Lang. Laur. Lipsian. Busiid. alter Behot. Venett. Rom. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. nec sustinet.—673 Mulatur spolis optime Barthii membrane, in quibua interpungitur v. præcedenti post sustinet. Burm. conj. Nudatum spolis.—673 Pectore tunc crines unus Behot.—674 Ro-

NOTÆ

ter, cam choreas agerent in sacris Bacchi. Thyrsos] Thyrsi erant lanceæ hederaceis pampinis involutæ, quas Bacchæ gestabant.

665 Imbellem ad sonitum] Cymbalorum ac tibiarum. Maribus veris] Hoc in contumeliam Thebanorum, quasi non essent veri homines, sed fœminæ, ignavia sua.

666 Fæda prælia] Vel quia matres in orgiis filios occidebant, vel quia Bacchæ bellum faciebant bestils ferisque, ac eas dilaniabant. Celenæa buxo] Id est, tiblis e buxo inventis a Marsya, cujus patria Celenæ, Phrygiæ oppidum.

667 Aliæ cædes] Quam in Orgiis, non tales quales Bacchæ faciunt,

Delph. et Vur, Clus.

cum cædunt vel filios, vel feras.

668 Paucique] Ad me.

669 Negant] Id est, ut Nostri verbis utar, Protreptico ad Crispinum : Non ultra 'promtæ ad fortia vires Sufficiunt animo, atque ingentia jussa sequuntur.'

671 Clypeum nec sustinet umbo] Umbo hic brachium vel manum significat. Vide superiori lib. vs. 377. An, clypei nec sustinet orbem?

672 Mutatum spoliis] Id est, tot receperat ictus clypeus, ut facies ejus hinc mutata esset. Vel mutatum sanguine hostium, quo colorem suum perdiderat. Ut Lucanus: 'Perdiderat vultum rabies.'

t, 673 Cruentis Roribus] Lucanus: Stat. 3 C

Roribus, et tetra morientum aspergine manant. Ut leo, qui campis longe custode fugato Massylas depastus oves, ubi sanguine multo Luxuriata fames, cervixque, et tabe gravatæ Consedere jubæ, mediis in cædibus astat Æger, hians, victusque cibis: nec jam amplius iræ Crudescunt: tantum vacuis ferit aëra malis, 680 Molliaque ejecta delambit vellera lingua. Ille etiam Thebas spoliis, et sanguine plenus Isset, et attonitis sese, populoque, ducique Ostentasset ovans, ni tu, Tritonia virgo, Flagrantem, multaque operis caligine plenum, 685 Consilio dignata virum : Sate gente superbi

tus stillat imbrem sanguineum, et fædam occumbentium aspersionem. Ut leo, qui pastore longe a campis abacto devoravit Massylas oves, ubi fames pasta est multo cruore, et collum et jubæ oneratæ sanie detumuerunt, astat faucibus apertis in media strage, lassus, et satiatus esca: nec jam amplius furor exardescit : tantum percutit aërem inani rictu, et lingit exerta lingua teneras lanas. Ille etiam Tydeus, onustus exuviis et cruore, Thebas petiisset, et triumphans sese spectandum prabuisset regi, et consternatis civibus, nisi tu, virgo Tritonia, consilio juvisses virum ardentem, et factorum suorum magnitudine occæcatum : Oriunde genere tumidi Ænei, cui du-

ribus et terra Aldd. Colin. Gryph. et Basil. Roribus et tetra Venett. Rom. Plant. &c. cum omnibus fere codd. Roribus et crebra unus Behot.-675 Alter Behot. custode remoto.—681 Burmanni codex in margine, extracta; unde ille: Mollia-que exserta, &c.—684 Exc. Cantab. Petrens. Taurin. Burm. Dan. Put. Petav. Lang. Lipsian. Barthiani, Behott: Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. et Delph. ni tu; unus Leodensis codex, nisi tu; et sic legit Gronovius in Diatr. p. 277. Unus ille Veenhusius, nescio unde, edidit, ubi tu ; ut nimirum fidem faceret Statium a se fuisse 'accuratissime illustratum ;' sed hæc in titulo jactatio

NOTÆ

"Sanguineis stillavit roribus arbor."

676 Massylas] Massyli Stephano populi mediterranea Africæ incolentes, proximi Mauritaniæ Cæsariensi.

678 Consedere jubæ] Sedato scilicet furore; nam leo furens erigit jubas.

680 Vacuis] Quia non amplius mandit.

684 Tritonia] Pallas, seu Minerva, Tritonia dicta est, vel a palude Tritonide in Africa, ubi genita credebatur, vel a Tritone Bœotiæ amne,

juxta quem colebatur, vel quod e Jovis capite nata sit : Athenienses enim caput τριτώνα appellant.

685 Multaque operis caligine plenum] Prospera enim fortuna mentem obcæcare solet. 'O quantum caliginis mentibus humanis objicit magna felicitas !' Seneca lib. de Brevitate Vitæ. Et Demosthenes de Philippo, dicit μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων άριστήας.

Digitized by Google

686 Dignata] Adde, esses.

770

675 ·

Œneos, absentes cui dudum vincere Thebas Annuimus, jam pone modum, nimiumque secundis Parce Deis: huic una fides optanda labori. Fortuna satis usus abi. Restabat acerbis Funeribus, socioque gregi non sponte superstes Hemonides (ille hæc præviderat, omina doctus Aëros, et nulla deceptus ab alite) Mæon, Nec veritus prohibere ducem : sed fata monentem

dum concessimus superandas absentes Thebas, jam adhibe temperamentum, et parcius utere Diis nimium propitiis: una res desideranda huic operæ, recedas cum eatis habueris prosperam fortunam. Hemonides Mæon supererat duris casibus, nom libenter supervioens sociorum agmini. Ille hæc præscierat peritus auguriorum aëris, et nulla avis cum fefellerat; nec timuerat regem deterrere: sed fala ademerunt

ad rem librarii faciebat.—689 Margo cod. Burm. Ainc pro Auic, cum glosss, 'ex hoc.'—692 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Busild. Venett. 2. 3. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. et Amstel. omnia; Gronovius omiza restituit ex suis codd. Hoc habent Taurin. Burm. Petrens. et Exc. Cantab.—693 Aeris Taurin. unus Behot. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Aldd. Colin, Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. Heros alter Behot. et Burm. Aeros Dan. alter Behot., omnes Barthiani et Gronov. cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et

NOTÆ

687 Œneos] Genitivus Græcus. Absentes Thebas] Quia in istis quinquaginta, quod lectissima essent corpora, et eximiæ fortitudinis præ ceteris Thebanis, Thebæ victæ fuerant, nec illud sciebant.

688 Jam pone modum, nimiumque secundis Parce Deis] Rationem affert Noster Theb. x. 'Secundis Pone modum : sunt et diris sua numina Thebis Forsitan, et nobis modo quæ favere recedunt.' Sed hoc difficillimum : 'Quippe₂' ut ait Sallustius, 'secundæ res sapientum animos fatigant,' et ut inquit Cicero pro M. Marcello : ' Victoria natura insolens est et superba.'

689 Huic una fides optanda labori. Fortuna satis usus abi] Scilicet, utere moderate felicitate tua. Hoc loco vero Homerum imitatur, apud quem, tunc demum Diomedes castris Dolonis excedit, cum a Minerva admonitus fuit.

691 Non sponte] Hæc enim dicit Hemonides Mæon lib. 111. 'Noctis vaga lumina testor, Et socium manes, et te mala protinus ales Qua redeo: non hanc lacrymis mernisse nec astu Crudelem veniam, atque inhonoræ munera lucis.'

692 Ille hæc præviderat, omina doctus Aëroe] Augur enim erat Mæon: de eodem enim Noster Theb. иј. 'Augur amate Deis? non te cælestia frustra Edocuit, lauroque sua dignatus Apollo est.'

694 Sed fata monentem Privavere fide] Nihil verius, nihil certius, nt bene observat Bernartius ad hunc locum: obnubilat siquidem, immo adimit, mentem hominibus, quos punire vult, supera illa mena, et cujuscumque, ut ait Velleius, 'Deus for-

690

77 L

5.

Digitized by Google

772

Privavere fide: vita miserandus inerti 695 Damnatur: trepido Tydeus immitia mandat: Quisquis es Aonidum, quem crastina munere nostro Manibus exemtum mediis Aurora videbit. Hæc jubeo perferre duci: cinge aggere portas: Tela nova : fragiles ævo circumspice muros : 700 Præcipue stipare viros, densasque memento Multiplicare acies: fumantem hunc aspice late Ense meo campum : tales in bella venimus. Hæc ait, et meritæ pulchrum tibi, Pallas, honorem Sanguinea de strage parat, prædamque jacentem 705 Comportat gaudens, ingentiaque acta recenset. Quercus erat teneræ jam longum oblita juventæ

fidem ejus consiliis. Deplorandus addicitur inhonoræ vitæ. Tydeus acerba præcipit trementi. Quisquis es Thebanorum, quem crastinus dies cernet nostro beneficio ereptum e media morte, hæc impero renuntiare tuo principi : muni vallo portas: arma restaura : circumlustres mænia vetustale corrupta : maxime recordare, densare ordines militum, et geminare confertas alas. Cerne longe lateque campun exhalantem meo gladio. Nos hoc modo ruimus in prælia. Hæc inquit, et exstruit tibi bene meritæ, o Minerva, gloriosum tropæum de cruenta clade, et fert exultans prostratus exuvias, et sua magna facta recognoscit. Quercus erut in medio agri tu-

Delph.—695 'Planius et elegantius scribatur: vitæ miserandus inerti.' Barth. Hoc non improbat Burmannus. Cf. Lucr. vI. 1230. Ovid. Art. II. 387. Propert. IV. 6. 21.—697 Anide optimæ membranæ Barthii, quod ille probat. vulnere nostro unus Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. munere nostro ex veteri membrano correxit Bernartius; et hoc testantur Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. alter Behot. Dan. Put. Petav. et optimi Barthiani cum edd. Grasser. Gevart. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—698 Manibus exceptum optimæ Barthii membranæ, quod verum putat Barthius.—699 Taurin. proferre.—705 Unus Behot. prædamque jacentem.—707 Uterque Behot. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. jamdudum;

NOTÆ

tunam mutare constituit, ejus consilia corrumpit.'

696 Damnatur] Quasi supplicio; quia invitus servatus est.

697 Aonidum] Thebanorum.

702 Fumantem] Sanguine tuorum sociorum, quos occidi.

704 Et meritæ pulchrum tibi Pallas honorem Sanguinea de strage parat] Mos erat apud veteres erigere tropæa de victorum armis in honorem numinum, quorum favore ac ope vicerant. Infra describit Poëta modum erigendi tropæi.

706 Ingentiaque acta recenset] Supple sua. Tot enim præclara sua facinora recensebat, quot occisorum hostium arma legebat ad erigendum tropæum.

707 Quercus erat] Testatur Diodorus lib.x111. veteres Græcos, non nisi δια τῶν τυχόντων ξόλων voluisse erigi Aggere camporum medio, quam plurimus ambitFrondibus incurvis et crudo robore cortex :Huic leves galeas, perfossaque vulnere crebro710Inserit arma ferens, huic truncos ictibus ensesSubligat, et fractas membris spirantibus hastas.Corpora tunc atque arma simul cumulata superstansIncipit: oranti nox et juga longa resultant :Diva ferox, magni decus ingeniumque parentis,715Bellipotens, cui torva genis horrore decoroCassis, et asperso crudescit sanguine Gorgon,

mulo, jam multum immemor p mæ ætatis, quam multus cortex cingit vegeto adhuc trunco, et incurvis ramis. Aic imponit ferens leves cassides, et arma perforata frequentibus plagis: huic nectit gladios ictibus laceros, et hasts ruptas vicis adhuc membris. Tunc s supra corpora, et arma una aggesta, orditur: nox et cacumina longe resp .nt precanti: Fortis Dea, honor, et mens ingentis patris, belli præses, cui try, alea dat vultui speciosum terrorem, et Gorgon effuso cruore

Lipsian. 1/ g. Laur. Buslid. Dan. Put. Petav. Taurin. Petrens. Exc. Cantab. opti/se Barthii membranze, alii ejusdem, cum edd. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. jam longum; et ita legit Dan. Heinsius ad Claudian. Rapt. Proserp. 111. 345. Burm. jam longe.— 711 Ingerit pro Inserit in quibusdam scriptis.—712 Subligat et tractas Dan. Heinsius ad Claudian. l. ex manuscriptis; ita quoque Marklandns in Notis ad Sylvas; tractas pro 'extractas.' Lectionem nostram teetantur Petrens. Taurin. Exc. Cantab. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. uterque Behot. Venett. **3.4**. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c.—714 Incipit oranti nox Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Dan. Put. Petav. Gevart. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. et ita restituit Zinzerlingius ad Val. Flac. 111. 207. Codex Burm. glossam habet: 'roor, sua;' alii codd. 'rox, echo.' Has voces permutatas vidimus vs. 554. et nil mirum,

NOTÆ

tropæa, ne essent odia immortalia. Plutarchus quoque ait, parum apud Græcos probatum fuisse eorum factum, qui primo e lapide aut ære tropæum erexerunt. Vide et Pausaniam, ubi de Carano primo Macedouiæ rege loquitur.

710 Leves galess] In hoc conseerando tropæo imitatus est Virgil. Æn. x1. 'Aptat rorantes sanguine cristas, Telaque trunca viri.'

713 Corpora tunc atque arma super.] Hostium scilicet. 715 Ferez] Quia bellis præsidet. Ingeniumque parentis] Quia Minerva e cerebro Jovis nata creditur.

716 Cui torva genis horrore decore Cassis] Id est, cujus vultui torva cassis pulchrum horrorem afferebat, sou cujus vultui inerat speciosus terror, seu pulchritudo terribilis ex induta torva galea. Horrore decoro] Ipse quidem horror seu terror pulchritudine vultus temperatus erat.

717 Gorgon] Caput Medusæ in medio Ægidis Minervæ positum. Nec magis ardentes Mavors, hastataque pugnæ Impulerit Bellona tubas, huic annue sacro : Seu Pandionio nostras invisere cædes Monte venis, sive Aonia devertis Ithone Læta choris, seu tu Libyco Tritone repexas Lota comas, qua te bijugo temone frementem Intemeratarum volucer rapit axis equarum :

fil sævior ; non plus Mavors, et hastata Bellona excitant animos certantium, cum tubæ sonant; huic fave sacro : seu venis a monte Pandionio, ut videas cædes guas fecimus, seu deflectis Ithone Aonia, gavisa saltationibus, seu a palude Tritonia Africæ, ablutis comtis crinibus, ubi te vehit rapidus currus virginum equarum, stre-

cum lit. n et v tam similes sint in codd. scriptis, nt vix distingui queant. Vide ad Catull. LXIV. 288. 354. et ad Tibull. 11. 5. 76.—718 Burm. ardescens Mavors. Cf. Virg. Æn. vt. 165.—720 Unns Behot. cædes invisere nostras.— 721 Monte ockis Taurin. Burm. et uterque Behot. Alli divertis pro devertis. Vide Dan. Heinsinm ad Claudian. p. 34.—724 Intemeratorum v. r. a. equorum

NOTÆ

718 Mavors] Mars, Deus belli præsses. Hastataque] Bellonæ enim hastam tribuebant, ut et Minervæ.

719 Bellona] Dea bellorum, Martis soror, et auriga: Græcis vocata Enyo: veteribus Duellona dicta, quibus duellum etiam bellum vocatum.

720 Pandionio Monte] Intelligit per Pandionium montem Acropolin Atheniensium, in qua Minerva eximie colebatur. Pandionium] A Pandione Athenarum rege. Invisere cædes Monte venis] Eleganti Hellenismo. Idem Th. v. 'Cui gloria tanta Venimus innumeræ fatum debere catervæ.' Lib. vII. 'Vos etiam nostris, Heliconia turba, venitis Addere rebus opem.'

721 Aonia Ithone] Ithone urbs Bœotiæ. Aonia dicitur, ut a Thessalica distinguatur, cui nomen Itonus Amphictyonis filius dedit, ut scribit Armenidas in Thebaicis, a qua et 'Itonia' Pallas vocatur. Illud vero non omittendum, quod Plutarchus in amatoriis narrationibus, et interpretes Apollonii, Itoniæ Palladis templum, non, ut Statins, Ithone, sed in Coronea Bœotiæ ponunt: nisi aut Ithone locus in Coronea, aut eadem urbs fuerit. Ithone etiam urbs in Epyro, Italia, et Lydia.

722 Læta choris] Hinc discimus choreas apud Ithonen in honorem Minervæ fieri solitas. Seu tu Libyco Tritone repexas Lota comas] Triton amnis Africæ sen Libyæ influens in Paludem Tritonida : unde et Minervæ cognomen inditum est, inquit Mela, ut incolæ arbitrantur, ibi genitæ : faciuntque ei fabulæ aliquam fidem, quod, quem natalem eius putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant. Erant etiam in Thessalia et Bœotia amnes duo ejusce nominis et Minervæ sacri. Repexas lota comas] Deos Deasve in finviis et fontibus abluere se passim faciunt Poëtæ. Noster Theb. 1. ' Sen rore pudico Castaliæ flavos amor est tibi mergere crines.'

723 Qua te bijugo temone frementem Intemeratarum volucer rapit axis equarum] Locus fabulæ datus, quod Mi-

Nunc tibi fracta virum spolia, informesque dicamus725Exuvias: at si patriis Parthaonis arvisInferar, et reduci pateat mihi Martia Pleuron,Aurea tunc mediis urbis tibi templa dicaboCollibus, Ionias qua despectare procellasDulce sit, et flavo tollens ubi vertice pontum730Turbidus objectas Achelous Echinadas exit.

pentem temone bijugo: nunc tibi consecramus rupta spolia virorum, et cruentas exuvias: at si redeam ad sedes Parthaonias, et bellicosa Pleuron mihi recortenti pateat, tunc tibi consecrabo magnificas ædes in mediis collibus civitatis, ex quibus Sueve sit cernere infra tempestates marii Ionii, et ubi turbidus Achelous cærules ostio mare erigens, præterfluit oppositas Echinadas. Illie ego insculpam ævorum præ-

Taurin. Burm. nonnulli Barthiani, et uterque Behot.—725 Nunc tibi fracta legit Dan. Heinaius ad Claudian. Rapt. Proserp. 111. 345. At hoc tandem invenio in omnibus edd. et collatis manuscriptis. Nunc ibi error est typothetæ in editione Bipontina, ideoque mutandus.—730 'Puto restituendam

NOTÆ

nerva, ut discimus ex hymno in Venerem Homeri, et ex Harpocratione, prima currum effecerit, unde Inría seu Equestris cognominata est. Quod in Suidæ monumentis etiam legimus. Estque frequens Hippiæ Palladis mentio apud Pausaniam.

725 Nunc tibi fracta virum spolia] Moris erat veteribus, dicare numinibus quæ bello præerant, spolia et arma hostium.

726 Parthaonis arvis] Ætoliæ, cujus Parthaon avus Tydei, rex fuerat. Patriis] Quia Ætolia patria Tydei.

727 Pleuron] Pleuron oppidum Ætoliæ. Martia dicitur, quia Mars ibi colebatur, ut ait Lactantius, seu quia Mars creditus pater Meleagri, a quo etiam bæc urbs ' Meleagria Pleuron' dicitur Papinio l. Iv. In editis collibus erat sita, cum ex iis mare Ionium despiciebatur.

728 Mediis urbis tibi templa dicabo Collibus] Apud veteres templa Deorum erant loco editiore potissimum exstructa. Diis hoc convenire censebatur, quos superiorem locum incolere putabant.

729 Ionias procellas] Quia Ionium Mare procellis obnoxium. De Mari Ionio, vide Theb. 1. 14.

730 Dulcs sit] Rationem affert Lucretius initio lib. 11. ' Suave mari magno turbantibus sequora ventis, E terra magnum alterius spectare laborem : Non quia vexari quenquam est jucunda voluptas, Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.' Et flavo tollens ubi vertice pontum] Hoc loquendi modo designat rapiditatem, qua Achelous in mare evolvitur, si attollere illud valeat effundendo se. Flavo vertice] Ob juncos et ulvas, quibus fluvii replentur.

731 Turbidus] Rapido enim motu evolvitur in mare Achelous; tuncque turbidus apparet. Vel turbidus, cum incipit misceri ponto. Achelous] Amnis Etoliæ, ipsam dividens ab Acarnania, a Pindo monte fluit. Eckinadas] Echinades parvæ insulæ quinque, Acarnaniæ adjacentes, ex adverso ostii Acheloi amis, natæ ex arena

Hic ego majorum pugnas, vultusque tremendos Magnanimum effingam regum, figamque superbis Arma tholis: quæque ipse meo quæsita revexi Sanguine, quæque dabis captis, Tritonia, Thebis. Centum ibi virgineis votæ Calydonides aris Actæas tibi rite faces, et ab arbore casta Nectent purpureas niveo discrimine vittas: Pervigilemque focis ignem longæva sacerdos

lia, et veneranda ora fortium regum, et magnificis fornicibus arma affigam, et quæ ipse retuli parta meo cruore, et quæ concedes expugnatis Thebis, o Tritonia. Centum ibi Calydoniæ, dicatæ tuis aris virgineis appendent, more Attico, pudicæ arbori in tuum honorem tædas et purpureas tænias candidis filis discriminatas: et

optimi et antiquissimi libri scripturam vortice.' Barth.-734 Optimæ Barthii membranæ revezo. ' Quæ scriptura omnino, et citra ullam exceptionem, est

NOTÆ

et limo impetu Acheloi convecto. Plinius lib. 11. cap. 85. Et Strabo lib. x. Carminibus Ovidii celebratæ sunt hæ insulæ Metam. v111.

776

732 Hic ego majorum pugnas, vultusque tremendos Magnanimum effingam regum, figamque superbis Arma tholis] Moris erat apud veteres, templis insculpere certamina quæ majores dederant, et victorias quas retulerant, ac imagines corum effingere, atque e tholis suspendere arma hostibus erepta. Vide Virgilium Æneid. v11. 170. et sequentibus, et 1x. 'Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia figi.' Tholus autem est quasi centrum, ac umbilicus fastigiati fornicis in templo. Vel tholas proprie est veluti scutum breve, quod in medio tecto est, in quo trabes coëunt: ad quod dona suspendi consueverant.

734 Revexi] Legit ex veteribus membranis Barthius, revexo.

735 Tritonia] Vide supra.

736 Virgineis] Quia Palias virgo.

737 Actæas] Atticas; Attica enim Acte prius vocabatur. Innuit vero Palladem eodem ritu Pleurone co-

lendam, quo Athenis. Et vel intelligit festum lampadum in honorem Palladis Athenis celebrari solitum, quod λαμπαδοφορία dicebatur, vel alludit ad morem quo arboribus vittæ et faces appendebantur in speciem cultus ac religionis. Utrumque morem indicat hic Papinius, et Prudentius in Symmachum : 'Et quæ fumificas arbor vittata lucernas Servabat, cadit ultrici succisa bipenni.' Quo loco ' lucerna ' faces significat, ut et lampas, et vicissim faces interdum sunt lampades, seu lucernæ, ut bic, ut probat Cruceus in suo commentario ad hunc Papinii locum. Arbore casta] Olea, quia sacra virgini Deze Palladi, cujus fructum nefas olim stringere nisi virginibus. Vel lauro. quam supra lib. 1. vocat ' pudicam frondem,' ob Daphnen, quæ fugiendo concubitum Apollinis in laurum conversa est.

739 Pervigilemque ignem] Respexit Romanorum morem, apud quos pervigil ignis fovebatur in honorem Vestæ, in cujus templo Palladium servabatur.

Nutriet, arcanum nunquam inspectura pudorem.740Tu bellis, tu pace feres de more frequentes740Primitias operum, non indignante Diana.740Dixerat ; et dulces iter instaurabat ad Argos.

anus antistita fovebit in focis æternum ignem, nunquam visura secretam imaginem. Tu recipies bello et pace crebras laborum primitias, non irata Diana. Dixerat et repetebat viam ad caros Argos.

•

Papinii.' Barth .--- 741 Tu bello, tu pace codex Burmanni.

NOTÆ

740 Arcanum pudorem] An etiam Athenis simulacrum Minervæ nulli fas, etiam mulieribus, aspicere? Certe nulli hominum apud Lucanum: 'Nullique aspecta virorum Pallas.' Et nota historia L. Metelli, qui ex flagrante æde Vestæ Palladium rapuit, luminibus orbati. Quod Palladium ideo arcanum dixit.

741 De more] Mos enim erat primitias omnium rerum numinibus offerre.

742 Primitias operum] Primitiæ operum bic Cruceo sunt primi fructus sgriculturæ : siquidem rusticis perpetuus, et quasi proprius labor. Unde Hesiodus libros rei rusticæ "Eoya inscripsit. Gratum opus agricolis. Sed latius primitiæ operum intelligendæ sunt, ut puto, pro sacrificiis, aut donis, quibus gratias ageret Tydeus Minervæ de se bene meritæ pro quolibet insigni opere tempore belli seu pacis a se edendo. Non indigmente Diana] Occulte allndit ad fabulam, qua dicitur Diana infensa Œneo, quod illam in sacrificio prætermiserat, ceteris Diis invocatis, immisisse aprum, qui Calydoniam vastaret.

P. PAPINII STATII THEBAIDOS

LIBER III.

ARGUMENTUM.

EFEOCLES, non redeuntibus iis, quibus Tydeum interficere jusserat, variis cogitationibus tota nocte exagitatur. Illuscescente die ingens terræ motus factus est. Matronæ Thebanæ reditum suorum ad urbis portas expectantes, ut Mæonem solum et incomitatum vident, in suspicionem cladis acceptæ veniunt, magnosque ejulatus edunt. Mæon regem convenit, et oi, quæ acciderant narratis, scelus exprobrat. Duobus ministris regiis ad injuriam ipsi faciendam se parantibus, ille stricto ense sibi pectus coram rege confodit. Eteocles ardens ira corpus projici jubet, et vetat cremari. Parentes et propinqui eorum, quos Tydeus occiderat, Thebis effunduntur, ut justa defunctorum corporibus solvant. Huic pietatis officio occupatos Alethes solatur exemplis calamitatum in quas Thebani a primordiis urbis conditæ inciderant, quas iræ numinum ascribit; præsentis vero cladis invidiam in solum regem confert, eumque pœnas daturum dicit. Interim Mars, a Jove accitus, jubetur Argivos excitare ad bellum Thebanis inferendum. Proceribus vero Argivis in concilium ab Adrasto convocatis, Tydeus inexpectatus advenit; et jam inde a foribus aulæ, in qua congregati erant, exclamat, Arma, Arma, factam sibi vim, structasque insidias, omnia jura in sua persona violata, insidiatores licet plurimos fusos a se obtruncatosque, uno excepto, cui pepercerat: statim proficiscendum cum copiis, Thebanosque invadendos, dum fractis animis exequias celebrant. Moti omnes, tam injuria Tydeo facta, quam Polynicis querelis, proficisci petunt. Animos mitigat Adrastus; non tam promte bellum suscipiendum: numinibus sibique hæc relinquant reparanda. Igitur Deos in extis victimarum consulere placet. Quibus nihil læti significantibus, auspicia capere statuit. Amphiaraus augur peritissimus, comitatus Melampode Amythaonis filio, celeberrimo etiam vate, montem Apesantem superat, designatisque ex more cœli partibus, pejora omina et certissimum exitium agnoscit. Tristis et mole futuri obrutus, vitato regis civiumque

conspectu, per duodecim dies clausum se domi continet, et anspicia renuntiare abnuit. Tandem clamoribus populi, ac minis Capanei coactus, e latebris prodit. Refert Deos iratos bellum improbare: ituros tamen Argivos, et perituros. Capaneus clamans excipit, hæc fingere augurem, ut inglorius domi maneret, ac fortium virorum impetus retardaret: interea Tydea et Polynicem inultos fore. Nocte diremta jurgia. At Argia summo mane patrem adit, ejusque genibus advoluta dicit se questus mariti amplius ferre non posse: generi afflictis rebus succurrat: Thersandro nepoti aliquando pudori fore, si filius exulis haberetur: unicum remedium bellum esse. Adrastus filiam osculatus bonum animum habere jubet: moras salutares: bello consuli provida cunctatione: maritum consolaretur: omnia feliciter successura.

Ar non Aoniæ moderator perfidus aulæ, Nocte sub ancipiti, quamvis humentibus astris

Vorum perjurus regiæ Thebanæ princeps non fruitur quiete somni in anxia nocte.

Sequens hujus libri Argumentum exhibent duo optimi codd. Barthiani, totidem Behott. Put. Lactant. aliique Glossographi, cum edd. Venett. Rom. Lindenbrog. Cruc. et Barth.

Perfidus interea missorum sera virorum Tempora dum queritur, dum spectal colla recisa Tydeos invisi : tunc tanta ex cæde relictus Advenit Hemonides sociorum funera pandens. Jupiter hinc Martem stimulis flammavit amaris Spargeret ut Thebis, Argisque, incendia belli. Ai Venus Hermonien memorat Thebasque tuetur. Tunc dus gliscentes pugna præsogia vales Explorant Divos, cernuntque instare futuras Crudeli populo strages, sed dicere mussant. Hic ferus insistit Capaneus, bellumque lacessit Vociferans, spernitque Doos, sociooque, fatigat.

Versu 2. optimæ Barthii membranæ: dum epeat; unde ille: dum expectat. Versu 4. ed. Barthii, Hermonides. Vs. 5. Codex Barthii armavit amaris. Vs. 7. Optimæ ejusdem membranæ, Harmoniam; unus Behot. Hermionen; alter, Hermionam; edd. vett. Hermonien. Vs. 8. Tunc duo licentes optimæ Barthii membranæ; elicentes alii codd. gliscentis unus Behot. sciscentes conj. Barthius. Vs. 10. Crudelis unus Behot. Crudeles alter ejusdem; Crudelis belli strages margo ed. Barth. ex manuscriptis.

1 Put. perfidus oræ.-4 'Optimæ et antiquissimæ membranæ et hic nobis

NOTÆ

1 Aonia?] Thebanæ. Perfidus] Vel ob negatum Polynici contra fidem regnum, vel ob paratas contra jus gentium legato insidias. 2 Ascipiti] Non nox anceps, sed Eteocles. Humentibus] Non ipsa astra humida sunt, sed nox, in qua apparent.

Digitized by Google

780

Longus ad Auroram superet labor, otia somni Accipit : invigilant animo, scelerisque parati Supplicium exercent curæ : tunc plurima versat Pessimus in dubiis augur timor : Hei mihi ! clamat, Unde moræ ? (nam prona ratus, facilemque tot armis Tydea, nec numero virtutem animumque rependit) Num regio diversa viæ ? num missus ab Argis Subsidio globus ? an sceleris data fama per urbes Finitimas ? paucosne, pater Gradive, manuve Legimus indecores ? at enim fortissimus illic Et Chromis, et Dorylas, et nostris turribus æqui Thespiadæ totos raperent mihi funditus Argos. Nec tamen ille meis, reor, impenetrabilis armis, Ære gerens solidoque datos adamante lacertos,

quanquam magna opera restet madidis siderihus usque ad lucem. Solicitudines mentem ejus cruciant, nec sinunt dormire, et patrati criminis pænas exigunt. Tunc metus, qui pessimus vates est in incertis, plura volvit. Heu me, vociferatur, unde cunctantur? (nam arbitratus erat Tydeum facile a tot armatis occidi posse, nec æquiparat virtutem et animum multitudini,) an regio habet varia itinera? an cuneus Argis missus est ejus auxilio? an sparsus rumor insidiarum per vicinas civitates? Assumsimusne, Mars pater, paucos, et factis inglorios? attamen in hoc agmine erant magnanimus Chromis, et Dorylas, ac Thespiadæ; æquales proceritate ac robore corporis nostris turribus, tollerent mihi totos Argos a fundamentis. Nec tamen ille, ut puto, impervius venerat meis telis, quamvis ferret brachia composita ex

veritatem, multis sæculis obliteratam, ostendunt. Clare enim scribunt: scelerique paratæ.' Barth. scelerusque peracti unus Behot. Postremæ literæ fuerant reconcinnatæ alio stylo; apparebat tamen ita primum fuisse execriptum. peracti habet etiam Daum. in margine.—12 Alter Behot. fortissimus illuc.—16 'Melius optimæ membranæ, solidove.' Barth. Nic. Heinsius in

NOTÆ

4 Invigilant animo, scelerisque parati Supplicium exercent curæ] Prima enim nostri sceleris pæna est cogitatio. Juvenalis Sat. XIII. initio : 'Prima hæc est ultio quod se Judice nemo nocens absolvitur, improba quamvis Gratia fallacis prætoris vicerit urnam.' Invigilant] Claudianus in Rufinum : 'Neque enim patiuntur sæva quietem Crimina.' Scelerisque parati] In legatum.

6 Pessimus in dubiis augur timor] In dubiis enim prona timori in pejus est fides.

9 Argis] Vide Theb. 1. 225.

10 Sceleris] Violatæ legationis.

11 Gradive] Martem sævientem, bellum ac cædes spirantem, vocabant 'Gradivum' Romani : eundem vero tranquillum et pacificum, 'Quirinum,' ut docet Sylvest. Aldobrandinus in Comm. lib. r. Instit. Justiniani Imperatoris. Unde vero Gradivus dicatur vide Festum.

1 16 Ære gerens solidoque adamante] Imitatur Homerum lib. T. ovd el

5

10

Venerat: heu segnes ! quorum labor hæret in uno, Si conserta manus. Vario sic turbidus æstu Angitur, ac sese culpat super omnia, qui non Orantem in mediis legatum cœtibus ense 20 Perculerit, fœdasque palam satiaverit iras. Jam pudet incepti, jam pœnitet : ac velut ille Fluctibus Ioniis Calabræ datus arbiter alno, Nec rudis undarum, portus sed linquere amicos Purior Olenii frustra gradus impulit astri ; 25 Cum fragor hyberni subitus Jovis, omnia mundi Claustra tonant, multusque polos inclinat Orion ;

are, aut ex duro adamante. Heu ignavi ! quorum opera in uno occupatur, si ad manus ventum est. Sic torquetur, agitatus dicersis motibus, et se in primis damnat, quod non gladio transfixerit legatum in medio conventu loquentem, et non expleverit coram omnibus turpem furorem. Jam pudet, jum panitet incepti. Ac, ut gubernator navis Calabra interceptus in undis Ioniis, nec maris imperitus, sed cui serenus ortus signi Olenii persuasit nequicquam solvere e benigno portu; cum accidit repentinus stridor procellosi aeris, ac omnes cardines orbis strepunt, et plurimus

Advers. lib. 1. cap. 6. p. 68. emendat : solidoque satos.—18 Sic conserta Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Si conserta Dan. Put. Petav. optime Barthii membranæ, Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. uterque Behot. Venett. 3. 4. Rom. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. et hanc veram lectiouem putat Barthius ; et sic conjectabat Bernartius.—20 Unus Behot. legatum sedibus.—24 Nee rudis undarum portus, sed. §c. Aldd. Colin. Gryph. et Basil. Interpunctionem mutavit Bernartius.—25 Alter Behottianus : impulit austri. -27 Claustra sonant in quibusdam codd. Claustra toment tamen exhibent Petrens. Exc. Cantab. Taurin. optimæ Barthii membranæ, Dan. Pat.

NOTÆ

παγχάλκους εύχεται είναι. Neque si totus areus esse gloristur. Adamas autem gemmæ species, quæ maximum in rebus humanis pretium habet. Solido] Nihil enim durius est adamante. Virgilius έτυμον adamantis his versibus inclusit Æn. vI. 'Solidoque adamante columnæ; Vis ut nulla virum, non ipsi exscindere ferro Cœlicolæ valeant.' Plinium vide lib. xXXVII. cao. 4.

23 Ioniis] Maris Ionii. Calabra] Calabri populi Calabriæ, quæ pars Italiæ, oliut magna Græcia dicta, proxima Siciliæ, a qua exigno freto dirimitur. Nunc, Terra di Lavoro. Alno] Alnus arboris species, ex qua naves conficiuntur; unde pro ipsa navi sumitur.

25 Olexii astri] Per Olenium astrum intelligit hædos, qui sunt dæs parvæ stellæ in sinistra Erichthonii : in cujus etiam sinistro humero insidet capra Amalthæa, quarum ortum pluviæ sequuntur. Olexii] Quod capra Amalthæa apud Æguas, locum proxinum Oleno Achaiæ oppido, Joveen lacte nutrisse dicebatur.

27 Orion] Orion est sidus australe, triginta duobus stellis conspicuum,

Digitized by Google

Ipse quidem mallet terras, pugnatque reverti, Fert ingens a puppe Notus : tunc arte relicta Ingemit, et cæcas sequitur jam nescius undas : Talis Agenoreus ductor, cœloque morantem Luciferum, et seros mœrentibus increpat ortus. Ecce sub occiduas versæ jam noctis habenas, Astrorumque obitus, ubi primum maxima Tethys Impulit Eoo cunctantem Hyperiona ponto, Ima flagellatis, signum lugubre malorum, Ponderibus trepidavit humus, motusque Cithæron

Orion conculit coslum; ipse quidem optaret terram, ac entitur redire, sed fortis ventus a puppe impellit: tunc suspirat artis immemor, et ignarus jam sese permittit incertis fluctibus: talis princeps Thebanus, et culpat Luciferum cunctantem in cælo, et Auroram tardam solicitis. Ecce sub tempus, quo currus jam inclinatæ noctis occidit, et obeunt astra, cum Tethys maxima incipit abigere solem morantem in Orientali mari, infima terræ pars tremuit concussa mole, triste indicium calami-

Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant.—28 'Scribendum, cum fidelissimo exemplari, malit: peccant cum vulgo omnia cetera.' Barth.—30 'In optimo illo libro legitur necius; quomodo et in aliis libris scriptum inveni.' Idem.—31 'Sic optimus etiam codex : et optime quidem : duo alii codices : cælumque morantem; quod non probo.' Idem. cæloque morantem testantur Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. Petrens. Taurin. Burm. Exc. Cantab. et edd. vett.—33 'In optimo illo exemplari, quo melius certiusque nullum extare arbitror, diserte scriptum est: oceiduæ versus jam.' Barth.—35 Imputi

NOTÆ

et stellato ense fulgens, quod ortu suo et occasu tempestates maximas facit : unde quandoque tanta est tempestas, ut polos cœli concutere ac inclinare videatur.

29 Tunc arte relicta Ingemit, et cæcas sequitur jam nescius undas] Imitatus est Lucanum Poëta: 'Et ut victus violento navita Coro Dat regimen ventis, ignavumque arte relicta Puppis onus trabitur.'

\$1 Agenoreus] Thebanus; Eteocles enim ducebat genus ab Agenore. Cœloque morantem Luciferum] Quia, ut jam diximus, Lucifer serius omnibus stellis occultatur radiis solis.

33 Noctis habenas] Currum Poëtæ tribuunt nocti, ut jam diximus. 34 Maxima Tethys] Tethys uxor Neptuni, Fluviorum et Nympharum parens. Declinatur Tethys, Tethyos, ad differentiam Thetidis matris Achillis, cujus nomen declinatur Thetis, Thetidis, et diversimode etiam scribitur. Maxima] Propter amplitudinem maris, cujus regina esse traditur : sumitur et pro ipso mari.

85 Hyperiona] Hyperion, aliis Solis pater, aliis Sol ipse. Poëtæ pro ipso Sole usurpant. Fabulæ locum dedit, quod Hyperion, ut docet Diodorus, cum esset cæli filius, Solis ac Lunæ cursus monstraverit, ideoque ex ejus fili nomine, fuisse solem 'Helion,' et Lunam, ex filiæ nomine, 'Selenen' vocatam.

30

Antiquas dedit ire nives. Tunc visa levari Culmina, septenæque jugo concurrere portæ. Et prope sunt causæ : gelido remeabat Eoo 40 Iratus fatis, et tristis, morte negata, Hemonides : nec dum ora patent, dubiusque notari Signa dabat magnæ longe manifesta ruinæ, Planctuque et gemitu: lacrymas nam protinus omnes Fuderat. Haud aliter saltu devertitur orbus 45 Pastor ab agrestum nocturna strage luporum, Cujus herile pecus sylvis inopinus abegit Imber, et hybernæ ventosa cacumina Lunæ. Luce patent cædes : domino perferre recentes 50 Ipse timet casus, haustaque informis arena

tatis, et agitatus Cithæron excussit veteres nives. Tunc tecta visa sunt assurgere, et septem portæ impingere ejus cacumini. Et causa prope est. Hemonides regrediebatur frigidi ortus tempore, infensus fortunæ, et mæstus ob sibi denegatum løtum. Nondum vulus ejus adhuc cernitur, et vix agnosei potest ; suspirando, et sibi tundendo pectus, dabat certissima indicia ingentis cladis : statim enim omnes fletus resperserat. Non secus pastor, amisso herili grege, egreditur e sylva, in quam repentina pluvia, et ventosa cornua procellosa lunæ eum impulerant, post nocturnam stragem ferorum luporum. Clades die cernitur : ipse metuit hero nuntiare novum cauum, et fædus insperso pulvere implet campos mæstis clamoribus, et horret silen-

in medio cunctantem unns Behot.—42 Dan. dubiusque negari; Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. et optimæ Barthii membranæ, cnm Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. &c. dubiusque notari.—44 'Scribendum est protinus, non protenus; 'statim' enim hoc, illud 'porro' designat: et sic notant Grammatici.' Barth. At omnes collati codd. et edd. vett. et recentt. habent protinus. Ubi Barthius illud protenus legerat, non inveni.—45 Unus Behot. saltu dirertitur.—56 Uterque Behot. qualis bello;

.....

NOTÆ

87 Trepidavit humus] Tremor terræ semper inter pejora omina numeratus est. Cithæron] Mons Bœotiæ.

88 Antiquas] Nunquam enim nivibus exuitur Cithæron, unde antiquas dicit.

89 Septenæque jugo concurrere portæ] Septem enim portas habebant Thebæ. Jugo] Cithæronis.

40 Eoo] Lucifero, ut alibi diximus. Gelido] Quia matutinum tempus frigidissimum est. 41 Morte negata] Superiori libro de eodem Hemonide : 'Socioque gregi non sponte superstes Hemonides.'

42 Hemonides] Hic est, cui Tydeus pepercerat. Vide superiori lib. Dubiusque notari] Ob crepusculum.

48 Hybernæ] Procellosæ. Ventosa] Quia nova luna ventos et procellas excitare solet.

50 Haustaque informis arens] Tangit morem veterum, quo, non solum Judzi, quod notum est ex Scriptura

Questibus implet agros, stabulique silentia magni Odit, et amissos longo ciet ordine tauros. Illum congestæ portarum ad limina matres Ut solum videre, (nefas!) nulla agmina circum, Magnanimosque duces, nihil ausæ quærere, tollunt Clamorem, bello qualis supremus apertis Urbibus, aut pelago jam descendente carina. Ut primum invisi cupido data copia regis : Hanc tibi de tanto donat ferus agmine Tydeus Infelicem animam, sive hæc sententia Divum, Seu fortuna fuit : seu, quod pudet ire fateri,

tium spatiosæ caulæ, et longa serie vocat tauros deperditos. Cum matronæ confertæ ad portas aspexerunt Mæonem solum, (res dira!) et nullas circa eum cohortes, et neminem ex fortibus ducibus, nihil ausæ petere, talem edunt ejulatum, qualis in bello ultimus fit expugnatis wrbibus, aut nave jam prope in mare submergenda. Ut primum facultas conveniendi odiosum regem optanti concessa est : Hanc tibi, ait, de tanto numero fortis Tydeus dat infortunatam animam, sive hæc Deorum mens fuit, seu fortuna, sive, quod dicere erubesco, inexpugnabilis forti-

alterum ordinem servant Dan. Put. Petav. Lang. Laur, Lipsian, Buslid. Taurin. Petrens. Exc. Cantab. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant, Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. et recentt...-57 'Aliis editur: discedente carina; sed contra optimos libros.' Barth. Illud discedente nusquam inveni; lectionem nostram certe exhibent Aldd. 1. 2. Colin. Gryph. 1.2. Basil. Plant. 1. 2. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. et Gronov. eamque testantur Petrens, Exc. Cantab. Tanrin. Dan. Put. Petav. uterque Behot. Lang. Laur. Lipsian. et Buslid...-58 Ut plurimus Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Ut primum Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Taurin. Petrens. Exc. Cantab. omnes Barthiani, Venett. 3. 4. Rom. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph...-61 Petav. Behot. 2. in margine, Petrens. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. et Cruc. ore. ' Minime mutanda scriptura. In optimis membranis superest vera hæc lectio: in aliis ira, vel ora, clare scriptum legitur, pleonasmi elegantia libra-

NOTÆ

sacra, sed Græci ac Romani in luctu se pulvere conspergebant. Noster passim : lib. vi. 'Sedet ipse exutus honoro Vittarum nexu genitor, squalentiaque ora Sparsus et incultam ferali pulvere barbam.' Virgilius Æn. x. de Mezentio in morte Lausi : 'Agnovit longe gemitum præsaga mali mens: Canitiem multo deformat pulvere.' Seneca Tragicus Troade: 'Solvite cripem, per colla fluant Mæsta capilli, tepido Trojæ Pulvere turpes, paret exertos Turba lacertos.

52 Longo ordine] Ut notet taurorum multitudinem.

55 Nikil ausæ quærere] Manifestam enim his signis agnoverant cladem.

61 Pudet ire fateri] Sic vetus Cantabrigiensis : bene. Ore, vel ira, habent quædam editiones. Infra : 'Vo-

Digitized by Google

784

55

Vis invicta viri : vix credo et nuntius, omnes, Procubuere omnes : noctis vaga lumina testor, Et socium manes, et te mala protinus ales Qua redeo, non hanc lacrymis meruisse, nec astu Crudelem veniam, atque inhonoræ munera lucis. Sed mihi jussa Deum, placitoque ignara moveri Atropos, atque olim non hæc data janua leti Eripuere necem : jamque ut mihi prodiga vitæ Pectora, et extremam nihil horrescentia mortem Aspicias ; bellum infandum ominibusque negatam

tudo Herois. Vix credo, qui refero. Cuncti, cuncti ceciderunt. Juro per errantia noctis sidera, et umbras comitum, et te, lava avis, qua protinus reverlor, me non obtinuisse fletibus, nec fraude, hanc aevam clementiam, et hoc donum ignominicas vitæ: sed decreta numinum, et inflexibilis Atropos, et hic exitus vitæ a fatis non destinatus hanc mortem miki ademere. Et jam cerne, ut miki sit animus contemtor vitæ, et, ut non expaveat supremum letum, excitasti scelestum bellum,

riis non intellecta.' Barth. Omnes codd. Gronovli, Dan. Put. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et Petrens. in margine, ira ; unde amicus quidam Gronovii, ire. Hoc babent Exc. Cantab. etiam Petrens. in margine, -63 'Scitior obvenit lectio, quæ est in optimo manuscriptorum: vix credo ego nuntius. Mibi etiam ad nuntiandam rem superstite relicto incredibilia narrare videor.' Barth.-67 'Inscite nonnulli codd. placitosque.' Barth. Non ita certe Petrens, Exc. Cantab. Taurin. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et uterque Behot.-70 Marklandus ad Sylv. 111. 5. 10. emendat: extremam initi Aorrescentia sortem.-71 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. optimæ Barthii membranæ, Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. et Amstel. cunctisque negatam; e nonnulli codd.. omnibusque negatam; uterque Behot. omnibusque negatam; e sic ex codd. suis restituit Gronovius: ita quoque Petrens. et Exc. Cantab. Marklandus ad Sylvas, loco modo landato, emendat: ominibusque negatem.

NOTÆ

bis ventura atque omne quod ultra est, Pandere mœstus eo.' Polest et legi, quod rubet ira fateri.

63 Vaga lumina] Vel stellas intelligit absolute, vel Planetas.

64 Et te mala ales] Ales hic pro avgurio sumitur. Augur enim erat Mæon. 'Ales' autem fæminino genere significat malum augurium, ut Horatius Ep. X. 'Mala soluta navis exit alite.' Masculino vero bonum significat, ut Virgilius Æn. XII. ' Namque volans fulvus Jovis ales in æthra.'

Delph. et Var. Clas.

Stat.

67 Placitoque ignara moveri Atropos] Atropos, una e Parcia. Fatum enim ineluctabile.

60 Prodiga vitæ] Ut prodigus, qui dissipat patrimonium, sic prodigus vitæ, qui non terretur morte, sed vitam læto animo profundit.

71 Ominibusque negatum] Alize editiones habent cunctisque. Sic fecerunt, ait Gronovius, ex omnibusque, quod in vetustis etiam reperimus, cum debuissent legisse ominibusque, quod et habent optimi, et erat proclive conjicere, ex Virgilli ÆD. VII.

_ 8 D

65

Movisti, funeste, aciem, dum pellere leges, Et consanguineo gliscis regnare superbus Exule. Te series orbarum excisa domorum Planctibus assiduis, te diro horrore volantes Quinquaginta animæ circum noctesque diesque Assilient : neque enim ipse moror. Jam moverat iras Rex ferus, et tristes ignescunt sanguine vultus. Inde ultro Phlegyas et, non cunctator iniqui, Labdacus (hos regni ferrum penes) ire, manuque

abominande, et certamen auguriis vetitum, dum percupis jura violare, et superbus, germano extorre, dominari. Quinquaginta virorum umbræ, quorum morte series orbarum familiarum abrupta est, circum te volantes horrendo clangore, diu noctuque te impetent continuis querelis. Neque enim ipse illis superero. Barbarus princeps jam excitaverat furorem, et mæsta ejus facies rubore ardebat. Phlegyas et Labdacus, ad malum promtus, (hi præerant copiis regiis,) se movent ad eum ex aula vi re-

-73 Grævius Nicolao Heinsio Syllog. Epist. Tom. IV. p. 101. legendum putat : gestis regnare. Hoc citat etiam Lindenbrøgius ex codice Put.-75 'In optimo libro minus bene legitur: et diro horore, cum glossa : 'volantes, circa tuos oculos.' Barth.-79 Inde ultor unus Behot.-80 Veram horum verborum sententiam turbare veniunt nonnullæ membranæ, in quibus scriptum conspicitur: ferri regnum penes.' Barth. Lectionem nostram servant Lipsian. Lang. Laur. Buslid. Dan. Put. Petav. uterque Behot. et omnes edd.-81

NOTÆ

'Ilicet infandum cuncti contra omina bellum.' Decebat autem hoc dicere augurem, de quo præcedente lib. vs. 692. 'Ille hæc præviderat omina doctus Aëros.' Ita enim restituit idem Gronovius e scriptis. Hoc lib. vs. 525. 'Clara regione profundi Ætheros,' ubi vulgo, 'Ætheris.' Sic alibi 'Hesperos,' 'Tityos,' et plura ejnsmodi.

ý

786

73 Gliscis] 'Gliscere' prima sua notione significat 'crescere,' sed et pro 'vehementer desiderare' sumitur, ut hic Statius, etiam alibi, usurpat pro 'exultare:' lib. v111. 'Spectat atrox hostile caput, gliscitque tepentis Lumina torva videns.'

74 Series excisa] Ob spem posteritatis, quæ genus propagaret, sublatam. 75 Planctibus assiduis, &c.] Veteres credebant umbras injuste occisorum redire, et nocturno tempore, vel homicidas, vel eos, qui causa suæ mortis fuerant, vexare, terrere, ac persequi. Inde Virgiliana Dido lib. 1v. 'Omnibus umbra locis adero, dabis improbe pœnas.' Horatins Ep. v. 'Quin, ubi perire jussus expiravero, Nocturnus occurram Furor, Petamque vultus umbra curvis unguibus, (Quæ vis Deorum est Manium,) Et inquietis assidens præcordiis Pavore somnos auferam.'

76 Quinquaginta animæ] Se in eo ponit numero Mæon, quia mori jam destinaverat.

78 El tristes ignescunt sanguine vultus] Ut fit in ira.

Digitized by GOOGLE.

75

Proturbare parant : sed jam nudaverat ensem Magnanimus vates; et nunc trucis ora tyranni, Nunc ferrum aspectans, Nunquam tibi sanguinis hujus Jus erit, aut magno feries imperdita Tydeo Pectora : vado equidem exultans, ereptaque fata Insequor, et comites feror expectatus ad umbras. Te Superis, fratrique. Et jam media orsa loquentis Abstulerat plenum capulo latus : ille dolori Pugnat, et ingentem nixu duplicatus in ictum Corruit, extremisque animæ singultibus errans Alternus nunc ore venit, nunc vulnere sanguis. Excussæ procerum mentes, turbataque mussant Concilia : ast illum conjux, fidique parentes

pellendum: sed fortis augur jam strinxerat gladium, et nune respiciens vultum truculenti regis, nunc ensem: Nunquam, ait, tidi potestas erit in hanc vitam, nec percuties pectus servatum ab ingenti Tydeo. Eo quidem lætus, et curro ad denegatam mortem, et vado expectatus ad manes sociorum. Te superis et germano relinquo puniendum. Et jam in medio hoc sermone latus sibi ense transfixerat capulo tenus. Ille dolori resistit, et magna vi se currans in magnum ictum laditur, et ernor vagus supremis vitæ singultibus vicissim nunc ore, nunc plaga effunditur. Consternati sunt optimatium animi, et perculsus conventus silet. Illum autem cari parentes,

Perturbare unus Behot.—83 'Scitius dictum, quam si aspiciens dixisset.' Barth. —88 Absciderat plenum codex Put.—89 'Aliis collati codd. nies; co modo et optimus; nec aliter scriptum Papinio; etsi utrumque constet exemplo Virgiliano.' Barth. Uterque Behot. Put. Dan. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. 3. 4. et Rom. nies; Petav. Petrens. Taurin. Exc. Cantab. Burm. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. nirs.—91 Alternis unus Bebot. In quibusdam scriptis: voces vēit et ruis facillime commutentur.—93

NOTÆ

84 Imperdita] Hæc vox Virgilio prius usurpata Æn. x. 'Et vos, o Graiis imperdita corpora Teucrum.' Silie etiam lib. x.

85 Erepta] Bene erepta, quia mori cum sociis cupiverat.

87 Te Superis, fratrique] Ellipsis : deest enim ' relinquo puniendum,' quasi festinus in vulnere orationem absolvere non potuerit. Loquentis] Supple sui. 88 Abstulerat] Aliqui codices, Absciderat. Plenum capulo] Tanta vi ensis adactus fait, ut etiam capulus vulnus intraverit. Dolori Pugnat] Contra dolorem, ne putaretur sentire, cum moritur.

89 Duplicatus in ictum] Quod recipiendo ferro sese incurvaret, ac ensi occurreret.

92 Mussant] Bene. Nulla enim sub tyrannis loquendi libertas.

Servantem vultus, et torvum in morte peracta, Nec longum reducem lætati, in tecta ferebant. Sed ducis infandi rabidæ non hactenus iræ Stare queunt: vetat igne rapi, pacemque sepulcri Impius ignaris nequicquam manibus arcet. Tu tamen egregius fati, mentisque, nec unquam Indignum passure situm, qui cominus ausus Vadere contemtum regis, quaque ampla veniret

788

et uxor, non diu gavisi ejus reditu, domum portabant, ferociam quam habuerat in vultu retinentem, et adhuc minantem morte obita. Sed rabidus furor scelesti tyranni hactenus sisti non potest. Prohibet impius corpus cremari, et quietem tumuli frustra adimit umbris non curantibus. Tu tamen eximia sorte et animo, et nunquam lature immeritam oblivionem, qui iram regis ausus es conninus contemnere, et

Concussæ pro v. 1. in codice Barthiano. -94 'Voculam in non agnoscunt omninm præstantissimæ menibranæ.' Barth.-95 Non longum Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. omnes Barthiani, Gronovii, Burm. Taurin. Petrens. Exc. Cantab. Venett. **3**. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Nec longum sola Bipontina, unde nescio. -96 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. nonnulli Barthiani, unns Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. et Grasser. rapidæ; optimæ Barthii membranæ, alter Behot. Dan. Put. Petav. Venett. Rom. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. rabidæ.-100 Sic dignum Dan. Put. Petav. Venett. Rom. Lindenbrog. et Cruc. inclusis parenthesi vocibus; Si dignum uterque Behot. sed in altero τb i ductum erat per lituram ; Indignum Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Petrens. Burm. Taurin. Exc. Cantab. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. 'Sic habent etiam optimæ membranæ, nec minus aliæ. Nulla mutatione opus est.' Barth. comminus Aldd.-101 'In nonnemine librorum invenio regem; quomodo scribi voluit Joannes Barchains; quod minime absurdum sonat. Nihil tamen temere mutaverim.' Barth. Unus Behot. regem; alter Behot. reges; Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Taurin. Petrens. Exc. Cantab. Burm. Venett. Rom. Aldd. Colin.

NOTÆ

94 Servantem vultus, et torvum in morte peracta] Sallnstius de Catilina: 'Ferociam, quam vivus habuerat, in vultu retinens.' Morte peracta] Sic Plinius lib. 11. Epl. 14. 'Immobilis et extentus fidem peractæ mortis implevit.' Id est, quod omnino mortuus esset.

95 Nec longum reducem lætati] Quia se statim occidit.

97 Pacemque sepulcri] Veteres credebant animas eorum qui ferro perierant, et qui insepulti remanebant, vagari, et inquietas esse. 'Centum errant annos.' Vide Theb. 11. 295.

98 Ignaris nequicquam manibus] Hoc secundum Epicureos, qui animam cum corpore perire sentiebant. ' Facilis jactura sepulcri.'

100 Indignum passure situm] Imitatur Virgilium Æn. 1x. 'Si quid mea carmina possunt, Nulla dies unquam memori vos eximet ævo.'

95

100

Digitized by Google

789

Libertas sancire viam ; quo carmine dignam, Quo satis ore tuis famam virtutibus addam, Augur amate Deis? non te cœlestia frustra Edocuit, lauroque sua dignatus Apollo est : 105 Et nemorum Dodona parens, Cyrrhæaque virgo Audebit tacito populos suspendere Phœbo. Nunc quoque Tartareo moltum divisus Averno Elysias, i, carpe plagas : ubi manibus axis Invius Ogygiis, nec sontis iniqua Tyranni 110 Jussa valent : durant habitus, et membra cruentis

monstrare, quo magna libertas progredi potest; quibus versibus, et quibus satis disertis verbis, o vates dilecte numinibus, tuas virtutes donabo merita fama? Non te Apollo incassum eruditi doctrina cælestium, et ornavit sua lauro. Et Dodena sylvarum mater, et puella Cyrrhæa tenebit suspensas gentes, Phæbo, qui per te loquebatur, obmutescente. Nunc quoque longe separatus ab Averno Tartareo, i, capesse Elysias regiones, ubi est cælum inaccessum umbris Thebanis, et ubi nihil possunt perversa imperia nocentis regis. Vestes et artus manent illesi a ferocibus

Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Gronov. &c. regis. Pro quaque, (quod exhibent optimæ Barthii membranæ, Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. uterqne Behot. Put. Petav. Dan. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.) editio Ald. 1. præfert, $\frac{\sqrt{q}}{\sqrt{7}}$, i. e. quanquam, ut in Lang. Laur. Lipsian. Bnslid. Ald. 2. Colin. Gryph. 1. 2. Basil. Plant. et Grasser. Vide Gulielmum Canterum in Nov. Lect. lib. 11. cap. 8.—106 In optimis Barthii membranis: Dodona potens; in omnibus vero aliis et edd. vett. Dodona parens.—107 Gaudebit facito legendum docet Marklandus ad Sylv. 1. 3. 57.—109 'Optimus liber : Elysias tu carpe plagas ; quod magis placet; opponit enim unum omnibus Thebanis, quare speciatim compellat.' Barth.—111 ' Melior omnino scriptura in memorabili illo libro est, qui infinitie locis hunc auctorem meliorem facit, et sibi restituit : durent habitus

NOTÆ

105 Lauroque] Vates enim, ut ministri Apollinis, gerebant lauream tanquam insigne suz artis : quia laurus Apollini sacra erat.

106 Et nemorum Dodona parens] Intelligit Dodonæum oraculum vetustissimum omnium, a Pelasgis constructum. Primo quercum, deinde duas columbas, lebetes etiam oracula dedisse aiunt. De origine hujusce oraculi, ac Hammonis, vide Herodotum lib. I. Strabonem lib. VII. Homerum Odyss. H. Plutarchum Pyrrho, Philostratum Dodone, et Pausauiam Achaicis, Phocicis, et Arcadicis. Cyrrkæaque virgo] Intelligit Apolinis oraculum apud Cyrrham in Phocide, cui virgo præsidebat. Mens: Otia habebunt oracula te mortuo, hoc est propter tuum interitum conticescent.

108 Tartares Averno] Avernus et Tartarus, loca apud Inferos, ubi puniuntur nocentes.

109 Elysias plagas] Intelligit Elysios campos, nbi pii degebant.

110 Ogygiis] Thebanis.

790

Inviolata feris, nudoque sub axe jacentem Et nemus, et tristis volucrum reverentia servat. At nuptæ exanimes, puerique, ægrique parentes Mœnibus effusi per plana, per invia, passim Quisque suas avidi ad lacrymas miserabile currunt Certamen : quos densa gradu comitantur euntes Millia solandi studio : pars visere flagrant Unius acta viri, et tantos in nocte labores. Fervet iter gemitu, et plangoribus arva reclamant. Ut vero infames scopulos, sylvamque nefandam Perventum, ceu nulla prius lamenta, nec atri Manassent imbres, sic ore miserrimus uno Exoritur fragor, aspectuque accensa cruento

belluis, et sylva et mæstarum avium reverentia custodit illum extensum sub aperto aëre. Affictæ autem conjuges, et pueri, ac infirmi parentes, ex urbe erumpentes per montes et per campos deploranda æmulatione, passim currunt festini ad suos quisque fletus: quos multa millia sequebantur consolandi gratia. Pars videre ardet facta unius viri, et tantam operam in una nocte. Via æstuat suspiriis, et campi resonant planctibus. Ut vero percentum est ad funestas rupes, et iniquum nemus, ut si nulli prius fuissent ejulatus, nec amaræ lacrymæ fluxissent, sic clamor lamentabilis ore uno editur, et multitudo efferata sanguineo spectaculo in rabiem

..., reverentia servet.' Idem.—113 ' Incongruum adhuc, et meo animo non satisfacit ~b nemus: quorsum enim hujus mentio, si sub aëre nudo jaceat, et quomodo nemus eum servet? Nihil bic juvaut membranæ, nec ulla varietas infuit illis etiam quas alii hactenus contulerunt. An scribendum: Et pecus, nimirum mansueta animata, cum de feris et avibus modo fuerit locutus? An scitius arbitretis: Et metus, borror nimirum quidam et religio? Sane nemoris mentio mihi suspectissima merito suo manet. In metus scriptionem consentire videtur nobis Lutatius. Omnino verum est metus scriptisse Papinium.' Idem. Unus Behot. inverso ordine: volucrum tristis.—115 Optimæ Barthii membranæ, Behot. 2. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Petrens. Exc. Cantab. Venett. et Rom. per avia; Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. per ardua; Behot. 1. Dan. codex Rottendorphianus, Taurin. Burm. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. per invia. ' Mihi tamen melius aliorum alii sapere videntur, qui legunt: per plana, per aspera; quæ oppositio recta est.' Barth. Vide Theb. I. 197. 11.555. et 111. 262.—118 In uno codice Barthii: pars visers certant.— 120 ' Verissima lectio, sonum rei exprimens, membranis etiam optimis fir-

NOTÆ

116 Suas ad lacrymas] Id est, quas de suis habituri sunt.

121 Infames] Vel propter Sphingem, quæ hic sedem babuisse dicitur, ut vidimus libro præcedente; vel propter tot cædes a Tydeo factas. Ut Horatio 1. Od. 3. 'Infames scopulos Acroceraunia,' naufragiis scilicet.

122 Ceu nulla prius lamenta] Tam triste enim spectaculum renovavit lacrymas.

115

Turba furit : stat sanguineo discissus amictu125Luctus atrox, cæsoque invitat pectore matres.Scrutantur galeas frigentum, inventaque monstrantCorpora, prociduæ super externosque, suosque.Hæ pressant in tabe comas, hæ lumina signant,Vulneraque alta replent lacrymis : pars spicula dextra 130Nequicquam parcente trahunt, pars molliter aptantBrachia trunca loco, et cervicibus ora reponunt.At vaga per dumos, vacuique in pulvere campi,Magna parens juvenum, gemini tunc funeris, Ide,Squalentem sublata comam, liventiaque ora135

vertitur. Crudelis Luctus adest laceratis cruentis vestibus, et sibi pectus percutiendo matres provocat. Rimantur cassides rigentium, et ostendunt reperta cadacera, prostratæ super suos, et alienos. Hæ premunt crines in sanie, hæ claudunt oculos, et replent fletibus profundas plagas. Pars spicula avellunt manu frustra indulgente : pars leviter restituunt locis suis amputatos lacertos, et collis capita rejungunt. At Ide errans per vepres, et in arena spatiosi agri, nuper florens genitriz adolescentium, tunc duorum cadaverum, habens erectos sordidos capillos, et unguibus dilamians plumbeum vultum suum, et nec jam infortunata, ac miseratione digna vide-

mata. In aliis minus bene: area resultant.' Barth.-129 Uterque codex Behot. Hea pressant in tabe comas, hea.-130 'In optimo codice est alto rigant; non tamen mutarim illud.' Barth. Put. habet etiam: alta rigant; in aliis vero codd. alta replent.-134 Unus Behot. genini nunc funeris.-136

....

NOTÆ

125 Stat sanguineo discissus amictu Luctus atrox] Hoc totum Poëtice: introducitur enim Luctus scissis vestibus, et sibi tundens pectus, quia solebant veteres in luctu vestes discindere, ac sibi pectus percutere.

129 Ha pressant in tabe comas] Ut sanguinem nimirum illum servent ad perpetuam luctus memoriam. Ita lib. XII. de Argia: 'Pressumque comis ac veste cruorem Servatura legit.' Sic apud Tacitum Ann. XVI. de Plauti uxore: 'Cruentam ejus cervicem amplexa, servabat sanguinem et vestes respersas.' Lumina signant] Propinquiores et cariores hoc officio claudendi oculos functi.

131 Nequicquam] Quia mortuls nullus sensus est. Pars molliter aptant Brachia trunce loco, &c.] Mos in funeribus observatus, ut membra in naturalem locum reponerentur, ac decentiori modo, quam fieri poterat, corpora componerentur.

184 Juvenum] Hos præcedente libro Thespiades vocat. Ide] Mater Thespiadarum.

135 Liventiaque ora Ungue premens] In luctu veteres sibi comas rumpebant, et vultum dilaniabant unguibus.

136 Nec jam infelix miserandaque] Supple, videtur. Contrarium in Nealce Hippomedontis uxore Theb. XII. 'Post aspera visu Ac defienda tamen digno plangore Nealce Hippomedonta ciens.'

•

Terror inest lacrymis, per et arma et corpora passim
Canitiem impexam dira tellure volutans,
Quærit inops natos, omnique in corpore plangit.Thessalis haud aliter bello gavisa recenti,140Cui gentile nefas hominem revocare canendo,
Multifida attollens antiqua lumina cedro,
Nocte subit campos, versatque in sanguine functum
Vulgus, et explorat manes, cui plurima busto
Imperet ad Superos: animarum mœsta queruntur
Concilia, et nigri pater indignatur Averni.
Illi in secessu pariter sub rupe jacebant
Felices, quos una dies, manus abstulit una,
Pervia vulneribus media trabe pectora nexi.

tur; verum horror inest fletibus, et passim volvens incomtam caniciem in cruento solo, orba scrulatur per arma et per cadavera filios, et luget super omne corpus. Non secus saga Thessala læta prælio recenti, cui patrium est crimen suscilare mortuos carminibus, erigens multifidam facem super velerem cedri ramum, noctu peragrat agros, volutatque in cruore exanimem populum, et inter mortuos quærit, quam umbram ad superos evocet, et cui jubeat multa dicere: tristes turbæ animarum dolent, et dominus atri Averni irascitur. Sternebantur una sub scopulo in remoto loco, fortunati, quos eadem dies, ac eadem manus rapuit, conjunctos medio

Igne tremens pro v. l. profert Lindenbrogius, unde nescio.—137 Dan. Put. Petav. uterque Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. perque arma; codd. Barthiani, Burm. Taurin. Petrens. Exc. Cantab. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. per et arma.—141 Put. Laur. Lipsian. et nonnulli Barthiani, renovare; quod ille non probat.—148 'In optimo codice non abstulit, sed claris literis obstulit legitur.' Barth. Vide Nic. Heinsium ad

NOTÆ

139 Natos] Thespiadas. Omnique in corpore plangit] Contra Theb. XII. 'Ruunt planctu pendente, et ubique parato.'

140 Thessalis] Supple, saga. Bello gavisa recenti] Ob copiam corporum.

141 Gentile nefas] Thessalæ enim mulieres magiam omnes exercere creditæ, hancque artem a majoribus accepisse; unde gentile nefas.

142 Cedro] Tæda ex cedro facta. Multifida] Id est, in modum spicarum incisa, quo facilius flammam concipiat. Veteres 'inspicare 'dicebant. Virgilius Georg. 1. ' Ferroque faces inspicat acuto.'

145 Queruntur] Subintellige, inquietari.

146 Nigri pater Averni] Pluto rex Inferorum.

147 Illi] Thespiadæ.

148 Felices, quos una dies] Simul enim mori cupiverant. Vide lib. præcedente vs. 642.

149 Pervia vulneribus media trabe pectora nexi] Libro præcedente vs. 637. 'Exit et in fratrem, cognataque pectora ferro Conserit.'

Ut vidit, lacrymisque oculi patuere profusis:150Hosne ego complexus, genitrix, hæc oscula, nati,Vestra tuor? sic vos extremo in fine ligavitIngenium crudele necis? quæ vulnera tractem,Quæ prius ora premam? vosne illa potentia matris,Vos uteri fortuna mei? qua tangere DivosRebar, et Ogygias titulis anteire parentes.At quanto melius, dextraque in sorte jugatæ,Quis steriles thalami, nulloque ululata doloreRespexit Lucina domum ! mihi quippe malorumCausa labor. Sed nec bellorum in luce patenti160

telo per pectora plagis perforata. Ut vidit, postquam oculi ejus usum visus recuperavere, respersis lacrymis: Egone mater hos amplexus, filii, hac cerno vestra oscula? sic vos solertia sævæ mortis conjunxit in supremo exitu? Cujus plagas prius tangem, cujus vultum prius osculabor? Vosne illæ genitricis vires? vos felicitas ventris mei; qua putabam Superos æquare, et gloria antecedere matres Thebanas. At quanto felicius, et meliori fortuna junctæ, quibus fuerunt infocundi tori, et quarum Lucina, in dolore invocala, non respexit domum! Miki quippe partus origo calamitatum est. Quinetiam non speciati in claro certaminum lumine, et

Ovid, Amor. p. 228.—150 'In aliis libris est: oculi maduere, insulsissime; quod auctoritate etiam Lutatii nihili esse deprehenditur.' Barth.—151 'Majorem emphasim faciunt optimæ membranæ, que voculam sive syllabam ne omittunt: Hos ego; ut facile homo poëticis auribus animadverterit.' Idem. —157 Ah quento Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. et Grasser. Ha quento Lindenbrog. ex codd. suis Dan. Put. et Petav. At quento uterque Behot. omnes Barthiani, Barth. Pe-

NOTÆ

150 Lacrymisque oculi patuere profusis] Replentur enim lacrymis oculi, qui, ubi sparaæ fuerint, patent, seu redit usus visus.

152 Twor] Pro tueor. In fine ligavit] Supra: 'Media trabe pectora nexi.'

154 Vosne illa potentia matris, Vos steri fortuna mei] Imitatio Virgilii Æneid. 1. 'Nate mez vires mea magna potentia.'

156 Ogygias] Thebanas. Titulis] Titulus est, quod rei alicui, ut libro, vel operi, vel statuæ superscribitur ad ejus cognitionem. Sumitur aliquando pro laude et dignitate, et pro monumento. Anteire parentes] Nioben forte respicit.

158 Ululata dolors] Quia parturientes clamant vehementer vi doloris. Vel ululata, supple 'Lucina,' quia mulieres in partu invocabant Lucinam.

159 Lucina] Quia Lucina prmerat partui.

160 Labor] Id est, partus. Peperi, ut infelix fierem. Sed nec bellorum in luce patenti Conspicui factis, aternoque gentibus ausi] Illud fortasse Homeri habuit anto oculos Statius: Mà μαν άστουδεί γε καλ άκλειῶς ἀπολοίμαν, 'Αλλ μέγα βέξας τι καλ έσσομένους πυθέσθα.

Conspicui factis, æternaque gentibus ausi, Quæsistis miseræ vulnus memorabile matri ; Sed mortem obscuram, miserandaque funera passi. Heu quantus furto cruor, et sine laude jacetis ! Quin ego non dextras miseris complexibus ausim Dividere, et tanti consortia rumpere leti : Ite diu fratres, indiscretique supremis Ignibus, et caros urna confundite manes. Nec minus interea digesta strage suorum

794

aggressi quæ celebrari debeant a populis, quæsistis plagam, quam infelix mater prædicaret ; verum ignobile letum, et deplorandam necem pertulistis. Heu quantus sanguis clam effusus, et sine gloria peritis! Sed non auderem dirimere brachia ab infelicibus amplexibus, et solvere societatem tantæ mortis. Valete semper fratres, et indivisi ultimis flammis, et in urna permiseste dilectos cineres. Nec minus

trens. Exc. Cantab. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—163 Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Dan. Petrens. Exc. Cantab. et Gronoviani, numerandaque funera; et sic etiam legebat Lactantius : optimæ Barthii membranæ : funera numerandaque passi ; Put. miserosaque funera passi ; Petav. uterque Behot. Burm. Taurin. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et recentt. miserandaque funera. Gruterus conjectabat : mussandaque funera; vir quidam doctus in Misc. Obss. Tom. I. p. 241. mærendaque funera. —164 Heu tantus unus Behot.—166 'In manuscripto optimo codice vitiose iterum legitur lecti ; etsi enim de communi busto poterat intelligi, non videntur ambages in claris verbis quærendæ. Agnoscitur tamen ibi et vulgaris scriptura 'vel leti ;' quæ sane vera est.' Barth.—168 Ald. 1. cotufundite

NOTÆ

Ne vero sine studio et sine gloria peream, sed magnum quid cum fecero, quod vel a posteris audiatur.

Bellorum in luce patenti] Publice, honesto interitu, quia nocte occubuerunt, nec luce pugnantes, ubi virtus potuisset videri. Alia querela, quod inglorii nocte perierunt. Lactantius.

162 Miseræ memorabile matri] Si enim pro patria periissetis, haberet misera mater, quod memorando orbitatem suam solaretur.

163 Miserandaque] Scribit Gronovius numerandaque. Nec legisse aliter Lactantium constat. Explicat enim : 'Qui inter paucos, nec'in magno prælio concidistis.' Conjicit Gruterus legendum mussandaque. Quippe ut violatores juris gentium cæsi erant. Sed servanda est vulgaris lectio. Quia viri strenui fortesque in meliori occasione perire debuerant; ideo miseratione digni.

164 Furto cruor] Quasi cruor ille gloriæ subtractus et surreptus fuisset.

166 Tanti] Tam pii.

167 Diu fratres] Quia uno eodemque momento, et simili morte extincti sunt, eundem rogum habituri sunt, cineresque eorum in eadem urna requiescere debent.

Hinc Chthonium conjux, hinc mater Penthea clamat170Astyoche, puerique rudes tua, Phædime, prolesAmissum didicere patrem, Marpissaque pactumPhyllea ; sanguineumque lavant Acamanta sorores.Tunc ferro retegunt sylvas, collisque propinquiAnnosum truncant apicem, qui conscius actis175Noctis, et inspexit gemitus : ibi grandior ævo175Ante rogos, dum quisque suo nequit igne revelli,Concilium infaustum dictis mulcebat Alethes :Sæpe quidem infelix, varioque exercita ludo

interea, ut quisque cadavera suorum composnit, hinc uxor lamentatur Chthonium, hinc genitrix Astyoche Pentheum, et parvi liberi, tua soboles, o Phædime, sciverunt extinctum patrem, et Marpissa sponsum Phylleum; et sorores abherunt cruentatum Acamanta. Tunc ferro nemora nudant, et amputant vetustum verticem vicini collis, qui viderat ea, quæ nocte contigerant, et gemitus audierat. Ibi Alethes gravis annis, dum unusquisque suo busto non potest abstrahi, verbis solebalur ente pyras miserum catum. Sæpe quidem infelix natio nostra, diverso fortunæ ludibrio

manes: si ex codice manuscripto, subest aliquid.—170 Hine Chronium Put. Petav. Dan. uterque Behot. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. et Amstel. Hine thonium omnes Gronovii membranæ; unde ille : Hine Chilosnium.—171 Astyoches Laud. Laur. Lang. Buslid. Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. et Amstel. Gruterus conjectabat : Aisc mater Penthea clamat Astyoche; quod secutus est Gronovias; nam et bonæ notæ codex manuscriptus ejusdem Gronovii sic habebat. Hinc receptum in Barth. Veen. et Delph. 'Scribe cum optimo libro Astyoche.' Barth. Phedime Ald. 1.—172 Marpissaque Patum Dan.—173 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. uterque Behot. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Amstel. Gronov. Veen. et Delph. Acamanta; Barthius tamen ex optimis suis membranis legi vult, Athamata. Unus Behot. levant..—175 In optimo librorum non truncat, sed nudant legitur; et ' patefaciunt' exponitur.

NOTÆ

170 Chthonium] Vide præcedente sorum. lib. vs. 538. 175 (

171 Phædime] Vide lib. præcedente, vs. 575.

173 Lavant] Lavabant enim apud veteres corpora mortuorum et unguebant: tum linteo involutum in lecto ferali deponebant.

174 Retegunt ferro] Ad construendos rogos cremandis corporibus occi175 Qui conscius actis] Conscientiam rerum rebus inanimis tribui, exempla passim obvia. Sic 'conscius ignis' Herus amorum lib. v1. 547. et 'conscia templa' lib. v111. 206. Papinio adhuc nostro.

177 Suo igne] Id est, roge quo corpus sui propinqui comburebatur. Fatorum gens nostra ruit, Sidonius ex quo Hospes in Aonios jecit sata ferrea sulcos : Unde novi fœtus, et formidata colonis Arva suis : sed nec veteris cum regia Cadmi Fulmineum in cinerem monitis Junonis iniquæ Consedit, neque funerea cum laude potitus 185 Infelix Athamas trepido de monte veniret, Semianimem heu læto referens clamore Learchum; Hic gemitus Thebis: nec tempore clarius illo

vexata cecidit, ex quo Sidonius advena sevit ferrea semina in solo Thebano : unde orti insoliti partus, et jugera timenda suis cultoribus. Sed, cum aula prisci Cadmi coacta fuit fulmine in cineres, consiliis injuste Junonis, et cum miser Athamas, funesta politus laude, festinus de monte descendit, heu reportans hilari ululatu semivivum Learchum, talis planctus, qualis nunc, Thebis non fuit : nec Tyriæ ædes

-180 Fatorum gens nostra fuit codex Rottendorphianus; ita etiam Taurin. et conjectabat Jortinus nostras in Misc. Obss.-182. 183 Idem Jortinus malit : et formidata colono Arra suo ; cui emendationi favet glossa in codice Burmanni : 'Ipsi Cadmo, qui fuit tunc colonus.' Sed vide Theb. 1v. 438.--184 Optimæ Barthii membranæ : monitu Juzonis, cum glossa : 'Scilicet cum Juno decipit Semelen.'—185 Ald. 1. funera cum laude.—187 Semianimum unus Behot. leto Ald. 1.—188 Hii gemitus Taurin. Hi gemitus codex Rottendorphianus, ut conj. Jortinus; hoc, diu notatum alis, Peyraredus explicuit, 'tales gemitus.' Hic genitus Laur. Lang. Lipsian. Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Hic gemitus Petrens. Burm. Exc. Cantab. Dan. Put. Petav. omnes Barthiani, uterque Behot. Lindenbrog. Cruc. Ge-

NOTÆ

180 Sidonius Hospes] Cadmus a Sidone urbe Phæniciæ Sidonins dictus.

796

181 Aonios] Bœotios. Sata ferrea] Dentes serpentis, ex quibus prodiit Armatorum seges. Vide Theb. 1. vs. 7. et 8.

182 Novi fætus] Milites armati. Fortus] Proprie for-Vide ibidem. tus, quia fœtus terræ partus est. Ut Virgilius Georg. 1. ' Sic quoque mutatis requiescent foetibus arva.' Et formidata colonis Arva suis] Rationem hujusce rei affert Noster Theb. IV. 439. et sequentibus.

183 Sed nec veteris cum regia Cadmi Fulmineum in cinerem monitis Junonis iniqua Consedit] Tangit fabulam Semeles, quæ monitis fallacis Junonis, quæ sumserat vultum habitusque Beroës ejus nutricis, petit a Jove, ut ad se veniret cum lisdem insignibus, id est, tonitru et fulmine, ac solebat ad Junonem. Sed vix Jupiter intraverat cubiculum Semeles, cum ipsa totaque regia Cadmi conflagravit. Fulmineum in cinerem Consedit] Virgilius Æneid. 11. 'Omne mihi visum est considere in ignes Ilion.'

185 Funerea cum laude potitus] Athamas enim in furore suo leonem occidere credebat, cum sagittis filium Learchum configeret: hincque gloriam consequi sperabat.

186 Trepido de monte] Ipse trepidus. Vide Theb. 1. 13. De monte] In quo filium occiderat.

Digitized by Google

THEBAIDOS	LIB.	ш.	797

Phœnissæ sonuere domus, cum lassa furorem190Vicit, et ad comitum lacrymas expavit Agave.190Una dies similis fato specieque malorumÆqua fuit, qua magniloquos luit impia flatusÆqua fuit, qua magniloquos luit impia flatusTantalis, innumeris cum circumfusa ruinisCorpora tot raperet terra, tot quæreret ignes.195Talis erat vulgi status, et sic urbe relicta195Primævique senes, et longo examine matresInvidiam planxere Deis, miseroque tumultu

ejulavere altius, cum Agave fatigata desiit furere, et ad sociarum fletus exhorruit. Sola dies sortem habuit parem, ac candem imaginem calamitatis, qua impia Tantali filia superbæ jactantia suæ pænas dedit, cum, circumdata innumeris damnis, tot cadavera e terra tolleret, et tot exstrueret rogos: tales erant res plebis, et sic deserta civitate et longævi senes, et longa turba matronæ sibi pectus plangendo Diis

vart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—189 'In optimo codice non Phanissa, sed Phanices clare hic comparet.' Barth..—191 Ume dies similis facts Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. similis facto uterque Behot. Petrens. Taurin. Exc. Cantab. Burm. Dan. Put. Petav. Venett. Rom. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. et recentt. 'Recte emendarunt, fato; et sic exemplaria nostra, cum enarratione in optimo: 'Singulari infortunio.'' Barth.—192 Optimes Barthim embranæ, magnilocco; Put. magniloques. Unus Behot. impia fastus.—194 Corpora quot raperet terra, tol, &c. tentabat Marklandus ad Sylv. 11. 3. 39.—196 'Sic nostri libri omnes ad unum. Cum tamen de omni ætate verosimilius sit locutum Papinium, quam de solis senibus et matribus, cum clades Niobæa præcipue juvenilium corporum fuerit, insuper habendos omnes omnino codices puto, et scribendum: Primærique, senes-

NOTÆ

189 Phænissæ] Thebanæ, quia Thebani Phænicum coloni. Vicit furorcm] Id est, furere cessavit.

190 Ad comitum lacrymas exparit Agave] Videns enim comitum lacrymas Agave rediit in se, et cognovit se Pentheum filium discorpsisse. Exparit] Quia adhuc causam nesciebat.

191 Una dies similis fato specieque malorum Æqua fuit] Huic diei scilicet, quo tot cives amisimus.

192 Qua magniloquos luit impia fatus Tantalis] Niobe Tantalí filia ob numerosam et pulcherrimam sobolem co superbiæ insolentiæque processit, ut Latonæ præferre se non dubitaverit : unde Dea irata a Diana et Apolline occidendos ejus liberos curavit.

194 Corpora tot raperet terra] Niobe enim depingebatur gremium conferta tot natis, dum unumquemque amplecti manibus cupit. Tof] Quatuordecim enim habebat liberos, septem mares, septem fœminas. Tot quareret ignes] Ut combureret liberorum corpora. Vide Ovidium Met. VI.

197 Invidiam planxere Deis] Veteres in ipso planctu incusabant Deos, et conviciis lacessebant, eosque iniBina per ingentes stipabant funera portas. Meque ipsum memini (nec dum apta doloribus ætas) Flesse tamen, gemituque meos æquasse parentes. Illa tamen Superi. Nec quod tibi, Delia, castos Prolapsum ad fontes, specula temerante profana, Heu dominum insani non agnovere Molossi, Deflerim magis, aut verso quod sanguine fluxit

invidiam fecere, et comitabantur stebili strepitu per magnas portas binas exequias. Ego quoque recordor (etsi mea infantia nondum capax esset doloris) plorasse tamen, et æquasse luctu parentes meos. Hæc tamen Dii fecerunt. Nec id magis deploraverim, quod causa tua, o Delia, heu rabidi canes non agnoverunt herum delatum ad pudicum fontem, ut eum violaret ex impia specula: aut quod regina mu-

que, et longo, &c. Quæ utique vera est lectio.' Barth.-201. 202 Marklandus ad Sylv. 11. 6. 80. legit : nec quod te, Delia, castos Prolapsum ad fontes specula temerare. Codd. Gronovii et Dan. etiam, temerare.-203 Put.

NOTÆ

quos, fataque injusta vocabant. Invidiam enim planxit Deis, qui eorum sævitiam plangendo in odium adduxit. Et in ejusmodi casibus, non solum iniqui Dii vocati, sed eorum templa lapidata; eversæ imagines, contritæ, in publicum abjectæ. Exempla passim obvia apud Poëtas et scriptores. Invidiam planxere] Lucanus lib. 11. 'Nec defuit aris Invidiam factura parens.'

198 Bina funera] Hic Papinius sequitur opinionem eorum, qui quatuordecim liberos dant Niobe: bina enim funera per singulas Thebarum portas, quæ septem erant, efferri dicit. Sed Theb. v1. sequitur Homerum referentem Nioben duodecim habuisse liberos tantum: 'Quo geminis Niobe consumta sagittis Squalida bissenas Sipylon deduxerat urnas.' Consule A. Gellium lib. xx. cap. 6.

199 Meque ipsum memini (nec dum apta doloribus ætas) Flesse tamen] Puerorum ea est simplicitas, ut publicum luctum non capiant, neque lugeant nisi imitatione. 201 Illa tamen Superi] Supple, fecerunt. Et ascribit iis calamitates gentis Thebanæ supra relatas, et his exemplis, quæ nota erant, miseros parentes ac cognatos solari nititur Alethes. Delia] Diana nata in insula Delo.

200

202 Specula temerante profana, §c.] Gronovius scribit temerare. Videtur, ait ille, dixisse ad sacros fontes prolapsum temerare, ut eos temeraret ac violaret, specula profana.

203 Heu dominum insani non agnovere Molossi] Tangit fabulam Actæonis, qui cum imprudenter deprehendisset Dianam in fonte Gargaphio lavantem, ab ipsa in cervum conversus est, moxque a canibus discerptus. Molossi] Quia Molossia, pars Epiri, præstantissimos canes educabat, qui et eodem nomine, quo gens ipsa, Molossi dicebantur. Vide Gratii Cynegeticon vs. 181.

204 Aut verso quod sanguine fluxit In subitos regina lacus] Intelligit fabulam, qua Dirce regina Thebarum dicitur alligata fuisse caudæ tauri ab

THRBAIDOS LIB. HI.	799
In subitos regina lacus : sic dira sororum	205
Pensa dabant, visumque Jovi. Nunc regis iniqui	
Ob noxam immeritos patriæ tot culmina cives	
Exuimus; nec adhuc calcati fæderis Argos	
Fama subit, et jam bellorum extrema dolemus.	
Quantus equis, quantusque viris in pulvere crasso	210
Sudor! io quanti crudele rubebitis amnes!	
Viderit hæc bello viridis manus: ast ego doner	
Dum licet igne meo, terraque insternar avita.	
Hæc senior: multumque nefas Eteoclis acerbat,	
Crudelem infandumque vocans, pœnasque daturum.	215
Unde ea libertas? juxta illi finis et ætas	

tato cruore effusa est repente in fontem. Sic volebant Parcarum stamina, et Jovi placuerat. Nunc ob culpan perversi principis amisimus innoxios cives, tot patria munimenta: nec adhuc rumor violati pacti Argos pervenit, et jam summas bellorum clades plangimus. Quantus equis, et quantus labor erit bellatoribus in denso pulvere ! io quam sæve fluvii rubebitis ! Hoc curæ erit juventuti armis maturæ: verum ego, dum licet, tradar meo rogo, et in patrio solo sepeliar. Hæc ait longævus, et multum exaggerat scelus Eteoclis, eum appellans sævum, et acelestum, et supplicium soluturum. Unde tanta libertas? Prope est illi vitæ terminus, et

nihil agnovere. —205 Put. Petav. Dan. Taurin. Burm. Petrens. Exc. Cantab. uterquie Behot. dura; quod receperunt Lindenbrog. et Cruc. diri testantur Lipsian. Lang. Laur. optimus Barthil, Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. —209 Fama subit cum jam nonnulli codd. Barthiani; et jam optimæ membranæ, cum aliis omnibus et edd. vett. —211 Sudor, io quantum Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. uterque Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. et Amstel. quanti omnes fere codd. Gronovii; quod ille recepit, eumque secuti sunt Barth. Veen. et Delph. ita quoque legendum censet Dan. Heinsius ad Claudian. Prob. et Olyb. Cons. 4. Vide Nic. Heins. ad Ovid. Pont. 342.—214 Etkeo--- cis acerbat Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. omnes Barthiani, etiam optimus: et ita conjectabat Bernartius; ceteri codd. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. uterque Behot. cum edd. Venett. Rom. Aldd. Colin.

NOTÆ

Amphione et Zetho, et conversa in fontem sui nominis in Bœotia.

205 Sororum] Parcarum.

206 Nunc regis iniqui, &c.] Superiores clades attribuit Superis, ut jam diximus : præsentem vero regis crimini.

219 Quantus equis, quantusque viris in pulvers crasso Sudor] Horatii imitatio 1. Od. 15. 'Ehen quantus equis, quantus adest viris Sudor ! '

211 Quanti] Priores editiones habent quantum. Sed omnes fere Mss. ut observat Gronovius, habent quanti, seu quam exuberantes ac restagnantes. Duo in amnibus signa cladium promittit: fore enim ut et crescant, et colore mutato sint.

214 Acerbat] Legunt alii, acervat. 216 Juxta illi finis et atas Tota retro]

Tota retro, seræque velit decus addere morti. Hæc sator astrorum jamdudum e vertice mundi Prospectans, primoque imbutas sanguine gentes, Gradivum acciri propere jubet. Ille furentes Bistonas, et Geticas populatus cædibus urbes, Turbidus æthereas currus urgebat ad arces, Fulmine cristatum galeæ jubar, armaque in auro Tristia, terrificis monstrorum animata figuris, Incutiens: tonat axe polus, clypeique cruenta Lux rubet, et solem longe ferit æmulus orbis. Hunc ubi Sarmaticos etiamnum efflare labores Jupiter, et tota perfusum pectora belli

800

omnes ejus anni exacti, et cupit tardo leto gloriam adjicere. Creator siderum hæc jamdudum cernens ex alto cælo, et populos hoc primo cruore infectos, imperat Martem ocyus accersi. Ille funeribus deprædatus rabidos Thraces, et oppida Geticu, commotus currum accelerabat ad cælestes ædes. Fulgens ejus cassis fulmine cristata erat. Et quatiebat clypeum etiam in auro terribilem, et insculptum horrendis monstrorum imaginibus. Currus sub ace resonat. Scuti lumen sanguineum nutilat, et ejus orbis procul percuti solem, quem æmulatur. Hunc ut Jupiter aspexit adhuc anhelantem opera Sarmatica, et habentem pectus plenum toto belli tumultu: In hoc,

Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog, et Cruc. acerval.—218 Unus Behot. jandudum vertice; alter jamdudum in vertice.—221 Unus Behot. aut Geticas.—226 Alter Behot. eminus orbis.—227 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. etiamnum af-

NOTÆ

Seneca Hippolyto: 'Fortem facit vicina libertas senem.' Ubi 'libertas' significat finem vitæ.

217 Seræque velit decus addere morti] Ipsi serum videbatur naturæ lege mori, itaque volebat per virtutem ad mortem properare. Multi veterum sapientum summam gloriam ponebant in contemtu mortis.

219 Primoque imbutas sanguine gentes] Qui in hac pugna Tydei cum Thebanis fusus fuerat.

221 Bistonas] Bistones, gens Thracia. Geticas urbes] Getæ populi Thraciæ. Et hoc dicit Poëta, quod Mars sedem elegerit in Thracia, et quod Thraces et Getæ sint nationes feræ ac bellicosæ.

223 Fulmine cristatum galeæ jubar] Galea Martis loco cristarum habebat fulmen impositum. Armaque in auro Tristia, terrificis monstrorum animata figuris] Ut majorem terrorem iucuterent.

225 Tonat axe polus] Incertum utrum poli axem, an currus dixerit; sed rectius pro axe currus sumitur.

226 *Emulus*] *Equale habens lu*men.

227 Sormaticos labores] Sarmaticos a Sarmatis Europæ populis supra Thraces et Getas Septemtrionem versus sitis. Vocantur hodie Poloni, Rutheni, et Tartari.

220

Tempestate videt: Talis mihi, nate, per Argos, Talis abi: sic ense madens, ac nubilus ira. 230 Exturbent resides frænos; et cuncta perosi Te cupiant, tibi præcipites animasque, manusque Devoveant : rape cunctantes, et fordera turba, Quæ dedimus: tibi fas ipsos incendere bello Cœlicolas, pacemque meam : jam semina pugnæ 235 Ipse dedi: remeat portans immania Tydeus Ausa ducis, scelus et turpis primordia belli, Insidias, fraudesque, suis quas ultus in armis. Adde fidem. Vos o Superi, meus ordine sanguis, 240 Ne pugnate odiis, neu me tentare precando Certetis: sic fata mihi, nigræque sororum

ait, statu, fili, in hoc statu per Argos incedas, sic madefacto gladio, et sic furore turbidus. Argivi excutiant pigra retinacula, et omnia aversati, te solum exoptent, tibi prontas addicant animas et nanus; tardos tolle, et turba fædera, quæ dedi-mus. Tibi licet inflammare ad bellum ipsos cælites, et meam quietem. Jam ipso movi causas prælii. Tydeus redit ferens super corpus atrocia incepta regis, flagitium, et initia fædi belli, insidias, et dolos, quos vindicavit ense suo. Fac ei credatur. Vos, o Dii, mea serie progenies, ne certate simultatibus, nec contendatis me flectere rogando. Sic fata, et atra Parcarum pensa mihi juravere. Hoc tempus præstitutum

flare; in ceteris omnibus, et scriptis et editis, efflare.-229 Unus Behot. agros, suprascriptum Argos eodem stylo.-230 'Melius vetus codex: sic mebilis ira.' Barth. Unus Behot. et mbilas ira. Marklandus ad Sylv. 11. 4. 98. correxit : hac mubilis ira. Petrens. Exc. Cantab. Tawin. Burm. Dan. Put. Petav. alter Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant: Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. ac nubilus ira.-231 'Scitins optimæ membranæ : Et turbent resides frænos. Barth. Unus Behot. resides animos.—237 Uterque codex Behot. et turpes.—238 'In inferioris notze libro scriptum: fraudesque sui; sed optimus codex optime, qui totum hunc versum non agnoscit: optime, inquam ; est enim omnino a mala manu, qui superflua, minime cum ulla gratia aut majestate sermonis Papiniani, nec bene Latine loquitur, et potest absentia sua splendidiorem facere, immo relinquere, sermonem omnem. Et quid enim concinnius, semoto hoc nebulone?' Barth .- 240 ' Scitius et vere idem manu-

NOTÆ

231 Resides franos] Id est, vincula, leges, fædera, quibus tenentur quillitas mentis maxime convenit. in pace.

283 Fædera Quæ dedimus] Quia fædera non, nisi testibus Diis vocatis ac veluti præsentibns, cæsisque victimis, sanciebantur.

235 Pacemque meam] Summo enim Delph. et Var. Clas. Stat.

omnium rerum arbitro pax et tran-

239 Adde fidem] Effice, ut Tydeo credatur. Meus ordine sanguis] Quia omnes Dii ab ipso Jove, vel ejus liberis originem trahebant.

241 Sororum] Parcarum.

3 E

Juravere colus: manet hæc ab origine mundi Fixa dies bello, populique in prælia nati. Quid ni me veterum pœnas sancire malorum Gentibus, et diros sinitis punire nepotes ? Arcem hanc æternam, mentis sacraria nostræ, Testor, et Elysios etiam mihi numina fontes, Ipse manu Thebas, correptaque mœnia fundo Excutiam, versasque solo super Inacha tecta Effundam turres, ac stagna in cœrula vertam Imbre superjecto: licet ipsa in turbine rerum Juno suos colles templumque amplexa laboret.

245

250

est bello, ab initio mundi, et illæ gentes ortæ sunt ad hæc certamina. Quod si non patiamini me constituere in populos supplicia priscis sceleribus debita, et plectere nefandos nepotes, juro per has æternas ædes, et per sacram sedem mentis nostræ, atque etiam per Stygiam undam, quæ mihi loco numinis est, ipse evertam funditus propriis manibus Thebas, et injiciam muros ejus avulsos fundamentis, ac dirutas turres super Argivas domos, ac mutabo cas superfusis aquis in cæruleos lacus : quamvis ipsa Juno in hac rerum vertigine amplexa suos colles, et delubrum, nitatur ea defen-

scriptus: Ne pugnare odiis.' Idem. Ita quoque uterque Behot.—244 Quid nisi Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. Cruc. et Grasser. Quid ni Exc. Cantab. Petrens. Taurin. Burm. uterque Behot. omnes Barthiani, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—246 Dan. Petav. Lang. Laur. Lipsian, Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. mentisque sacraria; Put. Petrens. omnes Barthiani, uterque Behot. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. mentis sacraria, $\tau \hat{q}$ que omisso.—247 Elyseos jam nobis unus Behot.—250 Petrens. Taurin. Burm. optimæ Barthii membranæ, uterque Behot. Dan. Put. Lang. et Buslid. auf stagna; quam scripturam agnoscit et Lutatius; probant Barth. et Bern. Marklandus ad Sylv. 111. 4. 87. legendum putat: ac

NOTÆ

242 Manet hac ab origine mundi Fixa dies bello] Credebant veteres nascente mundo statuta esse hominum fata.

243 Populique in prælia nati] Quasi fatis decretum sit, ut populi hi bello pereant.

246 Arcem hanc æternam] Cælum intelligit. Mentis sacraria nostræ] Intelligit suum caput, in quo mens ejus residet; nam per caput suum ant alterius jurare soliti veteres. Virg. Æn. 1x. 'Per caput hoc juro, per quod pater ipse solebat.'

247 Et Elysios etiam mihi numina fontes] Stygem intelligit : 'Cujus Dii jurare timent et fallere numen.'

249 Super Inacha tecta] Argos.

252 Juno suos celles, templumque amplexa laboret] Quia Argos, quæ urbs sacra erat Junoni, super colles sita est, in eaque templum Junonis superbum.

THEBAIDOS LIB. III.

Dixit: et attoniti jussis (mortalia credas Pectora) sic cuncti vocemque animosque tenebant. Non secus ac longa ventorum pace solutum Æquor, et imbelli recubant ubi littora somno, Sylvarumque comas, et abacto flumine nubes Mulcet iners æstas: tunc stagna, lacusque sonori Detumuere : tacent exhausti solibus amnes. Gaudet ovans jussis, et adhuc temone calenti 260 Fervidus, in lævum torquet Gradivus habenas. Jamque iter extremum, coelique abrupta tenebat, Cum Venus ante ipsos nulla formidine gressum Figit equos: cessere retro, jam jamque rigentes Suppliciter posuere jubas: tunc pectora summo

dere. Inquit, et consternati Dii sunt his verbis, (existimares homines,) ita omnes comprimebant vocem et halitum. Ut cum mare tranquillum est ventis diu cessen-tibus, et ripæ jacent molli inertia, et languida æstas permulcet solis arborum, ac nubes, expulso slatu : tunc rivi, et murmurantes paludes subsidunt, et amnes æstu siccati silent. Mars lætus exultat his mandatis, et curru adhuc slagrante ardens, vertif frænos in sinistrum latus. Et jam tenebat viam ultimam, et præcipitia celi, sum Venus nullo timore constitit ante ipsos equos. Hi retro abierunt, et jam jem summisse inclinaverunt erectas jubas. Tune pectore incumbens summo jugo, et de-

stagna in cærula mergam.-253 Unhs Behot. et attoniti dictis.-254 Unus codex Barthii : animosque premebat.-255 'Hic quoque omnibus et editis et scriptis codicibus melior noster veram lectionem solus ompium conservat, repræsentando: Non secus hand longo.' Barth .- 257 Dan. Put. et Petav. et abactas; quod receperunt Lindenbrog. et Cruc. et abacto optime Barthii membranæ, Petrens, Exc. Cantab. Taurin, Burm. Lang. Laur. Lipsian. Burlid. lid. uterque Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Am-stel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. 'quæ utique est genuina scriptura.' Barth.—259 Unus Behot. jacent; Put. tacent exusti.—261 Put. in lavum torsit.—264 Fixit equos unus Behot. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Busild. Aldd. Colin. Gruph. Basil. Blant. Colin. Gryph. Basil. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Figit eques alter Behot. Dan. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. omnes Barthiani,

NOTE

256 Et imbelli recubant ubi littora somno] Sic ad Somnum Noster: 'Et terris maria acclinata quiescunt.'

259 Solibus] Longis diebus, et æstu solis.

260 Gaudet] Supple, Mars. Calenti] Mars enim supra dicitur currum ad ætherias ædes ursisse.

262 Iter extremum] Parte, qua deficit cœlum. Carlique abrupta] Quia cum cœlam rotundum sit, semper prona a medio descendenti, et abrupta videtur via : contra ascendenti ardua.

263 Nulla formidine] Quia cam bene noverant.

255

808

Acclinata jugo, vultumque obliqua madentem, Incipit : (interea dominæ vestigia juxta Spumantem proni mandunt adamanta jugales) Bella etiam in Thebas, socer o pulcherrime, bella Ipse paras, ferroque tuos abolere nepotes ? 270 Nec genus Harmonies, nec te connubia cœlo Festa, nec hæ quicquam lacrymæ, furibunde, morantur ? Criminis hæc merces ? hoc fama, pudorque relictus ? Hoc mihi Lemniacæ de te meruere catenæ ? Perge libens : at non eadem Vulcania nobis 275

torquens faciem rigatam lacrymis, orditur: (interea proni cycni rodunt spumosos frænos adamantinos ad pedes heræ:) Ipse etiam bellum, o socer formosissime, belhum moliris adversus Thebas, et vis delere gladio tuos posteros? nec soboles Hurmonies, nec celebratæ in cælo nuptiæ, nec hi fletus, furiose, te quicquam retinent? hoc seeleris præmium? hoc projecta fàma, et extinctus pudor, hoc mihi vincula Lemma de te meruere. Vade lubenti animo. At non eodem medo nobis Vulcanus in-

Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—266 In optimo Barthii codice vultum obiquata.—268 Edd. vett. socero pulcherrima bella, Ipse paras. Lectio nostra debetur Bernartio; eanque testantur Dan. Put. Petav. uterque Behott. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. et Burm.—271 Hermionæ Behot. 1. Hermiones Behot. 2.—272 Facta Behot. 1. Pacta Nic. Heinsius ad Ovid. Met. p. 189.—273 Dan. Put. Petav. uterque Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. hæc fama; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Barthiani, Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. hoc fama. 'Sic legendum cum omnibus bonis libris.' Barth.—274 Lemniacæ tritæ meruere unus Behot..—275 Alter

NOTÆ

266 Acclinata jugo, vultumque obliqua madentem] Venus super jugum currus Martis obliquum tenebat vultum, madentem lacrymis, ut hoc habitu Martem furentem mansuefaceret.

268 Adamanta] Frænos adamantinos. Jugales] Poëtæ jungunt currui Veneris columbas, passeres, aut cycnos.

269 Socer o pulcherrime] Ironice, et objurgatorie. Socer] Ob Harmoniam filiam, que nupsit Cadrio.

270 Nepotes] Principes enim Thebani originem trahebant a Marte per Harmoniam filiani.

271 Genus Harmonies] Principes

Thebani. Connubia cælo Festa] Nuptiæ Cadmi et Harmonies celebratæ fuerunt iu cœlo, Diique omnes iis interfuerunt, ut jam diximus.

273 Criminis] Adulterii cum Marte. Hoc fama, pudorque relictus] Dido apud Virgilium Æn. 1v. 'Te propter eundem Extinctus pudor, et quo sola sidera adibam Fama prior.'

274 Lemniacæ catenæ] Quibus cum Marte in adulterio deprehensa, vincta est a Vulcano. Vide præcedente lib. vs. 271.

275 At non eadem Vulcania nobis Obsequia] Non pari animo affectus in me Vulcanus, quam tu, cum læsus etiam a me, libens mihi inserviat.

Obsequia, et læsi servit tamen ira mariti. Illum ego perpetuis mihi desudare caminis Si jubeam, vigilesque operi transmittere noctes, Gaudeat, ornatusque novos, ipsique laboret Arma tibi: tu: sed scopulos et aëna precando Flectere corda paro: solum hoc tamen anxia, solum Obtestor, quid me Tyrio sociare marito Progeniem caram, infaustisque dabas Hymenæis? Dum fore præclaros armis, et vivida rebus Pectora vipereo Tyrios de sanguine jactas, Demissumque Jovis serie genus: ah mea quanto Sithonia mallem nupsisset virgo sub Arcto Trans Boream, Thracasque tuos: indigna parumne

servit, et offensi mariti ira tamen obsecundat. Si illi præciperem, mea gratia assidue fornacibus insudare, et insomnes noctes operi impendere, exultaret, et tibi ipsi novos cultus, et arma fabricaretur. Tu / Sed conor precibus movere rupem, et arcum pectus. Solum hoc tamen, solum precer solicita. Cur mihi suadebas, ut infolici connubio jungerem dilectam filiam marite Tyrio, dum jactanter glorisris Tyrios, qui sasci deberent ex anguineo semine, fore bello conspicuos, et mentes habitures rerum capaces, oriundemque ex ils ordine Jovis stirpem. Ah quanto mahuissem, mea filia nupsisset in Septembrione Sithonio, ultra Aquionem, et Thraces tuos. Pa-

Behot. ac non.—280 Arma tibi, sed quid scopulus Behot. 2.—285 Tyrio unna Behot. 'Suspecta lectio vocis Tyrios; in optimo exemplari vox est nihill, Tiros.' Barth. Jortinus conj. vipereo T. de semine.—286 Alter Behot. at mea quanto.—287 Sithonia vellem optime membrane Barthii, quod ille probat.

NOTÆ

277 Caminis] Faber enim erat Doorum Vulcanus, ipaisque arma fabricabatur.

280 Tu] Aposiopesis. Ut Virgilius Æneid. 1. 'Quos ego.'

282 Tyrio marito] Cadmo.

283 Hymenæis] Hymenæum sumi pro nuptiis jam diximus.

285 Viperco de sanguine] Propter quinque illos, qui de draconis satis dentibus orti sunt, et reliquis occisis superfinisse dicantur, quique in condendis Thebis Cadmum adjuverunt, et affinitatem cum eo junxerunt.

286 Demissumque Jovis serie genus] Cadmus enim a Jove originem trahebat per Agenorem patrem, qui nepos Epaphi per matrem Libyam, qui Epaphus Jovis et Ius filius erat.

287 Sithenia sub Arcte] Sithenia pars Thracie, que ab Hremo monte aversa vergit in pontum Euxinum. Herodotus vero Sithoniam regionem in ora Macedoniæ maritima collocat. Arctos autem sumi pro Septematrione jam diximus.

288 Borean] Boreas ventus, qui a Septemtrione flat. Thracasque (use] Quia Mars apud Thracas sedem elegerat. Thraces vero populi Thracia, quæ regio Europæ est, Macedonim ad Occessum proxima, Nesto fluvio,

805

280

Pertulimus? divæ Veneris quod filia longumReptat, et Illyricas ejectat virus in herbas?290Nunc gentem immeritam.Lacrymas non pertulit ultraBellipotens : hastam læva transumit, et alto(Haud mora) desiluit curru : clypeoque receptamLædit in amplexu, dictisque ita mulcet amicis :O mihi, bellorum requies, et sacra voluptas,295Unaque pax animo ; soli cui tanta potestasDivorumque hominumque meis occurrere telis

rumne nobis suit dedecori, quod nata Deæ Veneris serpit longis spiris et evomit venenum in Illyrica gramina? Quin ipse nunc vis perdere populum innozium. Mars non ultra ejus fletus sustinuit. Hastam in sinistram transtulit, et haud cunctatus devolat ex celso curru, et illam in scuto receptam amplectendo lædit, et lenibus verbis ita solatur: O mihi, post pugnas levamentum, et sacræ deliciæ, ac unica menti meæ tranquillitas; quæ sola ex Diis et hominibus potes tuto obviam ire meis telis,

Lipsian. sata sub arcto; in ceteris omnibus, virgo.-290 Reptat in Lyricas Put.-293 Behot. 1. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. dissiluit; alter Behot. optimi codd. Barthiani, Dan. Put. Petav. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. desiluit.-294 Lædit in amplezum nuus codex Barthii, Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Reddit in amplezum optimæ membranæ Barthii, quod ille non improbat; Lædit in amplezu Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Illigat amplezu tentabat Barthius.-295 O sacra Voluptas optimæ Barthii membranæ.-296 Unus Behot. pax amimi.-297 Divorum hominumque Put. Petav. Dan. Lipsian. Laur. Lang.

NOTÆ

ut vult Ptolemæus, aut, ut vult Plinius, Strymone amne ab eadem divisa. Finit Thraciam a Septemtrione Danubius, ab Ortu Pontus Euxinus et Propontis, a Meridie Ægæum Mare.

289 Veneris quod filia longum Reptat, et Illyricas ejectat virus in herbas] Alludit ad fabulam, qua Harmonia dicitur in Illyrico in serpentem converss. Vide lib. præcedente vs. 289.

291 Gentem immeritam] Thebanam. Et supplendum est, vis perdere, aut quid simile.

294 Lordit in amplexa] Quia armatus erat tunc Mars. Et præ festinatione, nec cogitans se armatum, avidius et arctius eam amplexus est. Sic Stellæ Epith. 'Jacebat Amplexu duro Getici resoluta mariti.' In optimo codice scriptum invenitur, Reddit in amplexum. Forsan, Tollit in amplexum: vel Illigat amplexu.

295 O mihi, bellorum requies, et sacra voluptas, Unaque paz animo] In sinu enim Veneris dicitur Mars a bellicis laboribus requiescere. Lucretius lib. 1. 'Nam tu sola potes tranquilla pace juvare Mortales, quoniam belli fera mœnia Mavors Armipotens regit, in gremium qui sæpe tuum se Rejicit, æterno devinctus vulnere amoris.'

Impune, et media quamvis in cæde frementes Hos assistere equos, hunc ensem avellere dextra: Nec mihi Sidonii genitalia fœdera Cadmi, Nec tua cara fides (ne falsa incessere gaude) Exciderunt: prius in patrui Dens infera mergar Stagna, et pallentes agar exarmatus ad umbras. Sed nunc Fatorum monitus, mentemque supremi Jussus obire patris, (neque enim Vulcania tali Imperio manus apta legi,) quo pectore contra Ire Jovem, dictasque parem contemnere leges ? Cui modo, pro vires ! terras, cœlumque, fretumque, Attremere oranti, tantosque ex ordine vidi

305

et detimere hos equos etiam furentes in media strage, et manu extrahere hunc gladium : nec mihi Cadmi Tyrii affinitas, nec tuus amor fidelis animo effuxerunt : (ne tibi libeat haud vera exprobrare :) Deus potins mergar in lacus inferos patrui, et perdilo armorum imperio, detrudar ad pullidos manes. Sed nune, cum imperatum mihi sit exequi fatorum decreta, et consilia summi parentis, (non enim dextra Vulcani idonea est, que assumatur ad talia mandata,) que animo possem Jori resistere ? et spermere præscriptas leges? ad cujus vocem, pro potestas ! aspexi modo terram, et celum ac mare concuti, et tanta numina a primo ad ultimum quessions lateras.

NOTÆ

300 Sidonii] Tyrii. Genitalia fædera] Eleganter Nuptias vocat genitalia fadera, quia matrimonium contrahitur suscipiendorum liberorum causa. Forsan genialia; quia genialem lectum sternebant novæ nuptæ, et maritorum genium advocabant. Arnobius lib. 11.

\$02 Patrui] Plutonis.

303 Pallentes umbras] Inferos. Exarmatus] Divinitate privatus.

305 Vulcania, &c.] Retorquet in Venerem, quod de Vulcano dixerat.

Digitized by Google

807

Delituisse Deos.Sed ne mihi corde supremos310Concipe, cara, metus; quando hæc mutare potestasNulla datur: cum jam Tyriis sub mœnibus ambæBellabunt gentes, adero, et socia arma juvabo.Tunc me sanguineo late defervere campoRes super Argolicas haud sic dejecta videbis:315Hoc mihi jus, nec Fata vetant.Sic orsus apertoFlagrantes immisit equos: non ocyus altiIn terras cadit ira Jovis, si quando nivalemOthryn, et Arctoæ gelidum caput institit Ossæ,320Sæva Dei mandata ferens, ccelumque trisulca310

Sed, o dilecta, ne capias animo summos timores, cum nulla sit hæc avertendi facultas. Ubi jam ambo populi certabunt sub muris Thebanis, adveniam, et succurram amicis partibus. Tunc, non sic afflicta cernes me late furere contra Argitam aciem in cruento campo: hoc mihi licet, nec Parcæ prohibent. Sic loculus, impulit ardentes equos in patentem aërem. Fulmen summi Jovis non ruit velocius in terram, si quando gravat nivosum Othryn, et frigidum verticem Septemtrionalis Ossæ, et in nube manum armavit: volat flammea massa portans crudelia jussa Dei, et

pernor.' Barth.-310. 311 Etiam hic ordinem mutarunt, si fides optimo libro, in quo diserte legitur: se ne mihi cara supremos Concipe corde metus.' Idem. -313 Bella dabunt gentes optimæ Barthii membranæ; Bellabunt gentes uterque Behot. Put. et Dan.-314 Tum me unus Behot.-316 Hoc mihi jus codd. Bernartii et Venett. quod defendit Fr. Modius Epist. 52. Hos mihi jus Aldd. Colin. Gryph. et Basil. nec fata vetent optimæ Barthii membranæ. sic jusnus aperto unus Behot.-319 Optimæ Barthii membranæ : gelidum capud incidit.

NOTÆ

311 Mutare] Dii enim non poterant fata mutare, sed tantum fatis moram aliquam afferre, ac quædam circa ea mutare.

\$12 Tyriis sub mænibus] Thebanis. Bellum enim Thebanum gestum est in campo, 'qui proximus urbi Damnatus bellis patet, expectatque furores.' Ambæ] Argivæ et Thebanæ.

316 Aperto] Supple, cœlo.

319 Othryn] Othrys mons Thessaliæ nivibus tectus. Arctoæ Ossæ] Ossa mons Thessaliæ. Arctoæ] Quia ad Arcton seu Septemtrionem spectat. Fulmen autem sæpius editos montes percutit. 320 In nube] Quia fulmen in pubibus procreatur. Lactantius nubem interpretatur fulmen, et adducit hune Virgilii versum: 'Ipse manu quatiens ostendit ab æthere nubem.' Ignea moles] Fulmen.

321 Sava Dei mandata ferens, calumque trisulca Territat omne coma] Fulmen dicitur trisulcum propter ignes trium superiorum siderum ad terram deciduos, quorum, ut ait Farnabins ad Herculem Œtæum vs. 1993. summus ex nimio Saturni humore infuscat, dayths; inus ex ardore Martis cremat, dissipatque, $\psi o \lambda \delta es$; medius e clara Jovis subtilitate penetrat

Territat omne coma, jamdudum aut ditibus agris Signa dare, aut ponto miseros involvere nautas. Jamque remensus iter fesso Danaëia Tydeus Arva gradu, viridisque legit devexa Prosymnæ 325 Terribilis visu: stant fulti pulvere crines: Squalidus ex humeris cadit alta in vulnera sudor; Insomnesque oculos rubor excitat, oraque retro Sorbet anhela sitis: mens altum spirat honorem Conscia factorum. Sic nota in pascua taurus 380

trisulco crine consternat totum cælum, ut jamdudum signa det iræ suæ arvis fertilibus, aut submergat in mare infelices nautas. Et jam Tydeus, repetita via, praterit fatigato gressu campos Danai, et colles viridis Prosymme: horrendus erat aspectu: come ejus eriguntur plene pulvere: sordidus sudor fluit ex humeris in profundas plagas: el rubor accendit pervigiles oculos, et sitis, que illum anhelere facit, ora ejus retrahit. Animus conscius factorum suorum spirat ingentem gloriam. Sie

-322 Unus Behot. dudum vel ditibus agris; alter Behot. jamdudum aut ditibus arvis.--324 Janque emensus iter Taurin. uterque Behot. Put. et Dan. Vide ad Theb. 11. 375. Danaia Behot. 1. Danaiaque Behot. 2.--325 Put. diversa Prosymnæ.—826 Nonnulli codd. fulvi pulosre crines. Vide ad Theb. 1. 144.—327 Sordidus ex humeris unus Behot.—329 Sorbet hanela optimus Barthii codex; Solvit anhela s. m. a. s. odorem unus Behot.-330 ' Inepte quidam libri fatorum, quod contra mentem est.' Barth. Unus Behot. etiam fatorum.-332

NOTÆ

etiam illæsis vestimentis, karaßdrns. Jovi rursus tres datæ manubiæ sunt: minores quæ moneant; majores quæ, 12. Deorum concilio missæ, discutiant; maxime, quas Jupiter corundem nuțu jaculatus, accendit, disperdit, imis summa commutat. Coma] Cum enim materia fulminis longe lateque accenditur, hoc refert veluti comam.

323 Aut ditibus agris Signa dere, aut ponto miseros involvere nautas] Id est, ut signum det, aut perituras esse fruges, aut navigantibus naufragia imminere.

324 Jamque, &c.] Transiit nunc Poëta ad Tydeum. Danaëia] Argiva, a Danao Argorum rege.

885 Deveza Prosymna] Prosymna urbs Argolidis in loco declivi sita. Viridis] Propter sylvas, aut prata.

Vide lib. 1. 383. et Pausaniam in Corinthiacis.

326 Stant fulti pulvere crines] Id est, pleni sunt, ait Bernartius ad hunc locum. Sisennius 1x. 4 Colum caligine stat.' Lucilius : 'Interes stat sentibus fundus.' Pro eo quod diceres, cœlum plenum est caligine, fundus plenus est sentibus.. Sed vult Poëta crines Tydei tanto pulvere repletos esse, ut hoc quasi fulti erigantur.

328 Incomnerque oculos rubor excitat] Id est, vigiliis rubor oculorum cantrahitar, vel, vigilim raborem excitant. Ora reiro Sorbet anhela sitis] Hoc fit frequenti respiratione, que retrahitur os. Posset et legi : Sordet anhela situ, hoe ost, squalore, illuvie. Idem de Baccho sitiente lib. IV.

Bellator redit, adverso cui colla, suoque Sanguine, proscissisque natant palearibus armi. Tunc quoque lassa tumet virtus, multumque superbit Pectore despecto: vacua jacet hostis arena Turpe gemens, crudosque vetat sentire dolores. Talis erat. Medias etiam non destitit urbes, Quicquid et Asopon veteresque interjacet Argos, Inflammare odiis; multumque et ubique retexens Legatum sese Graia de gente petendis Isse super regnis profugi Polynicis, at inde Vim, noctem, scelus, arma, dolos, ea fœdera passum Regis Echionii; fratri sua jura negari.

victor taurus, cujus cervix et humeri confossis palearibus fluitant in suo et hostili eruore, revertitur in assueta prata; tune quoque fatigata fortitudo superbit, et multum tunet cernens pectus suum: rivalis sternitur in vacuo pulvere, fæde dolens, et prohibet sentire sævas plagas. Talis Tydeus erat. Non etiam desinit odiis accendere civitates, per quas transit, et loca sita inter Asopon, et antiquos Argois, multum et ubique repetens, se oratorem ex Graca natione profectum fuisse ad repocendum regnum exulis Polynicia, at inde pertulisse violentiam, nocturnas insidias, flavitium, arma, fraudes; hanc fidem esse regis Thebani: fratri regnum denegari. Fromte

Dan. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et Behot. 2. cum edd. vett. proscissique, vel procissique; Put. et nonnulli Barthiani proscissisque....333 Tum quoque uterque Behot....340 Esse super regnis Dan.....341 Behot. 1. eu vulnera passim.....342 Fratris Echionii, fratri, &c. optimæ Barthii membranæ, quod

NOTÆ

331 Adverso cui colla] Locus recte habet : τδ adverso interpretare, adversarii, supple sanguine.

333 Tumet virtus] Ingentia enim facinora superbiam plerumque in animis generant.

834 Pectore despecto] Id est, ut despicit pectus confossum glorioso vulnere. Vacua] Quod in ea solus jaceat.

\$35 Crudosque vetat sentire dolores] Id est, laus victoriæ et victi gemitus enm vetant sentire vulnera-sua, seu consolantur eum.

\$37 Asopon] Asopus fluvius Bœotiæ, Thebas, Plateas, et Tanagras præterfluens: habet ortus suos in Phliasiorum finibus, atque inde per Sicyonium agrum lapsus in mare juxta Corinthum influit. Pausanias Corinthiacis refert Mæandrum a Celenis per Phrygiam et Cariam delapsum, in mare ad Miletum erumpere, inde in Peloponnesum subterfluere, atque illic Asopon fieri. Veteres Argoe] Quia Argi ab Inacho conditi.

339 Graia] Quod magis mirum: Græci enim juris gentium observantissimi.

341 Vim, &c.] Hoc vidimus libro superiori.

\$42 Echionii] Thebani. Fratri] Polynici.

Google

335

340

Prona fides populis. Deus omnia credere suadet Armipotens, geminatque acceptos fama pavores. Utque introgressus portas (et forte verendos 845 Concilio pater ipse duces cogebat Adrastus) Improvisus adest, jam illinc a postibus aulæ, Vociferans: Arma, arma viri, tuque optime Lernæ Ductor, magnanimum si quis tibi sanguis avorum, Arma para. Nusquam pietas, non gentibus æquum Fas, aut cura Jovis: melius legatus adissem Sauromatas avidos, servatoremque cruentum Bebrycii nemoris. Nec jussa incuso, pigetve

811

350

gentes credunt. Mars incitat ad omnia credenda, et fama auget conceptos timores. Utque portas introgressus (et forte ipoe rex Adrastus in concionem vocaverat vene-randos proceres) inexpectatus advenit, jam inde ab sula foribus exclamans, Arma, arma viri, et tu Lerna gubernator æquissime, si quis vigor in te cet fortium majorum, arma expedi. Nusquam pielas, non justitia epud populos, fas, aut Jovis leges. Tutius ivissem oralor ad inhumanos Sauromatas, et sanguineum custodem sylvæ Bebryciæ. Nec queror de mandatis, tædetve muneris ; lætor adiisse, lætor, et in

illi non displicet. sua regna negari Lipsian.-344 Omnipotens in quibusdam. Pro pavores Jortinus nostras conj. furores .- \$45 Put. verendus .- \$47 Optimme Buslid, Venett, Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil, Plant. et Gevart. jure vetus

NOTÆ

343 Prona fides populis. Deus omnia credere suadet Armipotens] Supra: 'Adde fidem.' Deus Armipetens] Mars.

844 Geminatque] Ut fieri consuevit in similibus casibus.

845 Et forte verendos Concilio, &c.] Economia Poëtæ opportuna, ut redeunti Tydeo statim senatus detur.

348 Lerna] Lerna oppidum Argolidis.

350 Nusquam pietas, non gentibus aquum Fas, aut jura Jovis] Omnia enim jura in facto Eteoclis erant violata: pietas, cum jus suum denegat Eteocles fratri : jus gentium, cum legatus insidiis pane extinctus est : hospitalitas demum violata, cui Jupiter præest. Virg. ' Jupiter, hospitibus nam te dare jura loquantur.'

352 Saurematas avides] De Sauromatis vide supra. Avides] Vel sanguinis, vel alieni. Servatoremque eruentum Bebrycii nemoris] Intelligit Amycum regem Bebrycum, gentis partem Asiæ Minoris incolentis ad Pontum Eaxinum, que postea Bithynia cognominata est. Amycus ille habebat hunc morem, ut transcuntes per nemus Bebrycium cogeret secum cæstibus pugnare, insidiisque circumventos ibi occideret. Sed ipse postea a Polluce codem genere certaminis occisus est.

Officii: juvat isse, juvat, Thebasque nocentes 355 Explorasse manu. Bello me, credite, bello. Ceu turrim validam, aut arctam compagibus urbem. Delecti insidiis instructique omnibus armis Nocte dologue viri nudum ignarumque locorum Nequicquam clausere: jacent in sanguine mixti Ante urbem vacuam. Nunc o, nunc tempus in hostes, 360 Dam trepidi, exsanguesque metu, dum funera portant: Dum capulo nondum manus excidit. Ipse ego fessus Quinquaginta illis heroum immanibus umbris, Vulneraque ista ferens putri insiccata cruore, Protinus ire peto. Trepidi de sedibus astant 365 Inachidæ: cunctisque prior Cadmeius heros Accurrit vultum dejectus, et, En ego Divis

me expertum esse scelus Thebarum. Viri delecti, in insidiis collocati, et muniti omni genere armorum, noctu et fraude, credite, inermem me, et imprudentem locorum, frustra cinxere, ut in bello, turrim robustissimam, aut urbem firmatam propugnaculis. Sternuntur in promiscuo sanguine ante desolatam civitatem. Nunco, nunc occasio eundi in hostes, dum tremunt, ac pavore pallent, dum cadavera efferunt, et dum manus corum nondum dimisii feretra. Ego ipse lassus dimissis in orcum illis ingentibus Manibus quinquaginta heroum, et gerens istas plagas corrupto cruore concretas, confestim proficisci postulo. Trementes Argivi surgunt e sedibus, et primus omnium advolat heros Cadmeius Polynices demisso ore; et, En

codex Fabri quod primi receperunt Lindenbrog. et Cruc.—355 Explorare manu Petrens. credere pro credite Barthii membranæ.—356 Ceu turrem unus Behot.—357 Electi insidiis optimæ Barthii membranæ.—358 Nocte locoque viri alter Behot.—360 Put. in hostem.—365 Commodius puto, ire paro; quod est in optimis veteribus libris.' Barth.—367 Pat. Petav. Dan. et o ego; quod

NOTÆ

354 Thebasque nocentes] Insidiis structis in legatum.

812

356 Ceu turvim validam] Comparatio tanto bellatore digna.

358 Nocte doloque viri, nudum ignarumque locorum] Id quod anget crimen Eteoclis et insidiatorum, auget etiam virtutem et fortitudinem Tydei.

360 Vacuam] Defensoribus : fortiores enim ceciderant.

362 Dum capulo nondum manus excidif] Ambiguitas hujusce vocis, capulo, potest facere duplicem sensum.

Nam capulus significat id, per quod tenetur ensis, et sic posset innuere
 Tydeus, invadendos statim hostes, dum tenet ipse adhuc capulum ensis.
 Et cepulum significat feretrum, et sandapilam : et sic posset intelligit hostes invadendos esse, dum habent adhuc manus admotas feretris occisorum. Qui sensus videtur esse hujus loci; nam superiori versu dicitur, 'dum funera portant.'

866 Inackidæ] Argivi. Cadmeius heros] Polynices, a Cadmo proavo.

Invisus, vitæque nocens, hæc vulnera cerno Integer ? hosne mihi reditus, germane, parabas ? In me hæc tela dabas ? Pro vitæ fæda cupido ! 370 Infelix, facinus fratri tam grande negavi. Et nunc vestra quidem maneant in pace serena Mœnia; nec vobis tanti sim causa tumultus Hospes adhuc: scio, nec me adeo res dextra levavit, Quam durum natis, thalamo quam triste revelli, 375 Quam patria : non me ullius domus anxia culpet, Respectentque truces obliquo lumine matres.

ego Superis ait odiesus, et sontis vita, aspieio has plagus incolumis? hunche frater regressum mihi parabas? in me hac arma tradebas? Pro turpis emor vita l'infortunatus, negavi tam insigne facinus fratri. Et nunc quidem muri vestri fruantur tranquilla pace, nec sim vobis anctor tanti motus, udhue advena. Scio, noc me prospera fortuna adeo estudit, quam acerbum sit, quam graves eripi a liberia, ab uxoribus, a patria. Non me damnet ullius solicita familia, et iratæ parentes torcis

receperunt Lindenbrog. et Cruc. 368 Behot. 1. multumque nocens; in quibusdam codd. et edd. vett. vitaque nocens; Put. unus Barthii, Lang. Laur. et Buslid. vitæque nocens; sic quoque Gronov. Barth. Veen. et Delph. 370 ' Tollenda est notula interrogationis post verba: Im me hac tela dabas.' Burth. Put. exhibet: hæc tela mei. 371 Infelix fratri facinus Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. 373 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. ne vobis. ' Melius optimæ membranæ: nec vobis.' Barth. Ita etiam uterque Behot. 375 Quam dirum Dan. Put. uterque Behot. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. Quam durum omnes codd. Barthii, Petrens. Petav. Taurin. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. 376 ' Melior sonus carminis extat in optimo codice: non me domus ullius anxia.' Barth. nec me ullius domus unus Behot. 371 Respectentore unus Behot. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. omnes Barthiau, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Respectentque Petrens.

NOTÆ,

368 Vitaque nocens] Quidam codices babent, ritaque. Sic 'fortunate animi' Theb. 1. Et 'ah miseri morum' Theb. 1v.

870 In me hæc tela dabas] Insidiatoribus scilicet.

871 Facinus tam grande] Nempe occidere fratrem, quod majus esset, quam occidere logatum.

872 Et nuno vestra quidem, §c.] Hoc Polynices mire anticipat, ne videatur ipse auxilium petere, et culpetur, si evertus belli votis non respondeat : alioquin nullus magis desiderat bellum, quippe agitur de suo imperio.

878 Nec vobis tanti sim causa tumultus] Virgilius : 'Ne matri miserse tanti sim causa tumultus.'

874 Res dextra] Conjugii repentina felicitas.

876 Non me ullius domus anxia culpet] Maledictis enim lacerantur auctores bellorum.

877 Respectentque truces obliquo humine matres] Filiorum desiderio mibi infestæ. Ut Horatius 1. Od. 1. 'Bellaque matribus Detestanda.' Vale-

Ibo libens certusque mori : licet optima conjux Auditusque iterum revocet socer : hunc ego Thebis, Hunc, germane, tibi jugulum, et tibi, maxime Tydeu, 380 Debeo. Sic variis prætentat pectora dictis, Obliquatque preces : commotæ questibus iræ Et mixtus lacrymis caluit dolor : omnibus ultro Non juvenum modo, sed gelidis et inertibus ævo Pectoribus mens una subit, viduare penates, 385 Finitimas adhibere manus : jamque ire. Sed altus

oculis intueantur. Vadam volens, et certus perire; quamvis optima uxor, et socer, cui jam parvi, iterum me retineat. Hanc vitam Thebis, hanc frater tibi debeo, et tibi magnanime Tydeu. Sic explorat mentes diversis verbis, et jactat hinc et hinc preces. Concitæ iræ his querelis, et dolor mixtus fletibus efferbuit. Idem animus ultro invadit omnium corda, non tantum juvenum, sed etiam effectorum senum, deserendi domos, et assumendi vicinas copias, ac jam proficiscendi. Sed pater pru-

Exc. Cantab. alter Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-378 Petrens. et Venett. obvia conjux; et sic etiam Exc. Cantab. pro v. 1.-379 'Versum in morbo cubare, ego de via medicus pronuntio; sed destitutus a libris, Æsculapiis curandum relinquo.' Bern.-380 Unus Behot. hem tibi maxime.-381 'In manuscripto optimo est, perreptat, illi alteri (pertentat) subscriptum. Melius alii pratentat.' Barth. pertentat habent Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. uterque Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. pratentat ceteri codd. cum edd. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-383 Commixtus lacrymis optimæ Barthii membranæ. Idem Barthius pro caluit conjecta-

NOTÆ

rius Flaccus lib. 1. 'Nec jam merito tibi, Tiphy, quietum Ulla parens volet Elysium, manesque piorum.'

378 Optima conjux] Quidam codices : obvia.

379 Auditusque iterum revocet socer] Hinc discimus Polynicem Thebas ire voluisse, sed prohibitum a socero fuisse.

682 Obliquatque preces] Id est, precibus prætentabat eos, qui ad latera ejus astabant. Quidam explicant: Obliquare preces, est per ambages aliquid rogare, ut solent qui rem inhonestam, vel factu difficilem impetrare volant. Commotæ] Omnibus scilicet audientibus. Questibus] Ejus, seu Polynicis scilicet. 383 Et mixtus lacrymis caluit dolor] Dolor injuriæ Polynici factæ lacrymas omnibus movebat, simulque ultionis ardore accensi sunt omnes. Omnibus ultro, &c.] Ita Polynices, dum astute simulat nolle auxilia, id egit, ut mereretur.

386 Altus Consiliis] Id est βαθύς, vel βαθυγνάμων. Ex eo dicta ' profundæ mentis consilia' Quintiliano Declam. 18. Græci Poëtæ βυσσοδομεόειν. Translatum dicendi genus a cultu arvorum declarant Æschyli de Amphiarao versiculi, ut observat Casaubonus : Βαθείαν ἄλακα τῆς φρενός καρπούμενος, Έξ ἦς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. Habens profundum sulcum mentis, ex quo præclara consilia florent.

814

Consiliis pater, imperiique haud flectere molem Inscius: Ista quidem Superis curæque medenda Linquite quæso meæ: nec te germanus inulto Sceptra geret: neque vos avidi promittere bellum. 890 At nunc egregium tantoque in sanguine ovantem Excipite Eniden, animosque et pectora laxet Sera quies: nobis dolor haud rationis egebit. Turbati extemplo comites, et pallida conjux, Tydea circum omnes fessum bellique viæque 395 Stipantur. Lætus mediis in sedibus aulæ Constitut, ingentique exceptus terga columna,

dentissimus, et non ignarus regendi regni, inquit: Hac quidem, precor, Diis et mea cura reparanda committile (nec frater geret sceptrum, le non vindicato :) ne-que vos tam promti sitis ad spondendum bellum. At nunc excipite insignem Tydeum, ac triumphantem in tanto cruore, et tarda quies sedet animum ejus et cor. Dolor a nobis nihil nisi rationi consentaneum exiget. Confestim socii attoniti as pallida uxor circumsistunt Tydeum pugna et itinere faligatum. Ille exultans con-stitit in mediis aulæ sedibus, applicito dorso ad altam columnam, dum Idmon Epi-

......

bat valuit. Lactantius et edd. antiq. ultra.--387 Consilii pater unus Be-bot. Optimæ Barthii membranæ: imperii deflectere molem Conscius.--389 Dan. Put. Petav. inulta; quod receperunt Lindenbrog. et Cruc. sed Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. omnes Bar-thiani, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Gras-ser. et recentt. inulto.--390 Unus Behot. committere bellum; in ceteris aliis: promittere bellum: alterum tamen non damnat Barthius. promitie bellum lum con Bartenin. 200 Pateras. Fra. Cantab. Tauren. lum conj. Bernartius .- \$92 Petrens. Exc. Cantab. uterque Behot. Burm. Taurin, Dan. Put. Petav, Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. animosaque pectora laxes ; Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. animosque et pectora,

unde nescio.-- 397 'Totum hunc versum non agnoscant vetustissimæ mem-

NOTÆ

\$87 Imperiique aut flectere molem In- guine tot hominum. scius] Traductum ab arte seu equestri, seu nautica.

888 Superis, curæque medenda Linquite quaso mea] In omnibus rebus primo recurrendum ad Deum : deinde tentandæ vires nostræ.

890 Neque vos avidi promittere bellun] Bernartius legit, promittite.

Avidi promittere] Id est, tam promti ad promittendum vel decernendum bellum.

391 Tantoque in sanguine] In san-

392 Œniden] Tydeum.

893 Sera] Id est, quæ tarde venit. Nobis dolor haud rationis egebit] Id est, dolor, quem ex injuria facta Tydeo et injustitia Polynici recipimus, nihil extorquebit a nobis, quod non sit consentaneum rationi.

894 Conjux] Deipyle.

395 Fessum bellique viæque] Pro, bello, viaque. Modus loquendi familiaris Nostro.

397 Exceptus terga] Hellenismus.

Vulnera dum lymphis Epidaurius eluit Idmon, Nunc velox ferro, nunc ille potentibus herbis Mitior; ipse alta seductus mente renarrat Principia irarum, quæque orsus uterque vicissim, Quis locus insidiis, tacito quæ tempora bello, Qui contra, quantique duces, ubi maximus illi Sudor, et indicio servatum Mæona tristi,

daurius aquis abluit plagas ejus; nunc ille ntitur celeri novacula; nunc herbis efficacibus earum dolorem mitigat. Ipse Tydeus sevocatus in magno animo, exponit initia irarum, et quæ sibi invicen locuti fuerint, quæ sedes insidiarum, quod tempus noctis sumtum ad mutum bellum: refert qui contra, et quanti duces, ubi sibi plus laboris fuit, et Mæonem reservatum lugubri nuntio. Quo narrante, amici et opti-

branæ nostræ. Et abesse potest, et conservari; hoc mihi magis placet.' Barth.-399 Behot. 1. et Put. tepentibus herbis; sed Behot. 'pro v. l. habet potentibus; sic quoque alii codd. cum edd. omnibus.-402 Codd. Barthiani:

NOTÆ

398 Epidaurius Idmon] Commendat artem Idmonis a patria: in Epidauro enim Æsculapius Deus medicinæ religiose colebatur. Ceterum tres sunt in Europa urbes hujusce nominis, quarum una in Dalmatia, quæ Europæis Ragusi appellatur, alteræ duæ in Peloponneso site snut; una in Argolide ad sinum Saronicum delubro Æsculapii nobilis : extra urbem tamen fuisse hoc delubrum tradit Pausanias Corinthiacis. Et oriundus ex illa Idmon noster; illa hodie Sophiano vocatur Cherronisi, Nigro Pighiada : altera est in eadem Peloponneso ad sinum Argolicum in Laconia, 'Epidauria' Straboni, qui eandem prius Limeram cognominatam dicit ob portus commoditatem : posterioribus Græcis, ut Plethori, Gregoræ, et Cedreno, 'Monobasia,' vel 'Monembasia' appellatur : hodie autem vocatur Maluasia.

 899 Velox ferro] Horatius II. Sat.
 3. 'Hunc medicus multum celer.' Nunc ille potentibus herbis] Tunc temporis sola medicina consistebat in curatione vulnerum, ut testatur Cornelius Celsus lib. 1. loquens de Podalirio et Machaone, qui secuti fuerant bello Trojano ducem Agamemnonem : 'Quos tamen Homerus,' ait, ' non in pestilentia, neque in variis generibus morborum aliquid attulisse auxilii, sed vulneribus tantummodo ferro et medicamentis mederi solitos esse, proposuit.' Medicamenta autem erant succi herbarum, quæ vulneribus inspergebantur. Vide Soteriis Gallici vs. 100.

400 Alta seductus mente] Hic commendat Poëta fortitudinem et constantiam animi Tydei, qui licet secaretur ab Idmone, succique herbarum suis vulneribus inspergerentur, quod fieri non poterat sine gravissimo dolore, tamen quasi in magno animo seductus a sensu doloris fuisset, narrabat quieto animo quicquid a se gestum fuerat.

401 Uterque] Tydeus ipse et Eteocles.

404 Indicio servatum Mæona] Vide vs. 690. et seq. libri præcedentis.

400

Exponit: cui fida manus, proceresque, socerque405Astupet oranti, Tyriusque incenditur exul.Solverat Hesperii devexo margine pontiFlagrantes Sol pronus equos, rutilamque lavabatOceani sub fonte comam: cui turba profundiNereos, et rapidis accurrunt passibus Horæ;410Frænaque, et auratæ textum sublime coronæDeripiunt: laxant roseis humentia lorisPectora: pars meritos vertunt ad molle jugales

mates, ac socer mirantur, et Tyrius profugus inflammatur. Sol occidens digunxerat ardentes equos in declivi ora maris Hesperii, et flavos crines abluebut in aquis Oceani; ad quem caterva profundi Nereos, et Horæ advolant præcipiti gradu, et detrahunt habenas, et auralæ coronæ excelsum textile: eximunt purpurea lora ab humidis pectoribus: pars ducit emeritos equos ad tenerum fanum, et sublato temome cur-

et quæ et tempora.—405 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. cui fida manu; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. ceteri, cum edd. Venett. Rom. Plant. Lindenbrog. Grasser. Gevart. et recentt. cui fida manus.—406 Tyrinsque accenditur unus Behot.—407 Codex unus Barthii : devexo in margine.—409 Occani de fonte unus Behot.—410 In codem codice : accurrunt passibus.—412 Optimæ Barthii membranæ, Put. Petav. Laud. Baslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. laxant calidis ; quod probat Barthius : Lang. Laur. Dan. Petrens. Taurin. Exc. Cantab. alii Barthiani, Venett. Rom. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. laxant roscis ; sic quoque ex codd. suis manuscriptis

NOTÆ

Slat.

406 Tyrius exul] Polynices. Incenditur] Ardore vindictse et ultionis.

407 Solverat, &c.] Currum quatuor equis junctum tribuunt Soli Poëtæ, finguntque solem mergere se in Oceanum, et equos e curru solvere, ut requiescant.

409 Oceani sub fonte comam] Ut detergeret sudorem. Sic Achilleid. I. de Achille et Castore: 'Fumantesque genas crinemque novatur Fontibus; Eurotæ qualis vada Castor anhelo Intrat equo, fessumque sui jubar excitat astri.' Turba profundi Nereos] Nereus Deus maris, Oceani et Tethyos filius, Nereidum pater ex Doride. Sumitur et pro mari. Turba Nereos] Nereides.

Delph. et Var. Clas.

410 Et rapidis accurrunt passibus Horæ] Horæ ministræ Solis, janitrices cæli. Rapidis passibus] Ovidius Met. 11. 'Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.' Et bene horas dat Soli comites, cum Sol motu suo tempus constituat, cujus partes breviores sunt horæ. Nam tempus dividitur in sæcula, annos, menses, dies, horas. Rapidis passibus] Quia nihil citius fluit horis.

411 Textum sublime coronas] Coronam radiatam daut Soli Poëtæ.

412 Laxant roseis humentia loris Pectora] Silins lib. 1. de Aurora: 'Roseasque movebat habenas.'

418 Jugales] Equi solis, quorum nomina Pyroeis, Eous, Æthon, et Phlegon.

3 F

Gramen, et erecto currum temone supinant. Nox subiit, curasque hominum, motusque ferarum Composuit, nigroque polos involvit amictu. Illa quidem cunctis, sed non tibi mitis, Adraste, Labdacioque duci: nam Tydea largus habebat Perfusum magna virtutis imagine somnus. Et jam noctivagas inter Deus armiger umbras Desuper Arcadiæ fines, Nemeæaque rura, Tænariumque cacumen, Apollineasque Therapnas Armorum tonitru ferit, et trepidantia corda

rum invertunt. Nox venit, et pacavit solicitudines hominum, et motus animalium, et atro velo amplexa est celum. Ila quidem placida omnibus, sed non tibi, Adraste, ac principi Thebano. Nam profundus sopor occupabat Tydeum plenum ingenti specie suæ fortitudinis. Et jam Deus belli inter noctis tenebras percutit crepitu armorum limites Arcadiæ, et agros Nemeæas, ac verticem Tænari, et Therapnas Apol-

legit Dan. Heinsius ad Claudian. p. 3.—415 Nox subiit, curasque hominum Put. Petrens. Taurin. Exc. Cantab. Burm. et uterque Behot. probante Lindenbrogio; hoc receperunt Dan. Heinsius in Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Nox subit, et curas hominum Lang. Laur. Lipsian. Dan. Petav. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. 'In libris optimo aliisque alia vox est, ut censeas ex magis peregrina fuisse deturpatum: soltusque ferarum: nihil mutandum.' Barth. Unus Behot. curasque ferarum.—419 Lipsian. et Venett. magnæ virtutis.—420 'Rectius scripti armifer; nam illud satellitibus vocabulum attributum. Lib. IV. 'armiferi Getæ.' Gronov.—421 'In tertia voce dicas portentum aliquod delitescere. Scriptum enim in libro eximio est: Desuper Arcadie Sine.' Barth.—423 Armorum tonitru fremit in optimis Barthii membranis, cum nota, alios legere

NOTÆ

415 Motusque ferarum] Scite: quod enim in homine curæ, motus sunt in brutis. Barthius.

416 Nigro amictu] Ob tenebras.

418 Labdacioque duci] Polynici a Labdaco proavo. Largus habebat somnus] Virgilius: 'Animalia somnus habebat.' Ovidius Met. VIII. 'Prima quies aderat, qua curis feasa diurnis Pectora somnus habet.'

419 Perfumm magna virtutis imagine] Occupatam enim habebat mentem imagine magnarum rerum, quas fecerat : unde gratissimus somnus post victoriam.

420 Deus armiger] Mars. Scripti,

armifer. Rectius. - Nam armiger vocabulum Satellitibus attributum. Theb. 1v. 'Armiferi Getæ.'

421 Arcadiæ] Arcadia pars Peloponnesi mediterranea. Nemeæaque rura] Nemee regio sylvaque in Arcadia.

422 Tænariumque cacumen] Promontorium Laconiæ, cujus descriptio habetur initio libri secundi Theb. Apollineasque Therapnas] Urbs Laconiæ Therapnæ, Apollini sacra.

423 Armorum tonitru ferit] Silius lib. XIII. 'Armorum tonitru concussa est Daunia tellus.' Ceterum in optimo codice legitur : Armorum

415

819

Implet amore sui.Comunt Furor Iraque cristas,Fræna ministrat equis Pavor armiger: at vigil omni425Fama sono varios rerum succincta tumultus425Ante volat currum, flatuque impulsa gementum41Alipedum, trepidas denso cum murmure plumas430Excutit: urget enim stimulis auriga cruentis430Terga comasque Deæ Scythica pater increpat hasta.430Qualis ubi Æolio dimissos carcere ventos430

lini sacras, et timidiores animos implet sui cupidine. Furor et Ira adornant cristas ejus : Pavor armiger franat equos. At fama experrecta ad omnem sonum, et circumdata diverso rerum strepitu, volat ante ejus currum, et acta statu anhelantium equorum movet multo cum clangore festinas alas : auriga animeris aculets cogit dicere facta, et infecta, et molestus pater ab excelso curru ferit hasta Scythica tergum, et crimes Des. Ut cum rex Neptunus pellit ante se ventos laxatos a claus-

furit. Put. habet etiam fremit.—426 Idem codex : vanos rerum. Vide Cerd. ad Virg. Æn. IV. 174. p. 404.—429 Excitat, wrget nam stimulis unus Bebot. Excitat, wrget enim optimæ Barthii membranæ, quod ille probat.—481 Uaus Behot. comanque Dec..—432 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Lindenbrog. Crnc. Gevart. et Grasser. demissos; Petrens. Exc. Cantab. Taurin. alii, cum edd.

NOTE

tonitru fremit, cum nota alios legere, furit.

424 Furor Iraque] Fingit ministros Martis, Furorem et Iram.

425 Pavor armiger] Theb. VII. 'Inde unum dira comitum de plebe Pavorem.' Ut qulcquid sonuisset populis esset horrendum. Omnes terrores circa currum Martis fuisse Poëta scribit, imitatus Virgilium: 'Iræque, Insidiæque, Dei comitatus, aguntur.'

426 Fama] Hujus descriptionem vide apud Virgilium Æn. IV. Varios rerum succincta] Succincta, ut expeditior esset ad volandum. Tumultus] Tumultus dat pro veste famæ. Varios] Quia famæ incertns auctor, et quia res non eodem modo referuntur, sed pluribus et diversis.

428 Plumas] Fama enim habet a-

las.

429 Stimulis auriga cruentis] Bellona. Nam lib. VII. 'Regit atra jugales Sanguinea Bellona manu, longaque fatigat Cuspide.'

430 Facta, infecta loqui] Virgilius de cadem Æneid. IV. 'Et pariter facta atque infecta canebat.'

431 Dea] Famæ. Scythica hasta] Quia Scythæ bellicosi populi. Pater] Mars.

432 Æolio carcers] Æolius carcer antrum apnd insulas Æolias, in quo fingunt Poëtæ ventos includi ac coërceri, nec eo exire, nisi imperio Æoli, quem Jupiter his regendis imposnit : hinc Æolius carcer. De Æoliis insulis vide Theb. I. 218. Vide et Virgilium Æneid. I. in quo describit sedem ventorom. Dux præ se Neptunus agit, magnoque volantes Injicit Ægæo: tristis comitatus eunti Circum lora fremunt, nimbique hyemesque profundæ, 435 Nubilaque et vulso terrarum sordida fundo Tempestas: dubiæ motis radicibus obstant Cyclades: ipsa tua Mycono, Gyaroque revelli, Dele, times, magnique fidem testaris alumni.

tro Æoli, et eos præcipites immittit in ingens mare Ægæum : nubes, et profundæ tempestates, et nubila, ac procella squalida excusso terrarum fundo, quæ mæste stipant euntem, strepunt circa ejus currum. Incertæ Cyclades resistunt concussis fundamentis. Ipsa, Dele, metuis ne abscindaris a tua Mycono, et Gyaro, et exigis

Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. dimissos.—483 Trux præ se Neptunus agit correxit Nic. Heinsius, et pro volantes ex optimis codd. legit volentes; quem vide ad Ovid. Met. II. 128. volentes habent quoque Petrens. Exc. Cantab. et Put.—434 'Distinctio læsa in omnibus quæ apud nos sunt, et magnidicos etiam correctores habuerunt, editionibus. Scribe : Injicit Ægæo. Tristis comilatus eunti; Circum lora fremunt, §c.' Barth.—436 'Placet hæc lectio, (et vulso,) neque admittimus corrigentes libros evulso; licet sic ante aliquot jam sæcula citaverit etiam Joannes Boccatius de Genial. Deor. lib. x. cap. 1.' Barth.—438 Mycone Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. omnes Barthiani, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. Mycono uterque Behot. codd. manuscripti Gronov. Petrens, Taurin. Exc. Cantab. et veterrima Heinsii exemplaria;

NOTÆ

433 Neptunus] Saturni filius, cui in divisione orbis terrarum inter Jovem, Neptunum, et Plutonem, Saturni filios, facta, maris imperium sortito obtigit. Volantes] Alii codices, *volentes*.

434 Ægæo] Supple, mari. Tristis] Ob naufragia quæ inde sequuntur. Eunti] Neptuno subintellige.

436 Sordida] Ob lutum hinc evul-

438 Cyclades] Insulæ maris Ægæi in orbem circa Delum sitæ, unde et nomen acceperunt. Quidam dicunt vocari Cycladas, non quod in orbem sitæ sint, sed quod longo ordine oporteat eas circuire propter promontoria. Sunt autem numero quinquaginta tres. Castaldo vocantur Isole del Archipelago. Mycono] Myconos una e Cycladibus. Mycono

bene : nam Græcis Mókovos. Noster Achilleid. 1. ' Cyclades hinc spretæ, Myconos humilisque Seriphos.' Plinio etiam, Petronio in fragmentis, Stephano, Straboni, ac ceteris Geographis 'Myconos' dicitur. Apud Virgilium tamen Æn. 111. et Ovidio Met. vii. 'Mycone' vocatur, nisi ' Myconos' utrique restituenda. Gyaro] Gyaros etiam una e Cycladibus. Rerelli, Dele, times] Bene revelli : Apollo enim Delum dicitur alligasse iis insulis, cum prins fluctuaret, et stabilem reddidisse. De Delo vide Theb. 1. 702.

439 Magnique fidem testatis alumni] Qua promiserat Apollo te stabilem et immotam fore, cum prius errares, et fluctuares, ut jam diximus. Alumni] Apollinis, qui in Delo natus et educatus est.

Septima jam nitidum terris Aurora Deisque440Purpureo vehit ore diem, Perseius herosCum primum arcana senior sese extulit aula,Multa super bello generisque tumentibus amens,Incertusque animi, daret armis jura, ferosqueGentibus incuteret stimulos, an fræna teneret445Irarum, et motos capulis astringeret enses.Hinc pacis tranquilla movent, atque inde pudoriFæda quies, flectique nova dulcedine pugnæ

promissa ingentis alumni. Jam septies Aurora cum rubicundo vultu refert fulgentem diem Superis et terræ, cum primum longævus heros Perseius se proripit e secreto cubiculo, multum se crucians de bello et generorum flagrantibus animis, et animi dubius, an arma approbaret, et admoveret populis feros aculeos, an iras retineret, et capulis alligaret gladios pare educios. Hine pacis dulcedo eum tangit, hinc turpe otium dedecori est, et arduum videtur avertere populos a recenti

quem vide ad Ovid. Heroid. Epist. xx. 81.—440 'Valde suspecta mihi hæc scriptio; non quis peccet sententia, sed quia sic insolens loqui Poëtaram natio, reverentior Deorum supernorum plerumque, quam ut ita nude rerum usum communicet cœlo et terræ. Auget suspicionem liber magnorum meritoram, in quo absurde ob sequentia, scriptum tamen ideo disque videtur, ut indicium sit dubiam et jam tum inquinatam fuisse vocem istam.' Barth. --443 Put. generisque timentibue. 'In optimo codice glossa est: 'emens, cogitans.' Sed cum eas membranas attentius inspicio, video primitus scriptum fuisse erens; quod expositum antiquitus fuit. Sane ro emens, eraso altero, quod hærens fuit, a recentiore manu superinductum est.' Barth. Vide Var. Not.—444 Petrens. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. novosque; alter Behot. optimique codd. Gronovii, cum edd. recent. ferosque.—446 Barthii membranæ : motos sequelis.—447 In eodem codice legitur: ast inde pudori.—448 Put. flectique nover.

NOTE

440 Septima Aurora] Ex quo scilicet Tydens reversus erat.

441 Perseius Asros] Adrastas a Perseo, qui Argis imperavit, sic dictas. Observandum est autem Papinium hunc morem habere, ut frequenter denotet easdem personas, nondum cognitis prænominibus, ut nunc Adrastum designat per 'Perseium heroa.'

443 Generis tumentibus] Id est, vehementer iratis. Alter enim, ut Tydeus, flagrabat cupiditate vindictæ; Polynices vero ardore recuperandi Eteocle injurias.

imperii. Amene] Liber optimus apad Gronovium : enjens. An fuit engens? et dixit intellecto rŵ 56, cum et 'angor animi' dicamus?

444 Daret armis jura] Solius enim est regis dare jus armis, seu arma approbare, nullusque in ejus regno arma potest capere sine illius permissu, absque perduellione. Fereoque] Meliores habent fereoque, non novesque, ut habent priores editiomes.

447 Puderi] Post tot receptas ab Eteocle injurias. Difficiles populi : dubio sententia tandem Sera placet, vatum mentes, ac provida veri Sacra movere Deum. Solers tibi cura futuri, Amphiaraë, datur, juxtaque Amythaone cretus, Jam senior, sed mente virens Phœboque, Melampus Associat passus : dubium cui dexter Apollo, Oraque Cyrrhæa satiarit largius unda. Principio fibris pecudumque in sanguine Divos

pugnandi voluptate. Tandem ei ancipiti ultimum arridet consilium tentandi animos augurum, et consulendi Deos sacris, quæ verum prænuntiant. Ingeniosa cura venturi tibi committitur, Amphiaraë, et Melampus Amythaone oriandus, jam ævo grandis, sed animo vegetus, et Phæbo plenus, illum comitatur. Ambiguum est, eui Apollo magis faverit, aut cujus ora abundantius exsaturaverit aqua Cyrrhæa. Initio consulunt numina in extis, et cruore pecudum. Jan tum ovium corda ma-

-452 Unus Behot. justaque Amythaone cretus. 'In manuscripto uno minorum gentium legitur: Aminthore cretus: inepte.' Barth.-454 Optimæ Barthii membranæ: Associat passum. Unus Behot. prenus Apollo.-455 Omniague syrrhæs sociarst in altero Behot. porro rò que expunctum fuerat.-457

NOTÆ

448 Flectique nova dulcedine pugnæ Difficiles populi] Nam supra 'trepidantia corda 'impleverat 'amore sui Mars.'

822

451 Sacra movere Demm] Veteres religiosi nihil, domi sen foris, militia sen pace, suscipiebant, quod esset alicujus momenti, nisi prius Deos consulerent, ant oraculis, auspicis, ac extis victimarum, aut alio demum modo, quo mentem suam hominibus patefacere credebant. Hinc oracula, auspicia, et exta victimarum. Prowida veri] Quia his veritatem rerum futurarum detegere veteres putabant. Homerus: 'Αλλά πρῶτα θεῶν εἰρώμεθα βοόλas. Sed prius consulamus mentem Deorum.

462 Amphiaraë] Amphiaraus celeberrimus vates Thebanus, de quo jam sepius diximus, et dicemus postes.

453 Melampue] Nobilis augur, Amythaouis et Idotheæ filius, clarvit augurio, et arte medica. Ille fuit, qui Præti Argorum regis furentes filias purgavit atque curavit: et in mercedem, tertiam regni Argivi partem sibi, fratrique Bianti alterum tantum agri obtinuit. Ipsi templa erecta, festaque solennia, et sacrificia instituta fuisse refert Pausanias lib. I. Herodotus scribit eum intulisse in Græciam cultum et orgia Liberi Patris. Vide etiam Strabonem lib. IX. Hune subito vatem factum narrat Apollodorus lib. I. Bibliothecæ, quem vide.

455 Cyrrkæa unda] Per Cyrrkæam undam intelligit forsan fontem Castallum, cnjns aquæ fatidicæ erant, et vocat Cyrrkæam undam, quia Cyrrha, ubl erat etiam oraculum Apollinis, non procul hoc fonte sita erat.

456 Fibris] Fibræ hic proprie samuntur pro extremis jecoris, cordis, et cujusque visceris partibus, quibus inspectis harnspices futura divinabant. Haruspicinam invenisse Delphum scribit Plinius lib. v11. cap. 56. Hetruscis vero harmspicinæ prin-

450

Explorant : jam tum pavidis maculosa bidentumCorda negant, diraque nefas minitantia vena.Ire tamen, vacuoque sedet petere omina cœlo.Mons erat audaci seductus in æthera dorso,(Nomine Lernæi memorant Aphesanta coloni,)Gentibus Argolicis olim sacer : inde ferebantNubila suspenso celerem temerasse volatuPersea, cum raptos pueri perterrita materProspexit de rupe gradus, ac pæne secuta est.465

culosa nihil læti promittunt attonitis, et portendunt fibris atrocibus calamitates. Placet tamen pergere, et capere auguris in libero aëre. Mons erat longe extensus in cælum superbo cacumine, (cui Lernæ incolæ nomen dixerunt Aphesanta,) sacer olim populis Argivis: inde prodebant velocem Perseum eirem vielasse librato velatu, cum attonita parens vidit præcipites filii saltus de scopulo, et pæne cum se-

Behot. 2. animosa ; suprescriptum vero, maculosa : optimæ Barthii membranæ : jam cum pavidis maculosa.-458 In eodem codice : Corda nefas, diraque

......

NOTÆ

cipia Tagetem tradidisse refert Cicero de Divinatione lib. 11. Vide et Protrepticum ad Crispinum Sylv. 11. de Tagete.

457 Maculosa] Si exta maculosa erant, vel pallida, vel tristia, vel non integra, portendebant Deos iratos esse. Si vero læta, vigentia et integra, significabant Deos esse placatos : hocque vocabant veteres καλλιερών.

459 Omine] Hic abusive pro auguria. Ut Ovidio Amor. III. Eleg. 12. 'Tristia...omina...concinuistis aves.' Vacuo cælo] Excelsa enim loca petebant augures, ne quid aspectum prohiberet : unde vacuum carlum.

460 Audací] Bene andací, quod propius colo ansus esset insurgere : quo summam hujusce montis altitudinem designat. Virgilius : 'Geminique minantur In colum scopuli.'

461 Lernari] Argivi, a Lerne oppido Argolidis. Aphesanta] Mons ille Apesas, seu Apesantus Plinio, idem est probabiliter, ac ille, quem Pausanias secundo Corinthiacorum collocat supra Nemeum, in quo Perseum primum Jovi Apesantio rem divinam fecisse tradunt: unde infra Noster vocat 'Perseium montem.' Nam quod Lactantius Papinii interpres hunc ponit in Cilicia, et ex quo dixit Perseum se librasse, cum Libyam peteret ad extinguendam Gorgonem, ridiculum est : ex hoc loco enim fuisse in Argolide convincimur.

463 Temerasse] Id est, violasse. Quia sibi vindicabat Persens, quod homini natura non concedit, nimirum volare.

464 Pueri] Persei. Nam admodum juvenis erat, cum expeditionem adversus Gorgonas suscepit. Mater] Danaë.

465 Ac parte secuta est] Mire temperavit sonsum, et solicitudinem caræ matris expressit.

Huc gemini vates sanctam canentis olivæ Fronde comam, et niveis ornati tempora vittis Evadunt pariter: madidos ubi lucidus agros Ortus et algentes laxavit sole pruinas. Ac prior Œclides solita prece numen amicat: Jupiter omnipotens: nam te pernicibus alis Addere consilium, volucresque implere futuri,

cuta est. Ambo augures habentes sacros capillos ornatos ramo glaucæ olivæ, et tempora redimita albis infulis, simul illuc subeunt, ubi fulgidus sol ortu suo resolvit humidos agros, et gelidas pruinas. Ac Œclei filius prior numen conciliat solitis precibus. Omnipotens Jupiter, scimus equidem te dare mentem præpetibus pennis,

negant minitantia vena. --468 'Sic scribendum (ubi lividus) cum omnibus nostris codicibus : et suadet glossa : 'lividus, nondum flavus, albior adhue luce.' 'Non erat librariorum talia posse affingere auctoribus. Allia 'lux maligna' apud Virgilium, quæ verbo tamen isti Papinianæ nonnihil consentiat.' Barth. --469 Dan, Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. lavavit sole; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Barthiani, Petrens. Taurin. Burm. Exc. Cantab. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. laxavit sole.--470 Æclides solitum prece Pat. Æclides solitæ prece Dan. Petav. Lang. Laur. Busid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. Æclides Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. 'Auqudpaos 'Ouchéos Apollodor. lib. 111. Vide Hygin.

NOTÆ

466 Gemini vates] Amphiaraus et Hic notandum altiora Melampus. loca augures ascendere solitos auguriis captandis. Et Romæ in Capitolio erat auguratorium, de quo Pnb. Victor, vel auguraculum Festo. Vide Livium Decadis primi lib. 1. ubi agit de Numa rege creando. Sanctam canentis olivæ Fronde comam et niveis ornati tempora vittis] Sic lib. 11. vs. 98. 'Glaucæque innexus olivæ Vittarum provenit honos.' Et Theb. IV. de eodem Amphiarao in aciem eunti: 'Frondenti crinitur cassis oliva, Albaque puniceas interplicat infula cristas.' Augures enim et vates candidas infulas ramo olivas innexas gerebant.

468 Madidos ubi lucidus agros Ortus, §c.] Hinc discimus prima luce auguria capi solita. Ut et narrat Valerius Maximus de T. Graccho, qui cum ad res novas pararetur, auspicia prima luce petiit : quæ illi perquam tristia responderunt.

469 Et algentes laxavit sole pruinas] Ovidius: 'Solque pruinosas radiis siccaverat herbas.'

470 Œclides] Amphiaraus, Œclei filius.

471 Nam te pernicibus alis, §c.] Eadem pæne similibus verbis exprimit Ammianus Marcellinus lib. XXI. 'Auguria et auspicia non volucrum arbitrio futura nescientium colliguntar, (nec enim hoc insipiens quisquam dicet,) sed volatus avium dirigit Deus, ut rostrum sonans, aut prætervolans pinna turbido meatu, vel leni, futura demonstret. Amat enim benignitas numinis, seu quod merentur homines, seu quod tangitur eorum affectione, his quoque artibus prodere, quæ impendent.'

470

Ominaque, et causas cœlo deferre latentes Accipimus: non Cyrrha Deum promiserit antro Certius, aut frondes lucis quas fama Molossis Chaonias sonuisse tibi: licet aridus Hammon Invideat, Lyciæque parent contendere sortes, Niliacumque pecus, patrioque æqualis honori

et aves erudire venturo, et de cado ostendere præsagia, ac occultas causas: non verius Cyrrha responsa Dei e specu spoponderit, aut arbores Chaonia, quas referunt per te oracula edidisse in sylvis Molossis: quamvis siticulosus Hammon liveat, aut sortes Lycia conentur disputare, ac bestia Niliaca, et Branchus aquatus pa-

cap. 70. et 128.-478 ' Iu uno alteroque codice male legitur : casusque latentes.' Barth. Barthius ipse in Notis habet : casus latentes, unde nescio.---

NOTE

474 Non Cyrrha Deum promiserit antro Certius] In Cyrrha enim, ut jam diximus, erat celebre oraculum Apollinis. Certius] Supple, quam auguria.

475 Aut frondes lucis quas fame Molessis, Chaonias sonniese tibi] Innuit Oraculum Dodonæum Jovis antiquissimum in Epiro, quæ et Molossia et Chaonia vocata fuit. Vide supra. Frondes] Quercus, in quibus columbæ oracula reddebant. Virgilius : 'Atque habitæ Graiis oracula quercus.' Tibi] Quia hoc oraculum Jovis erat.

476 Aridus Hammon] Intelligit oraculum Jovis Hammonis in | Africa. Vide Q. Curtium et Herodotum de hoc oraculo. Dicitur aridus, quia situm erat hoc oraculum in aridis et siticulosis locis.

477 Lyciæque parent contendere sortes] Respicit ad oraculum Apollinis, quod erat apud Pataram urbem Lyciæ. Sortes] Quia oracula etiam per sortes dabantur. Duo enim erant oraculorum genera, ut ex Ciceronis de Divinatione lib. II. colligimus ; unum, quod a furentibus profundebatur, ut Pythia numine Apollinfis correpta : alterum, quod æquatis et paribus sortibus e sitella vel urna ducebatur.

Habebant enim sortes certis quibusdam sententiis, obscuris tamen, notatas: quarum quædam felicitatem, onædam calamitatem denuntiabant, aut alia ejusdem generis. Nobiles Prænestinæ sortes, Tiburtinæ, et Antiating, ac Pataving. Sortes et captabantur tesseris, talisve jactatis, et ex tesserarum superficie de eventu judicabant. Hinc ad Buram, Achaise oppidum, oraculum Herculis fuit, ex talis abacoque constitutum. Talos enim in consultationibus oraculorum adhiberi solitos probat dorpayahoudrreur appellatio. Ceterum ex Servio discimus Apollinem annuatim continuos sex menses apud Lydios, totidemque in Delo percontantibus oracula reddere solitum.

478 Niliacumque pecus] Intelligit bovem Apim Ægyptiis cultum. De ejus oraculo hæc Plinius lib. v111. cap. 46. 'Bos in Ægypto etiam numinis vice colitur, Apim vocant : insigne ei in dextro latere candicans macula, cornibus lunæ crescere incipientis : nodus sub lingua, quem cantharum appellant. Non est fas eum certos vitæ excedere annos, mersumque in sacerdotum fonte enecant, quesituri luctu alium, quem substitu-

475

825

Branchus, et undosæ qui rusticus accola Pisæ Pana Lycaonia nocturnum exaudit in umbra.

480

ternæ gloriæ, atque agrestis colonus aquosæ Pisæ, qui noctu audit Pana in sylvis

479 ' Nostri codices : undosæ Pisæ; nec audiendi qui malunt umbrosæ, licet et ipsi bona ratione nisi.' Barth. Vide Andreæ Schotti Obss. lib. 11. cap.

NOTÆ

ant: et donec invenerint, mærent, derasis etiam capitibus : nec tamen unquam diu quæritur : inventus deducitur Memphim a Sacerdotibus. Sont delubra ei gemina, quæ vocant thalamos, auguria populorum : alterum intrasse lætum est, in altero dira portendit. Responsa privatis dat, e manu consulentium cibum capiendo. Germanici Cæsaris manum aversatus est, haud multo post extincti. Cetero secretus, cum se proripuit in cœtus, incedit summotu lictorum, grexque puerorum comitatur carmen honori ejus canentium : intelligere videtur, et adorari velle. Hi greges repente lymphati futura præciaunt.' Hactenus Plinius. Eadem Ammianus Marcellinus tradit : ' Cumque,' ait, ' initiante antistitum numero centum, inductus in thalamum esse cœperit sacer, conjecturis apertis signa rerum futurarum dicitur demonstrare : et adeuntes quosdam indiciis averti videtur obliquis, ut offerentem cibum aliquando Germanicum Cæsarem, sicut lectum est, aversatus, portenderat post eventura.' Vide et Diogenem Laërtinm in Eudoxo, et Pausaniam in Achaicis. Niliacum] Quia in Ægypto, cujus Nilus fluvius est notissimus, Apis colebatur bos. Patrioque æqualis honori Branchus] Scribendum Patrioque æquatus honori Branchus, ex Lact. ad Theb. VIII. qui, ubi Poëta, ' Et intonsi cludet penetralia Branchi,' hæc ait: 'Branchus Apollinis est filius, et ipse futurorum peritissimus Deus. Ut ipse alibi :

Patrioque æquatus honori Branchus.' Siç Noster lacrymis Etrusci : ' Celse natorum æquavit honori.' Intelligit autem oraculum Branchi quod erat apud Posidenm oppidnm Ioniæ, ' oracalum Branchidarum' appellatum. nunc 'Didymæi Apollinis,' ut ait Plinius lib. v. cap. 29. Lactantius hic scribit Branchum fuisse puerum Thessalum dilectum Apollini, ut Hyacinthum, quem acriter interfectum dolens templo et sepulcro consecravit. Et Strabo lib. xIV. hunc Branchum etiam non fuisse filium, sed amorem Apollinis scribit, posterosque ejus 'Branchidas' vocatos, traditis Xerxi hujus templi thesauris, ipsum, incenso templo ab eodem, redenntem in Persidem secutos fuisse, ne pœnas darent sacrilegii. Milesios vero postea templum omnium maximum construxisse, ornatomque templum donariis antiquarum gentium fuisse, 'Didymæique Apollinis' vocatum. Meminit et Branchi Terentianus de Metris: 'Hymnum Branchiadæ Phœbo cantasse Jovique Pastorem Branchum, cum captus amore pudico Fatidicas sortes docuit depromere Pæan.'

479 Et undoaz qui rusticus accola Pisa Pana Lycaonia nocturnum exaudit in umbra] Lactantius hie: 'Pan apud Pisas rusticos numine suo replere solet, datque oracnla, qui repletur Deo.' Locus hic singularis, quod rustici Arcadiæ repleantur Panis numine, ac futura prædicant. Nam neque Pausanias in Arcadicis. Ditior ille animi, cui tu, Dictæe, secundas Impuleris manifestus aves: mirum unde, sed olim Hic honor alitibus: superæ seu conditor aulæ Sic dedit, effusum Chaos in nova semina texens; Seu quia mutatæ, nostraque ab origine versis Corporibus subiere Notos: seu purior axis, Amotumque nefas, et rarum insistere terris

Lycaoniis. Opulentior mente ille est, ad quem, Dictære, te patefaciens, miserie faustas volucres. Mirum unde et harc gloria prædicendi futuri est avibus, sed a multo tempore illis contigit : seu fabricator culestis regiæ hoc illis concessit, fluruma ubique sparsum Chaos in novas res : sice quod multatis a nostra stirpe corporibus, et in aves conversa altum petiers : seu serenior plaga, et longe dissitum cri-

9.---482 Unus Behot. sic olim.---483 Codex idem : Sic honor alifibus.---484 Optimæ Barthii membranæ in margine exhibent : ' effossum vel effusum.'---

NOTÆ

nullusque alias scriptor id tradit. Pausanias dicit quidem loco laudato, Arcades prædicare montem Mænalium tam proprium esse Panis, ut fistula canentem Deum accolæ affirmare non dubitent. Tradit etiam, Arcades referre priscis temporibus Pana reddere solitum oraculorum responsa, ejusque interpretem Erato Nympham fuisse, quæ nupsit Arcadi filio Calistus. Ceterum hic mentio fit Lycaonise, quia olim magna pars Arcadiæ, seu, ut alii volunt, tota Arcadia vocabatur Lycaonia. Piace] Quia, ut jam diximus, Diagon fluvius in Alpheum influens contra Erymanthum montem, Pisæum agrum ab Arcadio disterminat. Unde lux huic loco.

481 Ditior ille animi] Id est, ille plenius veritatem discit. Dictæe] Jupiter dictus fuit Dictæus, a Dicte monte, et antro Cretæ, in quo altus esse dicitur. Virgilius Georg. IV. *Dictæo regem cæli pavere sub antro.'

482 Mirum unde] Supple, est, seu contigit.

484 Chaos] Sic antiqui vocabant rudem et inconditam in se rerum omnium confusionem, quam semper faisse credebant, et undequaque dispersam, Deumque omnia digessisse, ac in ordinem, quem habere debebant, disposuisse, elementa singula suo loco collecasse, ac viribus detibusque propriis donasse. In nova sermina] Id est, in novas formas, seu res.

485 Seu quia mutata, nostrapus ab origine, &o.] Primam causam honoris, quem habebant aves prædicendi fatura, attribuit auctori formæ mundi, qui cum ex Chao omnia digereret, hune honorem voluit dare avibus. Secundam hic causam hujusce honoris avibus tributi adducit Poëta, nimirum, quod quondam homines fuerint, qui in aves mutati.

486 Seu purior axis 'Amstumque nefas, rarumque insistere terris] Tertiam demum causam honoris hajus avibus concessi assignat, quod aves vivant in puriori aëre, et raro insistant terris, que nefaste sunt, et sceleribys hominum contaminate.

827

Vera docent: tibi summa, sator terræque Deumque, Scire licet: nos Argolicæ primordia pugnæ,
Venturumque sinas cœlo prænosse laborem.
Si datur, et duris sedet hæc sententia Parcis
Solvere Echionias Lernæa cuspide portas,
Signa feras, lævusque tones: tunc omnis in astris
Consonet arcana volucris bona murmura lingua.
Si prohibes, hic necte moras: dextrisque profundum
Alitibus prætexe diem. Sic fatus, et alto

men, et raro terris insistere veritatem monstrant. Tibi, pater Deorum et hominum, sublimia cognoscere datum est. Permittas nos e cælo præscire initia et exitum belli Argivi. Si hoc concedatur, et hoc consilium placeat inflexibilibus Parcis, aperire Argivo mucrone portas Thebanas, signa mittas, et ad lævum tones. Tunc cuncta avis mystica lingua concinat in aère faustos garritus. Si vetas, hic nos retine, et immensum aërem obscura dextris avibus. Sic locutus est, et componit

492 Solvere E. L. c. Thebas in eodem codice. 'Ita sane scripsisse Papinium credimus.' Barth.-494 Put. volucrum.-496 'Scribe cum libro principe :

NOTÆ

492 Echionias] Thebanas. Lernæa] Argolica.

493 Lavusque tones] Id est, ad lævam. Quod prosperum erat signum : Romanis enim fulmina tonitrugque a læva venientia in bonum omen accipiebantur. Sic Virgilius Æneid. II. loquens de ostento prospero, quod a Jove datum est Anchisi, ait: 'Intonuit lævum.' Cicero etiam de Divinatione lib. II. citat ad hoc propositum hunc Ennii versum : ' Cum tonuit lævum bene tempestate serena.' Quod et Plinius confirmat lib. 11. cap. 54. ' Læva prospera existimantur, quoniam læva parte mundi ortus est.' Et hoc, quia augures auguria capientes vultus ad Meridiem convertebant, sicque ad sinistram habebant Orientem. Tunc omnis in astris Consonet arcana volucris bona murmura lingua] In capiendis auguriis non solum observabatur avium volatus, sed etiam garritus seu κληδονισμόs, et hæ aves quæ ore canentes auguria faciebant, oscines vocabantur auctore Festo. Augurium enim dictum ab avium garritu.

495 Dextrisque profundum Alitibus prætexe diem] Videtnr hic Papinius innuere velle signa a dextra venientia dira ac infausta esse. Hoc tamen generaliter verum non est, ut patet ex Cicerone de Divinatione lib. 11. ubi clare dicit : ' Cur aliis a dextra, aliis læva datum est avibus, ut ratum auspicium facere possint.' Et lib. 1. ' Cur a dextra corvus, a sinistra cornix ratum faciat.' Quæ ultima Ciceronis verba confirmantur ab hoc loco Plauti Asinaria : ' Picus et cornix est ab læva; corvus; parra a dextra Consuadent.' Et apud Suetonium legimus in Vitellio volatum Aquilæ a dextra fuisse boni ominis : ' Præmisso,' ait, ' agmini lætum evenit auspicium, si quidem a parte dextra repente aquila advolavit.'

496 Et alio Membra locat scopulo] Id est, sedet, Augures enim seden-

Membra locat scopulo : tunc plura ignotaque jungit Numina, et immensi fruitur caligine mundi. Postquam rite diu partiti sidera, cunctas Perlegere animis, oculisque sequacibus auras, Tunc Amythaonius longo post tempore vates, Nonne sub excelso spirantis limite cœli, Amphiaraë, vides, cursus ut nulla serenos Ales agat ? liquidoque polum complexa meatu

artus in excelso saxo. Tunc invocat multos Deos et ignotos, et penetravit caliginem immensi mundi. Postquam diu cælum ex more diviserunt, lustraverunt enimo et sequecibus oculis omnes auras. Tunc augur filius Amytheonis, longo post tempore ati : Nonne cernis, Amphiaraë, ut sub alto cæli cærdine, unde flet ventus, nulle avis capiat faustos cursus, et libero volatu sublime petens suspendatur ? aut celeriter

sic fatur, et alto.' Barth. Ita quoque ex manuscriptis legit Dan. Heinsius ad Claudian. Rufin. 11. 862.—497 Membra lecat unus Behot. ut ex codd. suis legit Dan. Heinsins ad Claudian. 1. 1. ' In minus integro libro scribitur : ignotaque fundit, cum glossa, ' recitat.' Barth.—499 Unus Behot. cunctis ; alter Behot. cuncta.—502 Magna sub excelso unus Behot.—504 In nonnullis

NOTÆ

tes auguria capiebant. Vide Livium lib. 1. in Numa.

497 Tunc plura ignotaque jungit Numina] Achilleid. 1. 'Ubi ignotis horrenda piacula divis, Donaque.' An vero per ignota numina, seu ignotos **Deos intelligit Papinius Deos patrios** Indigetes? Nam ut veri Dei nomen ineffabile dicitur, et illud proferre grande piaculum semper Judæis habitum, ita et Indigetes Dei apud Gentiles habiti, quorum nomina indigitare non liceret, quasi per derlopaour ita vocati. Festus : ' Indigetes Dii, quorum nomina vulgari non liceret.' Eadem Apollonius Rhodius lib. 1. Indigetes its sunt, quorum nomina non dicata, et ignota sunt. Hipe etiam ayricorous Geods dixisse patrios et indigetes videntur Athenienses, non autem peregrinos et ignotos prorsus, ut plerique credunt.

498 Et immensi fruitur caligine mundi] Quia, quicquid hominibus non patet, solus videbat. 499 Postquam rite diu partiti sidera, &c.] Augures solebant dividere seu partiri cœlum in quatuor præcipuas partes, et has designabant lituo (qui erat baculus sine nodo aduncus), et eis dabant hæc nomina, ut prima pars versus quam conversi erant diceretur antica, posterior postica : item dextra et sinistra, auctore Varrone lib. vr. de Lingua Latina, et Servio ad Eclogam IX. Virgilii. Vide et Plinium lib. II. cap. 54.

501 Amythaonius vates] Molampus. 502 Spirantis limite cæli] Id est,

limite cœli a quo flat ventus. Plutarchus tamen in Quæstionibus Rom. dicit captatum auguriis tempus quo venti non flarent.

503 Cursus ut nulla serence Ales agat] Avium, que volatu auguria faciebant, alize vocabantur 'prepetes,' Homero resvurt/poyes, que altius volabant; alize ' inferze,' que humilius.

500

Pendeat? aut fugiens placabile planxerit omen? Non comes obscurus tripodum, non fulminis ardens Vector adest, flavæque sonans avis unca Minervæ,

505

means det motis alis faustum præsagium. Non apparet niger socius tripodum, non avis fervida, quæ portat fulmen, nec strepens unca ales flavæ Minervæ. Nullum

complexa volatu .- 505 Dan. uterque Behot. Petrens. omnes Gronoviani, Taurin. Exc. Cantab. Burm. optimæ Barthii membranæ, Venett. et Rom. Gronov. Barth. Veen. et Delph. planzerit omen; Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Aldd. Colin. Grypli. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. plauserit omen. Utrumque bonum putat Marklandus ad Sylv. p. 191.-507 Victor adest Aldd. Colin. Gryph. et Basil. Vector adest omnes codd. cum Venett. Rom. et edd. recentt. Vector ades Plant. Lindenbrog.

NOTÆ

505 Planxerit omen] Priores editiones habent plauserit. Sed Gronovius affirmat omnes codices Mss. habere planxerit, et dicit ' plangere' esse verbum medium, nec semper spretum in lætarum rerum descriptione. Catullus in Argonauticis, ubi Bacchi comitatum describit: ' Plangebant alii proceris tympana palmis.'

506 Non comes obscurus tripodum] Corvus sacer Apollini, cujus tripodes sunt. Et lætum auspicium erat, si corvus a parte dextra advolaret, ut discimus supra ex Cicerone et Plauto. Immo si quoquo modo appareret, ut ex Livii lib. x. colligimus : 'Ante consulem hæc dicentem corvus clara voce occinuit.' Obscurus] Quia niger. Non fulminis ardens Vector] Aquila. Noster lib. 1x. ' Utque feri vectorem fulminis albus Cum supra respexit olor.' Quo tempore Jupiter natus est, eodem natam esse Aquilam tradunt fabularum scriptores, et ad id prælium quod contra Gigantes commissum est advolasse, quasi victoriæ Deorum nuntium. Igitur in avium divisione inter Deos facta, Jupiter Aquilam sibi attribuit, ac fulmen ferre ei dedit: eaque ministra et nuntia uti solet ad eos, qui-

bus læti aliquid significare, quosque illustres et claros reddere in mente habet. Propterea hæc avis visa semper lætnm auspicium ferebat. Unde Priamus Iliad. Q. Jovem orat, ut aquilam mittat, cujus volatu in bonam spem erectus, auspicioque secundo confisus, ad naves Græcorum sese conferat. Sic Tanaquil accepisse id angurium læta dicitur, cum in itinere Romam commigrando cum marito. Aquila suspensis demissa leniter alis pileum mariti abstulerit, moxque capiti apte reposuerit, et sublimis abierit. Unde etiam Romanis inter sigua militaria recepta et sacrata. ' Negant,' ait Plinius lib. x. cap. 3. ' unquam solam hanc alitem fulmine fuisse exanimatam: ideo armigeram Jovis consuetudo judicavit.'

507 Flavæque sonans avis unca Minervæ] Noctua Minervæ sacra. Quia hnjus avis tanquam consultissimæ volatus auspicatus esse dicitur, et boni ominis, atque in signum victoriæ acceptus. Aiunt enim ante pugnam illam Marathoniam visam noctuam, quæ Atheniensinm exercitum pervolitaret. Unca] Ob uncos ungues.

Non venit auguriis melior : quin vultur, et altis Desuper accipitres exultavere rapinis.

est favorabilius augurium quam vulturis, et ubi accipitres latantur desuper sublimi

Cruc. et Gevart.--508 Dan. Put. Petav. uterque Behot. omnes Barthiani, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. et Cruc. melior quam vultur; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Petrens. et edd. recentt. melior; quin vultur. 'Non opns est emendatione viri doctissimi Thome Demsteri, legere cupientis: melior; sed vultur. Res enim et sic clara

NOTÆ

508 Non venit auguriis melior : quin [quam] vultur] Male hunc locum intellexit et distinxit Bernartius, cum ponit punctum post rd melior et legit quin, et dicit esse sensum : Aquila Jovi, Corvus Apollini, et Noctua Minervæ, sacræ aves, secundi augurii indices, nusquam apparent; sed valtures et accipitres passim debacchantur: unde excludit ab avibus boni ominis vultures et accipitres, cum tamen duodecim vulturum auspicio fundata dicitur Roma, ut videmus apud Livium, et Plutarchum in Romulo, qui etiam scribit ex Herodoto Pontico Herculem magni fecisse vulturem, et maxime lætatum. cum sibi in procinctu alicujus expeditionis aliquis appareret. Dicunt etiam Cæsari Octaviano in primo consulatu duodecim vultures sese ostendisse; unde ille spem concepit, se quandoge imperio totius orbis potiturum. Quantum ad accipitres, videntur etiam fuisse boni ominis, præsertim apud Græcos, de quibus hic agitur, quia erant etiam consecrati Apollini. Quodque confirmatur ex Homero Odyss. O. qui scribit Telemacho in patriam naviganti accipitrem velocem Apollinis nuntium apparuisse, quod augurium accepit Theoclymenus ut lætum, faustumque, nec sine Deo venire dextram affirmavit alitem, omniaque ei prospere

eventura vaticinatus est. Quod Homerus sumsit ab Ægyptils, quibus accipiter, ut Apollini consecratus, cultas est, tradente Æliano Historiæ Animalium lib. x. cap. 14. Apud Romanos vero Accipiter mali ominis habitus est, ut patet ex hoc Ovidii versiculo: 'Odimus accipitrem, quia semper vivit in armis.' Plinius tamen 'Circon ex accipitrum genere claudum altero pede prosperrimi augurii nuptialibus negotiis et pecuariæ rei esse tradit lib. x. c. 8. etiam Triorchem, cui principatum in auguriis Phæmonoë dedit: ' buteonem' hunc appellant Romani; familia etiam ex eo cognominata, cum prospero auspicio in ducis navi sedisset. Sed ut verum dicatur, hæc scientia augurum magnis involuta erat difficultatibus, nihilque certi de lis rebus definiri potest, cum variantes scriptorum et Poëtarum auctoritates conciliare pæne impossibile sit. Et hoc præcipue apud Romanos. Græci enim magis secum invicem conveniunt, affirmantes anguria a parte dextra (quæ ipsis ca est, quæ Ortum spectat, ut et sinistra quæ Occasum) venientia semper læta ac prospera fuisse, e contra a sinistra, dira et infausta. De generibus vero auspiciorum, et quibus ea verbis fierent, consule Brissonium lib. 1. p. 122. et 124.

Monstra volant, diræ strident in nube volucres,510Nocturnæque gemunt striges, et feralia buboDamna canens : quæ prima Deum portenta sequemur ?Hisne dari, Thymbræe, polum ? simul ora recurvoUngue secant rabidæ, planctumque imitantibus alisExagitant Zephyros, et plumea pectora cædunt.515'Ille sub hæc : Equidem varii, pater, omina Phœbi

præda. Volant monstra: horrendæ aves clangunt in aëre, et nocturnæ striges plangunt, et bubo prænuntians funebres clades. Quæ prima numinum ostenta observabimus? O Thymbræe, hisne avibus aër conceditur? Furiose sibi invicem ora dilaniant uncis unguibus, et motu alarum, quæ planctum æmulantur, ventos molestant, et feriunt sibi plumea pectora. Ille ad hæc: Equidem, pater, multoties

NOTÆ

511 Striges] Strix avis quædam nocturna, et importuna, a stridendo sic dicta. Lucanus lib. vi. 'Quod trepidus bubo, quod strix nocturna querentur.' Tibullus lib. 1. Eleg. 5. ' Hanc volitent animæ circum sua fata querentes Semper et e tectis strix violenta canat.' Plinius lib. II. cap. 39. quæ sit avium constare non arbitratur: 'Fabulosum,' ait, ' arbitror de strigibus, ubera eas infantium labris immulgere. Esse in maledictis jam antiquis strigem convenit: sed quæ sit avium, constare non arbitror.' Sic et striges Ovidius describit Fast. vi. 'Sunt avidæ volucres, non quæ Phineia mensis Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt. Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ, Canities pennis, unguibus hamns inest. Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes, Et vitiant cunis corpora rapta suis. Carpere dicuntur lactentia viscera rostris: Et plenum poto sanguine guttur habent. Est illis strigibus nomen : sed nominis hujus Causa, quod

horrenda stridere nocte solent.' Et feralia bubo damna canens] Plinius lib. x. cap. 22. 'Bubo,' ait, 'funebris, et maxime abominatus, publicis præcipue auspiciis, deserta incolit : nec tantum desolata, sed etiam dira et inaccessa : noctis monstrum, nec cantu aliqno vocalis, sed gemitu. Itaque in urbibus, aut in luce visus, dirum ostentum est: privatorum domibus insidentem plurimis scio non fuisse feralem. Volat nunquam quo libuit, sed transversus aufertur. Capitolii cellam ipsam intravit Sex. Papellio Istro, L. Pedanio Coss. propter quod urbs nonis Martiis lustrata est eo anno.'

Thymbræe] Nescio cur hic Thymbræi seu Apollinis mentionem faciat, cum supra Jovis auguria dixerat. Simul ora recurvo Ungue secant] Hoc facere solent illæ aves, cum famelicæ et impastæ sunt.

515 Zephyros] Zephyri hic pro quibuslibet ventis.

516 Varii] Ob ambiguitatem oraculorum.

833

Sæpe tuli ; jam tunc prima cum pube virentem	
Semideos inter pinus me Thessala reges	
Duceret; hic casus terræque marisque canentem	
Obstupuere duces; nec me ventura locuto	520
Sæpius in dubiis auditus Iasone Mopsus :	
Sed similes non ante metus, aut astra notavi	
Prodigiosa magis; quanquam majora parantur.	
Huc adverte animum : clara regione profundi	
Ætheros innumeri statuerunt agmina cycni :	525
Sive hos Strymonia Boreas ejecit ab Arcto,	

cepi auguria ambigui Pharbi, jam lunc temporis, cum navis Thessala me veheret in flore adolescentia inter Semideos principes. Ibi me reges mirali sunt, cum dicerem quæ ipsis terra marique erant eventura : nec me futura prænuntiante Mopsus in ancipitibus ab Iasone sæpius creditus est. Verum non vidi antea majorem timendi occasionem, aut infaustiora sidera : quanquam et parantur graviora. Huc mentem appelle. Innumeri olores sua disposuerunt agmina in serena parte immensi cali, sive Aquilo hos sugavit a Septemtrione Thracio, seu fertilis benignitas mitis Nili

subit. Librarios fefellisse existimo ultimæ syllabæ proportionem.' Barth. 'Inscite, omina Phabi. Vera scriptio præstantissimi libri: omina cali. Idem.—618 In quibusdam scriptis : puppis me Thessala. Cf. Achill. 1. 156. et Theb. v. 337.—519 Unus Behot. hi casus.—521 'Scribendum cum illis præclaris membranis, Jasoni.' Barth .--- 523 Unus Behot. majora sequantur.---525 Ætheris codd, et edd, omnes ante Gronovium; quem vide ad vs. 71. Alter

NOTÆ

518 Semideos reges] Designat Argonautas, quorum plerique filii Deorum, ceteri vero originem a Diis trahentes. Reges] Non quia omnes regiam dignitatem haberent, sed quia eos regibus ardens æquabat virtus. Pinus Thessala] Navis Argo fabricata in Thessalia, quo vecti Argonautæ duce Jasone. Pinus] Quia naves plerumque ex pinu conficiuntur. Etiam ' pinus Thessala' Nostro Achilleid. 1. et Senecæ Medea: 'Bene dissepti fædera mundi Traxit in unum Thessala pinus.'

521 Iasone] Jason Æsonis, regis Thessaliæ, filius, dux Argonautarum. Hunc, cum Pelias, qui fratri Æsoni in regnum Thessalize successerat, suspectum ob virtutem haberet, laudisque avidum cerneret, ad expeditio-

Delph. et Var. Clas.

nem Colchicam incitavit: quo comperto omnis flos juventutis Græcæ ad Jasonem confluit, operamque ei pollicetur. Fabricata igitur navi. quæ ab architecto Argo vocata est Argo, mari se commiserunt, appulsique Colchos, vellus aureum, quod erat scopus sum navigationis, retulerunt. Mopsus] Vates celeberrimus, Ampici et Chloridis filius, unus ex Argonautis. Mopsuestiam et Mopsocrenen urbes in Cilicia fertur condidisse.

523 Quanquem majora parantur] Id est, majora video, quam timemus. Lucanus : 'Sed venient majora metu.'

526 Strymonia] A Strymone fluvio Thracize. Ejecit] Nam Cycni inter aves abcuntes numerantur, nt grues, Stat.

3 G

Seu fœcunda refert placidi clementia Nili. Fixerunt cursus : hac rere in imagine Thebas. Nam sese immoti gyro, atque in pace silentes, Ceu muris valloque, tenent : sed fortior ecce Adventat per inane cohors : septem ordine fulvo Armigeros summi Jovis exultante caterva Intuor : Inachii sunt hi tibi (concipe) reges.

hos revocat. Volatum stiterunt. Finge Thebas in hac specie; nam immoti, et taciti, ac quieti se tutantur in orbem, ut intra mænia, et vallum. Sed validius agmen accedit per aërem. Aspicio septem ordine exultantes fulvos summi Jovis armigeros. Tibi finge, hi sunt septem duces Argivorum. Adorti sunt turbam

.....

Behot. cum nonnullis Barth. sociarunt agmina.—527 Put. clementia cæli.— 530 Joannes Carnotensis, sive Salisburiensis, quem vocant, Nug. Curial. lib. I. cap. 13. producit: sed fortior esse.—531 'Libri nonnulli (inter quos etiam Behot. 1.) pro septem inferre laborant namque; quod furcilis rejiciendum.' Barth. 'ordine lævo est in duobus libris; quod non admittimus. Non consentit liber princeps.' Idem.—532 Idem Barthins ex eodem optimo codice profert : exultante corona.—533 Inachii sint hi tibi Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lin-

NOTÆ

ciconiæ, hirundines, coturnices. Plinius lib. x. cap. 23. 'Simili,' ait, 'anseres quoque et olores ratione commeant: sed horum volatus cernitur: liburnicarum more rostrato impetu feruntur, facilius ita findentes aëra, quam si recta fronte impellerent: a tergo sensim dilatante se cuneo porrigitur agmen, largeque impellenti præbetur auræ: colla imponunt præcedentibus: fessos duces ad terga recipiunt.'

527 Focunda clementia] Bene clementia, ob calidam Ægyptii aëris temperiem. Focunda] Irrigat enim Nilus, ut omnes sciunt, Ægyptum, focundusque innatat terræ, 'adeo efficacibus aquis ad generandum alendumque;' ut ait Mela lib. 1. cap. 9. 'ut, præter id quod scatet piscibus, glebis etiam infundat animas, ex ipsaque humo vitalia effiogat. Hoc eo manifestum est, quod ubi sedavit dilluvia, ac se sibi reddidit, per humentes campos quædam bondum perfecta animalia, sed cum primum accipientia spiritum, et ex parte jam formata, ex parte adhuc terrea visnntur.' *Refert*] In Ægyptum supple, ob clementiam aëris. *Placidi Nili*] Nilus celeberrimus ille fluvius Ægypti. *Placidi*] Quia nbi rait e Catadupis, tunc lenis et confractis aquis, domitaque violentia, aliquid et spatio fessus Ægyptum interfluit, donec septem faucibus in Ægyptium mare se evomat.

528 Fixerunt cursus] Supple Cycni. Hac rere in imagine Thebas] Finge hos Cycnos repræsentare Thebanos. Et causam reddit, cur pro Thebis accipi debeant Cycni, quia ut Thebani muris, sic gyro illi se vallabant.

531 Ordine fulco] Aquilæ enim fulvæ sunt.

532 Armigeros summi Jovis] Aquilas. Aquilæ enim fulmen Jovis ferre dicuntur. Vide supra vs. 506.

Invasere globum nivei gregis, uncaque pandunt535Cædibus ora novis, et strictis unguibus instant.535Cernis inexperto rorantes sanguine ventos,540Et plumis stillare diem ? quam sæva repente540Victores agitat leto Jovis ira sinistri !540Majorum volucrum teneræ deponitis alæ.540Hic hosti implicitus pariter ruit, hunc fuga retro540Volvit agens sociæ linquentem fata catervæ.540

candidi gregis, et aperiunt curva rostra ad novam stragem, et imminent eductis unguibus. Aspicis ventos manantes insolito cruore, et aërem rorantem plumis? Quam subito crudelis ira contrarii Jovis interficit victores. Hic altum subiens combustus est repentino solis igne, et depressit spiritus. Molles penne hunc destituitis insistentem vestigiis majorum avium. Hic inimico connertus una cadit. Hic terga vertit, deserens perenutes comites. Hic moritur procella involutus. Hic oc-

denbrog. Cruc. Grasser. et Gevart. sunt hi tibi uterque Behot. omnes Barthiani, Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—536 'Mihi verior obvenit optimi libri lectio, confirmata etiam Behotianorum alicui, inexpleto.' Barth. Hoc pro v. l. in margine exhibet Behot. 1. et probat Gronovins.—538 Jovis ora alter Behot.—539 Hic excelsa potens in eodem codice.—540 Summissique animas Das. Pro vestigia Barthius

NOTÆ

533 Inachii reges] Argivi duces, seu duces Argivi exercitus : erant enim septem.

534 Invasere] Armigeri Jovis scilicet. Nivei gregis] Cycnorum, qui candidi sunt.

536 Inexperto] Alii 'novo,' alii 'indiscreto,' 'incerto' Codices inter versus interpretantur; sed Gronovius accedit nonnullis, qui habent *inexpleto*, id est, plurimo, abundanti. Ut Theb. VIII. 'Ille ego inexpletis solus qui cædibus hausi Quinquaginta animas.'

537 Et plumis stillare diem] Quia vulsæ in congressu plumæ, mixtæ sanguine ex aëre cadunt.

538 Victores] Aquilas.

539 Hic excelsa petens subita face

solis inarsit, Summisitque animos] Hæc de Capaneo intelligenda sunt, qui, conscensis muris Thebarum, fulmine percussus periit.

540 Illum vestigia adortum Majorum volucrum teneræ deponitis alæ] Designat Parthenopæum, qui puer ad hanc expeditionem Thebanam profectus est, et primis militiæ rudimentis extinctus.

542 Hic kosti implicitus pariter ruit] Intelligit Polynicem, qui singulari certamine pugnans cum fratre, una periit, et cecidit. Hunc fuga Volvit, drc.] Adrastum innuit, qui solus e ducibus Argivis fuga sibi consuluit.

544 Hic nimbo glomeratus obit] Designat Hippomedontem, qui obrutus Ismeni aquis extinctus est. Hic præ-

Pascitur immoriens: spargit cava nubila sanguis. Quid furtim lacrymas? illum, venerande Melampu, Qui cadit, agnosco. Trepidos sic mole futuri. Cunctaque jam rerum certa sub imagine passos. Terror habet vates: piget irrupisse volantum Concilia, et cœlo mentem insertasse vetanti. 550 Auditique odere Deos: unde iste per orbem Primus venturi miseris animantibus æger Crevit amor? Divumne feras hoc munus; an ipsi Gens avida, et parto non unquam stare quieti ? Eruimus quæ prima dies, ubi terminus ævi,

cumbens viva volucri vescitur. Cruor inficit tenues nubes. Quid clam ploras? Melampu reverende, agnosco illum, qui labitur. Sic pavor invadit augures trementes sub pondere venturi, et jam passos omnes eventus in vera specie. Dolent penetrasse in cætus avium, et animo cælestia investigasse, mortalibus prohibita, et exauditi Deos aversantur. Unde hæc anxia cupido futuri cognoscendi per orbem primum invasit miseros homines? Anne hoc donum Divis attribuas. An nos ipsi, gens curiosa, nec his, quæ habemus, acquiescimus? Elicimus quis sit genitalis dies,

malit fastigia .- 545 Pascitur hic moriens unus Behot.- 546 Melampe in eodem codice.-547 Dan. et unus Behot. more futuri ; Venett. morte futura ; alii codd. Barthiani: morte futura ; sic quoque Lipsian.-549 'In optimo libro legitar irripuisse, errore puto librarii.' Barth.-550 Lipsian. Lang. Laur. Buslid. et ed. Plant. incertasse, ut voluit Joannes Barclaius; insertasse Dan. Put. Petav. uterque Behot. omnes Barthiani, Taurin. Petrens. Exc. Cantab. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et recentt .-551 Put. unde iste.-554 Lipsian. et porto; unde Bernartius libenter fecerit :

NOTÆ

pete viva Pascitur immoriens] Tydeus moriens mandit caput Menalippi, qui illum letaliter vulneraverat. Hæc omnia sequentibus libris fuse describentur.

546 Quid furtim lacrymas] Amphiaraus furtim lacrymantem Melampum animadvertit : agnoverat enim Melampus casu cycni, portendi etiam exitium Amphiarao, qui unus erat. e septem ducibus Argivis. Igitur dicit ei Amphiaraus, se proprium etiam exitium cadente cycno agnovisse : Amphiaraus enim in hoc bello terra dehiscente absorptus fuit.

549 Terror habet vates] Id est, eodem terrore correpti sunt vates, ac sic perpessi fuissent, quæ viderant. Piget, &c.] Id evenit iis, qui summa cupidine cognoscendi res futuras tenentur, quique, ubi sibi infausta portendi atque impendere agnoverint, tunc tristitia corripiuntur, suamque curiositatem incusant.

551 Auditique odere Deos] Anguria petierant a Diis, sed quia ex his sibi mala imminere cognoscunt, Deos male aversantur, cum potius deberent seipsos culpare, quod tam curiosi fuissent. Unde iste per orbem, &c.] Invehitur Poëta in has curiosas artes, et cupiditatem cognoscendi res futuras.

555 Ernimus quæ prima dies] Per

Digitized by Google

836

545

Quid bonus ille Deum genitor, quid ferrea Clotho Cogitet : hinc fibræ, et volucrum per nubila sermo Astrorumque vices, numerataque semita Lunæ, Thessalicumque nefas. At non prior aureus ille Sanguis avum, scopulisque satæ vel robore gentes 560

quis finis vitæ, quid bonus ille pater Deorum, quid rigida Clotho neverit : hine proveniunt extorum inspectio, et garritus avium in nubibus, et conversiones siderum, et lunæ circuitus ascripti numeris, et flagitium Thessalicum. At nec majores nostri, qui aureo seculo vizerunt, aut populi orti ez lepidibus et arboribus, hoc

et portu. 556 Deum statuat quid unus Behot. quod e gloss. irrepsisse putat Behottius. 558 Dan. Put. Petav. nterque Behot. Lindenbrog. et Cruc. semina luno; Laur. Lang. Lipsian. Buslid. optimæ Barthi membrauæ, Petrens. Exc. Cautab. Taurin. alii, cum edd. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. 559 Ac non Aldd. Colin. Gryph. et Basil. At non ex suis membranis restituit Bernartius; hoc habent Dan. Put. Petav. uterque Behot. omnes Bar-

NOTÆ

primam diem Lactantius intelligit natalem mundi. Ubi terminus ævi] Et per terminum ævi, ejusdem finem. Ego vero credo per primum diem intelligendum primum diem nostræ vitæ, ex quo totins vitæ nostræ series dependet. Plurimum enim interest sub qua dispositione cœli nascamur : hinc miserrimam aliis, hinc felicissimam vitam, hinc calamitates, hinc honores, moresque cujusque nostrum præsignificari, ut volunt vani astrologi. Et per terminum ævi, ejnsdem nostræ vitæ finem. Cum enim valde vitam amamus, summo desiderio tenemur cognoscendi, an longa aut brevis sit futura. Nam scire natalem diem mundi, ejusque finem, nihil ad nos, aut parum, attinet.

556 Genitor] Jupiter. Ferrea Clotho] Clotho una ex Parcis. Ferrea] Quia dura et inexorabilis.

557 Hinc fibræ, &c.] Hinc, inquit, procedunt disciplinæ illæ vanissimæ, aruspicina, auguralis scientia, astrologia, et magia, quæ singulis et propriis notis designantur. Fibræ] Aruspicina, marornonía Græcis. Volucrum per nubila sermo] Auguria designat, quia garritu et volatu avium auguria capiebantur, ut jam diximus.

558 Astrorumque vices, numerataque semita Lunæ] Astrologiam intelligit, cujus est observare motus cœlestes, ac certis numeris alligare, seu astringere cursus astrorum, et planetarum, quo facilius supputentur, ac inveniantur.

559 Thessalicumque nefas] Magiam intelligit infamem. Nam duplex; altera infamis, et quæ non exercetur nisi ope dæmonum; altera, quæ nihil aliud est, quam perfectissima omninum rerum quæ sunt in natura, virtutumque earum ac facultatum cognitio, cujus ope, applicando activa passivis, mira opera efficiuntur. Thessalicum] Quia Thessalæ mulieres multum scelestæ illæ magiæ deditæ erant. Sic supra magiam 'gentile nefas Thessalæ' vocat. Aureus ille Sanguis avum] Id est, majorea, qui sæculo aureo vivebant.

560 Scopulisque sata vel robors gentes] Veteres credebant, extinctis di-

Mentibus hoc ausæ. Sylvas amor unus, humumque Edomuisse manu: quid crastina volveret ætas Scire nefas homini. Nos pravum ac debile vulgus Scrutati penitus Superos: hinc pallor et iræ, Hinc scelus, insidiæque, et nulla modestia voti. Ergo manu vittas, damnataque vertice serta Deripit, abjectaque inhonorus fronde sacerdos

ausi sunt animis agitare. Erat illis cura unica colendi nemora, et terram. Non licebat homini cognoscere, quid esset cras futurum. Nos, perversum ac fluxum vulgus, penitus in Deorum secreta inquirimus. Hinc pallor iræque: hinc flagitia et frandes, et nullus pudor votorum. Antistes igitur manu avulsit vittas e capite, et invisas coronas, abjectoque ramo indecorus, descendit de monte odioso. Jam

thiani, Taurin. Exc. Cantab. Petrens. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—561 Mentibus his usæ Put. hæc ausæ Venett. Lipsian. Lang. Laur. et Buslid.—563 Dan. et flebile; optimæ Barthii membranæ, et omnes Gronov. ac flebile; unus Behot. et debile.—564 Scrutamur Dan. Petav. Laug. Laur. Buslid. uterque Behot. omnes Barthiani. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Grasser, et Gevart. Scrutati omnes codd. Gronovii, Exc. Cantab. Petrens. et Taurin. cum edd. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Ita quoque ex codd. suis legit ' Deripit scribendum cum optimo libro; monuitque pridem in Indice Lucretiano Gifanius.' Barth. Ita quoque Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Diripit habent Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. uterque Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Grasser, et Gevart. fronte sacerdos Lang. Laur. Buslid. Aldd. Colin. et Gryph. fronde sacerdos Lipsian. Dan. Put. Petav. uterque Behot. ceteri,

NOTÆ

'luvio hominibus, reparatum postea humanum genus, lapidibus ac arboribus in homines mutatis. Vide et Theb. IV. 276. et sequentibus. Virg. 'Gensque virum truncis et duro robore nata.'

562 Quid crastina volveret ætas Scire nefas homini] Horatius I. Od. 9. 'Quid sit futurum cras, fuge quærere.' Cruceo nefas hic pro 'impossibili,' ut apud Horatium, qui apposite ad mentem Statii canit, I. Od. 2. 'Tu ne quæsieris (scire nefas) quem mihi quem tibi Finem Dii dederint.' Et lib. IV. 'Durum, sed levius fit patientia, Quicquid corrigere est nefas.' Velleius lib. 11. de Pompeio : ' Nefas hunc vincere.'

563 Ac debile] Gronovius legit flebile.

564 Scrutati] Habent priores editiones scrutamur. Gronovius vero se ubique invenisse ait : flebile vulgus, Scrutati penitus Superos : hinc pallor, &c.] Recenset Poëta mala, quæ ex iis vanis artibus proveniunt.

565 Et nulla modestia voti] Quia semper optamus illicita.

566 Vittas] Vide supra.

567 Sacerdos] Amphiaraus.

888

THEBAIDOS LIB. HI.

Inviso de monte redit. Jam bella tubæque Cominus, absentesque fremunt sub pectore Thebæ. Ille nec aspectum vulgi, nec fida tyranni 570 Colloquia, aut cœtus procerum perferre, sed atra Sede tegi, et Superum clausus negat acta fateri. Te pudor et curæ retinent per rura, Melampu. Bisseno premit ora die, populumque ducesque Extrahit incertis. Et jam suprema Tonantis 575 Jussa fremunt, agrosque viris, annosaque vastant Oppida: bellipotens præ se Deus agmina passim Mille rapit : liquere domos, dilectaque læti Connubia, et primo plorantes limine natos. 580 Tantus in attonitos cecidit Deus: arma paternis

prælia ante oculos, jam in auribus buccinæ, et absentes Thebæ tumultuentur in cjus animo. Ille Amphiaraus non potuit sustinere conspectum plebis, nec amices regis sermones, aut optimatium conventus; sed clausus et tectus in obseura domo, recusat Deorum arcana detegere. Melampu, verecundia et ars medica rure te morantur. Amphiaraus obmutuit per duodecim dies, et populum ac duces suspenses tenet. Et jam summa Jovis mandata tumultuentur, et exchariunt incolis compos, et antiquas urbes. Deus belli agit passim ante se mille copias. Cum gaudio deserunt ædes et caras uxores, et biberos flentes in primis foribus: tanta vi numen

NOTÆ

568 Inviso] Ut in quo tot mala Argivis ducibus sibique impendere auguriis cognoverat.

569 Absentesque fromunt sub pectore Thebe] Amphiaraus, ut vates, jam ut præsentia sensit, quæ futura erant; vel, timore obratus, Thebas jam sibi bellum facere arbitratur.

570 Tyranni] Adrasti. ' Tyrannus' antiquitas in bonam partom sumebatur. 578 Curve] Ars medica : medicus enim erat etiam Melampus.

677 Bellipotens Deus] Mars. Vide supra.

579 Connubis] Pro conjugibas; sic præsidia, pro militibus præsidiariis, spectacula pro spectatoribus, et similia passim apud auctores.

580 Deus] Mars. Arma paternis Postibus] Veteres enim arma postibus affigebant.

Postibus, et fixos Superum ad penetralia currus Vellere amor: tunc fessa putri rubigine tela, Horrentesque situ gladios in sæva recurvant Vulnera, et attrito cogunt juvenescere saxo. Hi teretes galeas, magnorumque ærea suta Thoracum, et tunicas chalybum squalore crepantes Pectoribus tentare, alii Gortynia lentant

invasit consternatos. Juvat deripere arma e paternis postibus, et currus fixos ad adyta Deorum. Tunc tela poliunt semesa fæda rubigine, et enses squalore hærentes reflectunt in sævas plagas, et faciunt in aciem ardescere attrita cole. Hi explorant leves cassides, et aptant pectoribus ingentes loricas æreis filis textas, et crepantes ferreas tunicas, illuvie corruptas: ali flectunt Cretenses arcus. Jam falces, et

codd. Barthiani ; Tantus inattonitos in uno manuscripto.—582 In optimo Barthii cod. fissa putri, quod ille probat. Wakef. in Sylv. Crit. P. v. p. 162. scribit: 'Olim conjeceram esa; sed male; nec Barthius felicior est.' Ita vero longe antea conjectabat Jortinus in Obss. Misc. Tom. 1.—583 Harentesque Exc. Cantab. et optimi codd. Gronovii ; Horrentesque Petrens. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et edd. omnes. Pro recurvant Jortinus nostras malit, recudunt ; Barthius vero ex optimis membranis scribi jubet, repurgant.—584 In iisdem membranis : et a trito.—586 Pro squalore eædem membranæ exhibent, scalore.—587 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. aliis Cortynia lentant ; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. unus Behot. Put.

NOTÆ

581 Fixos Superum ad penetralia currus] Currus hostium scilicet, quos in templis Deorum affigere mos erat, ut et arma hostibus erepta suspendebant e tholis.

840

583 Horrentesque situ] Legit Gronovius Harentes ex optimis et plurimis Mss. Nec dubitandum, quin verum sit. Intelligit enim, præ rubigine non posse e vaginis educi. Gladios in sava recuroant Vulnera] ' Scimitarras' vocant hos gladios.

585 Ærea suta Thoracum] Quia æreis filis ferreisque thoraces texebantur. Vide Lipsium in Polybium.

586 Et tunicas chalybum] Chalybs genus ferri durissimi et perfectioris : Gallice acier. Nomen habet a Chalybe fluvio Hispaniæ, cujus temperamento ferrum acrius redditur, ut haet Justinus lib. xLIV. Tradit Plutarchus lib. de Garrulitate, ferrum a

Cantabris terræ infodi, ut fiat chalybs. Verbum hoc chalybs significat metallum, flavium, et populos. Nam sunt Chalybes Hispaniæ populi, nomen sortiti a fluvio illo, quorum mentionem facit Justinus loco laudato. Sunt et alii populi etiam Chalybes dicti Ponti accolæ juxta Thermodontem, qui primi ferrum e terra eruisse ac elaborasse dicuntur. Valerius Flaccus Argonaut. l. v. 'Pervigil auditur Chalybum labor, arma fatigant Ruricolæ, Gradive, tui, sonat illa creatrix Prima manus belli terras crudelis in omnes. Nam prius ignoti quam dura cubilia ferri Eruerint, ensesque darent, odia ægra sine armis Errabant, iræque inopes, et segnis Erinnys.'

587 Gortynia] Cretensia, a Gortyna urbe Cretæ insulæ, quam præterlabitur amnis Lenæus, in qua fiebant

585

Digitized by Google

Cornua : jam falces avidis et aratra caminis,
Rastraque, et incurvi sævum rubuere ligones.
Cædere nec validas sanctis e stirpibus hastas,
Nec pudor emerito clypeum vestisse juvenco.590Irrupere Argos, mœstique ad limina regis
Bella animis, bella ore fremunt: it clamor ad auras,
Quantus Tyrrheni gemitus salis, aut ubi tentat
Enceladus mutare latus : procul igneus antris595

aratra, rostraque, ac adunci ligones crudeliter rubuerunt in ardentibus fornacibus. Nec erubescunt amputare fortes hastas e sacris lucis, et tegere scutum corio emeriti bovis. Accurrerunt Argos, et ad fores tristis regis bellum animis, et voce intonant. Tantus clamor fertur in aërem, quantus est strepitus maris Tyrrheni, aut cum Enceladus nititur latus vertere. Flammeus mons immugit longe in cavernis:

Petav. alii, cum Plant. Lindenbrog. Cruc. Grasser. et Gevart. alii Cortynia lentant; alter Behot. alii Cortynia tentant; Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. alii Gortynia lentant. 588 Spicula pro Cornwa in uno Barth. 596 Optimæ Barthii membranæ: versare latus; in nounullis scriptis Heinsii: motare latus; omnes vero Behot. et Bernartii, Dan. Put. Petav. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog, Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. mutare latus. ' Sane ' mutare latus' bene dicitur; et docuit satis illud Heins. eum aliis. Ad Callim. Hymn. in Del. 143. frustra provocant; nam els érépre Beagins érepublica usvyárous potest esse et motat (movet se) et

NOTÆ

optimi arcus. Quin et Cretenses sagittandi peritissimi.

589 Rubuere] Ferrum enim ardens -rubescit.

590 Sacris e stirpibus] Id est, e sacris lucis. Luci autem erant sylvæ consecratæ Diis, aut heroibus. Hos ferro violare nefas erat: quemadmodum et cetera loca omnia Diis sacra, substructionibus, aut alio usu profano polluere, grande piaculum erat.

591 Nec pudor emerito clypeum vestisse juvenco] Rationem affert Plinius lib. v111. cap. 45. 'Socium,' ait, 'enim laboris agrique culturæ habemus loc animal, tantæ apud priores curæ, ut sit inter exempla damnatus a populo Romano, die dicta, qui concubino procaci rure omasum edisse se negante, occiderat bovem, actusque in exilium, tanquam colono suo interemto.' Vel ut quos occidere non liceret, nisi ad placandos Deos, Hinc 'victimæ opimæ,' ait idem ibidem, et 'lautissima Deorum placatio.'

592 Regis] Adrasti.

594 Tyrrheni salis] Intelligit mare Tuscum, et Inferum, ad discrimen Superi, seu Adriatici. Tyrrheni] Quia Tyrrheni, qui et Tusci, hanc Italize oram olim insederunt, eamque Tyrrheniam, seu Tusciam de suo nomine nuncupaverunt. Salis] Mare 'sal' dicitur, quia salsum est, et ex ejus aqua sal elicitur.

595 Enceladus mutare latus] Enceladus gigas ferocissimus a Jove fulmine percussus, cui Siciliam insulam, montemque Ætnam impositum fabulantur Poëtæ, et tunc hanc insulam concuti, cum latus mutare vult. Virg.

Mons tonat: exundant apices, fluctusque Pelerus Contrahit, et sperat tellus abrupta reverti.

erumpunt ignes et Pelorus coarctat undas, et Sicilia sperat rursus jungi Italiæ,

mutat. Sed motat pro movet agnoscit codicum pars, etiam apud Pierium, et defendit Servins, cum viris doctis; videantur Cerda, et ante eum Guellius; possitque id tanquam exquisitius præferri, nisi perpetus et temeraria harum vocum in libris occurreret permutatio. Apud Statium III. Theb. 595. nulla varietas occurrit, nisi quod unus versare legit.' Ita scribit Heynius ad Virg.

NOTÆ

Æn. 111. ' Fama est Enceladi semustum fulmine corpus Urgeri mole hac ; ingentemque insuper Ætnam Impositam ruptis flammarum expirare caminis; Et fessum quoties mutat latus, intremere omnem Murmure Trinacriam, et cœlum subtexere fumo.' Igneus antris Mons tonat] Mons igneus, Ætna. Tonat] Ob internos fremitus et strepitus ingentes qui exaudiuntur, antequam mons eructet, et emittat flammas et ignes. Solinus cap. 5. 'In Ætnæ vertice hiatus duo sunt, crateres nominati, per ques eructatus erumpit vapor, præmisso prius fremitu, qui per æstuantes cavernarum latebras longo mugitu intra terræ viscera din volvitur, nec ante flammarum globos attollit, quam interni strepitus antecedant. Mirum hoc est, nec illud minus, quod in illa ferventis pervicacia naturæ mixtas ignibus nives præfert, et licet vastis exudet incendiis, apicis canitie perpetua brumalem detinet faciem. Itaque in atroque violentia, nec calor frigore minuitur, nec frigus calore dissolvitur.' Et Virgilius Æn. 111. 'Horrificis juxta tonat Ætna ruinis : Interdumque atram prorumpit ad æthera nubem, Turbine fumantem piceo, et candente favilla: Attollitque globos flammarum, et sidera lambit : Interdum scopulos, avulsaque viscera montis Erigit eructans, liquefactaque saxa sub auras Cum gemitu glomerat, fun-

doque exæstuat imo.' Ad quem locum Servius : 'Sunt terræ,' ait, ' desudantes sulfur, ut pæne totus tractus Campaniæ, ubi est Vesuvius et Gaurus montes: quod indicat odor aquarum calentium. Item novimus ex aquæ motu creari ventum. Esse etiam concavas terras constat: et ab ea parte, qua Eurus vel Africus flant, habere speluncas et plenas sulfaris, et usque ad mare deductas. Hæ spelancæ, recipientes in se fluctus, ventum creant : qui agitatus ig-Elegantissinem gigan mam autem habes un montis descriptionem apud Petrum Pembum. Vide et Justinum initio lib. 17. Cluverii Siciliam lib. I. cap. 8. Plin lib. 111. cap. 12.

596 Pelorus] Promontorium Sici³ liæ ad Septemtrionem spectans, et ab Italia mille quingentis passibus distans. Et Sicilia Græcis ideo Trinacria dicitur, quod tria promontoria, quæ-Græci äxpa vocant, in mare videtur extendere, Pachynum quod in Peloponnesum vertit, Lilybæum, quod Africam spectat, Pelorus, quod in Tyrrhenum mare protenditur.

597 Contrahie] Ob motum scilicet et agitationem insulæ. Tellus abrupta] Sicilia, quam Italiæ quondam adhæsisse persuasum habebant veteres, ab eaque velut a corpore, majore impetu Superi maris, quod tota undarum mole illuc fertur, fuisse divulsem, atque abraptam. Siciliam eti-

Digitized by Google

Atque hic ingenti Capaneus Mavortis amore Excitus, et longam pridem indignantia pacem Corda tumens (huic ampla quidem de sanguine prisco 600 Nobilitas: sed enim ipse manu prægressus avorum Facta, diu tuto Superum contemtor, et æqui

à qua abscissa fuerat. Atque hic Cepaneus flagrans immani belli cupidine, et inflatus corde dudum aversante longum otium (huic sane crant splendidi natales de genere antiquo, sed ipse quoque factis superaverat gesta majorum, impune diu Des-

Æn. 111. 581.-601 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behet. Dan. Put. Petav. Venett. 3. 4. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Veen. et Delph. progressus. 'Ita habent optimme etiam membranæ; cum glossa insuper: 'progressus] Antecedens.' Insolentior et rarior est usus verbi. Nec tamen loco isto movendus, cum exempla non desint prorsus. Claudian. I. Eutrop. 419. 'Militia Eunuchi nunquam progressa cubile.' Sic enim constanter ibi optimi codd. nec mutandum quicquam.' Barth. Dan. Heinsius vero ex codd. Medic. Vat. et Palat. locum Claudiani legit ita: 'nunquam transgressa cubile.' Petrens. Taurin. et Burm. cum edd. Gevart. et Barth. progressa; sic quoque conjectabat Bernartius, et in Erratis correxit Gronovius.-602 Facta dis unus Behot.

NOTÆ

am a continenti fuisse direptam testatur Virgilius his versibus Æn. 111. ' Hæc loca vi quondam, et vasta convulsa ruina, Tantum ævi longinqua valet mutare vetustas! Dissiluisse ferunt, cum protinus utraque tellus Una foret; venit medio vi pontus, et andis Hesperium Siculo latus abscidit, arvaque et urbes Littore diductas angusto interluit æstu.' Eadem scribunt inter Poëtas Silius Italicus lib. XIV. Ovidius Met. XV. Valerius Flaccus Argon. 1. Claudianus de Raptu Proserpinæ lib. 1. inter Scriptores Pomponius Mela lib. II. cap. 27. Plinius lib. 11. cap. 8. Solinus cap. 8. Eustathius ad Dionysium, Strabo lib. 11. Diodorus Siculus lib. 1v. et novissime in sua Siciliæ descriptions Fasellus. Verum tradit Diodorus Hesiodam Poëtam contrarium statuisse, et Cluverius loco citato hoc nullo modo verisimile esse affirmat, cum tot per orbem terrarum magnæ juxta atque parvæ conspiciantur Peninsulæ, quarum Isthmi, licet sint angustissimi, tamen neque allatrantis utrimque maris, neque terræ aliquo motu, neque diluvii aquis unquam in insulam converti potuerunt.

598 Capaneus] Unus e ducibus Argivis.

600 Huic empla quidem de sanguine prisco Nobilitas] Capaneus enim originem trabobat a regibus Argivis, et Sthenelus ejus filius Argorum regnum tonuit.

602 Diu tuto Superum contentor] Nam 'anais,' ut habet Noster lib. v. 'Sera quidem manet ira tamen.' Et alibi: 'Movet et cœlestia quondam Corda dolor, lenteque irrepunt agmine penæ.' Et etiam ibidem: 'Nec ratis illa solo, sod Divam sera per æquor Jastitia, et pennæ scelerum adventare videntur.'

Impatiens, largusque animæ, modo suaserit ira),
Unus ut e sylvis Pholoës habitator opacæ,
Inter et Ætnæos æquus consurgere fratres,605Ante fores, ubi turba ducum, vulgique frementis,
Amphiaraë, tuas, Quæ tanta ignavia, clamat,
Inachidæ ? vosque o socio de sanguine Achivi
Unius (heu pudeat) plebeia ad limina civis,
Tot ferro accinctæ gentes, animisque paratæ,
Pendemus ? non si ipse cavo sub vertice Cyrrhæ,
Quisquis is est timidis, famæque ita visus, Apollo
Mugiat, insano penitus seclusus in antro,

rum spretor, et intolerans æqui, et vitæ prodigus si ira impulerit,) poterat censeri unus ex incolis nemorum obscuræ Pholoës, et æquari fratribus Ætnæis. Vociferatur ante portam tuam, Amphiaraë, ubi agmen erat optimatium, et tumultuantis plebis: Quæ tanta animi abjectio, Inachidæ? Vosque, Achivi, quibus nobiscum idem genus, hæremus ad plebeium ostium unius civis, tot populi (heu pudeat) ferro armati, et animis parati? Licet ipse Apollo (quoquomodo eum meticulosi considerent, et fama jactet) fremeret sub cavo Cyrrhæ cacumine, penitus seclusus in

Divum contentor alter Behot.--605 'Melior ordo in lectione libri optimi : Æquus et Ætnæos inter consurgere fratres.' Barth.--608 Behot. 1. vulgique trementis.--608 In eodem codice : vos o socii.--609 Phæbeia ad limina optimæ Barthii membranæ, Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Grasser. et Gevart. plebeia ad limina unus codex Barthii, Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Petrens. Taurin. Burm. uterque Behot. Venett. Rom. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.--612 In optimis Barthii membranis : famæque ita divus Apollo ; quod ille probat.--613 'In

NOTÆ

603 Larguaque anima si suascrit ira] Ira enim fortibus est quasi stimulus additus ingenitæ fortitudini, quo promtius ruunt in pericula. Peripatetici iracundiam cotem fortitudinis esse dicebant. Quam sententiam refellit Cicero Tusc. Quæst. lib. Iv.

604 Unus ut e sylvis Pholoës habitator opacæ Inter et Ætnæos æquus consurgere fraires] Mens: Capaneus ea erat corporis statura, ac proceritate, nt posset censeri unus ex habitatoribus opacæ Pholoës, id est, e Centauris, qui habitabant Pholoën montem Arcadiæ, et æqualis erat Ætnæis fratribus, id est, Cyclopibus, qui sedes in Ætna habuisse dicuntur : unde Ætnæi vocantur. Fratres] Quia erant Neptuni et Amphitrites filii. Virgilius Æneid. 111. 'Ætnæos fratres cœlo capita alta ferentes.'

608 Inachidæ] Argivi. Achivi] Vide lib. præcedente vs. 169.

609 Plebeia] Et optime ad genium Capanei. Phabeia habent priores editiones.

611 Cavo sub vertice Cyrrkæ] Parnasso, ad cujus radices sita Cyrrha, oraculo Apollinis celebris. Cavo] Parnassus enim habebat Delphis hiatum, ex quo vis fatidica veniebat, et implebat Pythiam.

613 Antro] Seu hiatu Delphico.

Digitized by Google

Expectare queam, dum pallida virgo tremendas Nuntiet ambages. Virtus mihi numen, et ensis, 615 Quem teneo : jamque huc timida cum fraude sacerdos Exeat, aut hodie volucrum quæ tanta potestas Experiar. Lætum fremit, assensuque furentem Implet Achæa manus : tandem prorumpere adactus Œclides, alio curarum agitante tumultu : 620 Non equidem effræno juvenis clamore profani, Dictorumque metu, licet hic insana minetur, Elicior tenebris : alio mihi debita fato Summa dies, vetitumque dari mortalibus armis.

amenti spelunca, non possem opperiri, dum pallens virgo referret formidanda ænigmata. Fortitudo divinitas mea est, et ensis quem gero. Et jam antistes huc prodeat cum pavidis dolis, aut hodie explorado, quæ tanta sit potestas avium. Spirat cædem, et Achiva turba ejus furori applaudit. Tandem Œclei filius prodit coactus, alio æstu solicitudinum eum movente. Non sane e tenebris extrahor immoderatis vocibus impii juvenis, et timore verborum ejus, licet stulte hic nobis mortem intentet. Suprema lux est mihi destinata alia sorte, et prohibitum est me occumbere

allo, non optimo illo, codice stupida lectio extat: gemitus seclusit in antro; quam nihil moramur.' Barth.--616 Unus Behot. jamque hic; optimæ Barthii membranæ: jamque hac.--619 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. prorumpit adactus; optimæ Barth. membranæ, uterque Behot. et omnes Gronovii codd. prorumpere adactus; quod ille reposuit, eumque secuti sunt recentt.--622 In optimo Barthii codice: Ductorumve metu.--629 Quo miseri

NOTÆ

614 Pallida virgo] Diodorus Siculue lib. XVI. refert Delphis vaticinandi munus virgini primo delegatum, quam et $\pi \rho o \phi \hat{\eta} \tau w$ et $\Pi v \delta (av vocabant:$ deinde quinquagenariam fœminam sacerdotem constitutam. Pallida] Quia cum numine implebatur, incipiebat valde agitari, qua violenta agitatione debilitabantur vires Pythiæ, sanguine e vultu et extremis partibus ad cor se recipiente ad illud corroborandum contra vim et impetum Dei ingruentis et urgentis : unde pallor in vultu.

615 Virtus mihi numen et ensis quem teneo] Alludit ad Gigantum immanitatem, quorum nonnulli, ut constat ex Homero et Poëtis, per hastam tanquam numen jurabant, eamque obnoxiis, et hospitibus adorandam obtrudebant. Idem de Scythis refert Herodotus eos acinacem adorasse. Æque impii sunt Mezentius et Turnus Virgiliani, Polynices Enripidis, Ajax Sophoclis.

616 Fraude] Alii codices : Fronde.

619 Achæa manus] Supra: 'Vosque o socio de sanguine Achivi.'

620 Œclides] Amphiaraus, Œclei filius.

621 Juvenis] Capanei.

622 Licet hic insana minetur] Videtur Capaneus mortem Amphiarao intentasse, nisi exiret domo, ac proferret auguria.

623 Alio mihi debita fato, vetitumque dari mortalibus armis] Præviderat enim Amphiaraus, se non manu ho-

625 Sed me vester amor, nimiusque arcana profari Phœbus agit : vobis ventura, atque omne, quod ultra est, Pandere mœstus eo : nam te, vesane, moneri Ante nefas, unique silet tibi noster Apollo. Quo miseri, Fatis Superisque obstantibus, arma, Quo rapitis? quæ vos Furiarum verbera cæcos 630 Exagitant? adeone animarum tædet? et Argos Exosi? nil dulce domi? nulla omina curæ? Quid me Persei secreta ad culmina montis Ire gradu trepido superosque irrumpere cœtus Egistis? potui pariter nescire, quis armis 635 Casus, et atra dies, quæ fati exordia cunctis, Quæ mihi: consulti testor penetralia mundi,

humano ferro. Sed mea erga vos caritas, et Apollo, quo repleor, adigit me occulta detegere. Tristis dicturus sum, quæ vobis post hoc tempus sunt eventura. Nam, o stulte, non licet te tuam sortem ante tempus doceri, et Apollo noster tibi soli obmutescit. Quo infortunati, quo arma capitis, Diis Fatisque repugnantibus? Quæ vos excæcatos Eumenidum flagella exstimulant? tantumne fastidium vitæ? et Argorum odium? nihil carum domi? præsagia non vos solicitudine afficiunt? Quid ne compulistis superare pavido gressu arcanum verticem montis Persei, et ingredi in concilium Deorum? potui similiter ignorare, quis foret eventus belli, et quæ dies funesta, quid fata decernerent vobis omnibus, quid mihi. Juro per adyta

Superum fatis obstantibus in iisdem membranis; in aliis Barthianis: fatis superis obstantibus; sed ille vulgatam lectionem magis probat.—634 Idem liber optimus: Superumque irrumpere cætus.—635 In eodem: potui pariter potui nescire.—636 Unus Behot. quæ fati discordia; optimæ Barthii membranæ: quæ prima exordia fatis; Lang. Laur. et Lipsian. quæ prima exordia cunctis; unde Bernartius conj. quæ priva exordia cunctis; Dan. Put. Petav. Buslid.

NOTÆ

minum, ferrove, sed hiatu terræ periturum.

626 Omne quod ultra est] Omne scilicet faturum, quod ultra est hoc præsens tempus.

629 Superis obstantibus] Per exta victimarum, et auguria.

633 Persei montis] Apesantis supra, quem Perseium vocat ob rationem a nobis hoc loco allatam, vel quia Perseus ex hoc monte se libravit ad expeditionem Gorgonis. 634 Trepido] Jam enim illis 'maculosa bidentum Exta' negarant, iramque Deorum portenderant. Trepido igitur, quia nihil boni sperabant ex auguriis. Superosque irrumpere catus] Supra: 'Piget irrupisse volantum Concilia, et cœlo mentem insertasse vetanti.'

623 Atra dies] Id est, ultima.

637 Consulti testor penetralia mundi] Supra: 'Et immensi fruitur caligine mundi.'

Et volucrum affatus, et te, Thymbræe, vocanti Non alias tam sæve mihi, quæ signa futuri Pertulerim. Vidi ingentis portenta ruinæ : 640 Vidi hominum, Divumque nefas, hilaremque Megæram, Et Lachesim putri vacuantem sæcula penso. Projicite arma manu. Deus ecce furentibus obstat : Ecce Deus : miseri quid pulchrum sanguine victo Aoniam et diri saturare novalia Cadmi ? 645 Sed quid vana cano ? quid fixos arceo casus ? Ibimus : hic presso gemuit simul ore sacerdos. Illum iterum Capaneus : Tuus o furor, augur, et uni

consulti orbis, per sermones avium, et per te, Thymbræe, qui non alias tam acerbus fuisti miki invocanti, quod non atrociora signa futuri acceperim. Vidi ostenta immanis cladis. Vidi hominum et Deorum scelus, et latam Megaram, ac Lackesim exhaurientem mundum fragili stamine. Dimittite ferrum manu. Ecce Deus, ecce Deus repugnat amentibus. Infelices, quid juvat saturare cæsorum cruore Aoniam, et agros atrocis Cadmi? Sed quid inutilis dico? Quid averto deoretos eventus? Proficiscenur. Hic antistes suspiravit, et simul tacuit. Capaneus rursus illum aggreditur. Tui gratia, o vates, kic furor et hac a te ficta sunt, ut mancas

~~~~~~~

Exc. Cantab. Petrens. Tanrin. et edd. omnes ut in textu. -638 Et volucrum affatus Put. -639 Non alias tam sæva codd. Barthiani, Lang. Laur. Behot. Lipsian. unus Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. et Basil. tam sæve Dan. Put. Petav. alter Behot. et edd. recentt. et sic olim conjecerat Bernartius. -641 In uno codice Barth. pro v. l. divumque metus; et sic clare scribitur in Petrens. -644 'In optimo codice: sanguise vestro; quod mellus arbitror.' Barth. Nic. Heinsius in Advers. lib. 1. cap. 16. hunc locum ita constituit: Deus scoe furentibus obstat, Ecce Deus, miseri: quid pulchrum sanguine juncto Aoniam, et diri saturare novalia Cadmi? -647 In optimo Barthii libro, et utroque Behot. semel orc. -648 'Optimus liber: Jamque iterum Capaneus; quod facit ut magis placeat et hoc, et quod modo indidem produximus. Similia his Capanei dictis contra Amphiaranm Tydeo tribuit

NOTÆ

638 Thymbrae] Apollo, ut jam sæpius diximus.

641 Vidi hominum, Divumqus nefas] Scelera enim veteres partim ascribebant hominibus, partim Fatis, Diisque : unde dicit : Vidi hominum, Divumque nefas. Sic Polynices Theb. x1. 'Nec enim omnis culpa maloram Me penes; et Superi mecum, Parcæque nocentes.' Hilaremque Megaram] Megæra, una ex Furiis. Hilarem] Ob futuras in bello Thebano cædes.

642 Lachesim] Lachesis una e

Parcis. Putri] Quod facile rumpatur.

645 Aoniam] Bacotiam. Diri saturare novalia Cadmi] Id est, agros quos Cadmus sevit dentibus draconis.

647 Ibimus] 'Que fato manent,' inquit Tacitus, 'quamvis significata sint, non mutantur.'

648 Tuus • furor] Non a Diis immissus, ut qui non curant res humanas, ex sententia Capanei. Vide infra.

Ista tibi, ut serves vacuos inglorius Argos : Et tua non unquam Tyrrhenus tempora circum Clangor eat : quid vota virum meliora moraris ? Scilicet ut vanis avibus, natoque, domoque, Et thalamis potiare jacens, sileamus inulti Tydeos egregii perfossum pectus ? et arma Fœderis abrupti ? quod si bella effera Graios Ferre vetas, i Sidonias legatus ad urbes. Hæc pacem tibi serta dabunt. Tua prorsus inani Verba polo causas, abstrusaque semina rerum Eliciunt ? miseret Superum, si carmina curæ,

sine honore in desertis Argis, et nunquam sonus tubæ Tyrrhenæ feriat tuas aures. Quid retardas spem meliorem bellatorum? Scilicet, ut deses fruaris inanibus volucribus, uxore, domoque, ac filio, inulti taceanus confixum pectus eximii Tydei? et insidias, quibus violatum est fædus? Quod si prohibes Argivos dirum bellum inferre, vade orator ad civilates Thebanas. Hæ laurus tibi pacem obtinebunt. Tua dicta prorsus extrahunt e vano cælo causas, et latentia rerum arcana? Miseret

****

Eschylus in Sept. c. Theb.' Barth.—649 Instet uti serves in uno codice Barthii.—650 Et tua nonnunquam Aldd. Colin. Gryph. et Basil. Bernartius ex codd. suis correxit : Et tua non unquam : ita quoque in aliis scriptis cum Venett. Rom. et edd. recentt.—653 Et thalamis potiare tuis unus codex Barthii. —655 Unus Behot. bella aspera.—656 'Libri nostri omnes nil penitus mutant ; at Lactantius legit : I Sidonios legatus ad hostes. Non male.' Barth... 658 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. omnes Barthiani, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. obstrusaque ; que scriptura neutiquam mutanda, ait Barthius.

NOTÆ

649 Ista tibi] Supple, contingant, vel potius a te ficta sunt, ut nos deterreas. Supra enim dicit Capaneus: 'Jamque huc timida cum fraude sacerdos Exeat.'

650 Tyrrhenus clangor] Id est, sonitus tubarum : Tyrrheni enim primi tubas æneas invenerunt.

654 Et arma Fæderis abrupti] Non solum enim in Tydei persona jus gentium violatum, sed etiam fædus quod erat inter Argivos et Thebanos ruptum ac fractum est.

655 Graios] Græcos, quos semper opponit Sidoniis, Tyriisve, seu Thebanis. 656 Sidonias] Thebanas.

657 Serta] Serta seu coronæ, quas Amphiaraus, ut vates, capite gerebat. Intelligit laurum et olivam intextas infulæ. Twa prorsus Verba polo causus, §c.] Hæc ironice proferenda sunt. Deridet enim Capaneus, ut impius et contemtor Deorum, Amphiaraum, qui nimium artem suam venditabat, quasi fata arbitrio suo disponeret, et hac posset intelligere rerum causas.

659 Miseret Superum, si carmina curæ, Humanæque preces] Hoc secundum Epicuræos dicit Poëta: dicit epim Lucretius lib. 1. 'Omnis epim

Humanæque preces : quid inertia pectora terres ?660Primus in orbe Deos fecit timor : et tibi tutoNunc eat iste furor : sed prima ad classica cum jamHostilem Ismenon galeis Dircenque bibemus,
Ne mihi tunc, moneo, lituos atque arma volenti,
Obvius ire pares, ventisque aut alite visa665Bellorum proferre diem : procul hæc tibi mollis
Infula, terrificique aberit dementia Phœbi.
Illic augur ego et mecum quicumque parati660

Deorum, si curant versus, et humanas obsecrationes. Quid consternas imperitos? Metus est qui primus in mundo finxit Deos? Tuus furor maneat nunc impunitus : at cum primum clangent tuber, cun jam haurienus cassidibus inimicum Imenon, et Dircen, tibi suadeo, ne tunc audeas mihi occurrere optanti tubes et ferrum, aut retardare diem pugnæ, prætextu venti, aut aspectæ avis. Ista iners tua infula, et insania Phæbi terrorem incutientis, tibi non proderit. Illic ego vates, et quicum-

*****

Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. abstrusaque.-660 Optimæ Barthii membranæ: quid martia pectora terres? quod ille approbat.-663 Dircenque bibamus Dan. Heinsius ad Claudian. 111. Cons. Honor. 48.-664 Nec miki tunc unus Bchot. Ne mihi te moneo conj. Bernartins.-665 'Optimus liber veritatem denuo asserit: venisque aut alite visa.' Barth. Ita Heinsius, et Meursius in Miscellaneis Criticis ex conjectura. Vide Syllog. Epist. Tom. 1v. p. 640.-667 Uterque Behot. clementia Phaebi; et sic Aldd. Colin. Gryph. et Basil. dementia Phaebi Lang. Laur. Lipsian. Busili. Dan. Put. Petav. omnes Barthiani, alii cum edd. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. Amstel.

NOTÆ

Stat.

per se Divum natura, necesse est, Immortali ævo summa cum pace fruatur, Semota a nostris, rebus se junctaque longe,... Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.'

661 Primus in orbe Deos fecit timor] Sumsit ex Petronio Noster. Et Lucanus: 'Quæ finxere timent.' Sic apud Lactantium Mintanor musicus: 'Deum doloris, quem prima compunctio humaui finxit generis.'

Et tibi tuto Nunc eat iste furor] Supra: 'Tuus o furor augur.'

663 Ismenon] Ismenus fluvius Bœotiæ. Galeis] Galea enim militis poculum. Dircenque] Dirce fons Bœotiæ, ut jam diximus.

665 Ventisque] Ex ventis etiam divinabant.

Delph, et Var. Clas.

660 Procul hæc tibi mollis Infuls, terrificique aberit dementia Phæbi] Subintelligendum, ut te protegere possit, seu non tibi proderit. Sumtum ex Homero II. A. Μη νό τοι ού χραίσμη σκήπτρον και στέμμα θεοΐο. Non utique tibi proderit sceptrum et corona Dei. Ovidius Met. IV. Atlas ad Perseum: 'Huic quoque, Vade procul, ne longe gloria rerum Quas mentiris, ait, longe tibi Jupiter absit.' Et Turnus Æneid. XII. 'Longe illi Dea mater erit.' De infula vide lib. II. 99.

668 Illic augur ego et meeum quicumque parati Insanire manu] Sic Hectori els olards άριστος àμόνεσθαι περί πάτρης, unum optimum auspicium pugnare pro patria. Et Q. Fabius Maximus apud Tullium lib. de Senectute :

3 H

Insanire manu.Rursus fragor intonat ingensHortantum, et vasto subter volat astra tumultu.670Ut rapidus torrens, animos cui verna ministrantFlumina, et exuti concreto frigore colles,Cum vagus in campos frustra prohibentibus exitObjicibus, resonant permixto turbine tecta,Arva, armenta, viri, donec stetit improbus alto675Colle minor, magnoque invenit in aggere ripas.675Hæc alterna ducum nox interfusa diremit.At gemitus Argia viri non amplius æquoCorde ferens, sociumque animo miserata dolorem,680

que mecum parati sunt ad furendum manu. Immensus clamor assentientium iterum personat, et subit sidera ingenti sirepitu. Ut præceps rivus, cui verni fluvi, et liquefactæ nives e collibus suppeditant incrementa, cum errans ruit in agros, obfaculis nequicquam impedientibus : ædes, campi, greges, homines strepunt confuso impetu, donce rapidus sistitur inferior excelso colle, et liltus reperit in ingenti crepidine. Nox superveniens interrupit hanc procerum altercationem. Sed Argia non passa ulterius æquo animo querelas mariti, ac miserata in corde dolorem ejus, sicut erat dudum efferata laniatis crinibus, et habens genas notatas lacrymis, vadebat ad

******

Gronov. Barth. Veen. et Delph. et sic olim F. Modius.—669 Unus Behot. rursum fragor.—671 'Stolida omniuo locutio, quam nollem meam: nec poterat bono animo excusare quispiam. Melins quod alibi 'torrentem,' sive 'amnem respirare' dixit.' Barth.—672 'In optimo codice est Flamina, quæ utique vera scriptura est, agnoscente etiam Lutatio et Scholiis priscis.' Idem. —677 Dicta alterna ducum conj. Barthius.—679 Unus Behot. animo solata dolorem.—680 Sic erat laceris pridem Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. nonnulli Barthiani, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Sic erat pridem laceris optimæ Barthii membranæ, Petrens. Taurin, Amstel. Gronov. Barth. Veen.

NOTÆ

' Is cum augur esset, dicere ausus est optimis auspiciis ea geri, quæ pro reipublicæ salute fierent: quæ contra Remp. ferrentur, contra auspicia fieri.'

671 Verna Flumina [Flamina] Favonii : nam flatu Favonii solutæ nives augent fluvios. Quidam codices Flumina habent.

672 Concreto frigore] Glacie, nive, quæ nihil aliud sunt quam concretum frigus. 674 Resonant permixto turbine lecta, Arva, armenta, viri] Noster Theb. 1. 'Passimque insano turbine raptas Pastorum pecorumque domos.'

676 Magnoque in aggere] Collis scilicet.

678 Argia] Uxor Polynicis.

679 Sociumque dolorem] Æquum est enim mulierem affectu proprio carere, ac consortem et sociam esse viro jocorum, seriorum, solicitudinis ac gaudii.

Et fletu signata genas, ad celsa verendi Ibat tecta patris, parvumque sub ubere caro Thessandrum portabat avo jam nocte suprema Ante novos ortus, ubi sola superstite plaustro Arctos ad Oceanum fugientibus invidet astris. 685 Utque fores iniit, magnoque affusa parenti est : Cur tua cum lacrymis mœsto sine conjuge supplex Limina nocte petam, cessom licet ipsa profari, Scis genitor : sed jura Deum genitalia testor, Teque pater, non ille jubet ; sed pervigil angor, 690 Ex quo primus Hymen, movitque infausta sinistram

sublime palatium venerandi patris, et ferebat avo sub blandis mammis parvulum Thessandrum, jam sub finem noctis, et ante recentem auroram, cum sola ursa plaustro remanente invidet sideribus occidentibus in Oceanum. Utque introgressa est limen, et advoluta est genibus magni patris: Compertum habes, pater, ait, cur supplex nocte adeam cum fletibus fores tuas sine tristi marito, quamvis ipsa tardarem eloqui. Sed juro per conjugales Deorum leges, et per te, genitor, non ille imperat: sed maror non me sinit dormire, ex quo primus hymemaus, et lava Juno

****

et Delph.—681 In optimo Barthii libro : Et fletu ; unde ille conj. Et fletu. —686 Petrens. magnoque effusa....687 In eodem codice Barthii mesta et sine conjuge, probante Barthio.—689 Barthins, qui lectionem nostram damnat, ex iiadem membranis affert : genialis testor....691 In uno codice pro v. 1. meorie.

NOTÆ

683 Thessandrum] Filium Polynicis, suumque.

684 Ubi sola superstite plaustro Arctos ad Oceanum fugientibus invidet astris] Quia nunquam occidit Arctos sive ursa, respectu scilicet nostri: Arctous enim circulus, in quo cardo convertitur, infra Horizontem non descendit. Reliqua vero signa omni nocte in Oceanum dicuntur mergi. Vide Theb. 1. 371. et 693.

689 Sed jura Deum genitalia testor] Jurabant enim per ea, quæ sanctiora sibi erant: nulla autem jura mulieri sanctiora esse debent, quam conjngalia. Deum] Multi Dei nuptiis præsidebant et in ils invocabantur, sed qninque præcipue: Japiter, quem vocabant τόλεον, quai nuptialem, τόλοε enim priscis Græcis nuptias significat. ut discimus ex Pollacis Onomastico, Jano etiam τ íλess cognominata, Venus, Ileíðe, et Diana. Quæ erat præcipua causa, cur quinque faces in nuptiis accenderentur. Jungebantur et alia numina, ut Pilumnus et Picumnus, ut scribit Varro lib. 11. de Vita Populi Romani.

690 Teque pater] Jurabant etiam per res sibi carissimas.

691 Hymen] Hymen seu Hymenæus Deus nuptiarum, quem alii filium Bacchi et Veneris faciunt, ut Seneca Tragicus : alii, ut Asclepiades, Apollinis et Uraniæ: alii Magnetis. Repræsentabatur juvenis marcidus, diffluens voluptate, ebrius, cinctus caput rosis, ut seribit Seneca, vel amaraco, ut Catullus : dextra faces, sinistra flammeum gestans, in pediJuno facem, semper lacrymis gemituque propinquo Exturbata quies : non si mili tigridis horror, Æquoreæque super rigeant præcordia cautes, Ferre queam : tu solus opem, tu summa medendi Jura tenes : da bella, pater, generique jacentis Aspice res humiles, atque hanc, pater, aspice prolem Exulis : huic olim generis pudor, obvia prima

concussit inauspicatam tædam, et semper somnus interruptus est fletibus illius prope me cubantis. Non possem pati, etiamsi mihi feritas esset tigridis, aut cor durius marinis scopulis. Tu solus auxilium dare potes, tu solus habes summum potestatem curandi. Concede bellum pater, et considera abjectum statum jacentis generi, et cerne hans extorris sobolem. Huic quondam origo dedecori erit. O ubi primu

****

que infesta sinistram.-692 Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. gemituque profundo; Dan. uterque Behot. Petrens. Taurin. Exc. Cantab. meliores et satis multi Gronoviani, cum edd. recentt. gemituque propinquo.-694 Æquoreasque super optimæ Barthii menhranæ.-696 Petrens. Burm. unus Behot. et optimi Gronov. generisque tacentis.-698 Vox obria de-

NOTE

bus soccos luteos habens apud Catullum in Epithal. Juliæ et Manlii. Sunt qui dicant Hymenæum certas nuptias instituisse: alii fuisse juvenem Atheniensem, qui, filias Atheniensium a prædonibus raptas liberavit, ac in patriam reduxit : quam ob causam nubentes ejus nomen invocabant, tanguam liberatoris virginitatis. Hinc etiam Thalassio apud Romanos invocabatur : cam enim in raptu Sabinarum plebeius quidam nobilissimam ac pulcherrimam puellam abduceret, Thalassionis eam ducis nobilis esse finxit, ne sibi auferretur ab aliis; cujus nomine tuta fuit puellæ virginitas.

852

692 Juno Juno enim, ut supra diximus, nuptiis præsidebat. Facena Paces etiam ante nubentes ferebantur, ut diximus supra. Vide et lib. præced. vs. §59. Propinguo] Id est, mariti juxta me cubantis. Quædam editiones: profixido.

693 Non si mihi tigridis, &c.] Ex Virgilio adumbratum lib. 1v. Dido enim ut Æneæ exprobraret cordis duritiam, ait: 'Sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus.'

696 Generique jacentis] Potiores, ait Gronovius, habent, tacentis. Et interpretatur, etiam non te interpellantis, aut eo miserioris, quod ne loqui quidem rem suam audet. Ut de Sequanis Cæsar: 'Eorum hoc esse miseriorem gravioremque fortunam quam reliquorum, quod soli nec in occulto quidem queri, nec auxilium implorare auderent.' Non debes expectare, donec ille te appellet : res ipsius humiles et exilium, et injuria satis pro tacente loquantur. Sed +d jacentis optimum est : confirmat enim magis ro res kamiles versus sequentis. Cum Argia maxime cupiat movere patrem, ad danda genero auxilia, miseram ejus statum oratione, quantum potest, exaggerat ; net contenta est dicere res huniles : addit et generi jacentis, id est, egeni, pauperis, rebus omnibus destituti, ut patris animo magis inculcet, cum auxilio indigere.

Hospitia, et junctæ testato numine dextræ.
Hic certe est, quem Fata dabant, quem dixit Apollo. 700
Non egomet tacitos Veneris furata calores,
Culpatamve facem, tua jussa verenda, tuosque
Dilexi monitus : nunc qua feritate dolentis
Despiciam questus ? nescis, pater optime, nescis,
Quantus amor causæ misero nupsisse marito. 705
Et nunc mœsta quidem grave et illætabile munus
Ut timeam, doleamque, rogo : sed cum oscula rumpet
Mœsta dies, cum rauca dabunt abeuntibus armis

haspitia, et implicitæ dextræ juratis Diis / Hic vere est, quem fata destinabant, quem cecinit Apollo. Non ego surripui clandestinos amores, et reprehensam tædam, amavi tua sancta imperia, et tuos hortatus. Nunc qua sævitis contemnsm dolentis gemitus ? Ignoras, pater optime, quanta sit materia amoris, nupsisse infelici marito. Et sane nunc tristis peto domum acorleum et invisum, ut metuam, et plangam. Sed cum acerba dies ascula dirimet, cum tubæ rauco sonitu dabunt copiis signum profi-

*****

leta erat in altero Behot. et tum hæ suppositæ : o ubi; ita quoque Gruteras et Gronovius. Hunc et sequentera versum ex optimo codice sic profert Barthius : huic olim generis pudor : obria prima Hospitia. At juncta testato numine deztre. Pro testato unus Behot. habet, funcato...-702 Alter Behot. et optimus Barthianus : tua jusse tuosque verendos...-705 'Procul omni dubio vera est lectio, quam integram servavit optimus maximus codex, et conjectura voluit reductam Joannes Bernartius : Quantus amor casta. Vetustum errorem scripturæ esse indicat alius liber, in quo interpretamentum hoc adjectum est : 'Id est : Quanta causa amoris.'' Barth. Put. habet

NOTÆ

698 Huic olim generis pudor, obvia [pudor. Obvia] prima Hospitia] Corruptus locus: quem felici conjectura emendavit Gruterus, et invenit in Mss. postea Behottins. Scribendum itaque: Huic olim generis pudor. Hæc proles tui generi, si perpetuo patrem habet exulem, pudorem habebit sui ortus. Deinde: o ubi prima Hospitia, Recordare illins noctis, cum primum hospitem recepisti maritum meum, et dextra dignatus es, et generum destinasti. Gronorius.

701 Non egomet tacitos Veneris furata calores] Non furtivo et culpando amore Polynicem cepi maritum, sed monitis parui, cum mihi bunc conjugem dedisti.

705 Quantus amor causa? Hypallage, pro quanta causa amoris, &c. Lucanus: 'Non legum jura nec arma, Unica materia est conjux miser.' Nam maritum commendat affectio: si sit miser, auget misericordia caritatem. Ceterum pro causa legit Bernartius casta.

707 Ut timeam, doleanve] Expressit affectum mulieris unice amantis conjugem : profecto enim ad bellum marito, necesse est, ut illa in perpetuo timore vivat, doleatve solicita de marito.

854 P. PAPINII STATII THEBAIDOS LIB. 111.

Signa tubæ, sævoque genas fulgebitis auro. Hei mihi care parens, iterum fortasse rogabo. 710 Illius humenti carpens pater oscula vultu, Non equidem has unquam culparim, nata, querelas: Pone metus: laudanda rogas, nec digna negari. Sed mihi multa Dei, (nec tu sperare, quod urges, Desine,) multa metus, regnique volubile pondus 715 Subjiciunt animo: veniet, qui debitus istis, Nata, modus: nec te incassum flevisse quereris. Tu solare virum: neu sint dispendia justæ Dura moræ: magnos cunctamur, nata, paratus. **Proficitur** bello. **Dicentem talia nascens** 720 Lux movet, ingentesque jubent assurgere curæ.

ciscendi, et habebitis vultum sulgentem diris armis aureis, heu me, pater dilecte, alias preces tihi fortasse adhibebo. Pater osculatus madefactum hujus vultum: nunquam, inquit, sane filia hos questus reprehenderim, timorem abjice: postulas probanda, et quæ denegari non debeant. Sed multa mihi Superi, (nec tamen cesses sperare quod petis,) multa timor, multa varia moles imperii menti suggerunt. Filia, veniet istis rebus idoneus finis, nec quereris te frusta plorasse; tu marilum solare, nec utiles moras danuo ducas. Moramur, filia, in præparandis rebus necessaris: consulitur bello. Cum hæc loqueretur, lux oriens eum excitat, et magnæ solicitudines cogunt surgere.

etiam, castæ pro causæ....710 'Omnes nostri libri: care pater; quod Papinianum puto, et ob non intellectam cæsuram, quam vocant, a librariis perditum. Vide ad Theb. 11. 147.' Barth. Ita quoque legitur in Dan....721 Lux monet Petrens. et optimæ Barthii membranæ; quod probat Jortinus nostras in Misc. Obss. Tom. I. Lux movet Buslid. Lang. Laur. Lipsian. Dan. Put. Petav. Exc. Cantab. Taurin. Burm. uterque Behot. Aldd. Colin. Gryph. asil. Plant. et recentt.

NOTÆ

710 Iterum fortasse rogabo] Iterum ad te improvisa veniam, scilicet forsan contrarium rogatura, cum jam videam ire Polynicem in bellum. Eleganter autem exprimit Argiæ anxietatem. Petit impensissime a patre, ut copiis et opibus juvet generum, quibus restituatur in regnum, sed cum reputat animo discessum mariti, vicesque bellorum, statim illius ardor refrigeseit.

716 Veniet, qui debitus istis, Nata,

modus] Solatur filiam pater, dicendo venturum quandoque diem, quo cuncta prosperum habebunt eventum.

718 Neu sint dispendia justæ Dura moræ] Non putes damnum utiles moras; cum summa rerum consistat in captanda temporum opportunitate. Et Lucanus: 'Sæpe mora melior.'

720 Proficitur bello] Prospicitur, consulitur. Peyraredus.

721 Movet] Alii, monet.

P. PAPINII STATII THEBAIDOS

LIBER IV.

ARGUMENTUM.

ADRASTUS impulsus fatis bellum tandem approbat. Multa sacrificia fiunt Jovi et Marti. Aruspices, extis nihil læti prosperique portendentibus, spem vultu simulant. Exercitus proficiscitur fiduciæ et animi plenus. Argivos, Sicyonios, Achæos, et Corinthios Adrastus ducit : Polynices copias Arenes, Ægii, et Træsenes: Tydeus Ætolos: sub Hippomedonte merent Dryopes, Epidaurii, Dymenses, et Pylii: sub Capaneo Messenii: Amphiarao Lacones Eliique parere jussi. Parthenopæus, licet admodum juvenis, gloriæ cupiditate inflammatus, ad ea arma volat, suosque Arcades secum rapit; quem mater frustra retinere nititur. Alia ex parte Thebani ad se regemque Eteoclem defendendum se præparant. Bæotia, Eubæa, Locris, et Phocis stant cum eis. Varia ostenta Eteocli referuntur ; quibus territus Tiresiam vatem de belli eventu consulit. Tiresias sacris quibusdam maues tam veterum principum Argivorum quam Thebanorum ex Inferis evocat, ratus hac potissimum ratione Deos mentem snam patefacturos. Apparentibus mœsto vultu Argivis ac lacrymas fundentibus, auguratur hinc Thebanis felicem armorum successum : sed, ut certior fieret, Laium interrogat. Lains clare respondet certam fore Thebanis victoriam; obscuris vero verbis innuit, Eteoclem ac Polynicem secum invicem dimicaturos ac perituros. Interea Argivi magnis itineribus Thebas contendant. Bacchus, cujus patrize parabatur exitium, festinantes in medio cursu, cum jam Nemezos agros pertransirent, sistit, ardentissimo calore excitato. Fontes rivique arescunt, ac amnes siccantur. Argivi intoleranda siti corripiuntur. Quærentes huc et illuc aquas, obviam habent Hypsipylen, mulierem eximia regiaque forma, parvulo Archemoro, Lycurgi Nemeæ reguli filio, quem in sinu gestabat, mammam præbentem. Adrastus ad nitorem et msjestatem vultus, ut Deam veneratur, oratque sibi aquas ostendat, ac siti pereuntibus succurrat. Hypsipyle respondet se mortalem esse, omnium foominarum miserrimam, divine tamen natam genere : fontem nosse, nomine

Langiam, qui per calidiores etiam Caniculæ dies semper fluere soleat, et perennes aquas conservet, seque illos ad hunc ducturam. Et statim, ut facilius iret, parvulum in gramine deponit. Argivi ducem mulierem secuti ad fontem deveniunt. Sedata siti, unus e ducibus fontis numini gratias agit, ejque aras ac sacra promittit.

TERTIUS horrentem Zephyris laxaverat annum Phœbus, et angustum cogebat limite verno

Anno tertio Sol Favoniis hyemem resolverat, et verna tempestate augebat breves *******

Libri hujus quarti Argumentum quod sequitur servant duo optimi codd. Barthiani, uterque Behot. Put. Lactant. Venett. 3. 4. Rom. Lindenbrog. Cruc. et Barth.

Mox septem Bellona viros in prælia cogit Primus init bellum mæstus longævus Adrastus Itque gener fulgens patriis Dirceus in armis. Inde ferox animi Tydeus jum sævit in hostes Herculeam Hippomedon pubem movet inclytus armis, Et Capaneus alrox Thebas excendere quærit Amphiaraum prodit conjux, jam perfida vatem. Parthenopeus init trepida genitrice maniplos. At contra Eteocles Thebanos instruit omnes. Nec non Tiresias infernas consulit umbras. Argivisque sitim Bacchus molitur, et æstus. Hypsipyle monstrat lymphas Longia perennes.

Versu 3. pro in armis, unus Behot. et codex Barth. habent ab armis. Vs. 7. Amphiarum unus Barthianus. Vs. 8. Partonopeus unus Behot. Vs. 9. Ethiocles idem codex. instruit ut Rex optimæ Barthii membranæ. Vs. 10. Theresias unus Behot. Tyresias alter Behot. Vs. 11. 12. 'Hic contaminatæ res. Scribe cum manuscripto: Argivieque sitim Bacchus molitur; ad astum Hypsipyla monstrat linfas Langia perennes.' Barth. Behot. 1. Arguisque. In codem, Hypsiphile. Behot. 2. Hysiphile m. 1. L. perennis; Behot. 1. etiam perennis. 2 Put. limite vernum.—4 Dan. miserandi copia; uterque Behot. miseri data

NOTÆ

1 Zephyris] Zephyri Græcis, Favonii Latinis, vere ineunte flare incipiunt. Laxaverat] Sen quod eo tempore tum nives, tum glacies solvantur, et 'algentes l'axentur sole pruinæ.' Quin etiam ut Virgilius, ait : 'Zephyro putris se gleba resolvit.' Horrentem annum] Hyemem.

2 Phachus] Id est, annus, quod Sol motu suo per Zodiacum annum describat. Tertius autem annus inci-

piebat, ex quo Polynices Thebis discesserat. Primus, quo regnavit Eteocles, et Polynices Adrasti filiam uxorem duxit : secundus, quo Tydeus Thebas ivit legatus, ut repeteret regnum pro Polynice, et quo reversus est Argos: tertius denique hic, quo Argivi arma sumunt ad recuperandum regnum pro Polynice. Motum etiam tertio a fuga Polynicis anno in Thebanos bellum, testatur Tragicus

Longius ire diem, cum fracta impulsaque fatis Consilia, et tandem miseris data copia belli. Prima manu rutilam de vertice Larissæo Ostendit Bellona facem, dextraque trabalem Hastam intorsit agens: liquido quæ stridula cœlo

dies, cum mens Adrasti expugnata est et acta fatis, et tandem permissa infelicibus bellandi facultas. Prior Bellona manu monstravit de fastigio arcis Larissæ ardentem tædam, et dextra impellens jaculata est ingentem hastam : quæ volat sonan-

*****

copia belli; ceteri codd. scripti et edd. omnes : miseris data copia belli.--

NOTÆ

in Thebaide, apud quem Jocasta: 'Bruma ter posuit nives, Et tertia jam falce decubuit Ceres, Ex quo exul errat natus, et patria caret, Profugusque regum auxilia Græcorum invocat.'

3 Longius ire diem] Verno enim tempore cum Sol redit ad nos, dies magis ac magis crescunt. Fracta impulsaque fatis Consilia] Adrasti scilicet. Nam initio Adrastus bellum nolebat, sed quia id volebant fata, tandem ejus animus expugnatus fuit, et impulsus.

4 Copia belli] Valde enim illud efflagitabant, optabantque, ut videtur superiore libro.

5 Vertice Larissee] Arce Argorum, ut jam diximus.

6 Bellona facem] Quia Dea Bellona sæpius repræsentabatur ferens facem ardentem dextra ; quandoque etiam flagellum, et tuba sonans : et hæc omnia ad excitandas copias in acie. Et forsan mos hinc receptus, sic illam depingendi, quod veteres, referente Lycophrone, ante inventas tubas facibus utebantar pro signo committendi prælii : præmittebantur enim aliqui ex utraque parte, faces ardeates manibus præferentes, moxque, ubi aibi invicem injecerant faces, congrediebantur exercitus. Sacerdotes autem utriuque sexus hnjusce Dez Bellonarii vocabantur. Hi sibi dissecabant lacertos, pectusque, ac latus, et utraque manu exerentes gladios, non alieno, sed proprio cruore numen illius placabant. Tib. lib. 1. Eleg. 6. 'Hæc ubi Bellonæ motu est agitata, nec acrem Flammam, non amens verbera torta timet. Ipsa bipenne suo cædit violenta lacertos, Sanguineque effuso spargit inulta Deam. Statque latus præfixa veru, stat saucia pectus, Et canit eventus, quos Dea magna mo-Lucanus lib. 1. Pharsalize : net.' 'Tum quos sectis Bellona lacertis Szeva movet, cecinere Deos.' Vide Lactantium Institution. Christian. lib. 1. Lampridium Commode. Tertullianus Apologetico addit et femora : 'Bellonæ sacratus sanguis de femore proscisso in palmulam exceptus.' Hæc missio sanguinis fiebat nono Kalend. Aprilis, qui dicebatur ' dies sanguinis,' ut indicat Trebellius Pollio in Claudio. Dextraque trabalem Hastam intersil agens] Hic Bellona supplet vices patris patrati. Ex more enim Romano pater patratus mittebatur cum fecialibus in fines hostium, ubi præfatus quædam solennia, clara voce se dicebat bellum indicere propter certas causas ; quo peracto, hastam in corum fines emittebat. Hunc ritum prolixe expli-

5

Fugit, et adversæ celso stetit aggere Dirces. Mox et castra subit, ferroque, auroque coruscis Mixta viris, turmale fremit : dat euntibus enses : Plaudit equos : vocat ad portas : hortamina fortes Præveniunt, timidisque etiam brevis addita virtus. Dicta dies aderat : cadit ingens rite Tonanti Gradivoque pecus : nullisque secundus in extis Pallet, et armatis simulat sperare sacerdos. Jamque suos circum pueri, innuptæque, patresque,

858

do per fluidum aërem, et infixa est in alto aggere Dirces oppositæ. Deinde castra ingreditur, et inserens se viris, qui auro et armis fulgebant, tumultuatur more exercitus : tradit gladios proficiscentibus : equos plausibus excitat : vocat ad portas. Ejus exhortationes magnanimos præoccupant, et paululum fortitudinis ignavis etiam datum est. Præstituta dies venerat. Multæ victimæ inmolantur ex more Jovi, et Marti, et aruspex nullis litans in extis pallet, simulat tamen bellatoribus, sperare. Jam virgines, puerique, ac patres promiscue suos circumsistunt, seque illis

.....

8 Fugit et Aonio celso optimæ Barthii membranæ, Put. et Glossographi.-15 Pallet et armatos Aldd. Colin. Gryph. et Basil. armatis Dan. Put. Petav. uterque Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Petrens. Taurin. et Exc. Cantab. cum edd. Venett. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et recent. -16 Petrens. Put. et optimæ Barthii membranæ: pueri nuptæque; sic quo-

NOTÆ

cant Livius lib. 1. in Anco Martio, et Servius ad hunc Virgilii versum Æneid. 1x. 'Et jaculum intorquens emittit in auras, Principium pugnæ.' Erat et Romæ ante fanum Bellonæ parva columna marmorea quæ ' bellica' vocabatur, supra quam hastam jaciebant, cum bellum indicebatur. Vel respexit ad morem ducum Romanorum, de quo Varro in Caleno ita ait : 'Duces, cum primum hostilem agrum introirent, ominis causa prius hastam in eum agrum mittebant, ut castris locum caperent.' Vel certe respexit ad morem Græcorum, quo dux, hasta missa, signum dabat proficiscendi. Noster Theb. XII. 'Dixit, et emissa præceps iter inchoat hasta.'

8 Dirces] Fontis Bœotiæ.

10 Turmale] More turmarum. Sie

'mortale sonans' infra, id est, more mortalium.

13 Cadit ingens rite Tonanti Gradivoque pecus] Et hoc ex more. Ituri enim in bellum solebant Diis, præsertim Jovi ac Marti, sacrificia facere, ac multas victimas immolare, ut eos sibi propitios redderent. Hinc hostiæ dictæ, ait Servius; victimæ vero, sacrificia, quæ post victoriam fiunt. Sed hæc usus confudit. Tonanti] Tonans perpetuum epithetum Jovis, ut jam diximus. Gradico] Marti.

14 Nullisque secundus in extis] Id est. nulla exta habens secunda.

15 Simulat sperare] Sacerdos futuri mali metu pallebat ipse, propitios tamen Deos simulabat, ne militum animi frangerentur.

10

Funduntur mixti, summisque a postibus obstant. Nec modus est lacrymis: rorant clypeique, jubæque Triste salutantum, et cunctis dependet ab armis Suspiranda domus: galeis juvat oscula clausis 20 Inserere, amplexuque truces deducere conos. Illi, quis ferrum modo, quis mors ipsa placebat, Dant gemitus, fractæque labant singultibus iræ. Sic ubi forte viris longum super æquor ituris, Cum jam ad vela Noti, et scisso redit ancora fundo, 25 Hæret amica manus: certant innectere collo Brachia, manantesque oculos: hinc oscula turbant Hinc magni caligo maris: tandemque relicti

opponunt a summis postibus : nec temperatum est fletibus. Clypei et jubæ mæste valedicentium manant, et gemenda familia ab omnibus armis suspenditur : juvat injicere oscula clausis cassidibus, et inclinare amplexu horrendos galearum epices. Illi, quibus ferrum et ipoum letum modo gratum erat, suspirant, et nutant ira singultibus contuses, Sic cum forte turba amicorum eos comitatur, qui mare conscendunt in longam navigationem ; cum jam venti inflaut cela, et anchora revellitur ex effosso fundo, contendunt lacertis illigare cervices: hinc oscula, hinc vapores vasti pelagi turbant humidos oculos : et tandem dimissi, stant tamen in scopulo ;

****

que conj. Fea. Vide Theb. III. 114. pueri innuptaque uterque Behot. Lang. Laur. Lipsian. Dap. Petav. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c.-20 Unus Behot. oscula clusis .- 22 Optimæ Barthii membrane : mors illa placebat; cum glossa : 'illa, nam jam velut mutatam intelligit.'-23 Put. fractaque labant singultibus ira.-24 'Sic ubi inepta est lectio, nec habet istud ubi cui cohæreat. Optimus liber noster denuo veritatem veram reducit, legendo: Sic uti. Sic plana res.' Barth.-25 Unus Behot. et fisso redit.-26 Bentleius ad Horat. Epod. xvII. 72. correxit: certatim neclere colle. -27 Put. Ainc oscula turpant. De confusione verborum 'turpare' et 'turbare,' vide Handium ad hunc locum, si ejus editio unquam in lu-cem prodierit.-28 Hic locus ita legitur in Behot. 2. Hinc magni caligo maris tandemque relicti, Start tamen, et nota puppim de rupe salutant. Dulce scoir particupas della estantem enter Atim Behot. 1 varana 38 et Dulce sequi patriosque dolent crebrescere ventos. At in Behot. 1. versus 28. et

NOTÆ

19 Triste] Pro tristiter. Et cunctis dependet ab armis Suspiranda domus] Exprimit eleganter, quod fieri solet in iis casibus. Alii enim osculaturi dependent a balteo, alii a clypeo, alii ab aliis armis. Quidam hunc locum sic interpretantur : Omnes armati dulcedine suæ domus tangebantur.

21 Conos] Apices galearum, qui-

bus cristæ imponuntur.

25 Noti] Hic pro quibuslibet ventis. Redit anchora] Anchorm enim tolluntur, cum navis vela facere debet.

28 Hinc magni caligo maris] Quia vapores, qui elevantur ex aqua efficiunt nubes circa terram, quæ visum turbant.

Stant in rupe tamen: fugientia carbasa visu Dulce segui, patriosque dolent crebrescere ventos: Stant tamen, et notam puppem de rupe salutant. Nunc mihi, fama prior, mundique arcana vetustas. Cui meminisse ducum, vitasque extendere curæ. Pande viros: tuque o nemoris regina sonori. Calliope, quas ille manus, quæ moverit arma Gradivus, quantas populis solaverit urbes, Sublata molire lyra: nec enim altior ulli Mens hausto de fonte venit. Rex tristis, et æger

jucundum est insequi oculis vela abeuntia, et mærent patrios ventos invalescere: stant tamen, et de scopulo salutant amicam navim. Prisca fama, et veneranda orbis antiquitas, cujus munus est, heroum memoriam conservare, et nomina producere, mihi nunc viros memora. Et tu, o Calliope, vocalis sylvæ domina, cane sublimi cithara, quas ille Mars excierit cohortes, quæ arma; et quas civitates incolis exhauserit : mulli enim celsior animus venit de poto fonte. Rex Adrastus mæstus,

****

31. sunt in margine scripti, vario stylo, quos præfixa nota rejicit post ver-sum: Brachia, &c. tum segunntur: Stant in rupe tamen f. c. v. Dulce s. p. d. c. e. Hii magno caluere mari tendantque relinqui; qui proximus versus, inducta linea, recenti manu deletus est. Versus 29. 30. desunt in quibusdam codd. Lindenbrogii. ' Nos eos ut in omnibus nostris codd. extantes minime sede tam vetusta sua turbamus, cum præteres prorsus Statianum et spiritum et loquendi morem teneant. Potins est ut illum tollamus, qui hos duos sequens, Scholiastico aliquo rem pro captu suo gnaviter gerente, in Epitomen redi-gere voluit, et verba corum quæ necessaria arbitrari potuit, conservavit, Nihil certius, et sic censemus. Optimus liber habet quidem eum versum, sed ideo velut notare eum videtur, quod nihil ejus interpretatione aut glossa aliqua dignatur.' Barth.--34 O nemoris regina sorori Aldd. Colin. Gryph. et Basil. Bernartius ex edd. Venett. 3. 4. et manuscriptis suis correxit sonori; Burm. et libri quibus usus Justus Zinzerlingius, cum Amstel. Gronov. Barth. Veen, et Delph. solarerit urbes .- 37 Petreus, Exe, Cantab. et codd. Handii; neque enim; quod ille restituendum censet; et sic alibi. Vide ad Sylv. 1. 2.

NOTÆ

80 Dolent crebrescere] Quia iis visum dilectæ navis cito erepturi sunt.

\$1 De rupe salutant] Est ergo 'salutare' etiam abeuntibus valedicere.

84 Nemoris sonori] Nemus sonorum, est nemus Heliconium natale Musarum, quod personat cantu Musarum. Vel sonorum hic sumitur, pro celebri.

35 Calliope] Una ex Musis, earnmque præcipua, mater Orphei, quæ carmini heroico præesse creditur.

37 Sublata lyra] Id est, sublimi et heroico stylo. Sic Tiburtino Manlii : "Sive chelyn tollas heroa ad robora."

88 Fonte] Pyrenes seu Aganippes, aut alio quovis Musis consecrato, quibus potis Poëtas fieri dicebant. In-

30

35

Digitized by Google

Pondere curarum, propiorque abeuntibus annis, Inter adhortantes vix sponte incedit Adrastus, Contentus ferro cingi latus: arma manipli Pone ferunt: volucres portis auriga sub ipsis Comit equos, et jam inde jugo luctatur Arion. Huic armat Larissa viros, huic celsa Prosymne, Aptior armentis Midea, pecorosaque Phyllos, Quæque pavet longa spumantem valle Charadron

et anxius mole solicitudinum, et fini vitæ proximus, vix ultro graditur inter excitanles, contentus latus gladio accingi: manipuli pone gerunt ejus arma: auriga pectit sub ipsis portis celeres equos, et Arion jam inde jugo indignatur. Larissa huic dat milites, huic alta Prosymna, et Midea armentis abundans, et Phyllos pecorosa, et Neris, quæ reformidat Charadrum spumantem in longa valle, atque

******

60.—40 ' Inepte in aliquo uno libro scriptum offendimus adorantes.' Barth. —41 Marklandus ad Sylv. v. 2. 154. legendum putat: arma ministri.—42 'Lædunt vulgo distinctionem nam $\tau \delta$ volucres ad equos Adrasti, non satellites pertinent.' Barth. Pone fernat volucres: portis, §c. Aldd. Colin. Gryph. et Basil.—44 Unus Behot. hine celsa Prosimna; alter Behot. hine celsa proligna; Put. Anic celsa Presyman.—45 Mide Behott. 1. 2. Mediz Put. Media Dan. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. optimæ Barthii membranæ, et edd. vett. pecorosique Philos omnes codd. Barthiani.—46 Quique pavet unus Behot.—47

NOTÆ

fra Noster: 'Cenchreæque manus, vatum qua conscius amnis Gorgoneo percussus equo.'

40 Vix sponte] Vel quod senectutis tardaretur incommodo, vel quod invitus in aciem ire cogeretur.

43 Arion] Arion, equus Adrasti, de quo Noster Theb. vi. prolixe agit. Vide et Pauseniam in Arcadicis.

44 Larissa] Argos intelligit. Prosymne] Urbs Argolidis. Vide Theb. 1. vs. 383. Celsa dicitur ob templum Junonis. Hic, cam omnis Peloponnesus arma sumserit pro Polynice, et Poëta fecerit mentionem præcipuarum gentium ac urbium hnjusce peninsulæ, observandum est hanc distribui in sex partes, seu provincias, quarum quinque mari adjacent, quæ sunt Argolis, Laconia, Messenia, Elis, et Aehaia. Sexta Arcadia omnino mediterranea est.

45 Midea] Argolidis nrbs ex hoc loco et Pausania in Corinth. et Eliacorum poster. Tandem excisa fait ab Argivis, civesque Argos translati. Erat et altera Midea in Bæotia, quæ post Lebadia dicta. Paus. in Bæoticis. Phyllos] Oppidum Argolidis, ut ex hoc loco patet. Lactantius tamen vult Phyllen esse in Arcadia et vocari Phylaliam; sed credo ipsum falli : Arcades enim merebaut sub Parthenopæo, ut videbimus infra, nisi quædam pars Arcadiæ contribueretur Argolidi, et sic pareret Adrasto.

46 Charadron] Charadrus torrens prope Argos ad viam, quæ ducit Mantineam. Nostra infra : 'Advolvensque natantia saxa Charadrus.' Est et fluvius Phocidis influens in Cephisum : alter est etiam in Achaia.

861

40

Neris, et ingenti turritæ mole Cleonæ, Et Lacedæmonium Thyre lectura cruorem. Junguntur memores transmissi ab origine regis, Qui Drepani scopulos, et oliviferæ Sicyonis Culta serunt, quos pigra vado Langia tacenti

Cleonæ insignes turrium mole et multitudine, et Thyre, qua legere debebat inscriptionem troppei factam sanguine Lacedæmonio. Qui recordabantur regem a solio avito transmissum fuisse Argos, addunt ei se socios, hi, qui columt rupes Drepani, et arva Sicyonis olivarum fertilis, hi, quos lenta Langia stringit tacilo

*****

Alter Behot. Clione.—49 Omnes edd. et codd. manuscripti reges, præter optimas Barthii membranas et Behot. 1. in quibus est regis, ut ex conjectura legit Gronovius. Vide Syllog. Epist. Tom. 11. p. 565.—51 Put. trangilla tacenti; unus Behot. stagilla tacenti; unus Barthianus: turgilla tacenti; duo

NOTÆ

47 Neris] Neris vicus Argolidis secundum Pausaniam. Stephanus tamen collocat Nerin in Messenia. *Cleonæ*] Urbs Argolidis. *Turritæ*] A multitudine turrium. Erat et urbs ejusdem nominis in Achaia Peloponnesi, quæ nunc Sanvasili dicitur, et alia super montem Athon.

48 Et Lacedæmonium Thyre lectura cruorem] Hujus loci sensus pendet a cognitione historiæ. Orta inter Argivos et Spartanos controversia de agro Thyreatico, decreverunt Amphictyones, incertis indiciis, quorum esset ille ager, hanc armis dirimendam esse, agrumque victorum fore. Missis igitur ex utraque parte trecentis armatis, tam acriter utrimque pugnatum est, ut omnes ceciderint, præter duos Argivos, qui celeriter Argos contenderunt, victoriam nuntiaturi : sed surgens Othryades Spartanus, spoliatis pluribus hostium, ex eorum armis tropæum erexit, cui inscripsit proprio sanguine 'Lacedæmonii de Argivis,' quo peracto, obiit. Nec solum ab hac re lumen Papinii verbis, sed etiam Flori lib. 11. cap. 2. de Calparnio tribuno : ' Hoc illustrior noster,' ait Florus, 'quod tantæ expeditioni superfuit, et supervixit, licet nibil scripserit sanguine.' Hoc tamen factum Florus attribuit Leonidæ, non Othryadi. Ceterum Thyre, de qua agebatur, erat oppiduium, seu potius pagus in finibus Argivorum. Hoc bellum gestum est Theopompo Nicandri filio, regnante Spartæ. Vide Pausaniam Laconicis et Phocicis, Plutarchum in Parallelis, Valerium Max. et Stobæum.

50

49 Regis] Bene, non reges, ut habent priores editiones. Regis, nimirum Adrasti, ut optime observat Gronovius. Nam ex Theb. 11. discimus Adrastum evocatum fuisse Argos Sicyone avito regno: 'Quis te solio Sicyonisavitæ Excitum effrænos componere legibus Argos, Nesciat.'

50 Drepani] Drepanum hoc promontorium Achaiæ Peloponnesi, notatum Pansaniæ. Illuc Saturnus falcem projecisse dicitur, qua patrem Cœlum exsecuerat ; unde ratio nominis; $\delta\rho\epsilon\pi avov$ enim Græcis falcem significat. Est et Promontorium et urbs ejusdem nominis in Sicilia, et in Cyrenaica, et Phæacia. Sicyonis] Vide Theb. 11. 179.

51 Langia] Fons in Nemea sylva,

Lambit, et anfractu riparum incurvus Elissos. Sævus honos fluvio: Stygias lustrare severis Eumenidas perhibetur aquis: huc mergere suetæ Ora, et anhelantes tuto Phlegethonte cerastas: Seu Thracum vertere domos, seu tecta Mycenis Impia, Cadmeumve larem: fugit ipse natantes Amnis, et innumeris livescunt stagna venenis.

alveo, et Elissos fexu littorum sinuosus. Acerbum decus est flumini: dicitur expiare austeris undis Inferas Furias; solent in hunc mergere caput suum, et sitibundos serpentes, tuto Phlegethonte: seu dirverunt ædes Thracum, seu profana tecta Mycenurum, ac Cadmi penates. Ipse annis fugit cas se abluentes, et undæ livescunt

*****

alii Barth. trungilla tacenti; codd. Lutatii: strigilla tacenti.-52 Ambit Petrens.-54 Eumenides Behott. huic mergere Lang. Laur. Lipsian. Busild. Petav. et edd. vett. huc mergere Put. Dan. et Behott. cum edd. recentt.-55 Put. anhelantes poto. Nic. Heinsius ad Claud. 111. Rapt. Proserp. 386. legit etiam poto; et ita Guyetus alios legere notavit: simile quid occurrit apud eundem Claud. 11. Rapt. Proserp. 333. et seq. Jortinus conjectabat: anhelantes potum, vel totum, Phiegethonta; hoc ultimum habet optimus Barthianus pro v. l. sed in textu toto Phiegethonte; quod ille probat.-56 Idem codex Barth. tecta Mycenas; Gronovius conj. Mycenes. Vide Syllog. Epist. Tom. 11.

NOTÆ

de qua pluribus agit sub finem hujusce libri Papinius.

52 Elissos] Fluvius Sicyoniæ in Achaia Peloponnesì. Est in Arcadia fluvius Helisson dictus, qui influit in Alpheum.

55 Tuto Phlegethonte] Phlegethon fluvius infernalis. Tuto] Quia in hoc fluvio soliti bibere serpentes Eumenidum, nisi prius in Elisso biberint. Pro tuto autem, poto habent veteres membranæ.

56 Seu Thracum vertere domos] Hinc Aschylus furias vocat & Asosokovs, id est, quæ evertunt domos. Tangit autem hic fabulam Procnes, quæ tanto exarsit furore in maritum Therea, ob stupratam Philomelam sororem, ut ipsi proprium filium comedendum apposuerit. Hoc antem in Thracia gestum est. Seu tecta Mycenis] Respexit et fabulam Atrei, qui et fratri Thyesti proprium filium epulandum obtulit. 57 Cadmeumque larem] Intelligit vel antiquas fabulas Penthei discerpti ab Agave matre, et omnia crimina stirpis Cadmi: vel cædem Laii perpetratam a filio Œdipo, ejusque incestas nuptias cum matre: quæ omnia scelera furiis ascribuntur. Totum autem hunc locum imitatus est Claudianus de Raptu Proserpinæ lib. 11. 386. et seq. 'Qualis pestiferas animare ad crimina taxos Torva Megæra ruit; Cadmi seu mœnia poscat, Sive Thyestæis properet sævire Mycenis.'

58 Et innumeris livescunt stagna venenis] Forte Poëta occasionem arripit dicendi Furias abluere se in Elisso fluvio, quod habeat noxias et insalubres aquas, vel quod serpentibus scateat, vel denique quod non procul ab hoc fluvio Eumenides seu Furiæ templum habuerint. Vide Pausaniam Corinthiacis.

55

Digitized by Google

It comes Inoas Ephyre solata querelas,
Cenchrææque manus, vatum qua conscius amnis60Gorgoneo percussus equo, quaque objacet alto
Isthmos, et a terris maria inclinata repellit.
Hæc manus Adrastum numero ter mille secuti
Exultant: pars gesa manu, pars robora flammis
Indurata diu, (non unus namque maniplis65Mos, neque sanguis inest,) teretes pars vertere fundas65

innumeris venenis. Comitantur hunc Ephyre, quæ placavit luctus Inus, et phalanges Cenchreæ, qua fons faciens' Poëtas eductus fuit ungula equi Gorgonei, et qua Isthmos opponitur pelago, et summovet a tellure imminentia maria. Hæc caterva, tria millia numero, Adrastum secuta, gaudio prosilit. Pars gerit gesa manu, pars stipites igne diu induratos, (non enim eadem est consuetudo, nec idem genus est cohortibus.) pars soliti rotare leves fundas, et circumscribere aërem inani

******

p. 565.-59 Ionias Dan. et unus Behot. Inonias alter Behot.-65 Indurata ferunt Petrens. et sic codd. Handii quem vide ad Sylv. Tom. 1. p. 161.-66 Mox Lindenbrog. Mos Behott. 1. 2. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et edd.

NOTÆ

59 Ephyre] Corinthus, antiquitus Ephyre vocata. Erant et urbes ejusdem nominis in Ætolia, Arcadia, Macedonia, Elide, et in Italia. Inoas solata querelas] Institutione certamlnum in honorem Palæmonis filii Inus.

60 Cenchræque manus] Cenchræ oppidum prope Corinthum in ipso Isthmo, immo portus ipsius Corinthi. Plinius lib. Iv. 'Lecheæ hinc, Cenchreæ illinc angustiarum termini.'

Vatum qua conscius amnis Gorgoneo percussus equo] Designat fontem Pirenen, Straboni et Suidæ situm ad radicem Acrocorinthi, Musis sacrum, quem Poëtæ fabulantur ortum esse ictu ungulæ Pegasi equi, qui ideo Gorgoneus dicitur, quod vexerit Perseum euntem ad expeditionem Gorgonum. Fons autem iste dicitur conscius catum, seu Poëtarum : qui enim hoc 'fonte labra proluerit,' Poëta fit. Pegasus ex hoc fonte cum biberet a Bellerophonte deprehensus est : unde etiam fons iste Persio 'Caballinus' vocatus. Alii in Helicone posuerunt.

61 Quaque objacet] Bene scribit Papinius objacere alto sive mari Isthmum: objacet enim certe, ettanquam erectus umbo concurrere Ionium et Ægeum mare non patitur, sed inclinata ac declivia maria ab altioribus terris repellit ac rejicit.

62 Isthmos] Isthmos, fauces quibus Peloponnesus adhæret Helladi seu Græciæ, ut jam diximus. Maria inclinata repellit] Hinc et inde enim Isthmos et mari Ægeo et mari Ionio urgetur, et impedit, quo minus hæc duo maria jungantur, ut jam diximus. Vide Theb, 1. 120.

64 Gesa] Tela Gallica. Robora flammis Indurata diu] Sudes. Talibus armis usos veteres in præliis testantur Lucretius, Virgilius, Propertius, Sallustius in Catilina.

66 Teretes pars vertere fundas, &c.] Funditores intelligit. Ipse annis sceptrisque subit venerabilis æque : Ut possessa diu taurus meat arduus inter Pascua, jam laxa cervice, et inanibus armis, 70 Dux tamen: haud illum bello attentare juvencis Sunt animi, nam trunca vident de vulnere multo Cornua, et ingentes plagarum in pectore nodos. Proxima longævo profert Dircæus Adrasto Signa gener, cui bella favent: cui commodat iras 75 Cuncta cohors : huic et patria de sede volentes Advenere viri; seu quos movet exul, et hæsit Tristibus aucta fides, seu quis mutare potentes Præcipuum: multi, melior quos causa querenti Conciliat: dederat nec non socer ipse regendas 80 Ægion, Arenenque, et quas Theseia Træzen

THEBAIDOS LIB. IV.

Assueti, vacuoque diem præcingere gyro.

orbe. Ipse Adrastus incedit pariter sceptro et ætate vener undus. Ut ingens taurus transit per prata, in quibus diu dominatus est, jam pendenti collo, et inertibus humeris, rector tamen : jucenci non audent illum pugna aggredi ; cernunt enim cornua crebris ictibus mutilata, et in pectore magnas vulnerum cicatrices. Gener Dircæus, pro quo agitur bellum, et cui omnis exercitus iras mutuat, sua promovet vexilla post seniorem Adrastum. Huic bellatores libentes advenerunt de patrio solo, seu qui ejus exilio moti sunt, et quibus remansit sides aucta ejus calamilate, seu quibus mutatio dominorum præcipus placet ; multi quos justior causa devinxerat querenti. Quinetiam ipse socer ei ducenda præbuerat agmina Ægii, et Arenes,

omnes. sanguis habet Put. vertice pro vertere in eodem cod.—70 Edd. vett. lassa; codd. vero Behott. 1. 2. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. omnes Barthiani, Put. Petav. Dan. et Petrens.—71 Dux tamen aut unus Behot. bello tentare alter Behot .--- 78 ' Minime solicito hanc lectionem (aucta); in optimo tamen exemplari alia scriptio, alius sensus, alia interpretatio una litera mutata : Tristibus arcta fides, id est, rara. Videat lector.' Barth. Behot. 1. acta.-81 Aranenque Dan. Put. Petav. et edd. vett. Arenenque Lang. Laur. Buslid. Lip-

NOTÆ

67 Vacuoque diem præcingere gyro] Quod nimirum illam aëris partem, quam funda in orbem ducta circumeant funditores, gyro illo cingere quodammodo, et circumcludere videantur. Vacuo] Quia nullum in aëre vestigium relinquit. Noster Achilleidos 11. 'Et flexæ Balearicus actor habenæ Quo suspensa trahens libraret vulnera tortu, Inclusum quoties distringeret aëra gyro.'

Delph. et Var. Clas.

68 Ipse] Adrastus.

70 Laza] Id est, non pingui, sed macie et pendente pelle deformi. Alii lassa legunt.

74 Dircaus] Thebanus.

78 Seu quis mulare potentes Pracipuum] Mobilis ingenii viros notat, et quibus is tantum princeps, qui necdum princeps est. Ita lib. 1. 'Et, qui mos populis, venturus amatur.'

81 Ægion] Oppidum Achaiæ. Are-Stal. 3 I

Addit opes, ne rara movens inglorius iret Agmina, neu raptos patriæ sentiret honores. Idem habitus, eadem arma viro, quæ debitus hospes Hiberna sub nocte tulit. Theumesius implet Terga leo: gemino lucent hastilia ferro: Aspera vulnifico subter latus ense riget Sphinx. Jam regnum, matrisque sinus, fidasque sorores Spe votisque tenet: tamen et de turre suprema Attonitam, totoque extantem corpore longe Respicit Argian: hæc mentem oculosque reducit Conjugis, et dulces avertit pectore Thebas.

et vires, quas Træzen, celebris alumno Theseo, adjicit, ne agens paucas copias indecorus proficisceretur, et ne animadverteret ablatos honores patriæ. Idem vestitus, et eadem arma huic erant, quæ gerebat, cum fatis promissus advenit in procellosa nocte: exuviæ leonis Theumesii ambiunt ejus tergum, et spicula fulgent duplici ferro: dira Sphinx horret subter latus in gladio acuto. Jam spe et votis principatum occupat, et pectus genitricis, et dilectas sorores: cernit tamen Argiam in celsa turre consternatam, et longe prominentem toto corpore. Hæc revocat animum, et oculos mariti, et expellit animo caras Thebas. Ecce ardens Tydeus movet inter

*****

sian. uterque Behot. et Petrens. cum edd. Plant. Amstel. Gronov. et recentt. Træse Behot. 1.—85 Optimus codex Barthii: de nocte.—86 Terga leo et gemino Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. et non agnoscunt Petrens. Behott. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—90 Put. instantem corpore.—91 Unus Behot. mentemque oculosque.—92 Idem co-

NOTÆ

ne] Urbs Messeniæ. Theseia Træzen] Træzen urbs regionis Argolicæ : Theseia dicitur, quia in ea urbe Theseus natus et educatus fuit.

83 Neu raptos patriæ, &c.] Id est, ne sentiret exilium suum.

84 Debitus] Fatis scilicet.

85 Theumesius implet Terga leo] Theb. 1. 'Tergo videt hujus inanem Impexis, utrimque jubis horrere leonem, Illius in speciem, quem per Theumesia Tempe Amphitryoniades fractum juvenilibus armis Ante Cleonæi vestitur prælia monstri.'

87 Sphinx] Portabat hanc Polynices ad capulum ensis, in memoriam illius monstri occisi ab Œdipo patre. Moris enim erat apud veteres, ut aliquas majorum victorias, aut triumphos ensis capulo effingerent. Seneca in Hippolyto: 'Regale parvis asperum signis ebur Capulo refulget gentis Actææ decus.'

88 Fidasque serores] Duæ enim sorores erant Polynici, Antigone et Ismene, ut videbimus sequentibus libris.

90 Totoque extantem corpore longe] Affectum amantis conjugis mire exprimit Poëta.

92 Et dulces avertit pectore Thebas] Argia enim hoc visu totum ad se revocaverat Polynicem.

85

Ecce inter medios patrize ciet agmina gentis Fulmineus Tydeus : jam lætus, et integer artus, Ut primum strepuere tubæ: ceu lubricus alta Anguis humo verni blanda ad spiramina solis Erigitur liber senio, et squalentibus annis Exutus, lætisque minax interviret herbis: Ah miser, agrestum si quis per gramen hianti Obvius, et primo siccaverit ora veneno. 100 Huic quoque præstantes Ætolis urbibus affert Belli fama viros : sensit scopulosa Pylene, Fletaque cognatis avibus Meleagria Pleuron. Et præceps Calydon, et quæ Jove provocat Iden

medios patrias copias : jam exultans, et membris sanus, ut primum classicum so-nuis. Velus scrpens lubrica assurgis e profunda terra ad dulces radios verni solis, expoluta senio, et deposita squalenti pelle, et minax viret inter amana gramina : ah infelix, si quis rusticorum incidat in eam hiantem inter herbas, et exhauserit fauces ejus primo veneno. Huic etiam rumor belli adducit insignes viros ex oppidis Ætoliæ. Scopulosa Pylene animadvertit diminutos incolas, et Pleuron Meleagria, in qua sorores fratrem Meleagrum ploraverunt, et in aves mutata sunt, et prarupta Calydon, et, Olenos qua contendit cum Ide de Jovis ortu, et Chalois, qua

dex, et dulcis.-97 Put. squallentibus arvis.-100 In eodem codice : fraudave-

~~~~~~~~~~~

NOTE

97 Liber senio, et squalentibus annis Exutus] Quotannis enim veterem pellem serpentes exuere dicuntur, unaque senectutem deponere, ac renovari in juventutem. Unde querela Tibulli: 'Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas : Cur nos angusta conditione sumus?'

98 Interviret] Serpentes maxima ex parte virides sunt.

101 Ætolis] Ætolia Græciæ regio, Epiro, Acarnania, et Locridi vicina.

102 Pylene] Urbs Ætoliæ, Proschia Straboni.

103 Meleagria Pleuron] Pleuron ejusdem Ætolize oppidum. Cognominatur Meleagria a celebri illo Meleagro qui aprum Calydonium peremerat : dicitur plorata fraternis avibus: fabulantur enim Poëtæ sorores Meleagri in aves Meleagrides conversas fuisse misericordia Deorum, quod mortem Meleagri immoderatins lugerent.

104 Calydon] Urbs Ætoliæ. Qua Jove provocat Iden Olenos] Olenos urbs Ætoliæ. Erat et ejnsdem nominis oppidum in Achaia Peloponnesi, ex qua fuit capra Amalthea, quæ Jovem uberibus nutrivisse dicitur : hincque Olenia Arato, aliisque scriptoribus vocata. Qua nominum similitudine deceptus Papinins ascripsit Oleno Ætoliss, quod tantum convenit

867

95

Digitized by Google

Olenos, Ioniis et fluctibus hospita portu Chalcis, et Herculea turpatus gymnade vultus Amnis: adhuc imis vix truncam attollere frontem Ausus aquis, glaucoque caput summersus in antro Mœret: anhelantes ægrescunt pulvere ripæ.

præbet hospitalem portum navigantibus in Ionio Mari, et fluvius ore deformatus, luctando cum Hercule. Vix ausus est adhuc levare mutilatam frontem e profundis undis, et dolet capite occultato in cæruleo specu, et alveo siccato arida littora squa-

Petav. uterque Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-105 Olenon Behot. 2.-106 Ineptissime libri viliores turbatus. Barth.-107 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. adhuc imos; Lang. Laur. Dan. Lipsian. Buslid. Petrens. Put. Petav. uterque Behot. Plant. Lindenbrog. Gevart. Grasser.

NOTÆ

Oleno Achaiæ; nimirum conteudere posse cum Ida de solo natali ac educatione Jovis: Ida enim est mons Cretæ, in quo Jupiter etiam altus dicitur. Non conveniunt enim auctores de patria et loco educationis Jovis.

105 Ioniis et fluctibus hospita portu Chalcis] Chalcis urbs Ætoliæ ad Acheloum amnem sita, portumque præbens navibus Ionium mare navigantibus : Ætoliæ enim ora Mari Ionio allnitur.

106 Et Herculea turpatus gymnade vultus Amnis] Acheloum intelligit, qui congressus cum Hercule ob Dejaniram, victusque, amisit unum cornu in hoc certamine. Fluviis enim cornua osque taurinum dant Poëtæ. Locus fabulæ datus, quod Hercules unum ex duobus ostiis Acheloi amnis, quo crebris inundationibus regionem infestabat, diductum in plures rivos exsiccaverit. Lucanus : 'Et scisso gurgite rivus Dat pœnas majoris aquæ.' Quod cum perfecisset Hercules, Dejaniram obtinuit uxorem. Strabo vero tradit hæc ideo ficta, quod Acheloo limum ducente, et frequentibus inundationibus limites confundente, bella crebro inter Acarnanes et Ætolos orirentur : unde cum judices nulli essent, qui controversias eorum dirimere possent, ad arma veniebant, mutuisque se cladibus afficiebant. Hercules itaque, com aggeribus et fossis fluvium damnose erumpentem intra alveum coërcuisset, tanquam debellasset Acheloum, Dejaniram præmium industriæ ac solertiæ retulit. Ceterum observanda hic vox 'gymnas,' pro lucta et ludis gymnicis Papinio usurpata, qua etiam utitur Achilleid. 1. ' Neve exercere protervas Gymnadas.' Et in Sylvis, Villa Surrentina: ' Ad Ambracias conversa gymnade frondes.'

105

107 Adhuc imis vix truncam attollere frontem Ausus aquis] Ovid. Met. 1x. 'Vultus Achelous agrestes Et lacerum cornu medüs caput abdidit undis.'

108 Glaucoque caput summersus in antro] Fluviorum Diis antra attribuunt Poëtæ, in quibus recubant. Glauco] Ob juncos et ulvas.

109 Mæret] Ob amissam Dejaniram, et quod victus fuerit. Ankelantes ægressunt pulvere ripæ] Siccato scilicet uno ex ostiis. Vide Ovidium Met. 1x. ubi describitur certamen Herculis et Acheloi,

THEBAIDOS LIB. IV.	869
Omnibus æratæ propugnant pectora crates,	110
Pilaque sæva manu, patrius stat casside Mavors.	
Undique magnauimum pubes delecta coronant	
Œniden, hilarem bello, notisque decorum	
Vulneribus: non ille minis Polynicis, et ira	
Inferior, dubiumque adeo, cui bella gerantur.	115
Major at inde novis it Doricus ordo sub armis,	•
Qui ripas, Lyrcie, tuas, tua littora multo	
Vomere suspendunt, fluviorum ductor Achivum,	
Inache: (Persea neque enim violentior exit	
Amnis humo, cum Taurum, aut Pliadas hausit aquosas	120

lent pulvere. Crates are obducta defendunt cunctis pectora : gerunt manu crudelia pila : patrius Mars prominet supra galeam. Delecta juventus circumdat undique fortem Tydeum, latum bello, et conspicuum honestis plagis : non ille cedit minis, aut furore Polynici, et ambiguum est, cujus gratia bellum agatur. At inde Dorum copia procedunt numerosiores sub recentibus armis, hi, qui moliuntur multo aratro tua littora, o Lyrcie, et tuas ripas, o Inache, princeps amnium Achais : non enim fluvius rapidius ruit per regionem Argolicam, cum spumosus absorbuit

Cruc. Amstel. Grouov. Barth. Veen. et Delph. adhuc imis.—110 Put. pectore crates; Behot. 2. tempora crates.—112 Uterque Behot. delecta coronat.—118 Jortinus conjectahat: noctisque decorum Vulneribus: ita quoque invenit Barthius in duobus codd.—116 Behot. 1. antris, et pro v. 1. armis.—117 Lircear Behot. 2. Lyrciar Dan. Put. Petav. Lichie, aut Litie, aut Lircie codd. Grono-

NOTÆ

110 Ærata crates] Loricæ seu thoraces in modum cratis contexti.

111 Pila] Proprie tela Romanorum. Patrius stat casside Mavors] Quia Ætolornm pater Ætolus Martis filius. Vel quia uxor Œnei a Marte adamata. Sic Theb. 1. 'Et Marti non degenerasse paterno Aspicies.'

113 Œxiden] Tydeum.

116 Major at inde] Transitus ad Hippomedontem. Magna arte, ac varletate sermonis, primo copiæ, deinde dux describitur. Doricus] Cognominatus a Doriensibus, qui ducibus Heraclidis majorem partem Peloponnesi postea occuparunt, ut diximus Theb. 11. 182. nimirum Argolidem, Laconiam, et Messeniam, expulsis prioribus incolis. 117 Lyrcie] Non Lyncze, ut habent priores editiones. Scripti enim, observante hic Gronovio, habent Lickie, aut Litie aut Lyrcie. Strabo enim lib. viii. scribit Inachum habere ortum ex Lyrcio fonte Arcadiæ sub Cinuria monte. Ovidius Met. 1. de Io: 'Jam pascua Lernæ Consitaque arboribus Lyrcia reliquerat arva.' Inde hand dubie et haic fluvio nomen. Meminit ejnsdem et infra in vicinitate Inachi: 'Aret Lyrcins et ingens Inachus.'

119 Inache] Inachus fluvius Argolidis. Vide Theb. 1. 357. Persea] Id est, Argiva, quia Perseus Argolidi imperavit.

120 Taurum] Taurus, unum e signis Zodiaci, cujus ortus pluvias exci-

Spumeus, et genero tumuit Jove :) quos celer ambit Asterion, Dryopumque trahens Erasinus aristas: Et qui rura domant Epidauria : dexter Iaccho Collis, at Ennææ Cereri negat : avia Dyme

Taurum, aut humidas Pleiadas, et inflatus est genero Jove : et ii, quos velox Asterion cingit, et quos Erasinus exstirpans Dryopum sata : et qui arant arva Epidaurii : hujus collis fertilis vicium est, at non admittit Siculam Cererem. Re-

viani ; Lyncee, vel Lyncæe edd. vett. correxit Gronovius.—124 Ætnææ Cereri Dan. Put. Petav. uterque Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Petrens. Exc. Cantab. omnes Barthiani et edd. vett. Ennææ Gronov. in Diatr. et Toll. ad

NOTÆ

tat. Pliadas] Pleiades sex vel potius septem stellæ, quæ in dorso tauri conspicinntur : dicuntur ' aquosæ,' quia eorum ostus gravissimas facit tempestates, et multas fundit pluvias.

121 Spuneus] Superioribus verbia subtiliter more suo Poëta defectum Inachi fluminus notat, qui media æstate una cum Cephisso et Asterione amnibus solet arescere, nec undis unquan abundat, nisi ab imbribus adjuvetur. Et genero tumuit Jore] Eleganter tumuit; 'tumere' enim dicitur et de mari seu flaviis iñflatis, et de superbiente: quasi Inachus aquas inflare cœperit, ex quo Jovis gener fuit. Et hoc dicit, quod Io Inachi filia adamata fuerit a Jove.

122 Asterion] Asterion fluvius Argolidis placide fluens, ut habet Noster infra: 'Et fluctibus æquus Asterion.' Hic fluvius distat Mycenis quindecim stadiis auctore Pausania, et in specum demersus absconditur. Dryopum trahens Erasinus aristas] Erasinus fluvius Argolidis, ut jam diximus. Vide Theb. 1.

357 Dryopum] Id est, incolarum Asines urbis Argolidis; Dryopes enim, quondam incolæ Parnassi montis, victi expulsique patria ab Hercule, conscensis navibus in Peloponnesum transvecti, ad Euristheum confugerunt, qui eis Asinem urbem in Argolide, prope Hermionem, incolendam dedit: unde ab Argivis fugati Messeniæ partem a Lacedæmoniis acceptam habitaverunt, aliamque urbem Asinen etiam dictam condiderunt, Asinæique vocati, retento etiam veteri Dryopum vocabulo, ut scribit Pausanias in Messeniacis. Sunt etiam Dryopes populi Epiri Straboni, et Plinio. Trahens aristas] Erasinus enim frequenter exundat, ut habet infra Noster: 'Et nunquam in ripis audax Erasinus.'

123 Et qui rura domant Epidauria] Epidaurus hæc est in Argolide ad Sinum Sarronicum, delubro Æsculapii celebris, ut libro præcedente diximus vs. 398. Dexter Iaccho Collis] Hinc etiam Homero hæc Epidaurus dicitur ἀμπελόεις, id est, vitifera. Homeri autem catalogum navium operæ pretium est cum iis conferre. Iaccho] Baccho, seu vine.

124 At Ennææ Cereri negat] Vult dicere Epidaurum esse vitiferam, agros vero ejus Cereris, id est, frumentorum non esse fertiles : 'Ceres' enim hic pro frumento, quia Ceres inventrix frugum, ut jam diximus. Hunc autem loquendi modum Papinii imitatus est Paulinus scribeus ad

Mittit opes, densasque Pylos Neleia turmas, Nondum nota Pylos, juvenisque ætate secunda Nestor, et ire tamen peritura in castra negavit. Hos agitat, pulchræque docet virtutis amorem Arduus Hippomedon: capiti tremit ærea cassis,

ducta Dyme suppetias mittit, et Pylos, regnum Nelei, equitum alas. Nondum celebris erat Pylos, et Nestor adhuc juvenis secundum avum agebat, et tamen noluit ire in periturum exercitum. Procerus Hippomedon hos ducit, et iis inspirat cupidinem pulchræ virtutis. Ærea galea nutat in ejus capite, triplici juba candida

Auson. p. 579. hinc receptum in edd. recentt.—125 Mittit open Lips. Dan. Put. Petav. unus Behot. Lind. et Cruc. Mittit open Petrens. alter Bebot. Exc. Cantab. Lang. Laur. omnes Barthiani, Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—127 Nestor at ire Lipsian. Buslid. Lang. Laur. et edd. vett. et ire Dan. Put. Petav. uterque Behot. omnes Barthiani, Amstel. Gronov. et recentt.—129 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. æree classis; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Petrens. Exc. Cantab. alii cum edd. Venett. Rom. Plan. Lin.

NOTÆ

Ausoninm: 'Negant Camœnis, nec patent Apollini Dicata Christo pectora.' Ennææ] Id est, Siculæ, ab Enna urbe Siciliæ, in qua Ceres eximie colebatur: tota enim Sicilia erat Cereri et Liberæconsecrata. In quibusdam editionibus legitur, Ætnææ, ab Ætna ejusdem Siciliæ monte. Dyme] Dyme urbs Achaiæ ad Cauconem flavium sita, auctore Stephano, antiquitus 'Palæa' cognominata, ut refert Pausanias. Avia] Quia in locis aviis, et fere inaccessis sita.

125 Pylos Neleia] Pylos oppidum Messeniæ, Nestoris regia: dicitur Neleia, a Neleo Nestoris patre. Strabo tamen collocat Pylon Nestoris in Arcadia. Erant et duæ urbes ejusdem nominis in Peloponneso.

126 Juvenisque ætate secunda Nestor] Nestor est ille Homero celeberrimus heros ob prudentiam et eloquentiam : ex ejus enim ore melle dulcior dicebatur fluere oratio. Filius fuit Nelei et Chloridis: multa adolescens gessit bella, ac interfuit illi decantatæ pugnæ Lapitharum et Centaurorum: tandem senex una cum reliquis Græciæ principibus ad expeditionem Trojanam profectus est. Ceterum scriptores varie hanc vocem ætas seu Græcis yered acceperunt, cum de Nestoris annis agitur. Latini sumserunt pro saculo : et sic Nestor jam centum annos vixerat, et secundum sæculum incipiebat : vixisse enim per tres yereds dicitur: unde veteri Poëtæ Nævio dictus est 'trisecli senex,' et Ovid. Met. XII. 'Vixi Annos bis centum, nunc tertia vivitur ætas.' Græci vero non tam late usurparunt hanc vocem yeredr. Quidam yevedy triginta annorum, aut triginta trium numero definierunt. Certe apud S. Mathæum Evang. XXIV. 34. et S. Lucam XXI. 32. Erasmus, Beza, aliique yerear 40. circiter annis metiuntur. Bene ergo ætate secunda Nestor, quia postmodum militavit.

127 Peritura] Quia fere totus exercitus Argivorum in hoc bello Thebano periit.

129 Hippomedon] Hippomedon u-

Ter nivea scandente juba: latus omne sub armis Ferrea suta terunt: humeros ao pectora late Flammeus orbis habet, perfectaque vivit in auro Nox Danai: sontes Furiarum lampade nigra Quinquaginta ardent thalami: pater ipse cruentis In foribus laudatque nefas atque inspicit enses. 135 Illum Palladia sonipes Nemeæus ab arce Devehit arma pavens, umbraque immane volanti Implet agros, longoque attollit pulvere campum.

supra eminente : omne latus sub armis : ferreæ loricæ premunt humeros ejus, et fulgens clypeus late pectus tegit. Nox Danai perfecte in auro exprimitur. Quinquaginta nocentes thalami illuminantur ab atra Eumenidum face : ipse genitor in cruentis liminibus et probat scelus et gladios intuetur. Equus Nemeaus, nondum assuetus bello, devehit illum ab arce Palladis, et implet agros umbra horride vo-

denbrog. Cruc. Gevart. et recentt. ærea cassis : ita quoque ex codd. suis legit Dan. Heinsins ad Claudian. Paneg. in Prob. et Olyb. Cons. 120.—130 Ter nivea candente unus Behot. Ter niveum scandente Dan. Put. Petav. Petrens. Exc. Cantab. et codd. Heinsiani, quem vide ad Claudian. l. l.-131 Ferrea suta tegunt Taurin. et Burm. ut conj. Bernartius, et edidere Lindenbrog. et Cruc. Ferrea suta premunt Exc. Cautab. et Venett. Ferrea suta tenent Petrens. terunt Dan. Put. Petav. uterque Behot. Lang. Laur. Buslid. Aldd. Colin. Gryph, Basil. Plant. Gevart. et recentt. et pectora Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. ac pectora uterque Behott. 1. 2. Amstel. Gronov. et recentt. ac pectora lata conjectabat Jortinus.—137 'Non bene hunc locum inquinationis suspectum habet Joannes Barclaius. Etiam generosus equus arma pavet, assuetus antea curriculis solis, aut exercitationibus pacificis.' Barth .- 138 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. longeque attollit ; uterque Behot. optimæ Barthii mem-

NOTÆ

nus e septem ducibus Argivorum. Arduus] Ob proceritatem corporis.

130 Ter nivea scandente juba] Triplici juba, una super alteram, à trois étages.

133 Nox] Non nox, sed ea, quæ per noctem a Danao gesta sunt. Et tangit Poëta fabulam, qua filiæ Danai, consilio patris, prima nuptiarum nocte sponsos suos Ægypti filios interfecerunt, excepta Hypermnestra quæ Lynceum servavit. Lampade nigra] Quia faces nuptiis adhibitæ. Nigra] Id est, infausta, quia hinc mors tot juvenum accidit.

134 Quinquaginta thalami] Totidem

enim erant Danai filiæ, et totidem sponsi filii Ægypti, quorum mortem manu filiarum procurabat Danaus: oraculum enim acceperat se a quodam filio fratris occisum iri.

135 Aspicit enses] An satis acuti sint

136 Illum] Hippomedontem. Palladia ab arce] Larissa scilicet, arce Argorum, quæ erat in tutela Minervæ, ut vidimus Theb. 11.

137 Arma pavens] Ut præliis nondum assuetus. Umbraque immane volanti] Ob proceritatem Hippomedontis.

138 Attollit pulvere campum] Quasi

ź

Non aliter sylvas humeris et utroque refringens140Pectore, montano duplex Hyleus ab antro140Præcipitat: pavet Ossa vias, pecudesque, feræque140Procubuere metu: non ipsis fratribus horror140Abfuit, ingenti donec Peneia saltu140Stagna subit, magnumque objectus detinet amnem.145Quis numerum ferri, gentesque, et robora dicto145Æquarit mortale sonans ? suus excit in arma145

lanti, et erigit campum longo pulvere. Non secus geminus Hyleus rapide devolvitur e spelunca montana, disrumpens arbores shis humeris, et utroque pectore : mons Ossa que velocitatem horret : feræ et pecora cadunt timore : pevor etiam invadit ipsos fratres, donec intrat magno saltu in Peneum fluvium, et oppositus sisti in gentem annem. Quis mortalium verbis celebret numerum armorum, et nationes et duces. Suum Numen excitat ad bellum veterem Tiryntha. Non illa infertilis cet

branze, et edd. vett. et recentt. longoque attollit.—142 In uno Behot. ipeis frigidus; sed in gloss. supra rò ipsis scriptum est, fratribus. 'Vera lectio, (non ipsis fratribus, &c.) nec convellenda; sed quid libris tam optimo illi quam ceteris item omnibus facias, qui claris literis præferunt: inde ipsis fratribus horror Abfuit. Si borum rationem habendum putes, sit scribendum : Adfuit. Sed nulla mutatione opus est.' Barth.—145 'Vox ferri minime sana est. An scripserit ? Quis numerum versu, &c.' Barth. Unus Behot. et robora dictu.—

NOTÆ

ipse campus pulvere assurgat. Sic Theb. v11. 'Falso Nemeæum pulvere campum Erigit.'

139 Utroque] Quia Centauri duplex habent pectus, hominis et equi.

140 Duplex Hyleus] Hyleus nomen Centauri ferocissimi, qui duplex dicitur, ob duplicem naturam hominis et equi.

141 Ossa] Mons Thessaliæ, in quo erant sedes Centaurorum.

142 Fratribus] Centauris aliis.

143 Peneia stagna] Intelligit Peneum, fluvium Thessalize, qui ortum habet juxta Gomphos: interque Ossam et Olympum nemorosa convalle defluit, quingentis stadiis dimidio ejus spatio navigabilis. In eo cursu Tempe vocantur quinque mill. passuum longitudine, et ferme sesquijugeri latitudine, ultra visum bominis attollentibus se dextra lævaque leniter convexis jugis: intus vero luco viridaute allabitur Peneus, viridis calculo, amœnus circa ripas gramine, canorus avium concentu. Accipit amnen Euroton, nec recipit, sed olei modo supernatantem, ut dictum est Homero, brevi spatio portatum abdicat: pœnales aquas, dirisque genitas, argenteis suis misceri recusans: in Thermaicum sinum evolvitur. Hæc ex Plinio lib. 1v. cap. 8.

146 Mortals sonans] Id est, ut homines sonare solent.

147 Antiquam Tiryntha] Tiryns urbs Argolidis, in qua Hercules educatus fuit, unde 'Tirynthius' vocatus. Antiquam] Quia Cyclopes hanc urbem condidisse dicuntur. Destructa fuit ab Argivis, civibus in suam civitatem receptis. Pausanlas

Infœcunda viris, famaque immanis alumni Degenerat: sed lapsa situ fortuna, neque addunt Robur opes: rarus vacuis habitator in arvis Monstrat Cyclopum ductas sudoribus arces. Dat tamen hæc juvenum tercentum pectora, vulgus Innumerum bello, quibus haud amenta, nec enses Triste micant: flavent capiti tergoque leonum Exuviæ, gentilis honos, et pineus armat Stipes, inexhaustis arctantur tela pharetris. Herculeum Pæana canunt, vastataque monstris

150

155

magnanimorum virorum, nec degenerat celebritate ingentis alumni; sed fortuna civitatis ævo cecidit, neque divitiæ ei vires dant: rarus incola in desertis agris ostendit arces constructas Cyclopum laboribus. Hæc tamen præbet trecentos juvenes, turbam quæ in bello æquat ingentem multitudinem; quibus non amenta, nec gladii horride splendent: leonum pelles, decus gentile, flavent supra caput et dorsum, et pinea clava eos armat, et sagittæ comprimuntur in pharetris, quæ evacuari non possunt. Cantant hymnum in honorem Herculis, et totum orbem monstris

148 Nic. Heinsius ad Ovid. Pont. III. 1. legit, famamque; unde Marklandus ad Sylv. III. 1. 160. correxit, famamve.—149 Put. sed elapsa situ. Vide Nic. Heins. ad Ovid. Pont. p. 388.—154 Put. flava capiti.—155 Unus Behot. arma pro armat.—156 Uterque Behot. artantur tela; Busild. et Venett. apfantur

NOTÆ

Corinthiacis. Deus] Hercules.

148 Famaque immanis alumni Degemerat] Nicolaus Heinsius notis in Epistolas ex Ponto Ovidii legendum censet: famamque immanis alumni Degenerat. Statius enim III. Sylv. de Hercule Surrentino: 'Nam capit, et tantum non degenerabit honorem.' Columella lib. VII. cap. 12. 'Venus si teneris conceditur, carpit et corpus et vires, animosque degenerat.' 'Degenerare nomen,' Capitolinus in Opilio Macrino.

149 Neque addunt Robur opes] Scribit Barclaius aibi magis e mente Papinii videri, neque addit Robur opes; ut sensus sit, longo squalore, et temporis tractu evanuit Tirynthiorum fortuna, neque illis robur ad comparandas opes et divitias quicquam prodest. 151 Cyclopum ductas sudoribus arces] Virgilius Æneid. 111. ' Pars ducere muros.' Id est, ædificare. Et tangit id quod supra diximus, Cyclopes condidisse Tiryntha.

153 Innumerum bello] Id est, quod instar esset multitudinis in bello, ob fortitudinem et virtutem.

154 Triste] Quia ad usum belli cædisque conflantur enses.

156 Stipes] Clava. Inexhaustis pharetris] Id est, ita erat pharetra referta sagittis, ut exhauriri non posset. Tirynthiis autem bene dat Poëta eosdem habitus armaque ac Herculi; nempe pelles leonis, clavas et pharetras. Unde Tertulliano Hercules 'Scytalosagittipelliger' dictus.

157 Pæana] Pæan, hymnns proprie in honorem Apollinis, abusive vero ceteris Diis Pæan tribuitur.

Omnia : frondosa longum Deus audit ab Œta. Dat Nemee comites, et quas in prælia vires Sacra Cleonæi cogunt vineta Molorchi. Gloria nota casæ, foribus simulata salignis .Hospitis arma Dei, parvoque ostenditur arvo, Robur ubi et laxos qua reclinaverit arcus

liberatum; Numen audit procul a frondosa Œta. Nemea præbet socios, et sacra vineta Molorchi Cleonæi congregant ad pugnam copias quas habent. Honos parvæ domus cognitus est: arma Dei hospitis efficta sunt in portis salignis, et monstratur in modico agro, ubi clava ejus erat posita, et ad quam ilicem applicuerit solutum

tela.—158 Jortinns conjectabat: lætum Deus audit.—161 Unus Bebot. signata salignis, et pro v. l. simulata salignis; alter Behot. simulata salinnis; in nonnullis aliis: similata.—162 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. optimæ Barthii membranæ, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Gevart. et Cruc. parvoque ostenditur avo.—163 Optimæ Barthii membranæ: et lassos q. r. artus; et sic etiam Lang. Laur. Buslid. Lip-

NOTÆ

Quod adeo obtinuit, ut Aristoteles periculum capitis adierit, Demophilo illum accusante Athenis impietatis, ac contendente Hymnum illum pulcherrimum, quem in laudem Hermiæ Atarni tyranni composuerat, et qui legitur apud Athenæum, et Diogenem Laërtium, Pæanem esse. Et nisi Aristoteles multis rationibus probavisset, ac maxime defectu illarum vocum le maiar, quæ erat nota indubitata quo Pæanes distinguebantur a ceteris laudationum generibus, Hymnum illum non esse Pæanem, actum erat de vita summi illius Philosophi. Sed ipsi Athenienses, qui hanc in Aristotelem accusationem admiserant, non tam postea religiosi hujusce moris observatores fuere : primi enim hocce laudationis genus a Diis ad Heroës transtulerunt, mox ad ipsos reges, cum Pæanem in honorem Demetrii Antigoni filii, et Ptolemæi Ægypti regis, cani curarunt.

158 Œta] Mons in finibus Thessaliæ, morte et sepulcro Herculis celebris, quoniam in Œta crematus est Hercules.

159 Nemce] Regio et sylva Argolidis inter Cleonas et Phliuntem. Vide Theb. 1. 355.

160 Cleonæi Molorchi] Molorchus senex pastor agri Cleonæi, qui Herculem euntem ad debellandum leonem Nemæum, seu Cleonæum, hospitio suscepit. Huic seni sacra postea instituta 'Molorchæa' appellata.

162 Hospitis Dei] Herculis, quem hospitio receperat Molorchus. Arvo] Alii codices, auro. Egregia antithesis: in parvo agello Molorchi, ait Poëta, locus ostenditur, ubi jacuit quondam magnus ac robustus Hercules, adeo ut vestigia recumbentis in cubitum conspiciantur. Dissimile est quod de Polyphemo tradit Virgilius Æn. 111. 'Jacuitque per antrum Immensum.' Ex quo magnitudo Cyclopis tacite significatur.

163 Laxos] Pro laxos alii legunt lassos, et pro arcus, artus.

Ilice, qua cubiti sedeant vestigia terra. At pedes, et toto despectans vertice bellum, Quatuor indomitis Capaneus erepta juvencis Terga, superque rigens injectu molis aënæ Versat onus: squalet triplici ramosa corona Hydra recens obitu: pars anguibus aspera vivis Argento cælata micat: pars arte reperta

arcum, et quo solo restent notæ cubiti ejus. At Capaneus pedes, et cernens infra omnes bellatores, versat clypeum confectum ex coriis avulsis a qualuor effrænis tauris, et horrendum desuper injectu aëneæ massæ. In hoc clypeo hydra multorum capitum, velut recens occisa, protuberat faciens triplicem orbem: pars capitum

NOTÆ

165 Bellum] Pro bellatoribus.

166 Capaneus] Unns e ducibus Argivis. Vide Theb. 1. 45. et libro præcedente. Erepta juvencis] Virg. Æn. 'Cui pellis latos humeros erepta juvenco Bellatori operit.' Clypei fere pellibus tecti, ut et scuta. Talis fuit famosus ille Ajacis Telamonii clypeus.

167 Superque rigens injectu molis aënæ Versat onus] Innuit multis taurorum coriis, laminis etiam ferreis obductum Capanei clypeum fuisse. Versat] Ad ,demonstrandum robur Capanei, quo clypeum tam gravem multa cum facilitate versaret.

168 Squalet] Tò squalet operis asperitatem notat, id est, præminet seu extat. Virgilins : 'Tunicam squalentem auro.' Triplici ramosa corona] An quod Hydra per clypei ambitum tres orbes faceret, vel quod triplicem coronam in uno quoque capite haberet? Ramosa] Tò ramosa capitum multitudinem denotat. 169 Hydra] Serpens quæ plura capita habebat, quam Hercules ad Lernam Argolidis lacum ægre confecit. Recens obitu] An morte sua crescens : abscisso enim uno capite, statim duo repullulabant. Vel recens obitu, quod cælatura tam bene veritatem exprimeret, ut pæne recenti obitu hydra cum suis serpentibus interiret. Vivis] Id est, tanta arte expressis, ut in argento vivere etiam crederentur.

170 Pars arte reperta Conditur] Id est, pars serpentium, quæ deberet repullulare, nisi ignis admotus fuisset, reprimitur seu non repullulat, ubi artem reperit, qua enasci amplius non possent capita ex detruncatæ Hydræ cervicibus. Et tangit factum Herculis, qui cum videret, secto uno capite hydræ, duo alia in locum secti succrescere, admovit tandem ignem, ubi unum caput secuerat, sicque impedivit, quominus repullularent : quod hic 'artem repertam' vocat Poëta.

876

165

THEBAIDOS LIB. IV.

Conditur, et fulvo moriens ignescit in auro. Circum amnis torpens, et ferro cœrula Lerne. At laterum tractus, spatiosaque pectora servat Nexilis innumero chalybum subtemine thorax, Horrendum, non matris opus, galeæque corusca Prominet arce gigas, atque uni missilis illi

scabra serpentibus vivis ductis fulget argento insculpta: pars occultatur invento artificio, et ardet moriens in fulco auro. Circum effingitur pigrum stagnum, et Lerna facta ferro carulea. At lorica contexta innumero subtemine filorum ferreorum, opus horrendum, non confectum a matre, tegit spatia laterum ejus, et amplum pectus. Gigas extat supra fulgentem arcem cassidis, atque cupressus libranda

......

repressa.—171 In duobus codd. ejusdem : pallescit in auro.—172 Behott. 1. 2. Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. Lerna.—174 Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. sub tegmime; Venett. et Rom. subtemine; hoc habent etiam Petrens. et edd. recentt.—175 Optimæ Barthii membranæ *PMarotis opus*; unde ille tentabat: Pyragmonis opus.—176 Gronov. conj. galeæque corusco P. a. gigas. Vide Syllog. Epist. Tom. 11. p. 565. Idem pro

NOTE

171 Ignescit] Ob admotum abscissis capitibus ignem. Quidam codices, nigrescit.

172 Amnis torpens] Palus Lernæa. Et ferro cærula] Erumpente enim ex amputatis capitibus hydræ sangnine, palus cærula seu livida fiebat.

173 Laterum tractus, spatiosaque pectora] Hoc dicit ad exprimendam magnam corporis molem ac proceritatem Capanei; Capaneus enim pæne gigas. Sic 'laterum passus.' Noster Equo Domitiani: 'At laterum passus.'

174 Nexilis innumero chalybum subtemine] Id est, annulis ferreis contextus.

175 Horrendum, non matris opus] Observa morem antiquum, quo matres texerent tunicam militarem filiorum. Noster etiam Theb. v111. 'Triplici velaverat auro Crescentes etiamnum humeros, et lævia mater Pectora.' Et Theb. 1X. 'Lucentesque auto tunicas, hoc neverat unum Ma-

ter opus.' Et Virgilius : 'Et tunicam mater molli quam neverat auro.' Horrendum aptins, si mater texuisset, quia matres texentes ejusmodi tunicas, cogitantesque ils filios usuros in bello, horrore quodam perfundeban-Galeæque corusca Prominet arce tor. gigas] Vix a tumoris crimine excusari potest Statius, si arcem galeæ dixerit. Non incommode possis alioqni : Galeæque corusco Prominet ære gigas. Supra : 'Capiti tremit ærea cassis.' Et bene gigas ad mores Capanei, qui dicitur ' contemtor Deorum.' Gronovius.

176 Uni missilis] Heroibus tela dantur tanti ponderis, ut ab alio nemine torqueri possint, ad indicandas eorum incredibiles vires. Sic insulæ finguntur jaculabiles gigantibus. Sidon. Epithal. Polemii: 'Hic Lemnum pro fratre gigas contra Ægida torquet, Impulsumque quatit jaculabilis insula cœlum.' Barlhius.

175

Digitized by Google

Cuspide præfixa stat frondibus orba cupressus. Huic parere dati, quos fertilis Amphigenia, Planaque Messene, montanaque nutrit Ithome, Quos Thrion, et summis ingestum montibus Æpy, Quos Helos, et Pteleon, Getico quos flebile vati

180

illi soli, exuta ramis, horret ferro præfixo. Huic Capaneo jussi sunt obedire hi quos ferax Amphigenia, et Messana in planitie sita, et montana Ithome alit, quos Thrion, et Æpy conditum in summo monte, quos Helos, atque Pteleon, et quos

arce conj. etiam, are.—177 Nonnulli codd. orba cypressus; uterque Behot. orba cupressus; Paschalius de Coronis lib. IV. cap. 17. legit: alta cupressus.— 178 Huic parere duci unus codex Barthianus.—179 Planaque Messena Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. Massene unus Behot. Messene Petrens. alter Behot. alii, cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. montosaque Put. Ithome Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Grasser. Gevart. et Cruc. Ithome Gronov. et recentt.—180 Quos Thiron Behot. 1. Et Thrion Priscianus principio lib. vi. et vii.—181 'In antiquissimo libro est, Quos Elou; sed

NOTÆ

177 Cupressus] Hyperbolice, hasta ex cupressu.

878

178 Amphigenia] Amphigenia oppidum Messeniæ, ex Homero et Strabone.

179 Planaque Messene] Messene urbs primaria Messeniæ. Strabo lib. I. tradit nullam fuisse in Peloponneso urbem, quæ Messene Heroicis bellique Trojani temporibus vocaretur. Idem tradit Pausanias in Messeniacis. Sic igitur rem narrant illi : Messenios a Lacedæmoniis victos, domo penatibusque relictis, Italiam petiisse, illincque in Siciliam transvectos, Messanam condidisse. Fractis vero Leuctrica clade Spartæ urbis opibus, Thebanos victores Messeniis persuasisse, ut in patriam redirent : hos antiquas sedes repetiisse, Messenen tum primum urbem ædificasse ac mœnibus cinxisse. Verum Papinio astipulantur auctores utroque et Strabone et Pausania vetustiores: Isocrates enim, in Panathenaico et Archidamo, Messenen urbem

Herculis, Heroicisque illis sæculis extitisse testatur. Plato de Legibus, lib. III. loquens de Cresphonte et Temeno, filiis Aristomachi, dicit eos divisisse copias, ac tres urbes Messenam, Argos, et Spartam occupavisse. Theocritus Idyll. xxv1. et Ovidius Met. vr. Messenam et Argos inter urbes Achæas numerant. His adde Justinum et Diodorum, Erat et urbs ejusdem nominis in Sicilia cognominata ' Mamertia.' Montanaque nutrit Ithome] Ithome oppidum ejusdem Messeniæ, dissimile Messenæ; nam ut urbs illa in planitie sita erat, ita et hæc in monte ejusdem nominis, Jovi consecrato, collocata erat. Hoc oppidum post decem annorum obsidionem a Lacedæmoniis expugnatum ac in deditionem receptum. Vide Pausaniam Messeniacis.

180 Thrion, Epy] Oppida ejusdem Messeniæ.

181 Helos] Messenise oppidum, quod a Spartanis dirutum est, et ex

Dorion: hic fretus doctas anteire canendo Aonidas, mutos Thamyris damnatus in annos

Dorion lamentabile Thracio Poëtæ. Illic Thamyris confisus se cantu antecedere doctas Musas, ita punitus fuit, ut in religuum vitæ tempus (quis spernat Deos ubi-

Helos cum aspiratione scribendum ex Homero.' Barth. Quos Helos et Pheleon Behot. 1. Quos Helos et Theleon Behot. 2.—182 'Fatui nonnulli libri habent: animare canendo; nisi aliud remotius latius. Optimus codex nihil mutat.' Barth.—183 Aonidas multos Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lips. omnes

NOTÆ

quo publici extiterunt Lacedæmoniorum servi, 'Helotæ' ab hoc loco dicti. Obtinuit etiam usus, ut ceteri, qui in servitiorum numero recenserentur, quamvis Messenii non essent, ut illi priores, et ipsi tamen ' Helotæ ' appellarentur. Pteleon] Oppidum Messeniæ. Getico quos flebile vati Dorion, &c.] Dorion ejusdem Messeniæ oppidum, sed dirutum ætate Pausaniæ. Et imitatur Noster Lucanum lib. vi. 'Et Dorion ira Flebile Pieridum.' Dicitur flebile vali Getico, quod in hac urbe Thamyris Thrax oculis fuerit orbatus a Musis, quas cantu se superaturum frustra fuerat gloriatus. Pausanias vero scribit hinc locum datum scriptoribus tale quid prodendi de Thamyride, quod captus luminibus huic infortunio succubuit, ac desiit prorsus carmina componere : quod Homerus non fecit, quamvis in eandem calamitatem incidisset; sed perfecit ea quæ instituerat. Ceterum hic locus totus adumbratus est ex Homero Iliad. B. ubi hæc de Thamyride scribit : Kal Adριον, ένθα τε Μοῦσαι Ἀντόμεναι Θάμυριν τον Θρήϊκα παύσαν αοιδής, Οίχαλίηθεν ίόντα παρ' Εύρύτου Οίχαλιήσς. Στεῦτο γαρ εὐχόμενος νικησέμεν, εἴπερ αν αὐταλ Μούνται αείδοιεν, κούραι Διός Αλγιόχοιο Αί δε χολωσάμεναι πηρόν θέσαν αυτάρ αοιδην Θεσπεσίην αφέλοντο, και εκλέλαθον κιθαριστύν. Et Dorion, ubi Musa occurrentes Thamyrim Thracem spoliarunt cantu ex Œchalia venientem ab Euryto Echaliensi ; affirmabat enim gloriabundus se relaturum victoriam, etiamsi ipsæ Musæ canerent, filiæ Jovis Ægiochi : illæ autem iratæ cæcum fecerunt, et ei cantum divinum ademerunt, et oblivisci fecerunt eum artem pulsandi citharam. Sunt tamen, qui dicant Thamyrim non fuisse excæcatum, sed ira Musarum carnisse fama vocis citharæque, ut vult hic Papinius his verbis: Ore simul citharaque conticuit : in qua etiam opinione est Homeri Interpres ad hunc citatum supra Iliados B. locum, in quo de pœna Thamyridis mentio fit, explicatque hæc verba πηρόν θέσαν, quibus utitur Homerus: Τής τέχνης ξπαυσαν, καλ ξκφρονα αὐτόν έποίησαν, ή περί την φωνην έβλαψαν πηρός γάρ καλείται ό κατά τὶ μέρος τοῦ σώματος βεβλαμμένος. Eripuerunt illi artem, et insipientem illum reddiderunt, aut læserunt in voce : mypds enim vocatur læsus in aliqua corporis parte. Hinc apposite Gronovius legit mutes pro multos, ut alize editiones, seu ita fuit punitus Thamyris, ut in reliquum viveret privatus divino cantu, et qui dedisceret artem pulsandi citharam. 'Muti anni,' quibus canere desiit, nesciitque. Ceterum Thamyris dicitur Geticus vates, quod in Thracia natus esset: Getæ enim gens Thracia, ut patet ex Geographis. Aonidas] Musas, quia Bœotiam incolunt, prius Aoniam dictam. Addendum

Ore simul citharaque (quis obvia numina temnat?)185Conticuit præceps, qui non certamina Phœbi185Nosset, et illustres Satyro pendente Celænas.185Jamque et fatidici mens expugnata fatiscit185Auguris: ille quidem casus, et dira videbat185Signa, sed ipsa manu cunctanti injecerat arma190Atropos, obrueratque Deum : nec conjugis absunt190Insidiæ, vetitoque domus jam fulgurat auro.190Hoc aurum vati fata exitiale monebant190

que præsentes?) voce et arte fidibus canendi privaretur temerarius, qui ignorabat prælia Apollinis, et Celænas celebres suspenso Satyro. Verum animus præscii vatis labefactatus jam cedit ; ille quidem prævidebat eventus, et ominosa indicia, sed hæsitanti ipsa Atropos arma propriis manibus imposuerat, et Apollinem oppresserat: nec desunt fraudes uxoris, et domus jam corvscat prohibito auro. Fata portendebant hoc aurum exitiosum fore auguri Argivo, et ipse malum noscit; sed infidelis

Barthiani, uterque Behot. alii, cum edd. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph-Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. mutos est ex conj. Gronovii. Vide Syllog. Epist. Tom. 11. p. 565. Tamyrus uterque Behot. Thamiris in quibusdam aliis.—185 Behott. 1.2. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. quis non; Gronov. Barth. Veen. et Delph. qui non.—186 Gelamas conjectabat Daum. in marg. ed. Barth.—187 'In vetustissimo libro est: Et jam fatidici: id magis placet.' Barth.—193 Unus Behot. scit et ipsa nefus.

NOTÆ

etiam in melioribus codicibus legi præceps qui: placetque sublata interrogationis nota: homo, inquit, stolidus, et temerarius, qui non recordatus sit Marsyæ casum.

186 Et illustres Satyro pendente Celænas] Imitatur Lucanum lib. 111. 'Lugent damnatæ Phæbo victore Celænæ.' Celænæ urbs caput quondam Phrygiæ fuit: migratum inde haud procul veteribus Celænis, novæque urbi Apameæ nomen inditum ab Apamea sorore Seleuci regis. In hac urbe fabulantur Poëtæ Marsyam, ausum provocare Apollinem ad certamen cantus, victum fuisse, excoriatumque, et pellem ejus Apollinem suspendisse in monumentum victoriæ, Vide Herodotum in Polymnia.

188 Auguris] Amphiarai. Ille quidem casus, et dira videbat Signa] Hoc vidimus lib.111.

190 Obrueratque Deum] Id est, Apollinem, seu divinos monitus : fata enim obruerant præsentionem animi, auguriaque. Conjugis absunt Insidiæ] Eriphyle enim latitantem maritum prodiderat Polynici, spe potiundi Hermiones monilis.

191 Vetito auro] Monili Hermiones. Quod erat vetitum seu ominosum.

193 Perfida] Prodidit enim maritum.

Digitized by Google

Dona viro mutare velit, spoliisque potentis Imminet Argize, raptoque excellere calta. Illa libens (nam regum animos, et pondera belli Hac nutare videt, pariter ni providus heros Militet) ipsa sacros gremio Polynicis amati Deposuit nexus haud meesta, atque insuper addit : Non hæc apta mihi nitidis ornatibus, inquit, Tempora, nec miseræ placeant insignia formæ To sine: sat dubium cætu solante timorem Fallere, et incultos aris adverrere crines.

uive optavet munere maritum permutare, et inhist monili reginæ Argiæ, et eminove ablato ormatu. Argia quidem libenti animo (animadvertit enim mentes ducum, ac molem belti hac fluctuare, nisi Heros fatidicus simul arma induat) ipsa haud tristis deposuit execrandum monile in sinum dilecti Polynicis, atque hac adjecit : Hi putchri cultus non conveniunt præsenti meæ fortunæ, et, te absente, pulchritudinis ornamenta mihi infelici placere non possunt : sufficit, decipere ancipitem metum solantibus colloquiis, et concervere altaria incomtis capillis. Nempe (heu Dii)

-195 In codem codice: excedere cultu.-197 Hac mutare videt Dan. Put. Petav. uterque Behot. Lind. et Crue. Hac mutare videt Petrens, omnes Barthiani, Lang. Laur. Busiid. Lips. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. et recentt, probante Barth. si providus Dan. Put. Petav. mis providus Lang. Lawr. Busiid. et edd. vett.-199 Excerat cultus uterque Behot. et Put.-202 Bernartius cam aliis VV. DD. legendum putat: stat dubium calatho solante. Vide Lips. Elect. lib. 11. cap. 6. et Gelzhard. Cnr. Juvenil. lib. 11. cap. 27.

NOTÆ

194 Dona viro mutars velit] Ita velit pacisci, ut malit monile habere, quam maritum. Spoliisque potentis Imminet Argiæ] Polynices enim monile, quod fuerat Hermiones, dono dederat Argiæ uxori, ut vidimus Theb. II. 'Tum donis Argia nitet, vilesque sororis Ornatus sacro præculta supervenit auro.'

197 Nutare] Quidam codices habent, mutare. Providus heros] Amphiarans.

198 Sacros] Abominandos, execrandos. Sic Virgilio Æn. 111. 4uri sacra fames.

201 Nec miseræ placeant insignia formæ Te sine] Ovidius Epist. Heroidum xv. 'Cui colar infelix, ant cui placuisse laborem ? Ille mei cultus

Delph. et Var, Clas.

unicus auctor abest.'

202 Sat] Alii codices stat. Catu solante] Bernartius pro casta corrigit calatho, aitque non decorum pudicae matronæ cœtus frequentare, aut tali solatio uti absente marito Argiam haud decere. Conjecturam ejus confirmare videtur mos veterum, quo receptum, ut etiam regum filize et uxores lanificio manus assuescerent; ut jam diximus Theb. 11. sed se ipsum interpretatur Papinius Theb. v. 'Solantia miscent Colloquia,' ubi loquitur de Lemniadibus, quorum mariti in Thraciam trajecerant, bellum Thracibus illaturi, quique jam in hoc bello multum temporis consumserant.

as 203 Adverrere crines] Tangit mo-Stat. 3 K

195

Scilicet (heu Superi) cum tu cludare minaci Casside, ferratusque sones, ego divitis aurum Harmoniæ dotale geram ? dabit aptior ista Fors Deus, Argolicasque habitu præstabo maritas, Cum regis conjux, cum te mihi sospite, templa Votivis implenda choris: nunc induat illa, Quæ petit, et bellante potest gaudere marito. Sic Eriphylæos aurum fatale penates Irrupit, scelerumque ingentia semina movit, Et grave Tisiphone risit gavisa futuris.

cum tu tegaris terribili galea, et cinctus armis crepites, ego feram dotales ornatus potentis Harmonies? Fors Deus secundior reddet ista, et cultu anteibo matronas Argivas, cum uxor regis implebo templa promissis choris, te mihi reverso incolumi : nunc illa vestiat, que poscit, et potest letari dum vir militat. Sic funestum aurum irruit in donum Eriphyles, et causa fuit atrocium facinorum, et Tisiphone læta

NOTÆ

rem tritum, quo mulieres in magnis casibus non solum per templa supplices ibant, sed etiam crinibus passis templorum pavimenta et aras verrebant. Polybius lib. 1X. Ai δὲ γυναῖκες περιπορευόμεναι τοῦς κόμαις τὰ τῶν tepῶν ἐδάφη. Mulieres vero per templa ibant, et crinibus pavimenta verrebant.

205 Divitis aurum Harmoniæ dotale geram] Intelligit monile Harmonies. Vide Theb. 11.

207 Fors Deus] Conjungit hic, separavit vero Theb. 11. 'Audenti Deus et Fortuna recessit.' Præstabo maritas] Sequitur Virgilium Papinius : 'Vel magnum præstet Achillem.' Ita etiam Cornelius Nepos, Valerius Maximus, aliique sæpe. Sallustius dixit 'præstare ceteris animantibus.' *Maritas*] Horatius: 'Nec sit marita, quæ retundioribus Onusta baccis ambulet.'

211 Eriphylæos] Eriphyles uxoris Amphiarai. Fatale] Omnibus scilicet mulieribus, quæ illud monile habuerunt.

212 Scelerumque ingentia semina movit] Nam primo Eriphyle prodidit maritum, Amphiaraus jussit filio matrem occidere, ac Alcmæon matrem jussu patris occidit. Horatius Od. III. 16. 'Concidit auguris Argivi domus ob lucrum Demersa excidio.'

213 Grave Tisiphone risit gavisa futuris] Decet enim Furiam ridere et lætari criminibus ac flagitija,

882

205

. 210

Tænareis hic celsas equis, quam dispare cœtu215Cyllarus ignaro generarat Castore prolem,215Quassat humum: vatem cultu Parnassia monstrant215Vellera, frondenti crinitur cassis oliva,216Albaque puniceas interplicat infula cristas.217Arma simul, prensasque jugo moderatur habenas.218Hinc atque inde moræ jaculis, et ferrea curru220

venturis acerbe risit. Hic Amphiaraus vectus allo curru equis Tænariis juncto, quam sobolem Cyllarus inscio Castore procreavit ex ignobiliori grege, pulsat terram. Lanæ Apollineæ designant hoc ornatu augurem : galea ramo olivæ nectitur, et candida infula intexit purpureas cristas. Ille tenet simul clypeum et regit fræna quorum in curru apprensa: hinc alque hinc ihecæ sunt plenæ jaculis, et ferreum

quod ille probat.—219 Iu iisdem membranis: pressasque jugo; Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. pensasque jugo; Behott. 1. 2. Petrens. Exc. Cantab. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Grenov. Barth. Veen. et Delphs preusasque jugo. Marklandus ad Sylv. 1. 2. 13. ita scribit: 'Locus, ut mihi videtur, depravatissimus. Elige enim quamvis verborum constructionem; sive hanc, moderatur habenas preusas jugo, i. e. secundum Gronovium 'junctas,' falsum continet: quippe habenæ non junguntur jugo: sive illam, jugo moderatur preusas habenas, absurda est; jugum enim non potest moderari habenas. Nihil igitur hinc probari potest, nisi locum esse corruptissinum. Lege: Arma simul preusique jugum moderatur habenis. Dicit Amphiaraum armatum pugnare e curru: sinistra manu arma, i. e. clypeum moderatur, dextra prensis habenis, tenens habenas, regit et moderatur quos seu currum.

NOTÆ

quæ futura prævidebat. Grave] Pro, 'graviter.'

214 Hic] Amphiaraus. Dispare] Bene dispare ; nobilis enim genere equus non equam tam præstantem invenire potuit.

215 Cyllarus] Nomen equi Castoris. Castor] Filius Jovis ex Leda, frater Pollucis, equitandi peritissimus.

216 Parnassia Vellera] Sunt vittæ laneæ ab infula, sacerdotum insigni, hinc et inde dependentes. Parnassia] Phæbæa, seu Apollinea, quia Parnassus Apollini sacer.

217 Frondenti crinitur cassis oliva] Fronde enim olivæ vittæ et infulæ augurum ornabantur, ut supra vidimus lib. 11. 99. 218 Albaque puniceas interplicat infula cristas] Infula augurum alba. erat.

219 Arma] Arma Latinis, ut Græcis δπλα, scutum est aut clypeus. Inde 'arma ancilia,' unde 'armilustrium,' scuta. Jugo] Curru. Parte pro toto.

220 Hinc alque inde moræ] Hic moræ accipi possunt pro ordinibus militaribus Laconum, quia Lacones in hoc bello stipendia faciebant sub Amphiarao: Mora enim apud Lacedæmonios erat ordo militaris, seu $\tau d\gamma \mu a$, ut videre est apud Xenophontem et Demosthenem: quam vocem etiam Cornelius Nepos usurpavit, dicendo Iphicratem fudisse ' moram Lacedæmoniorum.' Explicatio enim,

Sylva tremit: procal ipse gravi metuendus in hasta Eminet, et clypeo victum Pythona coruscat. Hujus Apollineæ curram comitantur Amyclæ, Quos Pylos, et dubiis Malea vitata carinis, Plaudentique habiles Carvæ resonare Dianæ.

nemas in curru trepidat : procul ipse formidabilis ponderosa hasta conspicitur, et facit fulgere in clypeo debellatum Pythone. Amycla Apollini sacra sequuntur ejus currum, et hi quos Pylos mittit, et Malea declinata ab anxiis navibus, et Caria opta ad resonandum saltantibus puellis in honorem Diana, et hi quos Pharis, et

-222 Eminet et victum clypeo unus Behot. Philona uterque Behot.-227

NOTÆ

quæ datur huic loco non satisfacit, nimirum impeditas et occupatas fuisse Amphiarai manus. Qui moræ significatus si admittatur, ponenda erit virgula post ro moræ, et vox jaculis conjungenda cum sequentibus verbis, et sensus optimus erit. Moræ antem Peyraredo pharetræ, vel potius thecæ jaculorum. Moræ vero Gratio in Cynegetico in his versibus: 'Ille etiam valido primus venabula dente Induit, et proni moderatus vulneris iram Omne moris excepit onus,' sunt extantes utrimque alæ, seu furculæ, quæ circa medium fere cuspidis utrimque prominent. Krúdorras vocavit Xenophon. Jaculis, et ferrea curru Syloa tremit] Innuit currum Amphiarai undique cingi agminibus, quorum milites jacula ferebant, si prior explicati ovocis moræ admittatur, vel thecis, in quibus jacula.

222 Clypeo victum Pythona coruscat] Tangit morem, quo veteres insigne aliquod in scuto gestare solebant. Et sane decebat vatem Apellinis insculpi curare clypeo gloriosum facinus primumque Apollinis sui, nimirum victoriam relatam de Pythone serpente, quod facinus vocat Papinius initio Theb. v1. 'Apollineæ bellum puerile pharetræ.' Coruscat] Pro coruscare facit. Sic Virgilio lib. x. et XII. 'Strictumque coruscat Mucronem' et 'hastamque coruscat.' Et postea, 'telamque coruscat.' Valerius Flacens lib. II. 'Ferrumque super Bellona coruscat.' Coruscat vero, quia armorum splendor valde ab Heroibus affectatus; non tam ad decus, quam ad metum bostibus incutiendam, uti II. N. Gore & Kaupber Ab- $\gamma\hbar$ xakkén. Splendor veris oculos obcæcavit.

225

223 Amyclæ] Amyclæ oppidum Laconiæ, regia Tyndari, et patria Pollucis et Castoris, ubi templum erat Apollinis, inter cetera ejace regionis templa opere divitiisque celeberrimum. Strabo lib. vr11. Thacydides lib. v. Erant et aliæ urbes ejusdem nominis, una in Eabœa insela, et altera in Italia, quæ auctore Plinio a Berpentibus deleta est.

224 Pylos] Supra de Pylo. Malea] Promontorium Laconiæ Theb. 1. 101. Vitata carinis] Crebra enim naufragia fiebant prope hoc promontorium : unde vitabatur a nautis.

225 Plaudentique habiles Caryæ resonare Dianæ] Caryæ oppidum Laconiæ, Caryum Polybio, Dianæ et Nymphis sacrum, et in eo lucus Dianæ etiam sacer. Eo in loco Lacedæ-

Quos Pharis, volucrumque parens Cythereia Messe, Taygetique phalanx, et oliviferi Eurotæ

Messe abundans avibus Cythereis, et Taygeti manipulus, et fortis cohors Eurota

Targeique phalanx Dan. et oloriferi Gronovii membranæ, Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. elisiferique Behot. 2. et elisiferi Petrenes. optimæ Barthii membranæ, Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Gronov. Amstel. Barth. Veen. et

NOTE

monia virgines quotannis festum obibant, patrioque ritu saltationem in honorem Dianæ celebrabant, ut refert Pausanias in Lacopicis. Contendebant et inter se Citharædi. Hinc Luciano kapvar/Sear, in Dialogo de Saltatione, est genus saltationis exercere, in Caryis Laconiæ usitatum, quod a Polluce et Castore refert Lacedæmonios didicisse. Scribit et Polemon in 11. 'Execestides citharœdus Pythia vicit,' et Caryorum ' certamen in Laconia vicit.' Diomedes etiam Grammaticus ejusce saltationis mentionem facit; ait enim, Xerxe in Græciam adventante, omnes deserta Laconia metu barbarorum perterritos, in diversas partes fugisse, ac virgines timore latuisse; ex boc evenisse, ut eo die, quo solitus erat chorus virginum Dianæ Caryatidi hymnum canero, nemo ad solenne sacrum inveniretur : tunc itaque Pastores in urbem convenisse, et ne ritus sacrorum interrumperetur, pastorali carmine composito Dez honorem celebrasse. Et Plutarchus refert in Artaxerze, Clearchum Ctesia in signum amicitiæ annulum dedisse, in quo insculptæ Caryatides saltantes. Unde dicit Poëta Caryas habiles ad resonandum saltationibus, quæ fiebant in honorem Dianze a puellis Lacedæmoniis. Et Caryatidis Dianæ signum sub dio erat. Hinc lux huic loco. Ceterum cum incolæ ejusce urbis stetissent a partibus Persarum contra Græcos, victores Græci, con-

versis in cos armis, oppidum dirucrunt interfectis omnibus maribus, reservatisque in ludibrium victoriæ mulieribus : non enim passi sunt stolas, neque ernatus matrenales deponere, uti non uno triumpho ducerentur sed æterno servitutis exemplo gravi contumelia pressæ pænas pendere viderentur pro civitate : ideo qui tunc Architecti fuerunt, ædificiis publicis designarunt earum imagines oneri ferundo collocatas, ut etiam posteris nota pœna Caryatium memoriæ traderetur, eæque imagines 'Caryatides' dicuntur. Vitruvius lib. 1. Caryatidum etiam, id est, statuarum muliebrium in columnis, meminit Plinius lib. XXXVI. cap. 5.

885

226 Pharie] Pharis seu Pharæ oppidum Laconiæ: unde Theb. 11. ' Pharæi daces.' Volucrumque parens Cythereia Messe] Messe urbs Laconiæ, quam Homerus vocat etiam πολυ^ω τρήρωτα, id est, columbis abundantem, quæ sacræ sunt Veneri ; ideo Messe cognominata Cythereia.

227 Taygetique] Taygetus sen Taygeta, mons Laconiæ prope fluvium Eurotam, et Amyclas. Et oliviferi Eurotæ] Eurotas fluvius Laconiæ. Okiviferi] Reperitur in membranis bonæ notæ, ut observat Gronovius, oloriferi, quod in Parisiensi receptum. Hic est enim, qui in Theb. x. 'Falso gurges laudatur olore:' nec aliunde in Epithal. Stellæ: 'Amyclæos ad fræng citavit olores.' Dura manus. Deus ipse viros in pulvere crudo Arcas alit, nudæque modos virtutis, et iras Ingenerat: vigor inde animis, et mortis honoræ Dulce sacrum: gaudent natorum fata parentes, Hortanturque mori: deflet jamque omnis ephebum Turba, coronato contenta est funere mater.

olivas ferentis. Deus ipse Arcas educat viros in cruda arena, et inspirat modos, et furores nuda fortitudinis : inde vis animis, et jucundum sacrum gloriosi leti : parentes lætantur in liberorum obitu, et ad mortem cos excitant : omnis turba jam plorat adolescontem, at genitrix se solatur coronatis fili ezequiis. Tenent habenas,

Delph.—230 Dan. inde viris et mortis honoræ.—231 Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Crue. Gevart. et Grasser, natorum in fata; Taurin. Petrens. Exc. Cantab. optimæ Barthii membranæ, uterque Behot. Dan. Put. Petav. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. natorum fata.—233 In optimis Barth. membranis:

NOTÆ

228 Deus Arcas] Mercurius inventor palæstræ, quam hic Poëta vocat 'nudam virtutem :' nudi enim luctabantur. 'Nudam virtutem 'alio sensu accepit Gratius in Cynegetico his versibus : 'Prius omnis in armis Spes fuit, et nuda sylvas virtute movebant Inconsulti homines.' Violenter enim omnia agere, viribus fidere primi venatores solebant, nullisque instrumentis aut canibus utebantur.

886

230 Et mortis honoræ Dulce sacrum] Nota omnibus διαμαστίγωσιs seu flagellatio puerorum Spartanorum ante aram Orthiæ Dianæ, et qua constantia ac animi firmitudine plagas tolerabant. Plutarchus : Ol maides map αυτοίs, Λακεδαίμοσιν, ξαινόμενοι μάστιξι, δι' όλης της ήμέρας έπι του βωμού 'Ορθίας 'Αρτέμιδος, μέχρι θανάτου πολλάκις διακαρτερούσι, ίλαροί και γαύροι. Pueri anud Lacedæmonios verberibus lacerati per totum diem supra aram Orthiæ Dianæ sæpe perseverant usque ad mortem. læti et gestientes. καλείται, ait etiam, δε ή άμιλλα, διαμαστίγωσις. Vocatur autem hæc probatio, flagellatio. Hinc dulce sacrum : nam et hæc solennitas

maxima, et quæ fit in honorem Dianæ. Vide et quæ dicemus Theb. v111. 438.

231 Gaudent natorum fata parentes, Hortanturque mori] De fortitudine mulierum Spartanarum legendi Plutarchus aliique Scriptores. Unicum exemplum sufficiet adducere. Matres, euntibus in bellum filis clypeos tradentes, dicebant: Aut cum hoc, aut supra hunc. Quod significat, vel victores debere reverti cum clypeo, aut saltem referri supra hunc; flagitium enim erat clypeum amittere : 'relicta non bene parmula,' ut ait Horatins.

233 Coronato contenta est funere mater] Qui enim majori cum constantia ac animi fortitudine in illa διαμαστιγώσει usque ad mortem perseveraverat, tanquam victor rei difficillimæ, nimirum doloris, coronabatur. Et tantus erat Spartanis matronis animi vigor, ut cum cædendum juvenem omnis turba defleat, satis ipsi matri sit, si ant mortem aut verbera forti ac generoso animo ferat.

Fræna tenent, duplexque inserto missile nodo,235Exerti ingentes humeros: chlamys horrida pendet,235Et cono Ledæus apex: non hi tibi solum,235Amphiaraë, merent: auget resupina maniplos215Elis: depressæ populus subit incola Pisæ,240Qui te, flave, natant terris, Alphee, Sicanis240Curribus innumeris late putria arva lacessunt,240

duo jacula portant simul ligata, nudati amplis humeris : chlamys aspera dorso dependet : olorina penna prominent in cono galea. Non hi soli sub te militant, o Amphiaraä. Elis sita in vallibus addit copits istis cuneum. Cives humilis Piar vaniunt, et hi qui se in tuis aquis abhunt, fleve Alphaee, petens Siculas regiona, et qui nunquam permisceris tam longo mari. Late terunt innumeris curvibus putres

~~~~~

contentia est funere.-234 'Nobis difficultas occurrit in hoc nodo: itaque probamus lectionem veterum librorum veterrimi: duplicique intertum missile wodo.' Barth.-237 Dan. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. maniplo; Put. uterque Behot. omnes Gronovil, Petrens. allique, cum edd. Gronov. Barth. Veen. et Delph. maniples.-238 Put. deprense populus.-239 Qui te, fave, notent Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. natant Dan. Put. Petav. uterque Buslid. alii codd. cum edd. Gronov. Barth. Veen. et Delph. -240 Dan. injecte profundo.-241 Dan. Put. Petav. uterque Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant, petris erve; Lang. Laur. Lipsian. Buslid. omnes Barthiani, alii, cum Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. putris

NOTÆ

234 Inserto nodo] Habenarum scilicet. Supra Amphiaraus : 'Arma simul, prensasque jugo moderatur habenas.'

235 Pendet] Dorso scilicet.

236 Et cono Lodaus epex] Olorinæ pennæ, dictæ 'Ledææ,' quod Jupiter in olorem mutatus concubuit cum Leda.

237 Merent] 'Merere,' verbum militare, unde 'emeritus,' qui non amplius militat.

238 Elis] Elis, regio et urbs Peleponnesi, resupina dicitur, quia in colle ædificata. Depressa Pisa] Pisa urbs Elidis, regia quondam Œnomai. Depressa] Quia vallibus undique cingitur, et Crotonio monte premitur, ut ait Lactantius.

239 Qui te, flare, natant terris, Al-

phee, Sicanis Advena, tam longo non unquam infecte profundo] Creditur enim Alpheus fluvius Elidis, ut jam diximus, ex Elide influere per medium mare in Siciliam, purasque ac impermixtas mari, per quod meat, aquas conservare. Et Piszos intelligit, qui sudore et pulvere e palæstra contracto Alpheum suum natabant, ut Spartani Eurotan. Aliqui codices habent notant. Sed hoc male. Si describeret Siculos, ferendum esset forte, quippe penes quos ille se impermixtum mari spectandum præbere credebatur. Flave] Fluvii flavi dicuntur ob juncos ulvasque, quibus abundant. Advena] Quia ab Elide in Siciliam fluit.

241 Curribus innumeris, &c.] Intelligit ludos celebrari solitos apud

Digitized by Google

Et bellis armenta domant: ea gloria genti Infando de more, et fractis durat ab usque Axibus Œnomai: strident spumantia morsu Vincula, et effossas niveus rigat imber arenas. 245 Tu quoque Parrhasias ignara matre catervas Ah rudis annorum, (tantum nova gloria suadet,) Parthenopæe, rapis: tum saltus forte remotos Torva parens (neque enim hæc juveni foret ire potestas) Pacabat cornu, gelidique aversa Lycei. 250

compos, et equos ad bellum subigunt. Id decus huic nationi venit a nefaria consuctudine, et durat ab usque ruptis axibus (Enomai. Sonant lupata morsibus equorum, et candida spuma madefacit excavatas arenas. Tu etiam, Parthenopue, ah atate imperite, agis Parrhasias copias inscia parente; tantum te novus honor tangit. Tum forte truculenta mater cornu tranquillabat dissitas sylvas, et loca frigidi Lycei. Non enim data fuisset facultas juveni ad arma proficiscendi. Nulli profecturo ad

arva.-242 Aut bellis glossographus. ea gloria gentis unus Behot.-243 Infando de more venit, duranit ab usque optimæ Barthii membranæ.-245 Frameque et effosses in lisdem membranis, quod verum putat Barthius.-247 Ha rudie omnes Barthiani, Dan. Put. et Petav. Larg. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Crue. et Gevart. annorum uterque Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Porro hic versus cum sequenti ita in Behot. 1. leguatur : Partenopeæ repis [taatum nova gloria sundet] Ha rudis annorum [saltus cum forte remotos]; sed quæ uncinulis inclusa vides, scripta erant in litura.-249 Vox enim deest in Pat. et particula kæc in uno Barth. Pro foret, quod habent uterque Behot. Lang. Laur. Petrens. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. forte exhibent Dan. Put. Petav. Venett. Lindenbrog. et Cruc.-250 Placabat cornu unus Behot. et Petrens. adversa Lycæi Behot. 1. et nonnulli Barthiani.

NOTÆ

Olympiam prope Pisas.

249 Et bellis armenta domant] His enlm Iudis et exercitationibus equos ad bellum aptiores reddebant. Armenta] Equos.

243 Infando de more] Quia Œnomaus, qui primus instituit hos ludos, procos filiæ, quos cursu vincebat, occidebat. Fractia ab usque Axibus] Notat fabulam qua Œnomaum tandem Pelops vicit, corrupto Myrtilo Œnomai auriga, qui axi vectem non objecit: ea ratione Œnomaus curra delapsus collum fregit.

246 Porrhasias] Arcadize, a Par-

rhasiis populis, et urbe Arcadiæ. Matre] Atalanta.

247 Annorum] Quidam codices habent armorum, et utrumque Parthenopæo convenit; admodum enim juvenis erat, et nondum militaverat.

248 Parthenopæe] Parthenopæes nnus e ducibus Argivis, juvenis admodum ad bellum Thebanum profectus, ut jam diximus.

249 Torva parens] Atalanta, ob exercitationes viriles, venationem nempe. Juveni] Parthenopæo.

250 Pacabat cornu] Venando scilicet. Pacata reddebat ferarum cade.

Pulchrior haud ulli triste ad discrimen ituro Vultus, et egregiæ tanta indulgentia formæ: Nec desunt animi, veniat modo fortior ætas. Quos non ille daces nemorum, flaviisque dicata Numina, quas magno non impulit igne Napæas? Ipsam, Mænalia puerum cum vidit in umbra, Dianam, tenero signantem gramina passa, Ignovisse ferunt comiti, Dictæraque tela Ipsam, et Amyclæas humeris aptasse pharetras.

mastum periculum formosior fuit vultus, nec tanta dotes eximia speciei. Nec deest animus, modo robustior atus accedat. Quan sylvarum prezides, et Doas assignatas amnibus, quas Napas ingenti amore non ille accendit? Dicunt Dianam ipaam matri ejus quondam sua socia pepercise, quod nupserit, cum spectavit pusrum in Manalia umbra notantem herbas molli vestigio, et ipaan accommodasse pueri humeris sagittas Dictaes, ac pharetras Amyclaes. Volat percitus temerario

-254 Quas non ille duces Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Petrens. Exc. Cantab. omnes Barthiani, uterque Behot. Taurin. Burm. Venet. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Grasser. Gevart. Cruc. et Delph. Quas non ille Deas conjectabat Jortin. improbante Burmanno. Quos non ille duces Gromov. Barth. et Veen. Vide Notam infra.-255 Dan. ebstulit igne: et ita queque ex codd. scriptis legit Nic. Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist. Xv. 139.-359 Ipen et Amycicans Dan.-260 Presilit eudacis uterque

NOTE

Ut Virgilius Æn. vr. 'Aut Erymanthi Pacarit nemora, et Lernam tremefecerit arcu.' Sie idem Hercules 'Nemem pacater' Sille dictus lib. II. 'Quam tali alloquitur Nemem pacator henore.' Ut habet præstantissimus codex. Averes I d est, loca soli non exposita. Lycef Lyceus mons Arcadiæ. Geidei Ob sylvas quibus cingitur Lyceus.

254 Quos [Quas] non ille duces nomorum] Quidam codices habent Quos, et sic legendo duces nemorum sunt Satyri, Sylvani, Panes, et cetera ejusmodi nemorum numina. Sed absque dubio seripsit Papinius Quas, quod honestius est, et per duces nemorum intellexit Dryades, Hamidryades, ac Deas nemorum. Fluvisque dicuta Numina] Nymphas, aquarum numina. 255 Nepons] Herbarum, pratorum, ac florum Deas.

256 Manalia in umbre] Id est, in sylva Mænalia supra Mænalon montem Arcadiæ. Umbre] Quia sylva umbram efficient.

257 Tenero signamiem gramina passes] Eleganter infantis gressum nom calcantem, sed signantem ostandit, ut Horat. 'Reddore qui voces jam seit puer, et pede certo Signat hupum.'

258 Comiti] Atalantæ, cui erat Diana irata, qued aupserat: Atalanta enim totam se caltui Dianæ ac venationi addixerat. Dictauque tola] Id est, Creteusia, a Dicte monte Cretæ. Dicit antem tela Creteusia: quia Cretenses sagittandi peritissimi.

269 Amycleus] Ab Amyclis oppido

Prosilit audaci Martis percussus amore,260Arma, tubas audire calens, et pulvere belliFlaventem sordere comam, captoque referriHostis equo : tædet nemorum, titulumque nocentemSanguinis humani pudor est nescire sagittas.Igneus ante omnes auro micat, igneus ostro,Undantemque sinum nodis irrugat Iberis,Imbelli parma pictus Calydonia matrisPrælia : trux læva sonat arcus, et aspera plumisTerga, Cydonæa corytos arundine pulsat,Electro pallens, et iaspide clarus Eoa.270

belli ardare, flagrans tubas audire, et strepitus armorum, et flavos crines fædari certaminum pulvere, et revehi capto equo inimici. Fastidit nemora, et erubescit sua tela ignorare scelestum honorem effusi cruoris humani. Auro flammeus, et purpura, præ aliis fulget, et contrahit in rugas nodo Hispanico sinuosam chlamy dem, ferens imbellem clypeum, in quo depicta erant Calydonia parentis certamina. Terribilis arcus ad levam crepitat, et pharetra ex electro pullens, et fulgens isspide orientali ferit Creticis sagittis tergum ejus, tectum lorica squamis aspera. Excelsus

Behot. et Dan. perculsus amore optimi libri Barthiani et Dan.—264 Marklandus ad Sylv. III. 2. 83. correxit : pudor, et nescire.—268 Behot. 1. lava tonat, et pro v. 1. sonat.—269 Cidonia Behot. 2.—270 Hic versus aberat a

NOTÆ

Laconiæ, in quo optimæ pharetræ fiebant.

263 Titulumque nocentem Sanguinis Jumani pudor est nessire sagittas] Mens: Erabescebat Parthenopæus, quod tantum sagittæ suæ occidendis feris inservierant, et quod nondum cruore humano infectæ fuerant, quodque hac crudelitate nondum fuerat henoris titulum adeptus.

265 Igneus] An belli ardore calens, an id *igneus* referendum ad vestes, quæ lucerent auro et purpura?

266 Iberis] Duplex Iberia, Europæa una, quam nunc Hispaniam vocamus, sic dicta ab Ibero fluvio, hodie Ebro; Asiatica altera, prope Pontum Euxinum Colchosque, quæ nunc etiam Iveria vocatur.

267 Imbelli parma] Quia nondum bello interfuerat Parthenopæus, nullumque gloriosum facinus ediderat, quo insigniret clypeum, ut mos erat. Calydonia matris Prælia] Atalanta enim prima feriit aprum Calydonium. Vide Ovidium Met. VIII.

268 Aspera plumis] Id est, squamis seu laminis in modum plumarum dispositis. Virgilius Æn. 11. 'Quem pellis aënis In plumam squamis auro conserta tegebat.'

269 Terga, Cydonæa corytós aruadine pulsat] Paucis: Pharetra ex humero pendens latera diverberat. Cydonæa] Id est, Cretensi, a Cydone Cretæ urbe. Corytos] Corytus proprie theca arcus. Sumitur et pro pharetra.

270 Electro] Electrum, gemma nigri coloris, quæ vulgo 'ambra' dicitur, quanquam et album et croceum inveniatur. Est etiam genus metalli

Cornipedem trepidos suetum prævertere cervos Velatum geminæ dejectu lyncis, et arma Mirantem gravioris heri sublimis agebat, Dulce rubens, viridique genas spectabilis ævo. Arcades huic veteres, astris Lunaque priores, 275 Agmina fida datis: nemorum vos stirpe rigenti Fama satos, cum prima pedum vestigia tellus Admirata tulit: nondum arva, domusque, nec urbes, Connubiisque modus: quercus, laurique ferebant Cruda puerperia, ac populos umbrosa creavit 280

regebat equum solitum cursu anteire timidos cervos, coopertum pellibus duarum lynoum, et stupentem arma ponderosioris domini, blando rubore vultum perfusus, et conspicuus fore ætatis. Arcades antiqui, et vetustiores sideribus et Luna, præbetis huic fideles copias. Ferunt vos ortos esse ex duro trunco arborum, cum stupefacta terra portavit primas notas vestrorum pedum. Agri nondum erant culti; domus noc urbes erant, non jura conjugalia. Quercus et lauri fatus informatos gestabant,

recentiore cod. Behot. in altero erat deletus recenti litura.—272 Gebhardus Cur. Juvenil. lib. 111. cap. 24. malit : geminæ detectu lyncis, improbante Barthio.—276 Pro vos nuus Behot. habet quos, prima litera, quanquam veteri, diversa tamen manu. quos habent etiam Lang. Laur. Buslid. et Lipsian.—279 Connubiique modus optimus codex Barthii et Put. Connubiisve unus

NOTÆ

mixtum, nempe quoties in auro quinta portio argenti commixta est; boc vero modo naturale est, modo cura fit; quod si quintam partem non excedat, incudibus non resistit. Plinius lib. XXXIII. cap. 4. Et lib. XXXVII. cap. 2. *Iaspide*] Iaspis lapidis pretiosi genus. Vide Plinium lib. XXXVII. cap. 8. *Eos*] Dicitur quia hi lapides solum inveniuntur in Oriente.

273 Gravioris keri] Parthenopæi, gravioris scilicet sumtis et indutis armis.

274 Dulce rubens] Idem Statins Theb. III. 'Quanti crudele rubebitis amnes l' Achill. I. 'Mulcetur, lætumque rubet.' Et Claudianus consulatu Olybrii et Probini : 'Blandius elato rubeant temone jugales.'

375 Arcades] Mediterranea Pelo-

ponnesi incolentes populi hec nomen sortiti sunt ab Arcade Jovis et Calistus filio. Astris Lunsque priores] Arcades prædicabant se omnium populorum vetustissimos esse, et natos antequam astra et luna forent : hinc $\pi posiAppol,$ enteluneres, vocantur Stephano et Lycophroni. Quidam dicunt huic fabulæ locum datum, qued Endymion Arcas primus lunæ carsum invenerit ac observaverit.

276 Stirpe rigenti] Veteres credebant Arcades primes hominum ortes fuisse ex arboribus. Noster infra : 'Quercus laurique ferabant Cruda puerperia,'&c.

277 Pedum] Humanorum scilicet.

278 Aros] Adde, divisa erant inter homines, seu culta.

280 Crude] Alii codices Dure, quod in idem recidit.

Digitized by Google

Fraxinus, et foeta viridis puer excidit orno. Hi lucis stupuisse vices, noctisque feruntur Nubila, et occiduum longe Titana secuti Desperasse diem. Rarescunt alta colonis Mænala: Parthenium fugitur nemus: agmina bello Rhipeque, et Stratie, ventosaque donat Enispe. Non Tegea, non ipsa Deo vacat alite felix Cyllene, templumque Aleæ nemorale Minervæ, Et rapidus Cliton, et qui tibi, Pythie, Ladon Pæne socer, candensque jugis Lampia nivosis, 290

et denoa fraziones gentes paperit, et infans viridis effluit ex enixa orno. Diruntur hi admirati fuisse mutationem luminis, et obscuritatem venientis noctis, et solem accidentem longe aculis insecuti, diei reditum desperasse. Excelsa Manala cultoribus exhauriustur : Parthenia sylva deseritur : Rhipe, et Stratie, ac Enispe untis exposita præbent copias ad bellum. Non Tegee, non ipsa Cyllene beala Deo alse immunis est, nes ædes venorosa Minerva Alex, pracepsque Clibon, ac Ladon, qui tibi, Apollo, pæne socer fuit, et Lampia albicans nivoso cacumine, Phe-

Behot.—281 Unus Behot. viridi; optimus vero Barth. fæta nudus puer.— 284 Despensare diem in eodem codice.—285 Parthemium Behot. 2.— 286 Ripheque et Strati Behot. 1. Ripheeque stratia Behot. 2. postremis literis reconcinnatis; Ripæque et Stratie Put. Enipse clare in utroque Behot.— 287 Non Tegee in iisdem codd.—288 Behott. 1. 2. cum edd. antiq. altæ n. Minervæ. Alæ Aldd. et recentt. cum aliis codd.—289 Clitor optimus Barthii, quod ille probat. Pycie unus Behot.—290 Lampria optimæ Barthii membra-

NOTÆ

282 Hi] Arcades.

263 Secuti} Oculis, vel etiam cur-

284 Desperanse diem] Supple reditorum.

285 Manala] Mons Arcadize. Parthmium] Nemus in Arcadia. Est et mons ejusdem nominis.

286 Rhipsque, et Stratie, ventosaque Enispe] Oppida Arcadiæ. Homerus: 'Ріппр те Этратіпр те кад прецбестар 'Емотпу.

267 Teges] Urbs Arcadiæ. Deo alite felix Cyllene] Cyllene mons Arcadiæ, ubl Mercurius natus dicitur : hinc Deo alite felix.

288 Aleæ Minervæ] Alea oppidum Arcadiæ, in que erant templa Dianæ Ephesiæ et Minervæ Aleæ. Vide

Pausaniam Arcadicis.

289 Clison] Cliton seu Clitor fluvius Arcadiæ influit in Aroanium haud plus septem stadia procul ab oppido Clitorum. Ladon] Fluvius Arcadiæ e paludibus Phenei ortus, in Alpheum influit. Pausanias dicit Ladonem aquæ pulchritudime omnibus Græciæ fluminibus antecellere : cetebrari vero maxime Daphnes filiæ causa, et ob ea quæ de illa Poëtæ commemorant, nimirum adamatam fuisse ab Apolline, et pæne compressam, nisi mutata fuisset in laurum : hine dicit Noster : qui tibi, Pythie, Pæne socer. Nota fabula.

290 Lampia] Mons Arcadiæ Pani sacer. In hoc monte Erymanthus suos fontes habere dicitur.

Et Pheneos nigro Styga mittere credita Diti. Venit et Idæis ululatibus æmulus Azan, Parrhasiique duces, et quæ risistis, Amores, Grata pharetrato Nonacria rura Tonanti, Dives et Orchomenos pecorum, et Cynosura ferarum. 295 Æphitios idem ardor agros, et Psophida celsam Vastat, et Herculeo vulgatos robore montes, Monstriferumque Erymanthon, et ærisonum Stymphalon.

neusque lacus, qui putatur subministrare Siyga atro Plutoni. Venit et Azan imitator Ideorum ululatuum, et primores Parrhasii, et vos incolæ agri Nonacrii, grati pharotrato Jovi, cujus amores risistis, et Orchomenos pecoribus ebundana, et feris Cynoours. Idam fervor desolet agros Ephitiss, atque altam Posphide, et Errymantum monstriferum et ærisonum Stymphalon, monies celebres Horonis

næ; Lampia in aliis codd. et edd. omnibus.—291 Unus Behot. credita mittere Diti.—292 Azon in eodem codice.—295 Archemonos Behot. 1. Orchemenos scribi jussit Lindenbrogius.—296 Ægyptios idem ardor agros Psophidaque cel-

NOTÆ

291 Et Pheneos nigro Styga mittere credita Diti] Pheneus lacus Arcadiæ in Alpheum defluens, cujus aqua nocturno tempore perniciosa, diurno salutaris est. Hinc Ovidius Met. xv. Fab. 5. 'Est lacus Arcadize, Pheneum dixere priores, Ambiguis suspectus aquis; quas nocte timeto; Nocte nocent potte ; sine noxa luce bibuntur.' Hinc fortasse locus fabulz, qua Pheneos Stygi aquas subministrare dicitur. Vide que Pausanias in Arcadicis refert, de aqua stillatim defluente ex monte Nonacri. quam Stygis aquam vocant Græci. Vide et Herodotum in Erato, et Plutarchum in Alexandro.

292 Ideis alulatibus emaints Azan] Azan mons Arcadiæ sacer Cybele Deorum matri. Constat autem ex Scriptoribus sacra ejusce Dem ingenti strepitu cymbalorum ac tympanorum, acutisque ululatibus, fuisse celebrata in Phrygin, præcipue in da monte. Unde Ideis ululatibus emulus Azan. 293 Parrhasiique] Parrhasii populi Arcadiæ. Amores] Jovis scilicet cum Calistone.

294 Grata pharetrato Nonacria rura Tonanti] Nonacris oppidum et mons Arcadiæ, cujus agri dicuntur grati pharetrato Jovi eb concubitum cum Calistone. Pharetrato] Quia Jupiter in Dianam conversus deceperat Calistonem, et sub Dianæ forma pharetram et arcum gerebat.

295 Orchomenos] Urbs Arcadise. Erat et ejusdeza nominis urbs in Bœotia. Cymesara] Urbs Arcadise, in qua sepultura Æsculapiara scribit Clemens Alexandripus.

296 *Ephitics*] *Ephitii* populi *Ephi*tidis regionis Arcadiz. *Psophide*] Psophis arbs Arcadiz.

297 Et Horculeo vulgatos robore montes, Monstriferumque Erymanthon, et arisonan Stympholon] Erymanthus mons Arcadice, in quo Hercules proditar occidisse aprum insignem magnitudine et robore, ob quem roost Poëta monstriferum Erymanthum.

Arcades hi: gens una viris, sed dissona cultu Scinditur : hi Paphias myrtos a stirpe recurvant Et pastorali meditantur prælia trunco : His arcus, his tela sudes : hic casside crines Integit : Arcadii morem tenet ille galeri : Ille Lycaoniæ rictu caput asperat ursæ. Hos belli cœtus, jurataque pectora Marti, Milite vicinæ nullo juvere Mycenæ. Funereæ tum namque dapes, mediique recursus

fortitudine. Hi omnes Arcades : eadem est natio, sed distinguitur dispari habitu. Hi reflectunt a radice Paphias myrtos, et pugnam ineunt cum pastorali pedo : his sudes sunt vice arcuum ac sagittarum : hic capillos cooperit galea : hic servat morem pilei Arcadici : ille efferat suum caput rictu ursæ Lycaoniæ. Finitimæ Mycenæ nullo auxilio juverunt has copias bellicas, et hæc corda devota Marti : ferales enim tum epukæ, et earum horrore sol in medio cursu regrediebatur, et illic alii

sam Put. agros Sophidaque celsam uterque Behot.—300 Hic versus deest in optimo Barthii.—302 Unus Behot. et Put. his cassida crines.—304 Lycaonia rifu Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Lycaonia rictu omnes codd. cum edd. Lindenbrog. Gevart. Grasser. et recentt.—307 Funerea tunc unus Be-

NOTÆ

Est et fluvius ejusdem nominis in Arcadia, qui in Alpheum defluit. Ærisonum Stymphalon] Stymphalus mons et lacus in Arcadia, qui dicitur "serisonus,' quod Hercules, ut produnt Pysander Camyrensis alique scriptores, referente Pausania, crepitaculorum sonitu fugavit et expulit Arcadia aves Stymphalidas dictas, que hunc lacum obsidebant, ac humana carne vescebantur. Ovidius tamen, et Seneca Tragicus, aliique sagittis ab eodem Hercule interemtas tradunt. Vide Pausaniam Arcadicis, Strabonem lib. VIII. Diodorum lib. v. hinc montes hos vulgatos robore Herculeo dicit Poëta.

300 Paphias myrtos] Myrti dictæ 'Paphiæ,' quia erant sacræ Veneri, cujus summus apnd Paphon cultus erat. Recurvant] Ut ex iis facerent peda. 301 Pastorali trunco] Id est, pedo, quod armorum genus vocat Homerus βόπαλον. Ut Virgilius: 'Sternentes agmina clava.'

300

305

304 Lycaoniæ] Arcadiæ. Arcadia enim Lycaonia prins vocata. Rictus caput asperat ursæ] Veteribus enim alicujus feræ pellem capiti imponere usitatum : certe galeis inducere. Silius lib. III. ' Ore ferarum Et rictu horrificant galeas.' Noster lib. VII. ' Tela rudes trunci, galeæ vacua ora leonum.'

805 Jurataque] Devota, consecrata. 'Jurare' proprium. militiæ verbum ad sacra translatum.

306 Mycenæ] Urbs Argolidis Arcadiæ vicina.

807 Funereæ dapes] Alludit ad fabulam, qua Atreus Thyesti fratri filios comedendos apposuit : quo viso dicitur sol refugisse.

Digitized by Google

Solis, et hic alii miscebant prælia fratres. Jamque Atalantæas implerat nuntius aures Ire ducem bello, totamque impellere natum Arcadiam : tremuere gradus, elapsaque juxta Tela: fugit sylvas pernicior alite vento Saxa per et plenis obstantia flumina ripis, Qualis erat, correpta sinus, et vertice flavum Crinem sparsa noto: raptis velut aspera natis Prædatoris equi sequitur vestigia tigris. Ut stetit, adversisque impegit pectora frænis:

fratres pugnam conserebant. Et jam rumor pervaserat aures Atalantæ, filium proficisci ducem ad bellum, et rapere totam Arcadiam. Trepidarunt pedes ejus, et saritie juxia ceciderunt. Illa volat ocyor volucri vento per nemora, et rupes, et furios, qui plenis littoribus obstare nitebantur, sicut erat succinctis vestibus, et favis capillis a vertice vento effusis: ut tigris catulis ablatis efferata sequitur vestigia prædonis equitis. Ut stetit, et offendit pectus ad oppositus habenas (ille

Buslid. Lipsian. et edd. vett. Qualis erat Dan. Put. Petav. uterque Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen, et Delph.—315 Crinem parsa noto unus Behot. raptis velut aspera tigris antiquissimus codex Barth.—316 In eodem codice Barthii : sequitur vestigia natis.—317 Unus Behot. inversisque impegit.—319

NOTÆ

308 Fratres] Atreus et Thyestes. 313 Plenis] Aquis scilicet.

314 Qualis erat] Id est, sicut erat. Correpta sinus] Guyetus explicat, correpta a vento, seu ventilata veste. Sed hic correpta sinus, pro succincta sinus, ut expeditius curreret in venatione.

315 Raptis velut aspera natis Prædatoris equi, &c.] Claudianus lib. 111. de .Raptu Proserpinæ : ' Arduus Hyr-' cana quatitur sic matre Niphates, Cujus Achæmenio regi ludibria natos Avexit tremebundus eques : fremit illa marito Mobilior Zephyre, totamque virentibus iram Dispergit maculis, jamjamque haustura profundo Ore viram, vitrez tardatur imagine de Regibus Persarum cap. 29. Equi] formæ.' Tigris animal tremendæ ve- Id est, equitis.

locitatis, et maxime cognitæ dum capitur ejus fætus. Totus enim, qui semper numerosus est, ab insidiante rapitur equo quam maxime pernici, atque in recentem subinde transfertur: at ubi vacuum cubile reperit fæta, (maribus enim cura non est sobolis,) fertur præceps odore vestigans : raptor, appropinquante fremitu, abjicit unum e catulis : tollit illa morsu, et pondere etiam ocyor acta remeat, iterumque consequitur, ac subinde: donec in navem regresso irrita feritas sævit in littore. Plinius lib. viii. cap. 8. Vide et Pomponium Melam lib. 111. cap. 5. Solinum cap. 21. Teixeram lib. 1. Relat.

310

895

(Ille ad humum pallens) Unde hæc furibunda cupido, Nate, tibi ? teneroque unde improba pectore virtus ? Tu bellis aptare viros ? tu pondera ferre Martis, et ensiferas inter potes ire catervas ? Quanquam utinam vires ! nuper te pallida vidi, Dum premis obnixo venabula cominus apro, Poplite succiduo resupinum ac pæne ruentem : Et ni curvato torsissem spicula cornu, Nunc ubi bella tibi ? nil te mea tela juvabunt, Nec teretes arcus, maculis nec discolor atris Hic, cui fidis, equus. Magnis conatibus instas, Vix Dryadum thalamis, Erymanthiadumque furori

ad pedes pallens desilit): Unde hic tibi rabidus ardor, o fili? unde immatura fortitudo in molhi corde? tu instruere copias ad bellum? tu portare Martis onus, et potes incedere inter phalanges ferro accinctas? quanvis utinam tibi robur esset! Nuper, dum propius impellebas venabulum in resistentem aprum, te pallida aspeci fere dejectum in tergum, et cadentem labante genu: et nisi flexo arcu sagittas emisissem, nunc ubi bellum esset tibi? nihil tibi mez sagitta proderunt, nee levis arcus, nec hic equus variegatus aigris maculis, quo fretus es. Majora tentas puer, vix mature conjugio Dryadum, ac amori Nympharum Erymanthiadum. Certa

Nata tibi in eodem codice. Duo codd. Gronovii : tenero unde, quod ille verum putat.—320 Tu bellis aptare virum margo ed. Barth. ex codice manuscripto.—323 Dum premis obnixus unus Behot.—325 Et nisi curvato unus Be-

NOTÆ

318 (Ille ad humum pallens)] Supple, desilit. Hæc verba in parenthesi posita violentiam matris, puderemque ac stuporem fiki egregie exhibent. Simul abrapta oratio indicat affectum loquendi præcipitem in matre, tardam in filio, velut in facinore inexcueabili deprehenso. Mirus talium artifex Papinius. Barthius.

\$19 Teneroque unde] In duobus optimis reperi; tenero unde, quod prorsus verum judico, et rò que adjectum ab iis, qai jus Peëtarum in talibus ignorabant. Virgilius En. v.t. ' Nomen et arva locum servant: te amine nequivi Conspicere.' Gronorius.

323 Premis] Est verbam venatorium. Ovidius in Phædra: 'In memus ire libet, pressisque in retia cervis Hortari celeres per juga celsa canes.' Virgilius : 'Ingenti clamore premes ad retia cervum.' Obsizo apro] Vide Theb. 11. 475.

894 Poplite succiduo] Nam valido nisu firmoque gradu venatori opus est. Upde recte Claudianus : ' Nixusque genu venabula condit.'

826 Nil te mes tels juvabunt] In bello scilicet.

837 Maculis nec discolor atris] Maro in Turni equo colorem tantum macularum mutat : 'Maculis quem Thracius albis Portat equus.'

329 Dryadum] Dryades, Dez sylvestres, sic dictz, quod quercus incoleban⁺, 30°s enim Grace quercum

896

325

Nympharum mature puer : sunt omina vera.330Mirabar cur templa mihi tremuisse DianæNuper, et inferior vultu Dea visa, sacrisqueExuviæ cecidere tholis : hinc segnior arcus,Difficilesque manus, et nullo in vulnere certæ.Expecta, dum major honos, dum firmius ævum,335Dum roseis venit umbra genis, vultusque recedunt335Ore mei : tunc bella tibi, ferrumque, quod ardes,Ipsa dabo, et nullo matris revocabere fletu.Nunc refer arma domum : vos autem hunc ire sinetis,340

sunt præsagia: stupebam, cur ædes Dianæ miki nuper concussæ sunt, et cur Dea visa tristiori vultu, et spolia delapsa sunt e sacris tholis : hinc ærcus pigrior, et manus invalidiores, et certæ in nulla plaga. Præstolære, dum majus robur, dum ætas maturior veniat, dum lanugo obumbret purpureas malas, dum image mea migret e tuo vultu : tunc bellabis, et ipsa tibi tradam ferrum, quod tantopere effagitas, et sulis matris lacrymis retineberis. Nunc arma donum reporta. Vos autem, Arcudos, hunc proficisci permittetis? O nempe orti ex ærboribus et lapidibus. Plura

hot. et optimus Barthianus.—330 Unus Behot. omina ceri; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Afdd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. omnia vera.—331 Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. tremwers; Dan. Put. Petav. uterque Behot. alii et edd. recent. tremwisse; et sic Nic. Heins. in Advers. p. 704.—332 Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. sarrigie... 333 Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. uterque Behot. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. et Lipsian. hoc segnior; libri vero impressi: hinc segnior. —235 Dan. et firmius.—337 Behott. 1. 2. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. tunc tela tibi; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Amstel. Gronov. Barth. Veen, et Delph. tunc bella tibi.— 338 Optimæ Barthii membranæ: revocabere luctu.—839 In iisdem: vos. en,

NOTÆ

significat. Veteres enim credebant singulis arboribus numina quædam inesse, quæ Dryadas et Hamadryadas vocabant. *Erymanthiadum*] Incolentium Erymanthum.

330 Nympharum] Nymphæ Deæ aquarum præsides. De aquis et de fontibus idem sentiebant veteres, quod de arboribus.

381 Tremuisse, &c.] Hoc signum, et sequentia ominosa semper et infausta veteribus habita, et visa insignem calamitatem portendere.

832 Inferior] Aut humilis, aut non Delph. et Var. Clas. Stat.

læta. 883 Exuvia cecidere thelis] Hoc etiam in malum omen acceptum. Hinc segnior arcus, &c.] Venatrix enim erat.

336 Vultusque recedunt Ore mei] Pulcherrimus Parthenopæus, utpote pulcherrimæ matri simillimus.

840 O saxis nimirum, et robore nati] Supra: ' Nemorum vos stirpe rigenti Fama satos.' Origini animus respondet: materno enim non moventur affectu.

3 L

Plura cupit: fusi circum natusque, ducesque Solantur, minuuntque metus, et jam horrida clangunt Signa tubæ: nequit illa pio dimittere natum Complexu, multumque duci commendat Adrasto. At parte ex alia Cadmi Mavortia plebes, Mœsta ducis furiis, nec belli territa fama, (Quando his vulgatum descendere viribus Argos,) Tardius illa quidem, regis, causæque pudore, Verum bella movet: nulli distringere ferrum Impetus, aut humeros clypeo clausisse paterno Dulce, nec alipedum juga comere, qualia belli Gaudia: dejecti trepidas sine mente, sine ira, Promisere manus: hic ægra in sorte parentem

vellet dicere, sed filius, et duces circumstantes illam mulcent, et timorem adimunt, et jam buccinæ sonant terribile classicum. Illa non potest dimittere filium a pio amplexu, et plurimum illum commendat duci Adrasto. At alia ex parte Martius Cadmi populus, tristis regis scelere, nec consternatus rumore belli, (quando percrebuit Argivos venire cum his copiis,) ille serius quidem, pudore regis et causæ, sed tamen arma sumit. Nulli amor est stringendi ferri, aut juvat tegere humeros paterno scuto, nec jubas equorum pectere, quæ est militis lætitia : dimisso vultu, non libenter, nec irati, trementes manus porrexere. Hic dolet carum patrem infirmum

kunc ire; ita quoque duo alii codd.—342 Behott. 1. 2. etiam korrida.—345 Mavortia proles Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Mavortia plebes omnes codd. cum ceteris edd.—349 Denum bella movet duo codd. Barthiani.—350 Optimæ Barth. membranæ: clausisse marito.—351 Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. qualia vulgi; omnes vero codd. cum edd. recentt. qualia belli, quod probat Barthius.—

NOTÆ

341 *Plura cupit*] Supple dicere.

344 Adrasto] Hic Adrastus dux Arcas, alius ab Adrasto Argivorum rege, de quo superioribus libris.

845 Cadmi Mavortia plebes] Thebani, quorum conditor Cadmus. Mavortia] Vel quia Hermione Martis filia nupsit Cadmo, vel propter illos quinque Spartos e dentibus serpentis Marti sacræ natos, qui Cadmum in condendis Thebis adjuvernnt, vel quia Thebani bellicosi.

346 Nec belki] Alii codices molli.

348 Causæque pudore] Injustum enim erat bellum, quo fiebat, ut Eteo-

cles regnum sibi indebitum conser-

\$51 Belli] Alii codices valgi; belli magis placet, seu militum.

358 Promisere manus] An polliciti sunt operam suam ad bellum? Anporrexere manus? Metaphora sumta a certantibus in ludis gymnicis, in quibus porrectio manuum erat indicium animi promti, et parati ad capessendum certamen. E contrario. remissio manuum, seu dimissio, cessio fuit, leborisque ac certaminia detrectatio.

345

Unanimum, hic dulces primævæ conjugis annosIngemit, et gremio miseros accrescere natos.355Bellator nulli caluit Deus: ipsa vetusto355Mœnia lassa situ, magnæque Amphionis arces,Jam fessum senio nudant latus, et fide sacraJam fessum senio nudant latus, et fide sacraÆquatos cœlo, surdum, atque ignobile, murosFirmat opus.Tamen et Bœotis urbibus ultrixSubsidio, quantum socia pro gente moventur.Ille velut pecoris lupus expugnator opimi,
Pectora tabenti sanie gravis, hirtaque setis

relinquere, hic blandam juventutem teneræ conjugis, et infelices liberos crescentes in ejus sinu. Deus armorum nullum inflammat. Ipsi muri vetustate labant, et ingentes arces Amphionis jam detegunt latus senio corruptum, et labor mutus ac vilis reparat mænia ad cælum usque sublata divinis chordis. Et tamen vinder furor armorum afflat oppida Bæotiæ, nec tam excitantur ad auxilium ferendum nefario régi, quam misericordia confæderatæ nationis. Hic, sicut lupus populator pinguis gregis, habens peetus oneratum livido tabo, et patulas fauces, setis hispidas, fædatas

354 Unanimem Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. et edd. vett. Unanimum uterque Behot. optimæ Barthii membranæ, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—357 Mæria lapsa situ unus Behot. ut conj. Grævius in Syllog. Epist. Tom. 1v. p. 101. Ita conjectabat etiam Wakef. in Sylv. Crit. P. v. p. 162. ubi aliam lectionem proposuit: Mæria læsa situ. Vide Heinslum Grævio in Syllog. Epist. Tom. 1v. p. 103.—362 Optimus Barthii codex et

NOTÆ

356 Bellator nulli caluit Deus] Inde Gallicum, chaloir, et non cale Italicum, Gnyeto. Nulli caluit] Pro in nullins pectore ardebat amor armorum.

\$57 Magnæque Amphionis arces] Amphion enim muros arcesque Thebarum condidisse fertur.

358 Fide sacra] Amphion enim condidit muros Thebanos ad cantum citharæ, quam a Mercurio seu Apolline acceperat. Hinc fide sacra.

\$59 Surdum, atque ignobile] Opponit eleganter illud surdum atque ignobile illi canoro, et illustri operi, quo constructæ arces murique Thebani ab Amphione. Et surdum, quia manu, non carmine firmabantur. 360 Baotis urbibus] Baotia regio in finibus Græciæ in longum ad Atticam protensa, duo respicit maria, Ægæum et Ionium, objecta insulæ Eubææ, ab Attica Cithærone monte divisa: ita dicta, uti volunt, a bove, cujus ductu Cadmus pervenit ad eum locum, ubi postea Thebas Bæotias condidit. Alii afferunt ejusce nominis rationes alias, quas citat Stephanus: olim etiam vocata fuit Aonia, Ogygia, Hyantis, Messapia, et Cadmeis Thucydidi aliisque.

361 Nec regis iniqui Subsidio, quantum socia pro gente moventur] Mens: Bœotos non moveri causa regis, sed miseratione erga confæderatam gentem. Regis iniqui] Eteoclis.

Ora cruentata deformis hiantia lana,365Decedit stabulis, huc, illuc turbida versansLumina, si duri comperta clade sequanturPastores, magnique fugit non inscius ausi.Accumulat crebros turbatrix fama pavores.Hic jam dispersos errare Asopide ripa370Lernæos equites : hic te, bacchate Cithæron,370Ille rapi Theumeson, ait, noctisque per umbrasNuntiat excubiis vigiles arsisse Plateas.Nam Tyrios sudasse lares, et sanguine Dircen375

sanguinolento vellere, egreditur caulis, jactans huc illuc turbidos oculos, si asperi pastores strage cognita insequantur se, et fugit sibi conscius audacis facti. Terrificus rumor ingeminat frequentes timores. Hic inquit, jam Lernæos equites palantes vagari in Asopi littore; hic te capi, Cithæron personans orgiis Bacchi; ille Theumeson, et per tenebras noctis Platœas insomnes luxises ignibus hostilium stationum. Nam sudasse penates Thebanos, et cruore Dircen infectam, et monstrosos

unus Behot. moretur.—366 Veen. huc, istuc; Petrens. Burm. Taurin. Exc. Cantab. alii codd. cum edd. omnibus: huc illuc.—374 Jam Tyrios Behott. 1. 2. Dan. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil, Plant. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. et Amstel. Nam Tyrios Put. et codd. Gronovii, quod ille recepit; aliique Editores eum sunt

NOTÆ

365 Ora deformis] Pro ora deformia habens.

369 Accumulat crebros turbatrix fama pavores] Lucanus pulchre in eandem sententiam lib. 1. 'Sic quisque pavendo Dat vires famæ; nulloque suctore malorum, Quæ finxere timent.'

370 Asopide ripa] Asopus fluvius Breotiæ. Vide Theb. 111. 337.

371 Lernæos] Argivos. Cithæron] Mons Bœotiæ. Bacchate] Quia in hoc monte orgia Bacchi celebrari solita.

372 Theumeson] Theumesus mons Bootia, ut jam diximus.

373 Excubiis vigiles Plateas] Plateæ oppidum Bœotiæ celeberrimum victoria, quam Græci de Mardonio Persisque in agro Plataico reportarunt. Excubiis vigiles] Tangit militum morem, quo ignes accenduntur.

374 Tyrios] Thebanos. Sudasse lares, &c.] Hoc signum et sequentia prodigia semper præcedebant magnas calamitates ac publicas futuras, eorumque veteres observantissimi fuerunt, diversaque sacra instituerunt ad ea procuranda, ut videre est apud Scriptores. Et sanguine Dircen Irriguam] Dirce fons Bæotiæ. Virgilius Georg. 1. & Æraque sudant, Nec puteis manasse cruor cessavit.

375 Fatusque novos] Id est, monstrosos. Lucanus lib. I. 'Monstrosos'hominum partus numeroque modoque Membrorum, matremque suus conterruit infans.' Et solent ad omen publicum portenta gigni.

Sphinga petris, cui non et scire licentia passim, Et vidisse fuit ? novus his super anxia turbat Corda metus : sparsis subito correpta canistris Sylvestris regina chori decurrit in æquum Vertice ab Ogygio, trifidamque huc tristis, et illuc, Lumine sanguineo pinum dejectat, et ardens Erectam attonitis implet clamoribus urbem : Omnipotens Nisæe pater, cui gentis avitæ

partus, et Sphingem rursus effatam in sazis, is, qui non et potuit scire, vidisse sibi visus est: præterea recens pavor percellit solicitos animos. Dux nemorosi chori mota repentino furore jactis canistris rapide descendit in campun e cacumine Ogygio, et mæsta versat huc et illuc cruentis oculis trifidam fucem pineam, et furens implet turbidis ululatibus attentam civilatem: Omnipotens pater Nisæe, cui

secuti.—376 Dan. Petav. uterque Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. est scire; alii codd. cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. et scire.—378 Omnes codd. Barthiani: correpta capillis.—379 Optimus Barthii codex exhibet: in aquor.

NOTÆ

376 Cui non el scire licentia passim, Et vidisse fuit] Tacitus: 'Vagus primum et incertus rumor; mox, ut in magnis mendaclis, interfuisse se quidam et vidisse affirmant; credula fama inter gaudentes et incuriosos.' Idem: 'Visa, seu metu credita.'

378 Sparsis canistris] Canistra enim ferebant Bacchantes in sacris Bacchi. Unde rà savâ feștum Athenis, quo virgines in templum Bacchi canistra ferebant. Barthius vero pro canistris legit capillis, et affirmat lectionem canistris vel nullum suorum codicum agnoscere, in quibus consensu est capillis. Non enim hic Cereris res agi. nec ad Bacchi pompam canistrorum usus pertinere. Et addit, capillis sparsis ingruere afflatos homines, omnes historias ac fabulas docere. Certe matronæ Amatam secutæ apud Virgilium, 'Ventis dant colla comasque.' Et ipsa Amata eas sic hortatur : 'Solvite crinales vittas.' Subito correpta] Adde, furore.

379 Sylvestris regina chori] Antistitam Liberi patris intelligit, ducemque Baccharum, quæ orgia Bacchi in sylvis celebrare solebaut : unde dicitur regina sylvestris chori.

380 Vertice ab Ogygio] Intelligit Cithæronem montem, Ogygium verticem dictum Papinio, quod Ogyges Bœotiæ olim imperavit; nam in boc monte orgia Bacchi celebrabant. Trifdamque huc tristie, et illuc, Lumine sanguineo pinum dejectat] Totus hic locus ex Virgilii Æn. v11. adumbratus, ubi de Amata loquitur: 'Ipsa inter medias flagrantem fervida pinum Sustinet,...Sanguineam torquens aciem.' Pinum] Facem pineam. Sanguineo] Oculis furore inflammatis.

\$82 Urbem] Thebas.

\$83 Nisæe] Nisæus cognomentum Bacchi a Nysa, urbe seu Arabiæ, in qua educatus fuit, sive Indiæ, quam condidit, vel ab aliis urbihus ejusdem nominis Baccho sacris. Erat enim et Nysa etiam Bœotiæ, et Thraciæ, ali-

901

Pridem lapsus amor, tu nunc horrente sub arcto Bellica ferrato rapidus quatis Ismara thyrso, Pampineumque jubes nemus irreptare Lycurgo, Aut tumidum Gangen, aut claustra novissima rubræ Tethyos, Eoasque domos flagrante triumpho Perfuris, aut Hermi de fontibus aureus exis. At tua progenies, positis gentilibus armis

dudum caritas aviti populi excidit, tu nunc sub rigente septemtrione tremefacis ferrato thyrso Martia Ismara, et imperas pampineam sylvam increscere invito Lycurgo, aut ardente triumpho furens ageris per inflatum Gangem, aut ultimos terminos maris rubri, ac plagas Orientales, aut aureus egrederis ex aquis Hermi. At tua soboles, dimissis patriis armis, qua sumebat in celebratione tuorum sacro-

-386 Uterque Behot. irreptare Licurgo.-391 Quæ tibi festa litant Behot. 2.

NOTÆ

æque plures. Gentis avitæ] Ob Semelem matrem Thebanam.

902

385 Ismara] Ismarus, vel Ismara in plurali, mons Thraciæ Baccho sacer, asper et incultus ex una parte, ex altera vero fertilis vitis et olivæ, quem Orpheus incoluisse dicitur, hincque Ismarius vocatus.

\$86 Lycurgo] Lycurgus rex Thraciæ, cum videret subditos ebrietati deditos, omnes vites in toto regno excidi jussit. Hinc nata fabula Lycurgum infestissimo odio Bacchum persecutum fuisse, ac e Thracia ejecisse; ideoque justa Bacchi vindicta, ipsum furore correptum, cum vites quoque ipse excidere tentaret, ne Baccho in posterum libaretur, sibi crus succidisse. Vide et Apollodorum Bibliotheces lib. III. et Hyginum Fab. 132.

387 Gangen] Ganges, Indiæ fluvius, per quem Indos significat, quos Bacchus, aliasque orientales gentes domuisse fertur, primusque triumphasse de subactis populis, vectus elephanto Indico. Rubræ Tethyos] Intelligit Rubrum Mare: Tethyn enim pro mari sumi omnibus notum est. Mare vero Rubrum Latinis, Græcis

Erythræum, est portio Oceani Arabiam a Meridie alluentis, ad Occidentem Arabico, ad Ortum Persico sinu terminati. Græci ab Erythra rege sic vocatum scribunt. Hebræi *jam souf*, seu mare algæ, vocarunt: Arabes mare Colzumæ, ab oppido Alcholzum in littore Ægypti opposito Elane, seu promontorio Pharan. Urbs inde dicta, quod prope summersus credatur Pharao. Kalzem enim est deglutire, absorbere. Unde Turcis Mare Rubrum dicitur, Pharaonis mare. Hodie pro Colzuma est Sues.

389 Perfuris] Id est, furore concutis: aut vertis in furorem Indos et Orientales gentes. Hermi] Hermus fluvius aureas arenas volvens. Oritur juxta Dorylaum Phrygiæ civitatem, in monte Dorylo, interfluensque Smyrnæum agrum, Phrygiamque a Caria dividens, tandem Lydiam alluens in mare influit. Aureus] Quia Hermus arenas aureas trahere dicitur. Est item Achaiæ fluvius.

390 Tua progenies] Thebani. Positis gentilibus armis] An thyrsis positis, quos ex patrio ritu gestabant in Orgiis Bacchi?

385

Quæ tibi festa litat, bellum, lacrymasque, metumque, Cognatumque nefas, injusti munera regni, Pendimus : æternis potius me, Bacche, pruinis Trans et Amazoniis ululatum Caucason armis Siste ferens, quam monstra ducum stirpemque profanam 395 Eloquar : en urges : alium tibi, Bacche, furorem Juravi : similes video concurrere tauros : Idem ambobus honos, unusque ab origine sanguis : Ardua collatis obnixi cornua miscent Frontibus, alternaque truces moriuntur in ira. 400

rum, pro sacrificio pendimus bellum, lacrymas, pavorem, et consanguineum scelus, dona iniquæ dominationis. O Bacche potius me feras ad æterna frigora et trans Caucasum armis Amazonum strepentem, et ibi me detineas, quam dicam scelus regum, et impium genus. En premis: o Bacche alium tibi furorem rovi. Cerno pares lauros depraliantes. Eadem ambobus gloria, eademque est origo, ac idem genus. Obluctantes implicant alla cornua prope admotis frontibus, et feroces pereunt

-392 In eodem codice : munera regis, et pro v. l. regni.-394 Amosoniis in quibusdam scriptis cum edd. Lindenbrog. et Cruc. Amasoniis Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Plant. et Gevart. Amasoniis uterque Bebot. Aldd. Colin. et Gryph.-395 Optimus Barthii liber : stirpemque nefandem.-396 'Melius puto quod in eodem codice : anse urgues? inest enim indiguatio : minime

NOTÆ

391 Qua tibi festa litat] Si hic versus adulterinus non est, ait Guyetus, legendus est, cum interrogatione, Qua tibi festa litat?

392 Cognatumque nefas] Ob regnum injuste negatum Polynici ab Eteocle fratre. *Injusti*] Injuste retenti.

393 Pendimus] Invidiose, quasi pro sacrificiis, ' bellum, lacrymasque tibi pendimus:' tuis enim sacris solum vacare volentes, cogimur nunc bellum sustinere.

394 Amezoniis ululatum Cancason armis] Caucasus pars Tauri montis inter pontum Euxinum et mare Caspium. Graucasum vocari a Scythis, id est, nive candidum, auctor est Plinius: Haithoni et Geographis Neotericis Cochias dictus est. Amazoniis ubulatum armis] Amazones enim, cum per Caucasum iter faciebant, bellum Scythis illaturse, bæc loca horrendis ululatibus replebant. De Amazonibus vide Achilleid. 1. 353.

895 Monstra ducum stirpengus profenem] Obscure innuit impietatem et flagitia Eteoclis et Polynicis.

396 Alium tibi, Bacche, furorem Juravi] Furore enim Bacchico correptæ Bacchæ non divinabant, ut tune facit hæc sacerdos Bacchi. Juravi] Vovi. Sacramento premisi.

397 Similes teuros] Obscuris verbis innuit Eteoclem et Polynicem, eorumque certamen ac mutuam ezdem. Tu pejor, tu cede nocens, qui solus avita Gramina, communemque petis defendere montem. Ah miseri morum ! bellatis sanguine tanto, Et saltus dux alter habet. Sic fata gelatis Vultibus, et Baccho jam demigrante quievit. At trepidus monstro, et variis terroribus impar, Longævi rex vatis opem tenebrasque sagaces Tiresiæ (qui mos incerta paventibus) æger Consulit. Ille Deos non larga cæde juvencum,

in mutuo furore. Tu scelestior, tu desine perverse, qui cupis solus possidere avitas herbas, et communem montem. Ah infortunati iis moribus / pugnatis tanto cruore, et alter ductor sylvas occupat. Sic locuta est pullida facie, et quievit Baccho jam recedente. At rex hoc ostento turbatus, nec valens sustinere diversos pavores, et anxius, requirit auxilium senioris auguris Tiresiae, ac consulit eruditam ejus cacitatem, ut solent facere qui timent incerta. Ille renuntiat, mentem Deorum non

talis tamen, qualem expectaveris.' Barth.—401 Tuque prior, tu cede nocens Dan. Heins. ad Claudian. de Bell. Get. 410.—402 Lang. Laur. Lips. Buslid. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. defendere campum; Dan. Put. Petav. alter Behot. Petrens. et Exc. Cantab. cum edd. Lindenbrog. Cruc. et recentt. defendere montem; et sic legit Dan. Heins. ad Claudian. loco citato. In Petav. additum est: montem, i. e. Hæmum montem.—403 Ha miseri Dan. Put. Petav. et nonnulli Barthiani, ut edidit Lindenbrogius. -404 Et sakkum optimus codex Barthii.—409 Idem codex exhibet: longa

NOTÆ

401 Tu pejor] Eteoclem indicat. Avita Gramina] Persistit in comparatione. Avita] A majoribus accepta.

403 Miseri morum] Modus loquendi familiaris Papinio, ut lib. 1. 'Fortunate animi.' Theb. 111. 'Vitæque nocens.'

404 Dux alter] Creontem designat, qui-Eteocli successit. Gelatis] Pallore: nam jam deposuerat Bacchi furorem.

407 Longævi vatis] Tiresiæ. Rez] Eteocles. Tenebrasque sagaces] Id est, doctam cæcitatem. Tiresias enim cæcus erat, ut diximus lib. 11. sed in locum oculorum artem divinandi a Jove seu Minerva acceperat.

409 Ille Deos non larga cæde, &c.] Sensus: Tiresias vates non larga cæde juvencum, nec, tripode, nec numerorum ratione, nec fumo volitante supra altaria thurea, mentem Deorum tam penitus refert patuisse seu innotescere, quam si elicerentur Manes, qui eam declararent; ratus scilicet Deos mentem suam non patefacturos Eteocli, ob ejus scelera ac perfidiam. Hic recenset Poëta communiora et honestiora divinandi genera apud veteres; divinabant enim vel immolatione victimarum, vel observatione avium, vel inspectione extorum, vel consultis oraculis, vel astrorum speculatione, vel ex divisione ipsius fumi in aris, quæ ars vocabatur supoµartela, seu καπνομαντεία, et simplici responarreiq, qua utitur hic Tiresias, omissis ceteris. Ceterum totus hic locus adumbratus est ex Lucani lib. vı. ' Non tripodas Deli, non Pythia

Non alacri penna, aut verum spirantibus extis,410Nec tripode implicito, numerisque sequentibus astra,Thurea nec supra volitante altaria fumo,Tam penitus, duræ quam mortis limite manesElicitos patuisse, refert, Lethæaque sacra,Et mersum Ismeni subter confinia ponto415

tam penitus cognosci posse multa pecudum immolatione, aut hilari volatu, sive extis verum declarantibus, et ambiguo tripode, numerisque cursus siderum metientibus, ac fumo elato supra thuriferas aras, quam si manes ex locis sævæ mortis evocarentur, et inferna sacra præparat ante regem, qui stabat ad ostium Ismeni influentis

cæde juvencum.—410 Put. habet: salientibus extis; quod magis placet Lindenbrogio.—413 'Sane nebulosa et caliginosa oratio. Sensus tamen est perspicuus. Distinctio vitiosa est, quam si post voculam Tam hoc versu conjicias, illustrabis sententiam et verba.' Barth. 'Sunt apud me duo vetustissima Prisciani exemplaria, in quorum recentiore legitur: Tam penitus dura qui mortis, &c. In altero decrepito codice clare scripta est vulgata lectio.' Idem. Vide Priscian. lib. x. post initium.—415 Se mersum Ismeni

NOTÆ

consulit antra, Nec quæsisse libet, primis quid frugibus altrix Ore Jovis Dodona sonet, quis noscere fibra Fata queat, quid prodat aves, quis fulgura cœli Servet, et Assyria scrutetur sidera cura, Ant si quid tacitum, sed fas erat.' Vide etiam Senecam Tragicum in Œdipo. Non larga eæde juvencum [bidentum] Observabant enim, si victimæ ictum intrepide reciperent, vel admotæ aris non fugerent: quæ si signa erant prospera, e contra adversa.

410 Alacri penna] Intelligit auspicia per aves oscines, et præpetes. Aut verum spirantibus extis] Innuit extorum inspectionem, de qua Theb. III. Hinc Tibullus lib. I. Eleg. 9. 'fibram' vocat ' Deorum consciam,' et Eleg. 2. 'Deorum nuntiam.'

411 Tripode implicito] Intelligit oraculum Delphicum: tripodi enim insidens Pythia oracula reddebat. Implicito] Quia oracula obscura sunt et explicatione indigent: unde $\lambda o fas$ dictus Apollo. Numerisque sequacibusastra] Designat Astrologiam. Astrologi autem certis numeris motus cælorum, ac planetarum astrinxerunt, ut citius per eos res futuras cognoscerent.

412 Volitante fumo] Ex fumo aræ, ejusque divisione, ac colore verum etiam prædicere posse arbitrabantur. Ars kanvoµarrela dicta. Vide Theb. x.

413 Tam penitus, duræ quam mortis limite manes Elicitos patuisse, refert] Legit Guyetus: Tum penitus diræ qua, &c. Quidam explicant: Tam interius patere Inferos, quam sint mortis duræ spatia demersa.

414 Lethæa sacra] Inferna. Sic vocat νεκρομαντείαν: in hac enim animæ mortnorum evocabantur. Et hic intelligit licitam, qua solæ animæ evocabantur sacris quibusdam, quibus exorati Dii eas remittere consulentibus credebantur. Illicitam infra intelligit iis versibus: 'Si non attollere bustis Corpora,' &c. Et solum fieri ope magorum credebant.

415 Et mersum Ismeni subter confinia ponto Miscentis, parat ante ducem] Mens: Parat ante Eteoclem positum

Digitized by Google

Miscentis, parat ante ducem, circumque bidentum Visceribus laceris, et odori sulfuris aura, Graminibusque novis, et longo murmure purgat. Sylva capax ævi, validaque incurva senecta, Æternum intonsæ frondis, stat pervia nullis Solibus : haud illam brumæ minuere, Notusve

in mare, et illum lustrat undique excisis pecudum extis, et suffitu odoriferi sulfuris, recensque decerptis herbis, et longo susurro. Nemus antiquum, et vegeto senio incurvum, cujusque rami nunquam abscissi fuerant, stat impenetrabile solis radiis. Hyemes non illud extenuarunt, nec Notus, et Aquilo impactus a Septemtrione Ge-

correxit Joannes Barclains. 'Sed id non est facilius; neque opus est correctione.' Barth.—417 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. et odoris sulfuris; Bernartius ex codd. suis correxit: et odori sulphuris, quod habent etiam Dan. Put. Petav. uterque Behot. Petrens. aliique cum edd. recent.—420 Unus Behot. intonsæ frondes.—421 Lang. Laur. Busild. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. aut illam; Dan. Put. Petav. aliique cum edd. Ge-

NOTÆ

ad confinia, quibus Ismenus in mare se miscet. Ismenus fluvius Bœotiæ, ut jam diximus. Et supplendum 'se miscentis.' Regibns tamen non licuisse sacris Inferorum, quibus manes evocabantur, interesse testatur Seneca Tragicus in Œdipo: 'Nam te, penes quem summa regnorum est, nefas Invisere umbras.'

416 Bidentum] De bidentibus vide A. Gellium et Macrobium. In lustrationibus adhibebatur ovis, cujus corpus vivo sulfure adurebatur, quod hic innuere Papinium existimo. Ovid. Fast. IV. 'Cœrulei fiant puro de sulfure fiumi, Tectaque fumanti sulfure balet ovis.' Barthius."

417 Et odori sulfuris aura] Usus sulfuris in sacris antiquissimus. Mos enim erat suffiendi sulfure loca, victimasque ac vasa destinata ad sacrificia, quod arbitrabantur veteres illud magnas facultates viresque habere ad expiandas domos suffitu, fugandumque noxium aërem, ac dæmonia. Plinius lib. xxxv. cap. 15. 'Habet,' ait, 'et sulfur in religionibus locum

ad expiandas suffitu domos.' Et Ovid. lib. 11. de Arte Amandi : ' Et veniat quæ lustret anus lectumque locumque: Præferat et tremula sulfur et ova manu.' Homerus Iliad. Π. Τό βα τότ' έκ χηλοῖο λαβάν ἐκάθηρε θεείφ Πρώτον, έπειτα δε νίψ' δδατυς καλήσι βοήσι. Illam [pateram] ex arca capiens lustravit sulfure primum, mox abhuit pulchris fluentis aqua. Theocritus Herculisco : Καλ καθαρφ πυρώσατε δώμα θeelφ. Et expiate domum puro sulfure. Unde Græcis sulfur Beiov, id est, divinum, dictum; quod vocabulum refert Plutarchus Sympos. vii. Quæst. 2. ad convenientiam quam habet sulfuris odor cum odore fulminis.

418 Graminibusque novis] Id est, recens decerptis: et intelligit verbenam, aliasque herbas ad sacra adhibitas, quæ vim purgandi ac lustrandi habebant. Murmure] Id est, verbis, quæ etiam vi expiandi pollebant.

420 Nullis solibus] Nullis radius solis.

421 Notus] Notus ventus meridionalis, ut jam diximus.

THEBAIDOS LIB. IV.

Jus habet, aut Getica Boreas impactus ab Ursa. Subter opaca quies, vacuusque silentia servat Horror, et exclusæ pallet mala lucis imago. Nec caret umbra Deo: nemori Latonia cultrix 425 Additur : hanc piceæ, cedrique, et robore in omni Effictam, sanctis occultat sylva tenebris. Hujus inaspectæ luco stridere sagittæ, Nocturnique canum gemitus, ubi limina patrui Effugit, inque novæ melior redit ora Dianæ. 430 Ast ubi fessa jugis, dulcesque altissima somnos

tico, in id potestatem habet. Subter est umbrosa tranquillitas, et inanis horror silentium servat, et pallet languida species exclusi luminis. Nec umbra caret numine; dicatur Diana huic sylvæ habitandæ. Hanc piceæ et cedri, et nemus abscondit in sacris umbris insculptam in omni arbore. Tela hujus invisæ audiuntur resonare in saltu, et nocturni canum latratus, ubi se proripit ex ostio patrui, et melior resumit vultum novæ Dianæ. At cum fatigata est venando per montium

vart. Grasser, Lindenbrog. Cruc. et recentt. haud illam.—423 Subter operta guies uterque Behot, opaca alli codd. cum libris impressis.—426 Dicitur hanc piceæ in quibusdam Barthianis.—431 Aut ubi Behot. 1. Et ubi Behot. 2. Ast ubi alli codd. et edd. duciesque unus Behot. aptiseima Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et Venett. altissima Dan. Put. Petav. ceteri, cum edd. Aldd. Colin.

NOTÆ

422 Getica Ursa] Septemtrionem Ursa designari omnibus notum est. Getica] Quia Getæ ad Septemtrionem spectant. Boreas] Boreas ventus Septemtrionalis.

423 Vacuusque silentia servat Horror] Quia in magno silentio horror quasi nascitur. Plinius de Sylvis lib. XII. cap. 1. 'Lucos et in lis silentia ipsa adoramus.'

424 Pallet] Eleganter pallet.

425 Nec caret umbra Deo] Nemora enim lucique alicui Deo consecrati erant, præsertim Dianæ. Latonia] Diana Latonæ filia.

426 Robore in omni Effictam] Quasi in omnibus arboribus imago Dianæ esset insculpta.

428 Hujus inaspectæ, &c.] Tale quid accidere dicunt in sylva Fontisbellacensi, audirique noctu, etiamque dia strepitus venantium, latratusque canum, ut refertur in historia Henrici Magni apud Serranum.

429 Patrui] Plutonis. Diana enim eadem dicitur ac Proserpina, et Luna, que pro ratione officiorum diversa sortitur nomina. Erat Luna in cœlis, in terris Diana, apud Inferos Proserpina, ut notat Servius in Georg. 1.

430 Inque novæ melior redit ora Dianæ] Quando deserit Inferos, ubi severo tristique vultu est. Lucanus: 'Ad quos alio procedere vultu Ficta soles Hecate.' Hecaten enim et Dianam eandem esse Deam existimabant plerique.

431 Altissima Lux] Meridies.

Digitized by Google

Lux movet, hic late jaculis circum undique fixis, Effusam pharetra cervicem excepta quiescit. Extra immane patent, tellus Mavortia, campi, Fœtus ager Cadmo, durus qui vomere primo Post consanguineas acies, sulcosque nocentes, Ausus humum versare, et putria sanguine prata Eruit : ingentes infelix terra tumultus Lucis adhuc medio, solaque in nocte per umbras Expirat, nigri cum vana in prælia surgunt Terrigenæ : fugit incepto tremebundus ab aryo Agricola, insanique domum rediere juvenci. Hic senior vates (Stygiis accommoda quippe

440

435

cacumina, et meridianum lumen blandum somnum provocat, dormit in hoc nemore, late fixis circum undique jaculis, habens caput innixum pharetræ. Extra late extenduntur campi, terra Martia, arvum quod Cadnus gravidum reddidit. Ferreus ille qui post fraterna prælia, et sontes sulcos, ausus est primo aratro terram moliri, et aravit arva sanie corrupta: infortunata tellus adhuc exhalat immanes strepitus usque in medium diem, et per solam noctem in tenebris, cum atri terrigenæ assurgunt ad inania certamina. Cultor trepidus fugit ab inchoato agro, et boves metu exanimati recertuntur in stabulum. Hic longævus augur (tellus quippe idonea

Gryph. Basil. Plant. &c.-432 Lux movet optimi codd. Barthiani, unus Bernartii, Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Crnc. Lux monet in allis codd. et libris impressis. In uno cod. Barthii: circum undique fusis.-434 Dan. immane patet; uterque Behot. Put. Petav. Lindenbrog. Gevart. Cruc. et Venett. immane patens; Laud. Lang. Lipsian. Buslid. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. alii, cum edd. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. immane patent.-435 Barthius interpungit: Cadmo. Durus, &c.-437 In optimo Barthii codice: et putrida sanguine; Dan. Put. et Petav. et mollia sanguine; alii codd. cum edd. omnibus: et putria sanguine. -439 Lucis adhuc media Dan.-441 Optimus Barthii codex: ab agro.-442 In uno vetere libro est: domum properavere; an dicendum Papinium scripsisse, properare? Nihil mutamus. In alio: insani tandem domum rediere juvenci.

NOTÆ-

434 Extra] Supple nemus, vel lucum. Tellus Mavortia] Mavortia, ob dentes serpentis Marti sacræ in ea satas.

435 Fætus ager Cadmo] Quia ex eo seges armatorum orta est Cadmo serente dentes serpentis, ut sæpius diximus.

436 Consanguineas acies] Communem enim originem habebant : unde etiam 'fraternas' vocat Theb. 1. Sulcosque nocentes] Quia hi armati, qui e terra prodierant, se invicem mutuis vulneribus conciderant.

437 Sanguine] Humano scilicet.

438 Tumultus] Quasi adhuc contra se invicem præliarentur terrigenæ.

440 Nigri] Simulacra enim mortuorum nigra videntur. Vana in prælia] Non enim tunc se lædere possunt.

441 Terrigenæ] Armati e terra orti.

Terra sacris, multoque placent sola pinguia tabo)Velleris obscuri pecudes armentaque sisti445Atra monet.Quæcumque gregum pulcherrima cervixDucitur : ingemuit Dirce, mœstusque Cithæron,Et nova clamosæ stupuere silentia valles.Tum fera cœruleis intexit cornua sertisIpse manu tractans, notæque in limine sylvæPrincipio largos novies tellure cavata450Inclinat Bacchi latices, et munera verniLactis, et Actæos imbres, suadumque cruorem

risa est inferis sacris, et loca saturata multa sanie arrident) jubet adduci oves fusca lana, et nigros tauros. Quodcumque in grege est formosioris capitis ducitur. Dirce et tristis Citharon doluerunt, et resonantes valles miralæ sunt novum silentium. Mox innectit cæruleis coronis aspera cornua, ipse palpans manu, et terra novles excavata in aditu noti nemoris, infudit initio liquores Bacchi, lae donum veris et rorem Atticum, et sanguinem, qui persuadeat umbris venire : accumulatur, quantum

Ausos aliquid dicas corruptores.' Barth .- 444 Put. niveoque placet. Unus

NOTÆ

445 Velleris obscuri pecudes] Furva enim hostiæ Diis inferis immolabantur. Virgilius Æneid. v1. 'Huc casta Sibylla Nigrarum pecudum multo te sanguine ducet.' Armentaque sisti Atra] Juvencos, seu tauros.' Virgilius ibidem : 'Quatuor hic primum nigrantes terga juvencos Constituit.'

446 Quæcumque gregum pulcherrime cervix] Pulcherrimæ etiam et integerrimæ victimæ eligebantur, et unius coloris, cum diversi omnino rejicerentur.

447 Ingemuit Dirce, mastusque Citharon] Dirce fons, Citheron mons Baotia. Ingemuit] Quod se gregibus destitutos viderent.

448 Nova silentia] Mactatis scilicet gregibus, qui mugitibus ac balatu eas replebant.

449 Tum fera caruleis intexit cornua sertis] Per fera cornua intelligit tauros, tangitque morem ornandi coronis, et sertis cornua taurorum, ac omnium victimatum, quæ mactari debebant.

450 Ipse manu tractans] Cæcus enim erat Tiresias.

451 Principio largos novies tellure cavata, &c.] Discimus ex F. Pompeio antiquos Diis superis in ædificiis, seu aris a terra exaltatis, Diis terrestribus in terra, Diisinferis in effossa terra, sacra fecisse. Una scrobe igitur facta, aut pluribus semper impari, ut plurimum, numero factis, ut hic, infundebant mel, vinum, lac, et sanguinem victimarum, cujus avidissimi erant manes. Videtur tamen Lucianus in sua recvoparrele innuere, quod scrobes aspergebantur quidem sangnine, non tamen totus infundebatur. Vide Apoll. Argon. 111. Homerum Odyss. A. et Ovid. Met. vII.

452 Bacchi latices] Vina.

453 Actæos imbres] Mel Atticum. Attica enim prius 'Acte' vocata. Imbres] Quia mel liquidum. Vide

Manibus : aggeritur, quantum bibit arida tellus.Trunca dehinc nemora advolvit, mœstusque sacerdos455Tres Hecatæ, totidemque satis Acheronte nefastoVirginibus jubet esse focos : tibi, rector Averni,Quanquam infossus humo, superat tamen agger in aurasPineus : hunc juxta cumulo minor ara profundæErigitur Cereri : frondes, atque omne cupressus460

polat sicca terra. Tum rotat cæsas arbores, et tristis antistes imperat tres pyras statui Hecate, et tolidem puellis ortis a diro Acheronte. Tibi autem, arbiter Inferorum, rogus ex pinis, quanquam terra infossus, eminet tamen in aerem. Hunc prope, altare mole inferius attolhiur infera Cereri. Funebris cupressus cingit

Behot. putria tabo.—454 In edd. vett. interpungitur: suadumque cruorem Manibus aggeritur, &c. Primus correxit Gevartius. quicquid bibit legit Barthius. —455 Uterque Behot. et omnes Gronovii nemora advolvunt. Vide Not. Var. Optimus Barthii codex: nemora advolrat.—456 Tris hostias in Comment. Lactantii; Tris hecata t. s. A. nefastos nuns Behot.—460 Behot. 1. fontes pro

NOTÆ

Plinium lib. 11. cap. 12. Suadumque cruorem] Victimarum scilicet, quod eo invitentur et persuadeantur manes, tanquam gratissimo libamine, ut ad sacrificantis vatis preces in medium prodeant. Unde Noster paulo post de Laii umbra: 'Non ille ad sanguinis haustus, Cetera cen plebes, aliumve accedit ad imbrem.'

455 Advolvit] Qui potest Tiresias? immo advolvunt, ut in scriptis, scilicet ministri sacrorum, et qui aderant.

456 Tres Hecate] Hecaten alii Persei et Asteries faciunt filiam: unde ab Ovidio Met. vII. et Seneca Medea, et ipso Papinio infra vocatur 'Perseis:' alii Cereris et Jovis, ut Scholiastes Theocriti Idyl. II. alii Noctis, ut Bacchylides. Plerumque tamen confunditur cum Proserpina, Diana, ac Luna: non eandem tamen semper Græci habebant, quos, ut in multis, hic Papinius sequitur. Eadem Trivia vocabatur, quia in triviis illi vota suscipiebant. Tres autem pyras strui vult Poëta Hecate, quia dicebatur τρίμορφος, τρικέφαλος, τριπρόσorros: repræsentabatur enim cum tribus capitibus, equino, humano, et canino: dicta fuit Hecate ab éxardor, quod innumeras haberet vires, ut testatur Hesiodus in Theogonia; vel ab éras, ut sic dicatur, quod in longe dissita operetur. Consule Vossium de Idol. lib. 11. cap. 29. Totidenque satis Acheronte nefasto Virginibus] Id est, Eumenidibus, seu Furiis, natis ex Acheronte et Nocte, unicuique suam pyram; tres enim erant, et semper virgines.

459 Profundæ Cereri] Proserpinæ filiæ Cereris, Inferorum reginæ, unde profundæ. Claudianus de Raptu Pros. lib. 1. 'Caligantesque profundæ Junonis thalamos.' Hic autem observandum aras tres Hecate, totidem Furiis, Plutoni et Proserpinæ singulas statui, ut octo omnino sint: id antem genus numerus sacris accommodatus est, et quem adeo veteres observabant, nt propter dies pares Februarium Inferis, Januarium propter impares Superis attribuerint.

Intexit plorata latus : jamque ardua ferro Signati capita et frugum libamine puro In vulnus cecidere greges : tunc innuba Manto

frontes et omne lalus. Et jam victimæ cultre notatæ in celso capite et insperse frugum illibate libamine in cultros suppositos recubuere. Tunc innupla Manthe

NOTÆ

460 Frondes [frontes] Pyrarum scilicet. Quidam legunt frondes. Cupressus pierata] Cupressus hic adhibetur, quia erat Diti sacra, et ideo, ait Plinius lib. xv1. cap. 33. 'Funebri signo ad domos posita,' ne quis nescius ingressu pollueretur; et quia excisa non repullulat, sicnt mortui non reviviscunt. Plorata] Quia rogis et funeribus, in quibus ploratur, adhibetur.

462 Signati capita] Obliquum enim cultrum a fronte usque ad caudam ante immolationem ducere consueverant. Virgilius Æneid. x11. ' Dant fruges manibus salsas et tempora ferro Summa notant pecudum.' Observabantur et alia in hac probatione, ut notat hic Lactantius. Et frugum libamine puro] Quando victimis mola salsa inspergebatur, tunc demum dicebantur immolari, auctore Servio in Æneid. IV. et x. Cum vero dicit Poëta libamine puro, id intelligere credo secundum consuetudinem Græcam: Græcis enim ln more positum erat, ut scribit Turnebus Advers, lib. WII. cap. 13. hostiis fruges integras. non tritas, nec molitas inspergere : et argumento esse, quod eorum molæ vocentur ούλαί, seu ούλοχύται, quæ erant hordei integræ fruges cum sale admixto : usos autem Græcos, ut Theophrastus prodidit, in sacris hordeo non molito, in priscæ vitæ memoriam, quando homines solidis, non contusis, aut fractis frugibus vescebantur. Hinc Dionysius Halicarn. dixit victimæ capitibus inspergi $\Delta \eta \mu \eta \tau \rho \delta s$ Kapnoùs, fructus Cereris. Vide Suidam in voce obroduteir.

463 In vulnus oecidere greges] Bene in vulnus. Quia Inferorum victima capite terram versus inclinato a sacerdote statuebantur: contrarium ejus quod in Superorum victimis fiebat, quarum resupinarum jugulum cœlum versus vertebatur : quod Sophocles dicit are opdforra thereir, et Homerus drepbeur, ut refert Cleon Argon. lib. 1. et Myrtilus bis verbis a Natali Comite citatis: Eldearur ol lepeis τα έντομα τοιs κάτω θεοιs έναγιζόμενοι έν τῆ γῦ ἀποτέμνεσθαι τὰς κεφαλάς ούτω γαρ θύουσι τοις ύποχθονίοις τοις δε ούρανίοις άνω αναστρέφουσι των lepelan του τράχηλου. Solent Sacerdotes cuim sacra faciunt Diis Inferis victimarum capita in terra amputare ; sic enim saerificant subterraneis : cælestibus vero immolantes sursum vertunt jugulum victimarum. Itaque in Deorum Manium sacris ex parte inferiori, in Superorum sive cœlestium sacris ex parte superiori, securi aut malleo victima feriebantur. In utroque genere sacrificii dabant operam victimarii, nt victima in cultros suppositos sive subjectos capite incumbens, speciem præberet sponte ad interitum sese offerentis. Lege Servium in illud Virgilii Georg. III. ' Ac vix suppositi tanguntur sanguine cultri.' Hic Lactantius interpres Papinii hos, qui malleo victimam feriunt, ait nominari 'Agones:' qui antem subjicient sive supponunt victimarum jugulis cultros, id est, ita cultros tenent, ut in aciem victima jugulo incidere possit, hos dici 'victimatores.' Manto] Tiresiæ filia.

Exceptum pateris prælibat sanguinem, et omnes Ter circum acta pyras, sancti de more parentis, Semineces fibras et adhuc spirantia reddit Viscera: nec rapidas cunctatur frondibus atris Subjectare faces: atque ipse sonantia flammis Virgulta et tristes crepuisse ut sensit acervos Tiresias (illi nam plurimus ardor anhelat Ante genas, impletque cavos vapor igneus orbes) Exclamat: (tremuere rogi, et vox impulit ignem:) Tartareæ sedes, et formidabile regnum Mortis inexpletæ, tuque, o sævissime fratrum,

912

465

470

fundit aliquid cruoris, excipitque pateris, et lustrans ter omnes rogos ex ritu venerandi patris, remuntiat ei semivivas fibras, quales erant, et exta adhuc palpitantia. Nec tardat supponere tædas voraces nigris ramis. Et ipse Tiresias, ut audit ramos crepitantes in igne, et mæstas pyras sonantes, (multus, enim calor illi afflat genas, et igneus fumus implet cavos oculorum sinus,) vociferatur : (pyræ concussæ sunt, et vox ejus ignem amplius excitavit :) Domicilia Inferorum, et terribile imperium insatiabilis leti, et tu, o fratrum crudelissime, cui umbræ et sempiternæ no-

.....

frondes; Behot. 2. frontes. In iisdem codd. omne cypressus.—464 Optimæ Barthii membranæ, unus item codex Lindenbrogii sanguen et omnes.—467 Barthius legere malit: nec raptas.—472 'Satius puto quod in optimo codice

NOTÆ

464 Exceptum pateris] Postquam enim vecte stantem victimam percusserant ad tempora, tunc in ejus jugulum immittebant cultros, et excipiebant sanguinem in pateris, quæ Græce σφαγεία dicebantur. Prælibat] An degustat, ut in quibusdam sacris fieri consueverat, vel fundit aliquid sanguinis, priusquam exta reddat? Sanguinem et omnes] Non inepta hic elisio. Nam optimis etiam Poëtis elisiones frequentes. Virg. Æneid. 1. 'Omnium egenos.' In libro tamen optimo clare est sanguen, (ut ait Barthius,) ut et in potiore illorum quos contulit Lindenbrogius.

465 Ter] Numero semper impari, quod in omnibus sacris observabatur. Virgilius Ecl. VIII. 'Numero Deus impare gaudet.'

466 Semineces fibras, &c.] Palpitantia enim et spirantia exta raptim avellebantur victimis, et offerebantur sacrificulo, ut possent inspici. Sed quia Tiresias cæcus erat, dicitur Manto reddidisse exta, id est, vel aris imposuisse, ut mos erat : 'reddi' enim exta dicebantur, cum probata, et elixa aræ superimponebantur : vel narrasse Tiresiæ patri, qualia erant. Ceterum omne sacrificium his quatuor peragebatur, libatione, qua vinum capiti victimæ infundebatur, immolatione, cum mola salsa aspersæ feriebantur, redditione vero, cum exta aris imponebantur, litatione demum cum signis certis cognoscebant sacrificium Diis acceptum fuisse.

474 Inexpletæ] Quia mors non satiatur.

IOT Æ

Digitized by Google

Cui servire dati Manes, æternaque sontum475Supplicia, atque imi famulatur regia mundi,50Solvite pulsanti loca muta, et inane severæPersephones, vulgusque cava sub nocte repostumElicite, et plena redeat Styga portitor alno.480In lucem remeare modus: tu separe cœtuElysios, Persei, pios, virgaque potenti

centium pænæ famulari dicatæ sunt, cuique aula infimi orbis obsequitur, aperite percutienti mihi tacitas sedes, et vacuum rigidæ Proserpinæ, et evocate plebem reconditam sub profundis tenebris, et nauta remeet ad Stygem referta cymba. Una venite. Nec cadem ratio sit umbris ad lumen redeundi. Tu, filia Persei, et ater Mercurius, discreto agmine, ducat valido caduceo pios, qui sunt in Elysiis campis.

legitur: et vox expulit ignem.' Barth.—482 Elysios Persea pios optimæ Barthii membranæ, Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. et Grasser. Elysios Persæ pios Dan. Put. Petav. uterque Behot. Lindenbrog. et Cruc. Elysios Persei pios Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. quod non displicet Barthio. Sed hæc est conjectura

NOTÆ

Stat.

475 Cui servire dati Manes] In divisione orbis facta inter tres fratres, Saturni filios, Jovem, Neptunum, et Plutonem, Inferi obvenerunt Plutoni. Datus huic fabulæ locus, quod Plutonem funerum, sepulturæ, ac parentationis ritus ostendisse ferunt, cum prius nulla eorum cura tangerentur homines : quapropter dictum potestatem ei esse mortuorum : ac antiquitus ei principatus et cura mortuorum attributa.

476 Imi mundi] Inferi, ad discrimen superi mundi.

477 Inane] Virgilius Æneid. vi. 'Domos Ditis vacuas et inania regna.' In quibns scilicet, neque corpora, nec animæ, sed idola tantum, umbræ, et simulacra rerum. Severæ Persephones] Proserpinæ, quæ Græcis Περσεφόνη dicitur. Severæ] Proprium epithetum Proserpinæ.

479 Portitor] Charon Erebi ac Noctis filius, quem Poëtæ fingunt

Delph. et Var. Clas.

defunctorum animas futili cymba per Stygiam paludem tranare. Vide hujus descriptionem Æneid. v1.

481 Separe] 'Separ,' ut dispar. Qua voce utuntur Valerius Flaccus et Solinus.

482 Elysios] Elysii incolas. Elysii campi apud Inferos, ubi Piorum animæ habitant. Persei] Hecate filia Persei et Asteries apud Hesiodum in Theogonia. Hinc Ovid. Met. vrr. ' Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras, Quas nemus umbrosum, secretaque sylva tegebat.' Virgaque potenti Nubilus Arcas] Plures erant Mercurii. Primus Jovis et Maiæ filius. secundus Cœli et Diei, tertius Liberi patris et Proserpinæ, de quo hic agitur, et nubilus dicitur, quia in Inferis degit: quartus tandem Jovis et Cyllenes filius. Arcas] Quia primus Mercurius in Arcadia natus erat. Virga potenti] Vide Theb. 1. 306.

3 M

Nubilus Arcas agat: contra per crimina functis, Qui plures Erebo, pluresque e sanguine Cadmi, Angue ter excusso, et flagranti prævia taxo. 485 Tisiphone, dux pande diem, nec lucis egentes Cerberus occursu capitum retorqueat umbras. Dixerat: et pariter senior Phœbeaque virgo Erexere animos: illi formidine nulla, (Quippe in corde Deus,) solum tremor obruit ingens 490 Ædipodioniden, vatisque horrenda canentis Nunc humeros, nunc ille manus, et vellera pressat Anxius, inceptisque velit desistere sacris. Qualis Gætulæ stabulantem ad confraga sylvæ

Contra tu, Tisiphone, dux, et antecedens ardenti taxea tæda, et serpente ter moto diem aperi his, qui extincti sunt ob scelera, qui plures sunt in Inferis, et plures de Cadmi genere, nec Cerberus redire cogat obviis capitibus manes lumine priva-tos. Sic ait, et longævus et virgo Phæbea æqualiter mentem intenderunt. Illi nullo pavore, (quippe Deus in corde est,) magnus horror solum invadit Edipi filium, et turbatus nunc prehendit humeros, nunc manus, nunc vittas auguris loquentis dira, et vellet deserere inchoata sacra. Talis venator opperitur leonem recubantem

Jani Parrhasii ad Claud. Rapt. Pros. 1.-483 Barthius aliique nonnulli : Areas agit .--- 484 'Probabilior optimi aliorumque librorum scriptura : e semine Cadmi. Barth. Ita etiam Lipsian. et edd. antiquissimæ.-487 Barthius aliique : detorqueat umbras ; unus codex, deterreat.-485 Angue ter incusso in optimis Barthii membranis, quod ille recipiendum putat.—488 In eodem codice : senior pariter. Edd. vett. cum multis codd. Phæbeiaque virgo ; unus Behot. Phæbeaque virgo; et sie edd. recentt.-400 Optimæ Barthii membranæ, timor pro tremor.-492 Bernartius malit: et vellera prensat.-500 Optimus

NOTÆ

484 Erebo] Inferis, Tartaro. Vide Theb. 1. 298.

485 Angue ter excusso] Serpentem enim manu gestare jam vidimus Tisiphonem Theb. 1. 'Hæc vivo manus aëra verberat hydro.' Et flagranti prævia taxo] Id est, tæda taxea: taxus autem dira arbor, ut cujus umbra succusque letalia sunt. Facem etiam Furias gestare supra vidimus.

486 Tisiphone dux pande viam] Mens: Hecate et Mercurius pias ducant animas, tu, Tisiphone, duc nocentes.

487 Cerberus] Orci janitor. Capi-

tum] Tria enim capita habebat Cerberus.

488 Senior] Tiresias. Phaebeaque virgo] Mantho, quæ erat etiam Phœbi antistita.

489 Illi formidine nulla] Tiresias et Mantho scilicet.

491 (Edipodioniden] Eteoclem (Edipi filium.

492 Pressat] Alii codices prensat.

494 Gatula] Gætulia interior Africæ regio hodie Biledulgerid vocatur : . leonibus abundat.

Venator longo motum clamore leonem495Expectat, firmans animum, et sudantia nisuTela premens: gelat ora pavor, gressusque tremiscuntQuis veniat, quantusque: sed horrida signa frementisAccipit, et cæca metitur murmura cura.Atque hic Tiresias nondum adventantibus umbris:500Testor, ait, Divæ, quibus hunc saturavimus ignem,Lævaque convulsæ dedimus carchesia terræ,Jam nequeo tolerare moram: cassusne sacerdosAudior? an rabido jubeat si Thessala cantuIbitis? et Scythicis quoties armata venenis

in asperis locis nemoris Gætuli, excitum longo ululatu, corroborans animum, et stringens tela manu, quæ sudat conatu. Metus gelat ejus vullum ; genua trepidant, cum sit incertus, qualis subeat, et quantus: capit vero terribilia signa ex fremitu, et cæco studio expendit ejus rugitum. At hic Tiresias, nondum umbris accedentibus : Juro, inquit, Divæ, quibus hunc ignem satiavimus, et effudimus sinistra manu pocula effossæ terræ, jam non possum pati dilationem. Vanusne audior antistes ? an venietis, si Thessala imperet furioso carmine ? aut quoties Colchis venenis Scy-

liber Barthii: nondum advenientibus; duo alii ejusdem codices: nondum venientibus.-501 'Omnino melius quod in nostris codd. manus interpolatorum effugit: Testor, ait, Divi.' Barth. Laur. Lips. Lang. Buslid. Dan. Put. Petav. Exc. Cantab. Burm. alii, cum edd. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. Testor, ait, Divos; Petrens. unus Behot. aliique codd. cum Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Testor, ait, Divæ; sed Behot. in margine habet, Diræ. Unus Taurin. Testor, ait, manes. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. uterque Behot. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. sacravinus ignem; Lipsian. Amstel. Gronov. et recentt. saturacinus ignem.-504 Unus Behot. an rapido.-505 Multi codd. et edd. vett. an Scylicis. Dan. Put.

NOTÆ

496 Sudantia nisu] Nimius enim nisus sudorem provocat.

498 Quis veniat, &c.] Hic versus sequensque inutiles et supposititii videntur Guyeto.

499 Cæca] Ob summum scilicet metum, quo percellitur venator.

501 Saturavimus] Quædam editiones habent, sacravimus.

502 Lævaque carchesia, &c.] In sacris enim inferis conversa in sinistram partem manu ita fundebant, ut patera converteretur : hoc proprie vergere, et invergere dicitur. Vel sinistra manu inferis pocula libabantur.

504 Thessala] Saga. Thessalæ enim mulieres magiam exercebant, ut sæpius_diximus.

505 Scythicis armata venenis Colchis] Intelligit Circen Æetæ Colchorum regis sororem, quæ, sublato veneno conjuge Scytharum rege, profagit in Italiam ad Circeum montem, quem incolnit. Hinc discimus Scythiam venenis feracissimam. Potest et in-

Colchis aget, trepido pallebunt Tartara motu? Nostri cura minor, si non attollere bustis Corpora, nec plenas antiquis ossibus urnas Egerere, et mixtos cœlique Erebique sub unum Funestare Deos libet? aut exsanguia ferro Ora sequi, aut ægras functorum carpere fibras? Ne tenues annos, nubemque hanc frontis opacæ, Spernite ne, moneo, et nobis sævire facultas. Scimus enim et quicquid dici, noscique timetis, Et turbare Hecaten, ni te, Thymbræe, vererer : Et triplicis mundi summum, quem scire nefastum est :

thicis instructa vos evocabit, Inferi trement, et pallebunt? Nostri minor erit reverentia, si non placet erigere cadavera e sepulcris, nec urnas exhaurire refertas veteribus ossibus, nec funestare omnes omnino Deos cæli et Erebi? aut secare exanimes vultus, aut lacerare mærentes mortuorum fibras? Moneo, ne contemnatis caducam ætatem, et hanc caliginem umbrosæ frontis, et potestas nobis est sæviendi. Noscimus enim quicquid pavelis vulgari, ac cognosci, et vexare Hecaten, nis ite, Thymbræe, venerarer, et summum Deum triplicis mundi, quem non licet noscere :

nenis.—511 Unus Behot. et ægras. Margo ed. Barth. sanctorum carpere fibras.—512 'In aliis membranis est : tenues artus ; sed illud longe Poëta dignius.' Barth.—513 'In optimo codice legitur : io moneo ; quod minime librariorum est.' Idem.—515 Buccatius hunc versum citans legit : in te Thymbrae timerem.—516 Optimæ Barthii membranæ : quem scire nefandum est.—517

NOTÆ 🛰

telligi Medea Æetæ filia: utraque enim arte magica et veneficiis celeberrima.

507 Si non attollere bustis, &c.] Ea omnia, quæ hoc versn et sequentibus referuntur, sunt effectus Magiæ scelestissimæ. Vide Apuleium Met. II. ' Sed et bustis et rogis reliquiæ quædam et cadaverum præsegnina ad exitiales viventium fortunas petuntur.' Tacitus Ann. II. ' Reperiebantur solo ac parietibus erutæ humanorum corporum reliquiæ,' &c.

512 Nubemque hanc frontis opacæ] Id est, cæcitatem.

514 Scimus enim, &c.] Dicit se optime callere magicam artem, et posse omnia facere, quæ Magi faciunt, ac etiam posse cogere mortuos, totaque Tartara, ut sibi morem gerant : sed reverentiam quam præstat Apollini, summoque illi Deo triplicis mundi domino, obstare.

515 Nite, Thymbræe, vererer] Thymbræus, Apollo. Dicit Apollinis reverentia se nolle contumeliam facere ejus sorori. Ipsa enim Hecate 'Diana' dicitur.

516 Triplicis mundi] Cælorum scilicet, terræ, et Inferorum. Quem scire nefastum est : Illum sed taceo] Id est, cujus nomen proferre non licet $\theta\epsilon\deltas$ δ πάντων δεσπάπης, οδ τούνομα φοβερόν, ουδ αν δνομάσαιμι έγώ. Deus omnium dominus, cujus nomen formidabile est, neque hunc nominavero. Idque ingenita omnibus reverentia divini nominis; quod præ ceteris gentibus reli-

916

510

THEBAIDOS LIB. IV.

Illum sed taceo: prohibet tranquilla senectus. Jamque ego vos. Avide subicit Phœbeia Manto: Audiris, genitor, vulgusque exsangue propinquat. Panditur Elysium Chaos, et telluris opertæ Dissilit umbra capax, sylvæque, et nigra patescunt Flumina, liventes Acheron ejectat arenas. Fumidus atra vadis Phlegethon incendia volvit, Et Styx discretis interflua Manibus obstat. Ipsum pallentem solio, circumque ministras

sed illum sileo. Placida senectus vetat. Jamque ego vos? Phæbas Mantho promte occurrit: Pater auscultaris, atque exanimis plebs accedit. Chaos Elysium reseratur, et densa caligo reconditæ terræ evanescit: nemora et atri fluvii patent: Acheron evomit lividas arenas, et fumosus Phlegethon versat in vadis fluctus nigrarum flammarum, et Styx, quæ interfluit separatos manes, apparet. Video ipsum Plu-

Illud si tacco unus codex Lindenbrogii.—518 In libris nonnullis est avido; sed illud præfero.—521 Dissitit umbo capax Marklandus ad Sylv. 11. 8. 45. et 111. 1. 110. quod probat Jortin. in Misc. Obss.—522 Tartara liventes Acheron nonnulli codd. cum edd. vett. Flumina liventes Acheron Dan. Put. Petav. uterque Behot. optimus Barthianus, Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Gevart. Grasser. Gronov. Amstel. Barth. Veen. et Delph. liventis unus Behot. liventesque Acheron Marklandus ad Sylv. 11. 3. 45.—525 (Inepla lectio: quid enim 'pallor' ad 'solium,' aut 'solium ' ad 'pallorem ?' In optimo libro nibil opis; et, tamen certum nobis scripsisse Papinium : pollentem solio.' Barth.—

NOTÆ

giose observarunt Hebræi, Chaldæi, ac Arabes, qui nomen Dei non tantum mystice scribebant ; sed et illud aperte scribere, ac temere quoque pronuntiare sub gravissima pœna prohibebant. Unde Rabbi Joanan filius Berocæ in Pirque Avot dicit : Col hammekallel chem Chamaim beseter, nifrahin mimmennou begalui ekad chogueg ekad merid bekilloul hachem. "Quicumque profanaverit nomen Dei in secreto, iste palam punietur, idem sive quis errore, sive de industria profanaverit nomen :' ac proinde summa cura magnum illud nomen Dei rerpaypáµµaror, quatuor literarum, quod hammeforach appellant, tegebant, Quinetiam, sicut ob summam

divini numinis reverentiam id humano ore pronuntiando profanari nollent, ita nec legi.

518 Jamque ego vos] Supple, cogam, aut in ordinem redigam.

520 Elysium Chaos] Chaos ob tenebras quibus Inferi replentur.

521 Umbra capax] Id est, quæ replet totos Inferos.

522 Acheron] Fluvius Infernus,

523 Phlegethon] Fluvius Inferorum. Vide Theb. 111. 6.

524 Et Slyx discretis interflua Manibus obstat] Ad utramque enim Stygis ripam sedes erant manium, inter quas fluit.

525 Ipsum] Plutonem.

<u>.</u>216

520

Funestorum operum Eumenides, Stygiæque severos Junonis thalamos, et mœsta cubilia cerno. In speculis Mors atra sedet, dominisque silentes Annumerat populos : major supereminet ordo. Arbiter hos dura versat Gortynius urna, Vera minis poscens, adigitque expromere vitas

tonem pallentem in solio, et circum Furias ministras dirorum operum, et austera cubicula, ac tristes lectos infernæ Junonis. Nigra mors sedet in alto loco, et recenset subditos taciti heri: major turba numerandorum restat. Quæsitor Minos hos movet in rigida urna, extorquens terrore veritalem, et cogit detegere, quæ fe-

526 Eumenidas in uno Behot.—528 Servius ad Æneid. XI. citat: In scopulis Mors sæva sedet; Nic. Heinsius in Advers. lib. I. cap. 11. p. 113. legit: In foribus Mors atra sedet. Optimæ Barthii membranæ: dominoque silentes, cum v. l. nocentes: Membranæ Collegii Magdalensis Oxonii habent etiam: dominoque silentes. Dan. Put. Petav. et unus Behot. dominique silentes; et sic etiam scripti codd. Dan. Heinsii ad Claudian. Rufin. I. 124. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. alter Behot. Venet. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. dominique silentis. Dan. Heinsius ad Claudian. l. l. et Nic. Heinsius in Advers. p. 113. correxerunt: dominique silentes: et ita est in edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—529 Optimus liber Barthii, unus Behot. unus item Lindenbrogii : super imminet, vel superimminet ordo.—530 Cortinius in quibusdam scriptis. Vide Dan. Hein sium ad Claudian. p. 10.—531 'Stultissima lectio, (Vera nimis) quæ onnes tamen libros hactenus collatos manuscriptos editorque insedit, extra quidem

NOTÆ

526 Stygiæque Junonis] Proserpinæ. Ut Virgilius: 'Junoni infernæ sacer dictus.'

528 Dominisque silentes [silentis] Annumerat populos] Libri optimi, silentes. Sed præterea collegii Magdalensis Oxonii membrana, dominoque: Plutoni videlicet. Verum tamen cum in omnibus aliis sit dominique, libenter applaudo ingenio Danielis Heinbij scribentis : dominisque silentes Annumerat populos : ad Claudianum. Gronovius.

529 Major supereminet ordo] Meliores codices: major super imminet ordo. Non supereminet. Quasi diceret hoc quoque illic esse miraculi, ut semper plures numerandi restent, quam numerati sunt. Idem.

530 Arbiter Gortynius] Minos Jovis et Europæ filius, rex Cretensium, dictus Gortynius a Gortyno urbe

Cretæ. Hic tam juste regnasse et judicasse fertur vivus, ut mortuus habitus sit judex Inferorum, datique putantur ipsi assessores Æacus et Rhadamanthus, quod et ipsi severe judicaverint. Versat urna] Ex more Romano, Græcove. Judex enim movebat urnam, ut cujus litigatoris nomen primum exiret urna, hujus et causa primum expediretur. Vide Servium Æn. vi. ubi exponit illud Virgilii : ' Quæsitor Minos urnam movet.' Nec solum in judiciis, et actionibus, et quæstionibus sortes et urna locum habebant, sed pleraque sortibus decernebant, ut videre est apud Scriptores tam Græcos quam Latinos.

531 Adigitque expromere vitas] Theb. v111. 'Dux Erebi populos poscebat crimina vitæ.'

Digitized by Google

Usque retro, et tandem pœnarum lucra fateri. Quid tibi monstra Erebi, Scyllas, et inane furentes Centauros, solidoque intorta adamante gigantum Vincula, et angustam centeni Ægæonis umbram? Immo, ait, o nostræ regimen viresque senectæ, Ne vulgato mihi: quis enim remeabile saxum, Fallentesque lacus, Tytionque alimenta volucrum,

cerunt in vita a primis usque annis, et tandem confiteri ea, quibus puniri meruerunt. Quid tibi referam portenta Inferorum, Scyllas, et Centauros vane frementes, et Gigantum catenas nexas duro adamante, ac extenuatum simulacrum centeni Ægæonis? Immo, inquit Tiresias, o dux et robur senectutis nostræ, ne mihi narres. Quis enim ignoret revolubilem lapidem, et fallaces aquas, et Tylion avium pabulum, qe

unicum illum, omnibus longo intervallo meliorem, nostrum, in quo clare scriptum: Vera minis.' Barth. Lectionem nostram primus restituit Dan. Heinsius in Amstel. et hinc recepta est in Gronov. Barth. Veen. et Delph. --538 Dan. inane furentis; Put. inane furenti.--535 Nonnulli codd. augustam; alli: augustam. Jortinus mallet legere: ambustam.--536 Optimus Barthianus: o nostra vires regimenque senecta.--537 Ne vulgata mihi Petrens. quid

NOTÆ

532 Usque retro] Id est, a primo rationis usu. Pænarum lucra] Id est, scelera, quibus meruerunt et lucrati sunt pænas.

533 Scyllas, et inane furentes Centauros] Horum etiam monstrorum simulacra'ın Inferis erant. Vide descriptionem Inferorum apud Virgilium Æneid. v1. Scyllæ autem finguntur monstra quædam parte superiori mulieres, a pube vero deorsum canibus et lupis succinctæ, sic dictæ a Scylla Phorci filia, quæ furore correpta se in fretum Siculum præcipitem egit, ac in ejusmodi monstrum a Circe conversa est. De Centauris vide Theb. 1.

584 Gigantum] Gigantes Telluris filii immanis staturæ, ac pedibus anguineis. Hi bellum Diis inferre ausi in Phlegræis campis, alii partim fulmine Jovis percussi, partim sagittis Apollinis et Dianæ perierunt, alii sub Ætna monte, alii sub Mycono et Lipara inaulis obruti: nonnulli etiam in Tartara detrusi sunt, ubi æternis et adamantinis catenis vinciuntur.

535 Et angustam centeni Ægæonis umbram] Ægæon seu Briareus, 'centenus' a centum brachiis quæ habebat dictus, detrusus fuit in Inferos. Angustam] Quia cum umbræ in visum vix cadant, parvæ apparent. Ut de Amphiarao Inferos subeunti dicitur lib. v111. 'Jam tenuis visu, jam vanescentibus armis.'

536 O nostræ regimen viresque seneetæ] Seneca initio Theb. 'Cæci parentis regimen, ac fessi unicum Patris levamen.'

537 Remeabile saxum] Supple, Sysiphi. Sysiphus enim hac pœna punitur in Inferis, ut ingentem lapidem in verticem cujusdam montis cogatur provolvere : cum ad summum pæne multo cum labore ac molestia subvexerit, ille repente deorsum relabitur.

538 Fallentesque lacus] Supple, Tan-

Digitized by Google

Et caligantem longis Ixiona gyris Nesciat? ipse etiam, melior cum sanguis, opertas 540 Inspexi sedes, Hecate ducente, priusquam Obruit ora Deus, totamque in pectora lucem Detulit. Argolicas magis huc appelle precando, Thebanasque animas: alias avertere gressus Lacte quater sparsas, mœstoque excedere luco, 545Nata, jube, tunc quis vultus, habitusque, quis ardor Sanguinis affusi, gens utra superbior adsit, Dic agedum, nostramque move per singula noctem. Jussa facit, carmenque serit, quo dissipet umbras, Quo regat et sparsas: qualis, si crimina demas,

Ixionem vertigine laborantem ob crebros orbes? Ipse etiam, cum mihi ætas vividior erat, invisi abditas regiones duce Hecate, antequam Deus me excæcaret, et totum lumen in peclus immitteret. Huc potius rogando elicias me escurates, et total nos; filia, impera alios pedem referre, lacte quater perfusos, et emigrare tristi sylva. Tum expone mihi, qualis facies, qualis gestus, quanta sitis respersi cruoris, uter populus audacius accedat, et per unanquamque rem duc cæcitatem nostram. Imperata Mantho exequitur, et carmen dixit, quibus manes disgregat, et quibus cogit dispersos. Talis erat qualis Colchis, si scelera excipias, et Circe, quæ homines in

enim unus Behot.—540 'In libris nostris clare scriptum, opacas; utrumque de Inferorum rebus poëtis usitatum.' Barth.—544 Thebanasque alias animas in uno Behot.—545 Lacte quater sparso in codem codice.—546 Dan. quis vultum; Behott, 1.2. et optimæ Barthii membranæ: qui vultus; ceteri omnes et scripti et impressi: quis vultus.-547 Sanguinis effusi unus Behot. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. affusi alter Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. superbior assit uterque Behot.-548 Petrens. et Exc. Cantab. mone per singula; sic alii codd. et edd. vett.-549 Optimus Barthii, discipet; unus Behot. Lang. Laur. Buslid. et edd. vett. dissipet; Lipsian. alter Behot. Dan. Put. Petav. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. et recentt. dissipat.-550 Lipsian. Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc.

NOTÆ

tali, qui eo supplicio damnatus est in Inferis, ut perpetua fame sitique torqueatur, aquis fluvii, quibus mento tenus immersus est, et pomis, quæ capiti ejus imminent, fugientibus, sive bibere sive capere velit. Tytion] Vide Theb. 1.710.

539 Et caligantem longis Ixiona gyris] Ixion in Inferis alligatus est rotæ, quæ perpetuo convertitur : hinc vertigine laborans dicitur ' caligare.'

541 Hecate] Vide supra.

542 Obruit ora Deus, totamque in pectora lucem Detulit] Excæcatus enim fuerat Tiresias, et in locum oculorum arte vaticinandi donatus: ita ut lux ab oculis ablata videretur, et in animo ac pectore collocata.

544 Alias avertere gressus Lacte quater sparso] Tibullus : 'Jam ciet infernas magico stridore catervas: Jam jubet aspersas lacte referre pedem.

548 Nostram noctem] Cæcitatem. 550 Qualis si crimina demas] Id

Digitized by Google

7374 1

THEBAIDOS LIB. IV.

Colchis, et Ææo simulatrix littore Circe. Tunc his sacrificum dictis affata parentem : Primus sanguineo summittit inertia Cadmus Ora lacu, juxtaque virum Cythereia proles. Effluit amborum geminus de vertice serpens. Terrigenæ comites illos, gens Martia, cingunt. His ævi mensura dies: manus omnis in armis, Omnis et in capulo : prohibent, obstantque, ruuntque Spirantum rabie: nec tristi incumbere sulco Cura, sed alternum cuperent haurire cruorem.

animalia convertebat in Æzo littore. Tunc alloquitur his verbis sacerdotem patrem. Primus Cadmus inclinat cassum os in cruentam fossam, et prope filia Veneris Cytherez maritum insequitur. Duplex anguis exoritur de summo utriusque capite. Terrigenz socii, Martius populus, illos stipant. Una dies eorum vita fuit mensura. Omnes tenent clypeos: omnes manum capulo admovent; eodem furore, quo si viverent, aggrediuntur, resistunt, et irrumpunt; nec cupido illis est caput in mæstam scrobem mergendi, sed optarent suum invicem sanguinem exsugere. Pro-

regit. Unus codex Barthii: Congreget et sparsas; unde ille: Quo greget et sparsas. Alii codd. et edd. Quo regat. Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. demat; ceteri omnes, demas.—551 Colchis Elneo Put.—552 Tune sic sacrificum optimus Barthianus.—555 Insequitur geminusque bibit de vertice edidit Fr. Lindenbrogius ex codd. Dan. Put. et Petav. ut videtur: alii tamen codd. uterque Behot. omnes Barthiani, Lipsian. Lang. Laur. Buslid. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. et edd. omnes exhibent ut in textu: solus Barthii optimus; gemino.—558 Dan. Put. Petav. alii et edd. vett. prohibentque obstantque.—559 Put. fosso pro sulco; unus Behot. fossa.—560 'Optimus librorum, cupiunt;

NOTÆ

est, Manto erat eodem habitu vultuque ac Circe seu Medes, cum magicam artem exerceret, que scelesta est: Medea autem et Circe erant arte magica famosse.

551 Et Eco simulatrix littore Circe] De Circe vide supra. Dicitur simulatrix, quod præstigiis suis eos, quos casus ad se deferebat, apparere faciebat alia forma quam qua erant : aliis enim porcorum, aliis leonum, aliis aliorum animalium formam dabat. Virgilius: 'Petentibas herbis Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.' *Eco in Nittore*] Apud Colchos, cui Æetes imperabat : unde expulsa profugit in Italiam, ut jam diximus, et in Circæo monte sedem sibi deligit. Vide Odysseam.

554 Cythereia proles] Hermione filia Veneris, et uxor Cadmi.

555 De vertice serpens] Quia uterque Cadmus et Hermione in serpentem mutati sunt.

556 Terrigenæ] Orti terra e dentibus satis serpentis. Gens Martia] Quia erant orti e dentibus serpentis Marti sacræ.

557 His 'ævi mensura dies] Eodemenim die, quo nati, sunt extincti. Manus omnis in armis, §c.] Ut innuat furorem, quo se invicem occiderunt.

921

555

Proxima natarum manus est, fletique nepotes. Hic orbam Autonoën, et anhelam cernimus Ino Respectantem arcus, et ad ubera dulce prementem Pignus, et oppositis Semelen a ventre lacertis. Penthea jam fractis genitrix Cadmeia thyrsis, Jam dimissa Deo, pectusque adaperta cruentum, Insequitur planctu: fugit ille per avia Lethes, Et Stygios, superosque lacus, ubi mitior illum Flet pater, et lacerum componit corpus Echion.

pinquior cohors filiarum est, et nepotes plorati. Hic videmus orbam Autonoën, et anhelam Ino arcum respicientem, et ad mammas constringentem carum filium, ac Semelem objectis brachiis ante uterum. Jam mater, Cadıni filia, ruptis thyrsis, jam a Deo liberata, et nudatum habens sanguinolentum pectus, insequitur lugens Penthea: hic fugit per calles Inferorum, et Stygias et superas paludes, ubi pater Echion lenior plorat illum, et colligit mutilatum ejus cadaver. Agnosco mastum

optime.' Barth. ita quoque Behot. 1.-561 In eodem codice Barthii: domus est. -562 Autoneen unus Behot.-566 Jamque remissa Put.-568 Et Stygio super

NOTÆ

561 Fletique nepotes] Pentheus et Actæon, Learchus ac Palæmon.

562 Orbam Autonoën] Autonoë prima filiarnm Cadmi et Hermiones. Dicitur 'orba,' ob amissum Actæonem filium a canibus discerptum. Ino] Filia Cadmi, et uxor Athamantis Corinthiorum regis.

563 Respectantem arcus] Mariti Athamantis, qui furore correptus communem filium Learchum sagittis confixerat. Ad ubera dulce prementem Pignus] Mire exprimit maternum affectum. Dulce Pignus] Palæmonem alternum filium.

564 Et oppositis Semelen a ventre lacertis] Semele mater Bacchi, cujus nota fabula ex ante dictis. A ventre] Ante ventrem, et exprimit eleganter maternum affectum. Non immemor enim Semele pignoris, manus ventri opposuit, ne perimeretur, quasi filio, non sibi, fulmen timeret. Sic Iasus ille Arabum celeberrimus Physiognomus certo conjecit puellam gravidam esse, quod, navi in qua erant, gravissima tempestate jactata, ipsa manum ad ventrem tulerit, quasi fœtum defensura. Sic supra 'a postibus,' ante postes.

565 Genitrix Cadmeia] Agave, quæ furore a Baccho immisso in frusta discerpsit filum Pentheum in Orgiis Bacchi. Hæ omnes fabulæ ex præmissis notæ sunt. Fractis thyrsis] Quos in Orgiis gesserat, ut mos erat Baccharum.

566 Deo] Baccho. Pectusque adaperta cruentum] Ex more, quo mulieres lacerabant in luctu vestes, pectusque denudabant, ac percutiebant.

568 Ubi] Hæc præterita tanquam præsentia narrat Manto.

569 Lacerum corpus] Pentheus enim in frusta discerptus fuerat a matre Agave, ac Bacchantibus. Echion] Unus e Spartis, pater Penthei.

Digitized by GOOGLC

565

Tristem nosco Lycum, dextramque in terga reflexum570Æoliden, humero jactantem funus onusto.Nec dum ille aut habitus, aut versæ crimina formæMutat Aristæo genitus : frons aspera cornu,Tela manu, rejicitque canes in vulnus hiantes.Ecce autem magna subit invidiosa caterva575Tantalis, et tumido percenset funera luctu,Nil dejecta malis : juvat effugisse Deorum

Lycum, et Æoli filium, dextra in dorsum retorta, portantem cæsum filium grævate humero. Et nondum ille Aristæo ortus mutat aut habitus, aut formam, quæ ob seelus versa est: frons scabra est cornu: tenet adhuc in manu jacula, et repellit canes ruentes ore aperto ad eum discerpendum. Ecce autem culpanda Tantali filim venit cum magna turba, et numerat superbo planctu sua danna, nikil summissa calamitatibus: illi dulce est, nikil habere, quo Deorum potestatem timeat, et plus

~~~~~

NOTÆ

570 Lycum] Lycus ille, vel est Lycus rex Thebanorum, maritus Antiopes Nictei filize, qui occisus fuit ab Amphione et Zetho ejusdem Antiopes, quam expulerat, et Jovis filiis. Vel Lycus ille est, qui occupato Thebano regno, vim inferre voluit Megarse uxori Herculis, sed subito illius . bent vultus. reditu oppressus, ac cum suis omnibus ab Hercule interfectus est. Dextramque in terga reflexum Æoliden, humero jactantem funus onusto] Designat Athamantem Æoli filium, qui repræsentabatur ferens supra humerum, et dextra in tergum reflexa cadaver Learchi filii, quem telis confixerat. Theb. 111. ' Neque funerea cum laude potitus Infelix Athamas trepido de monte veniret, Semianimen heu læto referens clamore Learchum.'

572 Aut versa crimina forma] Propter crimina, quia in Dianam nudam inciderat.

573 Aristao genitus] Acteon filius

Aristæi et Autonoës filiæ Cadmi. Frons aspera cornu] Actæon enim in Inferis eandem formam retinuerat, quam habuerat cum discerptus fait a canibus suis, id est, habens cornua.

574 Vulnus] Quidam codices habent vultus.

575 Invidiosa] Hic quæ invidentiæ morbo laborat; invidebat enim Niobe, de qua hic agitur, et obtrectabat Latonæ, quod hæc divinis honoribus coloretur, ipsa vero neglectui esset, licet numerosiorem sobolem haberet, quam Latona. Verbum 'invidiosus' significat etiam, cui invidetur, et odiosum, et invisum. Magna caterva] Supple liberorum.

576 Tantalis] Niobe Tantali filia. Tumido] Superbiam evim etiam in calamitate retinuit, nec deposuit Niobe.

577 Juvat effugisse Deorum Numina] Quia jam mortua nihil gravius timet.

Digitized by Google

Numina, et insanæ plus jam permittere linguæ. Talia dum patri canit intemerata sacerdos, Illius elatis tremefacta assurgere vittis 580 Canities, tenuique impelli sanguine vultus. Nec jam firmanti baculo, nec virgine fida Nititur: erectusque solo, Desiste canendo, Nata, ait, externæ satis est mihi lucis, inertes Discedunt nebulæ, et vultum niger exuit aër. Umbrisne, an supero me missus Apolline complet Spiritus? en video quæcumque audita. Sed ecce Mœrent Argolici dejecto lumine manes. Torvus Abas, Prœtusque nocens, mitisque Phoroneus, Truncatusque Pelops, et sævo pulvere sordens 590

jam amenti linguæ indulgere. Dum innupta antistita hæc patri refert, ejus tremefacta canities erigitur elatis vittis, et facies modico rubore suffunditur : nec jam fulcitur scipione, quo prius sustentabatur, nec fideli puella ; et elatus e terra, inquit, Filia loqui desine, satis habeo luminis externi. Migrat segnis caligo, et fuscus aer reliquit vultum meum. Spiritus, qui me replet, immissus ne est ab umbris, an a supero Apolline? En cerno quæcunque vulgata sunt. Sed ecce dolent Argivæ um-bræ demissis oculis. Trux Abas, sonsque Prætus, ac lenis Phoroneus, mutilatusque Pelops, et Enomaus crudeli sanguine squalidus, rigant vultus copiasis lacrymis.

recentt. non habetur 7d est.—581 Unus Behot. tenuisque impelli; alter Behot. tenui impelli; Venett. Rom. et unus codex Bernarii : impleti sanguine.—582 'Libri nihil mutant, et tamen suspectum hæc quædam tinniunt. Dicit procubuisse. Forte scripsit Papinius : Nec jam firmat iter baculo.' Barth .- 584 Optimus Barthii codex : æternæ satis est.-585 Descendunt nebulæ Put. et unus Behot .- 586 Put. supero dimissus .- 591 Lang. Laur. Buslid. Lipsian.

NOTÆ

578 Permittere] Licentius loqui extinctis liberis, quos non potest amplius amittere. Vide Theb. 111. 180. usque ad 203. ubi hæc fusins explicantur.

579 Patri] Tiresiæ.

924

580 Illius] Tiresiæ, Vittis] Quia sacerdos erat.

581 Tennique impelli sanguine vultus] Id est, levi rubore tingi, suffundi. Guyetus legit impleri, et explicat, commoveri afflatu divino.

584 Externæ] Id est, humanæ. Inertes nebula] Cæcitas.

585 Niger aër] Cæcitas.

587 Audita] De Inferis nempe.

588 Dejecto lumine] Quod signum est tristitiæ, et pudoris.

589 Torvus Abas] Abas rex Argivorum. Torvus] Quia ferox et bellicosus. Proctusque nocens] Proctus Abantis filius rex Argorum. Nocens] Quia innocentem Bellerophontem occidere voluit. Mitisque Phoroneus] Phoroneus rex Argorum. Vide Theb. 1. 257. Mitis Quia dispersos antea vagosque homines in unius civitatis jus compulit, ac ad mitiores mores traduxit.

590 Truncatusque Pelops] Cum Tan-

THEBAIDOS LIB. IV.

Œnomaus, largis humectant imbribus ora.Auguror hinc Thebis belli meliora: quid autemHi grege condenso (quantum arma et vulnera monstrant,
Pugnaces animæ) nobis in sanguine multoOraque, pectoraque, et falso clamore levatasOraque, pectoraque, et falso clamore levatas595Intendunt sine pace manus ? rex, fallor, an hi sunt
Quinquaginta illi ? cernis Chthoniumque Chrominque,
Phægeaque, et nostra præsignem Mæona lauro.
Ne sævite, duces: nihil hic mortalibus ausum
Credite consiliis: hos ferrea neverat annos600

Hinc conjicio Thebis fore felicem belli eventum. Quid autem hi turba conferta (quantum arma et plagæ testantur, sunt bellatrices animæ) nobis advertunt minaciter vultus, et cruenta pectora, et sublatas manus cum inani voce? Rez, fallor, utrum hi sunt illi quinquaginta? Vides Chthonium, et Chromin, ac Phægea, atque Mæonem conspicuum nostra lauro. Ne succenseatis, duces. Nihil hic attentatum est humanis consiliis (fidem adhibete). Dura Atropos hos annos neverat. Evasis-

et edd. vett. largisque humectant; alii codd. rd que non agnoscnnt.—592 Auguror hinc Thebis bellum legit Cledonius Grammaticus. majora pro meliora unus Behot.—593 Hic grege nonnulli codd. et sic ex manuscriptis suis correxit Bernartius: Aldd. vero et Colin. Gryph. Basil. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Hi grege. Vide Not. Var.—595 'In optimo codice non levatas, sed levantes diserte exaratum est.' Barth.—597 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. cernas; uterque Behott. cernis. Pro Chitomiumque, quod restituit Gronovius, codd. nonnulli et edd. vett. exhibent Chrosiumque; alii Cloniumque, vel Thoniumque.—598 Venett. cum nonnullis scriptis: et nostra præsagum; quod probat Bernartius.—600 Unus Behot. noverat

NOTÆ

talus Pelopem filium Diis epulandum apposuit, Ceres imprudens humerum ejus sinistrum comedit. Errore igitur cognito Dii Tantalum in Tartarum detruserunt; Pelopem vero in vitam restituerunt, et pro humero carneo eburneum substituerunt. Unde truncatus Pelops. Virgilius Georg. 111. ' Humeroque Pelops insignis eburno.' Sævo pulvere sordens Ænomaus] Vide supra pluribus in locis. Savo pulvere sordens] Quia currendo in stadio pulverem excitabat, quo conspergebatur. Sævo] Quod victos curuli certamine occidebat.

595 Falso clamore] Æneid. v1. ' Inceptus clamor frustratur hiantes.'

596 Intendunt] Deurrucos.

597 Quinquaginta illi] Scilicet, quos occidit Tydeus. Chthoniumque, &c.] Vide sub finem lib. 11.

598 Moona] Est ille, cui Tydens pepercerat, quique se coram rege interfecerat. Lawo] Mæon enim erat vates. Vide Theb. II. 691.

599 Nihil hic mortalibus ausum Credite consiliis] Virgilius Æneid. 11. 'Non hæc humanis opibus, nec arte magistra Proveniunt.' Unde mitigari debebant : Exitium enim eorum fato

Digitized by Google

Atropos: ex istis casus: bella horrida nobis, Atque iterum Tydeus. Dixit, vittaque ligatis Frondibus instantes abigit, monstratque cruorem. Stabat inops comitum Cocyti in littore mœsto Laius, immiti quem jam Deus ales Averno Reddiderat, dirumque tuens obliqua nepotem, (Noscit enim vultu) non ille aut sanguinis haustus, Cetera ceu plebes, aliumve accedit ad imbrem, Immortale odium spirans : sed prolicit ultro Aonius vates : Tyriæ dux inclyte Thebes, Cujus ab interitu non ulla Amphionis arces Vidit amica dies : o jam satis ulte cruentum

tis casus. Bella aspera restant nobis, et iterum Tydeus. Dixit, et illos urgentes repulit ramis tænia connexis, et ostendit sanguinem. Laius autem erat incomitatus, in tristi ripa Cocyti, quem Deus alatus jam inclementi Averno restituerat, et torvo vultu aspiciens perversum nepotem (noscit enim ejus faciem) non ille appropinquat ad sorbendum cruorem, aut alium liquorem, ut reliquum vulgus, infinito odio flagrans. Sed augur Thebanus illum ultro compellat: O clarissime rex Thebes Tyriæ, a cujus obitu nulla kux propitia respexit aulam Amphionis: o qui jam satis

annos.—602 Atque iterum Deux hæc dixit Put. dicit, non dixit, in optimo Barthii et utroque Behot. vittasque Put.—603 Idem codex pro abigit habet abicit.—607 Unus Behot. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et edd. vett. vultum; alter Behot. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. alii, cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. vultu.—609 Dan. Put. et Petav. proligit ; uterque Behot. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et edd. ante Gronovium, prosilit ; omnes vero Gronoviani codd. prolicit, quod primus ille restituit.—612 Optimus Barthianus: olim satis ulte, quod ille probat, et veram

NOTÆ

ascribendum, non virtuti Tydei.

601 Atropos] Una e Parcis. Existis] Evasistis. Quo sensu et Virgilius Æn. v. dixit: 'Atque oculis vigilantibus exit.' Bella horrida nobis] Supple, supersunt, vel imminent,

602 Atque iterum Tydeus] Supplendum, remanet.

604 Cocyti] Cocytus fluvius Inferorum.

605 Deus ales] Mercurius ob plantaria.

606 Obliqua] Hellenismus, pro oblique. Nepotem] Eteoclem.

607 Ille] Laius. Vide init. Theb. II.

608 Aliumve ad imbrem] Non tantum enim sanguis infusus, sed vinum, mel, lac etiam infusa. Vide supra.

610 Aonius vates] Tiresias vates Thebanus. Tyriæ Thebes] Servius ad Æneid. v111. 'Urbe Mycene,' Græce dixit: unde singularem numerum posuit. Mycene autem, sicut Thebe Juvenalis: 'Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.' Tyriæ] Quia Thebani a Tyriis oriundi, ut jam diximus.

611 Amphionis arces] Thebas, quia Amphion Thebas mœnibus cinxit, arcibusque munivit.

926

605

Exitium, et multum placata minoribus umbra, Quos, miserande, fugis ? jacet ille in funere longo Quem premis, et junctæ sentit confinia mortis, Obsitus exhaustos pedore et sanguine vultus, Ejectusque die : sors leto durior omni, Crede mihi : quænam immeritum vitare nepotem Causa tibi ? confer vultum, et satiare litanti Sanguine, venturasque vices, et funera belli Pande vel infensus, vel res miserate tuorum. Tunc ego te optata vetitam transmittere Lethen Puppe dabo, placidumque pia tellure reponam,

vindicasti cædem tuam, et cujus manes multo minoribus calamitatibus mitigari debuissent, quos fugis, deplorande? ille, quem insequeris, jacet in longo supplicio, et sentit fines proximi leti, habens macram faciem oblitum illuvie et cruore, et lumine orbatus. Status in quo est, fidem mihi adhibe, gravior est qualibet morte. Quænam tibi causa est fugiendi innoxium nepotem? faciem adverte, et saturare cruore sacrificato, et vel iratus, vel miseratus sortem tuorum, narra futuros causa, et clades belli. Tunc ego efficiam, ut trajicias desideràta nave interdictam tibi Lethen, et

*****

Papinii manum pntat.—613 Exilium Put.—614 Quo miserande Dan. Put. Potav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Quos miserande optimæ Barthii membranæ, Petrens. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—615 Quem fremis Put. et sic ex codd. legit Heins. ad Ovid. Met. I. 199. Quem premis Petrens. Exc. Cantab. alii. et junctæ sensit uterque Behot. Lang. Laur. Buslid. et edd. vett. et junctæ sensit Lipsian. Dan. Put. Petav. Petrens. optimæ Barthii membranæ, Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—616 Dan. Put. et Petav. exhaustus; alii exhaustos, vel exhausto.—618 Crede mihi, quæ jam optimus Barthianus.—619 Nonnulli codd. Barthiani, et Lipsian. Bernartii et satiare litato.— 622 Vocula te exulat ab optimo Barthii codice. Unus Lindenbrogii habet:

NOTÆ

613 Exitium] Supple, tuum, per pœnas quas a se ipso exegit infelix Œdipus. Et multum placata minoribus umbra] Quidam interpretantur minoribus, posteris. Ego existimo supplendum, pœnis, seu calamitatibus, quas patitar Œdipus.

614 Ille] Œdipus.

615 Premis] Cæsar de Bello Gallico lib. 111. 'Si nemo premeret.' Junctæ] Per cæcitatem scilicet, quam Theb. x1. Noster vocat, 'Mortem imperfectam.' 617 Ejectusque die] Per cæcitatem. Sors leto durior omni] Misero enim quanto longior vita, tanto plus supplicii est.

619 Litanti] Pro, litato.

621 Pande vel infensus vel res miserate tuorum] Si iratus est, narra quod doleant, si placatus es, narra quod caveant posteri.

622 Te optata, &c.] Nondum enim Laius Lethen trajecerat ob rationem allatam Theb. 1. 298.

615

620

927

Digitized by Google

Atropos: ex istis casus: bella horrida nobis, Atque iterum Tydeus. Dixit, vittaque ligatis Frondibus instantes abigit, monstratque cruorem. Stabat inops comitum Cocyti in littore mœsto Laius, immiti quem jam Deus ales Averno Reddiderat, dirumque tuens obliqua nepotem, (Noscit enim vultu) non ille aut sanguinis haustus, Cetera ceu plebes, aliumve accedit ad imbrem, Immortale odium spirans : sed prolicit ultro Aonius vates : Tyriæ dux inclyte Thebes, Cujus ab interitu non ulla Amphionis arces Vidit amica dies : o jam satis ulte cruentum

tis casus. Bella aspera restant nobis, et iterum Tydeus. Dixit, et illos urgentes repulit ramis tænia connexis, et ostendit sanguinem. Laius autem erat incomitatus, in tristi ripa Cocyti, quem Deus alatus jam inclementi Averno restituerat, et torvo vultu aspiciens perversum nepotem (noscit enim ejus faciem) non ille appropinquat ad sorbendum cruorem, aut alium liquorem, ut reliquum vulgus, infinito odio fagrans. Sed augur Thebanus illum ultro compellat: O clarissime rex Thebes Tyriæ, a cujus obitu nulla tux propitia respexit aulam Amphionis: o qui jam satis

annos.--602 Atque iterum Deux hæc dixit Put. dicit, non dixit, in optimo Barthii et utroque Behot. vittasque Put.--603 Idem codex pro abigit habet abicit.--607 Unus Behot. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et edd. vett. vultum; alter Behot. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. alii, cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. vultu.--609 Dan. Put. et Petav. proligit; uterque Behot. Lang. Laur. Lipsian. Buslid. et edd. ante Gronovium, prosilit; omnes vero Gronoviani codd. prolicit, quod primus ille restituit.--612 Optimus Barthianus: olim satis ulte, quod ille probat, et veram

NOTÆ

ascribendum, non virtuti Tydei.

601 Atropos] Una e Parcis. Existis] Evasistis. Quo sensu et Virgilius Æn. v. dixit: 'Atque oculis vigilantibus exit.' Bella horrida nobis] Supple, supersunt, vel imminent,

602 Atque iterum Tydeus] Supplendum, remanet.

604 Cocyti] Cocytus fluvius Inferorum.

605 Deus ales] Mercurius ob plantaria.

606 Obliqua] Hellenismus, pro oblique. Nepotem] Eteoclem.

607 Ille] Laius. Vide init. Theb. II.

608 Aliumve ad imbrem] Non tantum enim sanguis infusus, sed vinum, mel, lac etiam infusa. Vide supra.

610 Aonius vates] Tiresias vates Thebanus. Tyriæ Thebes] Servins ad Æneid. vini. 'Urbe Mycene,' Græce disit: unde singularem numerum posuit. Mycene autem, sicut Thebe Juvenalis: 'Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.' Tyriæ] Quia Thebani a Tyriis oriundi, ut jam diximus.

611 Amphionis arces] Thebas, quia Amphion Thebas mœnibus cinxit, arcibusque munivit.

605

Exitium, et multum placata minoribus umbra. Quos, miserande, fugis? jacet ille in funere longo Quem premis, et junctæ sentit confinia mortis, Obsitus exhaustos pedore et sanguine vultus, Ejectusque die: sors leto durior omni, Crede mihi: quænam immeritum vitare nepotem Causa tibi? confer vultum, et satiare litanti Sanguine, venturasque vices, et funera belli 620 Pande vel infensus, vel res miserate tuorum. Tunc ego te optata vetitam transmittere Lethen Puppe dabo, placidumque pia tellure reponam,

vindicasti cædem tuam, et cujus manes mullo minoribus calamitatibus mitigari de-buissent, quos fugis, deplorande ? ille, quem insequeris, jacet in longo supplicio, et sentit fines proximi leti, habens macram faciem oblitum illuvie et cruore, et lumine orbatus. Status in quo est, fidem mihi adhibe, gravior est qualibet morte. Quæ-nam tibi causa est fugiendi innoxium nepotem? faciem adverte, et saturare cruore sacrificato, et vel iratus, vel miseratus sortem tuorum, narra futuros casus, et clades belli. Tunc ego efficiam, ut trajicias desiderata nave interdictam tibi Lethen, et

*****

Papinii manum putat.--613 Exilium Put.--614 Quo miserande Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Quos miserande optimæ Barthii membranæ, Petrens. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. 615 Our function Put et de la col de la thing ad la cid Matt Delph.-615 Quem fremis Put. et sic ex codd. legit Heins. ad Ovid. Met. 1. 199. Quem premis Petrens. Exc. Cantab. alii. et junctæ sensit uterque Behot. Lang. Laur. Buslid. et edd. vett. et junctæ sentit Lipsian. Dan. Put. Petav. Petrens. optimæ Barthii membranæ, Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-616 Dan. Put. et Petav. exhaustus; alii exhaustos, vel exhausto.-618 Crede mihi, quæ jam optimus Barthia-nus.-619 Nonnulli codd. Barthiani, et Lipsian. Bernartii et satiare litato.-622 Vocula te exulat ab optimo Barthii codice. Unus Lindenbrogii habet :

NOTÆ

613 Exitium] Supple, tnum, per pœnas quas a se ipso exegit infelix Edipus. Et multum placata minoribus umbra] Quidam interpretantur minoribus, posteris. Ego existimo supplendum, pœnis, seu calamitatibus, quas patitur Œdipus.

614 Ille] Œdipus.

615 Premis] Cæsar de Bello Gallico lib. 111. 'Si nemo premeret.' Juncta] Per cæcitatem scilicet, quam Theb. x1. Noster vocat, 'Mortem imperfectam.'

617 Ejectusque die] Per cæcitatem. Sors leto durior omni] Misero enim quanto longior vita, tanto plus supplicii est.

619 Litanti] Pro, litato.

621 Pande vel infensus vel res miserate tuorum] Si iratus est, narra quod doleant, si placatus es, narra quod caveant posteri.

622 Te optata, &c.] Nondum enim Laius Lethen trajecerat ob rationem allatam Theb. 1. 298.

927

Et Stygiis mandabo Deis. Mulcetur honoris Muneribus, tingitque genas, dehinc talia reddit : Cur tibi versanti manes, æquæve sacerdos, Lectus ego augurio ? tantisque potissimus umbris Qui ventura loquar ? satis est meminisse priorum. Nostrane præclari (pudeat) consulta nepotes Poscitis ? illum illum sacris adhibere nefastis, Qui læto fodit ense patrem, qui semet in ortus Vertit, et indignæ regerit sua pignora matri. Et nunc ille Deos, furiarumque atra fatigat

te condam quietum in religiosa terra, et commendado Numinibus inferis. Laius placatur præmiis sepulcri, et os immersit in scrobem, et deinde hæc respondit. Coætanee antistes, cur ego assumius sum a te considerante umbras, ut per me divinares? et sum tibi vinus aptior e tot manibus, qui futura dicam? satis est priorum recordari. Nostrane egregii nepotes (pudeat) responsa requiritis? Illum, illum admovete horrendis sacris, qui alacri gladio patrem transfixit, et qui rediit in locum ortus sui, et ex innoxia matre suos filios genuit. Et hic nunc Deos lassat, et

****

et optata.—625 'In optimo libro tinguitque scriptum est; et fatur, non reddit: quod Maroniana imitatione placeat magis; sæpius enim ille sic.' Barth. —628 'Non solicitarem hanc scripturam, si citra optimum codicem esset, qui et hoc leco veritatem nobis conservavit, referendo: sat sit meminisse priorum.' Idem.—631 Qui leto dedit Dan. Put. Petav. unus Behot. Lang. Laur. Buslid, Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Qui leto fodit alter Behot. nus Lindenbrog. Octi Lato fodit optimus Barthianus; et sic edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen.

NOTÆ

624 Honoris] Sepulturæ.

627 Tantis] Pro tot. Potissimus] Supplendum, 'lectus' ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, vel 'visus.'

628 Satis est meminisse priorum. Nostrane, &c.] Id est, quid me futura dicere cogitis, cum priora et præsentia, id est, cædes mea et incestæ Ædipi nuptiæ vos satis instruere debuerunt, seu ex iis facile conjectura augurari potuistis, nihil boni in hoc bello sperandum vobis ac expectandum esse.

630 Illum illum] (Edipum designat. Sacris adhibere nefastis] (Edipus parricida, et qui incesto flagitio propriam matrem polluit, potior erit vates quam ego: ergo illum sacris bisce adhibete. Sacris nefustis] Necromantiam vocat 'scelesta sacra.'

625

630

631 Semet in ortus Vertit, &c.] Invidiose in Œdipum, quia matrem uxorem duxerat. Theb. 1. 'Et immeritæ gremium incestare parentis Appetiit, proprios monstro revolutus in ortus.'

632 Sua pignora] Id est, qui genuit filios ex propria matre. Seneca Œdipo, act. 111. sc. 1. 'Egit qui in ortus semet, et matri impios Fœtus regessit.'

633 Et nunc ille Deos, &c.] Hoc vidimus lib. 1.

Digitized by Google

Concilia, et nostros rogat hæc in prælia manes. Quod si adeo placui deflenda in tempora vates, Dicam equidem, quo me Lachesis, quo torva Megæra Usque sinunt : bellum innumero venit undique bellum Agmine, Lernæosque trahit fatalis alumnos Gradivus stimulis : hos terræ monstra, Deumque Tela manent, pulchrique obitus, et ab igne supremo Sontes lege moræ : certa est victoria Thebis, Ne trepida, nec regna ferox germanus habebit. Sed furiæ, geminumque nefas, miserosque per enses (Hei mihi) crudelis vincet pater. Hæc ubi fatus, Labitur, et flexa dubios ambage reliquit. 645

nigros cætus furiarum, et precatur umbras nostras in hæc certamina. Quod si tantopere cupias, me vaticinari deploranda tempora, referam equidem, quousque Lachesis et horrenda Megæra me permittunt dicere. Bellum, bellum undique venit innumeris copiis, et Mars fatalis trahit exstimulando Lernæ inclas. Hos terræ portenta, et jacula Deorum, ac gloriosæ mortes expectant, et ultimi rogi differentur nocentibus edictis. Victoria est Thebis indubitata, ne treme, nec dirus frater regnum obtinebit. Sed furiæ, et duplex scelus, et per infelices gladios (heu me) sævus pater votorum compos erit. Hæc ubi locutus est, disparuit, et reliquit in-

****

et Delph.—634 ' In optimo libro est: regat hæc; sed error est. Potius puto roget hæc, si liceat nempe.' Barth.—637 Usque sinit iu eodem codice.— 641 ' Non valde absentio Joanni Bernartio, qui suspecta hæc habet, licet libri multi non variant. Sane nec nostrorum quisquam a vulgata scriptura abit.' Barth.—644 Unus Behot. vincit pater.—645 Optimæ Barthii membranæ:

NOTÆ

Slat.

636 Lachesis] Una ex Parcis. Megæra] Una ex Furiis.

638 Lernæos] Argivos.

639 Hos terræ monstra, Deumque Tela manent] Obscure innuit, quo modo Amphiaraus et Capaneus morituri erant : hunc enim Jupiter fulmine percussit ; illum vero terra dehiscens absorbuit.

640 Pulchrique obitus] Alii enim duces Argivorum gloriosa morte, multisque rebus præclare gestis perierunt, ut Tydeus, Hippomedon, et Parthenopæus. Et ab igne supremo Sontes lege moræ] Sepultura mortuorum apud veteres summe commenda-

Delph. et Vur. Clas.

batur, ideoque piaculum erat illam differre : quod fecit Creon, qui sub gravi pœna edictis suis vetuit, ne duces Argivi, qui in hoc bello ceciderant, sepultura afficerentur : ideo 'sontes' vocat 'moras.' Igne supremol Rogo.

643 Sed furiæ, geminumque nefas] Glossa interlinearis codicis Puteani habet, vos agent. Miserosque per enses (Hei mihi) crudelis vincet pater] Innuit Œdipodem imprecationibus ac diris suis tandem impetraturum a Diis, quod tantopere efflagitaverat, nimirum ut filii singulari certamine et cum scelere perirent.

3 N

Interea gelidam Nemeen, et conscia laudis Herculeæ dumeta, vaga legione tenebant Inachidæ: jam Sidonias avertere prædas, Sternere, ferre domos ardent, instantque. Quis iras Flexerit, unde moræ, medius quis euntibus error, Phœbe, doce: nos rara manent exordia famæ. Marcidus edomito bellum referebat ab Hæmo Liber: ibi armiferos geminæ jam sidere brumæ Orgia ferre Getas, canumque virescere dorso Othryn, et Icaria Rhodopen assueverat umbra, 655 Et jam pampineos materna ad mœnia currus

certos ambiguo responso. Interea Argivi dispersis copiis occupabant frigidam Nemeen, et vepres testes famæ Herculis. Flagrant agere prædas ex Sidoniis, evertere uc populari ædes, et urgent. Quis represserit furorem eorum, unde cunctutio, quis error euntibus intervenit, expone Phæbe : non pauca restant famæ monumenta. Liber ebrius arma reportabat a subacto Hæmo; ibi assuefecerat bellicosos Getas Orgia agere per duas hyemes, et nivosum Othryn et Rhodopen supra dorsum virescere Icuria vite. Et jam convertit currus ornatos racemis maternos muros ver-

et fluxa: Behott. 1. 2. relinquit.-646 ' In uno codice glossa interlinearis est: 'valde gelidam :' unde suspiceris primitus scriptum : egelidam.' Barth.-647 In optimo Barthii codice: arga statione legebant; quod ille non improbat. --648 In eodem codice: advertere prædas.--649 'Vetus Scholiastes: 'Et audent et perficient omnia hostilia.' Puto legisse: audentque. Sed nihil mutandum.' Barth .- 651 Unus Behot. horror pro error .- 651 Optimus liber Barthii et unus Lindenbrogii : rara movent.—652 Marcidus Edono b. r. ab Æmo legit Marklandus ad Sylv. 1v. 1. 45 .- 653 Put. gelidæ pro geminæ.- 654 Op-

NOTÆ

646 Nemeen et conscia laudis Herculeæ dumeta] In Nemea enim sylva Hercules leonem Nemæum occidit.

648 Inachidæ] Argivi. Sidonias] Thebanas.

651 Nos [non] Quidam codices: 108.

652 Marcidus] Bacchus pæne languens et enervis. Ita Ovid. Met. 111. ' Ille mero somnoque gravis titubare videtur, Vixque sequi.' Hæmo] Hæmus mons Thraciæ.

653 Geminæ brumæ] Brumas pro annis posuit, eleganter sane, quia apud Getas 'semper byems, semper spirantes frigore venti.' Virgil. Georg. 111.

654 Orgia] Sacra Bacchi. Getas] Getæ, gens Thracia bellicosa, et ad mortem paratissima, ut tradit Mela lib. 11. cap. 2.

655 Othryn] Othrys notissimus mons Thessaliæ, Lapitharum sedes. Sed hic videtur esse mons Thraciæ. quia cum Hæmo et Rhodope montibus Thraciæ conjungitur. ' Canus' dicitur, ob nives quibus tegitur. Icaria umbra] Vite, quam ' Icariam umbram' vocat ab Icaro Bacchi comite. Rhodopen] Rhodope mons Thraciæ. Assueverat] Supple, virescere.

656 Pampineos] Pampinis cinctos. Materna ad mænia] Thebas. Semele enim, mater Bacchi, Thebana erat.

930

Promovet : effrænæ dextra lævaque sequunturLynces, et uda mero lambunt retinacula tigres.Post exultantes spolia armentalia portantSeminecesque lupos, scissasque Mimallones ursas.Okec comitatus iners : sunt illic Ira, Furorque,Et Metus, et Virtus, et nunquam sobrius Ardor,Succiduique gradus, et castra simillima regi.Isque ubi pulverea Nemeen effervere nubeConspicit, et solem radiis ignescere ferri,665

sus. Indomitæ lynces ad dextram et sinistram comitantur, et tigres lingunt lora vino madida. Post gestientes Mimallones ferunt prædum captam ex armentis, et semimortuos lupos, et discerptas ursas. Nec segnis cohors ; illie sunt Iracundia, et Furor, Timor, et Fortitudo, atque Ardor nunquam abstemius, et titubantes gressus, atque exercitus duci suo simillimus. Ille, cum cernit Nemeen repleri pulverea caligine, et solem accendi armorum fulgore, et Thebas nondum paratas ad bellica

timæ Barthii membranæ: canum vitescere dorso.—659 Unus Behot. spolia armentaria.—662 In eodem codice : sed nunquam.—664 Is ubi error est typothetæ in ed. Gronov. hinc receptus in Barth. et Delph. quamvis correxerit Gronovius in Erratis. Nemeen effervescere Put. unde Lindenbrogius conj.

NOTÆ

658 Lynces] Poëtæ passim Tigres et Lynces jungunt Bacchi currui. Quidam Pantheras etiam jungunt, quia hoc animal vino mitigatur. Lynx autem animal ex Cervariorum genere, vario colore, tergore maculoso, et acutissimo visa præditum. Sunt Lynces in tutela Bacchi; hinc Virgilius Georg. 111. 'Variæ Lynces Bacchi.' ' Harum urinas,' ait Solinus, ' coire in duritiem pretiosi calculi fatentur, qui naturas lapidum exquisitius persecuti sunt. Istud etiam ipsas Lynces persentiscere hoc documento probatur, quod egestum liquorem illico arenarum cumulis, quantum valent contegunt, invidia scilicet, ne talis egeries transeat in nostrum usum, ut Theophrastus perhibet. Lapidi isti succini color est, pariter spiritu attrahit propinquantia, dolores renum sedat, medetur regio morbo, λυγκούριον Græce dicitur.' Vide et Plinium lib. viii. cap. 38. Tigres] Junctæ enim tigres currum Bacchi trahere dicebantur, ut supra diximus.

659 Spolia armentalia] 'Spolia armentalia' vocat Poëta laceras partes majorum animalium, quæ furore percitæ Bacchæ occiderant, easque partes ferebant, ut illustria monumenta suæ fortitudinis.

660 Mimallones] Bacchæ, Macedonica lingua, 'Mimallones' vocabantur.

661 Ira Furorque, §c.] Pessimæ matris Ebrietatis pessimam sobolem indicat.

662 Virtus] Hic 'virtus' non pro vera virtute sumitur, sed pro nmbra virtutis : licet enim ebrii pericula adeant intrepide, cum tamen hoc ratione privati faciant, non possunt dici vere 'fortes.'

663 Regi] Supple, suo, id est, Baccho.

665 Ferri] Id est, armorum ferreorum.

931

Digitized by Google

Necdum compositas belli in certamina Thebas; Concussus visis, quanquam ore et pectore marcet, Æraque, tympanaque, et biforem reticere tumultum Imperat, attonitas qui circum plurimus aures. Atque ita: Me manus ista, meamque exscindere gentem 670 Apparat: et longe recalet furor: hoc mihi sævum Argos et indomitæ bellum ciet ira novercæ. Usque adeone parum cineri data mater iniquo? Natalesque rogi? quæque ipse micantia sensi Fulgura? reliquias etiam, fusæque sepulcrum Pellicis, et residem ferro petit improba Theben.

certamina; commotus hoc spectaculo, quanquam ore et pectore langueat, jubet silere cymbala, et tympana, et strepitum dissonarum tibiarum, qui multum obtundebat stupefactas aures, atque ita loquitur. Iste exercitus meditatur delere me, et meum populum, et rabies ex longo recrudescit: crudele Argos, et simultas implacabilis novercæ movet mihi hoc bellum. Anne parum est, quod parens mea fuit coacta in malignos cineres? quodque natus sum inter ignes, et fulgura fulgentia, quæ ipse sensi. Iniqua armis aggreditur etiam reliquias, et tumulum crematæ concubinæ,

******

Nemeam effervescere. ---670 In eodem codice : globus iste meamque. --671 Gronovins ex quibusdam codd. malit : ex longo recalet. --675 Jortin. conj. reliquias etiam ambustæque sepulcrum. --677 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot. nonnulli Barthiani, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. et Amstel. resides f. p. i. Thebas; alter Behot. unus Lindenbrogii, et optimæ Barthii membranæ: residem f. p. i. Theben; ita quoque ex suis codd. restituit Gronovius, eumque secuti sunt Barth. Veen. et Delph. Thebem in

NOTÆ

668 Æraque, tympanaque] Hæc Baccharum instrumenta in sacris Cybeles usitata etiam erant, ut apud Virg. Æn. 1X. Per æra expone cymbala vel tintinnabula. Usus autem tympani in plerisque sacris, ut docet Aristophanes in Lysistrata. Biforem tumultum] Dissimilem, dissonum: tibiæ enim non pari modulatione compositæ. Usus etiam tibiarum in sacris Bacchi.

671 Et longe recalet furor] Junonis scilicet novercæ in mihi semper infestæ. Gronovius in nonnullis codicibus reperiit : ex longo. Quod fortasse non improbandum. Vetus illa simultas atque odium novercæ erga me recrudescit. Sævum Argos] Argos in singulari neutrius est generis. Ut etiam Horatius: 'Aptum dicet equis Argos.'

672 Indomitæ novercæ] Id est, Junonis, quæ nothis Jovis semper implacabilis erat.

673 Usque adeone parum cineri data mater iniquo] Tangit fabulam Semeles, quæ fulmine percussa est.

674 Natalesque rogi] In mediis enim flammis, quibus ardebat Semele, Bacchus extractus est utero materno: unde natales rogi.

676 Pellicis] Semeles.

Nectam fraude moras : illum, illum tendite campum, Tendite, io, comites. Hyrcanæ ad signa jugales Intumuere jubas, dicto prius astitit arvis. Tempus erat, medii cum solem in culmina mundi Tollit anhela dies, ubi tardus hiantibus arvis Stat vapor, atque omnes admittunt æthera luci. Undarum vocat ille Deas, mediusque silentum Incipit : Agrestes fluviorum numina Nymphæ, Et nostri pars magna gregis, perferte laborem, Quem damus. Argolicos paulum mihi fontibus amnes, Stagnaque, et errantes obducite pulvere rivos. Præcipuus Nemees, qua nostra in mœnia bellis

et pacificas Thebas. Dilationem astu afferam. Ite in illum agrum, ite, io socii. Hyrcanæ tigrides ad hoc signum inflarunt jubas, dicto citius infertur in campum. Erat tempus, cum dies æstuosa subvehit solem ad fastigium medii cæli, ubi piger vapor insidet terræ dehiscenti, et omnes sylvæ recipiunt radios solis. Ille appellat numina aquarum, et sic orditur in medio tacentium : Nymphæ rusticæ, Deæ fluminum, et pars dignior nostræ turbæ, sustinete laborem, quem vobis imponimue. Obstruite mihi paulum pulvere fluvios Argivos in suo ortu, et paludes, et vagos rivos. Præcipue aqua Nemees, qua nunc eunt hostes ad nostros muros, ex alveo

quibusdam.-681 In optimo Barthii codice et duobus aliis: hiantibus ertus; Barthius conj. hiantibus auris.-682 In libris Barthianis: admittunt sidera.-686 Optimus Barthii codex, conspirante altero uno: Arolicosque parum.-687 In iisdem codd. Barth. et arentes.-688 Pracipue omnes Barthiani, Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. Pracipuum Put. Pracipuus Dan. alter Behot. et omnes Gronovii codd. quod

*****

NOTÆ

677 Nectam fraude moras] Veteres credebant Deos ipsos impedire non posse, quæ fatis decreta erant, sed tantum iis quasdam solum moras afferre posse. *Illum, illum*] Supple, 'in,' in illum.

678 Hyrcanæ jugales] Tigres, quia abundant in Hyrcania, quæ provincia Persidis ad mare Caspium; unde et Hyrcanum etiam dictum fuit.

680 Tempus erat, medii, &c.] Descriptio meridiei, sole existente in circulo meridiano.

681 Anhela] Quia reddit animalia anhela, calore scilicet. Tardus] Quia tardos seu pigros homines hoc tempore efficit ob calorem.

682 Æthera] Solis radios.

683 Undarum Deas] Nymphas.

685 Et nostri pars magna gregis] Apposite Nymphæ dantur comites Baccho, quia cum Bacchus vinum significet, Nymphæ, per quas aqua designatur, convenienter Bacchum sequuntur.

688 Præcipuus Nemees] Præcipuus passim reperiit Gronovius. Nihil frequentius Poëtis, quam adjectivo uti pro adverbio. Ante legebatur Præcipue.

Nunc iter, ex alto fugiat liquor: adjuvat ipse Phœbus ad hoc summo (cesset ni vestra voluntas) Limite: vim cœptis indulgent astra, meæque Æstifer Erigones spumat canis: ite volentes, Ite in operta soli: post vos ego gurgite pleno Eliciam, et quæ dona meis amplissima sacris Vester habebit honos: nocturnaque furta licentum 695 Cornipedum, et cupidas Faunorum arcebo rapinas. Dixerat: ast illis tenuior percurrere visus

recedat. Præterea favet ipse Sol in medio culmine, (nisi vobis voluntas desit,) astra nostros conatus adjuvant, et ardens canis Erigones meæ rabie corripitur. Ite libenti animo, recondite vos in terræ viscera ; ego vos postea revocabo pleno alveo, et mecum colent vos mortales, et in partem venietis munerum, quæ plurima sunt in meis sacris : repellam nocturna furta lascivorum Satyrorum, et rapinas petulantium Faunorum. Dixit, et levis squalor visus est vultum illarum perfundere, et virides

*****

ille restituit, eumque secuti sunt Barth. Veen. et Delph. Nemeen unus Behot. optimus Barthianus, aliique nonnulli. Pro bellis idem codex optimus habet bello.--690 Phæbus ad huc Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. ad hac Buslid. Laur. Lang. unus Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. et Grasser. ad hoc alter Behot. omnes Barthiani, Lipsian. Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. ni cessat uterque Behot.--694 Eliciam que dona unus Behot.-697 Dan. unus Behot. Detat. Desa Baralia Liciam que dona unus Behot.-697 Dan. unus Behot. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. Cruc. Grasser. et Amstel. ast illi ; omnes Gronoviani, optimus Barthianus, alter Behot. Gronov. Barth. Veen. et

NOTÆ

Nemees] Fluvii vel fontis. Nostra in mænia] Thebas, quia Bacchus Thebanus.

689 Ex alto] Ex superficie terræ. Guyetus.

690 Ad hoc] Pro, præterea. Terentius Adelphis: 'Satis adhoc tua nos frustrata est fides.' Tacitus Histor. 1. 'Multi adhoc numeri.' Et Sallustius passim. Alii codices adhæc. vel adhuc.

691 Meaque Æstifer Erigones spumat canis] Intelligit caniculam, quam fingunt Poëtæ fuisse Erigones, ac contabuisse dolore, quod Icarum herum a pastoribus occisum, Erigonemque ejus filiam vitam laqueo finisse vidisset : ob quam pietatem Jupiter eam una cum Erigone et Icaro in cœlum transtulit. Ab hac stella ' dies caniculares' dicti sunt, et ipsa cum sole conjuncta calorem duplicat. Meæ] Quia Erigone filia erat Icari comitis Bacchi. Spumat] Rabie scilicet per æstum correptus.

695 Licentum Cornipedum] Panes, Sylvani, Fauni, Satyri, Dii agrestes pedes caprearum habere dicebantur : salaces multum, et lascivi crediti.

697 Ast illis tenuior [tenuis] Bini omnium optimi, tenuior. Qui possim spernere? memor illius Theb. v. 607. 'Tennia ossa patent,' ubi etiam mutarant. Theb. vi. 'Obnubit tenuia ora comis.' Theb. x. 'Instantem

984

Ora situs, viridisque comis exhorruit humor.Protinus Inachios haurit sitis ignea campos.Diffugere undæ: squalent fontesque, lacusque,700Et cava ferventi durescunt flumina limo.Ægra solo macies, tenerique in origine culmiInclinata seges: deceptum margine ripæStat pecus, atque amnes quærunt armenta natatos.Sic ubi se magnis refluus suppressit in antris705

pampini supra crines contremuerunt. Extemplo sitis ardens consumit agros Argivos. Aquæ recesserunt: fontes et paludes arescunt, et profundi fluvii sicantur, flagrante cæno. Mæsta terræ ariditas, et stipula invalidi tritici a stirpe deprimitur. Delusi greges stant in ora littorum, et armenta scrutantur fluvios, quos nando trajecerant. Sic cum reciprocus Nilus se recondit in ingentibus cavernis, et in gurgite

******

Delph. ast illis; ast illic Put. tenuior bini optimi Gronoviani; suos etiam tenuior repræsentasse, notat Justus Zinzerlingins in Promuls. cap. 36. idque probat aliis Statii locis. Hoc exhibent edd. Gronov. Barth. et Veen. ceteri codd. et impressi libri, tenuis.—698 Vox sitis suspecta erat Barthio. Venett. evanuit humor.—699 Dan. Put. Petav. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. sitis arida; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. omnes Barthiani, aliique, cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. sitis ignea.—702. 703 Hæc verba, tenerique in origine culmi Inclinata seges, desant in Behott. 1.2. Dan. et Put. margini tamen Behot. 1. ascripta fuerunt recenti manu: ab origine Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. in origine Behot. 1. in margine, optime Barthi membranæ, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Pro seges unus et alter codex habet Ceres: pro margine omues Barthiani: in margine.—704 Behott. 1.2. amnis quærunt armenta natatus; Put. amnes quærunt armenta natatus.

NOTÆ

cornn tenuiore videbat Luna diem.' Soteriis pro Gallico: 'Sperne coli tenuiore lyra.' Sed inquis, sufficiebat tenuis. Sane: sed et sufficiebat senex, ubi toties dicunt 'senior,' et 'juvenes,' ubi toties 'juniores.' Illi legit Lactantius. Scripti tamen omnes, illis, et appingunt interpretationem, 'Nymphis' vel 'aquis.' Gronovius.

698 Exhorruit] Alii codices exaruit. Humor] Uvæ et pampini.

699 Inachios] Argivos. Ignea] Quidam codices, arida.

702 Tenerique in origine culmi] Hoc

Hemistichium, et sequens, absunt a veteribus Mss. Danielis et Puteani. Guyetus.

703 Inclinata seges] Duo libri, Ceres.

704 Natatos] Quos nando trajecerant.

705 Reflute] Nilus enim fluit et refluit instar maris; sed solum semel in anno: augetur enim æstivo tempore, et cum tota æstate obrutam oppletamque tenuit Ægyptum, tum recedit, mollitosque et oblimatos agros ad serendum relinquit.

Nilus, et Eoæ liquentia pabula brumæ Ore premit, fumant descrtæ gurgite valles, Et patris undosi sonitus expectat hiukca Ægyptos, donec Phariis alimenta rogatus Donet agris, magnumque inducat messibus annum.

retinet humida alimenta orientalis hyemis, alveus aquis destitutus fumat, et Ægyptus calore dehiscens præstolatur murmur aquosi patris, donec exoratus largiatur pabula campis Phariis, et afferat messibus abundantem annonam. Siccatur sons

****

--706 Optimus Barthianus : sepressit in antris.--707 Ore tenet legit Gronovius in Obss. 1v. 5. et interpretatur, 'comprimit.'--708 Unus Behot. hiulca. --709 Ægyptus Dan. et unus Behot. ceteri omnes cum libris impressis:

NOTÆ

706 Nilus] Fluvius Ægypti notissimus. Et Eoæ liquentia pabula brumæ] Imbres, quibus per hyemem alitur Nilus. Eoæ] Quia apud Orientales populos imbres continui tenent locum hyemis.

707 Desertæ valles] Id est, alveus Nili aquis destitutus. Et imitatus est Poëta Ovidium Met. 1. 'Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alveo, Æthereoque recens exarsit sidere limns.'

708 Patris] Bene patris, quia exundans Nilus agros Ægypti fœcundat: hinc 'altor' dicitur Ægypti, et 'pater,' ut videbimus mox ex Heliodoro.

709 Ægyptos] Regio totius Africæ nobilissima ac fertilissima, introrsus ad Meridiem recedens, donec a tergo prætendantur Æthiopes. Veteres Geographi illam Asiæ attribuerunt, hacce parte Asiæ fines constituentes: sed Mari Rubro limite Africæ constituto, Ægyptus fecit partem Africæ. Habet ad ortum Mare Rubrum, et Arabiam Petræam, a Septemtrione Mari Mediterraneo allnitur : ab Occidente Marmarica et Libycis montibus terminatur. Phariis] Id est, Ægyptiis, a Pharo olim insula prope Alexandriam, nunc terræ juncta. Rogatus] Ægyptiis enim Nilus Deus habitus, ideoque rogatus, ut suis aquis agros corum fœcundet. Θεοπλαστοῦσι γάρ τον Νείλον οι Αιγύπτιοι, και κρειττόνων τον μέγιστον άδουσι, αντίμιμον ούρανοῦ τὸν ποταμὸν σεμνηγοροῦντες. Deum esse fingunt Ægyptii Nilum et ex numinibus maximum ducunt, æmulum esse cæli fluvium prædicantes. Heliodorus lib. 1x. Deinde addit: eundem Nilum Ægyptii Ωρόν τε καl τον ζείδωρον αποκαλούντες, Αλγύπτου τε δλης, τής μέν άνω σωτήρα, τής κάτω δέ καλ πατέρα καλ δημιουργόν. Horum, seu solem, et fertilitatis auctorem appellantes, et Ægypti totius, superioris quidem servatorem, inferioris vero patrem et opificem. Unde et festa in honorem ejus celebrata Νειλώα vocata. Quin etiam Nilus Jupiter Ægyptius dictus. Parmeno Byzantius Poëta apud Athenæum Αἰγύπτιε Ζεῦ Νείλε, Ægyptie Jupiter Nile. Et bene 'æmulus cœli,' quia scilicet certis anni temporibus, superfusis ripis, imbrium cœlestium more magnam agris ubertatem et fertilitatem inducit. Unde et illud proverbium mysticum Æthiopibus usitatum : 'Nilus cœlestis est, qui derivatus super terram tuam, replebit eam, et pasceris divitiis ejus, et desiderium tuum adimplebitur.'

710

710 Annum] Id est, annonam, uber-

Digitized by Google

Aret Lerna nocens, aret Lyrcius, et ingens Inachus, adverrensque natantia saxa Charadrus, Et nunquam in ripis audax Erasinus, et æquus Fluctibus Asterion: ille alta per avia notus Audiri, et longe pastorum rumpere somnos. Una tamen tacitas (sed jussu numinis) undas,

Lerna, siccatur Lyrcius, et magnus Inachus, et Charadrus rotans fluitantes lapides, et audax Erasinus, gui nunquam continetur intra sua littora, et Asterion aquis innoxius: ille Erasinus solitus audiri per profundos tramites, et procul turbare somnos pastorum. Sola tamen Langia, (sed Dei imperio,) servat aquas silentes in se-

.....

Egyptos.—712 Optimus Barthii codex: *advertensque*; unde ille effinxit: *avertensque*; Put. Petav. uterque Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. *advolvensque*; Dan. *adverrensque*, quod receptum est in Amstel. Grouov. Barth. Veen. et Delph. saza Carandrue Put. saza Cara dux nterque Behot.— 714 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. *avia suctus*; Dan. Put. Petav. uterque Behot. omnes Barthiani, Petrens. Exc. Cantab. alii, cum edd. Amstel. Gro nov. Barth. Veen. et Delph. *avia notus.*—715 'In optimo librorum elegantior lectio: *pastorum irrumpere sonnos*. Nihil tamen mutandum, cum gravior sit

NOTÆ

tatem. Lucanus: 'Effusis magnum Libyæ tulit imbribus annum.' Et Valerius Flaccus: 'Arsinoën illi, tepidæque requirunt Otia læta Phari, pinguemque sine imbribus annum.'

711 Lerne] Palus Argolidis : dicitur nocens ob hydram. Lyrcius] Fluvius Argolidis. Supra vs. 117.

712 Inachus] Fluvius Argolidis. Vide supra vs. 119. Adverrensque natantia] Bene : meliores enim et vetustiores codices exhibent : adverrensque natantia saxa Charadrus. Scholion optimi : trabens rapiditate sua. Recte, non udvolvens, ut alii legunt : provolvens et agens secum, ut solent scopis purgamenta, qui verrunt. Supra vs. 45. ' Longa spumantem valle Charadrum.'

713 Et nunquam in ripis audax Erasinus] Erasinus fluvius Argolidis, de quo supra. Audax] Quia ripis suis se contineri non patitur, ut bene explicat Lactantius. In quo fallitur

Gronovius, et temere reprehendit Lactantium, attribuitque Asterioni, quod tantum intelligit Poëta de Erasino: supra enim loquens Poëta de Erasino hæc scribit : 'Dryopumque trahens Erasinus Aristas.' Quod optime dicitur de fluvio, qui ripis suis se contineri non patitur. Et æquas Fluctibus Asterion] Asterion fluvius Argolidis. Vide supra vs. 122. Æquus Fluctibus] Id est, cujus undæ nemini nocent. Legunt aliqui Fructibus. At Gronovio Asterion æquus fuctibus, est tanto rumore ac sonitu labundus, ut mare possit videri. In quo fallitur, ut lector facile judicare potest.

714 Ille] Erasinus. Alta per avia notus Audiri] Bene notus : sic enim magno consensu scripti, non suetus. Gronovius.

716 Jussu numinis] Non de Baccho, nt fecit Lactantius, sed de Jove intelligendum esse censet Guyetus :

Hæc quoque secreta, nutrit Langia, sub umbra. Nondum illi raptus dederat lacrymabile nomen Archemorus, nec fama Deæ; tamen avia servat Et nemus, et fluvium: manet ingens gloria nympham, 720 Cum tristem Hypsipylen ducibus sudatus Achæis Ludus, et atra sacrum recolit trieteris Ophelten. Ergo, nec ardentes clypeos vectare, nec arctos Thoracum nexus (tantum sitis horrida torquet)

creta sylva. Nondum extinctus Archemorus illi lugubre nomen præbuerat, nec erat illustris Dea; semota lamen possidet sylvam et flumen: magnum decus Nympham expectat, cum ludicrum exantlatum a principibus Achivis renovat memoriam mæstæ Hypsipyles, et pullata trieteris recolit Deum Ophelten. Ergo non possunt amplius portare scuta flagrantia, nec stricta lortcarum vincula, tantum ingens silis

....

vulgata scriptura.' Barth.—720 Uterque Behot. et fluvii manet.—721 Dum tristem ed. Barth. in margine. Hypsiphilen Behot. 1. ysiphilen Behot. 2.— 722 Barthius ex veteri codice legit, recolet.—723 Lang. Laur. Lipsian. Busild. et Venett. elypeos portare; Dan. Put. Petav. omnes Barthiani, Aldd. Coliu. Gryph. Basil. Plant. &c. clypeos vectare. Behot. 1. nec artos.—724

NOTÆ

tamen videtur infra. Sic ' Evius ipse parabat.' Et bene. Si enim defecisset hic fons, Argivi siti periissent, nec fuisset bellum, quod fatis decretum erat.

717 Langie] Fons in Nemea sylva, dictus postea 'Archemorus' a casu Archemori filii Lycurgi, hujusce tractus reguli, ac Jovis sacerdotis; quem, Archemorum, in gramine relictum ab Hypsipyle nutrice, serpens occidit, dum illa siti confectos Argivos, ad expeditionem Thebanam euntes, ad hunc fontem ducit.

718 Nondum illi raptus, &c.] Hoc dicit, quia ob casum Archemori fons iste postea ' Archemorus,' nominatus fuit. Raptus] ' Rapı' dicuntur a Poëtis, qui violenta morte, et ante diem aut ordinem occidunt. Laorymabile] Quia nomen hoc ' Archemorus' significat malorum principium.

719 Deæ] Fontes enim habebant sua numina, ut et fluvii : vocabantur Nymphæ et Naiades. 721 Hypsipylen] Hypsipyle filia Thoantis regis Lemni, cnjns historia ex Theb. v. petenda est. Matrem habuit Myrinam, a qua Myrina nrbs Lemni nomen accepit. Sudatus] Quia in his ludis magno sudore et labore decertabant athletæ. Achæis] Græcis.

722 Ludus] Supple, Nemæus : vel potius ludi Nemæi. Atra] Quia ad sepulcrum Archemori, et in memoriam mortis ejus, hi ludi fiebant : vel, quia horum ludorum præsides atris seu nigris vestibus induti. Trieteris] Trieteris est spatium trium annorum; quia ludi Nemæi tertio quoque anno fiebant. Ophelten] Opheltes, idem qui Archemorus. Ratio mutati nominis infra videbitur. Ceterum hi duo versus præcedentes suspecti sunt Guyeto.

723 Vectare [Portare] nec arctos Thoracum nexus] Quia arcti et angusti efficiebantur ob crebriorem anhelitum, quo pectus concutiebatur.

THEBAIDOS	LIB.	IV.	939
III BDAIDUG			000

725 Sufficiunt. Non ora modo, angustisque perusti Faucibus, interior sed vis quatit : aspera pulsu Corda: gelant venæ, et siccis cruor æger adhæret Visceribus. Tunc sole putris, tunc pulvere tellus Exhalat calidam nubem. Non spumeus imber Manat equum: siccis illidunt ora lupatis, 730 Ora catenatas procul exertantia linguas; Nec legem dominosve pati, sed perfurit arvis Flammatum pecus. Huc illuc impellit Adrastus Exploratores, si stagna Lycimnia restent, . 735 Si quis Amymones superet liquor: omnia cæcis Ignibus hausta sedent; nec spes humentis Olympi: Ceu flavam Libyen desertaque pulveris Afri

excruciat cos. Non solum in ore torrentur, et in arctis gutturibus, sed vis interior agilat: corda ægra sunt vehementiore motu: venæ frigent, et læguidus sanguis affigitur aridis visceribus. Terra tunc sole accensa, et coacta in pulverem, expirat fervidum vaporem. Spuma equis non fluit; impingunt aridis lupatis ora, quæ longe extrahunt frænatas linguas: nec ferunt imperium et sessores, sed ardens animal furit per campos. Adrastus mittit huc et illuc exploratores, si lacus Lycimnii supersint, si quis humor Amymones restet. Cuncta siccata latentibus caleribus deprimuntur. Nec spes est in pluvioss aëre; ceu peragrent flavam Libyen,

****

Put. horrida torret.—725 Unus Behot. ors per lituram recentem; in eodem engustique; sed correctum alio stylo.—737 Alter Behot. æger inhæret.— 730 Optimus Barthii: non spumeus imber Manat, equi siccis illudunt ora; in duobus aliis codd. ejusdem Barthii: siccis illidunt torva lupatis Ora.—732 Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. dominumve; uterque Behot. omnes Barthiani, Petrens. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. dominasee. —733 Unus Behot. huc illusque impellit.—734 Lycinia, vel Licinia edd. vett. Posterius habent Lang. Laur. Lipsian. et Buslid. Lycimnia Dan. Put. Petav. alii, cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. restant pro restent unus Behot.—735 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. superest; alter Behot. optimi Barthiani, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. superet.—736 Ignibus alta sedent unus Behot. sed ab alia

NOTÆ

725 Non ora modo, §c.] Hic versus tresque sequentes inculcati videntur Guyeto ac Papinio indigni.

782 Pati] Patiebantur.

733 *Pecus*] Pecus etiam de equis dicitur.

734 Lycimnia] Stagnum Lycimnium Argolídis. 735 Amymones] Amymone fons Argolidis ab Amymone Danai filia sic dictus. *Cæcis*] Latentibus, quia eorum causa latebat.

737 Flavam Libyen] Libye Africa Latinis dicitur. Flavam] Ob arenas, vel messes. Desertaque pulveris Afri] Pleraque enim loca Africæ aut are-

Digitized by Google

Collustrent, nullaque umbratam nube Syenen. Tandem inter sylvas (sic Evius ipse parabat) Errantes subitam pulchro in mœrore tuentur Hypsipylen: illi quamvis et ab ubere Opheltes Non suus, Inachii proles infausta Lycurgi Dependet, neglecta comam, nec dives amictu: Regales tamen ore notæ, nec mersus acerbis Extat honos. Tunc hæc adeo stupefactus Adrastus: 745 Diva potens nemorum, (nam te vultusque pudorque

ant deserta avenarum Africas, et Syenen nulla nube opacatam. Tandem palantes inter nemora (sic ipse Bacchus volebat) vident inopinam Hypsipylen in tristitia, quæ formam ejus non corrumpebat. Et quamvis Opheltes non suus filius, sed in-felix soboles Lycurgi Inachii, illi pendeat a mamma, et illa habeat incomtos capillos, et vilem vestilum ; signa tamen regiæ originis elucent in ejus vultu, et decus emi-net non extinctum calamitatibus. Tunc Adrastus ad hæc multum mirabundus : Dea florens sylvarum, ait, (nam forma et modestia demonstrant te mortalem non

.....

manu correctum.—739 Put. ipse pararat.—740 Unns Behot. et nonnulli Barthiani : subito pulchram.—741 Hypsipilen Behot. 1. ysiphilen Behot. 2. Ophettes in eodem codice.—743 Codd. Barthiani, unus Behot. et Dan. prov. 1. nec lecta comam; Dan. et alter Behot. nec læta comam; in aliis codd. et

NOTÆ

nis obducta sunt, aut ariditate terræ deserta sunt.

940

738 Nullaque umbratam nube Syenen] Syene urbs in confinio Ægypti et Æthiopiæ, sub tropico Cancri directe sita: unde sole existente in Cancro, medio Solstitii die supra verticem civitatis, nullam ibi prorsus umbram corpora jaciunt, sed circum undique illustrantur; putensque ejus experimenti gratia factus, totus illuminatur. Ut est auctor Plinius lib. 11. cap. 73. et cum ibi nunquam pluit, ideo nulla nube umbratam dicit Plinins.

739 Evius] Evius cognomentum Bacchi. Vide Theb. 11. 72.

740 Pulchro in mærore] Id est, qui formam ejns non extinguebat. Isidorus Pelusiota : Τὸ σωματικὸν κάλλος ούδ' ύπο των έκπλήξεων άλλοιούται σώζει δ' αύτό, καν έν τοις δακρύοις ύπάρχει.

Corporis pulchritudo non mutatur in stupore animi : servat illud etiamsi sit in lacrymis. Curtius de Darii conjuge jam captiva: 'Formæ pulchritudine ne illa quidem sorte corrupta.' Manilius de Andromeda : 'Servatur tamen in pœna vultusque decorque; Supplicia ipsa placent.'

741 Opheltes] Archemorus postea dictus.

742 Inachii] Argivi seu Nemæi ad distinctionem Thracis Lycurgi Bacchi inimici. Infausta] Quia peritura. Lycurgi] Vide supra vs. 717.

734 Neglecta comam] Quidam codices : nec lecta.

744 Nec mersus acerbis Extat honos] Seneca Hercule Etzeo : 'Per ipsas fulget ærumnas decor.'

745 Hæc] Id est, pulchritudinem Hypsipyles, regiamque dignitatem in vultu ejus fulgentem.

Mortali de stirpe negant,) quæ læta sub isto Igne poli non quæris aquas, succurre propinquis Gentibus: arcitenens seu te Latonia casto De grege transmisit thalamis, seu lapsus ab astris 750 Non humilis fœcundat amor, (neque enim ipse Deorum Arbiter Argolidum thalamis novus,) aspice mœsta Agmina. Nos ferro meritas exscindere Thebas Mens tulit: imbelli sed nunc sitis anxia fato Summittitque animos et inertia robora carpit. 755 Da fessis in rebus opem, seu turbidus amnis, Seu tibi fœda palus : nihil hac in sorte pudendum, Nil humile est: tu nunc ventis, pluvioque rogaris Pro Jove: tu refugas vires, et pectora bello Exanimata reple: sic hoc tibi sidere dextro 760

esse.) quæ hilaris aquas non scrutaris in hoc cæli ardore, fer opem finitimis populis: seu Diana arcitenens te de pudico comitatu in matrimonium collocavit, seu demissus cælo non ignobilis amator gravidam fecit, (ipse enim rector Deorum non dedignatus est Argivos thalamos,) cerne tristem exercitum. Nos animus impellit ad evertendas nocentes Thebas: sed ægra sitis imbelli fato spiritus deprimit, et consumit languidas vires. Succurre aspera in fortuna, seu tibi est turbidus fluvius, seu cænosum stagnum. Nihil fædum in hoc statu, nihil vile. Tu nunc oraris in locum ventorum et pluviosi aëris. Tu restaura ad bellum fugitivum robur, et exsanguia pectora.

libris impressis: neglecta comam.—747 Mortalem de stirpe unus Barthii. Verba, quæ læta sub isto Igne poli non quæris aquas, desiderantur in Put. et in optimo Barthii minutis punctis subter notata sunt.—752 Argolicum in omnibus Barthii codd. Argolidum ceteri codd. et edd. vett. Ita quoque legit Nic. Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist. v1.81. flammis pro thalamis Barth.— 754 Unns Behot. sitis aspera.—755 Behott. 1. 2. Lipsian. Dan. Put. Petav. alii: inertia robora, improbante Barthio.—759 Put. et pectora bellis; Bar-

******

NOTÆ

747 Quæ læta, &c.] Si enim mortalis fnisset, siti confecta fuisset, ut ipsi Argivi.

749 Arcitenens Latonia] Diana filia Latonæ. Arcitenens] Quia gerit arcum et pharetram, ut venatrix.

750 Transmisit thalamis] Hoc ideo, quia videt illam infantem gestare.

751 Amor] Amans seu amator. Deorum Arbiter] Jupiter.

752 Argolidum thalamis novus] Ob Io et Danaën, matronas Argivas. 753 Meritas] Ob perfidiam Eteoclis.

758 Pluvio] Erat enim hoc unum ex cognomentis Jovis. Refert Pansanias in Hymetto Atticæ monte fuisse aras ' Pluvii Jovis et Præsagi.' Tibullus in Genethliaco Messalæ: 'Arida nec Pluvio supplicat herba Jovi.' Jupiter enim pro pluvia sumi solet. Maro Georg. II. 'Et jam maturis metuendus Jupiter arvis.'

Crescat onus: tantum reduces det flectere gressus Jupiter, o quanta belli donabere præda! Dircæos tibi, Diva, greges, numerumque rependam Plebis, et hic magna lucus signabitur ara. Dixit, et orantis media inter anhelitus ardens Verba rapit, cursuque animæ labat arida lingua. Idem omnes pallorque viros, flatusque soluti Oris habet: reddit demisso Lemnia vultu: Diva quidem vobis, etsi cœlestis origo est, Unde ego? mortales utinam haud transgressa fuissem 770 Luctibus! altricem mandati cernitis orbam Pignoris: at nostris an quis sinus, uberaque ulla,

Sic felici astro hoc pondus tibi adolescat. Solum Jupiter concedat victoribus in patriam redire, o quantis belli spoliis donaberis! Dea tibi immolabo victimas Thebanas, et tot, quot erimus a te servati, et hic nemus insignietur ingenti altari. Inquit, et flagrans anhelitus intercepit medium loquentis sermonem, et deficiente spiritu sicca lingua titubat. Idem pallor, et idem halitus aperti oris occupat milites. Lemmia respondit dejecta facie: Unde ego Dea vobis videor, etsi genus cæleste est? Utinam non superassem mortales calamitatibus! Aspicitis orbam nutricem commissi alumni: verum Deus noscit, an nostris aliquod sit gremium, alque ullæ manmæ sint. Et regnum

thius ex optimo codice malit: tu pectora bello.—762 Jupiter heu quanta Petrens.—764 Sangwinis hic magna Put. sanabitur ara optimus Barthii codex; unde ille: sacrabitur ara.—765 Dixit et ora viri in eodem codice Barthii.—

NOTÆ

761 Onus] Archemorus, quem in ulnis gestabat.

762 O quanta belli donabere præda] Tangit morem veterum consecrandi Diis, quorum favore vicerant, hostium spolia.

763 Dircæos tibi, Diva, greges, §c.] Adrastus, Hypsipylem Deam esse ratus, promittit se illi immolaturum victimas, e præda ab hostibus Thebanis abacta, ($\tau \delta$ Dircæos enim Thebanos innuit,) pro numero exercitus servati, erecturumque aram, ut monumentum accepti ab ea beneficii. Veteres enim, ut pietatem testarentur erga Deos, a quibus beneficia acceperant, aras in honorem eorum erigere solebant, quibus sua nomina inscribebant, collatamque sibi a Diis gratiam.

767 Flatusque soluti Oris] Gallice, Courte haleine.

768 Lemnia] Hypsipyle. Erat enim Lemnos ejus patria.

769 Etsi cælestis origo] Thoas enim, ejus pater, erat filius Bacchi.

771 Orbam] Quia incertum erat, an filii, quos ex Jasone susceperat, adhuc viverent.

772 At nostris] Pignoribus seu liberis. Profugerat enim e Lemno, ut lib. v. videbitur, relictis duobus liberis Thoante et Euneo, adhuc infantibus.

Scit Deus : et nobis regnum tamen, et pater ingens. Sed quid ego hæc ? fessosque optatis demoror undis ? Mecum age nunc : si forte vado Langia perennes Servat aquas : solet et rapidi sub limite cancri Semper, et Icarii quamvis juba fulgeret astri, Ire tamen : simul hærentem, ne tarda Pelasgis Dux foret, ah miserum vicino cespite alumnum (Sic Parcæ voluere) locat, ponitque negantem Floribus aggestis, et amico murmure dulces Solatur lacrymas : qualis Berecynthia mater, Dum circa parvum jubet exultare Tonantem

nobis tamen est, et pater illustris. Sed quid hæc ego? et retardando fatigatos privo aquis quas petunt? nunc veni mecum, si Langia forte conservaverit in suo alveo perpetuas undas: solet tamen semper fluere, quamvis sol emetiatur calidum cancrum, et juba sideris Icarii tonitrua excitet. Tunc, ut expeditior duceret Pelasgos, ah collocat in proximo cespite infortunatum alumnum quem tenebat in sinu, (sic Parcis placuit,) et cum poni recusaret, dulces permulcet illus fletus blanda voce, et floribus aggestis. Ul genitrix Berecynthia, dum imperat trementes Curetas sal-

*****

768 Cordis habet in eodem, quod verum putat Barthius.—774 Ecquid egò in quibusdam codicibus. Pro optatis Put. habet optatos; optimus Barthii, obtatis.—776 Unus Behot. rabidi sub limite; alter Behot. rapidi sub lumine; optimus Barthii : rapidi sub fulmine.—777 Unus Behot. unus item Lindenbrogii, fulgurat.—780 Gronovius, ponitque negantis; Barthius et Delph. ponique negantem.—783 Dum parvum circa vetustissimus codex Barthii et unus Behot.

NOTÆ

773 Regnum] Regina erat Lemni insulæ, ut videbitur lib. sequenti. *Et pater ingens*] Ob Bacchum, ut supra diximus.

744 Sed quid ego hæc] Supple, memoro.

775 Langia] Fons, de quo supra.

776 Rapidi sub limite cancri Semper, et Icarii quamvis juba fulgeret [fulguret] astri] Mens: quando sol emensus est jam fere totum signum cancri, et ingreditur primam partem leonis, quo tempore exoritur canicula, quam vocat 'Icarium astrum' ob rationem supra vs. 691. allatam; quo etiam tempore maximus calor esse solet. Juba enim non dicitur de cane, sed de leone. Ideo 'jubam' leonis junxit cum 'Icario astro' seu canicula, quia prima pars leonis et canicula simul exoriuntur. Fulguret] Ob frequentia tunc temporis fulgura et tonitrua. Sub limite] In aliis libris limine. In præstantissimo codice scriptum est, sub fulmine, quod non ausim damnare. Pariter enim mox 'fulguret,' de Sirii vehementia, dixit. Barthius.

778 Pelasgis] Argivis.

779 Alumnum] Archemorum.

780 Ponitque negantem] Quia infantes nolunt a nutricibus separari.

782 Berecynthia mater] Cybele, sic dicta a Berecyntho monte Phrygiæ, ubi eximie colebatur : vocata et 'Rhea' et 'Mater Deorum.'

783 Dum circa parvum, &c.] Tan-

775

Curetas trepidos : illi certantia plaudunt Orgia, sed magnis resonat vagitibus Ide. At puer in gremio vernæ telluris, et alto Gramine, nunc faciles sternit procursibus herbas In vultum nitens ; caram modo lactis egeno Nutricem clangore ciens, iterumque renidens, Et teneris meditans verba illuctantia labris, Miratur nemorum strepitus, aut obvia carpit, Aut patulo trahit ore diem : nemorisque malorum

tare circa infantem Jovem: illi certatim percutiunt tympana, sed Ide perstrepit magnis pueri vagitibus. Infans autem in sinu virentis terræ, et in celsa herba, nunc reptans pronus deprimit procursu tenerum gramen; nunc vocans dilectam nutricem clamore lactis indigo, et rursus lætabundus, et nitens formare verba decertantia cun rudibus labris, stupet murmur sylvarum, aut legit obvia, aut ducit äërem

*****

-785 Ida in quibusdam scriptis.-789 Behot. 1. pro clangore habet clamore a recenti manu, deleta veteri scriptura.-791 'Scripserit Papinius noster: Miratur volucrum strepitus; vel: Mirature avium strepitus; vel si concinnius quid cuipiam obvenerit.' Barth.-792 Unus Behot. terit ore diem.-794 In

NOTÆ

git fabulam, qua Curetes jussu Cybeles tympana pulsabant circa puerum Jovem, ne vagitus ejus audiretur a Saturno, qui illum voraturus erat.

784 Curetas trepidos] Sacerdotes Cybeles vocabantur 'Cnretes' et 'Corybantes' et 'Galli.' Trepidos] Metu, ne Saturnus audiret Jovis vagitum, eumque voraret, vel jam agnoscentes majestatem Jovis. Certantia plaudunt Orgia] Id est, certatim percutiunt tympana, et quia hinc mos pulsandi tympana, et quia hinc mos pulsandi tympana in orgiis seu sacris Cybeles forsan originem sumsit, ideo tympana vocat 'orgia.' Vel plausu tympanorum orgia celebrant.

785 Magnis vagitibus] Jovis scilicet. Quod jam magnum ac divinum quid in Jove significat : quamvis enim certatim Curetes tympana sua percuterent, ac strepitum ingentem ederent, tamen vagitibus pueri resonabat Ide. Ide] Ide mons Cretee, in quo Jupiter altus et educatus fuit.

786 Puer] Archemorus. Vernætelluris] Commentarium Ms. vult vere hæc gesta esse, maxime cum terra effloresceret. Mirum autem, ait Barthius, calorem illum et extremam siccitatem nec puerum Archemorum, nec nutricem ejus sensisse. Responderi posset, hoc totum sic Bacchum, sive Jovem, disposuisse.

790 Teneris verba illuctantia labris] Quia infanti quasi quoddam est inter verba et labra certamen : nam dum conatur verba proferre, impeditur ab infirmioribus adhuc labris. Id eleganter expressit Minutius Felix in suo Octavio : 'Et quod est,'ait, 'in liberis amabilus, adhuc annis innocentibus, et adhuc dimidiata verba tentantibus, loquelam ipso offensantis linguæ fragmine dulciorem.'

790

Inscius, et vitæ multum securus inerrat. Sic tener Odrysia Mavors nive, sic puer ales Vertice Mænalio, talis per littora reptans 795 Improbus Ortygiæ latus inclinabat Apollo. Illi per dumos et opaca virentibus umbris Devia pars cingunt, pars arcta plebe sequentur, Præcelerantque ducem. Medium subit illa per agmen Non humili festina modo : jamque amne propinquo 800 Rauca sonat vallis, saxosumque impulit aures Murmur. Ibi exultans conclamat ab agmine primo, Sicut erat, levibus tollens vexilla maniplis Argus, Aquæ: longusque virum super ora cucurrit Clamor, Aquæ. Sic Ambracii per littora ponti 805

aperto ore ; et vagatur ignarus sylvæ casuum, et nihil timens vitæ suæ. Sic erat parvus Mars in nivibus Odrysiis, sic infans alatus in cacumine montis Mænalii, talis gravis Apollo, serpens per ripas, derimebat suo pondere latus Ortygiæ. Illi per gravis Apollo, serpens per ripas, deprimebat suo pondere latus Ortygiæ. Illi per sentes, el devios tramites umbris virentibus obscuros, pars circumdant, pars sequun-tur arctis cuneis, pars præcedunt ducem. Illa progreditur per mediam cateroam, properans non ignavo modo. Et jam rauca vallis perstrepit vicino flumine, et su-surrus lapideus aures ferit. Ibi Argus gestiens lætitia vociferatur a primo ordine, ut erat signifer levium cohortium, Aquæ, et extensus clamor it per ora militum, Aquæ. Sic ad oram maris Ambracii exoritur sonus nauticus remigantium, guber-

****

eodem codice puer recenter suppositum; adeo ut per lituram legere esset tener .--- 795 In nonnullis codd. Barthii tentans pro reptans ; optimus vero non variat .-- 797 Unus Behot. virentibus herbis.-- 801 Rauca sonant alter Behot. saxorumque in plerisque Barthianis .--- 802 Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. primus pro primo .- 804 Arcas pro Argus in Put.- 806 Nautions in re-

NOTÆ

794 Odrysia] Thracia, ab Odrysis Thraciæ populis. In Thracia enim Mars educatus dicitur. Nive] Quia Thracia frigidissima est. Puer ales] Mercurius.

795 Vertice Manalio] Cyllenes potius, quia Mercurius in Cyllene monte Arcadize natus est. Mænalus etiam mons Arcadiæ.

796 Improbus] Hic nimium gravis. Ortygiæ] Deli insulæ, quæ prins Ortygia vocabatur, in qua natum Apollinem veteres credebant. Inclinabat] Suo pondere scilicet, quia fluctuabat,

Delph. et Var. Clas.

neque fixa tune erat Delos.

797 Virentibus umbris] Id est, virentibus sylvis umbras efficientibus, seu obscuris.

799 Ducem] Hypsipylen.

801 Saxosum] Quia saxis, seu lapidibus ab aqua rotatis editur.

804 Aquæ] Ut Virgilios Æn. 111. 'Italiam, Italiam primus conclamat Achates; Italiam læto socii clamore salutant.'

805 Ambracii ponti] Ambracium sinum intelligit, nunc golfo de Larta, qui pars maris Adriatici Epiro ad-10 Stat.

Nauticus in remis juvenum monstrante magistro Fit sonus, inque vicem contra percussa reclamat Terra, salutatus cum Leucada pandit Apollo. Incubuere vadis passim discrimine nullo Turba simul, primique : neguit secernere mixtos 810 Æqua sitis: frænata suis in curribus intrant Armenta, et pleni dominis, armisque feruntur Quadrupedes. Hos turbo rapax, hos lubrica fallunt Saxa: nec implicitos fluvio reverentia reges Proterere, aut mersisse vado clamantis amici 815 Fremunt undæ, longusque a fontibus amnis Ora. Diripitur, modo lene virens, et gurgite puro Perspicuus, nunc sordet aquis egestus ab imo Alveus : inde toros riparum, et proruta turbant

natore terram ostendente, et icta tellus invicem contra resonat, cum adoratus Apollo detegit Leucada. Vulgus et duces confuse et nulla differentia irruerunt in aquas; par sitis nequit distinguere promiscuos. Frænata jumenta cum suis curribus subeunt, et equi onusti armis et dominis inferunt se. Hos præceps torrens, hos volubiles silices fullunt, nec pudor est proculcare duces fluvio involutos, nec degravare in fundum caput amici vociferantis. Undæ strepunt, longus fluvius havritur ab ipso ortu. Flumen modo placide virens, et pellucidum limpido fluento, nunc a profundo extractum hubet turbidas aquas. Inde conterunt cespites riparum, et stratas herbas. Jam

****

mos unus Behot.—811 Alter Behot. in cursibus.—813 Uterque Behot. hos turba rapax.—815 Præterere in optimis Barthii membranis.—816 Behot. 1.

NOTÆ

jacentis, in cujus ore Actium, colonia Augusti cum templo Apollinis nobili.

808 Salutatus cum Leucada pandit Apollo] Leucas oppidum Leucadiæ peninsulæ prope Epirum. 'Egressos sinu Ambracio,' ait Plinius lib. IV. cap. 1. 'in Ionium, excipit Leucadium littus, promontorium Leucates: dein sinus, ac Leucadia ipsa peninsula, Neritis quondam appellata, opere accolarum abscissa a continenti, ac reddita ventorum flatu congeriem arenæ accumulantium, qui locus vocatur Dioryctos. Oppidum in eo Leucas, quondam Neritos dictum.' In hac igitur Pliniana locorum positione, non capiebant navigantes portum Leucadis, nisi prius prætervecto, seu Actio, in quo erat templum Apollinis, seu Leucate promontorio, in quo erat etiam templum Apollinis, referente Strabone, ac sic salutabant præternavigantes Apollinem. Apud veteres enim hic mos servatus, ut non sine summa veueratione templa præterirent. Unde est illud apud Apuleium in Apol. 1. 'Si fanum aliquod prætereat, nefas habet adorandi gratia manum labris admovere.'

819 Toros riparum] Tori sunt cespites crassiores, nec tamen cum fundamentis solidis, sed ad ripas suc-

- THRBAIDOS LIB. IV.

Gramina : jam crassus cœnoque et pulvere torrens, 820 Quanquam expleta sitis, bibitur tamen. Agmina bello Decertare putes, justumque in gurgite Martem Perfurere, et captam tolli victoribus urbem. Atque aliquis regum medio circumfluus amni : Sylvarum, Nemee, longe regina virentum, 825 Lecta Jovi sedes, quam nunc, non Herculis actis Dura magis, rabidi cum colla minantia monstri Angeret, et tumidos animam angustaret in artus : Hac sævisse tenus populorum incepta tuorum

amnis luto turbidus et pulvere, potatur tamen, quanquam sitis restincta sit. Existimares confligerc acie exercitus, et serium prælium perfurere in alveo, aut expugnatam urbem diripi a victoribus. Atque unus e regibus circumfusus medio fluvio ait: Nemea longe domina viridium nemorum, locus a Jove electus, non magis contraria laboribus Herculis, quam nunc nobis, eo tempore quo stringeret minacem cervicem furiosi monstri, et arctaret spiritum ejus intra turgentia membra: satis sit

****

e fontibus.—822 Marklandus ad Sylv. 1. 2. 158. legit : justumee in gurgile: ita quoque Handins ibidem.—823 Perfurere et captam Petrens. Burm. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Vide ad Theb. 11. 420. ubi eadem varietas. Marklandus ad Sylv. 1. 1. legit : Perfurere aut captam.—826 Unus Behot. quantum non Herculis.—827 Clara magis Marklandus ad Sylv. 11. 7. 46. colla comantia Put. nnus Behot. Lipsian. et Venett. colla immantia optimus Barthianus; unde ille: colla immania.—828 Pro tumidos Behot. 1. exhibet timidos.—

NOTÆ

crescentes, et ripas facientes atque attollentes, quos avulsos tumultu concurrentium militum dicit. Vetus Scholiastes. Virg. Æn. v1. 'Riparumque toros et prata recentia rivis.'

826 Lecta Jori sedes] Quia ibi Jovis Nemæi templum insigne. Vide Pausaniam Corinthiacis. Quam nunc, non Herculis actis Dura magis] Non magis dura Herculis actis; non magis molesta ac adversa Herculi, eo tempore quo leonem Nemæum interfecit, quam nunc nobis, cum siti pæne perimus. Herculis actis] In hac enim sylva Hercules leonem 'Nemæum' dictum occidit. Ceterum hunc versum sexque sequentes rejicit Guyetus, ut ineptiarum plenos et Papinio indignos, dicitque etiam non agnosci a Lactantio.

528 Angeret] Bene. Nam et sic proprie interfecit leonem ἄτρωτον. Apollodorus Bibl. lib. 11. Καὶ περιθεἰs τὴν χεῖρα τῷ τραχήλφ κατίσχεν ἅγχων, ἔως ἔπνιξε. Et compositis collo manibus, eo usque astrictum tenuit, donec eum præfocavit. Seneca Hercule Œtæo: 'Hisne ego lacertis colla Nemæi mali Elisa pressi?' Qualem videmus Herculem in Græcorum Numismatibus, et C. Poblicii Denariis.

829 Hac sævisse tenus populorum incepta tuorum] Supplendum 'in,' in incepta, seu incepta tuorum populorum impediisse.

947

Digitized by Google

Sufficiat : tuque o cunctis insuete domari830Solibus, æternæ largitor corniger undæ,Lætus eas ; quacumque domo gelida ora resolvisImmortale tumens : neque enim tibi cana repostasBruma nives, raptasque alio de fonte refunditArcus aquas ; gravidive indulgent nubila Cori :Sed tuus, et nulli ruis expugnabilis astro.Te nec Apollineus Ladon, nec Xanthus uterque,

tibi hactenns impediisse exorsa tuarum gentium. Et tu, quem nulli calores solis subigere solent, cornute perennis aquæ dator, fluas hilaris. Sub quocumque signo evolvis frigidum os, semper es inexhaustus. Non enim albens hyems tibi refert diu servatas nives, nec cælestis arcus aquas remittit extractas ex alio flumine, et fæti Cori præbent nubila: sed ex te ipso semper plenus es, et effunderis, a nullo superabilis sidere. Non Ladon Phæbeus, nec uterque Xanthus, et superbus Sperchius,

****

832 Unus Behot. Levis eas.—833 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian, omnes Barthiani, unus Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. et Amstel. reportat; Gronovius vero ex suis optimis membranis ediditi repostas; ita quoque Petrens. et alter Behot.—834 Bruma nivem optimæ Barthii membranæ. Pro raptasque Lipsian. habet, portasque; unde Bernartius fecit, potasque; quod probat Barthius. Omnes alii codd. et edd. raptasque.—835 Iris aquas in quibusdam codd. ex glossa; Arquus aquas in aliis. gravidique unus Behot.—836 Sed ruis, at nulli Exc. Cantab. expugnabilis Austro unus Barthianus.—837 Saxtus

NOTÆ

830 Tuque] Langiam fontem alloquitur. O cunctis insuete domari Solibus] Refer ad hoc, quod supra dixit : 'Si forte vado Langia perennes Servat aquas,' &c.

831 Corniger] Tauriformes enim depicti fluvii, et innixi urnis aquam emittentibus.

835 Arcus] Supple cœlestis. Cori] Cori venti spirantes ab occasusolstitiali, et pluvias facientes.

836 Tuus] Id est, propriis, non alienis aquis scatens.

837 Apollineus Ladon] Ladon fluvius Arcadiæ. Apollineus] Quia Apollo Daphnen Ladonis filiam adamavit. Supra vs. 289. Xanthus uterque] Duo enim erant fluvii ejusce nominis : alter in Lycia duobus fontibus e monte Cadmo ortus, et non

procul ab oppido sui nominis, in mare Lycium effusus: alter vero in Troade, 'Seamander' etiam dictus. Homerus Iliad. X. assignat huic fluvio duos fontes, unum calidum, alterum frigidum. Sed Strabo lib. 1. et xIII. docet fontem Scamandri non esse, ubi Poëta eum collocat, sed in monte Ida, atque unum esse fontem, non duos ; probabileque esse dicit exaruisse calidas aquas : frigidas vero, quæ e Scamandro per alveum subterraneum effluentes illic emergant, aut etiam, quia vicinæ sunt Scamandro, ejus fontes dici potuisse. Additque ex Democrito Scepsio esse collem quendam montis Idæ, ' Cotylum ' vocatum, distantem 120. stadiis ab urbe Scepsi, ex eoque scatere Scamandrum, Granicum, et Æ-

Sperchiusque minax, centaureusque Lycormas Præstiterint: tu pace mihi, tu nube sub ipsa Armorum, festasque super celebrabere mensas. Ab Jove primus honos: bellis modo lætus ovantes Accipias, fessisque libens iterum hospita pandas Flumina, defensasque velis agnoscere turmas.

ac Centaureus Lycormas te dignitate antecesserint. Tu pacis tempore, tu sub ipso pulvere certaminum, mihi sacer eris, et memoraberis super festas mensas. Invocaberis primus post Jovem. Excipias modo, grato animo, reduces ex bello victores, et libenter rursus aperias fatigatis hospitales aquas, et agnoscere velis copias quas servasti.

ulerque unus Behot.—841 A Jore uterque Behot.—843 In iisdem codd. defessaque relis.

*****

NOTÆ

sepnm; duos ultimos quidem ex plurimis fontibus confluentes Septemtrionem versus tendere, et in Propontidem effundi; Scamandrum vero ortum unico fonte Occidentem versus. Idem auctor scribit Scamandrum jungi Simoënti, eosque facere juxta mare paludem 'Stomalimnem' vocatam; et sic demum influere in mare. Discimus etiam ex Æschine in quadam Epistola ad Senatum et populum Atheniensem, moris fuisse in Troade, ut virgines, quæ nuberent, ad Scamandrum accedentes' abluerent se, et hoc quasi quoddam carmen accinerent, AdBe µov, Σκάμανδρε, την παρθενίαν, Accipe, Scamander, virginitalem meam ; refertque Cimonem quendam captata occasione hujusce consuetudinis occultasse se sub Scamandri arbustis, ac caput cinxisse arundinibus, raptaque Callirhoë virgine, quæ secundum consuetudinem ad hunc fluvium accesserat, protuleratque hæc verba solennia, disparuisse, tanquam si Scamander esset.

838 Sperchiusque minax] Sperchius Thessaliæ fluvius, qui monte Pelio effusus rapidissimo cursn, unde minax, in sinum Maliacum evolvitur. Centaureusque Lycormas] Lycormas, postea ' Evenus ' dictus, fluvius Ætoliæ, ortus in monte Callidromo, et juxta Calydonem in mare Ionium effunditur: dicitur Centaureus a Nesso Centauro, qui hunc custodiebat, vel quod in eo fluvio Herculis sagittis Centaurus Nessus sit peremtus.

840 Festasque super celebrabere mensas] Tangit morem, quo super mensam Dii invocabantur, iisque fiebat libatio.

841 Ab Jove primus honos] Id est, post Jovem secundus invocabere,

THEBAIDOS

LIBER V.

ARGUMENTUM.

EXTINCTA siti, dum exercitus Argivus viæ se committit, Adrastus Hypsipylen rogat nomen, patriam, fortunam, ac genus. Illa mœsto vultu et sua vulnera refricare ægre habens, paucis et obscuris verbis loquitur de Lemno, et de promiscua omnium marium cæde a Lemniadibus facta; se Hypsipylen esse, quæ patrem Thoantem hujus insulæ regem ab hac immani cæde servaverit: et tunc apud Lycurgum servitutem servire. Adrastus aliique duces, tanta virtute et fortunæ mutatione commoti, majore studio illam orant, ut hos casus ipsis enarret. Tandem horum victa precibus exponit totam istiusce crudelissimæ stragis et suarum calamitatum seriem; quæ est ejusmodi : Venus Lemniis graviter infensa, quod nullas ei aras, nullaque templa consecravissent, locum vindictæ quærens, tantum viris contemtum in uxores inspirat, ut per tres annos, quibus patriam reliquerant, bellum Thracibus illaturi, nullum ad eas nuntium mittere dignati sint. Unaquaque earum hoc perquam iniquo animo ferente, Polyxo anus Lemnia, subito furore a Venere immisso percita, domo erumpit, pulsatisque ædium foribus concilium mulierum convocat. In templum Minervæ conveniuut. Ibi Polyxo, stricto ense, atrocissimis verbis exaggerat injuriam, quam a maritis recipiebant, illasque exhortatur, ut eos reversos, omnesque omnino mares, cujuscumque forent ætatis, jugularent. Cum bæc intonat, ecce vela in mari apparent. Classis erat Lemniorum domum redeuntium. Exclamat Polyxo, capiendam occasionem, superos cæptis faventes, maritos in ipsarum manus tradere, Venerem sibi apparuisse, ensem, quem tenebat, dedisse, ac pollicitam fuisse se pro his, quos e medio tollerent, meliores alios ac gratiores daturam. Et ut illas magis incenderet, addit maritos alias uxores in Thracia duxisse, quas secum forsan adveherent. His verbis in rabiem versæ Lemniades, jurant supra immolatum puerum, quem una ex iis mactandum obtulerat, se tam immane facinus patraturas. Lemnii specie bene accipiuntur ; verum, nocte jam provecta,

Digitized by Google

mulieres hos incautos vinoque ac somno gravatos cum omnibus maribus occidunt. Hypsipyle hæc videns ad cubiculum patris Thoantis currit, re breviter narrata cum surgere cogit, ductumque ad littus maris ac naviculæ impositum numinibus maris commendat. Et ut fidem faceret se illum occidisse, ingentem pyram, quasi cremando ejus corpori, struit. Hac arte conciliatis Lemniadum animis, regina proclamatur. Aliquo post tempore, Argonautæ, duce Jasone, Colchos ad vellus aureum in Græciam reportandum contendentes, gravissima tempestate, dum Lemnum præternavigant, excipiuntur. Ejus vitandæ gratia portum Lemni petunt; sed Lemniades Thracum aggressionem esse ratæ, eos telis ac sagittis repellunt. Jasone autem, olivæ ramo ostenso, pacem poscente, Argonautæ non solum in urbem, sed in lectos Lemniadum, procurantibus ac conciliantibus Junone et Venere, admittuntur. Sic Hypsipyle Jasoni nubit, ex ano geminos Thoantem et Euneon suscipit. Profectis tandem Argonautis. famaque Lemnum perlata, regem Thoantem vivere, ac Chio regnare, Lemniades adversus Hypsipylen fremunt, eamque morti deposcunt. Hæc, fuga clam arrepta, littus petit, ut mari se committeret. Piratæ illuc appulsi eam ibi repertam rapiunt, vectamque in Græciam Lycurgo Nemen regulo vendunt, qui eam nutriendo filio Opheltæ seu Archemoro præponit. Dum hæc Argivis narrat Hypsipyle, serpens Archemorum infantem in gramine depositum extrema cauda ferit et occidit. Morientis vagitus ad aures Hypsipyles perveniunt. Currit citatissimo gradu, cernitque infantem mortuum, et serpentem juxta jacentem. Horrendos ululatus edit. Advolant Argivi. Hippomedon ingens saxum in serpentem projicit irrito ictu : at Capaneus illi caput hasta transfigit. Serpens, avulsa hasta, in templum Jovis Inachii fugit, et ibi moritur. Interim Lycurgus, audita filii morte, accurrit, ut Hypsipylen occideret ; sed a Tydeo, Parthenopæo, Hippomedonte, ac Capaneo retinetur : coëuntibusque in ultionem principis incolis, atrox pugna commissa fuisset, nisi Amphiaraus omnia prudentia sua pacificasset. Alia ex parte, equites Argivi, qui præcedebant, sparso rumore ad supplicium rapi Hypsipylen, parabant se ad faces injiciendas arcibus Lycurgi, et omnia diruere minitabantur, nisi Adrastus arreptam in currum Hypsipylen, per medias turmas, illam salvam et incolumem furentibus ostentasset. Thoas antem et Euneos filii Hypsipyles, qui in Græciam matris perquirendæ causa transvecti fuerant, et a Lycurgo hospitio recepti, quique eum fuerant secuti, cum primum, audito filii casu, ex ædibus eruperat, ut nomina Lemni et Thoantis audiunt, irruunt per medias catervas, ac matrem repertam amplectuntur. Illa hæret immobilis, et tandem cognitis filiis, suæ lacrymæ in alias conversæ sunt. Dum hæc omnes mirantur, cymbala et tympana in aëre audita sunt. Tunc Amphiaraus Apollinis monitu declarat omnes hos casus consilio Deorum contigisse : et solatus Archemori parentes, dicit illum defleri non debere, qui Deus esset, sed potius honores divinos ei deferendos, vitamque illius tam brevem Nestoris et Tithoni longæ senectuti esse præferendam.

Digitized by Google

PULSA sitis fluvio, populataque gurgitis alveum Agmina linquebant ripas, amnemque minorem : Acrior et campum sonipes rapit, et pedes arva Implet ovans : rediere viris animique, minæque, Votaque, sanguineis mixtum ceu fontibus ignem

Sitis amne sedata est, et copiæ, direpto fluminis alveo, deserebant littora, ac fluvium diminutum. Et equus ardentior repetit campum, et exultans pedes agros implet. Reversi militibus animi et minæ, ac spes, ut si bibissent ardorem belli infu-

*****

Behott. 1. 2. duo Barthiani, Put. Lactant. Venett. 3. 4. Rom. Lindenbrog. Cruc. et Barth. hoc habent Argumentum :

Postquam pulsa sitis, relevataque membra fluentis, Inachides juvenes, ante omnes mitis Adrasus, Hypsipyles cœlum, gentem, patriamque requirit. Ingemit illa quidem, et landem vix mœsta profatur; Lemnos erat patria, princeps mihi sanguinis Evan, Hic Veneris rabie ætas cuncta peremta virorum esi. Ast ego sola neum carum miserata parentem Committo incolumem ventis: mox ipsa per undas Excessi geminam linquens de Jasone prolem. Hac fata, Archemorum sacro serpente peremtum Conspicit Eurydice, genitris miseranda querelis Intonat, et placat Graiorum turba Lycurgum.

Versu 1. membraque levata fluentis Behott. 1. 2. et duo alii codd. Barthii, quam genuinam scripturam ille pntat. Vs. 2. Inachidæ Behott. 1, 2. et vetus codex Barthii. Vs. 3. Ipsiphiles Behott. 1. Isiphiles Behott. 2. Vs. 4. at tamdem vetus Barthii; quod ille probat. Vs. 5. 'In alio libro, qui fuit Theodori Pulmanni, inserta est vocula : patria est; quam non admittimus.' Barth. Behot. 1. patriæ. Vs. 6. Hic Veneris rabiem sat est peremta virorum est codex Barthii; unde ille : Hic Veneris rabie vis tota, &c. Unus Behot. perenta. Vs. 7. At ego unus Behot. mecum ah carum unus Barthianus. Vs. 8. 'In codd. Incolumem misi ventis. Puto auctorem non omnino improbym scripsisse : immisi ventis. 'Committendi' tamen et 'commendandi' verbis utitur Papinins vs. 283. et 287.' Barth. Vs. 9. Excelsi geminam liqui membranæ Barthii. Uterque Behot. linquens yasone. Vs. 10. serpente perentum unus Behot. Vs. 11. Elidicen Behot. 1. Erudicen Behot. 2. Vs. 12. Ligurgum in utroque Behot.

In Inscriptione hujus quinti libri quædam Barthii membranæ Papinio ponunt Titulum: Statii Aquilini.—1 Dan. Put. Petav. uterque Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Plant. Lindenbrog, et Cruc. alvum, ; optimæ Barthii membranæ, Petrens. Exc. Cantab. Aldd. Colin. Gryph. Gevart. Grasser. et recenti. alveum.—2 Optimæ Barthii membranæ rippas.—5 Exc. Cantab. Petrens. Burm. Lang. Laur. Buslid. unus Behot. optimi Barthiani, Venett. Rom.

NOTÆ

1 Aloeum] Hic duze syllabæ in unam coëunt metri gratia. 2 Amnemque minorem] Potu scili-

cet exercitus.

4 Rediere, &c.] Siti enim gravissima omnis ardor animorum extinctus fuerat.

Hausissent belli, magnasque in prælia mentes. Dispositi in turmas rursus, legemque severi Ordinis, ut cuique ante locus, ductorque, monentur Instaurare vias. Tellus jam pulvere primo Crescit, et armorum transmittunt fulgura sylvæ. Qualia trans Pontum Phariis defensa serenis Rauca Parætonio decedunt agmina Nilo, Cum fera ponit hyems : illæ clangore fugaci

sum cruentis aquis, et ingentes spiritus ad oertamina. Ordinati denus in agmina, ex more rigidæ militiæ, ut cuique locus et dux ante erat, jubentur viæ se committere. Jum terra primo pulvere altollitur, et nemora transferunt fulgorem armorum. Sic rauce gruum catervæ, quæ trans mare nervatæ sunt amænitale aëris Ægyptil, migrant e Nilo Parætonio, cum aspera hyems desinit. Hæ vokant pracipiti clan-

****

Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. sanguinei, probantibus Barthio et Burmauno; et ita conjectabat Jortinus; sanguineis exhibent alter Behot. Dan. Put. Petav. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. seu fontibus Lang. Laur. Buslid. Dan. Put. Petav. Plant. Lindenbrog. et Cruc. 'Pueri sciunt ceu scribendum.' Bartà. Et ita edd. vett.-7 Dispositum in turmes duo Barthiani.-8 Optimus, allique Barthiani, cum uno Behot. monetur: ita quoque Lutatius.-11 Pro defensa Put. et nonnulli Barthiani: deprensa.-13 Unus Behot. et nonnulli Barthiani: clangore

NOTÆ

7 Legemque severi Ordinis] Severissima enim militaris disciplina apud Græcos et Romanos. Et respicit ad morem Romanorum, qui militem, etiam cum absente hoste nihil timeretur, summa diligentia in ordinibus continebant.

9 Tellus jam pulvere primo Crescit] Quia dum erigitur pulvis, terra crescit in altitudinem. Supra lib. præcedente: 'Longoque attollit pulvere campum.'

10 Fulgura] Splendor enim armorum micans, qua laxant rami nemus, refert speciem fulguris.

11 Phariis] Ægyptiis, ut jam diximus sæpius. Defensa] A rigore hyemis. Serenis] Serenis hic pro serenitatibus. Ita Virgilius Georg. 1. 'Nec minus ex imbri soles et aperta serena Prospicere.' In Ægypto enim perpetua aëris serenitas ac temperies per hyemem.

12 Ranca agmina] Grues, que in Septemtrionalem regionem æstate convolare solent. Vide Solinum cap. 16. et Plinium lib. x. cap. 23. et Ciceronem de Natura Deorum lib. 11. de expeditionibus grunm. Rauca] Quia grues maxime vocales. Paratonio Nilo] Nilus dicitur 'Parætonius,' a Parætonio oppido, quod situm est in finibus Ægypti et Libyæ Marmaricæ, stadiis ferme nongentis distans a Catabathmo, portumque habens ingentem. Forte legendum Paratonio, a Paratonio urbe prope Alexandriam, quæ Stephano vocatur 'Ammonia.'

13 *Illa*] Referendo ad Grues, de quibus loquitur Poëta, non ad 'rauca agmina.'

953

Umbra fretis arvisque volant: sonat avius æther. Jam Borean imbresque pati, jam nare solutis 15 Amnibus, et nudo juvat æstivare sub Hæmo. Hic rursus simili procerum vallante corona Dux Talaionides, antiqua ut forte sub orno Stabat, et admoti nixus Polynicis in hastam: At tamen, o quæcumque es, ait, cui gloria tanta 20 Venimus innumeræ fatum debere cohortes, Quem non ipse Deum sator aspernetur honorem, Dic age (quando tuis alacres assistimus undis) Quæ domus, aut tellus, animam guibus hauseris astris? Dic quis et ille pater ? neque enim tibi numina longe. 25 Transierit fortuna licet: majorque per ora Sanguis, et afflicto spirat reverentia vultu.

gore, inumbrantes campos et maria; strepit inaccessus aër: jam illis gratum est ferre Aquilonem et pluvias, jam natare in fluviis liquefactis, et agere æstatem sub Hæmo nivibus exuto. Hic iterum rex, Taloo genitus, codem choro optimatum stipante, ut forte stabat sub veteri orno, fultus in hastam proximi Polynicis: Verum, inquit, o quecunque es, cui tantus honos contigit, ut innumeræ copiæ, quæ huc accessimus, tibi salutem deberemus, quam gloriam non ipse Deorum pater dedignaretur, eloquere age (quonium adsumus recreati tuis aquis) quod genus tibi sit, quæ patria, et a quibus sideribus spiritum duxeris? et dic quis sit ille pater, de quo locuta es? Non enim Di longe a te absunt, quamvis fortuna discesserit, generosior tamen sanguis paret supra vultum tuum, et dignitas elucet in mæsto ore. Lemnia suspi-

....

sagaci: ita quoque Dan. Heinsins ad Claudian. Bell. Gild. 475.—14 Umbram fretis arvisque volant Heinsins ibidem: arvisque volans Aldd. Colin. Gryph. et Basil.—18 Talaonides Behott. 1. 2. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plaut. Vide Gronov. ad Theb. 17. 141.—20 Optimæ Barthii membranæ, quicumque.—21 In iisdem membranis vitam pro fatum, probante

NOTÆ

14 Umbra fretis arcisque volant] Hyperbole; ut denotet multitudinem gruum, dicit illas inumbrasse arva fretaque. Avius] Homini scilicet, animalibusque ceteris, exceptis avibus.

16 Nudo] Non hic sine honore sylvarum, ut interpretatur Lactantius, sed detecto nivibus. *Hamo*] Hæmus mons Thraciæ altissimus.

18 Talaionides] Adrastus Talai filius.

21 Venimus] Supple, huc, ut debe-

remus vitam.

23 Quando] Pro, 'quoniam.' Virgil. 'Quando hæc te cura remordet.'

24 Animam quibus hauseris astris] Respicit ad Stoicorum opinionem, qui animam ex astris deducunt. Vide Theb. 11. 62. 'Præreptaque noscit Sidera, principiumque sui.'

25 Dic quis et ille pater] Præcedente enim libro dixerat Hypsipyle : 'Et nobis regnum tamen, et pater ingens.'

Digitized by Google

26 Fortuna] Felicitas.

Ingemit, et paulum fletu cunctata modesto Lemnias orsa refert : Immania vulnera, rector, Integrare jubes, furias, et Lemnon, et arctis Arma inserta toris, debellatosque pudendo Ense mares : redit ecce nefas, et frigida cordi

rat, et paulum morata modestis lacrymis hæc respondet : Rex, cogis refricare atroces plagas, narrando furores, et Lemnum, ac ferrum illatum angustis lectis, et cæsos mares ignominioso gladio. Ecce crimen in mentem revertitur, et frigida Furia.

*****

Barthio: hoc etiam agnoscit Lutatius.—30 Behot. 1. et Lenon; Behot. 2. et Lepnon. Optimus codex Barthii altis pro arctis.—31 'In optimo libro longe venustior scriptura legitur debellandosque; atrocitatem enim rei tantam facit, tantum horret narrationem ejus, ut velut adhuc patrandas cædes aibi diris

NOTÆ

28 Fletu cunctata] Colligens animum, et recordatione malorum suorum fletum solitum repetens. Modesto] Non indecenti, non nimio, qui formam deturparet, dignitatem ejus vilefaceret.

29 Lemnias] Hypsipyle, a Lemno insula. Immania vulnera, rector, Integrare jubes] Virgilius Æneid. 11. 'Infandum, regina, jubes renovare dolorem,'

30 Furias] Quibus correptæ Lemniades maritos maresque omnes oc-Lemnon] Lemnos insula ciderunt. Maris Ægæi. Abest hæc ab Atho 87. millia passuum : circuitu patet 22500. passuum. Lemnii Vulcanum colebant eximie, ab eoque primaria urbs Lemni 'Hephæstia' vocata. Est et oppidum Myrina, in cujus forum mons Athos e Macedonia Solstitio ejaculatur umbram. Poëtæ autem ideo fabulati sunt Vulcanum cecidisse in Lemnum, quod illa ignibus et flammis scateret, ut Ætna Siciliæ, et Vulcaniæ insulæ. Unde Seneca in Hercule Œtæo : 'Quæ tanta nubes flamma Sicanias vomit, Que Lemnos ardens?' Ignis autem Lemni maxime erumpebat e monte Mosychlo, de quo Hesychins, et Nicander in Theriacis, ad quem Scholiastes citat ex Antimacho : "Ηφαίστου πυρί είκελον ήν βα τιτύσκει Δαίμων ακροτάταις δρεος κορυφαίσι Μοσύχλου. Quales in summa rupe Mosychli Mulciber accensis fornacibus excitat ignes. Vide Bochartum de Colon. Phœnic. lib. 1. cap. 12. Ex hac insula affertur nobilis illa terra, quam 'sigillatam' vocant, de qua multa Thevetus Cosmographize lib. viii. et meminerat Myrtilus olim Lesbicorum lib. 1. teste Natali My. thol. lib. 11. cap. 6. Lemnos hodie vocatur Stalimene.

31 Debellatosque pudendo Ense mares] Lemniades, cum decimam frugum Diis omnibus singulis annis offerrent, Venerem consulto prætermiserunt: unde Dea, graviter irata; odorem hircinum Lemniadibus immisit, quem cum mariti ferre non possent, conscensis navibus Thraciam petiverunt, Thracum filias sibi matrimonio juncturi: quo a Lemniadibus comperto, conspiratione facta redeuntes maritos interemerunt cum omnibus maribus; Hypsipyle sola patrem Thoantem servavit. Hæc omnia latius infra describuntur. Eumenis: o miseræ, quibus hic furor additus! o nox ! O pater ! illa ego sum, (pudeat ne forte benignæ Hospitis,) illa, duces, raptum quæ sola parentem 85 Occului : quid longa malis exordia necto ? Et vos arma vocant, magnique in corde paratus. Hoc memorasse sat est; claro generata Thoante, Servitium Hypsipyle vestri fero capta Lycurgi. Advertere animos, majorque, et honora videri 40 Parque operi tanto: cunctis tunc noscere casus Ortus amor: pater ante alios hortatur Adrastus. Immo age, dum primi longe damus agmina vulgi, Nec facilis Nemee latas evolvere vires, Quippe obtenta comis, et ineluctabilis umbra, 45

O infortunatæ, quibus hæc rabies fuit immissa ! o nox ! o pater ! Ego sum illa, principes, (ne forte erubescatis officiosa hospita,) illa sum, quæ sola abdidi subtractum patrem. Quid multis perbis utor in narrandis calamitatibus meis? et bellum sum pairem. Quia muits verois utor in narrantis calamitations mits; e occasio et magna incepta, quæ in mente agitatis, vos cient. Hoc sufficiet dixisse; Hyp-sipyle a celebri Thoante orta, captiva servitutem servio apud vestrum Lycurgum. Applicuerunt mentes, et visa est illis augustior, et venerabilior, ac capax tam præ-clari facinoris. Tunc cupido omnibus innata est sciendi ejus fortunam. Præ aliis senior Adrantus rogat. Immo age, dum longe præmittimus ordines primorum ag-minum, nec facile est expedire e Nemea numerosas copias, quippe umbrosa sylta hinc et inde ramis obducta est et insuperabilis, varra scelus Lemniadum, et laudes

imaginibus præfingat.' Barth.-34 Manuscripti codd. Lindenbrogii: illa ego nam.-35 Hospites: illa, Duces, raptum, &c. legit Barthius.-38 Hæc memi-nisse Lipsian.-39 Hypsipile Behot. 1. Isiphile Behot. 2. capta habet Exc. Cantab. sed pro v. 1. rapta. Vide Theb. 11. 328.-43 Imo agedum margo ed. Barth.-44 Nemeæ Lang. Lapr. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. 'Error in omnibus retro editis, quem non debebat interpretatione fovere Barclaius,

NOTÆ

33 Furor additus] Bene additus. Zelotypiæ scilicet, non enim maritos maresve occidissent, nisi ad id a Furiis impulsæ faissent. O nox] Noctu enim maritos cum omnibus maribas occiderant.

34 Benignæ] Cum audietis e Lemno me esse, ne me includatis reliquarum ejus insulæ mulierum numero, nec vobis pudori sit mecum colloqui.

35 Qua sola parentem Occului] Omnes scriptores Hypsipyle dant laudem servati patris : sed non conveniunt de modo quo id fecit, ut infra referemus.

· 39 Servitium Hypsipyle vestri fero capta Lycurgi] Hypsipyle enim, nt infra videbitur, a piratis capta, et in Græciam advecta, vendita fuerat Lycurgo, de quo superiori libro.

44 Facilis evolvere] Id est, ex qua non facile est evolvere.

45 Comis] Comæ arborum, folia, frondes.

Pande nefas, laudesque tuas, gemitusque tuorum, Unde hos advenias regno dejecta labores. Dulce loqui miseris, veteresque reducere questus. Incipit : Ægæo premitur circumflua Nereo Lemnos, ubi ignifera fessus respirat ab Ætna Mulciber : ingenti tellurem proximus umbra Vestit Athos, nemorumque obscurat imagine pontum. Thraces arant contra : Thracum fatalia nobis

tuas, et tuorum planctus: qua de causa imperio deturbata incideris in hancce calamilatem. Gratum est infelicibus loqui, et revocare in memoriam antiquos luctus. Orditur Hypsipyle: Lemnos arctatur Mari Ægæo circumdata, ubi fatigatus Vulcanus conquiescit a laboribus Ætnæ flammas vomentis. Vicinus Athos tegit insulam magna umbra, et opacat mare specie sylvarum suarum. Thraces colunt terram

omnia ad vocem umbræ trahendo.' Barth.-47. 48 In optimo codice Barthii hi duo versus trajecti leguntur. ' Magis placet vulgata, aliorumque manuscriptorum lectio.' Barth.-51 Behott. 1. 2. mulci/er. ' Juves Papinium inserendo voculam, ut proximus; sed vulgatam lectionem omnibus libris constantem non solicitamus.' Barth.-58 Thraces erant contra in nonnullis codd.

NOTÆ

46 Laudesque tuas] Quia sola servavit patrem.

48 Dulce loqui miseris] Enrip. Œneo: Τφ δυστυχοῦντί πως Τερπνόν τό λέξαι, κάποκλαύσασθαι πάλιν. Infelici enim calamitates narrare, rursusque flere dulce est. Quo respiciunt quoque hæc Isidori Pelus. lib. 1v. Ep. 110. Οί μέν γάρ βοώντες και πρός τούς πέλας τό πάθος έκφέροντες, ού μικράν λαμβάνουσι τοῦ πάθους παραμυθίαν κουφίζεται אם דףלאסט דושל דון לוחיאסבו דע אלטון Queruli enim, et in sinum propinguorum dolorem deponentes, non minimam consolationem accipiunt : quodammodo enim dolor narrando pacatur. Seneca Medea : 'Quod fuit durum pati, meminisse dulce est.'

49 Nereo] Nereus Deus marinus. Sumitur et Poëtis pro mari, ut hoc loco.

,50 Ætna] Ætna mons Siciliæ flammas vomens; unde dicitur ignifera. Respirat] Officinam enim Vulcanus habuisse dicitur in monte Ætna.

51 Mulciber] Vulcanus. Ingenti tellurem proximus umbra Vestit Athos] Athos mons Thraciæ Homero et Melæ, Macedoniæ vero Plinio, seu potius inter utramque situs, tantæ altitudinis, ut Solstitio umbram in forum urbis Myrinæ Lemni extendat, ut supra jam diximus, et cineres in aris, quas in vertice sustinet, non abluuntur, sed quo relictæ fuerint aggere manent. Ceterum, ut ait Mela, non Promontorio, ut alii, verum totus est, totoque longo dorso procedit in pelagns; qua continenti adhæret, a Xerxe in Græcos tendente perfossus, transnavigatusque, et factus freto navigabili pervius. Ex hoc monte Stasicrates nobilis architectus Alexandri facturum se effigiem pollicebatur, cujus manu læva designaverat civitatis amplissimæ mænia, dextra pateram, quæ exciperet omnium fluminum, quæ sunt in eo monte, aquam, ut inde in mare profunderetur. Hodie Athos vocatur "Ayur opes seu Monte Sancto.

Littora, et inde nefas. Florebat dives alumnis Terra, nec illa Samo fama, Delove sonanti Pejor, et innumeris quas spumifer assilit Ægon. Dis visum turbare domos: nec pectora culpa Nostra vacant: nullos Veneri sacravimus ignes: Nulla Deæ sedes: movet et cœlestia quondam Corda dolor, lentoque irrepunt agmine pœnæ.

oppositam. Ripæ Thracum nobis funeslæ sunt, et inde scelus. Clarebat insula abundans populis, nec illa nomine inferior Samo, et Delo oraculis celebri, et aliis innumeris insulis, quas spumosum Mare Ægæum fluctibus percutit. Diis placuit affligere domos. Nec nostri animi carent noxia. Nullas flammas dedicavimus Veneri, nullum apud nos erat Deæ fanum. Dolor interdum tangit Deorum pec-

****

scriptis.--54 In optimis Barthii membranis: divis florebat alumnis, probante Barthio.--59 Indignata Dea est Dan. pro quo omnes alii codd. et edd. ha-

NOTÆ

53 Thraces arant contra] Thraces incolæ Thraciæ, quæ regio Europæ, est Macedoniæ ad Occasum proxima, Nesto fluvio, ut vult Ptolemæus, Strymone vero, ut mavult Plinius, ab eadem divisa : finit eam a Septemtrione Danubins, ab ortu Pontus et Propontis, a Meridie Ægæum Mare. Lemnos insula ipsi est opposita.

958

54 Et inde nefas] Quia Lemnii ex hac regione uxores petere decreverant: unde iratæ Lemniæ eos interfecerunt. Vel inde nefas seu exemplum sceleris. Polyxo enim, ut sti. mulet Lemniades contra maritos, hæc ait: 'Quod si propioribus actis Est opus, ecce animos doceat Rhodopeia conjux Ulta manu thalamos, pariterque epulata marito.'

55 Samo] Samos; hæc insula Ioniæ adjacet: erat in tutela Junonis. Deloque] Delos una e Cycladibus, ut jam diximus sæpius. Sonanti] Oraculis scilicet.

56 Ægon] Ægæum Mare. Sic etiam vocatur a Valerio Flacco.

58 Nullos Veneri sacravimus ignes: Nulla Deæ sedes] Valerius Flaccus

Argonauticorum lib. 11. dicit, stare quidem frigidam aram Veneris, non tamen nullam esse : ' Contra Veneris stat frigida semper Ara loco, meritas postquam Dea conjugis iras Horrnit, et tacitæ Martem tenuere catenæ.' Apollodorus dicit Venerem iratam fuisse Lemniadibus, quod illam nullo honore prosequerentur; cui suffragatur Suidas explicando proverbium Λήμνιον κακόν, malum Lemnium. Dicit etiam Scholiastes Hecubæ Euripidis, morem fuisse apud Lemnum celebrandi quotannis festum in honorem Veneris; sed Lemniades illud prætermisisse: quod et confirmat Hyginns cap. 15. 'In insula,' inquit, 'Lemno mulieres Veneri sacra aliquot annos non fecerant.' Ratio autem, quia Lemniades adulterium Veneris in honorem Vulcani damnaverant.

60 Lentoque irrepunt agmine pænæ] Noster eod. libro: 'Sed videt hoc, videt ille Deum regnator, et ausis Sera quidem, manet ira tamen.' Horat. III. Od. 2. 'Raro antecedentem scelestum Deseruit pede pæna

60

Digitized by Google

Illa Paphon veterem centumque altaria linquens, Nec vultu, nec crine prior, solvisse jugalem Ceston, et Idalias procul ablegasse volucres Fertur: erant certe, media quæ noctis in umbra Divam, alios ignes majoraque tela gerentem, Tartareas inter thalamis volitasse sorores

tora, et veniunt supplicia tardo pede. Illa deserens antiquam Paphon, et centum aras, nec eadem facie, nec crine, quo prius, dicitur lazasse nuptialrm Ceston, et longe abegisse Idalias aves. Erant sans mulicres, que publicarent Deam, gerentem alias flammas, et grandiora jacula, per medice noctis tenebras inter Tartareas so-

NOTÆ

clando.' Pœnam, quam omnes improbi Deo debent, interdum omittit Deus, sed non remittit; ampliat quosdam in suo justo judicio, sed non absolvit; debitum statim non exigit, sed cum fœnore solvendum differt. Bernartius.

61 Paphon] Paphos, urbs Cypri insulæ, in qua Venus religiose colebatur, et centum habebat aras, ut tradunt hic Papinins, et Virgilius Æneid. 1. 'Ipsa Paphum sublimis abit, sedesque revisit Ipsa suas : ubi templum illi, centumque Sabæo Thure calent aræ, sertisque recentibus halant.'

62 Jugalem Ceston] Cestos, cingulum Veneris, cujus descriptio videnda apud Homerum Iliad. O. quo Venus cingitur, omnibus illecebris nuptiarumque cupiditatibus elaboratum, quo matrimonia dicitur alligare.

93 Idalias volucres] Idaliæ volucres sunt columbæ, vel cycni, vel passeres, quos currui suo jungit Venus. Ida/iæ] Quia Idalium oppidum nemusque in Cypro insula erat Veneri sacrum.

65 Alios ignes] 'Habet enim,' ait Lactantius, 'Venus ignes nunc cupiditatis, nunc odii, secundum fidem sacrorum, vel precationum Veneris Verticordiæ præcipue, quæ rogatur, ut amores injiciat, rursum ut auferat.

Si enim potestas est dandi, nihilominus jus est tollendi, et, amore sublato, aut naturaliter odium residet. autimmittitur.' Ut Virgilius : 'Quæ mihi reddat eum, vel eo me solvat amantem.' Non solum autem creditum est, Venerem amorem ac odium inducere posse, sed etiam mentes virginum mulierumque a libidine ad pudicitiam convertere. Unde Romæ erectum fuit illi templum extra portam Collinam via Salaria sub titulo Veneris Verticordiæ; cum, auctore Julio Obsequente, tres uno tempore virgines Vestales nobilissimæ cum nonnullis equitibus Romanis incesti pænam subiere. Et refert Valerius Maximus Sulpitiam Q. Fulvii Flacci uxorem cunctis castitate prælatam esse, cum Senatus libris Sibyllinis per Decemviros inspectis censuisset, ut Veneris Verticordiæ simulacrum consecraretur, quo facilius virginum mulierumque mens a libidine ad pudicitiam converteretur, et ex omnibus matronis, ex centum autem decem sorte ductæ, de sanctissima fæmina judicium facerent. Similis vocabuli Venus apud Thebanos fuit. Nam Harmonie Veneris àποστροφίαs simulacrum consecravit, quod ab exlege cupiditate et incestis stupris genus hominum averteret. Pausanias in Bœoticis. Majoraque tela] Telis amoris supple.

959

Vulgarent: utque implicitis arcana domorum Anguibus, et sæva formidine cuncta replevit Limina, nec fidi populum miserata mariti; Protinus a Lemno teneri fugistis Amores: Motus Hymen, versæque faces, et frigida justi Cura tori: nullæ redeunt in gaudia noctes, Nullus in amplexu sopor est: odia aspera ubique, Et Furor, et medio recubat Discordia lecto. Cura viris tumidos adversa Thracas in ora Eruere, et sævam bellando frangere gentem. Cumque domus contra, stantesque in littore nati, Dulcius Edonas hyemes, Arctonque frementem

rores volasse in thalamis. Ut vero secretiores ædium partes replevit involutis serpentibus, et ommes fores crudeli pavore ; nec miserata est subditos fidelis conjugis; statim, molles Cupidines, migravistis e Lenno; fuit expulsus Hymen, et tædæ extinctæ, et amor legitimi thalami elanguit; nullæ nocies revertuntur in voluptatem, nullus somnus est in amplexu, acres ubique simultates, et Rabies, ac Discordia jacet in medio cubili. Unicum viris Lemmis studium erat profigandi superbos Thraces in opposita plaga, ac domandi armis barbaram nationem. Et cum domicilia eorum vesent in conspectu, et nati ipos expectarent supra ripam, gratius tamen erat ilis

\$100000000000

bent: Nulla Dez sedes.—67 Tractarent ex quibusdam codd. notávit Lindenbrogius; Vulgarent tamen exhibent Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. Petrens. Exc. Cantab. Aldd. Colid. Gryph. Basil. Plant. Gevart. &c.—68 Put. nupta replesset.—70 Optimus codex Barthii: e Lenno.—71 'Inepta scriptura; quam tamen omnes libri retinent. Quis neget Papinium scripsisse potius? fugistis Amores, Mutus Hymen, versæque Faces. Il frigida justi Cura tori. Vulgata Papinii lectio etiam in optimo libro nostro comparet, sed supra scripta intra lineas vocula rel, quæ varietas lectionis alioquin indicatur; quæ isto loco, negligente librario, omissa est. Nobis tamen veritatis inveniendæ occasionem præbuit.' Barth. —75 'Lectio suspecia, cum tertius supra versus eadem voce inceperit. Nullos tamen libros video quicquam mutare volentes.' Idem.—78 Zedonias Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Aldd. Colin.

NOTÆ

66 Tartareas sorores] Furias.

67 Implicitis Anguibus] Furiæ enim angues habent, qui sibi invicem implicantur.

69 Fidi populum mariti] Id est, Lemniacum. Lemnos enim erat in tutela Vulcani, qui erat maritus Veneris. Fidi] Quia Vulcanus pepercerat uxori adulteræ; et ut ipsa loquitur Theb. HI. 'Et læsi servit tamen ira mariti.' 71 Hymen] Deus nuptiarum. Versæque faces] Id est, extinctæ, quia faces invertuntur, ut extinguantur. Faces vero nuptiis adhiberi jam observavimus.

75 Viris] Lemniis. Adversa in ora] Thracia enim Lemno insulæ opposita.

78 Dalcius] Supple, his, seu Lemniis, erat. Edonas] Id est, Thracias, quia Edoni Thraciæ populi. Arcton-

Digitized by Google

960

70

Excipere, aut tandem tacita post prælia nocte Fractorum subitas torrentum audire ruinas. Illæ autem tristes (nam me tunc libera curis Virginitas, annique tegunt) sub nocte dieque Assiduis ægræ lacrymis, solantia miscent Colloquia, aut sævam spectant trans æquora Thracen. Sol operum medius summo librabat Olympo Lucentes, ceu staret, equos : quater axe sereno Intonuit, quater antra Dei fumantis anhelos Exeruere apices : ventisque absentibus Ægon

excipere hyemes Thracias, et ventos Septemtrionis, aut tandem post certamina audire per silentium noctis repentinas strages erumpentium torrentium. Illæ autem Lemniæ mæstæ (num virginitas vacua soliciludine, ac ætas tunc me curis liberabant), et anxiæ perpetuis stetibus leniebant diu ac noclu dolorem suum colloquiis, aut respiciunt trans mare crudelem Thraciam. Sol medio laboris sui penso librabat in summo cælo luminosos equos, ut si non moveretur; tonuit quater claro aëre: quater cavernæ fumosi numinis emiserunt globos stammarum, et Mare

*****

Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Ædonas in aliis; Idonias vett. Lindenbrogii; edomitas codex Nic. Fabri. Arctonque prementem Put. -81 Behot. 1. tum libera.-82 Lutatius in Comment. animisque tegunt.-83 Assiduis ægre in lacrymis unus Behot.-84 Alloquia pro Colloquia correxit

NOTÆ

Stat.

que frementem] Ventis scilicet. Arcton autem sumi pro Septemtrione omnibus notum est.

82 Tegunt] Sive defendunt, seu separant a tali concilio, sive a curis defendunt.

83 Solantia miscent Colloquia] Sic lib. sup. de Argia : 'Sat dubium cœtu solante timorem Fallere.

84 Sævam] Quia retinebat maritos : vel quia mariti inde uxores adducturi erant. Thracen] Thraciam.

85 Sol operum medius, &c.] Descriptio solis, cum est in meridiano circulo. Nam summum cœli tenet, et medius est inter ortum et occasum, et sui operis : tantumdem enim ipsi absolvendum est, quantum fecit.

86 Ceu staret] Quia in meridie sol stare, seu non moveri videtur. Quater axe sereno] Sicut apud veteres

Delph. et Var. Clas.

impar numerus faustus habebatur, ut ex illo Virgiliano patet Ecl. 1X. 'Numero Deus impare gaudet.' Sic e contra par funestum quid portendebat, ut ex hocce Papinii loco apparet, et ex illo Virgilii Æneid. 11. 'Quater ipso in limine portæ Substitit, atque utero sonitum quater arma dedere.' Nam ibi Virgilins ex numero sonituum innuit imminentem ruinam Trojæ.

88 Exervere apices] Dicuntur enim fuisse spiramina ignis in insula Lemno, præsertim in monte Mosychlo, ut supra diximus. Inde etiam fabulæ locus, Vulcanum ibi habere officinam. Ventisque absentibus Ægon] Hoc enim in malum omen accipiebatur. Ægon] Ægæum Mare. Vide supra. Sic Valerius Flacc. lib. r. 'Quanto fremitu se sustulit Ægon.'

3 P

961

80

Motus, et ingenti percussit littora ponto : Cum subito horrendas ævi matura Polyxo Tollitur in furias, thalamisque insueta relictis Evolat: insano veluti Theumesia Thyas Rapta Deo, cum sacra vocant, Idæaque suadet Buxus, et a summis auditus montibus Evan : Sic erecta genas, aciemque effusa, trementi Sanguine, desertam rabidis clamoribus urbem Exagitat, clausasque domos, et limina pulsans, Concilium vocat: infelix comitatus eunti Hærebant nati: atque illæ non segnius omnes

Ægæum agitatum fuit, ventis non flantibus, et magnis fluctibus ripas pulsavit : cum repente anus Polyxo corripitur horribili rabie, et erumpit præter suum morem e deserto cubiculo, ut Baccha Thebana mota amenti Deo, cum cient Orgia, et tibia Idæa, et Bacchus auditus a montium cacumine vocat. Sic elato vultu, trementibusque oculis et cruore suffusis, perculit furiosis ululatibus vacuam civitatem, et percutiens obseratus domos et fores, concionem vocat. Filii infortunati illus comites stipabant

Marklandus ad Sylv. 1. 2. 49. et v. 1. 18.—89 ' In optimo librorum scriptum est: pracessii littora ponto; quod puto verum esse, ut exundationem designet.' Barth.—90 Polipaco in uno Behot.—92 Temmesia sine aspiratione legi jussit Barthius, ut ap. Steph. de Urbibus.—95 Sic arecta genas vetus codex Barthii. Optimus codex: aciemque offusa trementi Sanguine; rectissime, judicio Barthii.—96 Omnes codd. Barthii, dejectam pro desertam. Put, cum uno Behot. rapidis clamoribus.—98 ' Duo nostri libri expressissime ha-

NOTÆ

90 Ævi maturua] Sic Virgilio : 'Ævi maturus Acestes.' Polyxo] Anus, quæ persuasit Lemniadibus, ut maritos maresque omnes tollerent,

92 Theumesia] Thebana, a Theumeso monte Bœotiæ. Thyas] Baccha: Bæcchæ enim seu ministræ Bacchi diversa habebant nomina, et Thyades vocabantur ἀπὸ τοῦ θύων, a sacrificando, sicut et Mænades, et Mimallones.

93 Deo] Baccho.

94 Bucus] Tibia ex buxo, cujus arbor abundat in Ida Phrygiæ monte, confecta: unde Idaa. Auditus] Vocem andiebant, seu fingebant audire, et sic in turba solet fieri, ut fingantur auditæ Deoram voces. E- van] Nomen Bacchi, in orgiis clamari solitum. Ceterum totus hic locus videtur adumbratus ex illo Virgilii Æneid. IV. 'Qualis commotis excita sacris Thyas, ubi audito stimulant trieterica Baccho Orgia, nocturausque vocat clamore Cithæron.'

95 Aciemque effusa] An refusa tromenti Sanguine ? Id est, oculos sanguine, seu sanguinis guttis suffusos habens, et trementes, id est, incertos, non fixos, quales furentium sunt.

96 Desertam] A viris.

98 Infelix comitatus] Liberi, quos erat occisura.

99 Hærebant] Hoc verbum frequenter legitur de comitantibus. Fabius Declam. 330. 'Hærebo miseræ ce-

Digitized by Google

962

90

THEBAIDOS LIB. V.

Erumpunt tectis, summasque ad Pallados arces100Impetus: huc propere stipamur, et ordine nulloCongestæ: stricto mox ense silentia jussitHortatrix scelerum, et medio sic ausa profari est:Rem summam instinctu Superum, meritique doloris,O viduæ (firmate animos et pellite sexum)105Lemniades, sancire paro: si tædet inanesÆternum servare domos, turpemque juventæFlore situm, et longis steriles in luctibus annos:Inveni, promitto viam (nec numina desunt)Qua renovanda Venus: modo par insumite robur110

vadentem. Atque illæ cunctæ non impigrius domibus evolant, et concurritur ad excelsam ædem Minervæ. Illuc festinanter coarctamur, et sine ullo ordine congregamur. Deinde, evaginato gladio, silentium imperat hortatrix criminum, et sic ausa est loqui in medio cætu: Viduæ Lemniæ, mihi mens est, Divis inspirantibus, decernere rem maximi momenti, et quæ nobis justum dolorem affert. Corroborate mentes et sexum excludite; si piget semper custodire vacuas domos, et juventutem marcessere in primo flore, et agere infæcundam ætatem in perpetuo luctu, reperi, polliceor, modum, (et Dii favent,) quo alios viros inveniamus. Sumite modo vires dolori æquales:

......

bent cuntem ; quod nescio an defendam.' Barth.--100 Optimæ Barthii membranæ : summas ad Palladis arces ; quod ille probat.--102 ' Non possum damnare optimi codicis lectionem, Conjectæ. Juvat alins in quo scriptum, Conjestæ ; eo enim verbo numinis impulsionem denotat.' Barth.--103 Optimus Barthii : e medio. Vox est non habetur in Exc. Cantab. Petrens. Burm. Taurin. utroque Behot. et optimo Barth.--105 Unus Barthii: firmate animos, expellite sezum ; in altero libro ejuudem Barthii : impellite sezum : in alio vero codice : nec prodite sezum.--108 Ferre sitim Taurin. Burm. Lipsian. inter lineas, et Venett. Flere sitim conj. Bernartius, et ejus conjectura codice Petrens. confirmata est, ubi Flore eadem manu mutatum in Flere. Pro longis Put. habet longos ; Behot. 1. longe.--109 Dan. Heinsius ad Claudian.

NOTÆ

mes quotidiano labori,' et Declam. 382. 'Assiduum me hæsisse lateri sciebat.' Plinius vII. Ep. 27. 'Tenuis adhuc et obscurus Africam obtinenti comes hæserat.'

100 Ad Pallados arces] Opportune in templo virginis Deze in maritorum czedem mulieres conjurant : hæc enim Dea videtur nuptias damnasse, amplexata virginitatem.

104 Instinctu Superum] Nibil tam efficaciter excitat nos ad suscipienda quæcumque, quam si Deorum inspiratione, iisve approbantibus, decerni dicantur. *Meritique doloris*] Id est, quem merito habemus in viros.

105 O viduæ] Invidiose, ut earum hoc nomine furorem magis excitet in viros. *Pellite sexum*] Id est, pulsa fæminea imbecilitate viriles ad facinus sumite animos.

106 Inanes] Virorum absentia.

108 Flore] Subaudienda præpositio, in flore. Aliqui legunt Flere: alii Ferre.

110 Qua renovanda Venus] Venus

Digitized by Google

Luctibus: atque adeo primum hoc mihi noscere detur: Tertia canet hyems, cui connubialia vincla, Aut thalami secretus honos? guod conjuge pectus Interpuit? cujus vidit Lucina labores? Dicite, vel justos cujus pulsantia menses 115 Vota tument? qua pace feras volucresque jugari Mos datus: heu segnes! potuitne ultricia Graiis Virginibus dare tela pater, lætusque dolorum, Sanguine securos juvenum perfundere somnos? At nos vulgus iners: quod si propioribus actis 120

atque hoc primum miki scire liceat : tertia hyems albescit nivibus, cui fuere nuptiales amplexus, aut thalami honor secretus? cui sinus marito incaluit? cujus Lucina vidit partus? loquimini, vel cujus uterus turget accelerans legitimos menses? quo fædere inducta consuetudo, bestias et aves copulari. Heu ignavæ! Potuitne pater tradere vindices enses puellis Graiis, et, gaudens malis, cruore respergere improvidum adolescentium soporem? At nos turba segnis. Quod si opus est pro-

*****

Rapt. Proserp. 11. 287. correxit: nec numina deerunt.-110 Optimæ Barthii membranæ: par mihi sumite robur.-111 Unus Behot. usque adeo.-112 Ter modo canet hyems duo codd. Barthiani.-113 Codd. omnes Barthiani, et Put. cui conjuge ; Dan. quæ conjuge. Posterius placet Gronovio.-117 Codex Bar-

NOTÆ

hic pro maritis posita, id est, qua alios maritos inveniamus.

112 Canet] Ob nives scilicet. Cui connubialia] Interrogative.

118 Aut thalami secretus honos] Id est, legitimus concubitus, qui fit in secreto thalamo. Sed forte, ait Guyetus, sic legi debent hi duo versus : ' Tertia canet hyems : qua connubialia vincla, Et thalami secretus honos.' Id est, tertius hic annus est, ex quo sublata sunt matrimonii jura, et honos thalami, id est, legitimus concubitus. Quod conjuge pectus Internit] Placet Gronovio quod in quibusdam scriptis : quæ conjuge pectus intepuit. Ut Theb. Iv. 'Genas fulgebitis auro.

114 Lucina] Dea quæ præest partui.

116 Vota] Id est, ventres, seu partus, propter quos vota suscipiuntur. Sic Hos. 1x. 16. Makamade vitnam, id est, 'desideria uteri' ipsorum, id est, ' liberos desideratissimos.'

117 Potuitne ultricia Graiis Virginibus dare tela pater] Intelligit Danaum, cujus filiæ, quas hic Graias virgines vocat, consilio patris sponsos prima nuptiarum nocte interfecerunt. Nota fabula. Ultricia] Quia hoc modo ulcisci credebat mortem suam, quam sibi ab uno e generis impendere oraculo acceperat. Vel quia hoc modo ulciscebatur injurias quas a fratre Ægypto receperat : quod expulsus ex Ægypto a fratre fuerat.

120 Propioribus actis] Exemplum filiarum Danai vetustius erat ; idcirco recentius adducit Procnes. Et propioribus forsan, quia Thracia, in qua hæc omnia, quæ dicuntur de Tereo et Procne, gesta sunt, vicina erat insulæ Lemno.

Est opus, ecce animos doceat Rhodopeia conjux, Ulta manu thalamos, pariterque epulata marito. Nec vos immunis scelerum, securave cogo. Plena mihi domus, atque ingens, en cernite, sudor. Quatuor hos una, decus et solatia patris, In gremio (licet amplexu lacrymisque morentur) Transadigam ferro, saniemque et vulnera fratrum Miscebo, patremque super spirantibus addam. Ecqua tot in cædes animum promittit? Agebat Pluribus: adverso nituerunt vela profundo. 130

pioribus exemplis, excitet ad audendum uxor Thracia ferro vindicans læsum torum, et una cum marito pasta proprio filio. Nec vos hortor exors culpæ, et nihil habens, guod possim perdere. En videte, ut mea domus referta sit, et quanta sudoris causa, si tot interficiendi sint. Hos quatuor, honorem ac solatium patris, simul ense transfodiam in sinu meo, (licet retineant me amplexu ac fletibus,) et simul confundam tabum et fratrum plagas, et patrem adjiciam palpitantibus. Ecqua pollicetur animum in tot neces? Instabat pluribus. Vela apparuerunt in opposito mari. Classis

******

thii: ha segnes.—124 Plena mihi domus en, atque ingens cernite Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Venet. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. domus, atque ingens, en cernite uterque Behot. Petrens. optimus Barthianus, alii, cam edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—125 Quatuor hos uno cum optimis membranis legit Barthius. —127 Idem codex: et viscera fratrum; alter Barthianus etiam viscera pro v. L fratri Put.—129 Atque tot in cædes nonnulli Barthiani; Hæc qua tot in cædes Behot. 1. Ecce tot in cædes Behot. et pro v. l. Ec qua tot.—130 Unus Barthia-

NOTÆ

121 Rhodopeia conjux] Procne uxor Terei Thracum regis, quæ marito filium epulandum apposuit. Nota fabula. A Rhodope monte Thraciæ dicta Rhodopeia.

122 Thalamos] Ulta est enim adulterium Terei mariti cum Philomela sorore commissum. Pariterque epulata marito] Non hoc ex fabula'; non enim Procne comedit filium saum cum Tereo : sed Polyxo id addit, ut hoc atrocissimo exemplo Lemniadibus persuadeat, injuriam violatæ fidei conjugalis tantam esse debere apud mulieres, ut etiam eam majoribus ac crudelioribus sceleribus ulciscantur.

123 Securave] Quasi non habeat,

quod amittere possit.

124 Sudor] Sudoris causa, si interficiendi sunt. Vel sudoris causa fuere, cum tot peperi.

126 Lacrymisque] Ut ostenderet grandi necessitate ad tale compelli facinus, quo crudelior fiat, sentire se dicit affectum.

127 Vulnera fratrum] Optimus liber majore energia refert: et viscera fratrum; codex alter, in quo est: vel viscera. Nihil autem traculentius dicere poterat truculentissima bellua. Barthius.

128 Patremque super spirantibus addam] Ut Virgilius Æneid. 1v. 'Patremque natumque Cum genere extinguam.' Lemnia classis erat: rapuit gavisa Polyxo Fortunam, atque iterat: Superisne vocantibus ultro Desumus ? ecce rates, Deus hos, Deus ultor in iras Apportat, coeptisque favet: nec imago quietis Vana meæ: nudo stabat Venus ense, videri Clara mihi, somnosque super. Quid perditis ævum? Inquit: age aversis thalamos purgate maritis. Ipsa faces alias, melioraque fœdera jungam. Dixit: et hoc ferrum stratis, hoc (credite) ferrum Imposuit: quin o miseræ, dum tempus agit rem, 140 Consulite: en validis spumant eversa lacertis Æquora: Bistonides veniunt fortasse maritæ. Hinc stimuli ingentes, magnusque advolvitur astris

erat redeuntium domum Lemniorum. Læta Polyxo occasionem capit, et repetit: Diisne sponte vocantibus non accedimus? Ecce naves; Deus hos, Deus vindex advehit, ut nostrum furorem satiemus, et consiliis aspirat. Nec fallax fuit species somni mei. Venus stabat nudato gladio, et manifeste mihi apparuit inter dormien-dum. Quid ætatem frustra consumitis? ait, age mundate thalamos infestis conjugibus. Ipsa accendam alias tædas, et nectam gratiores affinitates, inquit, et injecit lecto meo hune gladium, hunc, fidem mihi adhibete. Deliberate igitur, o infelices, dum sese offert opportunitas. Ecce mare proscissum fortibus brachiis spumis albescit. Uxores Thracis forsitan veniunt. Hinc immanes aculei, et ingens ululatus fertur

*****

nus: viderunt vela .--- 132 Optimæ Barthii membranæ: rapuit gavisa Polyxo Fortunam. Hinc iterat, &c .- 133 Deus has Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Deus heus Dan. Put. Petav. Deus hos uterque Behot. Petrens. optimus Bar-thianus, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—137 Codd. Barthiani: adversis thalamos purgare.—139 Unus Barthianus, cernite, altero suprascripto. -140 Dan. Heinsis ad Claudian. Rapt. Proserp. 1. 219. corrigendum ait : dum tempus agi rem: idem videtur Jortino.—142 Vox fortasse suspecta est

NOTÆ

131 Lemnia classis erat] Erat classis Lemniorum domum, redeuntium.

132 Fortunam] Opportunitatem temporis. Virgilius: 'Si fortuna permittitis uti.

133 Hos] Maritos.

135 Videri] Videbatur.

136 Somnosque super] Super somnum, ut super cœnam apud Suetonium ; id est, inter dormiendum, inter cœnandum.

138 Ipsa faces alias] Id est, alias nuptias, quas per faces designare solent Poëtæ.

140 Dum tempus agit rem] Ex Virgilio: 'Dum tempus agit rem,' id est, dum opportunitas se offert. Nicolaus Heinsius notis ad Claudianum in his Virgilii et Statii locis corrigendum censet tempus agi rem.

142 Bistonides] Thracize, ad augendum furorem ex Zelotypia.

Digitized by Google_

966

Clamor: Amazonio Scythiam fervere tumultu,Lunatumque putes agmen descendere, ubi armaIndulget pater, et sævi movet ostia belli.Nec varius fremor, aut studia in contraria raptiDissensus, ut plebe solet: furor omnibus idem,Idem animus solare domos: juvenumque, senumquePræcipitare colos, plenisque affrangere parvosUberibus, ferroque omnes exire per annos.

ad sidera. Crederes Scythiam exardere strepitu Amazonum, et pellatam aciem descendere, cum pater arma concedit, et recludit portas crudelis belli. Nec diversus fuit fremitus, nec in varias partes distractus dissensus, ut fit in vulgo. Eadem rabies fuit cunctis, eadem mens domos vastandi, et accelerandi stamina juvenum et senum, et allidendi infantes ad turgentes mammas, et gladio grassandi per

Barthio.—148 Nonnulli codd. ceu plebe solent; Fabr. habet etiam: plebe solent.—149 Behot. 1. scelerare, suprascriptum solare æquæva manu; nibil tamen erat expunctum.—150 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot.

****

NOTÆ

144 Amazonio] Vide superiori libro vs. 394. Scythiam] Scythia regio Septemtrionalis latissima, divisa in duas partes, Europæan et Asiaticam: Europæa a Tanais ripis per Mæotidos et Ponti littora ad Istri seu Danubii ostia extenditur: Asiatica a limitibus oppositorum littorum in Orientem procurrit. Finitur Glaciali Oceano a Septemtrione, a Meridie Ponto Euxino, Caucaso, ac Mari Caspio. Utrinsque varii populi, de quorum origine ac nominibus consulendi Geographi ac Scriptores.

145 Lunatum] Id est, Peltatum. Amazones enim brevia scuta, quæ 'peltæ' vocabantur, in modum lunæ in cornua curvatæ gestabant.

146 Pater] Mars, qui Amazonum babetur pater, ob earum ferociam, et bellandi studium. Sævi movet estia belli] Alludit ad morem, quo bello denuntiato alicui populo templum Jani aperiebatur. Homerus Iliade Υ. Πρίν πολέμου στόμα δύμεναι αίματόεντος. Antequam aperiantur estis cruenti belli. Eunius, et ex eo Horatius : 'Belli ferratos postes portasque refregit.' Mos notissimus.

149 Juvenumque, senumque Præcipitare colos] Id est, indiscrete omnes occidere.

150 Plenisque affrangere parvos Uberibus] Alii legunt affringere. Et quidam dicunt hoc non convenienter scribere Poëtam, cum tanto tempore dixerit maritos earum abfuisse: unde Lemniadibus lactantibus filii. Potest dici etiam trimos infantes lactare posse. Potest et etiam non tot annos elapsos fuisse, ex quo Lemnii in Thraciam profecti erant, sed Polyxo de industria tempus auxisse, quo majorem iis invidiam conflaret.

151 Ferroque omnes exire per annos] Id est, nullam in necando ætatem excipere, seu per omnem ætatem grassari. Ut Lucanus: 'Crimine quo cædem parvi potuere mereri? Sed satis est jam posse.'

Tunc viridis late lucus, juga celsa Minervæ Propter, opacat humum niger ipse, sed insuper ingens Mons premit, et gemina pereunt caligine soles: Hic sanxere fidem: tu Martia testis Enyo, 1 Atque inferna Ceres, Stygiæque Acheronte recluso Ante preces venere Deæ: sed fallit ubique Mixta Venus: Venus arma tenet: Venus admovet iras. Nec de more cruor: natum Caropeia conjux

omnem ætatem. Erat tunc lucus late virens juxta altum templum Minervæ, qui inumbrabat terram opucus ipse, sed præterea mons magnus imminet, et sol moritur duplici obscuritate. Illic fidem firmavere. Tu testis fuisti Enyo Martis soror, et tu Ceres inferna, ac Stygiæ sorores, uperto Acheronte, accessere, etiam non rogatæ. Venus vero ubique inserta late: Venus ferrum tenet: Venus furorem instimulat. Nec fuit sacrificium ex ritu. Uxor Charopis tradidit mactandum filium. Sese

****

Aldd. Colin. Gryph. et Plant. adfringere, sive affringere.—152 Irruitur lucus: late juga celsa Minervæ optimæ Barthii membranæ.—158 Petrens. Exc. Cantab. Taurin, Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. et Delph. admovet iras; Veen. errore typographico admonet, quod retinet etiam Bipontina. 'Meus tamen codex male admonet; sed continuus error in libris ex similitudine ductuum literarum n et v.' Burm.

NOTÆ

152 Tunc viridis late lucus] Corruptum locum censet Barthius. Quid mirum, ait, lucum viridem esse aut virere? quid istud tunc? Additque: In optimo codice clare legi: Irruitur lucus: late juga celsa Minercæ. Juga celsa] Templa. Supra: 'Pallados arces.'

153 Niger ipse] Id est, obscurus per se et per montem, quo sol subdacitur.

154 Gemina] Montis et nemoris.

155 Enyo] Enyo Græcis, Bellona Latinis, soror et auriga Martis, unde Martia Poëtæ.

156 Inferna Ceres] Proserpina. Stygiæ Deæ] Furiæ.

157 Ante preces] Id est, etiam non rogatæ, antequam rogarentur. Fallit ubique] Adest quidem ubique Venus, et permiscetur Furiis; sed non agnoscitur. Epithalamio Stellæ: 'Et medias fallit permixta sorores.'

159 Nec de more cruor] Non enim, ut bene observat hic Lactantius, animalium sanguine, sed humano, juratar a matronis in scelus, et futuri parricidii crudelitas sancitur. Sal-Îustius ait Catilinam plenum humani sanguinis poculum circumtulisse, et hinc omnes contra salutem patriæ degustasse. Cæsum enim puerum memorat Dio, superque ejus viscera fædus conceptum. Quædam etiam erant sacrificia, ut hic observat etiam Lactantius, in quibus sanguis victimarum bibebatur, ut in sacris Liberi patris sanguis capri immolati degustabatur. Apud Scythas fædus sanciebatur quidem degustato sanguine humano, sed non eodem modo. Mela lib. 11. cap. 1. 'Ne foedera quidem incruenta sunt, sanciant se qui paciscuntur, exemtumque sanguinem, ubi permiscuere, degustant. Id putant mansuræ fidei pignus cer-

Digitized by Google

THEBAIDOS LIB. V.	969
Obtulit: accingunt sese, et mirantia ferro	160
Pectora, congestisque avidæ simul undique dextris,	
Perfringunt, ac dulce nefas in sanguine vivo	
Conjurant, matremque recens circumvolat umbra.	
Talia cernenti mihi quantus in ossibus horror?	
Quisve per ora color? qualis cum cerva cruentis	165
Circumventa lupis, nullum cui pectore molli	
Robur, et in volucri tenuis fiducia cursu,	
Præcipitat suspensa fugam : jam jamque teneri	
Credit, et elusos audit concurrere morsus.	
Illi aderant: primis jamque offendere carinæ	170

præparant, et ardentes, collatis una undique manibus, dilaniant ferro pectus admiratione dignum ac conspirant in gratum scelus, super cruorem adhuc tepidum, et anima pueri recens egressa matrem circumvolat. Ut hæc aspezi, quantus horror mihi cucurrit per ossa? et quis color suit in vultu? Talis eram qualis cerva, circumdata sanguineis lupis, cui nullæ sunt vires in tenero pectore, cuique spes exigua est in celeritate pedum, cum solicita sugam accelerat; et jamjam putat prehendi, et audit deceptos morsus se invicem elidere. Appulerant illi, et naves jam impegerunt

******

Vide ad Theb. 11. 584. Optimus Barthianus: admovet ignes.-162 Fabr. et Behot. 1. perstringunt.-163 Cospirant in uno codice. Vide Porson. ad Orest. 667.-169 Credit et elisos unus Behot.-170 Optimæ Barthii membranæ pro

NOTÆ

tissimum.' Vide et Lucianum in Dialogo de Amicitia. Eadem de Medis tradunt Solinus cap. 20. et Herodotus lib. 1. et Tacitus in Nerone.

١.

160 Obtulit] Ut immoletur. Mirantia] Id est, admiratione digna. Et quæ nisi a talibus matribus violari ferro nullus videret. Lactantius.

161 Congestisque] Illud que delet Guyetus.

162 Dulce nefas] Crimina enim cum perpetrantur dulcia sunt. Vel dulce ob vindictam: Nam vindicta nemo magis gaudet quam fæmina. Vivo] Tepido: quo magis designaret furorem matronarum, in semivivi sanguine conjurasse eos dicit.

163 Recens umbra] Anima puerí recens avulsa a corpore.

165 Qualis] Supple talis, qualis.

168 Suspensa] Hic solicita. Ut apud Virgilium : 'Sonus excitat omnis Suspensun.' Suspensa, alia notione, incursu pendens, ceu tanta celeritate fertur, ut non cnrrere, sed volare, uon campo vehi, sed supra pendere videatur. Phædrus in descriptione Occasionis : 'Cursu volacri pendens.' Virgilius : 'Mare per medium fluctu suspensa trementi Ferret iter.' Et Claudianus Paneg. in 1v. Cons. Honorii : 'Vix comites alæ, vix te suspensa sequuntur Agmina.'

169 Et clusos audit concurrere morsus] Virgilius: 'Increpuit malis, morsuque elusus inani.'

170 Illi] Lemnii. Offendere] Impegere, infausto præsagio. Ut narratur de Tib. Graccho, qui janua

Littoribus: certant saltu contingere terram Præcipites: miseri, quos non aut horrida virtus Marte sub Odrysio, aut medii inclementia ponti Hauserit! alta etiam Superum delubra vaporant, Promissasque trahunt pecudes: niger omnibus aris 175 Ignis, et in nullis spirat Deus integer extis. Tardius humenti noctem dejecit Olympo Jupiter, et versum miti reor æthera cura Sustinuit, dum fata vetant: nec longius unquam Cessavere novæ perfecto sole tenebræ. 180 Sera tamen mundo venerunt astra, sed illis Et Paros, et nemorosa Thasos, crebræque relucent

primis ripis. Contendunt rapido saltu terram contingere. Infelices quos ardens virtus non extinxerit in bello Thracio, aut sævitia intermedii maris non absorpserit! Suffiunt quoque Deorum excelsa templa, et trahunt votas pecudes. Atræ flammæ videntur in omnibus altaribus, et Deus integer in nullis extis apparet. Jupiter immisit serius noctem humido cælo, et quantum fata permisere, ut puto, retinuit misericordia jam inclinatum cælum. Et primæ umbræ nunquam magis tardave-runt condito jam sole. Attamen tarda sidera orbi apparuerunt: verum Paros, et Thasos sylvosa, et numerosæ Cyclades his illuminantur. Sola Lemnos ob-

v. 1. carinas.-178 Marte sub Otrhisio unus Behot. inconstantia ponti unus Barthianus.-182 Et Paphos optimæ Barthii membranæ, Dan. Put. Petav. Lipsian. uterque Behot. Lindenbrog. et Cruc. Et Paris Lang. Laur. Buslid. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel.

NOTÆ

egressus, ut ait Valerius Max. ut novas res pararet, ita pedem offendit, ut digitus ei decuteretur : eodemque die a Scipione Nasica pontifice Max. decussus Capitolio, fragmento subsellii ictus procubuit.

172 Miseri, &c.] Similis locus apud Valerium Flaccum lib. 11. 'Immanes quos sternere Bessi, Nec Geticæ potuere manus, aut sequoris iræ.'

173 Odrysio] Thracio, ab Odrysis Thraciæ populis.

175 Niger omnibus aris ignis] Et hoc infausto etiam præsagio : color enim bic convenit morituris.

176 Deus integer] Lactantius : ' Est quoddam signum in extis, quod Deus appellater, quod si integrum apparuit, propitium numen ostendit : sin vero dimidium, iratum significat numen, aut non præsens.'

179 Dum fate velant] Res fatis decretas retardari quidem posse a Diis, sed non impediri prorsus posse, veteres credebant.

180 Perfecto sole] Perfecto solis cursu.

182 Paros] Paros insula, una ex Cycladibus, notissima candido marmore, quod ad simulacra Deorum maxime expetebatur. Habebat et urbem ejusdem nominis. Thasos] Insula maris Ægæi proxima Thraciæ. contra Nesti fluminis ostia, urbem

Cyclades: una gravi penitus latet obruta cœloLemnos, in hanc tristes nebulæ, et plaga cæca superneTexitur, una vagis Lemnos non agnita nautis.185Jam domibus fusi et nemorum per opaca sacrorumDitibus indulgent epulis, vacuantque profundoAurum immane mero: dum quæ per Strymona pugnæ,Quis Rhodope, gelidove labor sudatus in Hæmo,Enumerare vacat: nec non, manus impia, nuptæ190Serta inter, festasque dapes, quo maxima cultu

sita denso aëre prorsus occultatur. Mæsta nubila, et opacum velum super eam formantur; sola Lemnos non conspicitur ab errabundis nautis. Et jam per vedes strati, et in umbrosis locis sanctorum lucorum, vacant lautis conviviis, et profundo vino exhauriunt amplos crateres aureos; dum licet referre que bella gesserint per Strymonem, aut quod opus exantlatum ipsis fuerit in Rhodope, aut in frigido Hæmo. Turba etiam impia uxorum discumbit inter coronas, et lætas epulas, eo ornatu quo quæque formosior est. Venus reddiderat

*****

Gronov. Barth. Veen. et Delph.—184 Lemnon Put.—185 Unus Barthianus: non cognita.—186 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. fusi nemorum, omisso rôs et, quod tamen agnoscunt uterque Behot. optimus Barthianus, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—187 Optimus Barthii codex : vacuantque profunde.—

NOTÆ

habens ejusdem nominis, quam Herodotus lib. 11. refert Phœnicibus conditam : insula notissima generosis vitibus, et insigni marmoris genere.

183 Cyclades] Insulæ Archipelagi. Vide Theb. 111. 438.

184 Et plaga cæca texitar] Ne scilicet boc crudelitatis spectaculo Deoram ocali funestarentur. Idem fere refert Tacitus Ann. lib. XIII. cum Artaxata deleta, et solo æquata sunt : 'Adjicitur miraculum velut numine oblatum. Nam cuncta extra tectis tenus sole illustriora fuere; quod mænibus cingebatur, ita repente atra nube coopertum, falguribusque discretum est, ut quasi infensantibus Diis exitio tradi crederetur.' Sic lib. XI. Eteocle et Polynice fratribus ruentibus in singulare certamen, Jupiter hortatur Deos, ut oculos avertant: 'Auferte oculos, absentibus ausint Ista Deis, lateantque Jovem: mala nubila tellus Accipe, secedantque poli: stat parcere mundo, Cœlitibusque meis.'

188 Auram immane] Ingentes pateras aureas. Ut Virgilius: 'Gravem gemmis auroque poposcit.' Strymona] Strymon fluvins Thraciæ, dividens Thraciam a Macedonia secundun Plinium: Ptolemæus enim eas Nesto fluvio disterminat. Fontes habet in monte Hæmo, septemque efficit lacus, quibus deinde in anum alveum collectis, prope Amphipolim effunditur in maris Ægæi sinum, qui ab ipso 'Strymonins' appellatur.

189 Rhodope....Hæmo] Rhodope et Hæmus montes Thraciæ.

190 Enumerare vacat] More militum.

191 Serta inter] Coronis enim re-

Quæque jacent : dederat mites Cytherea suprema
Nocte viros, longoque brevem post tempore pacem
Nequicquam, et miseros perituro afflaverat igni.
Conticuere chori : dapibus, ludoque licenti195Fit modus, et primæ decrescunt murmura noctis,
Cum consanguinei mixtus caligine leti,
Rore madens Stygio, morituram amplectitur urbem
Somnus, et implacido fundit gravia otia cornu :
Secernitque viros : vigilant nuptæque, nurusque
In scelus, atque hilares acuunt fera tela sorores.200

placidos maritos in hac ultima nocte, et longo post tempore dederat frustra breves amores, et infelicibus inspiraverat flammas non duraturas. Siluerunt saltationes: et datur finis epulis, et licentiæ ludorum, ac tumultus primi noctis temporis minunntur, cum somnus plenus caligine cognatæ mortis, et humore Stygio perfusus, involvit perituram civitaten, et ex immiti cornu spargit acerbam quietem, et homines segregat. Uxores, et virgines in crimen vigilant, et lætæ sorores sævos enses acuunt.

******

194 Unus Behot. afflaverat igne.—195 In uno codice Barthii: Concubuere chori.—199 Lipsian. Behot. 1. et Venett. et implicito; in altero Behot. deleta antiqua scriptura repositum in placido, quod habent etiam Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. implacido exhibent Petrens. Exc. Cantab. Behot. 1. pro v. l. Lang. Laur. Buslid. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser.

NOTÆ

ś

dimiti in conviviis potare solebant. Festasque dapes] Quia dapes quibus vescebautur erant ex victimis, quas Diis immolaverant pro reditu. Vel festas, id est, lætas.

192 Dederat mites Cytherea suprema Nocte viros] Immiserat enim Venus antea maritis Lemniis odium erga uxores suas. Supra: 'Aversis thalamos purgate maritis.' Cytherea] Venus sic dicta a Cythera insula prope Cretam secundum Strabonem, quinque millibus a Malea distanti,jin quam Venus dicitur primum appulisse vecta marina concha.

194 Igne] Amore. Perituro] Non longo tempore duraturo.

197 Consanguinei] Pausanias Laconicis: 'Prope Pausaniæ statuas est Ambologeræ Veneris simulacrum ex oraculo dicatum : sua etiam sunt somno et morti ; esse vero fratres ex Homeri versibus, qui in Iliade sunt, creditur.' Et Eliacorum I. refert instar fæmimæ duos pueros dormientes, album dextra, nigrum sinistra sustinentis : et indicare titulos, alterum Somnum, alterum Mortem esse, mulierem Noctem, utriusque nutricem.

198 Stygio] Id est, Stygis fluvii Inferorum.

199 Cornu] Somnus repræsentabatur soporem super terram cornu fundens.

200 Secernitque viros] Separavit, ut eos letifero sopore obrueret. Nurus] Hic virgines.

201 In scelus] Ut scelus cogitatum perpetrent. Sorores] Furiæ.

Digitized by Google

THEBAIDOS LIB. V. Invasere nefas, cuncto sua regnat Erinnys. Pectore: non aliter Scythicos armenta per agros Hyrcanæ clausere leæ, quas exigit ortu Prima fames, avidique implorant ubera nati. 205 Quos tibi (nam dubito) scelerum de mille figuris Expediam casus? Helimum temeraria Gorge Evinctum ramis, altaque in mole tapetum Efflantem somno crescentia vina, superstans Vulnera disjecta rimatur veste, sed illum 210 Infelix sopor admota sub morte refugit. Turbidus, incertumque oculis vigilantibus hostem Occupat amplexu, nec segnius illa tenentis

Pone adigit costas, donec sua pectora ferro

Flagitium aggressæ sunt. Sua Furia dominatur in uniuscujusque corde. Sic leænæ Hyrcanæ, quas prima fames expulit orto sole, et cum famelici catuli poscunt ubera, circumveniunt greges in campis Scythicis. Quos tibi, nam ambigo, referam casus de mille criminum modis? Audax Gorge incumbens super Helimum redimitum frondibus, et exhalantem crapulam dormiendo supra sublimem stragulorum acervun, scrutatur locum letalem remotis tegumentis ; infaustus vero somnus illum reliquit, cum ei letum illatum est. Perculsus dubiusque, oculis experrectis, arripit amplexu inimicam. Nec illa impigrius pone transfodit costas se amplectentis, donec

......

Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-203 ' Suspecta lectio. Quomodo Hyrcanæ leæ in Scythia? nusquam factum, aut leas in Scythia alibi legi. Lipsian. liber, scitios: rescribam: siccos armenta per agros. De hoc ita pro-nuntio, ut tamen legis Valeriæ beneficium nou tollam.' Bern.-205 Optimus Barthianus: vacuique implorant ubera nati.-210 'In libris nostris dejecta legi-tur; detecta puto scripsisse Papinium.' Barth.-212 Lang. Laur. Buslid. Lipsian, uterque Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Crac. et Gevart. incertusque; unus codex Lindenbrogii, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. incertusque: ita quoque legit Nic. Heinsius ad Ovid. He-roid. Epist. x. 9.-213 Behot. 1. tacentis pro tenentis.-214 Pone adiit Lip.

NOTÆ

203 Scythicos] Mendum hic subest. Quomodo enim Hyrcanæ leæ in Scythia. Leo enim non gignitur nisi in calidioribus regionibus.

204 Hyrcana] Ab Hyrcania provincia Asiæ majoris prope mare Caspium.

208 Evinctum ramis] Supra, serta inter, &c.

209 Crescentia vina] Dum enim incipit fieri coctio, vapores vini emitti incipiunt etiam, unde crescentía dixit vina.

210 Vulnera] Locum vulneri.

212 Incertumque oculis vigilantibus] Statius videtur imitari illud Ovidii Heroid. x. Epist. 9. ' Incertum vigilans ac somno languida.' ' Incertum vigilans,' dubie vigilans. Hostem] Gorgen uxorem, quæ perimebat illum.

214 Donec sua pectora ferro Tange-

Digitized by Google

Tangeret: is demum sceleri modus: ora supinat 215 Blandus adhuc, oculisque tremens et murmure Gorgem Quærit, et indigno non solvit brachia collo. Non ego nunc vulgi, quanquam crudelia, pandam Funera, sed propria luctus de stirpe recordor. Quod te, flave Cydon, quod te per colla refusis 220 Intactum, Crenzee, comis, (quibus ubera mecum Obliquumque a patre genus,) fortemque, timebam Quem desponsa, Gyan, vidi lapsare cruentæ Vulnere Mirmydonis: quodque inter serta chorosque

ipsa acie ferri suum pectus tangeret. Hoc demum modo crimen peractum est. Resupinat vultum adhuc blandus, et errantibus oculis ac susurro quærit Gorgen, et non solvit lacertos ab immerita cervice. Non ego nunc narrabo cædes vulgi, etsi sint atroces, sed memorabo funera meæ familiæ. Dicam, quod te, o flave Cydon, et te, Crenze, cujus crines intonsi in cervicem spargebantur (quibus ezdem mamma erant mecum et eadem origo a patre, sed non legitima,) et audacem Gyan, cui promissa fueram in matrimonium, et quem metuebam, vidi cadere plaga sanguineæ

sian. et Venett.—216 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et Venett. per murmura. —217 Lang. Laur. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. solvit sua brachia; Dan. Put. Petav. Buslid. uterque Behot. optimus Barth. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. non solvit brachia; in alio codice Barthii : ab indigno non solvens brachia.-220 Quid te, flave Cydon? quid te Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. Quid te, Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Gräster. et Amstel. Quia te, flave Cydon, vel quid per colla optimæ Barthii membranæ; flava Gyan codex Lactantii; et sic ille legit in Comment. Lectio nostra est a Gronovio, quem secuti sunt Daum. Veen. et Delph.—221 Intaciam Lindenbrog. et Cruc. Crence Behot.1. Cronee Behot. 2.—224 Mirmyones optimus Barthianus. quam-quam inter unus Behot. quæque inter unus Barthii; unde ille quemque inter legendum putat. Pro chorosque Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Put. uterque

NOTÆ

ret] Tunc enim putavit se interemisse, si tamdiu transfigeret dormientem, donec adactum ferrum ipsa sentiret.

murmura. Gorgem quærit] Id est, nomen proferre nititur, vel voce auxilium ejus requirit.

217 Indigno non solvit] Alii codices : indigno solvit sua brachia collo.

Indigno] Non collo, sed indignæ uxoris.

220 Quod te, flave Cydon] Quod.

.....

Bene, ut notat Gronovius, et bis pro quid, quod habent priores editiones, lege, Quod: et tollenda interrogatio : est enim simplex narratio: et con-216 Tremens et] Aliis tremens per jungendum ; Quod vidi. Sic omnes scripti.

> 222 Obliquumque a patre genus] Quia ex pellice nati. Ut Lucanus: 'Obliquo maculat qui sanguine regnum.'

> 224 Quodque] Mavult Gronovius : quemque. Choros] Alii codices, tho-108.

> > Digitized by Google

THEBAIDOS LIB. V.	975
Barbara ludentem fodiebat Opopea mater.	225
Flet super æquævum soror exarmata Lycaste	
Cydimon: heu similes perituro in corpore vultus	
Aspiciens, floremque genæ, et quas finxerat auro	
Ipsa comas: tum sæva parens jam conjuge fuso	
Astitit, impellitque minis, atque inserit ensem.	230
Ut fera, quæ placido rabiem desueta magistro	
Tardius arma movet, stimulisque, et verbere crebro	
In mores negat ire suos: sic illa jacenti	
Incidit, undantemque sinu collapsa cruorem	
Excipit, et laceros premit in nova vulnera crines.	235
Ut vero Alcimedén etiamnum in murmure truncos	
Ferre patris vultus, et egentem sanguinis ensem	

Mirmydonis, et quod parens sæva feriebat Opopea lascivientem inter coronas et choros. Soror Lycaste destituta ferro plorat super coataneum Cydimon, heu cernens similem faciem in morituro corpore, et genarum venustatem, et crines quos ipsa auro composuerat : tum crudelis mater advenit, jam cæso narito, atque cogit minis, et ei gladium tradit. Ut fera, quæ deposuerat furoren sub leni magistro, serius ungues exerit, et recusat aculeis ac crebris ictibus redire in suum ingenium: sic illa in dormientem incidit, et corruens excipit in sinu erumpentem sanguinem, et laniatos capillos adigit in novas plagas. Ut vero vid Alcimeden gestantem caput truncatum patris, cujus os adhuc marmurabat, et ensem non resperaum cruore, ste-

Behot. et Venett. habent: thorosque.—225 Epopea Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. Eopea unus Behot. Opopea ceteri et scripti et impressi.—226 Licasse Behot. 1.—227 Vocula heu abest nonnullis codd. Barthii, cujus optimus pro perituro habet morituro.—228 Put. quas fixerat; alii nonnulli : quas tinxerat. —229 Petrens. Taurin. Put. et Behot. 2. cum serva ; edd. Venett. cum serva parens et conjuge. Vox cum, vel tum, deest in Burm.—231 Behot. 1. rabie placido. —232 In optimo codice Barthii : verbere servo.—236 Alcimedon unus Behot. Alciden Put. etiamnum murmure trunco unus Barthii, optimus vero : etiam nunc

****

NOTÆ

228 Et quas finzerat euro Ipea comas] Virgilius Æneid. Iv. 'Mollique fluentem Fronde premit crinem fingens, atque implicat auro.' Ovidius Med. Faciei: 'Rure sedent, finguntque comas.' Arte Am. I. 'Quid toties positas fingis inepta comas ?'

283 Illa] Lycaste.

235 Premit] Infodit premende. Sic Virgilius Georg. 11. 'Quod superest, quazcumque premes virgulta per agros Sparge fimo pingui, et multa memor occule terra.'

236 Etiamaum in murmure] Murmurantis. Silius : 'Abscisso durabant murmura collo.'

237 Et egentem sanguinis ensem] Quia senem occiderat: senes vero non abundant sanguine.

Conspexi, riguere comæ, atque in viscera sævus Horror iit: meus ille Thoas, mea dira videri Dextra mihi: extemplo thalamis turbata paternis Inferor: ille quidem dudum (quis magna tuenti Somnus?) agit versans secum, (etsi lata recessit Urbe domus,) quinam strepitus? quæ murmura noctis, Cur fremebunda quies? Trepido scelus ordine pando, Quis dolor, unde animi: vis nulla arcere furentes: 245 Hac sequere, o miserande: premunt, aderuntque moranti, Et mecum fortasse cades: his motus, et artus Erexit stratis: ferimur per devia vastæ Urbis, ubi ingentem nocturnæ cædis acervum

terunt mihi crines, et crudelis horror cucurrit in præcordia. Thoas ille meus in animum mihi redit, mea dextra mihi inhumana visa est. Statim commota irrumpo in cubiculum patris. At hic (quis sopor est magna volventi?) reputabat, et secum expendebat, (etsi amplum palatium ab urbe distaret,) quinam tumultus? qui clamores noctis? cur quies turbulenta? Totum crimen narro trementi. Undæ iræ, unde audacia, nullam esse facultatem repellendi rabidas. Hac veni, o deplorande. Urgent et advenient cunctanti, et mecum forsan peribis. Turbatur his, et proripuit se e lecto. Imus per devios vicos ingentis urbis, ubi abditi densa caligine vidimus im-

****

murmure truncos.—238 Unus Behot. Conspexit.—241 Optimus codex Barthii : qui magna tuenti.—242 Idem liber cum alio ejusdem : secum versans; optimus vero licet pro etsi.—243 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot. et edd. vett. quisnam.—247 Behott. 1. 2. et unus Barthianus : his motus; ceteri :

NOTÆ

238 Riguere comæ, atque in viscera sævus Horror üt : meus ille Thoas] Imitatur autem hic Poëta Virgilium Æn. II. qui ubi scribit Æneam vidisse cædem Priami, tunc ipsi dicit venisse in mentem patrem Anchisem, ac de illo servando cogitasse : ' At me tum primum sævus circumstetit horror; Obstupui : subiit cari genitoris imago, Ut regem æquævum crudeli vulnere vidi Vitam exhalantem,' &c. Sic Hypsipyle, ut vidit Alcimedem ferentem caput truncatum patris, recordata est sui patris Thoantis, et ad illius auxilium statim volavit. Et mira est ubique Poëtæ in describendis affectibus ars : nihil enim vehementius, nihil omni affectuum genere plenius hac Hypsipyles oratione, nihilque, quod magis pietatem suam in patrem testetur.

241 Quis magna tuenti Somnus] Juxta illud Homericum II. B. Οό χρη πανύχιου εδδεω βουληφόρου άνδρα, °Ωι λαοί τ' ἐπιτετράφαται, και τόσσα μέμηλε. Non oportet per totam dormire noctem consiliarium virum, cui populi commissi sunt, et curæ sunt. Sic Theb. I. 146. vocat ' somnos regum impacatos.'

245 Vis nulla] Supple, potest.

247 Et meeum fortasse cades] Bene de periculo suo cogitavit: perimi enim debebat, ut proditrix cenjurationis. Mallet Gronovius, quod et melius etiam: Et tecum fortasse cadam.

THEBAIDOS LIB. V.	977
Passim, ut quosque sacris crudelis vespera lucis	250
Straverat, occulta speculamur nube latentes.	
Hic impressa toris ora, extantesque reclusis	
Pectoribus capulos, magnarum et fragmina trunca	
Hastarum, et ferro laceras per corpora vestes,	
Crateras pronos, epulasque in cæde natantes	235
Cernere erat, jugulisque modo torrentis apertis	
Sanguine commixto redeuntem in pocula Bacchum.	
Hic juvenum manus, et nullis violabilis armis	
Turba senes: positique patrum super ora gementum	
Semineces pueri trepidas in limine vitæ	260
Singultant animas : gelida non sævius Ossa	
Luxuriant Lapitharum epulæ, si quando profundo	
Nubigenæ caluere mero : vix primus ab ira	

manem cumulum stragis nocturnæ passim, ut quosque særa vespera fuderat in renerandis sylvis. Ibi erat aspicere vultus ad lectos applicitos, et prominentes capulos apertis pectoribus, ac fragmenta ruptarum ingentium hastarum, et vestes laniatas adacto ferro per corpora, pocula inversa, ac cibos in sanguine fluitantes, et perfossis gutturibus, vinum refluens instar torrentis, una cum cruore in crateras. Hic turba juvenum, et senes, manus nullo ferro violabilis, ac infantes semivivi, conjecti super vultus palpitantium patrum, emittunt cum singultu animas trementes in foribus vilæ. Convivia Lapitharum non plus sæviunt in frigida Ossa, si quando nubigenæ Centauri vino largius hausto incaluerunt: vix primus pallor nascitur ab iracundia,

hic motus .- 249 Urbis et ingentem unus Behot. et Put.- 250 Passim ut quemque optimus Barthii codex ; sed quosque testantur Petrens. Exc. Cantab. Taurin. Burm. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant.—257 Sanguine permixto in quibusdam codd .- 260 Alii tepidasque in limine vitæ.- 261 Petrens. non segnins. Mark-

~~~~~~~~

NOTÆ

· 250 Crudelis vespera] Eo quod nox veniens cos somno prostraverat.

251 Occulta nube] Qua eos tegebat Bacchus.

· . 252 Hic] Pro ibi.

257 Bucchum] Vinum, cujus inventor Bacchus.

261 Singultant] Cum singultu emittunt. Ossa] Thessaliæ mons.

262 Luxuriant Lapitharum epulæ] Tangit illam celeberrimam pugnam Lepitharum et Centaurorum in nnptiis Pirithoi, de qua videndus Ovidi-

Delph. et Var. Clus.

us Met. x11. Lapithæ autem erant populi Thessaliæ, Pindum et Othryn montem incolentes, Pirithoi imperio olim subditi. Hi primi omnium dicuntur invenisse fræna et strata Virgilius Georgic. 111. equorum. 'Fræna Pelethronii Lapithæ gyrosque dedere Impositi dorso, atque equitem docuere sub armis Insultare solo, et gressus glomerare snperbos.'

263 Nubigenæ] Centanri, quos Poëtæ fabulantur genitos ex Ixione et Stat.

3 Q

Pallor, et impulsis surgunt ad prælia mensis.265Tunc primum sese trepidis sub nocte Thyoneus265Detexit, nato portans extrema Thoanti265Subsidia, et multa subitus cum luce refulsit.265Agnovi: non ille quidem turgentia sertis270Tempora, nec flava crinem distinxerat uva,
Nubilus, indignumque oculis liquentibus imbrem270Alloquitur : Dum fata dabant tibi, nate, potentem
Lemnon, et externis etiam servare timendam
Gentibus, haud unquam justo mea cura labori
Destitit: absciderunt tristes crudelia Parcæ
Stamina, nec dictis, supplex quæ plurima fudi275

et surgunt dejectis mensis ad certamina. Tunc primum Thyoneus nobis trementibus in nocte apparuit, afferens supremum auxilium filio Thoanti, et subito reluxit multo cum lumine. Agnovi illum. Non ille sane habebat tempora hederis inflata, nec flava was crines discriminaverat. Tristis et oculis indecoras lacrymas fundentibus nos affatur: Fili, dum fata tibi concedebant possidere florentem Lemnon, formidabilem etiam aliis nationibus, nunquam defuit mea solicitudo operæ, quam ex me expectare debebas. Severæ Parcæ secuerunt immitia pensa, nec mihi accidit, posse deisrquere hunc casum ullis fletibus aut ver-

landus ad Sylv. 11. 6. 82. correxit : non secius.—267 Codex Barthii : cum luce refluxit.—269 'Hic consentiunt duo meliores ex nostris libris invertendo voculas crimem flava: si nihil altud boni habet, Rhythmum tamen tollit hæc lectio.' Barth. Dan. Put. Petav. distrinxerat uva ; Bernartius correxit : digiunxerdt uva.—272 Lemnon externis Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. Lemnon et externis Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. Petrens. Exc. Cantab. et edd. vett. timendum Dan.—274 Lang. Laur. Lipsian. Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. absciderant ; Buslid. et Venett. 3. 4. absciderint ; codd. Barthiani, Petrens. Gevart. Grasser. Amstel. Grouov. Barth. Veen. et Delph. absciderunt.—275. 276 Hune

NOTÆ

Nephele, seu nube Ixioni supposita a Jove loco Junonis. Vide Theb. I. Vix primus ab ira Pallor] Ira est formidabilior, cum pallescit iratus, quam cum rubescit.

265 Thyoneus] Cognomentum Bacchi, vel ἀπὸ τοῦ θόων, quod Baccho adhuc viventi sacrificatum fuerit, vel a Thyone, quam candem faciunt ac Semelen.

266 Nato Thoanti] Thoas enim erat filius Bacchi ex Ariadne.

267 Multa cum luce refulsit] Non

enim Dii se hominibus ostendebant, nisi perfusi multo lumine. Exempla apud Poëtas obvia.

268 Non ille quidem turgentia sertis, §c.] Bacchus enim repræsentabatur redimitus hederis et uvis.

270 Indignum imbrem] Non enime decet Deos flere.

271 Potentem] Alludit ad Thracensem Lemniorum victoriam. Et nunc Lemnos, etsi non admodum spatiosa, præter urbes veteribus notas, licet altera earum deleta sit, sepAnte Jovem frustra, lacrymisque avertere luctus Contigit: infandum natæ concessit honorem. Accelerate fugam: tuque o mea digna propago Hac rege, virgo, patrem, gemini qua brachia muri Littus eunt, illa, qua rara silentia, porta Stat funesta Venus, ferroque accincta furentes Adjuvat: (unde manus? unde hæc Mavortia Divæ Pectora?) tu lato patrem committe profundo. Succedam curis. Ita fatus in aëra rursus Solvitur: et nostrum, visus arcentibus umbris, Mitis iter longæ claravit limite flammæ.

bis, quæ supplex multa nequicquam feci ante Jovem. Indulsit filiæ hanc scelestam gloriam. Fugam maturate. Et tu, o puella, mea digna progenies, hac duc patrem, qua muri duplici brachio ripam attingunt. Ad hanc portam, qua major est tumultus, adest infausta Venus, et gladio armata furiosis opitulatur. Unde manus? unde hic martius animus Deæ? Tu crede patrem lato mari. Mea cura tui vicem supplebo. Sic locutus, evanuit denuo in aërem, et tenebris impedientibus, ne videre quid possemus, propitus designavit nobis, longi ignis ductu, qua eundum

locum ita constituit Barthins : Nec dictis, (supplex q. p. f. A. J. frustra,) lacrymisse avertere luctum Contigit. Pro avertere unus Behot, habet advertere.... 277 'In altero bono codice non natæ sed Veneri clare scriptum est.' Barth. 278 'In alio libro: me digna: illud dignius, et sapit Maronem.' Idem....285 Solvitur et nostros unus Behot, improbante Gronovio.....286 Mitis iter longo

NOTÆ

tuaginta quinque pagis habitatur, nt refert Bellonius.

277 Infandum natæ concessit honorem] Natæ, Veneri: nihil enim sine Jovis permissu, quicquam numibibus facere conceditur, non quidem proprias injurias ulcisci. Ut Virgilius: ' Concessit in iram Ipse Deum antiquam genitor Calydona Dianæ.'

282 Unde manus? unde hæc Mavortia Divæ Pectora] Divæ, Veneri. Exclamatio Liberi patris cum admiratione; nam mirandum, unde Veneri, quæ spirat solos amores, tam repentina crudelitas.

283 Tu lato patrem committe profundo] Valerius Flaccus Argon. II. dicit Hypsipylen occultasse patrem hac nocte in templo Bacchi; die vero insequente, illum indutum ornatu Bacchi traduxisse per mediam urbem curru vectum, quasi expiaturam Deum fædatum recenti cæde : mox occuluisse in sylvis, ac tandem impositum navi commendasse Dianæ : illum vero delatum fuisse in Tauricam, ac præfectum sacris illis crudelibus, quibus advenæ Dianæ immolabantur. Scholiastes Pindari in argumento Nemæorum refert Hypsipylen abdidisse patrem in arca, eumque multo tempore servasse ibi : post discessum vero Argonautarum rem rescisse Lemniades, arreptamque arcam, in qua latebat Thoas, in mareprojecisse.

285 Et nostrum, visus arcentibus umbris, Mitis iter longæ claravit limite flammæ] Male, ait Gronovius, libri Bernartiani nostros. Non enim refer-

280

Qua data signa sequor : dein curvo robore clausum Dis pelagi, ventisque, et Cycladas Ægæoni Amplexo, commendo patrem : nec fletibus unquam Sit modus alternis : ni jam dimittat Eoo Lucifer astra polo : tum demum littore rauco Multa metu reputans, et vix confisa Lyæo Dividor, ipsa gradu niteńs, sed et anxia retro

esset. Eo, quo signum mihi factum est. Deinde commendo patrem abditum in curva nave numinibus pelagi, ventisque, ac mari Egæo Cycladas ambienti. Nec unquam finem fecissemus flendi, nisi jam Lucifer fugavisset sidera a cælo orientali. Tum demum avellor a strepenti ripa, multa volvens timore, et vix Baccho confisa; josa praccipitans gressus: verum et meus animus erat solicitus de patre, quem retro

.....

legi jussit Barthius.—290 Fit modus alternis, ni Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. uterque Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. 'Omnino scribendum ut habent duo libri: Sit modus; et hanc lectionem librariis exprimere poterat usus voculæ nisi.' Barth. Lectionem nostram primus edidit Gronovius, quem vide in Not. Var.—291 Unus Behot. tunc demum.—292 Idem codex pro confisa habet confixa; quod peccatum passim in libris scriptis reperitur.—293 'Suspecta lectio: ipsa gradu nitens: in libris nihil mutatur. Hæc etiam: sed et anxia retro, peregrinnum tinniunt. In optimo codice suprascripta est nota, qua quid faciam nescio: sed et Stt. An legerat alibi, stant? Non definio, misi quod fateor non satisfacere mihi vulgatam scripturam. Veram offendo, omnia versans, in Behottianis Collectaneis variarum : Dividor, ipsa gradu nitente, sed anxia retro Pectora.' Barth. Hæc est con-

NOTÆ

tur ad visus, sed ad iter. Et umbris arcentibus aliorum visus, impedientibusque ne nos conspiceremur: ille longæ flammæ ductu ostendit, qua nobis eundum esset. *Claravit*] Id est, clarum fecit, seu illustravit. Plautus Mostellaria: 'Speculo claras clarorem merum.' Ausonius: 'Pollet Aristides, veteres qui clarat Athenas.'

930

287 Curvo robore] Fluviali navigio, quod sinu roboris incavatur.

288 Ægæoni] An intelligit Briareum seu Ægæonem, qui victus alligatus dicitur a Neptuno scopulis Maris Ægæi? Statius Achill. I. 'Audierat duros laxantem Ægæona nexus.' An de Ægæo Mari pótius intelligendun est, quod supra Ægøn vocatur? Certe Ægæum Mare Cyclades amplectitur.

289 Amplexo] Pro amplexanti.

290 Sit modus] Legendum esse Sit, pro Fit, ut habent priores editiones, bene observavit Gronovius. Id est, non fecissemus finem flendi, ni jam instaret dies. Sit vero, pro 'fuisset.' Dimittat] Pro dimisisset.

291 Lucifer astra polo] Lucifer Stella Veneris. Dicitur hic dimittere astra polo; quia hæc serius radiis solis occultatur.

292 Lyao] Baccho.

293 Sed et anxia retro Pectora, nec requies] Mire exprimit Hypsipylès affectum et pietatem erga patrem, cum tam solicita sit de illius salute; gradus ad urbem, retro ad mare ca-

THEBAIDOS LIB. V.

Pectora, nec requies, quin et surgentia cœlo
Flamina, et e cunctis prospectem collibus undas. 295
Exoritur pudibunda dies, cœlumque retexens
Aversum Lemno jubar, et declinia Titan
Opposita juga nube refert: patuere furores
Nocturni, lucisque novæ formidine cunctis
(Quanquam inter similes) habitus rubor: impia terræ 300
Infodiunt scelera, aut festinis ignibus urunt.
Jam manus Eumenidum, captasque refugerat arces
Exsaturata Venus: licuit sentire, quid ausæ,
Et turbare comas, et lumina tingere fletu.

relinquebam, nec requiebam. Interim ortus est sol in cælo, et mare respexi ex omnibus collibus. Illucescit pudibunda dies, et sol relegens cælum, radios avocat et detorquet currum a Lemno, inter quam et se obtendit caliginem. Furores noctis paruere, et metu nascentis lucis omnes rubuere, quanquam essent cjusdem criminis participes. Impie cæsos in terram condunt, aut cremant properatis rogis. Jam turba Furiarum, et Venus satiata expugnatam urbem reliquerat. Vacat agnoscere quid perpetraverint, et laniare crines, et oculos lacrymis rigare. Insula florens

jectura Behottii, in cujus codice scriptum erat: nitens, sed anxia.—296 Unus Barthianus: cælumque retectans.—297 Adversum Lemno optimus Barthii, et unus Behot. declivia Behott. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. declinia Lang. Laur. Buslid. Dan. Petav. Lipsian. Petrens. Taurin. Exc. Cantab. Burm. Amstel. Gronov. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Gevart. Barth. Veen. et Delph. declinantia Put. quod glossa est roû declinia.—299 'Errant nonnulli libri scriptum referendo cinctis. Omnibus enim, ut simul venerat, recessisse dicit simul insaniam.' Barth.—300 Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. habitus pudor; Dan. Put. Petav. Behott. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Gronov. Barth. Veen. et Delph. habitus rubor.—304 Exturbare comas Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Lipsian. Aldd.

NOTÆ

ra: mens mea non mecum ad urbem tendit, sed retro ad mare.

295 Et e cunctis collibus] Nimirum jam orto sole et lucente die.

297 Titan] Sol, qui dicitur fuisse Hyperionis unius e Titanibus filius.

298 Opposita nube] Ne videret tantam crudelitatem ac tantam stragem. Juga] Currum, seu equos.

299 Lucisque novæ formidine cunctis (Quanquam inter similes) habitus rubor] Etsi omnes simili et eodem scelere obstringerentur, nec sic erubescere deberent, non potuerunt tamen sustinere visus sui invicem oborto die, quin conscientia criminis statim rubore suffunderentur.

801 Infodiunt scelera] Quasi sepulturæ mandatis corporibus occisorum, scelera earum terra tegerentur. Festinis ignibus] Properantes comburunt cadavera.

303 Sentire, quid ausæ] Recedente enim iræ seu vindictæ nubilo, quo mens offuscatur, ratio redit: tuncque comprehendimus scelus, ac pænitentia subit animum.

304 Turbare comas] Hoc enim in

Insula dives agris, opibusque, armisque, virisque,805Nota situ, et Getico nuper ditata triumpho,805Non maris incursu, non hoste, nec æthere lævo,9Perdidit una omnes orbata, excisaque mundo,10Indigenas: non arva viri, non æquora vertunt :310Conticuere domus: cruor altus, et oblita crasso310Cuncta rubent tabo : magnæque in mœnibus urbis310Nos tantum : et sævi spirant per culmina Manes.19Ipsa quoque arcanis tecti in penetralibus altoMolior igne pyram : sceptrum super armaque patrisInjicio, et notas regum gestamina vestes,315

arvis, et divitiis, armisque ac indigenis, et celebris positione, ac nuper decerata victoria de Thracibus relata, amisit simul omnes incolas, orbata et avulsa a mundo, non maris inundatione, non hostili incursione, nec cæli intemperie : homines non versant agros, nec mare navigant : ædes siluere : ubique copia effusi sanguinis, et omnia rubent obsita atra sanie : et nos solæ intra muros ingentis urbis: et crudeles umbræ strident super tecta. Ego quoque struo rogum excelsa flamma in secretioribus regiæ conclavibus, ac super injicio sceptrun, et arma patris, et notos vestitus,

Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. Et turbare uterque Behot. Buslid. Venett. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. --308 Pro mundo Jortin. conj. fundo, quod non improbat Burmannus citans Theb. 111. 249. seq. sed ef. Theb. 1. 649. Barthius ex uno codice malit: uno omnes orbata excisaque puncto.--309 Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. verrunt; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Petrens. optimus Barth. Exc. Cantab. Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. vertunt.--311 Cuncta jubent unus Barthi ; Cuncta jurant alius ejusdem; Cuncta madent Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. et ita correctum est in uno Behot.--312 Nox tantum in quibusdam vett.--313 Unus Behot. tecti penetralious, omisso rô in.-314 Veteres Bernartii: arma, patrisque ; et sic Aldd. Colin. et Gryph.--315 Inicio Behott. 1. 2. regum velamina Put.

NOTÆ

luctu fiebat.

306 Getico triumpho] Thracio. Vicerant enim Lemnii Thracas.

307 Æthere lævo] Aëre corrupto.

308 Excisaque mundo] Quasi amissis maribus non amplius habitabilis foret, ac sic deserta maneret.

309 Vertunt] Quidam codices habent, verrunt.

312 Nos tantum] Bernartius censet legendum, Nox tantum, cum Poëta scripserit: 'Exoritur pudibunda dies.' Sed nulla ratione, cum ipse Poëta supra dixerit: 'Non arva viri non æquora vertunt.' Mulieres igitur solæ. Sævi] Quia ultionem reposcebant, mentesque exagitabant.

314 Molior igne pyram] Quasi crematura corpus patris. Sceptrum super, &c.] Moris enim erat injicere rogis res quas defuncti gestaverant, et quas carissimas habuerant, ut videbimus lib. sequente in funere Archemori. Injicit sceptrum, ut insigne regni, arma vero, ut paternæ fortitudinis insignia.

Ac prope mœsta rogum confusis ignibus asto Ense cruentato, fraudemque et inania busta Plango metu, si forte premant, cassumque parenti Omen et hac dubios leti precor ire timores. His mihi pro meritis (ut falsi criminis astu 320 Parta fides) regno et solio considere patris Supplicium datur. Anne illis obsessa negarem ? Accessi, sæpe ante Deos testata, fidemque, Immeritasque manus : subeo (pro dira potestas !) Exsangue imperium, et mœstam sine culmine Lemnon. 325

quos reges ferre solent, ac tristis assisto prope pyram, flammis ex omnibus partibus jam una permixtis, cum sanguinolento gladio, ac defleo super hoc simulatum et vacuum bustum, timens ne miki negotium facesserent, et oro, vanum sit præsagium genitori, et hoc modo recedant encipiles pavores mortis. His pro benefactis (ut miki fides est acquisita calliditate simulati sceleris) pæna miki irrogatur regnare, ac sedere in solio paterno. Anne circumventa illis recusarem? Consensi, seps antea testibus vocatis superis, fideque, ac innoxia manu. Capesso (pro acerba potestas !) imvalidum imperium, ac tristem sine viribus Lemnon. Jam penilentia plus plusque

NOTÆ

316 Confusis ignibus] Jam accensa ex omni parte pyra, et mixtis flammis.

\$17 Ense cruentato] Quo fidem faceret se patrem occidisse.

318 Si forte premant, cassumque parenti Omen et hac dubios leti precor ire timores] Mens: Hypsipylen fecisse imaginarium funus patri, ne Lemniades negotium ipsi facesserent, susplcatæ, si hoe non fecisset; ipsam non occidisse patrem. Attamen cum illud funus poterat esse omen veræ mortis patris, ac etiam juste sibi timere poterat, si Lemniades veritatem rescirent, rogabat Deos, ut et illud funus, quod necessitate adigente patri paraverat, vanum omen ejus mortis foret, et metus etiam mortis, quæ sibi imminebat veritate detecta, hac simulatione seu ratione migraret ex suo animo. Ceterum hi versus suspecti Guyeto.

822 Supplicium datur] Pro supplicio.

325 Exsangue imperium] Ut quod erat solarum mulierum. Sine culmi. ne] Sine principe. Lactantius legit sine conjuge, et sine culmine, utrumque ut videre est ex illius notis.

Digitized by Google

Jam magis atque magis vigiles dolor angere sensus, Et gemitus clari, et paulatim invisa Polyxo, Jam meminisse nefas : jam ponere Manibus aras Concessum, et multum cineres jurare sepultos. Sic ubi ductorem trepidæ stabulique maritum, Quem penes et saltus et adultæ gloria gentis, Massylo frangi stupuere sub hoste juvencæ, It truncum sine honore pecus, regemque peremtum Ipse ager, ipsi amnes, et muta armenta queruntur. Ecce autem ærata dispellens æquora prora Pelias intacti late subit hospita ponti

335

330

cœpit excruciare insomnes mentes, et manifesta sunt suspiria, et sensim odiosa fit Polyxo: jam permissum est confiteri scelus: jam exstruere aras mortuis, et multum exorare conditos cineres. Sic cum trementes juvencæ viderunt cum stupore discerpi a leone Massylo rectorem et admissarium caulæ, in cujus potestate erant nemora, et honor adulti gregis, mutilum pecus progreditur sine decore, et ipsa arva, ipsi fluvii, et taciti greges dolent ducem interfectum. Ecce autem navis Thessalica, quæ prior ingressa est mare antea inviolatum, late paruit protrudens undas prora

329 Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. cineres jurasse ; Lang. Laur. Lipsian. Buslid. Dan. Put. Petav. uterque Behott. Petrens. omnes Barthiani, Venett. Lindenbrog. Cruc. et recentt. cineres jurare.—332 Massylio in Petav.—335 'Sic et optimus codex; in aliis nonnullis depellens.' Barth.—336 'Omnes me-

NOTÆ

326 Jam magis atque magis vigiles dolor angere sensus, §c.] Hi omnes effectus pœnitentiæ: perpetrato enim scelere, non statim magnitudo ejus concipitur; sed postea redeunte ratione, angimur, gemimus: ac illi qui vel scelus suaserunt, vel etiam in committendo adjuverunt, ita invisi nobis fiunt, ut ipsos ferre nullatenus possumus. Vigiles sensus] Bene vigiles; invigilabant enim animo, et sceleris perpetrati supplicium exercebant curæ.

327 Paulatim invisa] Supple, omnibus : scelus enim suaserat.

328 Jam ponere Manibus aras] Aræ etiam manibus sacrabantur. Virg. Æn. 111. 'Stant Manibus aræ Cœruleis mæstæ vittis, atraque cupresso.' Idem. Æn. v. 'Ex quo reliquias divinique ossa parentis Condidimus terræ, mæstasque sacravimus aras.'

329 Multum cineres jurare sepullos] Id est, petere pacem a conditis cineribus: nam variis sacrificiis exorabant mortuos ut sibi parcerent, ac tandem exagitare se desinerent.

332 Massylo] Massyli Stephano populi Africæ, Cæsariensi Mauritaniæ contermini. Hi neque frænis neque ephippiis utuntur, sola contenti virga, qua equos regunt.

335 Ecce autem] Adventum Argonautarum ad Lemnum refert, qui missi fuerant a Pelia Thessaliæ rege, ut Phryxei arietis pellem auream e Colchide reportarent.

336 Pelias Pinus] Est navis Argo, qua vecti Argonantze ad expeditionem Colchicam: sic dicta a Pelia-

Pinus : agunt Minyæ : geminus fragor ardua canet Per latera, abruptam credas radicibus ire Ortygiam, aut fractum pelago decurrere montem. Ast ubi suspensis siluerunt æquora tonsis, Mitior et senibus cycnis et pectine Phœbi

ærata. Minyæ ducunt illam. Illisa aqua duplici sonitu albescit ad celsa navis latera. Pulares navigare Ortygiam avulsam fundamentis, aut montem scissum veki supra mare. Sed ubi pelagus conticuit otiosis remis, vox auditur de media

NOTÆ

monte Thessaliæ, cujus gentile fæmininum sit Pelias. In eam cum Jasone hujusce expeditionis duce quinquaginta Argonautæ conscenderunt, quorum præcipui Diis geniti, ut Hercules, Castor et Pollux, Theseus; alii reges, ac regum filii, vates Mopsus et Idmon ; navis Architectus Argus, celeustes Orpheus, navis magister et gubernator Tiphys. Mira prædicant Poëtæ de hac nave, consilio Minervæ constructam fuisse, fatidicamque ac humana voce locutam: habebat enim carinam e quercu Dodonæ. Unde et Ciceroni 'divinum -Argonautarum vehiculum dicitur.' Tandem inter astra relata fuit. Manilius lib. 1. 'Tum nobilis Argo Iu cœlum subducta, mari quod prima cucurrit Servando Dea facta Deos.' Intacti] Non id eo sensu intelligendum est, quasi ad id usque tempus mare impervium fuerit, cum Danaus, Cecrops, Cadmus ex Ægypto et Phœnicia in Græciam navibus trajecerant. Sed quia prima fuit navis longa, quæ mari commissa fuit. Longa enim nave Jasonem primum navigasse refert Philostephanus apud Plinium lib. vii. cap. 56. Fuit hæc nevrekóvropos prima. Ceterum hæc Argonautarum expeditio annis 79. Trojanum

excidium præcessisse ponitur apud Clementem Alexandrinum Stromatum lib. 1. hoc modo conveniet in annum Periodi Julianæ 3451. mundi 2721. ante Christum 1275. Argonautica vero scripserunt e Græcis Orpheus Crotoniata, Epimenides, Cleon, Herodotus, Apollonius Rhodius, Dionysius Milesius, e Latinis Catullus, 'Varro Attacinus, et Valerius Flaccus.

337 Minyæ] Plerique scriptores scribunt Minyan Neptuni et Tritogeniæ filium plures habuisse filias, ex quibus præcipui Argonautarum erti erant : hincque Argonautas ' Minyas' dictos. Addit Apollonius Alcimedem matrem Jasonis filiam fuisse Clymenes filiæ Minyæ. Alii vero dicunt sic vocatos a Minyis populis Thessaliæ, aut certe Magnesiæ regione Thessaliæ, cujus caput Iolchos, quique Jasonem ad Colchos euntem secuti sunt. Geminus fragor ardua canet Per latera] Ab utroque navis latere murmurantes undæ canentibus spumis albescunt.

339 Ortygiam] Delum, ut jam diximus.

341 Et senibus cycnis] Cycni enim morientes suavissimam vocem habere dicuntur, ut persuasum erat veteri-

Vox media de puppe venit, maria ipsa carinæ Accedunt, (post nosse datum est) Œagrius illic Acclinis malo, mediis intersonat Orpheus Remigiis, tantosque jubet nescire labores. Illis in Scythicum Borean iter, oraque primum Cyaneis arctata vadis : nos Thracia visu Bella ratæ, vario tecta incursare tumultu, Densarum pecudum, aut fugientum more volucrum. Heu ubi nunc furiæ ? portus, amplexaque littus

puppe, suavior et cantu morientium cycnorum, et lyra Apollinis. Ipsi fluctus navi appropinquant, (post licuit scire) illic Orpheus Eagri filius malo innixus, eanit inter medios remigum ordines, easque facit oblivisci tantos labores. Illi navigant in Scythicum Aquilonem, ac fauces primum angustatas Cyaneis gurgitibus. Nos, ut vidimus, credentes esse Thracum aggressionem, coepinus currere ad culmina diverso strepitu, instar confertarum pecudum, aut fugientium avium. Heu ubi nunc Eumenides? Ascendimus portum, et altas turres, et muros ambientes ripas,

Idem. aut tractum pelago Behot. 1.—343 Œnagrius Behot. 2.—344 Acclivis Lang. Laur. Lipsian. Buslid. alii, cum edd. vett.—346 Marklandus ad Sylv. v. 3. 138. correxit: oraque ponti, §c.—347 Saxosis arctata vadis membranæ Lactantii.—348 Vela ratæ ex manuscriptis correxit Nic. Heinsius ad Ovid. Met. XII. 25.—349 'In optimo codice legitur: ac fugientem: tantundem rei est.' Barth.—350 Heus ubi nunc unus Barthianus. Vide Nic. Heinsium ad Ovid. Heroid. Epist. 1v. 150. Optimus Barthianus: port'.; unde ille portas.

NOTÆ

bus. Et pectine Phæbi] Lyra pectine pulsata.

\$44 Orpheus] Orpheus Musicus, et Poëta celeberrimus, Apollinis seu potius Œagri filius ac Calliopes Musæ, hinc 'Œagrius' dictus, unus ex Argonautis.

\$45 Tantosque jubet nescire labores] Tanta enim erat dulcedo cantus Orphei, ut inter remigandum non sentirent laborem.

346 In Scythicum Borean] Id est, in regionem ex qua flat Boreas, scilicet in Scythiam. Colchi enim Scythis contermini.

847 Cyaneis vadis] Cyaneæ insulæ, seu potius scopuli in Ponto Euxino mille quingentis passibus ab Europa, 14. mill. ab ostio distantes, modico spatio a se discreti. Unde datus locus Poëtis scribendi Cyaneas inter se concurrere, quod ex adverso intrantibus duæ videntur, nave vero paululum ad alterum latus deflexa, una tantum cernitur. 'Symplegades' etiam vocabantur et 'Syndromides.' Eas transmisere Argonautæ Phinei consilio, præmissa viæ duce columba, non sine discrimine, mutilata extremitate puppis. Thracia visu Bella ratæ] Thraces enim, ut supra vidimus bello petiti fuerant, cæsique a Lemniis. Jare ergo credere poterant Lemniades Thracas bellum ipsis inferre, proprias clades ulturi.

350 Heu ubi nunc furiæ] Tonc enim ex usu fuissent nobis ad repellendos hostes. Portus] Intelligit moles, seu aggeres constructos in utraque portus ripa ad arcendos fluctus, seu mu-

345

350

Digitized by Google

Mænia, qua longe pelago despectus aperto,
Scandimus, et celsas turres : huc saxa, sudesque,
Armaque mæsta virum, atque infectos cædibus enses
Subvectant trepidæ : quin et squalentia texta
Thoracum, et vultu galeas intrare soluto355Subvectant trepidæ : quin et squalentia texta
Thoracum, et vultu galeas intrare soluto355Non pudet : audaces rubuit mirata catervas
Pallas, et adverso risit Gradivus in Hæmo.
Tunc primum ex animis præceps amentia cessit :
Nec ratis illa salo, sed Divum sera per æquor
Justitia, et pænæ scelerum adventare videntur.
Jamque aderant terræ, quantum Gortynia currunt
Spicula, cæruleo gravidam cum Jupiter imbri

qua visus extenditur per patens mare. Illuc trementes ferunt lepides, et sudes, as tristia hominum arma, et gladios sanguine foedatos. Quin etiam non pudet induere textiles loricas, et molles vultus tegere cassidibus. Pallas erubuit cernens temerarias cohortes, et Mars risit in opposito Hæmo. Tuno primum dementia subito migravit e mentibus earum. Nee illa navis via est in mari, sed tarda numinum justitia, et supplicia criminum accedere. Jamque ripæ appropinquaverant jactu sagiltæ Cretensis, cum Jupiter cogit et impellit nubem plenam etra pluvia super

NOTÆ

niendum portum. Barthius vero contendit omnino scribendum portas. Edita enim loca ascendisse ait, ut inde jactu hostem arcerent, et ineptum esse de ascenso portu.

355 Vultu soluto] Id est, coma, quæ composita fuerat, soluta. Gwyetus.

357 Pallas] Pallas, seu Minerva, Dea belli præses. Gradivus] Mars, ut jame diximus. Hæmo] Quia in Thracia et sub Hæmo sedes Mars habere dictus. Vide descriptionem domus Martis initio Theb. VII.

359 Sed Divum sera per æquor Justitia, §c.] Malis enim et nocentibus semper supplicium ante oculos versatur, omniaque ad sumendum de se supplicium tendere.

361 Goriynia] Cretensia. Vide Theb. 17. 530.

362 Caruleo gravidam cum Jupiter

Digitized by Google

Ipsa super nubem ratis armamenta Pelasgæ Sistit agens : inde horror aquis, et raptus ab omni Sole dies, miscet tenebras, quis protinus unda 365 Concolor: obnixi lacerant cava nubila venti, Diripiuntque fretum : nigris redit humida tellus Vorticibus, totumque Notis portantibus æquor Pendet, et æquato jam jam prope sidera dorso Frangitur. Incertæ jam nec prior impetus alno, 370 Sed labat, extantem rostris modo gurgite in imo, Nunc cœlo Tritona ferens: nec robora prosunt. Semideum heroum, puppemque insana flagellat Arbor: et instabili procumbens pondere curvas 375 Raptat aquas, remique cadunt in pectus inanes. Nos quoque per rupes, murorumque aggere ab omni, Dum labor ille viris, fretaque indignantur, et Austri,

armamenta navis Pelasgæ. Inde undis caligo, et lux soli ablata confundit umbras, quibus statim aquæ obscurantur. Obluctantes venti discerpunt cavas nubes, et mare versant: udæ arenæ refodiuntur ex atris gurgitibus, et totum mare suspenditur ventis ilud subectantibus, et ejus culmine jam jam ad astra sublato, rumpitur. Jam non eadem est, quæ prius, celeritas navi ancipiti, sed nutat, nunc mergens Tritona rostro prominentem in profundos vortices, nunc illum portans usque ad cælum. Nec vires Semideorum Heroum quicquam proficiunt, et malus agitatus more dementis verberat puppem, et collapsus mobili mole findit dehiscentes aques, et tonsæ inutiles labuntur in pectora. Nos etiam per scopulos, et ab omni parte mænium, dum Argonautæ hoc modo laborant, et dum undæ ac venti irascuntur,

stel. Cortynia in quibusdam.—363 'Melior positus verborum in optimo librorum: Ipsa ratis nubem super, §c.' Barth.—365 Unus Behot. quis protinus undu est.—368 Vecticibus in quibusdam scriptis; Vorticibus t. N. certantibus unus Behot.—372 Nuncque solo Tritona unus Barthianus.—373 Behott. 1. 2. pup-

NOTÆ

imbri Ipsa super nubem, ratis armamenta Pelasgæ Sistii agens, &c.] Totus hic locus adumbratus ex Homero Odyss. Μ. Δη τότε κυανέην νεφέλην ἔστησε Κρονίων Νηδς ὑπὲρ γλαφυρῆς, ἤχλυσε δὲ πόντος ὑτ' abτῆς.

\$63 Pelasgæ] Græcæ seu Thessalæ. In Thessalia enim Pelasgiotis, et sinus Pelasgicus.

364 Horror aquis, et raptus ab omni Sole dies, miscet tenebras] Virgilius Æn. 1. 'Eripiunt subito nubes cœlumque diemque 'Teucrorum ex oculis.'

367 Nigris redit humida tellus Vorticibus] Arenæ a fundo avulsæ.

372 Tritona] Insigne navis.

373 Semideum heroum] Argonautarum, quorum plerique filii Deorum, ut diximus. Insana] Insanientis more agitata.

374 Arbor: et instabili, &c.] Malua usque in fluctus deprimitur, inclinata nave.

375 In pectus] Supple, remigum.

988

Digitized by Google

Desuper invalidis fluitantia tela lacertis (Quid non ausa manus?) Telamona et Pelea contra Spargimus, et nostro petitur Tirvnthius arcu. Illi quippe simul bello, pelagoque laborant. Pars clypeis munire ratem : pars æquora fundo Egerere : ast alii pugnant, sed inertia motu Corpora, suspensæque carent conamine vires. Instamus jactu telorum, et ferrea nimbis 385 Certat hyems: vastæque sudes, fractique molares, Spiculaque, et multa crinitum missile flamma,

jaculamur (quid non ausæ manus?) desuper incerta spicula debilibus brachiis in Po-leum et Telamonem, et Hercules impetitur a nostris sagittis. Illi enim rem gerunt adversus hostem, et adversus pelagus. Pars scutis muniunt navem : pars rejiciunt aquas in mare : alii vero certant, sed imbecilla erant corpora navis agitatione, et dum pendet fortitudo, eorum condus erant irriti. Urgemus jactu sagittarum, et ferreus missilium imber contendil cum nubibus, et ingentes sudes, et molarum fragmenta, telaque, ac spicula comata multis ignibus partim labuntur in mare,

pimque .- 377 Melius aliquanto optimi libri : labor iste; unus Behot. ipsæ, et supra ille. In eodem codice : et Austros.-380 Spargimur Put.-383 Egerere pugnant alii in duobus Barthianis.-384 Optimus Barthianus, cognamine.-386 Fabr. ustæque sudes, et pro v. l. vastasque sudes .- 387 Optimus Bar-

NOTÆ

377 Viris] Argonautis. Fretaque indignantur, et Austri] Optimi quique codices. Gronovio observante, habent et Austros : ut indignatio sit Argonautarum, non maris, et ventorum ; idque decet Heroas, a quibus tam longe abesse debet rerum terribilium metus, ut periculis ad iram magis accendantur? et ea his quoque laborum ac fortitudinis cos sit?

379 Quid non ausa manus] Non intelligas de scelere, sicut Lactantius : sed tantum de andacia adversus fortissimos viros et armatos. Telamona] Telamon filius Æaci, pater Ajacis. Pelea] Peleus Æaci filius, Telamonis frater, et pater Achillis.

380 Tirynthius] Hercules sic dictus a Tirynthe oppido Argolidis, in quo educatus esse dicitur.

382 Fundo Egerere] Sentinam fa-

cere. Ovidius : ' Egerit æquore fluctus,' i. e. refundit in æquor.

384 Suspensæque carent conamine vires] Sallustius : 'Imbecilla enim est fortitudo dum pendet.' Lucanus : 'Incertasque manus ictu languente per undas Exercent.' Omne enim corpus, quod motu alterius rei commovetur, ad jaciendum stabilem non habet firmitatem.

385 Ferrea hyems] Missilium imber. Ut 'ferrens ingrnit imber.'

386 Vastæque sudes] Alii, ustæque. Virgilins : 'Sudibusque perustis.'

387 Et multa crinitum missile flamma] Demonstrat lanceis ignem insertum per stuppam. Et bene crinitum : quando enim quis quatit flammam, ut jaciat, quosdam veluti crines facit. Ut Virgil. ' Crinemque volantia sidera ducunt.' Catullus : 'Viden' ut faces

·989

Nunc pelago, nunc puppe cadunt: dat operta fragorem Pinus, et abjunctis regemunt tabulata cavernis. Talis Hyperborea virides nive verberat agros Jupiter : obruitur campis genus omne ferarum, Deprensæque cadunt volucres, et messis amaro Strata gelu: fragor inde jugis, inde amnibus iræ. Ut vero elisit nubes Jove tortus ab alto Ignis, et ingentes patuere in lumine nautæ. 395 Diriguere animi, manibusque horrore remissis Arma aliena cadunt : redeunt in pectora sexus. Cernimus Æacidas, murisque immane minantem Ancæum, et longa pellentem cuspide rupes Iphiton: attonito manifestus in agmine supra est 400

partim in navem. Partes tecta navis edunt strepitum, tabulata strident divisis sinibus. Sic Jupiter percutit nive Hyperborea virides campos; omnis species bestiarum in agris opprimitur, et ares interceptæ labuntur, ac segetes noxio gelu obruuntur: inde strident montium cacumina, inde ruunt amnes. Ut vero fulmen emissum ab alto Jove nubes scidit, et magni nautæ in fulgure apparuerunt, nostri animi obtorpuere, et manibus pavore solutis, arma fluunt aliena, et sexus revertitur in pectus. Videmus Æacidas, et Ancæum crudeliter minantem mænibus nostris, et Iphiton longa lancea demolientem scopulos. Hercules Amphitryonis filius clare

......

thianus, et mixta.-389 In eodem codice : stubula alta cavernis.-392 Depressæque Aldd. Colin. Gryph. et Basil. Deprensæque omnes codd. cum ceteris edd. -895 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. in lumine; Dan. Put. Petav. Behot. 1. Behot. 2. pro v. l. Lindenbrog. et Cruc. fulmine; Bipontina ex errore operarum: in limine.—396 'Melior videtur scriptura optimi libri, animis.' Barth.—398 Comminus unus Behot. et supra Cernimus, æquæva scriptura.—399 Anteum Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. Antheum Behot. 2. Anceum Behot. 1. quam lectionem agnoscit Lactantius. Ancæum Gevart. Grasser. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—400 Iphiton at-

NOTÆ

Splendidas quatiunt comas?' Seneca Ædipo : ' Utrumne clarus ignis et rutilus stetit, Rectusque purum verticem cœlo tulit, Et summam in auras fusus explicuit comam?'

390 Hyperborea] Septemtrionali ab Hyperboreis populis sub Septemtrione sitis. Vide Theb. 1. 693.

393 Fragor inde jugis] Nive scilicet acervatim cadente.

397 Arma aliena] Id est, sexus al-

terius: nam arma non conveniunt mulieribus.

398 Æacidas] Telamonem et Peleum Æaci filios, de quibus supra.

399 Ancæum] Ancæus Lycurgi Arcadum regis filius, particeps expeditionis Colchicæ : postea, cum Meleagro navaret operam in venatione apri Calydonii, ab hac fera occisus est.

400 Iphiton] Iphitus Euriti (Echa-

Amphitryoniades, puppemque alternus utrimqueIngravat, et medias ardet descendere in undas.At levis, et miseræ nondum mihi notus IasonTranstra per et remos, impressaque terga virorum,Nunc magnum Œniden, nunc ille hortatibus Idam,405Et Talaum, et cana rorantem aspergine ponti

eminet supra omnes in turba consternata, et navem utrimque deprimit, nunc hic, nunc illic consistendo, et flagrat irruere in medios fluctus. At Jason levis, et nondum mihi infelici cognitus, discurrens per transtra, per remos, ac calcata dorea remigum, sapius precatur voce et manu, ac exhortationibus, nunc ingentem Cenei flium, nunc Idam, et Talaum, et Tyndaridem manantem candida maris spuns, re-

tonitæ : manifestus, &c. malit Gronovius.—401 Amphitrionides unus Behot.— -402 Put. in undis.—404 Optimus Barth. in pressaque.—406 Et Tasan unus Behot. Æthalium optimus Barthianus, in quo tamen codice hic versus sequi-

NOTÆ

liæ regis filius. Hunc postea Hercules præcipitavit e turri, interfecto prius Euryto patre. *Attonito*] Rectius censet Gronovius: *Iphiton attonita*. Id est, nos quibus redierunt in pectora sæxus, cernimus Heroas attonitæ et perculsæ.

401 Amphitryoniades] Hercules filius Amphitryonis. Allernus utrimque] Bene alternus, ne in uno latere forte stans mole corporis, aut etiam virtutis, verteret ac mergeret navem: alternus ergo nunc hic, nunc lilic, in neutra parte consistens.

403 Iason Jason Æsonis Thessaliæ regis filius. Hunc patruus Pelias, qui fratri Æsoni successerat, cum suspectum haberet ob virtutem, præclarasque tum animi tum corporis dotes, perditumque vellet, excitavit ad expeditionem Colchicam, prætextu recuperandi aurei velleris, quod Phryxus illuc tulerat, spe vero, aut periculo tam longæ navigationis aut bellis hunc juvenem periturum. Fabricata igitur navi Argo a naupego Argo sic vocata, mare conscendit, cum florentissima totius Græciæ juventute. Illa profectio tamen illi feliciter successit : superatis enim innumeris periculis, fere omnes suos incolumes reduxit, ac retulit illud aureum vellus. Levem vero dicit, an referendo ad levitatem corporis, qua Jason per transtra, ac per terga remigum celerrime ferebatur: an vero ad levitatem animi, qua Jason nullam constanti amore dilexit uxorem : Hypsipyle enim deserta, duxit Medeam: rejecta vero Medea, Glaucen sibi matrimonio junxit.

404 Impressa] An vestigiis impressa?

405 Œnidem] Meleagrum Œnei regls Ætoliæ filium notissimum apro Calydonio et amore Atalantes. Utriusque filius Parthenopæus unus fuit e ducibus Argivis. Idam] Idas filius Apharei Messeniæ reguli : post reditum autem ejus ex Colchide, orta rixa inter eum fratremque Lynceum ex una parte, ac Castorem Pollucemque ex altera, propter abacta a Castore illius pecora, Pollux Lynceum occidit, ipse vero Idas fulmine percussus interiit.

406 Talaum] Talaus Crethei filius, pater Adrasti regis Argivorum, unus ex Argonautis. Cana aspergine] Spuma.

Tyndariden iterans, gelidique in nube parentis Vela laborantem Calain subnectere malo, Voce manuque rogat: quatiunt impulsibus illi Nunc freta, nunc muros: sed nec spumantia cedunt Æquora, et incussæ redeunt a turribus hastæ. Ipse graves fluctus, clavumque audire negantem Lassat agens Tiphys, palletque, et plurima mutat Imperia, ac lævas dextrasque obtorquet in undas Proram, navifragis avidam concurrere saxis : 415 Donec ab extremæ cuneo ratis, Æsone natus Palladios oleæ, Mopsi gestamina, ramos Extulit, et socium turba prohibente poposcit

petens, et Calain sublatum in nube frigidi genitoris, ut malo rela subligarent. Illi nunc remis percutiunt æquor, nunc hastis mænia ; sed nec spumosum mare sedatur, et immissæ hastæ resiliunt a turribus. Ipse Tiphys obnixus fatigat furentes undas, et clavum dextræ non obtemperantem, et pallescit, et mandata multoties variat, ac modo in dextros, modo in sinistros fluctus convertit proram, quæ tendebat in cautes navifragas. Donec Æsonis filius tetendit a cuneo ultimæ navis frondem oleæ Palladi sacræ, quam Mopsus ferebat, et petit pacem invitis comitibus. Rapidi tur-

****** tur post vs. 407 .- 413 Unus Bebot. Laxat agens .- 416 Donec ab extremo Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant .- 418 Expulit

NOTÆ

407 Tyndariden] Id est, unum ex Tyndaridis, Castorem aut Pollucem Tyndari filios. Parentis] Boreæ : Calais enim erat filius Boreæ et Orithyæ Atheniensis. In nube] Quia Calais erat alatus.

412 Audire negantem] Supple, se gudire, seu sibi parere. Lucanus: Quam nulla melius pelago turbante carinam Audivere manum.' ' Audire' et currus dicitur. Unde Virgil, ' Neque audit currus habenas."

413 Tiphys] Tiphys navis Argus gubernator. Palletque] Ob ingens periculum, in quo versabatur. Et plurima mutat Imperia] Mutare imperia est modo huc modo illuc navem convertere, ait Lactantius. Potest etiam explicari modo hoc, modo illo modo agere, remigantibus imperare;

quod fieri consuevit in tempestatibus, in quibus gubernator nunc rem unam pro præsenti rerum statu jubet, mox mutare cogitur imperium, mutato etiam rerum statu.

414 Læras dextrasque in undas] Id est, convertebat navem modo ad lævam, modo ad sinistram.

416 Extremæ] Bene, ex melioribus membranis; non extremo, ut priores editiones, notante Gronovio. Æsone natus] Jason Æsonis filius.

417 Palladios oleæ, Mopsi gestamina, ramos] Quia Mopsus, ut vates, oleæ quæ Palladi sacra est, fronde seu ramo coronatus erat. Vide Theb. III. 321. Mopsi] Mopsus vates Thessalus, Ampici et Chloridis filius, unus ex Argonautis.

992

Fædera: præcipites vocem involvere procellæ. Tunc modus armorum, pariterque exhausta quierant 420 Flamina, confusoque dies respexit Olympo. Quinquaginta illi trabibus de more revinctis Eminus abrupto quatiunt nova littora saltu: Magnorum decora alta patrum, jam fronte sereni. Noscendique habitu, postquam timor, iraque cessit 425 Vultibus : arcana sic fama erumpere porta Cœlicolas, si quando domus, littusque rubentum Æthiopum, et mensas amor est intrare minores.

bines vocem detulerunt. Tunc finis belli, et venti simul consumti conciderunt, et sol illuxit ex obscuro cælo. Illi quinquaginta tignis ex more calligatis pulsant eminus præcipiti saltu novas ripas. Hi, magna ornamenta illustrium majorum, jam tranquilla fronte, habituque agnoscuntur, postquam metus et ira ex facie mi-gravit. Sic fertur cælites egredi e secretis foribus, cum volunt subire ædes et ripas Æthiopum Maris Rubri accolarum, ac humiles mensas. Amnes et montes illis viam

in Fabr.--420 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. gwierunt. Mutavit Dan. Heinsius in Amstel.--424 Optimus Barthianus : jam fronte serena.-425 Editio nos penes hæc notata habet in margine: 'Ita quatuor codd. Cantab. Bentl. ad Hor. Art. Poët. 197. legit, tumor.'--497 Uterque Behot. si quando domos.-428 Æthiopes Fabr.-429 Duo codd. Barth-

NOTE

419 Involvere] An volvere, tulerunt, portaverunt ; alioqui Lemniades non audivissent. Audiverant autem ; desierunt enim tunc impetere Argonautas.

421 Confusoque dies respexit [illuxit] Olympo] Id est, sol rursus illuxit.

422 Trabibus de more revinctis] Id est, ponticulo facto, vel rate.

424 Jam fronte sereni] Metu vel ira scilicet deposita.

426 Arcana sic fama erumpere porta Cælicolas, si quando domus, littusque rubentem Æthiopum, et mensus amor est intrare minores] Imitatur Papinius Homerum seribentem Deos relicto cœlo ad convivia Æthiopum aliquando proficisci. Hujusce rei rationem ascribit Diodorus pietati Æthiopum. Persuasum enim erat veteribus Deos primis sæculis consuetudine homi-

Delph. et Var. Clas.

num maxime delectatos, et frequenter apud eos epulatum venisse; sed crescente malitia hominum, vitiisque invalescentibus abactos in cœlum recessisse. Noster Eucharistico ad Germanicum: ' Talis ubi Oceani finem mensasque revisit Æthiopam, sacro diffusus nectare vultus, Dux Superum.' Locus fabulæ datus, quod Æthiopibus in more fuit, ut duodecim numinum, que in Diospeli sacrabantur, effigies statis temporibus, per Africam, duodecim dierum spatio vitulantes circumferrent. Sic Eustathius ad Iliad. A. ex veterum scriptis. Rubentum Æthiopum] Rubentes Æthiopes sunt qui ad Mare Rubrum siti sunt, quosque hac de causa ' rubentes' vocat. Incolunt vero orientaliorem Africæ partem a confinits Egypti ad extremam sagne fore

Stat.

3 R

Dant fluvii montesque locum : tum terra superbit Gressibus, et paulum respirat cœlifer Atlas. Hic et ab asserto nuper Marathone superbum Thesea et Ismarios Aquilonia pignora fratres, Utraque quis rutila stridebant tempora penna, Cernimus : hic Phœbo non indignante priorem Admetum, et duræ similem nihil Orphea Thracæ: 435 Tunc prolem Calydone satam, generumque profundi

faciunt : tum tellus gloriatur sub corum vestigiis, et Atlas cælum gerens pæulum requiescit. Videmus in hac turba Theseum tumentem ob Marathona nuper libera-tum, et Ismarios germanos Aquilonis filios, quibus utraque tempora strepebant ala purpurea. Hic Admetum, cui Phæbus servire non dedignatus est, et Orpheum nihil retinentem de fera Thracia patria sua, Tunc sobolem oriundam e Calydone, et

iani fontesque locum.—431 Hic et ab exerto unus Behot.—433 Put. stridebat tempora pinna.-434 Optimæ Barthii membranæ : indignante priorum.-438

NOTÆ

Africæ partem, meridiem versus. Nam alii sunt Æthiopes ad Oceanum Atlanticum vergentes, ideo dicti ' Hesperii' Nostro alibi, quique proprie ' Nigritæ' appellantur.

429 Dant fluvii montesque locum] Transeuntibus Diis scilicet.

430 Gressibus | Supple, Deorum super eam incedentium. Respirat Atlas] Atlas ferre cœlum creditur. Respirat] Non oppressus tunc pondere et majestate Deorum, qui cœlum deserverunt.

431 Ab asserto Marathone] Marathon, oppidum seu vicus agri Attici, clarus Atheniensium victoria, qui duce Miltiade ibi centum millia Persarum profligarunt, et Thesei, qui taurum Marathonium immanis magnitudinis ibi superavit. Asserto] Id est, liberato ab hac fera.

432 Thesea] Theseus Ægei filius, rex Atheniensium, heros notissimus, de quo postea Theb. x11. Vide Plutarchum in ejus vita. Et Ismarios Aquilonia pignora fratres, Utraque quis

rutila stridebant tempora penna] Intelligit Calaim et Zethen, Aquilonis, seu Boreæ, ac Orithyæ Atheniensis filios, Ismarios dictos ab Ismaro monte Thraciæ regionis Septemtrionalis, ex qua parte flat Aquilo seu Boreas: habebant alas rutilas ad tempora, in fidem generis. Hi postea ab Hercule dicuntur interfecti, ac mutati in ventos, qui Caniculæ exortum diebus fere octo præveniunt ; unde moóδρομοι, sen præcursores, vocantur.

434 Phæbo non indignante priorem Admetum] Admetus erat Thessalize rex : hujus Apollo dicitur ultro pavisse greges, exutus ad tempus divina potestate ob occisos ab eo Cyclopes, qui fulmen, quo a Jove percussus Æsculapius fuit, fabricati fuerant.

435 Et duræ similem nikil Orphea Thracæ] Orpheus enim patria Thrax, sed nihil retinuerat de feris Thracum moribus. Thraca vero pro Thraciæ.

436 Prolem Calydone satam] Meleagrum Calydonium, de quo supra.

994

Nereos: ambiguo visus errore lacessunt Œbalidæ gemini: chlamys huic, chlamys ardet et illi: Ambo hastile gerunt: humeros exertus uterque, Nudus uterque genas, simili coma fulgurat astro. Audet iter, magnique sequens vestigia mutat

generum marini Nereos. Gemini Lacones fallunt oculos obscuro similitudinis discrimine : huic chlamys et illi chlamys fulget : ambo ferunt lanceam : uterque habet nudatos humeros et imberbes genas : eorum crines coruscant pari sidere. Puer Iylas audet incedere, et insequens magnum Herculem, non æquis passibus progre-

Æbalidæ fratres legit Servins ad Virgil. Georg. 1v.-439 Optimus Barthii codex : hastile gemunt.-441 In eodem codice : Audet iter ; quod vernm pn-

NOTÆ

Generumque profundi Nereos] Peleum, qui Thetidem filiam Nerei Dei marini duxerat uxorem.

438 Œbalidæ gemini] Castor et Pollux, sic dicti ab Œbalia regione Laconiæ, ubi nati erant. Jucundus autem lusus Poëtarum in hacce geminorum similitudine exprimenda. Silius lib. 11. 'Eurymedon fratrem, et fratrem mentite Lycorma; Cuncta pares; dulcisque labor sua nomina natis Reddere, et in vultu genitrici hærere duorum.' Lucanus lib. 111. 'Discrevit mors sæva viros, unumque relictum Agnoscunt miseri sublato errore parentes.'

Chlamys huir, chlamys ardet et illi, $\varsigma_{c.}$] Hoc enim habitu depingebantur seu repræsentabantur Castor et Pollux.

440 Simili coma fulgurat astro] Huic loco lux ex fabula. Cum Argonantæ solvissent ex Sigæo promontorio, gravi tempestate sunt excepti: his autem in summo discrimine versantibus, Orpheoque vota pro salute omniam nuncupante, duæ stellæ supra Castoris et Pollucis capita apparuerunt; statimque sedata fuit tempestas, ventique conciderunt. Hinc Dioscuri crediti præsidere navigationi, ac in tutelam patrociniumque suscepisse navigantes : et deinde inductus mos illos depingendi cum stellis supra capita. Meminerunt passim Poëtæ. Citabo solum Valerium Flaccum, qui Argon. 1. de Jove loquens: 'Dixit, et ingenti flammantem nubila sulco Direxit per inane facem, quæ puppe propinqua In bifidum discessit iter, fratresque petivit Tyndareos placida, et mediis in frontibus hæsit Protinus amborum, lumenque innoxia fudit Purpureum, miseris olim implorabile nautis.' Vide Lucianum extremo dialogo Deorum, et Theocritum in Dioscuris.

441 Audet iter] Quidam codices habent Ardet iter. Posteriori hoc modo lectum, 'fulget' significat Lactantio, et post iter ponendum punctum. Virgilius : 'Tyrioque ardebat murice lana.' Priori modo refertur ad Hylam, solaque virgula apponenda. Et Audet iter, significat, audet incedere post Herculem, quasi eum sequi possit. Mutat] Non enim Hylas æquo pede Herculem sequi potest, sed mutare gressus cogitur, id est, majores facere, quam pro modo ætatis et virinm facere potest. Virgilius Æn. 11. 'Sequiturque patrem non passibus æquis.'

Herculis, et tarda quamvis se mole ferentem, Vix cursu tener æquat Hylas: Lernæaque tollens Arma sub ingenti gaudet sudare pharetra. Ergo iterum Venus, et tacitis corda aspera flammis Lemniadum pertentat amor: tunc regia Juno Arma, habitusque virum, pulchræque insignia gentis Mentibus insinuat, certatimque ordine cunctæ Hospitibus patuere fores: tunc primus in aris

ditur, et vix cursu attingit illum, quamvis tardo gradu se moventem, et gestans Lernæa arma lætatur sudare sub magna pharetra. Itaque Venus et Cupido solicitant rursus occultis ignibus fera Lemniadum pectora. Tunc regina Juno earum animis grata reddit arma, et formam virorum, et insignia illustris nationis, et certatim omnes domus ordine apertæ fuerunt advenis. Tunc primæ fammæ supra

tat Barthius. Audet iterum exhibent Lipsian. et Buslid.--443 Vix cursu celer in uno Barthii codice.--446 Behott. 1. 2. tum regia Juno.--452 ' Ab optimo

NOTÆ

442 Et tarda se mole ferentem] Imitatio Virgilii Æneid. 111. de Polyphemo: 'Vasta se mole moventem.' 443 Hylas] Hylas Theodamantis filius, quem Hercules navigans cum Argonantis secum duxerat. Verum cum Hercules inter remigandum remum suum fregisset, una cum Hyla nave egressus est, ut alium in sylvis Mysiæ cæderet. Pressus vero siti ob calorem, Hylam cum hydria misit ad Ascanium fluvium, ut inde aquam sibi afferret: humiliore autem aqua Hylas in pectus procubuit ut aquam hauriret; elapsa autem sibi e manu hydria, eam subito recipere conatus, ejus pondere demersus est. Quæ res dedit locum Poëtis fabulandi Hylam a Nymphis ob pulchritudinem raptum fuisse. Hercules vero, cum Hylas nusquam compareret, amissionem ejus tam graviter tulit, ut, relictis Argonautis, Mysiam totam oberrans 'Hylam' et 'Pylam' clamaret. Vide Valerium Flaccum fabulam hanc Argon, lib. 111. et IV. prolixe narrantem. Lernæaque tollens Arma] Hylas

enim erat Herculis armiger. Sic de eodem Hyla Valerius Flaccus Argon. lib. I. 'Arcadio cujus armata veneno Tela puer facilesque humeris gaudentibus arcus Gestat Hylas.' Vocat autem *Lernea* propter occisam ab Hercule hydram in Lerna palude.

445

444 Sub ingenti gaudet sudare pharetra] Sic Valerio Flacco supra : 'Facilesque humeris gaudentibus arcus Gestat Hylas.'

445. 446 Venus et regia Juno] Venerem et Junonem bene jungit, tanquam Deas nuptiarum præsides. Regia] Proprium epithetum Junonis, quod esset Deorum regina.

449 Primus in aris Ignis] An quia a cæde marium nulla fecerant sacrificia? An quia in contrahendis nuptiis sacrificia fiebant? nupserunt enim Lemniades Argonantis: dicitur primus, quia post occisos mares non sacrificaverant. Non fiebant autem sacrificia nisi accenso super aras igne; quasdam enim victimæ partes adolebant.

Digitized by Google

Ignis, et infandis venere oblivia curis: 450 Tunc epulæ, felixque sopor, noctesque quietæ: Nec Superum sine mente, reor, placuere fatentes. Forsitan et nostræ fatum excusabile culpæ Noscere cura, duces. Cinerem, furiasque meorum Testor, ut externas non sponte aut crimine tædas 455 Attigerim, (scit cura Deum,) etsi blandus Iason Virginibus dare vincla novis: sua jura cruentum

altaria, et mærores oblivione obruti. Tunc dapes, et dulcis somnus, ac tranquillæ nocles. Nec sine numinum consilio, ut puto, Lemniades scelus suum agnoscentes placuere hospitibus. Forsitan, o principes, vullis scire casum venia dignum nostra culpa. Juro per manes, et furores meorum, me non ultro aut libidine ambiisse externas nuptias, (sciunt illud Superi,) quamvis Jason calleat artem pelliciendi rudes

libro abest integer hic versus : item ab alio Lugduni Batavorum nobis comparato.' Barth.-453 Nonnullæ vett. et vestræ. Lactantii codex : fatum exuperabile.-454 'Tres libri, optimo duce, cineres legunt.' Barth. Ita quoque Behot. 2 .- 455 Unus Behot. ut extremas .- 456 Attigerim (sic curs Deum), So. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. sit cura Deum in quibusdam aliis; scit cura Deum Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Barthiani, Gronoviani, alii, cum edd. Lindenbrog. Cruc. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Vide Nic. Heinsiam in Advers. 11. 7. p. 259. et Gronov. ad Theb. 11. 89. Optimus codex Barthii: scit blandus Iason.-457 Idem co-

NOTÆ

quebantur Lemniades conscientia criminis.

452 Nec Superum sine mente reor, placuere fatentes] Mens est : Lemniades fatentes facinus suum Argonautis placuere, id est, veniam ab ipsis obtinuere : confessio enim meruit veniam. Hæc de aliis Lemniadibus dicit Hypsipyle, tanquam volentes Argonautarum concubitus non detrectassent, quod de se postea negat. Ceterum hic versus videtur Guyeto insititius, dicitque nescire quid sibi velit.

455 Ut externas non sponte aut crimine tædas Attigerim] Inducit hie Poëta Hypsipylen dicentem coactam fuisse nubere, unde supra dicit, ' nostræ fatam excusabile culpæ ;' sed non dicit, a quo coacta fuit, nec quomodo, Probabile est coactam fuisse

450 Infandis] Perpetuo enim tor- a ceteris Lemniadibus, quæ cum amore Argonautarum arderent, ac eorum concubitum cuperent, noluerunt pati Hypsipylen expertem nuptiarum esse, ne aliquando ipsis impudicitiam exprobraret: sicut eadem ratione illam occidere voluerunt, ubi resciverunt illam servasse patrem, ut infra videbimus. Valerius tamen Flaccus alique contrarium affirmant, scribuntque Hypsipylen forma Jasonis captam nuptias ejus sponte ambiisse.

> 457 Sua jura cruentum Phasin habent] Pro ' sua jura cruentus Phasis habet.' Id est, leges apud Phasin approbant polygamiam, nec homini crimini datur mutare ac rejicere conjuges, ut fecit Jason : secus apud Græcos et gentes bene moratas. Phasis autem Colchorum flavius, Ptolemmo ex montibus Cancasiis, Strabo

Phasin habent: alios, Colchi, generatis amores. Jamque exuta gelu tepuerunt sidera longis Solibus, et velox in terga revolvitur annus. Jam nova progenies, partusque in vota soluti, Et non speratis Lemnos clamatur alumnis.

460

puellas. Sanguineus Phasis habet suas leges : Colchi, procreatis alios amores. Et jam astra glacie soluta longis diebus incaluerunt, et celer annus in se redit. Jam nova soboles procreata, jam partus feliciter editi, jam vagitus infantium non sperati

dex: mea jura.—458 Behott. 1. 2. generatis; sed in uno s inserta fuerat inter a et t; generastis Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett.—462 Multi codd. et edd. vett. celebratur alumnis.—463 Nec non Hyp-

NOTÆ

ni ex Armenia, Plinio ex montibus Moschis ortus, Hippum, Glancum, Cyaneum, et alios amnes recipit, et antequam prope'Phasim urbem influat in mare, centum et viginti pontibus jungitur. Procopius de Bello Persico lib. 11. scribit circa fontem vocari Buan. Lucanus: 'Colchorum qui regna secat ditissima Phasis.' Valerius Flaccus: 'Magnus ubi adversum spomanti Phasis in æquor Ore ruit.' Cruentum] Ob immanitatem Colchorum, et crudelitatem Medeæ.

458 Colchi] Colchi populi Colchidis, quæ regio maxima ex parte alluitur Ponto Euxino, quem habet ad Occidentem. A Septemtrione terminatur Corace monte, ab Ortu Iberia, a Meridie Armenia. Colchos autem origine Ægyptios, atque his tandem locis sedes fixisse constat ex historicis, cum Sesostris Scythis bellum inferre tentaret, et partem exercitus apud Phasin fluvium reliquit. Hinc Valerius Flaccus Argon. lib. v. inducit Jasonem templi picturam attentius considerantem : ' Cunabula gentis Colchidos hic ortusque tuens, ut prima Sesostris Intulerit rex bella Getis, ut clade suorum Territus, hos Thebas patriumque reducat ad amnem, Phasidos hos imponat agris, Colchosque vocari Jusserit.' Unde et circumcisionem, et linguam ac mores Ægyptiorum retinuerant Colchi. Vide Herodotum, Diodorum Siculum, Ammianum Marcellinum, Agathiam et alios. *Amores*] Medeam intelligit, filiam Æetæ Colchorum regis, quæ nupsit Jasoni.

460 Solibus] Diebus.

461 In vota] Id est, ut optaveramus.

462 Non speratis] Unde enim spes liberorum occisis maribus, et Lemniadibus odium ceterorum hominum meritis hoc flagitio? Clamatur alum-nis] Codex Lipsii, sexque scripti Gronovii, in quibus optimi, habent, clamatur. Sic igitar scribendum, non celebratur priorum editionum. Allusum haud dubie ad ejulatum et vagitum nascentium, non ad parientium clamorem Lucinam invocantium, nt vult Bernartius. Noster Epicedio in puerum : ' Poscentemque novas trepidis ululatibus auras Inserui vitæ.' Ad Menecratem : 'Dulci strepit ecce tumultu Tot dominis clamata domus.' Valerius Flaccus lib. 1. ' Clamantemque patri procul ostendebat Achillem.' Plinius præfat. lib. vII. ' Hominem tantum nudum, e

Nec non ipsa tamen, thalami monumenta coacti, Enitor geminos, duroque sub hospite mater Nomen avi renovo: nec quæ fortuna relictis Nosse datum: jam plena quater quinquennia pergunt, Si modo fata sinunt, aluitque rogata Lycaste. Detumuere animi maris, et clementior Auster Vela vocat: ratis ipsa moram portusque quietos Odit, et assueti tendit retinacula saxi. 470 Inde fugam Minyæ, sociosque appellat Iason Efferus, o utinam jam tum mea littora rectis Prætervectus aquis, cui non sua pignora cordi, Non promissa fides: certe stat fama remotis

audiuntur in Lemno. Quin etiam ego pario geminos, pignora non voluntarii connubii, et mater sub barbaro hospite, do uni eorum nomen avi. Nec mihi licuit scire, quid contigerit desertis. Jam quatuor integra lustra attigerunt, si modo fata iis vivere concesserunt, et rogata Lycaste eos educavit. Furores maris desavierunt, et Auster mitior ciet vela. Navis ipsa aversatur dilationem, et tranquil-los portus, et solvit funes, qui navem solitis saxis alligabant. Inde Minyæ medi-tantur profectionem, et barbarus Juson vocat comites, o utinam recto cursu jam tum præternavigasset meas ripas, qui non curat suos filios, nec datas manus. Certe

sypile thalami, &c. optimæ Barthii membranæ; quod illi placet.—466 'Melius puto, quod duo libri suggerunt, datur; etsi idem sensus.' Barth. Put. habet etiam, datur. Dan. nam plena.—470 Put. et nonnulli Barthiani: et adversi; unus Behot. et assueti tendunt.—472 Optimæ Barthii membranæ: o utinam primum; unus Bobt coversijent im ture. Den Dut et Dittation dinam primum; unus Behot. oque utinam jam tunc ; Dan. Put. et Petav. etiam : jam tunc.-475

NOTÆ

in nuda humo natali die abjicit natura, ad vagitus statim et ploratum, nullumque tot animalium aliud ad lacrymas, et has protinus vitæ principio.'

463 Thalami coacti] Supra : ' Ut externas non sponte,' &c.

464 Duroque sub hospite] Jasone. Dure] Quia oblitus eam erat propter Medeam.

* 465 Nomen avi renovo] Thoantis scilicet: uni enim e geminis dederat nomen Thoantis, quod erat nomen avi ejus. Relictis] Supple, geminis. 466 Quinquennia] Quinquennium, spatium quinque annorum : itaque quater quinquennia sunt 20. anni.

467 Lycaste] Nomen mulieris, cui Hypsipyle filios educandos commiserat.

469 Ratis ipsa moram, &c.] Dure sensum dedit rati. Virgilius colli oculos dedit dicendo : 'Adversasque aspectat desuper arces.' Quod frequens Poëtis.

470 Asmeti] Alii codices : adversi. Retinacula saxi] Id est, funes quibus ad saxum retinebatur.

471 Inde fugam Minyæ] Supple, cogitant.

474 Certe stat fama remotis Gentibus, æquorei redierunt vellera Phryxi]

999

Digitized by Google

Gentibus, æquorei redierant vellera Phryxi.

Jama percrebuit per ceteras nationes, vellus marini Phryxi relatum fuisse in Græ-

Optimæ Barthii membranæ : rediit cum vellere ; duo alii codd. ejusdem Barth.

NOTÆ

Sensus horum verborum est: Aut famam perlatam fuisse ad remotas etiam gentes, vellus aureum Phryxi relatum fuisse in Græciam : aut cum supra Hypsipyle questa sit de levitate Jasonis, animique ejus duritia, famam hujusce perfidiæ perlatam fuisse ad remotissimas gentes ; vellera autem Phryxi rediisse in animum Jasonis ac sociorum ejns, et sic profectos fuisse e Lenino. Vellera Phryxi] Intelligit vellus aureum Phryxi. Phryxus autem Athamantis et Nepheles filius, fugiens furorem Inns novercæ, arietem aurei velleris una cum Helle sorore conscendit, ut mare, qua angustius est, trajiceret: verum Helle metu cecidit in mare, summersaque dedit nomen freto ab ea 'Hellesponto' dicto: Phryxus vero sospes in Colchos pervenit, ubi sacrificato ariete Jovi, vel Marti, ut aliis placet, vellus illud aureum in templo suspendit. Ad hoc igitur recuperandum profectus Jason cum Argonautis, ope Medeze illud in patriam tandem revexit. Sed non conveniunt auctores quid illud fuerit. Orpheus, Apollonius, et Catullus volunt faisse arietem vere aureo vellere insignem ex Mercurii contactu. Simonides vere, ut refert Scholiastes Apollonii ad Argon. IV. modo candidi, modo purpurei velleris illum arietem facit. Idem Simonides ex Tzetze in suis Chiliadibas Historia 18. vult arietem illum, quem habebat Atreus, purparei fuisse velleris, quem aureum vellus habnisse alii affirmant. Alii scribnut vellas aureum nihil aliad faisse, quam libram membraneum ex pelli-

bus arietum contextum, quo ars faciendi auri arte chymica continebatur, ut Suidas in voce dépas. Et Eustathius in Dionysium Perieg. citat auctorem hujusce opinionis nomine Charaxem. Quidam volunt hanc fabulam originem traxisse ex torrentibus quibusdam Colchidis aureas arenas volventibus. Eustathius loco citato loquens de Colchis scribit auriferos apud eos esse torrentes rivosque, aurumque velleribus excipere solitos accolas; unde fabula de vellere aureo. Quod Eustathius acceperat ex Strabone lib. 11. qui iisdem pæne verbis dicit esse apud Suanos populos Colchidis flumina aurifera, anrumque excipere solitos accolas tabulis perforatis, et velleribus transverso flumine suspensis. Ejusdem est opinionis Appianus in Mithridaticis. Tradunt auctores anrifodinas fuisse apud Colchos, ut scribit Strabo lib. 11. et Plinius lib. xxx111. cap. 8. scribit: 'Jam regnaverat in Colchis Salauces et Esubopes, qui terram virginem nactus, plurimum auri argentique eruisse dicitur in Suanoram gente, et alioqui velleribus aureis inclyto regno.' Athenseus lib. v1. cap. 4. refert Phialam fuisse auream, cujus in medio prominebat caper, aut agnus aurens. Auctores sunt hanc fabulam inde deductam a raritate et excellentia lanarum, que ex Colchide advehebantur : cujus opinionis videtur esse Varro de R. Rustica lib. 11. cap. 1. 'Veteres Poëtæ ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderunt, ut Argis Atreus, quam sibi Thyestem Ut stata lux pelago, venturumque æthera sensitTiphys, et occidui rubuere cubilia Phœbi ;Heu iterum gemitus, iterumque novissima nox est.Vix reserata dies, et jam rate celsus IasonIre jubet, primoque ferit dux verbere pontum.Illos e scopulis, et summo vertice montis,Spumea porrecti dirimentes terga profundiProsequimur visu, donec lassavit euntesLux oculos, longumque polo contexere visa estÆquor, et extremi pressit freta margine cœli.485Fama subit portus, vectum trans alta Thoanta

ciam. Ut dies præstituta fuit navigationi, et Tiphys agnovit opportunum tempus, et locus, quo sol occidit, rutilavit: hen denuo gemitus, et rursus suprema nox videtur. Vix dies illuxit, et jam Jason in nave sublimis solvere imperat, et dux percussit aquor primo ictu remi. Nos ex rupibus, et ex summo montis cacumine visu deducimus illos, scindentes spumosum dorsum extensi maris, doncc lumen fatigavit insequentes oculos, et visum est calo jungere longum pelagus, et strinxit mare ad oram supremi cæli. Rumor pervadit portus Lemni delatum Thoantem trans mare

redierunt vellere.—477 'Duo boni nostri codd. non agnoscunt hunc versum ; quos, optimo illo nitentes, omnino seponimus.' Barth.—478 Opt. Barthiaans : Qui gemitus iterumque, iterumque noviasima nox est ; duo alii Barth. Heus iterum gemitus.—481 Illos et scopulis Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put, Petav. uterque Behot. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. Illos e scopulis optimæ Barthii membranæ, ut conjectabat Bernartius : ita quoque Grasser. Gevart. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—482 Nic. Heinsius in Advers. lib. I. cap. 3, p. 28. correxit : lassarit Niantes.—486 Vicina regnare Chio in quibusdam Barthianis.—488 Sontibus ac-

NOTÆ

subduxisse queritur: at in Colchide Æeta, ad cujus arietis pellem profecti regio genere dicuntur Argonautæ.' Et certe Iberia habebat oves nativo insignes rutilo: quippe ibi singulos arietes talento emi els ràs òxeías refert Strabo lib III. Tendem sunt, qui dicant grandem auri vim Phryxum secum e Græcia abstalisse in Colchidem, eamque in templo ab eo ibi condito cousecratam, ad quam vel repetendam vel etiam prædandam navigarant Argonautæ.

477 Tiphyo] Gubernator navis Argo. Et occidui rubuere cubilia Phashi] Signum est enim crastinæ serenitatis, cum rubet locus, ubi sol occidit.

478 Heu iterum gemitus] Lemniades profectis Argonautis e Lemno, seque solas sine viris videntes meminerunt ejasce funestæ noctis qua maritos maresque occiderant: inde orti gemitus, vel desiderio exenntium Argonautarum.

484 Conlexere visa est Æquer, et extremi pressit freta margine cæli] Quia longe prospicientibus videtur mare cœlo conjunctum. Sic enim ocnli nostri falluntur, ut putemas maris undas usque ad cœli marginem pertingere.

Fraterna regnare Chio: mihi crimina nulla. Et vacuos arsisse rogos: fremit impia plebes Sontibus accensæ stimulis, facinusque reposcunt. Quin etiam occultæ vulgo increbrescere voces:

490

dominari in fraterna Chio: nullum scelus me perpetrasse, et inane bustum accendisse. Impium vulgus frendet in flammatum nocentibus aculeis, et repetunt crimen. Necnon surda murmura passim serpere. Solane pia erga suos? nos autem solæ

censa optimus Barthianus .- 490 Idem codex : vulgo crebrescere ; ceteri om-

NOTÆ

487 Chio] Plinius lib. v. cap. 31. 'Par claritate ab ea [Samo] distat 95. millia passuum cum oppido Chios libera, quam Æthaliam Ephorus prisco nomine appellat, Metrodorus et Cleobulus Chiam, a Chione Nympha; aliqui a nive, et Macrin et Pithiusam : montem habet Pellenæum, marmor Chium: circuitu 125. mill. passnum colligit, ut veteres tradidere. Isidorus 9. millia adjicit. Posita est inter Samum et Lesbon, ex adverso maxime Ery thrarum....In ca laudatissima nascitur Mastiche, vinumque Chium.' Hæc Plinius. Hodie vocatur Chio.

Fraterna] Quia, ut discimus ex Diodoro Siculo lib. v. Rhadamanthus Creta expulsus a fratre Minoë multas insulas in suam potestatem fama suæ justitiæ ac probitatis redegit, easque inter multos principes divisit, insulam vero Lemnum dono dedit Thoanti, et Œnopioni Chium, qui in ea regiam sibi condidit, ut testis est Ion Chius. Jam vero discimus ex eodem Diodoro et Scholiaste Apollonii ad lib. 111. Argon. Œnopionem et Thoantem esse fratres, ut Bacchi et Ariadnes filios. Quidam tamen tradunt Thoantem et Enopionem ex Ariadna, Thoantem patre Baccho, Enopionem Theseo natos. Igitur bene 'fraternam Chium' vocat, cui post mortem Enopionis fratris Thoas im-

Non conveniunt tamen peravit. scriptores cum Statio de loco in quem Thoas post fugam e Lemno commigravit. Apollonius Argon. lib. 1. refert Thoantem delatum fuisse in parvam insulam dictam Œnoën ab abundantia vitium, ibique ex quadam Nympha Sicinum generasse, a quo illa insula vocata fuit 'Sicinus.' Hæc insula collocatur a Geographis prope Enbœam. Hyginus vero cap. 15. scribit Thoantem clam navi impositum ab Hypsipyle, tempestate fuisse delatum in Tauricam, et cap. 120. dicit regem, qui regnabat in Taurica eo tempore, quo illo pervenit Orestes, esse Thoantem patrem Hypsipyles. Quod nulla ratione chronologica stare potest; nam ab adventu Argonautarum ad Lemnum insulam centom circiter anni numerantur ad illud tempus, quo Orestes in Thauricam appulit; hinc oporteret Thoantem tunc temporis ad minus habnisse centum quadraginta annos; filiam enim habebat nubilem cum e Lemno profugit.

488 Et vacuos arsisse rogos] Vide supra : 'Ipsa quoque arcanis tecti in penetralibus alto Molior igne pyram.'

489 Facinusque reposcunt] Quasi nocens fuissem, quod nullum crimen commiseram : genus enim interdum criminis est. innocentem esse apud scelestissimos.

1002

Digitized by Google

Solane fida suis? nos autem in funera lætæ? Non Deus hæc, fatumque, quod imperat urbe nefanda. Talibus exanimis dictis (et triste propinquat Supplicium, nec regna juvant) vaga littora furto Incomitata sequor, funestaque mœnia linquo, Qua fuga nota patris; sed non iterum obvius Evan: Nam me prædonum manus huc appulsa tacentem Arripit, et vestras famulam transmittit in oras. Talia Lernæis iterat dum regibus exul Lemnias, et longa solatur damna querela, Immemor absentis (sic Di suasistis) alumni; Ille graves oculos, languentiaque ora comanti Mergit humo, fessusque diu puerilibus actis Labitur in somnos, prensa manus hæret in herba.

gavisæ in cædibus? Numen, et fatum quod regnat in nefaria civitate, non hæc relinquet impunita. Ego perculsa his verbis (et acerbæ pænæ jam parabantur, nec regia dignitas tutari poterat) desero infaustam urbem, et clam sola corripies fugam ad vagas ripas, qua sciebam patrem evasisse; verum Bacchus non mihi denuo occurrit: nam navis piratarum illuc advecta prehendit me silentem, et trajecit servam in vestras plagas. Dum extorris Lemnia narrat hæc Argivis ducibus, et longo luctu mulcet suos casus, oblita est absentis alumni; sic Dii voluistis. Ille imponit herbidæ terræ gravatos somno oculos, et fatigatum caput, et diu lassus infantilibus factis, sopore corripitar: et manus ejus non relinquit arreptum gramen. Interea

nes : vulgo increbescere, vel increbrescere.—491 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. in funere.—492 Barthius legit: Non Deus hæc Fatumque? Quid imperat urbe nefanda?—494 Duo codd. Barth. et Behot. 2. furtim.—496 Unus Behot. sed non fuit obvius.—497 Sed me optimus Barthianus.—504 Nonnulli Barthiani : pressa manus.—505 Nemees sacer herror op-

NOTÆ

492 Non Deus hæc, fatumque, &c.] Supple, sinant impunita.

496 Evan] Bacchus, ut jam diximus.

497 Tacentem] Corrigit Peyraredus jacentem.

498 Et vestras famulam transmittit in oras] Supra: 'Servitium Hypsipyle vestri fero capta Lycurgi.'

500 Et longa solatur damna querela] Snpra: 'Dulce loqui miseris, veteresque reducere questus.'

501 Absentis alumni] Archemori, quem supra cespitem posuerat, ut lib. præcedenti vidimus.

502 Comanti humo] Quomodo 'comans humus,' si, ut jam dixit, et dicturus est, siti et æstu non solum finmina, sed etiam gramina exaruissent. Mira incogitantia Papinii. 'Comans' proprie egregie cristatum et capillatum sonat.

504 Presisa manus hæret in herba] Aeurunös expressit ætatem; nam in actus ludicros cum somno requiescit infantia, quicquid tenuerit, non relinquit. Lactantius.

Digitized by Google

500

495

Interea campis, nemoris sacer horror Achæi,505Terrigena erigitur serpens, tractuque solutoImmanem sese vehit, ac post terga relinquit.Livida fax oculis: tumidi stat in ore veneniSpuma virens, ter lingua vibrat, terna agmina adunciDentis, et auratæ crudelis gloria frontisProminet. Inachio sanctum dixere TonantiAgricolæ, cui cura loci, et sylvestribus arisPauper honos: nunc ille Dei circumdare templaOrbe vago labens, miseræ nunc robora sylvæAtterit, et vastas tenuat complexibus ornos.515

anguis terra ortus, qui erat sacer terror Achiva sylva, in agris assurgit, et evolutis spiris trahit immensum corpus, et post tergum relinquit. Atra lux inest oculis, viridis spuma turgidi veneni est in ore, exerit triplicem linguam, terni ordines curvorum dentium illi sunt, et extat savum decus rutila juba. Rustici illum consecravere Imechio Jovi, in cujus tutela locus est, et cui pauper cultus tribuitur in nemoorosis altaribus. Nunc ille amplectitur fana Dei, repens spira erranti, nunc altenus infelicis nemoris arbores, et orbibus atterit ingentes ornos. Sape recubat

timus Barthii codex; quod ille probat.-507 Unus Behot. terga reliquit.-508 Optimus Barthianus: tumido stat in ore; quod verum putat Barthius.-

NOTÆ

505 Sacer horror] Quia 'Inachio Jovi,' ut mox videbimus, 'sanctam dixere Tonanti ' hanc serpentem.

506 Terrigena] Serpentes enim, nt et insecta omnia, e terra quandoque generantur.

509 Ter lingua vibrat] Infra: 'Linguæque secat fera vincla trisulcæ.' Plinius lib. 11. cap. 37. 'Linguæ non omnibus eodem modo. Tenuissimaserpentibus, et trisulca; vibrans, atri coloris, et, si extrahas, prælonga.' Virgilius Georg. 111. 'Linguis micat ore trisulcis.' Ovid. Met. 111. 'Martius anguis erat, cristis præsignis et auro, Tresque vibrant linguæ.' 'Lingua vibrante minantem serpentem' dixit Lucretius lib. 111. neque aliter passim Poëtæ.

510 Et auratæ crudelis gloria frontis] Cristam vel jubam intelligit, Infra: 'Capitisque insigne coruscat.'

511 Inachio sanctum dixere Tonanti] Diis enim erant suæ minores potestates, et ministri, hique potissimum serpentes. Jupiter autem hic dicitur 'Inachius' vel propter Io filiam Inachi, quam adamavit, vel quia in hacce regione colebatur sub titulo 'Inachii Jovis:' de quo tamen nlhii scribit Pausanias. Nisi hic Inachio positum sit pro 'Nemæo.' Nam Nemæns Jupiter agnoscitur a Pausania.

512 Sylosstribus aris] Non lapidibus cæsis constructis, sed ' ex cespite vivo.' De talibus Horatius III. Od. 9. ' Acerra thuris plena....Positusque carbo in Cespite vivo.' Vide Godofredum ad Cod. Theodosiani de Paganis cap. 2.

513 Dei] Jovis.

1004

Digitized by Google

Sæpe super fluvios geminæ jacet aggere ripæ Continuus, squamisque incisus adæstuat amnis. Sed nunc Ogygii jussis quando omnis anhelat Terra Dei, trepidæque latent in pulvere Nymphæ. Sævior anfractu laterum sinuosa retorquens 520 Terga solo, siccique nocens furit igne veneni. Stagna per, arentesque lacus, fontesque repressos Volvitur, et vacuis fluviorum in vallibus errat: Incertusque sui liquidum nunc aëra lambit Ore supinato, nunc arva gementia radens 525 Pronus adhæret humo, si quid viridantia sudent Gramina : percussæ calidis afflatibus herbæ, Qua tulit ora, cadunt, moriturque ad sibila campus. Quantus ab Arctois discriminat æthera plaustris Anguis ad usque Notos, alienumque exit in orbem. 530

super emnes sua longitudine utriusque ripæ crepidinem contingens, et fluvius squamis ejus scotus fervet. Sed nunc, cum omnis tellus torretur imperio Ogygii numinis, et pavidæ Nymphæ in arenis occultantur, crudelior, revolvit laterum flexu fortuosum dorsum per terram, et noæius in rabiem vertitur ardore sieci veneni. Reptat per stagna, et siccatas paludes, et exhaustos fontes, et vagatur in inanibus alveis fluminum. Et sui dubius, nunc lingit humidum aërem ore inverso, nunc terens agros marentes, pronus terræ affigitur, si quid humoris emittant herbæ. Qua portavit fauces, gramina fervido spiritu afflata deprimuntur, et ager perit ad çius sibila. Tamtus erat, quantus anguis, qui dirimit celum a curru Septemtrionali, et extenditur usque in meridiem, et in alterum mundum. Et quantus ille,

517 In eodem codice : squamisque inscissus.—525 Nonnulli codd. Barthiani : arva sonantia; alii ejusdeni : arva ingentia. Pro radens Put. habet, rodens. —530 Unus Behot. errat in orbem.—531 In uno codice Barthii legebatur :

NOTÆ

516 Sæpe super fluvios geminæ jacet aggere ripæ Continuus] Id est, continuitate suæ longitudinis utramque fluviorum ripam contingebat.

518 Ogygii] Thebani, id est, Bacchi.

519 In pulvere Nymphæ] Bene in pulvere, quia siccatis fluviorum alveis, limus in pulverem caloris vi conversus fuerat.

529 Quantus ab Arctois discriminat

æthera plaustris Anguis ad usque Notos, alienumque exit in orbem] Hyperbolice comparat serpentem hanc signo cœlesti illius serpentis, qui Georg. 1. 'Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis Circum perque duas, in morem fluminis, Arctos.' Et Ovidius Met. 111. 'Tantoque est corpore, quanto Si totum spectes, geminas qui separat Arctos.'

1005

Digitized by Google

Quantus et ille sacri spiris intorta movebat Cornua Parnassi, donec tibi, Delie, fixus Vexit arundineam centeno vulnere sylvam. Quis tibi, parve, Deus tam magni pondera fati Sorte dedit? tune hoc vix prima ad limina vitæ Hoste jaces? an ut inde sacer per sæcula Graiis Gentibus, et tanto dignus morerere sepulcro? Occidis extremæ destrictus verbere caudæ Ignaro serpente puer: fugit ilicet artus Somnus, et in solam patuerunt lumina mortem. Cum tamen attonito moriens vagitus in auras Excidit, et ruptis immutuit ore querelis,

1003

540

535

qui concutiebat juga sacri Parnassi involuta suis orbibus, donec a te confossus, Delie, portavit nemus sagittarum centenis plagis. Quod numen, o infans, decrevit, ut mole tanti fati opprimereris? Tune peris a tanto hoste, cun vix sis in primis vitæ foribus? An, ut inde per omne ævum fieres sacer Græciæ populis, et occumberes dignus tanto tumulo? Infans moreris percussus ictu extremæ caudæ, inscio angue. Sopor statim relinquit ejus membra, et oculi aperti sunt solum, ut se mori sentiret. Cum tamen consternatus moribundum vagitum effudit in aerem, et ta-

spiris amplexa movebat.—534 Venett. 3. 4. parve puer: hoc habent etiam Lang. Laur. Buslid. et Lipsian.—537 Behott. 1. 2. moriere sepulcro.—538 'Optimus liber, itemque unus alius Occidit clare legunt.' Barth.—541 Tum tamen in quibusdam Barthianis; non vero in optimo.—542 In nonnullis

NOTÆ

531 Quantus et ille, &c.] Pythonem intelligit ab Apolline sagittis cæsum prope Parnassum; in cujus rei memoriam Pythii ludi instituti sunt Delphis.

532 Cornua] Quia Parnassus, ut jam diximus, duplicem habebat verticem. Delie] Apollo a Delo 'Delius' dictus.

533 Centeno vulnere] Ovidius Met. J. dicit Pythonem mille telis confixum fuisse, et quidem hyperbolice: nam etiam centum duntaxat sagittarum mentio fit apud Julianum Cæsarem in Epistola ad Serapionem, ubi centenarium numerum commendat, refertque Simonidem Poëtam cognominasse Apollinem 'Hecaton,' quasi dixeris centenarium, ac eum Poëtam affirmare Apollinem magis delectari hoc cognomine, quam Pythii; propterea quod serpentem Pythona centum sagittis confecerit.

534 Parve] Archemorum alloquitur.

535 Hoc] Tam magno, ut maximi enm Heroës horrere potnerint. Vet. Schol.

536 An ut inde sacer, §c.] Nam hinc Archemorus a Græcis inter Deos relatus, et ludi Nemæi in honorem ejus instituti.

540 Et in solam patuerunt lumina mortem] Somnus enim ejus excussus est, apertique oculi, ut se mori sentiret.

(Qualia non totas peragunt insomnia voces,) Audiit Hypsipyle, facilemque negantia cursum Exanimis genua ægra rapit: jam certa malorum 545 Mentis ab augurio, sparsoque per omnia visu Lustrat humum quærens, et nota vocabula parvo Nequicquam ingeminans: nusquam ille, et prata recentes Amisere notas: viridi piger accubat hostis Collectus gyro, spatiosaque jugera complet, 550 Sic etiam obliqua cervicem expostus in alvo. Horruit infelix visu, longoque profundum Incendit clamore nemus: nec territus ille. Sed jacet. Argolicas ululatus flebilis aures Impulit: extemplo monitu ducis advolat ardens 555 Arcas eques, causamque refert. Tum squammea demum Torvus ad armorum radios fremitumque virorum

cuit intercisis in ore lamentis, (sicut somniantes non absolvant tota verba,) Hypsipyle audii, et perculsa trahit ægre genua recusantia promtum cursum : jam certa calamitatis ab animi præsagio, et perlatis undique oculis circumspicit, locum quærens, et frustra iterat voces infanti cognitas. Nusquam ille apparet, et prata perdiderant signa, quæ prius habebant. Deses hostis adjacet conglobatus cæruleo orbe, et tegit latissima arva, quamris fultum haberet collum sinuoso ventre. Tremuit misera ad hoc spectaculum, et replet longo ululatu spatiosam sylvem: nec ille est anguis attonitus, sed quiescit. Lamentabilis clamor verberavit aures Argivorum. Statim ducis jusu accurrit Arcas eques fervidus, et causum renuntiat. Tandem terribilis serpens movet squamosam cervicem ad fulgoren armorum, et virorum

codd. obmutuit. Cf. vi. 185.—543 Quales non totas in duobus Barthianis. -544 Ypsipile Behot. 1. Isiphile Behot. 2.—552 Obruit infelix unus Behot. -553 Intendit in omnibus Barthianis, optimo excepto.—554 Argolidas in

NOTÆ

544 Facilemque negantia] Ob subitum dolorem, metumque, quo correpts fuit.

545 Jam certa malorum Mentis ab augurio] Plerumque enim tacitam divinationem mali, quod nobis dehet accidere, habemus, antequam accidat. Livius lib. xxv. 'Ad Romanos quidem nondum fama tantæ cladis pervenerat; sed tamen mæstum quoddam erat silentium, et tacita divinatio, qualis jam præsagientibus

animis imminentis mali solet esse.'

549 Amisere notas] Perierant enim serpentis afflatu. Supra: 'Percussæ calidis afflatibus herbæ Qua tulit ora cadunt, moriturque ad sibila campus.' Viridi] Quia anguis ille viridis erat coloris.

553 Incendit] Virgilius lib. 11. 'Clamore incendunt cœlum Troësque Latinique.'

555 Ducis] Adrasti.

556 Arcas eques] Parthenopæus.

Colla movet. Rapit ingenti conamine saxum, Quo discretus ager, vacuasque impellit in auras Arduus Hippomedon, quo turbine bellica quondam Librati saliunt portarum in claustra molares. Cassa duci virtus : nam mollia colla refusus In tergum serpens venientem exhauserat ictum. Dat sonitum tellus, nemorumque per aëra densi Dissultant nexus. At non mea vulnera, clamat, (Et trabe fraxinea Capaneus subit obvius,) unquam Effugies, seu tu pavidi ferus incola luci, Sive Deis, utinamque Deis concessa voluptas : Non, si consertum super hæc mihi membra Giganta

strepitum. Procerus Hippomedon prehendit magno nisu lapidem, quo arva dividebantur, et torquet in inanem aërem, eo impetu, quo emisse quondam molæ impingunt claustris hostilium portarum. Vanus fuit Herois conatus; nam anguis, leniter reposita cervoice in dorsum, vim ictus consumserat. Tellus insonuti, et impliciti inter se arborum rami in vicinum aërem resilierunt. At Capaneus, (et venit obviam eum palo frazineo.) vociferatur: Nunquam evitabis meas plagas, seu tu dirus es habitator religiosi saltus, sive tu sacer numinibus, o utinam illis esses dicatum oblectamentum: non, etsi portares compactum gigantem super hos tuos artus. It

aliis.—562 Cassa duci virtus. Jam mollia, &c. in uno Behot.—563 'In uno libro minus poëtica scriptio : evaserat ictum; quam nihil moramur.' Barth... 564 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. per azia; alter Behot. et monnulli Gronoviani per aëra, quod primus edidit Gronovius.—566 Ut trabe optimus Barthianus.—567 Exfugies in eodem codice.—568 In eodem : Sire Deus : utinamque Deis nocuisse voluptas ; unde Barthius : Sive Deus : utinamque ? Deis nocuisse voluptas ; nocuisa nonulli Barthiani ; alii pro voluptas exhibent voluntas.—569 Dan. Put. Petav. Lang.

NOTÆ

561 Molares] Saxa ingentia, ex quibus molæ fiunt.

563 In tergum] Supra alvum enim recubans jacebat serpens.

564 Nemorumque per aëra [avia] §c.] Optimi codices: per aëra; quod nolim spernere. Implicitos inter se arborum fraticumve ramos mole atque impetu venientis saxi discussos esse et in aërem resiluisse ait. Lib. vI. de Tantalo: 'Non qui fallacibus undis Imminet, et refugæ sterilem petit aëra sylvæ.' Gronovius. 567 Pavidi] Horrore religioso scilicet. Vocatur enim supra serpens 'nemoris sacer horror Achæi.'

568 Utinamque Deis concessa voluptas] Optat Deorum esse serpentem; depingitur enim numinum contemtor Capaneus; et lætaretur invenire locum calcandæ religionis.

569 Super hæc mihi [tua] membra Giganta] Scripti magno numero, habent super hæc mihi membra. Optime: τδ mihi eleganter παρέλκει. Sic lib. VIII. Tydeus: 'Ubi autem

560

565

Subveheres. Volat hasta tremens, et hiantia monstri570Ora subit, linguæque secat fera vincla trisulcæ :Perque jubas stantes, capitisque insigne corusciEmicat, et nigri sanie perfusa cerebriFigitur alta solo :longus vix tota peregitMembra dolor, rapido celer ille volumine telum575Circuit, avulsumque ferens in opaca refugit

Implorantem animam dominis assibilat aris. Illum et cognatæ stagna indignantia Lernæ,

Templa Dei: hic magno tellurem pondere mensus

Floribus et vernis assuetæ spargere Nymphæ,

hasta tremula, et intrat fauces patentes monstri, et scidit diros nexus trisulcæ linguæ, ac penetrat per erectas jubas, et per insigne rutili capitis, et respersa tabo atri cerebri, in terram alte pangitur. Longus dolor vix percucurrit totos anguis artus. Ille cito hastam amplectitur orbe præcipiti, et extractam gerens, capit fugam in umbrosa numinis fana. Illic terram mensurans magno onere, reddidit cum sibilo ad heri altaria animam vindictam exposeentem. Irati lacus Lernæ consunguinæ, et Nymphæ, quæ solitæ eratis floribus vernis hunc profundere, et ager Ne-

Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. tua membra.—572 Perque jubas varias optimus Barthianus, et pro v. l. stantes.—573 In eodem codice: nigri sanie perfusa veneni.—574 Figitur acta solo duo Barthiani; Figitur hasta solo uterque Behot. Dan. Put. Petav. et edd. vett. Figitur alta solo ceteri codd. cum edd. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. viz vota pergit Dan. Put. Petav.—576 Barthius legit, evulsumque.—581 Et Nemees raptatus unus Be-

NOTÆ

Stat.

Egregius dux ille mihi?' Sic lib. 1x, 'Ipse manu Tyria tibi captus Adrastus.' Sic enim membranæ : non ' jam captus.' Achilleid. 11. 'Nam mihi quis vatum dubiis in casibus ausit Fata videre prior?' Ubi subjecerunt, 'te.' Silius lib. 1. in persona Junonis: 'Similisque mihi per Celtica rura Sanguine Pergameo Trebia, et stipantibus armis, &c. fluat.' Gronovius. Hoc etiam frequens est in lingua Hispana. Super hæc membra Giganta] Quia gigantes anguineos habebant pedes. Ovidius Fast. v. 'Ille manus illis dedit, et pro cruribus angues,'

574 Longus] Id est, longo tempore. Eadem locutione usus Noster Lacry-

Delph. et Var. Clas.

mis Etrusci : 'Et longo transmittit habere nepoti.' Pro 'habere longo tempore.'

577 Dei] Inachii Jovis, Vide supra.

578 Implorantem] Sive simpliciter plorantem, sive implorantem auxilium et vindictam Jovis.

579 Cognatæ] Quod Lerna, palus Argolidis, talem habuerit pestem, sive quia serpens ista trahebat originem ab hydra Lernæ.

580 Floribus et vernis assuetæ spargere Nymphæ] Mos enim erat imagines Deorum, resque ipsis sacras floribus perfundere. Hoc φυλλοβολία dicebatur.

3 S

1009

1010

Et Nemees reptatus ager, lucosque per omnes Sylvicolæ, fracta, gemuistis, arundine, Fauni. Ipse etiam summa jam tela poposcerat æthra Jupiter, et dudum nimbique hyemesque coibant, Ni minor ira Deo, gravioraque tela mereri Servatus Capaneus : moti tamen aura cucurrit Fulminis, et summas libavit vertice cristas. Jamque pererratis infelix Lemnia campis, Liber ut angue locus, modico super aggere longe Pallida sanguineis infectas roribus herbas Prospicit : huc magno cursum rapit effera luctu, Agnoscitque nefas : terræque illisa nocenti Fulminis in morem, non verba in funere primo,

585

590

mees, per quem serpebat, ac Fauni habitalores nemorum illum flevistis laceratis cannis per cunctos saltus. Ipse etiam Jupiter jam petiverat fulmina a summo æthere, et nubes ac procellæ dudum cogebantur, nisi levior culpa visa esset, quam ut Deus succenseret, et servatus fuit Capaneus, ut graviora spicula mereretur : ventus tamen concussi fulminis pertransivit supra caput ejus, et perstrinxit summas galeæ cristas. Et jam infortunata Lemnia, persgratis agris, ut locus vacuus fuit a serpente, pallida procul animadvertit super parvum tumulum gramen respersum cruentis guttis. Illuc percita ingenti dolor e conlendit maximo cursu, et agnoscit summ infortunium : et injiciens se nefariæ terræ instar fulminis, non habet vocem, nec

hot.—583 Ipse etiam e summa Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Ipse etiam summa uterque Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. Ætna optimus Barthianus. Laug. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Grasser. Gevart. et Amstel. æthra optimi Gronoviani, Behott. 1. 2. Dan. Put. Petav. Lindenbrog. Cruc. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—

NOTÆ

582 Fracts, genuistis, arundine, Fauni] Fauni, sylvarum Dii. Bene autem hos mortem serpentis lugentes hæc ornamenta sua ex more fregisse memorat Poëta: canna enim et ferula coronabantur Fauni. Arundo etiam significat fistulam, quam Pan invenisse dicitur, et qua Fauni canebant. Significat etiam sagittam.

583 *Ethra*] Purior pars *Etheris*, in qua Dli manent. Ovidius Met. 11. de Jove parante se ad percutiendum fulmine Phaëtonta : 'Summam petit arduus arcem, Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.' Quidam codices habent Ætna.

584 Nimbique hyemesque coibant] Ad formandum fulmen.

585 Gravioraque tela mereri Servatus Capaneus] Id est, servatus ad merendum, seu, ut mereretur graviora et justiora fulmina. Quod videbimus sub finem Theb. x.

588 Lemnia] Hypsipyle a Lemno patria.

593 Non verba in funere primo, Non lacrymas habet] Hoc effectus nimil doloris, qui intercludit vocem et sistit lacrymas. Seneca Tragicus: 'Curæ leves loquuntur, ingentes stupent;' Non lacrymas habet : ingeminat misera oscula tantumIncumbens, animæque fugam per membra tepentem595Quærit hians : non ora loco, non pectora restant.595Rapta cutis, tenuia ossa patent, nexusque madentes595Sanguinis imbre novi, totumque in vulnere corpus.Ac velut aligeræ sedem, fœtusque parentisCum piger umbrosa populatus in ilice serpens,600Illa redit, querulæque domus mirata quietemStat super impendens, advectosque horrida mœstoExcutit ore cibos ; cum solus in arbore caraSanguis, et errantes per capta cubilia plumæ.Ut laceros artus gremio miseranda recepit,605

lacrymas in prima clade. Prostrata super infantem iterat solum infelicia oscula, et ore aperto scrutatur animæ discessum, in membris tepentem. Non vultus pueri in suo loco, non pectus manent, avulsa erat cutis, detecta mollio ossa, et junctura artnum humidæ erant guttis recentis cruoris, totunque corpus erat plaga. As veluti cum deses serpens diripuit in opaca ilice domum ac pullos alatæ matris, illa revertitur, et stupens silentium loquacis sedis, hæret volans supra, et trepida projicit e tristi rostro escam quam attulerat; cum solus cruor est in dilecta arbore, et vægentur plumæ per expugnatum nidum. Ut misera recollegit in sinu trunca in-

NOTÆ

Idem : 'Quin ista tanti pervicax clades mali Siccavit oculos, quodque in extremis solet, Periere lacrymæ.' Lucanus lib. II. ' Tunc questus tenuere suos, magnusque per omnes Errabat sine voce dolor, sic funere primo Attonitæ tacuere domus.' Quintilianus declamat. xvii. 'Fractæ malorum contentione mentes, &c. caligant : non querelas post invenio, non lacrymas.' Ibid. 'Miser etiam post omnia lacrymas perdidit.' Primo] Non quod aliud funus postea subsecutum sit; sed simpliciter, ut primum ictus ille fulminis subiti pectori accidit.

595 Animæque fugam per membra tepentem Quærit hians] Alludere videtur ad consuetudinem veterum, qua propinqui, vel amici morientem osculabantur, quasi excepturi fugientem animam. Cicero in Verrem: 'Filiorum suorum spiritum ore excipere liceret.' Virgilius Æneid. 1v. 'Et extremo si quis super halitus errat Ore legam.'

598 Tolumque in vulnere corpus] Ovidius Met. xv. 'Nullasque in corpore partes Noscere quas posses: unumque erat omnia vulnus.' Lucanus lib. 1x. 'Totum est pro vulnere corpus.'

Intexitque comis, tandem laxata dolore Vox invenit iter, gemitusque in verba soluti: O mihi desertæ natorum dulcis imago, Archemore : o rerum et patriæ solamen ademtæ, Servitiique decus, qui te, mea gaudia, sontes Extinxere Dei? modo quem digressa reliqui Lascivum et prono vexantem gramina cursu? Heu ubi siderei vultus? ubi verba ligatis Imperfecta sonis? risusque et murmura soli Intellecta mihi? quoties tibi Lemnon, et Argo Sueta logui, et longa somnum suadere querela? Sic equidem luctus solabar, et ubera parvo Jam materna dabam, cui nunc venit irritus ori Lactis, et infelix in vulnera liquitur imber. Nosco Deos: o dura mei præsagia somni, Nocturnique metus, et nunquam impune per umbras

fantis membra, eaque crinibus suis cooperuit, tandem vox soluta sibi viam fecit, et gemitus in hunc sermonem sunt expediti : O Archemore, grata effigies liberorum, quos habebam, cum Jason me reliquit : o sortunæ levamen, et ereptæ patriæ, et honor meæ servitutis, quæ scelesta numina intersecerunt te, meas delicias? Quem modo discedens reliqui ludentem, et terentem herbas prono cursu? heu ubi ora cælestia? ubi verba trunca inexplanatis sonis? ubi risus, ac susurri a me sola comprehensi? Quoties solita eram memorare tibi Lemnon, ac Argo, ac somnum tibi conciliare prolixis næniis? Sic equidem mulcebam mærorem meum, et præbebam mammas infanti jam materno affectu, cui nunc venit in ore inutilis liquor lactis, et infelix in plagas defluit. Intelligo Déos. O crudelia omina somni mei, et nocturni ti-mores, ac Venus nunquam consternatæ mihi frustra in tenebris apparuit. Sed quæ nu-

paret.-606 Nic. Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist. xv. 118. correxit : postquam laxata dolori; Behot. 1. et nonnulli codd. Gronovii lassata. Vide Gronov. Obss. lib. 11. cap. 20.-611 In optimo Barthii codice : disgressa reliqui. -612 Unus Behot. et optimus Barthii: versantem gramina.-615 Argos Lang. Laur. Buslid. Dan. Put. Petav. Lipsian. et edd. vett. Argon Barthius ex optimo. Argo primus edidit Gronovius.-618 Put. irritus orbæ.-619 In optimis codd. Barthii ; ah infelix ; unde ille legit : cui nunc renit irritus ori

NOTÆ

608 O mihi desertæ] Viduæ, et nis] Vide lib. sup. vs. 790. captivæ, a meis omnibus desertæ.

610 Servitiique decus] Quia Hypsipylen nutricem dederat suo filio Lycurgus; quod sibi honorificum esse ducebat.

613 Ubi verba ligatis Imperfecta so-

615 Argo] Argonautas.

616 Querela] Hic delendam interrogationis notam censet Gevartius et Peyraredus.

618 Materna] Id est, materno affectu.

610

620

615

1012

Digitized by Google

Attonitæ mihi visa Venus! Quos arguo Divos? Ipse ego te (quid enim timeam moritura fateri?) Exposui fatis: quæ mentem insania traxit? Tantane me tantæ tenuere oblivia curæ? Dum patrios casus, famæque exorsa retracto Ambitiosa meæ, pietas hæc magna, fidesque! Exsolvi tibi, Lemne, nefas: ubi letifer anguis, Ferte, duces; meriti si qua est mihi gratia duri, Si quis honos dictis: aut vos extinguite ferro, Ne tristes dominos, orbamque inimica revisam Eurydicen: quanquam haud illi mea cura dolendo Cesserit. Hocne ferens onus illætabile matris

mina accuso? Ipsa ego, (quid enim peritura meluam confiteri?) objeci te morti. Que amentia abstulii mihi animum? Tan!ane incuria tam illustris alumni, meæ curæ commissi, me ocsupavis? dum commemoro fortunam patriæ, et fastuosa primordia famæ meæ. Hæc est ingens pietas ! et fides! O Lemne exsolvi ibb crimen, quod ibb debebam. Ducite me, o duces, ubi noxius serpens est ; si quæ a vobis mihi refertur gratia acerbi beneficii, si quæ vobis ratio sermonum, quos apud vos habui. Aut vos me ferro obtruncate, ne odiosa revisam afflictos heros, et orbam Eurydicen : quamvis meus dolor non sit minor eo quem receptura est. Hocne portans ingratum

Lactis? ab infelix in vulnera liquitur imber !-622 Optimus codex Barthii: Sed enim arguo Divos? quod ille verum pata.-626 Dum patriæ canus in eodem codice.-627 Gronovius Obss. lib. 1v. cap. 12. parenthesi inclusit : (pietas hæc magna, fidesque !) -628 Et solvi Lipsian. Dan. Buslid. et Venett. Exoluit Laur. et edd. vett. Exsolvi Lang. mihi letifer anguis in uno codice Barthii.-629 Multi codd. et edd. vett. si qua est meriti mihi; optimus Barthii: meriti si qua est mihi; et sic ediderunt Dan. Heins. Gronov. Veen. et Barth.-633 Optimus codex Barthii : illætabile matri.-634 In uno Barth.

NOTÆ

622 Attonitæ miki visa Venus] Ut quæ mearum calamitatum origo et causa.

626 Exorsa] Pro 'exordiis,' qua voce non frequenter utitur Papinius.

627 Ambitiosa] Quibus gloriam ac famam quæro. Pietas hæc] Pietas fidesque in patrem mihi prædicanda non est, si deservi alumnum fidei meæ commissum.

628 Exsolvi tibi, Lemne, nefas] Oportebat, ut omnes Lemniades scelere aliquo obstringerentur: ceteræ omnes occiderunt mares ; ego hunc parvulum. Vel pœnas tibi debebam, Lemne, quod sola innocens fui ; nunc has tibi solvo.

631 Ne tristes domines] Lycurgum et Eurydicen uxorem. Dominos vero secundum jus gentium, qua victi vel capti servire coguntur. Supra: 'Servitium Hypsipyle vestri fero capta Lycurgi.'

632 Eurydicen] Matrem Archemori. Amphithea quibusdam uxor Lycurgi, ex qua natus Opheltes seu Archemorus. Apollod. lib. 1.

625

Transfundam gremio ? quæ me prius ima sub umbras Mergat humus? Simul hæc terraque et sanguine vultum 635 Sordida magnorum circa vestigia regum Vertitur, et tacite mœrentibus imputat undas. Et jam sacrifici subitus per tecta Lycurgi Nuntius implerat lacrymis ipsumque domumque, Ipsum adventantem Persei vertice sancto 640 Montis, ubi adverso dederat prosecta Tonanti, Et caput iratis rediens quassabat ab extis. Hic sese Argolicis immunem servat ab armis Haud animi vacuus, sed templa aræque tenebant. Nec dum etiam responsa Deum, monitusque vetusti 645 Exciderant, voxque ex adytis accepta profundis, Prima, Lycurge, dabis Dircæo funera bello.

pondus, transferam in sinum genitricis? prius me ima tellus absorbeat sub Inferos. Ubi hac locuta est, ore fædato pulvere, et sanguine, advolvitur pedibus illustrium ducum, et occulte exprobrat dolentibus fontem, quem monstraverat. Et jam repentinus rumor latus per donum antisitiis Lycurgi impleverat fletibus familiam, et ipsum, descendentem e sacro cacumine montis Persei, ubi obtulerat prosecta contrario Jovi, et reverlens movebat caput ob exta non propitia. Hic se abstinebat a bello Argolico, non expers curarum, sed fana et altaria illum occupabant. Nec dum adhuc Deorum oracula, et veteres monitus animo effiuxerant, nec vox audita ex arcuris sacrariis, Lycurge dabis primam hostiam Dirccis armiz. Id timet, et tristis

quin me prius; Petrens. et Taurin. quæ me prius; in alio Barthii, sub undas.--638 Lygurgi uterque Behot.--641 Nonnulli codd. et edd. vett. adverso. Nonnulli Lindenbrogii: profecta Tonanti.--644 Optimæ Barthii membranæ: arcesque tenebant.--646 Unus Behot. ac vox adytis. In quibusdam Barthianis: audita profundis; Petrens. excepta profundis.--647 Lygurge uterque Behot.--

NOTÆ

634 Quæ [quam] me] Quidam codices : quæ me.

637 Undas] Quia nisi bos duxisset ad has aquas, non exposuisset ac deseraisset alumnum.

638 Sacrifici Lycurgi] Lycurgus enim erat sacerdos Jovis.

640 Persei vertice sancto Montis] Apesantis scilicet. Vide Theb. III. 440. et 633.

641 Prosecta] Prosecta dicta sunt ab antiquis viscera, quæ in sacrificiis prosecassent. Nonius : 'Prosecta, exta, quæ aris ex pecudum fibris dissecta.' Vide Turneb. Advers. xv. cap. 7.

642 Et caput iratis, &c.] Quia non litaverat Lycurgus, ideo movebat caput, ut funestum quid præsentiens.

644 Templa, aræque tenebunt] Ad deprecandam Deorum iram: acceperat enim oraculum se, per hoc Thebanum bellum, grande aliquod malum accepturum.

647 Prima, Lycurge, dabis Dircæo funera bello] Tenor oraculi Lycurgo dati. Dircæo] Thebano.

Digitized by Google

pulvere proximi belli torquetur ad sonum tubarum, et odit perituras copias. Ecce oraculorum certitudo. Filia Thoantis venit afferens truncum cadaver. Genitrix venit in occursum contra, agens mulierum turbam, et lugentes cateroas. At non ignava pietas est forti Lycurgo: superior ille est calamitatibus. Vecors ira genitoris resorbet fletus. Contendit rapido cursu per agros retardantes, exclamans: Ubinam est illa, cui vilia sunt ac grata detrimenta mei sanguinis? Vivitnet Arripite illam ocyus, agite celeres famuli. Efficiam, ut omnis Lemni fabula, et genitor, et commenta divinæ originis nikil superbæ profuerint. Pocedebat, et stricto gladio rabidus accingebat se ad dandam mortem Hypsipyle. Sed accedenti Heros (Eneius propellit pectus opposito scuto, ac simul infremens: Comprime hancee ra-

649 Behot. 1. perituris invidet.—651 Advehit Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. et Cruc. Advenit Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—652 Farmineos populos optimus codex Barthii.—654 Unus Behot. larrimas insana. —656 Unus Barthianus : ubi jam.—657 Duo codd. ejusden : impellite ferro. —658 Ferte cito uterque Behot. Dan. et omnes Barthiani. Unus Behot. faxo qued fabula.—659 In codem codice : mendacia celsi; Pat. mendacia falsi.— 660 Barthius ex optimo malit : letumque immane parabat.—621 In codem co-

NOTÆ

649 Ad lituos] Ad somum lituorum.

650 Comitata] Alii codices, cum nata. Prima lectione sequens Thoanfis erit patronymicum a Thoante patre; Thoantis, Thoantidis: secunda lectione erit genitivum Thoantis. 653 Ignava] Ut quæ solis lacrymis contenta non est, sed quæ expetit necem Hypsipyles, quæ causa erat mortis filii.

659 Generis mendacia sucri] Quia avum Bacchum jactabat.

661 (Encius heros] Tydeus (Enco ortus.

Ac simul infrendens : Siste hunc, vesane, furorem, Quisquis es. Et pariter Capaneus, acerque reducto Affuit Hippomedon, rectoque Erymanthius ense, 665 Ac juvenem multo perstringunt lumine : at inde Agrestum pro rege manus: quos inter Adrastus-Mitior, et sociæ veritus commercia vittæ Amphiaraus ait: Ne quæso: absistite ferro, Unus avum sanguis, neve indulgete furori : 670 Tuque prior. Sed non sedato pectore Tydeus Subjicit : Anne ducem servatricemque cohortis Inachiæ ingratis coram tot millibus audes Mactare in tumulos? (quanti pro funeris ultor!) Cui regnum, genitorque Thoas, et lucidus Evan 675 Stirpis avus: tumidone parum, quod, gentibus actis

biem, insane, quisquis sis, atque una Capaneus advenit, feroxque Hippomedon retroacto, et Erymanthius protenso gladio, et perstringunt juvenem fulgore armorum. At inde turba rusticorum accurrit pro principe. Inter quos lenior Adrastus, et Amphiaraus venerans societatem communis vitlæ, inquit: Ne, oro, perseverale, abstinete ferro, ex eadem omnes gente orti sumus, neque tantum iræ succumbite. Et tu prior. Sed Tydeus haud pacato animo refert : Anne audes supra infantis sepulcrum (pro cujus mortis vindex !) immolare ducem, et liberatricem Argivi exercilus in conspectu tot millium, qui ingrati essent nisi eam defenderent ; cui est imperium, et cui pater Thoas, et fulgidus Bacchus generis avus est. Parumne est tibi pavido,

dice: protentat pectora.-665 Nonnulli codd. rectorque Erymanthius; quod rejecit Lactantius, probante Barthio.-666 Codd. Lindenbrogii, præstrin-gunt.-668 Mitius unus Behot.-669 Optimus Barthianus: Ne quæso, ne sistile ferrum ; unde Barthius : ne, quæso, insistile ferro ; Behot. 1. non quæso. -672 Unus Barth. cohortum.-674 Mactare in tumulum omnes codd. Barthiani .- 676 Optimæ Barthii membranæ, codex Burm. in marg. et Petrens.

NOTÆ

665 Erymanthius] Parthenopæus Arcas ab Erymantho monte et fluvio Arcadiæ.

666 Juvenem] Lycurgum.

668 Sociæ commercia vittæ] Quia Lycurgus sacerdos erat. Vitta autem insigne sacerdotum.

670 Unus avum sanguis] Qnia Adrastus, Lycurgus, et Amphiaraus ex eadem gente orti erant, et oriundi a Cretheo Æoli filio, ut discimus ex Apollodoro Biblioth. lib. t. Nam Amythaonis proavi Adrasti

frater Pheres fuit, ex quo genitus Lycurgus ille de quo hic agitur: Melampodis vero, fratris Biantis, avi Adrasti, pronepos erat Amphiaraus.

673 Inachiæ] Argivæ. Ingratis] Si non defenderent tam bene de se meritam.

674 Mactare in tunulos] Pro 'supra tumulos.' Propertius: 'Si pulset inanis, Surdus in obductam somniet usque seram.' Quanti pro funeris ultor] Archemori scilicet infantuli. Ironice.

Undique in arma tuis, inter rapida agmina pacem Solus habes? habeasque, et te victoria Graium Inveniat tumulis etiamnum hæc fata gementem. Dixerat: et tandem cunctante modestior ira 680 Ille refert: Equidem non vos ad mœnia Thebes Rebar, et hostiles huc advenisse catervas. Pergite in excidium socii (si tanta voluptas) Sanguinis, imbuite arma domi, atque hæc irrita dudum Templa Jovis (quid enim haud licitum?) ferat impius ignis, 685 Si vilem, tanti premerent cum pectora luctus, In famulam jus esse ratus, dominoque, ducique. Sed videt hoc, videt ille Deum regnator, et ausis Sera quidem, manet ira tamen. Sic fatus, et arces

Respicit, atque illic alio certamine belli

quod tuis populis excitatis undique in bellum, tu solus otium agis inter festinantes cateroas? Agus, et victores Græci offendant te ad hoc sepulerum adhuc deftentem hunc mortuum. Inquierat. Et tandem ille placidior, represso paulum furore, re-spondit: Non putabam equidem vos tendentes ad muros Thebarum huc accessisse, ut mihi bellum inferretis. Pergite in perniciem socii. Si tanta sanguinis sitis est, tingite arma hic meo, meorumque cruore, et sacrilega flamma diripiat hæc Jovis delubra, cujus opem nunquam expertus sum ; (nam quid non licet?) si mihi hero et principi putavi esse potestatem in humilem servam, maxime cum tantus dolor animum angeret. Sed cernit hoc, cernit ille Deorum dominator, et tarda quidem, certa tamen est ultio scelerum. Sic locutus est, et contemplatur regiam, atque illic

timidone .- 677 Taurin. et Burm. arma tuis. Vet. Lindenbrogii : inter lepida. -678 In Dan. Put, Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. et edd. vett. habeas et te, omisso τῷ que.-681. 682 Barthius legit: Equidem non huc: ad mania Thebas Rebar, et hostiles vos advenisse catervas; conj. etiam Rebor, at, §c.-682 Behot. 1. adventasse cohortes, et pro v. 1. catervas.-684 Duo Barthiani : hæcque irrita,-688 Sed videt hæc Dan. Put. Petav.-690 Optimus

NOTÆ

681 Ille] Lycurgus. Thebes] Thebe singulari numero, ut Theb. IV. 676.

684 Imbuite arma domi] Imbuite arma cæde et sanguine meo, domnmque meam evertite, ac omnes meos, si tanta vobis est cupido sanguinis. Irrita] Quæ vane frequentaverat, et in quibus frustra deprecatus fuerat iram Jovis.

687 In famulam jus esse ratus, domi-

noque, ducique] Jus enim necis et vitæ habebant reges, herique in subditos et servos.

688 Et ausis Sera quidem, manet ira tamen] Juvenalis Sat. XIII. 'Ut sit lenta, tamen certe magna ira Deorum est.' Valerius Maximus: ' Lento enim gradu ad vindictam sui procedit ira Deorum, tarditatemque supplicii gravitate compensat,'

690

Digitized by Google

Tecta fremunt: volucres equitum præverterat alas Fama recens, geminos alis amplexa tumultus. Illi ad fata rapi, atque illi jam occumbere leto, Sic meritam Hypsipylen iterant: creduntque, nec iræ Fit mora: jamque faces, et tela penatibus instant. 695Vertere regna fremunt, raptumque auferre Lycurgum, Cum Jove, cumque aris : resonant ululatibus ædes Fæmineis, versusque dolor dat terga timori. Alipedum curru sed enim sublimis Adrastus Secum ante ora virum fremebunda Thoantida portans 700 It medius turmis, et, Parcite, parcite, clamat. Nil actum sæve: meritus nec tale Lycurgus Excidium, gratique inventrix fluminis ecce. Sic ubi diversis maria evertere procellis

ædes personant alio belli furore. Nova fama præcesserat celeres equitum turmas, pennis suis duplicem tumultum in duplici loco excitans. Illi repetunt, Hypsipylen, cui tantum debebant, ad supplicium trahi, et illi, jam occisam fuisse : et fadem adhibent, nec dilatio affertur furori. Et jam faces et spicula arci imminent. Minantur regiam diruere, rapere, et destruere Lycurgum cum templo Jovis, et cum altaribus. Palatium perstrepit muliebri clamore, et mutatus dolor pavori cedit. Verum Adrastus celsus in curru velocibus equis juncto, secum vehens filiam Thoantis ante furibundos militum vultus, fertur per medias catervas, et occiferatur : Desistite, desistite. Nihil factum est atrociter : nec Lycurgus meruit talem cladem, et ecce illa, quæ reperit optatum fontem. Sic, cum hinc Aquilo et Eurus, ac illinc

codex Barthianus : alto certamine.—691 Behot. 1. pervenerat, a manu secunda. —692 Fama repens Barthii codex. Vide Heinsium et Burm. ad Ovid. Met. XII. 61. Taurin. pro alis habet aliis ; Burmanni vero codex : geminos alis, suprascriptis que et suis ; unde Burmannus conj. geminosque suis amplexa, ut alis sit ex glossa. complexa Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Busid. Lipsian. et edd. vett. amplexa uterque Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. —699 Alipedi curru Jortin. Alipedum cursu Guyetus.—701 Quidam codd. Barth. mediis.—702 Edd. vett. et Behot. 1. meritus nil tale.—703 Codex

NOTÆ

692 Geminos tumultus] Id est, et ubi erat Adrastus, ceterique duces, ac Lycurgus, et ubi erant equitum primum agmen, quod longe processerat.

693 *Illi*] Equites scilicet, qui præcesserant: nesciebant enim quid ageretur eo loco quo erant Adrastus ceterique duces; credebantque ex impetu rusticorum, qui ad auxilium regis advolaverant, raptam fuisse ad supplicium, occisamque Hypsipylen.

697 Cum Jove] Templo Jovis.

698 Versusque dolor dat terga timori] Major affectus timoris minorem expulit affectum, dolorem.

700 Thoantida] Hypsipylen Thoantis filiam.

Digitized by Google

THEBAIDOS LIB. V.

Hinc Boreas, Eurusque, illinc niger imbribus Auster, 705 Pulsa dies, regnantque hyemes, venit æquoris alti Rex sublimis equis, geminusque ad spumea Triton Fræna natans, late pelago dat signa cadenti: Et jam plana Thetis, montesque, et littora crescunt. Quis Superum tanto solatus funera voto 710 Pensavit lacrymas? inopinaque gaudia mœstæ Retulit Hypsipylæ? Tu gentis conditor, Evan, Qui geminos juvenes Lemni de littore vectos Intuleras Nemeæ, mirandaque fata parabas. Causa viæ genitrix, nec inhospita tecta Lycurgi 715 Præbuerant aditus, et protinus ille tyranno Nuntius extinctæ miserando vulnere prolis. Ergo adsunt comites (pro fors, et cæca futuri Mens hominum!) regique favent: sed Lemnos ad aures

Auster pluviis tenebrosus, diripuere maria diversis tempestatibus, excluditur dies, et procelle dominantur, rex profundi maris advenit celaus equis, et Triton duplici corpore natans ad spunosas habenas, late imperat pelago, ut quiescat : et jam mare equatur, et montes ac ripæ apparent. Quis Deorum leniens cladem felici successu remuneravit fletus tristis Hypsipyles? et ei reportavit inexpectatam lætitiam? Tu Evan auctor generis, qui adduxeras ad Nemeen duos juvenes advectos de ripis Lemni, et miros eventus præstruebas. Cause profectionis, quærenda mater : hospitalis vero regia Lycurgi cos receperat, cum illico nuntius filii mortui deploranda plaga affertur principi. Ergo se socios illi jungunt, (pro fortuna, et hominum animus inscius futuri !) et stant pro principe. Sed, ut primum Lemnos, et nomen Thoan-

Barthianus : ostentrix fluminis.—708 Put. canenti, et pro v. k. patenti ; nonnulli codd. Barthii, tridente.—709 Et jam plena unus Behot.—710 Dan. et Behot. 1. munera voto.—712 Eukan Behott. 1. 2.—721 Unus Behot. avidis amplexibus.

NOTÆ

707 Rex sublimis equis] Neptunus. Geminus] Quia Tritones duplicem habent naturam, hominis et piscis : supra enim homines sunt, infra pisces. Vide Plinium lib. 1x. cap. 5.

708 Pelago dat signa cadenti] Optime cadenti pelago; tunsidum siquidem tempestate mare, et in altum exsurgens, placato vento, recidere quasi et residere diceres.

709 Theiis] Mare. Thetidem sumi pro mari omnibus notum est. Montesque, et littora crescunt] Depressis scilicet fluctibus.

710 Voto] Successu.

712 Evan] Bacchus.

718 Geminos juvenes] Filios Hypsipyles, quos de Jasone in Lemno susceperat. Vide supra vs. 464.

717 Nuntius] Sapple, advenit.

718 Adsunt comites] Lycurgo, cum cucarrit in campos audita morte filij.

e fi-

Digitized by Google

Ut primum, dictusque Thoas; per tela, manusque720Irruerunt, matremque avidis complexibus amboDiripiunt flentes, alternaque pectora mutant.111Illa velut rupes immoto saxea visuHæret, et expertis non audet credere Divis.725Ut vero et vultus, et signa Argoa relictis725Ensibus, atque humeris amborum intextus Iason;725Cesserunt luctus, turbataque munere tanto725Corruit, atque alio maduerunt lumina fletu.730Addita signa polo, lætoque ululante tumultu730Tunc pius Œclides, ut prima silentia vulgi730

tis pervenit ad eorum aures, irruperunt per tela, et per catervas, et ambo strictis amplexibus matrem rapiunt in diversa plorantes, et sibi vicissim os illuis concedunt. Hac velut cautes lapidea mansit fixis oculis, et non audet confidere Diis, quos tam contrarios senserat. Ut vero aspezit facies eorum, et navem Argo insculptam relictis apud se gladiis, et Jasonis nomen intextum super amborum humeros in acupictis chlamydibus, meror abit, et commota tanto Deorum benficio, collapsa est, et oculi rigati sunt aliis lacrymis. Facta sunt autem indicia e cælo, et tympana ac cymbala Dei sonuerunt, strepente hilari crepitu, per agitatum aërem. Tunc reli-

-722 'Melior scriptura in optimo libro, licet minus sonora : alterni et pectora mutant.' Barth.-725 Arcea, vel Argea, in eodem codice ; unde Barthius : atque agnita signa relictis.-727 In eodem optimo codice : numine tanto.-728 Unus Behot. maduerunt lumine.-731 Unus Behot. ubi prima; optimus Barthianus : Tunc prius Eclides (ut prima s. v. M. i. d. p. accessus ad aures;) Petrens. accensus ad aures, positis punctis sub litera n; qui mos est literas spu-

NOTÆ

722 Diripiunt] In diversa rapiunt. Alternaque pectora mutant] Id est, alternatim amplectuntur.

724 Et expertis non audet credere Divis] Id est, vel fortunæ, quam semper adversam experta fuerat, vel ipsi Baccho, qui non sibi subvenerat, cum e Lemno profugit, et a Piratis capta est. Vel non audet credere; quia diu incredula sunt lætitiæ vota: tarde enim fidem adhibemus, cum ea eveniunt, quæ ne quidem sperare poteramus.

725 Et vultus] Similes scilicet, quod fidem faciebat eos geminos esse. Signa Argoa] Forsan navem Argo impressam capulis ensium, quos apud se reliquerat Jason proficiscens ad Colchos. Sic et Ægeus agnovit Theseum filium ad ensem quem gerebat.

726 Humeris] Id est, chlamydibus acu pictis humeros eorum tegentibus. *Iason*] Nomen Jasonis patris juvenum.

728 Alio fletu] Gaudii scilicet. Gaudium enim suas lacrymas habet. Protreptico ad Crispinum: 'Quanto manarent gaudia fletu.'

430 Dei] Liberi Patris.

431 (Eclides] Amphiaraus (Eclei filius,

T	Ĥ	EE	I A	۱Ď	03	Lİ	B.	V	
---	---	----	-----	----	----	----	----	---	--

Mollior ira dedit, placidasque accessit ad aures : Audite, o ductor Nemeæ, lectique potentes Inachidæ, quæ certus agi manifestat Apollo. Iste quidem Argolicis haud olim indebitus armis 785 Luctus adest: recto descendunt limite Parcæ. Et sitis interitu fluviorum, et letifer anguis, Et puer, heu nostri signatus nomine fati, Archemorus: cuncta hæc Superum demissa suprema Mente fluunt: differte animos, festinaque tela 740 Ponite: mansuris donandus honoribus infans: Et meruit : det pulchra suis libamina virtus Manibus, atque utinam plures innectere pergas. Phœbe, moras, semperque novis bellare vetemur Casibus, et semper Thebe funesta recedat. 745 At vos magnorum transgressi fata parentum

giosus Œclei filius, ut lenior indignatio imposuit plebi primum silentium, et faciles aures redididi: Auscultate, o princeps Nemees, et vos florentes duces Argivi, que non ambiguus Apollo facienda declarut. Hic sane dolor fato decretus advenit Argivis armis. Parce veniunt recta semita. Et sitis amnium siccitale, et noxia serpens, et infans Archemorus, heu nostri infortunii insignitus vocabulo: omnia hæc proveniunt statuda summo Deorum consilio. Iras reprimite, et dimittite properas sagittas. Immortales honores tribuendi sunt puero, et dignue est. Fortitudo præbeat illustria dona suis umbris. Atque utinam, Phæbe, perseveres plures dilationes afferre, et semper novis eventibus certare prohibeamur, ac semper fatales Thebæ recedant. At vos fortunati, qui superastis sortem illustriorum parentum, quibus

rias notandi.—734 Optimus Barthianus pro v. l. habet : 'ad ciendum, aut adaenā',' quod non intellexit Barthius.—741 Idem codex : damnandus honoribus.—745 Unus Behot. pro v. l. recedas.—749 Behott. 1. 2. Dum Nemea.—

NOTÆ

733 Ductor Nemee] Lycurge.

784 Inachidæ] Argivi. Certus] Non ambiguus, ut solet.

738 Heu nostri signatus nomine fati, Archemorus] Archemorus enim antea Opheltes nominabatur: sed Archemorus vocatus, quia ejus mors futurum apud Thebas ducibus Argivis portendebat exitium. 'Apxth enim principium, µópos exitium, seu luctum, significat, ejusque morte quasi inceptum bellum Thebanum.

741 Mansuris donandus honoribus

infans: Et mernit, &c.] Id est, divinis honoribus afficiendus puer, et sacri ludi in honorem ejus instituendi. 'Quis Martia bellis Præsudare paret, seseque accendere virtus.'

744 Moras] Sciebat enim Amphiaraus adversa auguriis et sacrificiis denuntiata; ideo precatur Phœbum, ut nectet moras.

745 Thebe funesta] Prope quam ipsi perire debebant.

746 At vos magnorum transgressi fata parentum] Alii parentes gene-

· Digitized by Google

1022 P. PAPINII STATII THEBAIDOS LIB. V.

Felices, longum quibus hinc per sæcula nomen, Dum Lernæa palus, et dum pater Inachus ibit, Dum Nemee tremulas campis jaculabitur umbras; Ne fletu violate sacrum, ne plangite Divos: Nam Deus iste, Deus; Pyliæ nec fata senectæ Maluerit, Phrygiis aut degere longius annis. Finierat, cœloque cavam nox induit umbram.

hinc erit longa claritas per omne avum, dum erit stagnum Lernæum, et dum pater Inachus fluet, dum Nemee immiltet in agros agitatas umbras; ne violate lacrymis hæc sacra, ne deflete numina: nam Deus iste, Deus est, nec maluerit sortem Pyliæ senectæ, aut vivere ultra Phrygiam ætatem. Desierat, et nox cooperuit cælum inanibus tenebris.

750 Neu stetu unus Behot. Nec stetu violate sacrum, neo plangite Divos optimæ Barthii membranæ.—752 Barthius : auf vivere. Taurin. nec degere.—753 Idem codex : cælumque cava nox induit umbra.

NOTÆ

rant mortales, vos Deum genuistis. Alloquitur Lycurgum et Eurydicen.

748 Dum Lernæa palus, §c.] Imitatio Virgiliana: 'In freta dum fluvii current, dum montibus umbræ.' Lernæa palus est in Argolide. Inachus] Fluvius Argolidis.

749 Nemee] Sylva in Argolide.

750 Ne fletu violate sacrum] Dii enim flendi non sunt. Sic Hephæstione inter Deos relato capitale fuit eum lugere, additque Lucianus Agathoclis Samii memorabile exemplum, ob eam rem valde periclitati.

751 Pyliæ] Id est, Nestoreæ, seu Nestoris, cujus patria Pylos.

752 Phrygiis annis] Intelligit Tithoni, Phrygii, qui dicitur amatus ab Aurora, ab eaque impetrasse, ut diutissime viveret: cum autem ætates plurimas vixisset, decrescente ex senio quotidie corpore, in cicadam conversus est.

THEBAIDOS

LIBER VI.

ARGUMENTUM.

ARGIVI ludos funebres in honorem Archemori instituunt, cujus exequiæ summa cum magnificentia et maximis Lycurgi et Eurydices lamentis celebrantur. Decretis ab Adrasto præmiis victoribus, ludi incipiunt, ad quos ingens multitudo ex omnibus Græciæ partibus concurrerat. Primæ currunt quadrigæ. Amphiaraus prior metam ope et patrocinio Apollinis circumflectit, et palmam fert. Finito curruum certamine, stadium ingrediuntur cursores, inter quos eminent Idas et Parthenopæus, qui præcipue fama matris Atalanta, propriaque venustate omnium oculos in se convertit. Idas, arreptis pone Parthenopæi capillis, illum jam fere victorem antecedit: quo dolo indignati Arcades jus sui regis armis defendere minantur. Rem componit Adrastus, et jubet Idam et Parthenopæum diversa via currere. Repetito cursu Parthenopæus facile vincit. Proposito postea disci jactu, Pterelas jussu Adrasti gravem admodum attulit, et multi ad certandum se offerunt : sed cum Hippomedon alium multo ac longe graviorem in medinm projecisset, attoniti omnes procul absistunt, exceptis Phlegya et Menestheo, quos pudor et gloria parentum retinent. Primus incipit Phlegyas, et ad ostendendas vires, discum tanta vi rotat in sublime, ut recidens alte in terram immergeretur : sed cum gloriabundus illum in latus jacere vellet, et immane spatium animo metiretar, fortuna, cui dulce est spes immodicas infringere, enm destituente, discus ipsi e manibus elabitur. Hinc timidior subit Menestheus, et, invocato Mercurio, felicissimo jactu partem maximam circi transmittit. Tertius Hippomedon arreptum discum eo robore contorquet, ut non solum signum Meuesthei longe transgrederetur, verum etiam totum circum casu disci concuteret ac tremefaceret. Propositis cæstibns, Capaneus offert se, terretque omnes suis viribus et corporis proceritate. Tandem Alcidamas Spartanus prosilit. Illum contemnit Capaneus ut imparem, mox admittit. Alcidamas, ut erat hujusce artis peritissimus, paulatim vires suas dispensat, animumque differt : contra, ut Capaneus nulla arte, ruit, et tantum feriendi avidus, duos ictus ab Alcidamante recipit; unde in furorem versus, parabat se ad caput adversario infringendum, nisi Tydeus et Hippomedon, Adrasti jussu, accurrissent, præmioque illi oblato, et sanguinem ac mortem commilitonis deprecantes, Spartanum ab ejus manibus eripuissent. Postea citantur Athletæ. Agylleus Herculis filius et Tydeus certamen suscipiunt. Procerrimus erat Agylleus, Tydeus vero exiguo corpore, sed summis viribus. Hic apprehensum per medium corpus Agylleum ac suspensum humi affligit, et sic victoriam consequitur. Erant et qui volebant ferro concurrere, jamque Polynices et Agreus Epidaurius enses dimicaturi strinxerant ; sed probibuit Adrastus, ejusque jussu Polynices Thebarum victor Præconis voce proclamatur. Adrastus ipse rogatus, ut aliquo virtutis suæ specimine ludos dignaretur, et supremum hunc tumulo Archemori honorem adderet, sagittam contorsit in ornum multum distantem. Sagitta ab orno repercussa eodem, quo fuerat emissa, impetu, prope ipsum cadit. Hoc portendebat Adrastum solum e bello reversurum.

NUNTIA multivago Danaas perlabitur urbes Fama gradu, sancire novo solennia busto

Fama errabundo gressu pervadit Græcas civitates, narrans Argivos decrevisse

Hoc Argumentum præmittunt unus Behot. duo codd. Barthiani, Venett. Rom. Lindenbreg. Cruc. et Barth.

Ut puer est functus, serpentis vulnere læsus, Instituunt Danai ludos, hortamine vatis. Fama vocat cunctos, arvis ac mænibus adsunt. Primus sudor equis venit certamine campi. Extitit hoc Dorion victor, Polynice cadente. Proximus Eclides: sed sumsit præmia laudis. Decipitur cursu puer Areas: postea victor Hippomedon disco laudatur ab agmine jacto. Vix rapitur Lacon Capanei cæstibus altis. Tydeus Agileum superavit agone palæstræ. Lex prohibet binos nudo concurrere ferro. Ipsi jactanti remeat jactata sagritta.

Versu 1. Behot. habet: serpens quoque vulnere. Pro læsus unus Barthianus eæsus, vel cassus. Vs. 4. Behot. venit in certamine. Vs. 5. Scribit Barthius ex codd. ita: Extitit hic casu Polynicis victor Arion: Behot. habet etiam, Arion. Vs. 6. Proximus Eonides Behot. præsumsit præmia unus Barthianus. Vs. 7. Behot. cursu est puer. Vs. 9. Capanei a cestibus alti unus Barth. alta Behot. Vs. 10. Rex prohibet codex Barthii. Vs. 12. Regis Adrastei remeat alter Barth. Argumenti loco in optimis Barthii membranis legitur bic versus:

Sextus et Achemori ludos ac funera ducit.

NOTÆ

1 Danaas] Argivas Græcasve, a annos regnavit. Danao qui Argis per quinquaginta 2 Novo basto] Archemori scilicet:

- _____ Bigitized by Google

Inachidas, ludumque super, quo Martia bellis Præsudare paret, seseque accendere virtus. Graium ex more decus: primus Pisæa per arva Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem, Pulvereumque fera crinem detersit oliva.

sacra recenti rogo, atque etiam ludos, quibus virtus bellica paret se exercere, et inflammare ad prælia. Honos redditus idustribus mortuis instituto Grecorum. Pius Alcei nepos primus instituit hos ludos in honorem Pelopis in agro Pisceo, in iisque certavit, et oleastro detersit comas conspersus pulcere. Secunda Phocis, libe-

1 Danaum in quibusdam scriptis.—4 Præsudare paret unus Behot.—5 Piseia per arva optimæ Barthii membranæ; Pisea nonnulli codd. et edd. vett.—7 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Petrens. optimus Barth. Lindenbrog. Cruc. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. detersit oliva; et sic etiam Lactantius; Aldd. Rom. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. detorsit oliva; Behot. 1. driexit; sed posteriores literæ ductæ erant in litura, non dissimili tamen manu; Behot. 2. detersit, et pro v. 1. detorsit.

NOTÆ

Stat.

3 Inachidas] Argivos. Ludumque] Intelligit Ludos Nemæos in honorem Archemori institutos ab Argivis ad expeditionem Thebanam euntibus. Quo Martia bello Præsudare paret, seseque accendere virtus] Hæc enim certamina ad excitandam animi corporisque virtutem efficacissima erant, ut ait Velleius. Rationem affert Plutarchus Sympos. lib. 11. cap. 2. Consule P. Fabrum in Agonistico.

5 Graium ex more decus] Primi enim Græci fuerunt, qui funera illnstrium virorum celebraverint hisce ludis, et certaminibus, ut videre est apud Homerum : et Latini sen Romani ab iis acceperunt. Primus Pisæa per arca Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem] Idem scribit Hyginus fabula 273. et Solinus Polyhist. cap. 2. Herculem scilicet instituisse lados Olympicos in bonorem Pelopis avi materni, quod et testatur Pythia ipsa his versibus, quos Phlegon Trallianus, qui libellum de Olympiis Græce conscripsit, refert. Vide P. Fa-

Delph. et Vur, Clus.

brum Agonist. lib. 1. cap. 16. Unde canit Ausonius: 'Tantalidæ Pelopimæstum dicat Elis honorem.' Auctores tamen alii scribunt Herculem Jovi hos ludos consecrasse. Hinc pius Hercules dicitur, quia hos ludos dicaverat Pelopi avo materno. Pisæa per arva] Hi enîm ludi apud Olympiam, prope Pisas in Elide, edebantur. Certavit] Hyginus etiam loco supra citato, ac Velleins lib. 1. Herculem certasse referent in his ludis, et fuisse victorem in omni genere certaminum. Pausanias tamen hunc tantum vicisse lucta et pancratio scribit.

7 Fera oliva] Oleastro. Rationem affert Diodorus Siculus Bib. lib. 1v. cur Hercules præmium victori solam coronam voluerit esse: suo scilicet exemplo, atque imitatione, ut ad virtutem sola spe gloriæ omnes excitaret, propterea quod et ipse genus humanum gratis, nullaque accepta mercede, summis affecisset beneficiis.

3 T

5

Proxima vipereo celebravit libera nexu Phocis Apollineæ bellum puerile pharetræ. Mox circum tristes servata Palæmonis aras Nigra superstitio, quoties animosa resumit Leucothoë gemitus, et amica ad littora festa Tempestate venit: planctu conclamat uterque Isthmos, Echioniæ responsant flebile Thebæ.

1026

rata anguineis spiris, celebravit certamen pueri Apollinis cum Pythone, quem sagittis interfecit. Deinde pullatum Festum factum est ad mæsta Palæmonis altaria, quoties pertinaci pietate Leucothoë renovat luctus, et venit sacro tempore ad caras ripas. Utrumque Isthmi littus resonat planctu, et Echioniæ Thebæ lamentis resul-

-8 Put. celebratur.-12 Leucothea unus Behot. Leucothoa Put.-14 Æchio-

NOTÆ

8 Proxima vipereo celebravit libera nexu Phocis Apollinea bellum puerile pharetræ] Intelligit ludos Pythios institutos primum a Diomede, ut refert Pausanias, in honorem Apollinis, cum effugisset tempestatem, quæ Græcis ab Ilio revertentibus immissa est. Hi autem præcipue celebrabantur Delphis in Phocide in memoriam certaminis Apollinis cum Pythone serpente, qui hanc regionem infestabat, et prolixus Hymnus in Apollinem canebatur certis modis, in quo tota series certaminus continebatur, ut scribit Strabo lib. 1x. Apollineæ bellum puerile pharetræ] Quia Apollo sagittis confixit Pythonem, et hoc certamen confecit adolescens admodum.

10 Mox circum tristes servata Palæmonis aras Nigra superstitio, §c.] Innuit ludos Isthmicos dicatos honori Palæmonis, seu Melicertæ, a Sisypho Corinthiorum rege. Plinius tamen et Pindarus hos consecratos fuisse Neptuno scribunt. Et Plutarchus in Theseo refert illum fuisse primum, qui hos ludos instituit in Isthmo in honorem patris Neptuni, ad imitationem Herculis, qui ludos Olympicos in honorem Jovis patris institue-

rat : quod enim noctu fiebat Melicertæ seu Palæmoni, præ se tulisse potius speciem quorundam mysteriorum ac sacrorum, quam spectaculi et conventus publici. Vocat autem 'nigram superstitionem' cærimonias quæ fiebant in funere Palæmonis. Tristes aras] Ara enim Melicertæ erecta erat, eo loco quo corpus ejus a Sisypho inventum fuerat, eodemque in loco ludi Isthmici celebrabantur. Vide Pausaniam Corinthiacis. Tristes] Hæc enim sacra fiebant in honorem mortui et cum magno ejulatu. Nigra superstitio] Quia atra seu lugubri veste induti hæc sacra Melicertæ peragebant.

12 Leucothoë gemitus] Illi enim qui hæc sacra Melicertæ celebrabant, imitabantur gemitus et ejulatus Leucothoës seu Inus, ubi corpus mortuum filii inventum fuit. Vide Theb. I. 13. et 14. Amica ad littora] Isthmi scilicet, in quo hi ludi seu hæc sacra fiebant. Festa Tempestate] Id est, tempore quo hi ludi sacri celebrabantur.

14 Isthmos] Vide Theb. 1. 120. Echioniæ Thebæ] Thebæ Echioniæ dictæ ab Echione uno e Spartis, qui cum Cadmo Thebas condidit. Ceterum

Et nunc eximii regum, quibus Argos alumnis Connexum cœlo, quorumque ingentia tellus Aonis et Tyriæ suspirant nomina matres, Concurrunt, nudasque movent in prælia vires. Ceu primum ausuræ trans alta ignota biremes,

tant. Et nunc egregii principes, per quos alumnos Argi conjuncti sunt calo, et ad quorum magnam famam terra Aonia, et matronæ Tyriæ gemunt, congrediuntur, et exercent ad certamina inermes vires. Ut naves tentaturæ prima vice ignota

niæ unus Behot.—16 Contextum cælo Dan.—17 Tyriæ suspirent unus Behot. Pro matres duo Barthiani exhibent, Thebæ.—18 Nic. Heinsius in Advers. lib. Iv. cap. 4. p. 587. legit: nudasque movent in pulvere vires.—19 Barthius : bire-

NOTÆ

hos quatuor ludos, eorumque præmia, et quibus dicati erant, comprehendit Archias Poëta hoc Epigrammate, quod in Anthologia refertur: Τέσσαρές είσιν άγῶνες ἀν' 'Ελλάδα τέσσαpes ipol. Οι δύο μέν θνητών, οι δύο δ' άθανάτων Ζηνός, Λητοίδαο, Παλαίμονος, 'Αρχεμόροιο· *Αθλα δὲ τῶν, κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτος. Sacra per Argivas certamina quatuor urbes Sunt : duo facta viris, cœlitibusque duo : Et Jovis, et Phæbi, Melicertaque, Archemorique : Præmia sunt : pinus, poma, apium, atque olea. Qui in uno ex illis certaminibus vicerant, 'Hieronicæ' dicebantur: qui vero in quatuor, 'Periodi victores.' Et, vicisse 'apud Græcos prope majus, et gloriosius, quam Romæ triumphasse,' refert Cicero in Oratione pro Flacco. Et Vitravius lib. 1x. scribit : ' Nobilibus Athletis qui Olympia, Pythia, Isthmia, et Nemæa vicissent, Græcorum majores ita magnos honores instituerunt, ut non modo in conventu stantes cum palma et corona ferant laudes, sed etiam cum revertuntur in suas civitates cum victoria, triumphantes quadrigis in mœnia et patrias invehantur, e Reque publica perpetua vita constitutis vectigalibus

fruantur.' Vide Pausaniam.

15 Quibus Argos alumnis Connexum cælo] Reges enim et principes Argivi a Diis originem trahebant; hinc dicitur Argos connexum cælo per alumnos seu cives suos.

16 Tellus Aonis] Bœotia, ab Aonibus populis.

17 Tyriæ] Thebanæ. Thebani enim coloni Tyriorum.

18 Nudas] Infra vocat 'inermes,' sen sine ferro, vel 'nudas,' quia nudi certabant.

19 Ceu primum ausuræ, &c.] Hanc comparationem imitatus est Claudianus Præfatione in lib. 1. de Raptu Proserpinæ: 'Inventa secuit primus qui nave profundum, Et rudibus remis solicitavit aquas : Qui dubiis ausus committere flatibus alnum, Quas natura negat, præbuit arte vias. Tranquillis primum trepidus se credidit undis, Littora securo tramite summa legens : Mox longos tentare sinus, et linquere terras, Et leni cœpit pandere vela noto : Ast ubi paulatim præceps audacia crevit, Cordaque languentem dedidicere metum; Jam vagus exultat pelago, cœlumque secutus, Ægæas hyemes, Ioniumque domat.'

Seu Tyrrhenam hyemem, seu stagna Ægæa lacessunt,
Tranquillo prius arma lacu, clavumque, levesque
Explorant remos, atque ipsa pericula discunt:
At cum experta cohors, tum pontum irrumpere fretæ
Longius, ereptasque oculis non quærere terras.
Clara laboriferos cœlo Tithonia currus25Extulerat, vigilesque Deæ pallentis habenas
Et nox, et cornu fugiebat Somnus inani.
Jam plangore viæ, gemitu jam regia mugit
Flebilis : acceptos longe nemora avia frangunt,
Multiplicantque sonos : sedet ipse exutus honoro30

maria, seu provocent Tyrrhenam tempestatem, seu pelagus Ægæum, experiuntur antea in quietis aquis armamenta, gubernaculum, ac leves tonsas, et discunt ipsa discrimina: at cum turba exploravit, tunc confidit longius percadere in æquor, nec quærunt terras ablatas oculis. Lucida Aurora eduxerat cælo currum labores reducentem, et nox, ac Somnus exhausto cornu fugiebat vigiles frænos albentis Deæ. Jam viæ resonant planctibus, jam luctu lamentabilis regia, et remotæ procul sylvæ

mis.—20 Egœa lacessant Behott. 1. 2.—22 Explorant ramos Dan.—23 Uterque Behot. tunc pontum. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. freta; duo Barthiani, freta; optimus ejusdem ferat; unde Barthius, fervet; Behott. 1. 2. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. fretæ.—25 Titania Nic. Heinsius ad Ovid. Fast. p. 165.—27 Unus Behot. Nam nox, §c. Optimæ Barthii membranæ; Somnus fugiebat inani.—30 'Errant libri veteres,

NOTÆ

20 Tyrrhenam hyemem] Id est, Tuscum seu Inferum mare ad discrimen Superi maris seu Adriatici. Tyrrhenam] A Tyrrhenis Lydiæ populis, qui hanc oram Italiæ tennerunt. Plinius vocat hoc mare 'Liburnicum.' Dicit hyemem, quod hoc mare crebris tempestatibus obnoxium sit : hyems enim sicut et Græcis $\chi elµww$ tempus anni et procellam etiam significat. Stagna Ægæa] Ægæum Mare.

25 Tühonia] Aurora, sic dicta a Tithono marito. Nicolaus Heinsius in notis in Ovidii Fast. 1v. 941. ubi etiam Aurora Tühonia vocatur, sic $\pi a \tau \rho o vo \mu \kappa \hat{w}$ hanc recte dici non opinatur, censetque hic et apud Statium, et Valerium Flaccum, aliosque, Titania reponendum : fuit enim Hyperionis Titanum unius filia, soror Phæbi, et Lunæ: hinc et Luna pari modo Titania est dicta.

26 Vigilesque Deæ pallentis habenas] Currum enim Auroræ tribunnt Poëtæ. Vigiles] Quia ortus diei expergefacit animalia. Deæ pallentis] Quia ortus diei albescit, vocat Auroram Deam pallentem. Theb. 11. 'Auroræ pallore.'

27 Et cornu fugiebat Somnus inani] Somnus hic, Deus somni. Inani] Quia cornu effuderat: pingitur enim Somnus liquidum somnum super dormientes effundens.

28 Jam plangore viæ] Hic incipit describere Poëta pompam funeris Archemori.

30 Ipse] Lycurgus Archemori pa-

1028

Digitized by Google

1029

Vittarum nexu genitor, squalentiaque ora Sparsus, et incultam ferali pulvere barbam. Asperior contra, planctusque egressa viriles Exemplo famulas premit, hortaturque volentes Orba parens, lacerasque super procumbere nati 35 Reliquias ardet, totiesque avulsa refertur. Arcet et ipse pater. Mox ut mœrentia dignis Vultibus Inachii penetrarunt limina reges. Ceu nova tunc clades, et primo saucius infans Vulnere, letalisve irrumperet atria serpens, 40

rumpunt et ingeminant acceptos clamores. Astat pater nudatus decoris vittarum vinculis, habens sordidum vultum, et incomtam barbam conspersam funebri cinere. Acrior contra mater orba, et superans viriles luctus, urget ancillas suo exemplo, et instigat libentes, et flagrat se prosternere super laniatas filii reliquias, et toties retracta se rursus superficit. Ac ipse genitor eam summovet. Mox ut duces Argivi ore ad mæstitiam composito subierunt tristes fores, ceu recens tunc esset exitium, et tunc puer prima plaga extinctus, et funestus anguis in ædes irrueret, sic pectora

qui in duas dirimunt hanc vocem, sedet.' Barth. In utroque Behot. primum scrippum fuerat honore, unde factum honoro.--35 Veterrimus codex Nic. Heinsii : prorumpere nati. Vide Advers. lib. 1v. cap. 4. p. 587. Eurydice, lacerasque super procumbere unus Barthianus.-- 36 Optimus Barthianus : totiesque revulsa refertur ; quod ille verissimum putat .-- 38 Lactantius aliique glos-

NOTÆ

ter. Exutus honoro Vittarum nexu] Ex more quo vittæ deponebatur in luctu. Noster Theb. xI. "Non habitu quo nota prius, non ore sereno, Sed vittis exuta comam.' Et Epicedio in Glauciam : 'Et nunc heu vittis et frontis honore soluto Infaustus vates.' Vittarum] Quia Lycurgus sacerdos erat Jovis, ut vidimus lib. præcedent.

31 Squalentiaque ora, &c.] Cinere et pulvere crines et barbam conspergi in luctu notissimum esse, tam ex Scriptoribus sacris, quam profanis jam observavimus.

38 Asperior contra, &c.] Molliores enim in calamitate mulierum animi.

84 Exemplo famulas premit, hortaturque volentes Orba parens] Eurydice.

Lucanus : ' Mater crine soluto Exigit ad sævos famularum brachia planctus.'

37 Arcet et ipse paler] Pensanda est in matre vis doloris, cum et pater ipse prohibeat luctum. Dignis] Id est, qui decerent reges, neque elatis nimium, neque depressis, sed majestate plenis. Peyraredus. Sed dignis hic pro aptis tempori, id est, lacrymantibus, seu tristibus, potius interpretandum est, ut fecit Lactantius.

38 Inachii reges] Argivi duces.

39 Ceu nova tunc clades] Naturale enim est, ut lamenta planctusque renoventur, cum advenit aliquis notus, vel quem suspicamur causam etsi innocentem nostræ calamitatis. Infans] Archemorus.

Digitized by Google

1030

Sic alium ex alio, quanquam lassata, fragorem Pectora congeminant, integratoque resultant Accensæ clamore fores : sensere Pelasgi Invidiam, et lacrymis excusant crimen obortis. Ipse, datum quoties, intercisoque tumultu Conticuit stupefacta domus, solatur Adrastus Alloquiis genitorem ultro : nunc fata recensens Resque hominum duras, et inexorabile pensum ; Nunc aliam prolem, mansuraque numine dextro Pignora : nondum orsis modus, et lamenta redibant. Ille quoque affatus non mollius audit amicos, Quam trucis Ionii rabies clamantia ponto Vota virum, aut tenues curant vaga fulmina nimbos.

faligata iterant alium ex alio planctum, et limina respondent percussa renovatis ejulatibus. Agnoverunt Græci sibi imputari mortem infantis, et effusis lacrymis scelus excusant. Ipse etiam Adrastus, quoties licuit, ac afflicta familia siluit interrupto fragore, mitigat sermonibus patrem: nunc memorans fata, et miseram hominum conditionem, et Parcas inflexibiles: nunc promittens aliam sobolem, et victuros liberos faventibus Diis. Nondum finem loquendi fecerat, et ejulatus renovabantur. Hic non audit lenius amicos sermones, quam furor asperi Ionii Maris audit preces navigantium, qui implorant opem Deorum, aut errantia fulmina curant par-

sographi: limina regis.—44 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. crimen abortis; quod retinent Lang. Laur. et Lipsian. 'Levicula hæc emendatio: crimen obortis, a Buslidiano codice est, sed quæ ad sententiæ lucem facit.' Bern. Hoc testantur Dan. Put. Petav. Petrens. Taurin. et retinent Plant. Gevart. Grasser. Lindenbrog. Cruc. Amstel. Gronov. Barth. et Veen.—51 Hic versus, et duo proximi insequentes desant Puteano.—53 Omnes Barthiani: ac tenues. Lipsian. et Venett. vaga fumina; Lang. Laur. Buslid. Dan. Put.

NOTÆ

41 Fragorem Pectora congeminant] Tundebant enim sibi pectus in luctu.

43 Sensere Pelasgi Invidiam] Id est, Argivi agnovere sibi imputari mortem Archemori.

45 Intercisoque tumultu] Inter lugendum enim quiescebant, seu pausam faciebant, postrenovabant planctum.

48 Pensum] Pro statutis fatorum, quæ immutabilia sunt. Et supplendnm est, 'Parcarum,' quæ et 'duræ' et 'inexorabiles' dicuntur. 49 Mansuraque] Supple, illi fatara, seu victura.

50 Nondum orsis modus] Id est, nondum orsa finierat Adrastus.

51 Ille] Lycurgus scilicet. Ceterum hic versus duoque sequentes desunt in Ms. Puteani, et merito damnandi. Quid enim significat: aut tenues curant vaga fulmina nimbos? Guyetus.

52 Trucis Ionii] Maris supple. Trucis] Ob procellas.

53 Fulmina] Aliqui legunt: fumina.

45

Tristibus interea ramis, teneraque cupresso Damnatus flammæ torus, et puerile pheretrum Texitur. Ima virent agresti stramina cultu. Proxima gramineis operosior area sertis, Et picturatus morituris floribus agger. Tertius assurgens Arabum strue tollitur ordo Eoas complexus opes, incanaque glebis Thura, et ab antiquo durantia cinnama Belo.

vas nebulas. Interea lectus igni destinatus, et feretrum infantis cingitur mastis frondibus, et lenta cupresso: infimum cubile viret rustico ornatu: secunda area magis elaborata erat herbarum fasciculis, et cumulus distinctus erat arsuris floribus: tertium stratum eratigitur elatum Arabicorum adorum acervo, continens orientales divitias, et cundidas massas thuris, et cinnama restantia a prisco Belo: summa area

Petav. alii: vaga fulmina, probante Barthio.—58 Nonnulli codd. Lindenbrogii pro agger exhibent ager.—61 Dan. Pnt. Petav. Lindenbrog. et Cruc. cinname bello; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Ald. 2. Colin. Gryph. Basil. Plant, Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. cinnama

NOTÆ

54 Tristibus ramis] Piceæ, taxi, et similium, qui funeribus adhibiti; unde tristibus. Teneraque cupresso] Cupressus in funeribus usus, ut omnibus notum est, quia ut cupressus cæsa non revirescit, sic mortui ad vitam minime redeunt.

59 Arabum strue] Id est, aromatibus quæ fert Arabia, præcipue thure et myrrha, quibus Arabia nobilis: quæ et ipsa tamen peregrinos myrrhæ odores, ut Plinius lib. XII. cap. 17. testatur, ab exteris petit : tanta mortalibus suarum rerum satietas est, alienarumque aviditas. Synesius Hymno VII. Ξμύρνης ἐναγίσματα, Λιβάνου τε θύη καλά.

60 Eoas complexus opes] Forte costum intelligit, quod injiciebatur rogis. Vel intelligit omnia aromata, ac pretiosa unguenta, quæ ex Oriente advehebantur.

61 Thura] Thura etiam funeribus dicata, de quo multum queritur Plinius lib. XII. cap. 13. Non solum autem Pagani, sed etiam Judæi et Christiani aromata ad funera adhibuerunt. Tertullianus Apollog. 'Thura plane non emimus: si Arabize queruntur, sciant Sabæi pluris et carius suas merces Christianis profligari sepeliendis, quam Diis fumigandis.' Cinnama] Hujus lignum inter delicatiora aromata annumeratur. Vulgo, Cannella. Durantia] Lactantius hic : 'Liber devicta India hoc unguenti genus advexit, gentibusque dedit. Et bene dicit durantia. Constat enim Cinnama fugere; vel ad illud magis dixisse videtur, quod cinnamum odorem suum longo tempore non amittit.' Lucanus: 'Quod nondum evanuit aura Cinnamon.' Belo] Quidam codices habent bello. Et incertum an intelligendum sit de Belo Nini patre, an de Belo Tyrio Agenoris patre. Confer vero hunc locum Poëtæ cum tribus Sylvarum; uno Epicedii Glauciæ: 'Quod tibi purpureo tristis torus aggere crevit : Quod Cilicum flores, quod munera graminis Indi, Quodque Arabes, Phariique, Palæstinique liquores Arsuram lavere comam.' Altero, Epicedii Phi-

Digitized by Google

60

Summa crepant auro, Tyrioque attollitur ostro Molle supercilium : teretes hoc undique gemmæ Irradiant : medio Linus intertextus acantho, Letiferique canes : opus admirabile semper Oderat, atque oculos flectebat ab omine mater. Arma etiam, et veterum exuvias circumdat avorum

65

auro sonat, et molle fastigium assurgit tegumento purpureo: rotundæ gemmæ hoc undique illustrant. In eo exprimebatur Linus intextus in medio acantho, et mortiferi canes. Genitrix semper aversata fuerat mirum hoc opus, et ab eo detorquebat oculos, præsagiens sibi quid funesti. Gloria quæ etiam funeribus se immiscet, et

Belo; Ald. 1. cynnama Belo.—63 Nonnulli codd. cum Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. teretesque hinc; Lang. Laur. Behott. 1. 2. duo Barthiani, Buslid. Lipsian. et Dan. teretesque hoc; Put. teretesque huc; Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. teretes hoc.—64 Irradiat optimus Barthianus; quam lectionem tuetur etiam Lactantius.—67 Unus Behot. etiam veterum, omisso $\tau \hat{\varphi}$ et. 'Ab hoc versu usque ad vs. 85. in non-

NOTÆ

leti: 'Odoriferos exhausit flamma Sabæos, Et Cilicum messes, Phariæque exemta volucri Cinnama, et Assyrio manantes gramine succos.' Tertio vero, Pietate Abascantii: 'Omne illic stipatum examine longo Ver Arabum, Cilicumque fluit, floresque Sabæi, Indorumque arsura seges præreptaque templis Thura, Palæstinis simul Hebræique liquores Coryciæque comæ, Cynareiaque germina.'

1032

62 Twriogue attollitur ostro Molle supercilium] Tangit morem involvendi mortuos in pretiosis ac purpureis vestibus : quin et mortuis injectæ purpurez vestes. Cujus moris rationem affert Servius: 'Quoniam,' inquit, sumtuosum erat et crudele victimas, vel homines interficere, sanguinei coloris cœpta est vestis mortuis injici.' Virgilius Æneid. v1. 'Fit gemitus, tum membra toro defleta reponunt, Purpureasque supra vestes, velamina nota, Conjiciunt.' Noster Pietate Abascantii: 'Altis Ipsa toris Serum Tyrioque umbrata recumbit Tegmine.' De ostro vero seu purpura vide Theb. 1. 517. De usu purpuræ in funeribus vide Alexandrum lib. 111. cap. 7.

64 Medio Linus intertextus acantho, Letiferique canes] Linus ille Apollinis et Psamathes filius a canibus parvulus discerptus est, ut vidimus sub finem Theb. 1. ubi hæc fabula fuse describitur. Acantho] Quod scribunt auctores de acantho, omnino convenit herbæ Brancha Ursina vocatæ, quod referat pedes ursi, ut eam ipsam esse, nihil amplius dubitandum sit. Dioscorides etiam 'herpacantham' appellari ait lib. 111. cap. 17. Habet folia multo quam lactuca latiora, longioraque, erucæ modo incisuris distincta. Vide Plinium lib. xx11. cap. 22. et Vitruvium lib. 1v. ubi refert Callimachum quendam ex acantho tegula tecto excogitasse ordinem in Architectura quem vocavit ' Corinthium.'

66 Atque oculos flectebat ab omine mater] Quasi sibi animo præsagiente filium Archemorum eadem ætate, ac fere simili fato, periturum. Mater] Eurydice.

67 Arma etiam, &c.] Mos erat eti-

Gloria mixta malis, afflictæque ambitus aulæ, Ceu grande exequiis onus, atque immensa ferantur Membra toro : sed cassa tamen sterilisque dolentes Fama juvat, parvique augescunt munere manes. Inde ingens lacrymis honor, et miseranda voluptas, Muneraque in cineres annis graviora feruntur. Namque illi et pharetras, brevioraque tela dicarat Festinus voti pater, insontesque sagittas. Jam tunc et nota stabulis de gente probatos

ambitio dolentis regiæ, circumponit arma, et spolia priscorum majorum, ceu magnum pondus, et artus ingentis ducis in lecto portentur : sed vana tamen, et infæcunda fama solatur afflictos, et paræ umbræ donis augentur. Inde quod est immensum decus fletibus, et luctuosa oblectatio, geruntur ad rogum dona nondum ætati tam teneræ convenientia. Genitor enim spei properus dederat illi pharetras, spioulaque, ac innozius sagittas. Jam tunc alebat in equilibus equos electos nota de stirpe,

nullis codd. non comparere testis esto Behottius. Absunt ah uno meo; nam alterum non vacavit consulere; sunt tamen Papiniani.' Heins. Vide Syllog. Epist. Tom. 1v. p. 544. Deerant etiam Puteano Lindenbrogii...-68 Gratia mixta Dan. Gloria mista unus Behot...-70 Membra rogo codd. Lindenbrogii, Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Cruc. et Gevart. Membra toro Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott, 1. 2. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. sic causa Barth...-71 Nonnulli codd. et edd. vett. augentur. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog, et Cruc. funere pro munere...-74 Behott. 1. 2. phaleras;

NOTÆ

am decorandi rogos illustrium virorum armis, et similibus belli instrumentis, ut videbimus lib. XII. in funere Menœcei. Ceterum hunc versum, sequentesque sexdecim, in vet. Ms. Puteani desiderari ait Guyetus. *Exwias*] Exuviæ hic vel pro vestibus avorum sumi possunt, vel pro exuviis quas ex hostibus retulerant.

70 Membra toro] Virgilius: 'Tum membra toro defleta reponunt.' Ovid. Met. 1X. 'Toroque Mortua componar.' Quidam codices habent rogo, sed male. Sed cassa tamen sterilisque dolentes Fama juvat] Quasi solatio parentibus foret, quod fama undequaque dispergeretur, funus Archemori magnifico, ac potius regio, apparatu sumtuque celebrari. 71 Parvique augescunt munere manes] Quasi manes grandiores forent injec-

tis rogo tot armis exuviisque. 72 Et miseranda voluptas] Quasi tam magnifico apparatu, ac regia pompa funeris, suam orbitatem solarentur miseri parentes.

73 Muneraque in cineres] Moris etiam erat injicere in rogum diversa dona, resque quæ ad defunctum pertinuerant, aut quas cariores habnerat. Annis graviora] Nondum ætati apta, et quæ ætatem tam teneram non decerent.

75 Festinus voti] Id est, votis antecedens ætatem filii.

70

In nomen pascebat equos, cinctusque sonantes, Armaque majores expectatura lacertos. Spes avidæ! quas non in nomen credula vestes Urgebat studio? cultusque insignia regni Purpureos, sceptrumque minus? cuncta ignibus atris Damnat atrox, suaque ipse parens gestamina ferri, Si damnis rabidum queat exsaturare dolorem. Parte alia gnari monitis exercitus instat Auguris, aëriam truncis nemorumque ruina

qui Archemori esse dicebantur, et dederat balteos bullis crepantes, ac clypeos expectaturos grandiora brachia. Vota avidi bene augurata de nomine filii, quas vestes, et quo non studio festinabat? purpureos ornatus, insignia regiæ domus, et parvum sceptrum. Omnia hæc afflictus parens addicit funebribus flammis, et ipsum ferreum sceptrum quod gerebat, si possit detrimentis explere furiosum luctum. Parte alia copiæ dant operam, consilio periti vatis, exstruendo rogo sublimi trancis et strage

nisi quod in Behot. 2. correctum novissime pharetras.—79 Spes avido quas Heinsius in Syllog. Epist. Tom. IV. p. 539. Ibi Gronovium voluisse ait, Spes avidi. Grævio non displicebat, Spes avido. Vide Syllog. Epist. Tom. IV. p. 540. Barthius ex optimis membranis : Spes avidæ. Et quas non testes male credula mater Urgebat studio?—81 In codem codice : cuncta ignibus et se Manat.—82 In uno Behot. in gloss. ipse jubet ; quod alter Behot. habet in textu, sed in gloss. ipse parens.—83 An damnis conj. Barthius. Si damnis ra-

NOTÆ

77 In nomen] Archemori, seu Opheltæ. Cinctusque sonantes] Balteos militares aureis bullis distinctos, unde sonantes.

79 Spes avidæ! quas non] Si τδ spes accipiamus plurative, nihil est cui conjungatur τδ credula. Inveni in optimo codice ascriptum scholion: Quia mater non credit filium pertinguere ad ætatem affectam.' Sed quemadmodum intellectu poterimus huc inserere, mater? Immo, et quæ præcedunt quinque versibus, et quæ sequuntur quatuor, patris solius mentionem faciunt. Scribe : Spes avidi, quas non, in nomen credula, vestes. Neque tam male ominatam rem, quam fingit Scholiastes, patri festinationis causam fuisse putandum; sed quia bonorum parentum vota sunt avida. In nomen credula eo respicit, quod vocabulum filii non ab incipiendis belli Thebani malis, sed a superandis fatis, quibus quasi dominaretur, dictum sibi finxit, et persuasit. Gronovius.

Peyraredus corrigit avido, et conjungit cum studio sequentis versus. Ceterum hunc versum et quatuor sequentes omnino damnat et expungit Guyetus.

80 Cultusque insignia regni Purpureos] Purpura solis regibus concessa, unde regum filii posterioribus sæculis Porphyrogeniti dicti.

82 Suaque gestamina ferri] Sceptrum ferreum intelligit.

83 Si damnis rabidum queat exsaturare dolorem] Quasi plus perderet, plus solatii accipere deberet. Sic Epicedio Glauciæ: 'Cupit omnia ferre Prodigus, et totos Melior succendere census, Desertas exosus opes.'

85 Auguris] Amphiarai.

1084

80

Montis onus cumulare pyram ; quæ crimina cæsi Anguis, et infausti cremet atra piacula belli. His labor accisam Nemeen, umbrosaque Tempe Præcipitare solo, lucosque ostendere Phœbo. Sternitur extemplo veteres incidua ferro Sylva comas, largæ qua non opulentior umbræ Argolicos inter saltusque educta Lycæos Extulerat super astra caput : stat sacra senectæ Numine, nec solos hominum transgressa veterno

sylvarum, instar montis; qui rogus expiet scelus peremtas serpentis, et urat atra piacula funesti belli. His opera est humi deficere amputatam sylvam Nemees, et opaca Tempe, et Soli saltus patefacere. Statim secatur nemus, cujus vetusta frondes nunquam casas ferro fuerant, quo nemore nullum ditius spatiosa umbra, elatum inter sylvas Argodicas et Lycaras, erezerat suum cacumen supra sidera. Sanctum est veneratione vetustatis, nec proditur solum senio superasse hominum majores, sed

pidum unus Bebot.—88 Hunc et sequentem versum non agnoscit Pat. abscissam Nemeen Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. accisam Dan. Behott. 1. 2. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. abscisam optimus Barth.—90 Uterque Behot. extimplo. Dan. Put. Petav. alii, cum edd. Lindenbrog. et Cruc.

NOTÆ

86 Quæ crimina cæsi Anguis et infausti, &c.] Pater filio pyram struxerat, sed monitis Amphiarai altera pyra structa est serpenti, quia Jovi Inachio, ut superiori libro vidimus, sacra erat. Ad avertendam igitur pœnam hujusce cædis, opus erat, ut noxa, quam occiso sacro angue contraxerant, expiarentur, idque certis victimi satri velleris, quæ 'piacula' dicuntur, crematis, ut colligitur ex Apollonii Rhodii lib. Iv. Et infra: 'Semianimes alter pecudes spirantiaque ignis Accipit armenta.'

88 His labor accisam Nemeen, umbrosaque Tempe Præcipitare solo, §c.] Hi duo versus desunt in Ms. Puteani. Nemeen] Id est, sylvam Nemeam. Tempe] Loca amœna arboribus consita.

90 Incidua] Mèlius incædus, ut apud Ovidium Amor. 111. El. 1. 'Stat vetus, et multos incædua sylva per annos.' Et Fast. 11. 'Monte sub Esquilio multis incæduus annis Junonis magnæ numine lucus erat.'

92 Lyczos] Arcadios, a Lyczo monte Arcadiz, supra quem erat saltus Lyczus dictus.

94 Nec solos hominum transgressa veterno, &c.] Veterno hic pro senectute. Mens: Non solum sylva illa antiquior erat genere humano; sed etiam superstes fuerat mortuis Nymphis, ac Faunorum gregibus. Credebant enim veteres, referente Capella, Panes, Faunos, Satyros, Sylvanos, Nymphas, Fatuosque, ac hujusmodi Deos post prolixum tempus mori, quinetiam præesse arboribus putabant Nymphas, earumve mortem ab interitu arborum pendere. Vide Ovidius : ' Naida Theb. 1x. 597. vulneribus succidit in arbore factis: Illa perit, fatum Naidos arbor erat.'

Fertur avos, Nymphas etiam mutasse superstes, Faunorumque greges. Aderat miserabile luco Excidium : fugere feræ, nidosque tepentes Absiliunt (metus urget) aves. Cadit ardua fagus : Chaoniumque nemus, brumæque illæsa cupressus, Procumbunt piceæ, flammis alimenta supremis, Ornique, iliceæque trabes, metuendaque succo Taxus, et infandos belli potura cruores Fraxinus, atque situ non expugnabile robur.

etiam supervivens mutasse Nymphas, ut multitudinem Faunorum. Deploranda clades advenerat sylvæ. Migravere bestiæ; et volucres evolant e tepentibus nidis, timor eas agit. Excelsa fagus labitur, et quercus Chaoniæ, cupresusque ab hyeme inoffensa, ac piceæ, quæ dant pabula ignibus funebribus, prosternuntur, et orni, et ilices, et taxus succo timenda, et fraxinus biblitura nefarium sanguinem præliorum.

incædua. Vide Nic. Heinsium ad Ovid. Fast. r. p. 12.—98 Adsiliunt Put.— 99 Behot. 1. Dan. Petav. Lang. Laur. Bnslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. brumæque; Behot. 2. Put. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. brumæque.—101-103 'Hæc verba non nemo librorum veterum non agnoscit; [et infandos belli potura cruores] hoc modo: Ornique, iliceæque trabes, metuendaque succo Taxus atque situ, §c. Nihil

NOTÆ

99 Chaoniumque nemus] Quercus intelligit, quæ maxime abundant in sylva Dodonea Chaoniæ regionis Epiri Jovi sacra, ubi ipsæ quercus per columbas oracula reddebant. Brumæque illæsa cupressus] Quia cupressus non exuitur foliis hyeme.

1036

100 Piceæ] Pyræ cremandis corporibus præcipue exstruebantur ex hujusmodi arboribus ob gravitatem odoris, et quia resina pingues, ut clarius arderet rogus.

101 Metuendaque succo Taxus] Taxus arbor abieti similis. Plinius lib. xv1. cap. 10. 'Similis etiamnum his [abietibus] aspectu est, ne quid prætereatur, taxus, minus virens, gracilisque, et tristis, ac dirs, nullo succo, ex omnibus sola baccifera. Letale quippe baccis, in Hispania præcipue venenum inest. Vasa etiam viatoria ex ea vinis facta, mortifera fuisse compertum est. Hanc Septius 'smilacem' a Græcis vocari dixit: et esse in Arcadia tam præsentis veneni, ut si qui dormiant sub ea, cibumve capiant, moriantur. Sunt qui et 'taxica' hinc appellata dicunt venena, quæ nunc 'toxica' dicimus, quibus sagittæ tingantur; repertum innoxiam fieri, si in ipsam arborem clavus aureus adigatur.' Hæc Plinius. Cæsar Belli Gallici lib. vr. 'Taxo, cujus magna in Gallia, Germaniaque copia, se exanimavit.' Vocamus Gallice, If.

102 Belli potura cruores Frazinus] Quia ex fraxino conficiuntur hastæ et lanceæ.

103 Robur] Species quercus durissima.

95

Hinc audax abies, et odoro vulnere pinus Scinditur, acclinant intonsa cacumina terræ Alnus amica fretis, nec inhospita vitibus ulmus. Dat gemitum tellus: non sic eversa feruntur Ismara, cum fracto Boreas caput extulit antro. Non grassante Noto citius nocturna peregit Flamma nemus: linquunt flentes dilecta locorum Otia cana Pales, Sylvanusque arbiter umbræ, Semideumque pecus: migrantibus adgemit illis

et robur senio insuperabile. Hinc temeraria abies, et pinus secatur suaceolenti plaga. Alnus dilecta aquis, et ulmus vitis studiosa deprimunt ad terram intonsa fastigia. Terra mugit. Non sic Ismara dicuntur diruta, cum Aquilo exerit caput e perrupta caverna. Nocturnus ignis non confecit velocius nemus sæviente Noto. Longæva Pales, et Sylvanus rector nemorum, et grex Semideorum deserust plorantes caram sedium suarum quietem. Nemus dolet illis ubeuntibus, nec Nymphæ amplexa ar

mutandum.'Barth.—109 Lang. Laur. Bnslid. Lipsian. ceteri : Non grassante ; Aldd. vero, et Colin. Gryph. et Basil. Non crassante. Pro peregit, (quod exhibent Put. Behott. 1. 2. duo Barthiani, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. et tuetur Nic. Heinsius in Advers. lib. 111. cap. 9. p. 465.) Lang. Laur. Buslid. Lips. Dan. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lind. Cruc. et Gevart. habent peredit. Idem Heinsius tamen ad Ovid. Amor. 1. 15. 41. ait nihil necesse

NOTÆ

104 Audax abies] Quia naves ex abiete conficiuntur, ideo audax dicitur: fuit enim ille audaci animo, et pectore ferreo, qui nullius periculi metu navigare ausus est primus.

106 Alnus amica fretis] Lucanus lib. 111. 'Et fluctibus aptior alnus.' Alnus enim fluvialis est arbor, utilis in aquis ferendis oneribns: nam sub aquis non corrumpitar, nec fructum fert, nec sementem. Vide Vitruvium lib. 11. Plinium lib. xv1. Et Palladium de Re Rust. lib. 11. cap. 15. Nec inhospita vitibus ulmus] Ulmus enim amica est vitibus.

108 Ismara] Ismara mons Thraciæ. Boreas] Boreas ventus Septemtrionalis. Antro] Supple Æolio.

109 Notus] Ventus meridionalis. Peregit [peredit] Quidam codices habent peregit, id est, confecit, sed frustra. Horatius III. Od. 4. 'Nec peredit Impositam celer ignis Ætnam.' Noster Theb. 1X. 'Nullæ illum volucres, nulla impia monstra, nec ipse, Si demus, pius ignis edat.' Theb. 1. 'Lustraliaque exta Lacte novo perfusus edet Vulcanius ignis.' Hinc et 'ignis edax ' passim Poëtis.

111 Pales] Pales Dea pabuli, ut inquit Servius, quam alii Vestam, alii matrem Deum vocant. Hanc Deam Virgilius et Papinius foeminino genere appellant: at Varro masculino, ut hic Pales. Huic sacra solvebantur XI. Kal. Maias die, quæ Palilia vocatur, natali Romæ. Sylvanus] Sylvanus Deus nemorum.

112 Semideumque pecus] Intelligit Panes, Satyros, Sylvanos, et Faunos, qui pedes hircinos habebant, et frontem cornibus exasperatam.

105

1037

Sylva, nec amplexæ dimittunt robora Nymphæ.Ut cum possessas avidis victoribus arcesDux raptare dedit, vix signa audita, nec urbemInvenias : ducunt, sternuntque, abiguntque, feruntqueImmodici : minor ille fragor, quo bella geruntur.Jamque pari cumulo geminas, hanc tristibus Umbris,Ast illam Superis, æquus labor auxerat aras,Cum signum luctus cornu grave mugit adunco120Tibia, cui teneros suetum producere Manes

bores eas relinquant. Ut cum dux concedit expugnata oppida diripienda inhiantibus victoribus, vix signum auditum est, nec urbem reperias; agunt, diruunt, repellunt, rapiunt effrani: minor est ille tumultus, quo prælia committuntur. Et jam æqualis opera erexerat simili mole duo altaria, hoc mæstis manibus, et illud Diis, cum tibia quæ solita est prosequi funus parvularum umbrarum, sonuit retorto cornu, tristibus modis Phrygum, et dedit acerbum signum ploratus. Prodebant

reponi ex antiquis libris peregit.—114 Sic cum duo optimi codd. Barth.—116 Unus Behot. sternunt abiguntque. 'Meo sensu scribam, licet consentiat vulgatæ omnium veterum librorum lectio: nec urbem Invenias, sternunt, abiguntque, ruuntque, feruntque. Si tamen propiorem emendationem postules, scri bas: tradunt, sternuntque: aut, violentiore voce, cædunt; quod transpositu literarum verisimillimum videtur.' Barth.—117 Dan. Put. Petav. quo bella gerebant.—120 Optimus codex Barthianus; grave cornu mugit.—121 Apud Ser-

NOTÆ

113 Nec amplexæ dimittunt robora Nymphæ] Nolebant enim Nymphæ dimittere arbores, quia, ut veteribus persuasum erat, debebant mori succisis arboribus.

115 Vix signa audita, &c.] Supple sunt. Ceterum excidium captæ vi urbis non elegantius exprimi potest; rem enim geri ante oculos crederes.

117 Minor ille fragor, quo bella geruntur] Id est, majore clamore diripiunt urbem, quam pugnant.

118 Pari tunulo] Similibus pyris. Una pro Archemoro, altera pro serpente. Tristibus umbris] Archemori scilicet.

119 Ast illam Superis] Ob interfectam serpentem, quo sibi propitios illos redderent.

121 Tibia] Status ad puerorum

funera tibiam restringere videtur, quod alias non observatur, nisi apud Lactantium, qui ad hunc locum inquit: 'Jubet religio, ut majoribus mortuis tuba, minoribus tibia caneretur.' Hæc ille. Nec male de tuba, ut ex Propertio, Ovidio, aliisque notum est. Suctonius tamen, Julio, in virorum funere agnoscit tibiam : 'Tibicines, et scenici artifices vestem, quam ex instrumento triumphorum ad præsentem usum induerant, detractam sibi atque discissam injecere flammæ, veterum militum legionarii arma sua, quibus exculti funus celebrarant.' Et Ovidius etiam Trist. 1. 'Tibia funeribus convenit ista meis.' · Verius itaque Papinium ad originem spectare, et velle apud Phryges næniam ad tibias pri-

Digitized by Google

Lege Phrygum mœsta.Pelopem monstrasse ferebantExequiale sacrum, carmenque minoribus umbrisUtile, quo geminis Niobe consumta pharetrisSqualida bissenas Sipylon deduxerat urnas.125Portant inferias, arsuraque fercula primiGraiorum, titulisque pios testantur honoresGentis quisque suæ.Longo post tempore surgitColla super juvenum (numero dux legerat omni)Ipse fero clamore torus: cinxere Lycurgum130

Pelopem docuisse hunc funebrem ritum, et tantum accommodatum exequiis puerilium manium, quo Niobe, confecta duplici arcu, sordidata detulerat duodecim urnas in Sipylon. Proceres Argivi ferunt justa, et cremanda dona, et quisque sub insignibus sua nationis dant decora pietatis testimonia. Post, longo tempore, ipsum feretrum effertur atroci ululatu super cervices juvenum, quos rex Adrastus ceperat ex omnibus manipulis. Principes Argivi stipaverunt Lycurgum:

vium legitur: enim teneros solitum producere.—125 Sypilon Behot. 1. Siphilon Behot. 2.—129 Hic versus in recentiori codice Behot. nescio quo fato, fuerat rejectus post versum 140.—130 Dan. clamore chorus.—135 'Vox hæc,

NOTÆ

mum cantari solitam in funere infantium, quod verum est, et hoc inventum est Phrygum, seu potius Pelopis, ut sequenti versu dicitur. Morem etiam præficarum et canendi ad tibias in funere ex Phrygia in Italiam translatum, per comites Æneæ auctor est Varro lib. Iv. de vita populi Rom. Ita Bernartius ad hunc locum. Apud Judæos tibicines etiam adhibiti in funere puellarum, ut constat ex S. Mathæi cap. Ix. Producere] Verbum funebre.

122 Lege Phrygum mæsta] Erat enim in musicis modus qui dicebatur Phrygius.

124 Geminis pharetris] Apollinis scilicet, et Dianæ. Niobe] Vide quæ diximus ad Theb. 111. 192.

125 Bissenas urnas] Noster hic sequitur, ut jam alibi diximus, opinionem eorum qui credebant Nioben habnisse tantum duodecim liberos. Urnas] In quas scilicet cineres liberorum suorum occisorum ab Apolline et Diana continebantur. Sipylon] Sipylos urbs Mæoniæ, antea Tantalis vocata, juxta quam Nioben in montem Sipylon etiam dictum diriguisse dolore referunt Poëtæ.

1039

126 Inferias] Inferias Græcis xoal dictæ. Hæ erant lac, mel, aqua, vinum, quæ fundebant in rogum, vel sepulcrum : flores etiam spargebant. Arsura fercula] Alludit ad consuetudinem, qua res ad odoratum gustumque spectantes pyræ ab amicis et propinquis injiciebantur. Virgilius Æn. vr. 'Congesta cremantur Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.' Vide etiam Epicedium Glauciæ, et Phileti apud Papinium in Sylvis. Hæc in rogum. Si vero anniversaria fiebant funera, deponebant dona super exstructas aras. Virgilius Æneid. v. 'Nec non et socii, quæcumque est copia, læti Dona ferunt, onerantque aras.

129 Dux] Adrastus,

Lernæi proceres, genitricem mollior ambit Turba, nec Hypsipyle raro subit agmine : vallant Inachidæ memores, sustentant livida nati Brachia, et inventæ concedunt plangere matri. Illic infaustos ut primum egressa penates 135 Eurydice, nudo vocem de pectore rumpit, Planctuque et longis præfata ululatibus infit : Non hoc Argolidum cœtu circumdata matrum Speravi te, nate, sequi, nec talia demens Fingebam votis annorum elementa tuorum, 140 Nil sævum reputans ; etenim his in finibus ævi Unde ego bella tibi Thebasque ignara timerem? Cui Superum nostro committere sanguine pugnas Dulce? quis hoc armis vovit scelus? at tua nondum, Cadme, domus, nullus Tyrio grege plangitur infans. 145 Primitias egomet lacrymarum, et cædis acerbæ

tenerior sexus cingit matrem, nec Hypsipyle venit cum pauca turba: Argivi grati illam ambiunt, fili sustinent sugilalos ejus lacertos, et sinunt lugere repertam matrem. Illic Eurydice, ut primum exiit e funestis ædibus, fudit vocem e nudato pectore, et prælocula planctu, et longis clamoribus, ait: Non putavissem me te prosecuturam, o fili, stipata hac turba Argivarum matronarum, nec præsumebam vecors talia primordia ætatis tuæ, nihil funesti cogitans; nam sane, unde inscia metuissem tibi in hoc vitæ limine bellum et Thebas? Cui Deorum cordi fuit acies committere nostro cruore? Quis hominum voluit arma auspicari hoc crimine? At tua Cadme nondum plorat tua familia, et nullus puer lugetur a Tyrio populo. Dedi ego primitias fletuum, et duri funeris, ante buccinas et

NOTÆ

131 Lernæi] Argivi. Genitricem] Eurydicen. Mollior Turba] Matronæ: infra enim dicitur 'Argolidum cætu circumdata matrum.'

133 Inachidæ] Argivi. Memores] Beneficii scilicet, quod ab Hypsipyle acceperant. Livida] Ob planctum. 139 Nec talia demens Fingebam votis annorum elementa tuorum] Non tale vitæ inæ mihi promittebam exordium.

144 Quis] Hominum supple.

145 Cadme] Alloquitur Cadmum, quia Cadmus Thebarum conditor. Tyrio] Thebano.

Ante tubas ferrumque tuli, dum deside curaCredo sinus fidos altricis, et ubera mando.Quidni ego ? narrabat servatum fraude parentem,Insontesque manus : en ! quam ferale putemusAbjurasse sacrum, et Lemni gentilibus unamImmunem furiis : hæc illa, et creditis ausæ ?Hæc pietate potens ? solis abjecit in arvisNon regem, dominumve; alienos impia partus.Hoc tantum, sylvæque infamis tramite liquit,155Quem non anguis atrox, (quid enim hac opus, hei mihi, leti

prælia. Dum improvida negligentia reor fidele gremium nutricis, et alienis mammis filium committo. Cur non ego? Referebat patrem astu liberatum, et suas manus innoxias. En ! quam arbitremur abstinuisse a funebri sacrificio, et solam de Lemni mulieribus furiarum expertem : hæc illa, (et creditis illi quæ tantum flagitium commisit?) hæc, inquam, insignis pietate? Exposuit in agris non regem, herunve suum, concedo; sed impia alienum partum suæ fidei commissum; hoc sufficit, et deseruit in via periculosi nemoris illum, quem non sæva serpens, (quid

Idem.—151 In quibusdam vett. de gentibus unam.—152 Lactantius legebat: hæc illa est. Unus Barthii codex, credimus: vox vero ausæ ambigue scripta est in vett. codd. ejusdem. Hinc ille malit legere : hæc illa, et credimus, ausa

~~~~~~~

NOTÆ

Stal.

147 Dum deside cura] Hypallage, ego ipsa deses, et parum solicita pro filio.

149 Quidni ego] Supple, mandarem.

150 En! quam ferale putemus Abjurasse sacrum] Id est, hominum cædem sacramento adhibito factam. Superiore enim libro dixit Hypsipyle, Lemniades sacrificasse puerum, et degustato illius sanguine in mares conjurasse.

151 Et Lemni gentilibus] Alii codices : Et Lemni de gentibus.

152 Hæc illa] Malim: hac illa. (Et creditis ausam?) Hac pietate potens. Hacne insigni est illa, (quis credat tantum bonæ mentis, tantum animorum ei fuisse?) hac, inquam, insigni pietate clara? Effinxit ex illo Virgilii: ⁶ En dextra, fidesque, Quem secum Iliaces ainnt portare penates, Quem subiisse humeris confectum ætate pa-

Delph. et Var. Clas.

rentem.' Gronovius. Peyraredus autem subintelligit, focit, et quisquam credat ausam facere. 153 Solicaliscit de faclie abiacit in au-

153 Solis abjecit, &c. [solis abjecit in arvis Non regem, dominumvet alienos impia partus, Hoc tantum, &c.] Interpungo: solis abjecit in arvis, Non regem dominumve; alienos impia partus. Hoc tantum, &c.] Non objicio illi filium meum, quem in sylva exposuit, ipsius et dominum et regem fuisse; id unum ingens scelus est, commissam sibi alienam prolem tam negligenter curavisse. Non regem] Concessione. Alienos] Deest, 'sed.'

156 Quem non anguis atrox] Versus quatuordecim hi sequentes censuram Guyeti evitare non potuerunt. Totus, ait, hic locus orationem Eurydices comprehendens suspicioni non vacat, sed quatuordecim hi nothi videntur.

3 U

Mole fuit?) tantum coeli violentior aura. Impulsæque Noto frondes, cassusque valeret Exanimare timor. Nec vos incessere luctu Orba habeo: fixum matri immotumque manebat 160 Hac altrice nefas: at quin et blandus ad illam, Nate, magis, solam nosse, atque audire vocantem, Ignarusque mei: nulla ex te gaudia matri. Illa tuos questus, lacrymososque impia risus Audiit, et vocis decerpsit murmura primæ. 165 Illa tibi genitrix semper, dum vita manebat, Nunc ego. Sed miseræ mihi nec punire potestas Sic meritam. Quid dona, duces, quid inania fertis Justa rogis? illam (nil poscunt amplius umbræ) Illam (oro) cineri simul, excisæque parenti 170

enim, hei miki, opus erat hoc mortis pondere ?) sed tantum fortior flatus aëris, ramique vento agitati, ac vanus pavor potuisset extinguere. Nec orba mens mihi est vos lamentis accusare. Hac nutrice decretum et ineluctabile infortunium matrem expectabat. Sed quin, et iu, fili, magis adulans illi, et mei inscius solam noscebas, et audiebas appellantem : nulla lætitia ex te matri provenit. Illa impia excepit tuas querelas, ac luctuosos risus, et delibavit susurros primæ linguæ. Illa semper tibi mater, dum vivebas; nunc ego. Sed mihi infelici non licet sumere supplicium de tam merita. Quid duces offertis munera, quid vanas inferias husto? Illam, (nihil amplius manes optant,) illam, precor, concedite cineri, simul et orbatæ matri, oro,

****

est. Gronovins: hac illa (et creditis ausam?) Hac pietate potens.—161 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behot. 1. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. et illam; Behot. 2. et duo Barthiani; ad illam; quod receperant Gronov. Barth. Veca. et Delph.—162 Matre magis Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Put. Petav. alii, et edd. vett. Nate, magis Dan. ut conj. Gruterus et Gronovius. Plant. pro nesse habet nosce .- 169 Busta rogis Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. Justa fogis Dan. Plant. Petav. Lindenbrog.

NOTE

161 At quin et blandus ad illam, Nate, [et illam Matre] magis] Legendum: at quin et blandus ad illam, Nate, magis. Scilicet eras quam ad me. Veteres enim codices habent Nate pro Matre. Post magis pone punctum. Solam nosse, atque audire vocantem] Supple, solebas. Hoc quoque J. Grutero venerat in mentem. Gronovius.

164 Lacrymosos risus] Paeri enim simul rident, flentque.

167 Nunc ego] Scilicet tibi mortuo: nam te sola amitto, lugeoque.

168 Quid dona, &c.] Supra : ' Portant inferias,' &c.

170 Excisæ] Orbæ. Metaphera ab arbore, cui rami vel radices exciste sunt.

Digitized by Google

Reddite, quæso, duces: per ego hæc primordia belli. Cui peperi: sic æqua gemant mihi funera matres Ogygiæ. Sternit crines, iteratque precando, Reddite: nec vero crudelem, avidamque vocate Sanguinis: occumbam pariter, dum vulnere justo 175 Exsaturata oculos, unum impellamur in ignem. Talia vociferans alia de parte gementem Hypsipylen (neque enim illa comas nec pectora servat) Agnovit longe, et socium indignata dolorem, Hoc saltem, o proceres, tuque o cui pignore nostro 180 Partus honos, prohibete nefas: auferte supremis Invisam exeguiis : guid se funesta parenti Miscet? et in nostris spectatur et ipsa ruinis? Cui luget complexa suos? sic fata repente Concidit, abruptisque obmutuit ore querelis. 185

duces, per hæc belli initia, cui genui: sic matres Thebanæ lugeant clades similes mæz. Lacerat comas, et repetit rogando, Concedite, nec appellate me sævan, et cruori inhiantem: simul moriar, dum satiatis oculis æquo illius supplicio, injiciamur in easdem flammas. Exclamans hoc modo, widit Hypsipylen procul dolentem ex alia parte, (neque enim illa parcit crimibus nec pectori,) et indigne ferens communem luctum, Hoc saltem flagitium vetate, o optimates, et tu, Adraste, cui gloria comparata est his nostri filii exequisi: summovete odiosam ab his supremis honoribus. Quid infausta se matri jungit? et ipaa conspicitur in nostra calamitate? Quem deflet, suos incolumes complexa? Sie locuta extemplo corruit, et tacuit inter-

Cruc. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—172 Put. æqua gerant.—174 ' Paulo melius quod in optimo libro est : avidamque putate.' Barth. —175 ' Optimus codex : funere justo. In aliis legitur : sanguine justo. Optimi libri lectionem veram puto.' Idem.—176 ' Optimus liber cum socio suo : expellamur. Non est hoc librariorum.' Idem.—180 Behot. 1. saltem proceres. —182 In eodem codice quæ se funesta.—184 Pro sic fata repente, (quod habent Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot. a m. sec. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. &c.) Behott. 1. 2. in textu, Dan. et duo Barthiani præbent : dixique repente.—185 Excidit abruptisque tres Barthiani ; Hic ait abruptisque immutuit Put. immutuit habent etiam Pe-

NOTÆ

172 Cui peperi] Quasi non sibi pepererit, sed ut explaret bellum Argivorum morte filii sui.

173 Ogygiæ] Thebanæ.

179 Et socium indignata dolorem] Id est, indigne ferens sociam in dolore habere Hypsipylen, quæ salutem filli sui neglexerat. 180 Tuque] Amphiaraum alloquitur, qui auctor fuerat instituendorum in honorem Archemori ludorum. Hoc etiam ad Adrastum referri potest, qui huic certamini præfuit.

181 Partus honos] Ludorum scilicet institutione.

Non secus ac primo fraudatum lacte juvencum, Cui trepidæ vires, et solus ab ubere sanguis, Seu fera, seu duras avexit pastor ad aras; Nunc vallem spoliata parens, nunc flumina questu, Nunc armenta movet, vacuosque interrogat agros: Tunc piget ire domum, mœstoque novissima campo Exit, et oppositas impasta avertitur herbas. At genitor sceptrique decus cultusque Tonantis Injicit ipse rogis, tergoque et pectore fusam Cæsariem ferro minuit, sectisque jacentis

cisis in ore lamentis. Ut cum, seu bestia rapuit, seu pastor abstulit ad særa altaria juvencum depulsum a primo lacle, cui nondum confirmatæ vires, et solus sanguis a mamma; orbala mater tangit suis querelis, nunc vallem, nunc fluvios, nunc greges, et interrogat vacuos campos: tunc grare est illi reverti ad caulam, et postrema recedit a tristi agro, et non vescens se detorquet ab objecto gramine. At pater immittit in pyram sceptrum ac Jovis infulas, et gladio secat comam sparsam in tergo

*****

tav. omnes Barthiani, Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Cruc. et ita legit Dan. Heinsius ad Claudian. Epithal. Pallad. et Celer. 108. obmutuit Dan. Behott. 1. 2. Gronov. Barth. Veen. et Delph..--188 ' Alios diras pro duras legere autumat glossa optimi libri.' Barth. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. et edd. vett. advexit..--189 Unus Behot. Nunc valles..-191 Nunc piget codd. Barthiani..-192 Exit et appositas Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. oppositas Behott. 1. 2. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.--193 Optimus Barthii : cultusque sonantes.--196 Obnubit pueri ora

NOTÆ

190 Vacuosque interrogat agros] Id est, mugitibus suis videtur interrogare.

1044

193 At genitor, &c.] Præter aromata, dapesque, et illa hujusmodi dona, etiam pretiosissima quæque aut mortuis, aut sibi carissima urebant. Homerus Iliad. O. Seneca Hercule Œtæo: 'Hic nodus, inquit, nulla quem capiet manus, Mecum per ignem flagret.' Noster lib. x11. 'Accipe, nate, tui nova libamenta triumphi, Accipe et hoc regimen dextræ, frontisque superbæ Vincula, quæ nimium patri gestanda dedisti.' Idem Lacrymis Etrusci : 'Ferat ignis opes hæredis.' Lege Virgilium in funere Pallantis. Cultusque Tonantis] Infu-

las. Sacerdos enim Jovis erat Lycurgus.

195 Cæsariem ferro minuit] Cæsariem hic novo sensu posuit pro barba. Ovidium imitatus de Æsculapio Met. xv. 'Cæsariem longæ dextra deducere barbæ.' Signum autem erat maximi luctus apud veteres decidere capillos in funere alicujus, barbam radere, crines tumulo imponere, aut in rogum conjicere. Seneca Hippolyto : 'Capitis exuvias cape, Laceræque frontis accipe abscissam comam.' Noster infra : 'Te Thebæ, fraterque palam, te plangeret Argos, Te Nemee : tibi Lerna comas, Larissaque supplex Poneret.' Et Epicedio patris: 'Exere semirutos subito de

190

195

Digitized by Google

Obnubit tenuia ora comis, ac talia fletuVerba pio miscens: Alio tibi, perfide, pacto,Jupiter, huno crinem voti reus ante dicaram,Si pariter virides nati libare dedissesAd tua templa genas: sed non ratus ore sacerdos,200Damnatæque preces: ferat hæc, quæ dignior umbra est.Jam face subjecta primis in frondibus ignisExclamat: labor insanos arcere parentes.Stant jussi Danai, atque obtentis eminus armisProspectu visus interclusere nefasto.205Ditantur flammæ: non unquam opulentior illic

et barbam, et tegit abscissis crinibus faciem filii jacentis, et jungens hæc dicta piis lacrymis, ait: O fallax Jupiter, tibi hunc crinem voveram antea alia conditione, nempe si una concederes offerre ad tua delubra primam lanuginem genarum filii; sed sacerdos exàuditus non fui, et repulsa sunt mea vota. Manes qui magis merentur, hæc habeant. Jam ignis supposita tæda crepitat in primis ramis. Comploratur. Opera est summovere parentes luctu efferatos. Stant commissi Græci, et procul obductis clypeis prohibuere eorum oculos a funesto spectaculo. Ignis ditescit:

.....

Dan.—199 Unus Behot. nati viridis.—200 Unus Barthianus : oro sacerdos.— 201 Behott. 1. 2. dignior umbra, omisso $\tau \hat{\varphi}$ est.—204 Optimus Barth. atque extentis.—205 In codem codice et uno Behot. nefastos.—206 Optimus Barth. nec enim opulentior unquam; unus Behot, Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd.

NOTÆ

pulvere vultus, Parthenope, crinemque afflatum monte sepulti Pone super tumulos, et magni funus alumni.' Et promiscua etiam apud alios auctores loca.

198 Hunc crinem voti reus ante dicaram] Id etiam ex veteri superstitione, qua barbam crinemque consecrabant Diis. Nihil notius ex scriptoribus.

200 Sed non ratus ore sacerdos] Id est, rata seu audita verba sacerdotis non fuerunt.

201 Ferat hæc, quæ dignior umbra] Id est, quoniam preces, nec vota mea nihil valuerunt, quod servabatur aris, dicetur funeri,

202 In frondibus ignis] Supple, sub-

203 Exclamat] Id est, exclamant, seu fit ultimus clamor exequiarum, cum rogus accenderetur. Fallitur Lactantius, qui Exclamat interpretatur, 'cum crepitu sonat.' Aperte enim allusit ad ritum Romanum, de quo pulchre Terentius: 'in ignem posita est. Fletur,' &c. Et Statius utrumque dixit etiam eleganti Poëtica locutione. Ignis vero in primis frondibus exclamat, est, ignis incipiens renovat complorationem, et facit ut conclamarent dolentes. Sic qui jubent rem, et causam, aut quamcumque occasionem dant, varie facere eam dicuntur.

205 Prospectu interclusere nefasto] Ne parentes aspicerent ardens funus filii.

Ante cinis: crepitant gemmæ, atque immane liquescit Argentum, et pictis exudat vestibus aurum; Nec non Assyriis pinguescunt robora succis, Pallentique croco strident ardentia mella, Spumantesque mero pateræ verguntur, et atri Sanguinis et rapti gratissima cymbia lactis. Tunc septem numero turmas (centenus ubique Urget eques) versis ducunt insignibus ipsi

nullus rogus illic antea ditior, gemmæ strident, atque copiosum argentum dissolvitur, et aurum fluit ex acupictis tegumentis : trabes etiam madent unguentis Assyriis, et mella flagrantia cum luteo croco crepitant, et pateræ vino exundantes, sinusque acceptissimi nigri cruoris, ac recentis lactis, rogo infunduntur. Tunc ipsi duces Argivi agunt septem equitum alas (in unaquaque ala sunt centum equites)

vett. non unquam opulentior illo.—7. 8 Duo codd. Barth. atque immane liquescunt: Argentum, &c.—210 Pallentique croco adstridunt humentia mella legit Barthius ex optimis suis membranis.—214 Surgit eques Dan. Pnt. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipeian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. Cruc. Grasser. et Amstel. Urget eques duo Barth. Behott. 1. 2. optimi

NOTÆ

209 Assyriis succis] Amomo, quod in Assyria et Armenia nascitur.

1046

210 Pallentique croco strident ardentia mella] Infundebant enim rogis mel et crocum, ut jam diximus. Epicedio Glauciæ: 'Quod Cilicum flores,' &c. Vide snpra, vs. 61. Homerus Iliad. Ψ. Έν δὲ τίθει μέλιτσε καλ αλείφατος ἀμΦιφορῆαs, Πρός λέχεα κλίνων. Et Virgilius: 'Et atri Sanguinis, et rapti gratissima cymbia laetis.'

211 Spumantesque mero pateræ verguntur, ξc.] Homerus ibidem : Οίνον άφυσσόμενος χαμάδις χίε, δεῦε δὲ γαῖαν, Ψυχήν κικλήσκων Πατροκλῆος δειλοῖο. Vinum exhauriens humi fudit, rigavitque terram, animam vocans miseri Patrocli. Virgilius : 'Hic duo rite mero fundens Carchesia Baccho, Fudit humi, duo lacte novo, duo sanguinis atri.' Hinc χoal dictæ Græcis. Dicit gratissima cymbia lactis, ob Archemorum scilicet, cui lac ereptum

morte, idcirco mortuo gratissima. Cymbia vero erant vasa in modum cymbæ facta, σκαφίδεs ob eandem rationem Græcis vocatæ.

213 Centenus ubique Urget [Surgit] eques] Multo elegantius optimi codices: centenus ubique Urget eques. Utitur vero sine casu, eodem modo, quo in eadem re rois 'instat,' 'incubuit' uti solent. Sed et in aliis non infrequens. Virgilius Georg. 111. ' Longique urgent ad littora fluctus.' Horat. I. Sat. 'Tanto acrius urget.' II. Sat. 2. ' Hac urget lupus, hac canis angit.' Valerius Flaccus lib. 111. ' Sic contextis umbonibus urgent.' Agit, agitat equos. Gronovius.

214 Versis ducunt insignibus] Et hoc ex more: nam in luctu signa inversa. Tacitus Ann. 111. 'Præcedebant incomta signa, versi fasces.' Pedo Albinovanus ad Liviam : 'Quos primum vidi fasces, in funere vidi : Sed vidi versos, indiciumque mali.'

Grajugenæ reges, lustrantque, ex more, sinistro215Orbe rogum, et stantes inclinant pulvere flammas.
Ter curvos urgere sinus, illisaque telis215Tela sonant: quater horrendum pepulere fragorem
Arma, quater mollem famularum brachia planctum.
Semianimes alter pecudes spirantiaque ignis220Accipit armenta: hic luctus abolere, novique
Funeris auspicium, vates (quanquam omina sentit
Vera) jubet, dextri gyro, et vibrantibus hastis,215

inversis signis, et circum pyram, ex ritu, sinistro gyro decurrunt, et deprimunt pulvere pedibus equorum excitato erectas flammas : ternos orbes fecerunt ; tela telis inflicta crepant : quater arma ediderunt immanem sonitum, quater ancilla sibi tenera pectora percusserunt. Altera pyra accipit oves semimortuas, at palpitantia armenta. Hic augur, (et si certa præsagia agnoscat,) imperat luctum abolere, et omen recentium exequiarum, revertuntur hac gyro dextro, et motis hastis, et unus-

Gronoviani, et edd. recentt.—216 Transpositus erat ordo versuum in codd. Lindenbrogii hoc modo: 216. 219. 220. 221. 217. 218. 222.—222 Behott. 1. 2. sensit.—223 Dan. et Put. dextris gyro; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus

NOTÆ

Virgilius: 'Tum mœsta phalanx, Teucrique sequentur, Tyrrhenique duces, et versis Arcades armis.'

it

214

7, P

r 🖊

****

2

.

215 Lastrantque, ex more, sinistro Orbe rogum] Tangit et morem quo in exequiis clarorum virorum soliti decurrere. Vide Homerum in funere Patrocli. Virgilius in funere Pallantis : ' Ter circum accensos cincti fulgentibus armis Decurrere rogos.' Pœnis etiam decursio in usu fuit, ut ostendit Livius lib. xxv. in morte Gracchi. ' Alii ab Hapnibale, et ea vulgatior fama est, in vestibulo primore castrorum rogum exstructum esse : armatum exercitum decurrisse cum tripudiis Hispanorum, motibusque armorum et corporum suze cuique genti assuetis.' Tacitus : ' Honorique patris ipse cum legionibus decucurrit.' Suetonius Claudio : ' Ceterum exercitus honorarium ei tumulum excitavit : circa quem deinceps stato die quotannis miles decurreret. Galliarumque civitates publice supplicarent.' Sed ex hoc Papinii loco discimus, lævos orbes agere, circumque in sinistram primum decurrere solitos : mox ut explarent contagionem funeris, in dextram decurrebant, ut colligitur ex hisce sequentibus Papinii verbis : 'Hic luctus abolere, novique Funeris auspicium, vates, quanquam omina sentit Vera, jubet, dextro gyro, et vibrantibus armis Hac redeunt.'

217 Illisaque telis Tela sonant: quater horrendum pepulere fragorem Arma, quater mollem famularum brachia planctum] Hinc discimus quod in ista decursione tela telis illiderentur, et quoties hoc fieret, totics fœminæ renovabant planctum.

220 Alter ignis] Id est, alter rogus serpenti exstructus.

222 Quanquam omina sentit Vera] Noscebat enim cladem imminentem, ut vates; tamen dextro orbe redire equites jubet, ut exsolverent se, nec executis implicarentur. 1048

Hac redeunt, raptumque suis libamen ab armis Quisque jacit, seu fræna libet, seu cingula flammis Mergere, seu jaculum, summæ seu cassidis umbram. Multa gemunt contra raucis concentibus agri, Et lituis aures circum pulsantur acutis. Terretur clamore nemus: sic Martia vellunt Signa tubæ, nondum ira calet, nec sanguine ferrum 230 Irrubuit, primo bellorum comitur illo Vultus, honoris opus: stat adhuc incertus in alta

quisque injicit munus avulsum suis armis, seu placet in ignem mittere habenas, seu balteos, seu hastam, seu cristas supremæ galeæ. E contra campi valde resultant raucis concentibus, et aures undique obtunduntur argutis tubis : sylva clangore percellitur. Sic tubæ extrahunt bellica vexilla, nondum furor ardet, nec arma cruore tinguntur, facies belli adornatur hoc primo virtutis opere. Mars est in excelsa

****

Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Grasser. Gevart. Lindenbrog. Cruc. et Amstel. dextro gyro ; Petav. alter Behot. et Venett. dextri gyro ; quod ex codd. suis repositi Gronovius. et velantibus hasiis Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc.-224 Lindenbrogius ex codd. suis edidit velamen ; ceteri libri et scripti et editi libamen. Put. ab arvis.-225 Quisque facit Put. -227 Hic et sex sequentes versus desunt in Behott. 1. 2. Dan. Put. Petav.

NOTÆ

223 Dextri [dextro] gyro] Optimi codices: dextri gyro. Infra eadem voce utitur Papinius: 'Dextergue inerrat Arion.' Et Silius lib. vir. 'Nunc lævus in orbem, Nunc dexter brevibus flexo per dévia gyris, Ludificatus equo.' Gronov.

224 Raptumque suis libamen ab armis Quisque jacit] Et hoc ex more etiam. Virgilius Æneid. x1. ' Conjiciunt igni galeas, ensesque decoros, Frænaque, ferventesque rotas.' Vide et Suetonium Julio, supra laudatum vs. 120.

226 Summæ seu cassidis umbram] Periphrasis cristarum: cristæ enim inumbrant cassidem.

227 Multa gemunt, &c.] Septem hi sequentes versus inepti videntur et adulterini, quare et diverso charactere impressi in editione Parisiensi.

229 Sic Martia vellunt Signa tubæ] Virgilius Æn. x1. 'Ubi primum vellere signa Annuerint Superi.' Ad quem locum sic Servius : '' Vellere ' autem proprie dixit, quia Romana signa figebantur in castris: et cum ad bellum eundum fuisset, captatis auguriis avellebantur e terra. Nam alibi ea figi non licebat : sed inter auguria hoc etiam habebatur, si avellentem facile sequerentur ; adeo ut cum filio, Horodis bello, Crassus sit occisus, qui iturus ad Parthiam avellere signa vix potuit. Quod etiam Flaminio contigit, qui cum imperasset signa tolli, eaque non possent moveri, effosso solo, in quo erant fixa, vi magna extrahi præcepit, et infeliciter apud Thrasymenum pugnavit. Alii 'vellere,' movere accipiunt. Ennius: ' Rex deinde citatus Convellit sese.' Et in sacris convelli mensa dicitur, cum tollitur.'

231 Primo bellorum comitur illo Vultus, honoris opus] Id est, primo opere

Nube, quibus sese Mavors indulgeat armis. Finis erat, lapsusque putres jam Mulciber ibat In cineres : instant flammis, multoque soporant Imbre rogum, posito donec cum sole labores Exhausti : seris vix cessit cura tenebris. Roscida jam novies cœlo dimiserat astra Lucifer, et totidem Lunæ prævenerat ignes Mutato nocturnus equo : nec conscia fallit Sidera, et alterno deprenditur unus in ortu : (Mirum opus accelerasse manus) stat saxea moles.

nube, dubius adhuc quibus faveat partibus. Finis erat, et cadens ignis cogebatur in putres favillas. Urgent flammas, et bustum extinguunt multa aqua, donec finita est opera cum sole occidente, et hoc studium vix cessit tardæ nocti. Jam Lucifer novies fugaverat a cælo humida sidera, et toties sumto alio equo noctu præcesserat jubar lunæ; nec decipit gnara sidera, et unus idemque agnoscitur in duplici ortu. Mirum est manus opus maturasse tam brevi tempore. Jam lapidea moles erigitur,

~~~~~

et omnibus Barthianis.—234 Behott. 1. 2. Put. et omnes Barthiani lassusque. Dan. jam jam rogus ibat.—236 Unus Behot. positos.—242 Dan. Petav. Lang. Laur. Buslid, Lipsian. et edd. vett. accelerante manu; Behott. et Put. accele-

NOTÆ

honoris comitur vultus belli.

学りた

;

L

٢.

233 Quibus armis] Argivorum scilicet aut Thebanorum.

234 Lapsus [lassus] Quidam codices lapsus. Mulciber] Vulcanus, seu ignis.

235 Multoque soporant Imbre rogum] Non solum aqua, sed et vino rogum aliquando extinguebant: deinde ossa et cineres defuncti colligebant. Vide Homerum in funere Hectoris et Patrocli. Noster Epicedio Phileti: 'Nec quod tibi Setia canos Restinxit cineres, gremio nec lubricus ossa Quod vallavit onyx.' Vide ibidem quæ dicimus.

238 Roscida jam novies, &c.] Tangit hic et morem quo nono die postquam erat sepultus mortuus, novendiale sacrum illi fiebat, quo parentalia concluduntur. Et hinc est quod Justinianus scribit in nonum diem fieri $\mu r h \mu as$ defunctorum. Vide Torrentium ad Sueton. Nerone cap. 33. 239 Lucifer] Stella Veneris.

240 Mutato nocturnus equo, &c.] Lucifer, seu Venus, et mane oritur et vespere, sed equo mutato: vespere enim solem sequitur, mane vero præcedit: quam rem noscunt sidera; quod unum idemque astrum sit, nec falluntur, sicut homines, qui putant duos esse. Pythagoras autem deprehendisse primus dicitur a Plinio lib. 11. cap. 8. (tametsi id Parmenidi apud Laërtium Phavorinus tribuat) Luciferum et Vesperum eandem Veneris stellam esse. Poëtæ autem, ut jam diximus, quadrigam soli tribuunt, Lunze bigam, equos singulos ceteris planetis. Boëthius in De Consol. Phil. hunc de Lucifero locum imitatus est : 'Et qui primæ tempore noctis Agit algentes Hesperus ortus, Solitas iterum mutet habenas, Phœbi pallens Lucifer ortu.'

242 Mirum opus accelerasse manus] Accelerante manu habent priores edi-

1049

....

Templum ingens, cineri, rerumque effectus in illo Ordo docet casus : fessis hic flumina monstrat Hypsipyle Danais, hic reptat flebilis infans, Hic jacet, extremum tumuli circum asperat orbem Squameus : expectes morientis ab ore cruenta

245

magnum delubrum cineri. Ea quæ evenerant in illo, suo quæque ordine, insculpuntur. Hic Hypsipyle fontem ostendit lassis Argivis: hic serpit lamentabilis puer: hic sternitur: squamosus serpens circumdat eminente gyro extremum partem sepulcri: expectes sanguinea sibila a morientis faucibus, sic volutatur in marmorea

rasse manus; quod recepit Gronovius.—243 Optimæ Barthii membranæ effictus, ut conj. Antonius Sucquetius. Vide Not. Var. Codd. Lind. in illa.— —244 Codd. Barthiani, causas, vel casum.—245 In quibusdam codd. ejusdem Barth. fletibus.—247 Taurin. cruento.—248 In uno ejusdem : anguis in aula.

NOTÆ

tiones, sed meliores codices, notante Gronovio, accelerasse manus. Et certe melius, modo bene interpungas: Deprenditur unus in ortu: (Mirum opus accelerasse manus.) stat saxea moles. Inclusis his vocibus (Mirum opus accelerasse manus) Parenthesi. Id est. nonus dies erat, cum ecce (res mira tam brevi tempore absolvi potuisse : vel quantum est hoc miraculum operis, adeo festinari potuisse!) jam erectum erat monumentum. Stat saxea moles, Templum ingens, cineri] Pausanias in Corinth. 'Erraved cori μέν 'Οφέλτου τάφος, περί δ' αὐτὸν θρεγκός λίθων, και έντος τοῦ περιβόλου βωµol. Est ibidem Opheltæ sepulcrum lapidea maceria incinctum, intra cujus ambitum aræ sunt.

243 Rerumque effectus in illo] Effictus Bernartio, ait Gronovius; scripti tamen omnes, effectus, quod eat artificiose factus, elaboratus. Theb. IV. 'Perfectaque vivit in auro Nox Danai.' Apuleius de Statua Bathylli: 'Qua nibil videor effectius cognovisse.' Quintilianus lib. VIII. 3. 'Nam quicquid in suo genere satis effectum est, valet.' Sed Status ipse e contra lib. IV. habet : 'Cedrique et robore in omni Effictam.' 245 Danais] Argivis. Infane] Ar-

246 Extremum tumuli circum asperat orbem Squameus] Id est, squamens, seu squamis instructus anguis orbem ducit circa extremum tumulum.

247 Expectes morientis ab ore cruenta Sibila] Superiore libro de hoc angue dixit Poëta : 'Implorantem animam dominis assibilat aris.' Cruenta vero, quia cum cruore animam sibilando emisit. Ceterum mire hic κολάζει τον λόγον Statius, ut optime observat Gronovius, ipsum sibilare non est ausus dicere. Sic in chlamydis pictura Leander eodem libro exhibetur : ' In latus ire manus, mutaturusque videtur Brachia : Nec siccum speres in stamine crinem.' Rursum in Martis regia, lib. v11. ubi portarum fragmina, et rostra navium, currusque vacui, et ora curribus protrita cælantur, 'pæne etiam gemitus' addit. Quo temperamento Plinius de Aristidis Thebani arte, qui primus animum pinxit et sensus omnes expressit : 'Supplicantem pæne cum voce.' Iterum Noster Theb. 1x. 'Ire putes clypeo, fluctusque secare juvencum.'

1050

Digitized by Google

Sibila, marmorea sic volvitur anguis in hasta. Jamque avidum pugnas visendi vulgus inermes Fama vocat. Cunctis arvis ac mœnibus adsunt Exciti: illi etiam, quis belli incognitus horror, Quos effœta domi, quos prima reliquerat ætas, Conveniunt: non aut Ephyræo in littore tanta Unquam, aut Œnomai fremuerunt agmina circo. 255 Collibus incurvis, viridique obsessa corona Vallis in amplexu nemorum sedet: hispida circum Stant juga, et objectus geminis umbonibus agger Campum exire vetat, longo quem tramite planum Gramineæ frondes, sinuataque cespite vivo Mollia non subitis augent fastigia clivis.

hasta. Et jam fama ciet populum valde cupidum spectandi ludicra certamina. Adveniunt evocati ex omnibus regionibus ac oppidis. Adsunt etiam illi, quibus horror belli insolitus est, et quos caduci anni, et quos teneri, domi retinere solent. Nunquam tantæ turbæ strepuerunt in ripis Ephyræis, aut in stadio Enomai. Est vallis intra ambitum sylvarum, obsepta incurvis collibus, et viridi corona : circum surgunt hirsuta cacumina, et prætenta crepido duplici tumore includit campum, quem planum longo spatio, facilia ascensu juga cooperta frondibus herbidis, ac viridi cespite, attollunt sensim clivis clementer assurgentibus. Illic condensi cer-

-250 Fama vocat cunctique arvis unus Behot. cuncti ex arvis optimæ Barthii membranæ. Pro adsunt unus Behot. assunt .-- 255 ' Pro obsessa membranæ quædam abscissa habent : nihil mutamus.' Barth.-257 Unus Behot. objectis, et sic ex membranis edidit Bernartius. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. abjectus .- 259 Graminaque et frondes nonnulli Barthiani .- 261 Illic consertim

......

NOTÆ

248 Marmorea sic volvitur anguis in hasta] Quze illum transfixerat, lib. præcedente de eodem angue: 'Rapido celer ille volumine telam Circuit.'

250 Fama vocat : cunctis] Scripti quidam, notante Gronovio, cunctos, mutata distinctione. Forte fuit : Avidum pugnas visendi vulgus inermes (Fama vocat) junctis arvis ac mænibus adsunt Exciti. Junetis, id est, viciis.

253 Ephyræo in littore] Id est, Isthmo in quo celebrati ludi Isthmici.

Ephyræo] A Corintho urbe ibi condita, pr us Ephyre vocata.

254 Œnomai circo] Pisas intelligit, quas prope ludi Olympici editi. De Enomao vide Theb. 1. 275.

255 Collibus incurvis, &c.] Describit locum in valle cursibus accommodatum naturaliter in formam circi. Viridi corona] Arborum scilicet undique cingentium hanc vallem.

258 Campum exire vetat] Id est, includit planitiem.

260 Clivis] Takes Gallice.

250

Illic conferti, jam sole rubentibus arvis, Bellatrix sedere cohors: ibi corpore mixto Metiri numerum, vultusque, habitusque suorum, Dulce viris, tantique juvat fiducia belli. Centum ibi nigrantes, armenti robora, tauros Lenta mole trahunt, idem numerusque colorque Matribus, et nondum lunatis fronte juvencis. Exin magnanimum series antiqua parentum Invehitur, miris in vultum animata figuris. Primus anhelantem duro Tirynthius angens Pectoris attritu sua frangit in ossa leonem.

270

265

Haud illum impavidi, quamvis et in ære, suumque

taturi sedes capiunt, campis jam sole illustratis. Ibi cum una permiscerentur, gratum erat populo lustrare oculis numerum, vultus, ac gestus suorum, et securitas talis belli placet. Illuc agunt tardo gradu centum furvos tauros, armenti decora, idemque numerus et color est fæminis, et juvencis quibus frontes nondum exasperabantur cornibus. Mox infertur vetus stemma fortium majorum, ore expresso miris figuris. Magnus Hercules Tirynthius elidit in ossa sua anhelum leonem inflictu pectoris. Argivi non illum sine metu aspexerunt, quamvis in ære fusum, et suum

optimus Barthianus ; Illic conserti Lactantius ; Illic confertim multi codd. et edd. vett.—262 Unus Behot. misto. —263 Nonnulli Barthiani: cultusque habi-tusque.—264 'In aliis libris legitur, tacitisque; quod non probamus.' Barth. —269 Unus Barthianus pro v. l. in vivum. Heinsius ad Claudian. p. 238. miris vultus.—270 Barthius ex codd. duri. Pro angens alii ingens.—271 Pec-

NOTÆ

264 Belli] Intellige de ludis quos supra pugnas inermes vocat.

265 Nigrantes] Furvi enim coloris tantum victimæ immolabantur in funebribus sacris.

206 Trahunt] Bene, quia boves lente incedunt.

267 Lunatis fronte] Id est, instructis cornibus, in formam lunæ ductis.

268 Exin magnanimum series antiqua parentum] Hic rursus innuit consuetudinem Romanam, qua non solum Dii quotannis Circensium diebus in carpentis traducebantur, sed etiam mortuorum imagines ludis illatæ, iisque locus publicus quasi ad spectandum datus: quod de mortuis satis

indicat Dio lib. LIII. de Diis enim notum est : ' Marcelli, (defunctus is erat,) et imaginem auream, et coronam auream, et sedem curulem Romanis ludis inferri jossit in Theatrum. mediamque illam poni inter sedes Editorum.'

270 Tirynthius] Hercoles. Angens [ingens] Membranæ : angens. Bene : nam et sic proprie interfecit arourov leonem. Theb. 1v. ' Rabidi cum colla minantia monstri Angeret, et tumidos animam angustaret in artus.'

271 Leonem] Nemæum scilicet. Sua in ossa] Noster Hercule Epitrapezio : ' Hoc pectore pressus Vastator Nemees.'

272 Suumque decus] Quia Herou-

Digitized by Google

Inachidæ videre decus: pater ordine junctoLævus, arundineæ recubansque sub aggere ripæ,Cernitur, emissæque indulgens Inachus urnæ.Io post tergum, jam prona, dolorque parentisSpectat inocciduis stellatum visibus Argum.Ast illam melior Phariis erexerat arvisJupiter, atque hospes jam tunc Aurora colebat.Tantalus inde parens, non qui fallentibus undis10 Imminet, aut refugæ sterilem rapit aëra sylvæ,

honorem. Videtur juxta pater Inachus in tævum nixus jacens super crepidinem arundinei littoris, et fundens amnem prona urna. Io sequitur, jam mutata in vaccam, et dolens pater cernit Argum conspersum pervigilibus oculis. Verum Jupiter jam æquior illi priorem formam restituerat in campis Ægyptiacis, et Oriens hospitalis jam tunc ean adorabat. Inde fertur pater Tantalus, non qui inhiat fallacibas aquis, aut capit vanum aërem recedentis arboris, sed religiosus, et conviva summi

toris astrictu optimus Barthianus.—274 Lætus multi codd. et edd. omnes ante Gronovium. Barthius ex duobus codd. legit : recubans super aggere.—278 Ast illam Phariis melior Lang, Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph.

NOTE

les apud Tiryntha oppidum Argolidis educatus fuerat.

273 Inachidæ] Argivi. Pater] Pater dictus Inachus, vel quia Argivi ab eo Inachidæ vocati, vel ob Io, de qua mox Poëta.

274 Lævus, arundineæ] In pluribus impressis legitur, Lætus: sed legendum, ut ait Gronovius, Lævus, quo ducunt membranæ. Quid enim ita lætus Inachus, cum statim sequatur, jam prona, dolorque parentis? deinde lætus et recubans nihil suave sonat. Lege: Lævus arundineæ recubans super aggere ripæ. Quæ lectio confirmatur ex Theb. II. ubi de eodem Inacho canit Noster: 'Pater ipse bicornis In lævum prona nixus sedet Inachus urna.'

275 Emissæque indulgens Inachus urnæ] Virgilius: 'Cælataque amnem fundens pater Inachus urna.'

276 Io post tergum, jam prona, dolorque parentis Spectat inocciduis stellatum visibus Argum] Tangit fabulam notam, qua Io Inachi filia dicitur a Jove in vaccam mutata, metu supervenientis Junonis, ac Argus, cui multi erant oculi, quorum aliqui semper vigilabant, custodiæ ejus a Junone commissus. Dolor parentis] Pro'dolens pater.'

278 Ast illam, §c.] Tangit et fabulam, qua dicitur eadem Io, post longos errores per mundum, tandem pervenisse in Ægyptum, ubi, resumta priori forma, divinis culta est honoribus ab Ægyptiis sub nomine Isidis. *Phariis*] Ægyptiis. Erexerat] Restituta humana forma.

279 Aurora] Per Auroram bic intelligit Ægyptum, quæ ab antiquis Geographis attribuitur Asiæ seu Orienti, unde Aurora.

280 Tantalus inde parens, &c.] Quia a Tantalo genus ducebant reges Argivi.

281 Sylvæ] Arboris pomi.

:-:r Sed pius, et magni vehitur conviva Tonantis. Parte alia victor curru Neptunia tendit Lora Pelops, pressatque rotas auriga natantes Myrtilus, et volucri jam jamque relinquitur axe. Et gravis Acrisius, speciesque horrenda Chorcebi, Et Danaë culpata sinus: et in amne reperto Tristis Amymone, parvoque Alcmena superbit

285

Jovis. Parte ex alia victor Pelops laxat in curru Neptunias habenas, et auriga Myrtilus urget rotas fluitantes, et jam superatur a celeri axe, et austerus Acrisus, et terribilis imago Choræbi, ac Danaë culpata ob receptam auri pluviam in gremium suum, et Amymone mæsta juxta inventum fluvium, et Alcinena gloriatur pavoo

Basil. Plant. et Gevart.--284 Pelops prensatque Behott. 1. 2. Petrens. Taurin. Burm. Exc. Cantab. et sic legit Dan. Heins. ad Claudian. Laud. Seren. 166. Pro natantes nonnulli codd. habent volantes.--285 Unus Behot. Mirtolus. --287 Et Dane c. s. et in ang in eodem codice; Et Danaë c. s. atque anne Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. et edd. vett. Mutavit Gronovius.--292

NOTÆ

282 Convica Tonantis] Jupiter enim tauti faciebat initio Tantalum, ut ad suam mensam admitteret: quo honore privatus fuit, cum secreta Deorum hominibus prodidisset, et Düs filium epulandum apposuisset: ob quæ scelera in Inferos detrusus est, ubi perpetua fame et siti cruciatur, aquis in quibus immersus est mento tenus, et pomis quæ capiti ejus imminent fugientibus, sive velit bibere, sive ea capere.

283 Neptunia tendit Lora Pelops] Pelops filius Tantali, quique nomen Peloponneso dedit, equos a Neptuno accepit, quibus Œnomaum vicit; unde hic victor.

284 Rotas natantes] Exiliores enim et infirmiores axes currui Œnomai subjunxerat Myrtilus auriga: unde circum eas natabant rotæ, nec satis promte circumverti poterant ad obtinendam victoriam.

285 Myrtilus] Auriga Œnomai pretio correptus a Pelope axes infirmos ac fragiles currui Œnomai subjunxit; hoc modo fracto curru Œnomaus cecidit, et collum fregit : intellecta vero aurigæ perfidia, precatus est moriens Pelopem, ut suam mortem ulcisceretur : cum igitur Myrtilus sui sceleris mercedem a Pelope reposceret, ab ipso præcipitatus est in mare, quod inde a Myrtili nomine Myrtoum vocatum est. Volucri axe] Id est, curru Pelopis scilicet.

286 Et gravis Acrisius] Acrisius rex Argorum, pater Danaës. Vide Th. I. Speciesque horrenda Choræbi] Choræbus ille est qui Pænen occidit, ejusque monstri caput tulit, unde species horrenda dicitur. Theb. II. 'Nudoque ferens caput ense Choræbus,'

288 Tristis Amymone] Amymone filia Danai, cum missa fuisset a patre ad quærendam aquam, Inachi fontibus siccatis a Neptuno, incidit in Satyrum, qui vim illi inferre voluit : clamante autem puella accurrit Neptunus, ac Satyrus in fugam se dedit ; sed perpessa est a Neptuno, quod a

Hercule, tergemina crinem circumdata luna.Jungunt discordes inimica in fœdera dextras290Belidæ fratres: sed vultu mitior adstat290Ægyptus, Danai manifestum agnoscere ficto00Ore nefas, pacisque malæ, noctisque futuræ.290Mille dehinc species: tandem satiata voluptas,290Præstantesque viros vocat ad sua præmia virtus.295Primus sudor equis.Dic, inclyte Phœbe, regentumNomina, dic ipsos: neque enim generosior unquamAlipedum collata acies: ceu præpete cursuConfligant densæ volucres, aut littore in unoÆolus insanis statuat certamina ventis.300

Hercule, habens crines cinctos triplici luna. Germani Belidæ implicant dissentientes dextrus in hostilem affinitatem; Ægyptus vero apparet ore leniore: facile est deprehendre scelus Danai in ore composito, crimenque perfidi fæderis, ac noctis venturæ. Mille postea vehuntur imagines. Tandem voluptas hæc expletur, et virtus citat insignes viros ad suas palmas. Primus labor est equis. Memora, illustris Phæbe, nomina eos ducentium, dic ipsos equos : nunquam enim nobiliores equi certarunt, ceu contendant confertæ aves de celeri volatu, aut Æolus indicat

Egystus Behott. 1. 2. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. alii; *Egyptus* ab alia manu in Behot. 2. quod primus edidit Gronovius. Vide Diatr. p. 396.—293 Duo codd. Barth. *pacisque nefas.*—296 Dic inclyta ex melioribus codd. scribit Barthius.—299 Joaunes Meursius malebat: littore

NOTÆ

Satyro timebat, unde gravida facta peperit Nauplium. Tandem in fontem sui nominis conversa est, de quo superiore lib. *Alcmena*] Mater Herculis.

289 Tergemina luna] Tres enim noctes conjunctæ sunt, ut Hercules generaretur. Tergemina autem pro triplici, non pro sena. Catullus de Cerbero: 'Cui tres sunt linguæ tergeminumque caput.'

290 Jungunt discordes inimica in fædera dextras Belidæ fratres] Belidæ fratres, Danaus et Ægyptus, quorum Danaus cum oraculum accepisset se ab uno e fratris filiis occisum iri, filias suas dedit in matrimonium filiis fratris, sed prius eas admonuerat de oraculo sibi reddito, iisque persuasit, ut sponsos suos prima nocte occiderent; hac enim solum ratione vitam sibi salvam fore: id quod illæ omnes fecerunt, excepta Hypermnestra, quæ Lynceum servavit, qui postea socorum occidit, ut fides oraculi impleretur. Discordes inimica in fodera dextras] Quia dextrarum conjunctio, quod est signum fæderis et amicitiæ, erat eruptura in talem perfidiam. Discordes] Quia tunc etiam inimici ut prius.

292 Danai manifestum agnoscere facto Ore nefas] Ovidins : 'In vultu pignora mentis habens.' Noster Theb. 11. '.Torvaque jam Danai facinus moditantis imago.'

297 Dic ipsos] Supple, equos. 300 Æolus] Rex ventorum. Ducitur ante omnes rutilæ manifestus Arion Igne jubæ : Neptunus equo, si certa priorum Fama, pater : primus teneris læsisse lupatis Ora, et littoreo domitasse in pulvere fertur, Verberibus parcens : etenim insatiatus eundi Ardor, et hyberno par inconstantia ponto. Sæpe per Ionium Libycumque natantibus ire Interjunctus equis, omnesque assuetus in oras Cœruleum deferre patrem : stupuere relicta Nubila, certantes Eurique Notique sequuntur. Nec minor in terris bella Eurysthea gerentem

1056

prælia in una ripa furentibus ventis. Ducitur Arion ante omnes agnoscendus flavæ jubæ fulgore. Neptunus (si majores verum referunt) equum hunc generavit. Primus dicitur ora illius contudisse mollibus lupatis, et eum subegisse in littorea arena, parce flagellum adhibens: etenim erat illi inexplebilis currendi fervor, et similis impetus hyemali pelago. Sæpe solitus erat currere per Ionium et Libycum mare, jugatus inter natantes equos, et ducere patrem in omnes plagas: transmissa nubila mirata sunt currentem, et contendentes Eurus et Notus sequuntur. Nec inferior

in unco.—302 Neptunus equi Dan. si Fama priorum Barthius ex optimo.—303 Fama patet Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. &c. Fama pater Gronov. et Nic. Heinsius in Advers. lib. H. cap. 1. p. 206. Vera, pater Barthius ex optimo. Pro tæsisse Nic. Heinsius 1. 1. scribit et defendit rasisse.—305 Vulneribus parcens optimus Barthianus.—307 Unus Behot. pro ire habet ille.—308 Intervinctus Behott. 1. 2. omnisque unus Behot. Dan. Put. et Petav.—309 Cæruleum per-

NOTÆ

301 Arion] Adrasti equus, cujus pater Neptunus, mater Ceres. Vide Pausaniam. Apollodorus dicit Cererem in Erinnyis formam fuisse conversam, cum Neptuno concumbentem.

303 Pater] Legendum est sic, cum antea patet nullo sensu haberent impressi.

306 Ardor] Supple, fuit. Et hyberno par inconstantia ponto] Id est: Sicut mare per hyemem vel modico flatu agitatar, sic Arion vel minimo flagelli verbere efferabatur.

807 Ionium] Supple, mare. Libycum] Mare, quod alluit oram Africæ, quæ Græcis Libye dicienr. 309 Cæruleum patrem] Neptunum : Dii enim marini cæruleo colore repræsentantur.

310 Euri Notique] Venti, de quibus diximus supra multis in locis.

311 Eurysthea] Jussu Eurysthei. Eurystheus Stheneli filius, rex Mycenarum, cui Hercules oraculo parere jussus est. Ille Herculem ad difficillima quæqueadeunda pericula adegit, ratus in uno tandem eorum periturum, sed Hercules eximia fortitudine, tum corporis cum animi, virtuteque superior, ex omnibus evasit, gloriosiorque. Bella Eurysthea] Labores sibi ab Eurystheo impositos.

305

/ 310

THEBAIDOS LIB. VI.

Amphitryoniaden alto per gramina sulco Duxerat: illi etiam ferus, indocilisque teneri. Mox Divum dono regis dignatus Adrasti Imperia, et multum mediis mansueverat annis. 315 Tunc rector genero Polynici indulget agendum Multa monens, ubi fervor equo, qua suetus ab arte Mulceri, ne sæva manus, ne liber habenis Impetus. Urge alios, inquit, stimulisque, minisque; Ille ibit, minus ipse voles : sic ignea lora 320Cum daret, et rapido Sol natum imponeret axi, Gaudentem lacrymans astra insidiosa docebat, Nolentesque teri zonas, mediamque polorum Temperiem: pius ille quidem, et formidine cauta, Sed juvenem duræ prohibebant discere Parcæ. 325

traxerat, profundius impressa per herbas orbita, Amphitryonis filium, exantlantem in terris labores sibi ab Eurystheo impositos: ille etiam non salis morigerus, et qui difficillime regeretur. Deinde non sibi indignum judicavit jussa Adrasti, Deoram munere, recipere, et multum media ætate mansueverat. Tunc princeps eum dedit ducendum genero Polynici, multa docens, ubi erat ardentior, qua disciplina solitus mitescere, ne adducta essent nimis, nec laxata fræna. Preme alios calcaribus, et voce, ait, ille celerius curret, quam ipse cupies. Sic cum Sol filio traderet flammeas habenas, et collocaret exultantem in volucri curru, flens illum monebat cavenda si dera, et Zonas quæ recusarent calcari, et semper tenere medium cæli tramitem ; ille sane pius, et timore providus, sed atroces Parce vetabant adolescentem patris

ferre Behot. 1. Cæruleum portasse Behot. 2.—313 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Bnslid. alii, et edd. vett. ille etiam. Lectio nostra est ex ingenio Gronovii.—318 Mulceri nec codd. et edd. vett. nec liber in lisdem.—320 Iste ibit optimæ Barthii membranæ.—321 Dum daret unus Behot.—324 Petrens. Taurin. Burm. Put. Petav. Dan. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. cau-

NOTÆ

Stat.

312 Amphitryoniaden] Herculem filium Amphitryonis. Alto sulco] Quia equitis pondere prægravabatur, ideo profundius terræ vestigia infigebantur.

313 Illi etiam ferus] Sic omnes scripti: legendum tamen ex felici conjectura Gronovii: Illi etiam ferus, ne quidem ipsi Herculi satis morigerus.

318 Ne] Quidam codices, nec.

319 Impetus] Supple, sit.

321 Natum] Phaëtontem. Nota

Delph. et Var. Clas.

fabula. Vide Ovidium Met. 11.

323 Nolentesque teri zonas] Zonze enim cælestes respondent terrestribus, et per zonas nolentes teri, intelligit Poëta, quod est extra utrumque tropicum. Mediamque polorum temperiem] Intelligit spatium quod est inter utrumque tropicum, quod æqualiter distat a polis mundi, vel Eclipticam, a qua Sol non evagatur.

324 Pius ille] Sol.

325 Juvenem] Phaëtontem.

3 X

Œbalios sublimis agit spes proxima palmæ Amphiaraus equos: tua furto lapsa propago, Cyllare, dum Scythici diversus ad ostia ponti Castor Amyclæas remo permutat habenas. Ipse habitu niveus: nivei dant colla jugales: Concolor est albis et cassis, et infula, cristis. Quin et Thessalicis felix Admetus ab oris Vix steriles compescit equas; Centaurica dicunt Semina: credo, adeo sexum indignantur, et omnis In vires adducta Venus: noctemque, diemque Assimulant, maculis internigrantibus albæ: Tantus uterque color: credi nec degener illo

335

330

monitis animum advertere. Excelsus Amphiaraus ducit equos Ebalios cum fiducia proxima obtinendæ victoriæ: tua, Cyllare, furtim procreata soboles, dum Castor longe dissitus ad fauces maris Scythici, permutat tonsa Amyclæos frænos. Ipse Amphiaraus indutus erat candida veste: albi equi jugo cervicem subjiciunt: galea, et infula, et cristæ erant etiam candidæ. Quin et fortunatus Admetus e Thessalioa regione viz coërcet infæcundus equas; ferunt esse Centaurorum, stirpem: puto, adeo aversantur sexum, et omnis libido in robur contracta est. Expriment diem et nostem conspersae candidie et nigris maculis; tantundem enim utriusque est coloris.

tus ; unus Barth. captus, et pro v. l. cautus.—329 Duo Barthiani : remo permittit.—331 Concolor est niveis unus Barthianus.—334 'Meliores libri oredo

NOTÆ

326 Œbalios] Lacones, ab Œbalia regione Laconiæ. Spes proxima palmæ] Amphiaraus spes proxima palmæ. Ut Virgilius in Bucolicis: 'Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum.'

327 Furto] Concubitu furtim commisso.

\$28 Cyllare] Cyllarus nomen equi Castoris. Scythici ponti] Euxini, cujus Septemtrionalis ora accolitur a Scythis, unde 'Scythicum' vocat.

329 Castor] Jovis et Ledæ filins. Amyclæas remo permutat habenas] Castor enim comitem se Jasoni eunti ad expeditionem Colchicam adjunxerat, et relicto equitandi studio, remex factus erat: unde Amyclæas remo dicitur permutasse habenas. Amyclæas] Ab Amyclis oppido Laconiæ. 332 Felix Admetus] Admetus, rex Thessaliæ, felix dictus fuit, quod carissimus fuit duobus Diis, Apollini et Herculi : Apollo enim pavit ejus greges, Hercules vero in ejus gratiam revocavit ab Inferis Alcesten uxorem.

333 Vix steriles compescit equas] Thessalicas equas in pretio fuisse docet veteris oraculi versus: ^αΙππον Θεσσαλικήν, Λακεδαιμονίαν τε γυναίκα. Equam Thessalicam, et Lacedæmoniam mulierem. Et frequens erat equarum usus in curriculis, ut liquet ex Homero in funere Patrocli, et Pausaniain Eliacis. Refert etiam Pindarus equas in Pythiis cucurrisse.

337 Tantus uterque color] Hic versus duoque sequentes sunt suspecti Guyeto, et obelo notantur.

Digitized by Google

De grege Castaliæ, stupuit qui sibila cannæ Lætus, et audito contemsit Apolline pasci. Ecce et Iasonidæ juvenes, nova gloria matris Hypsipyles, subiere jugo, quo vectus uterque. Nomen avo gentile Thoas, atque omine dictus Euneos Argoo : geminis eadem omnia, vultus, Currus, equi, vestes, par et concordia voti, Vincere vel solo cupiunt a fratre relinqui. It Chromis, Hippodamusque, alter satus Hercule magno, Alter ab Œnomao : dubites, uter effera presset Fræna magis. Getici pecus hic Diomedis ; at ille

Et possunt existimari non degenerasse ab armento illo Castalio, quod gaudens admiratum est cantum fistulæ, et neglezit vesci audito Pheebo. Ecce et nati Jasonis, recens decus parentis Hypsipyles, ascenderunt currus, quibus uterque ferebatur. Uni Thoas nonnen erat commune cum avo, alter Euncos nominatus præsagio felicis navigationis navis, qua vecti Argonautæ. Similia omnia geminis erant era, currus, equi, habitus, et eadem vota faciebant superare, vel optant vinne a solo germano. Subit Chronis, et Hippedamus, ille ortus ab ingenti Hercule, hic ab Enomeo. Ambigas uter magis urgeat immodicas habenas. Ille regit equos Thracis Diomedis, hic am-

equidem disertim scribunt.' Barth.—338 De grege Castalio Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. De grege Castaliæ in ceteris et scriptis et impressis.— 341 Unus Barthianus: jugo provectus uterque; unde ille: jugo pare vectus uterque.—343 Eunoos Argoo in uno Behot.—344 In optimis Barthii membranis: par est concordia.—347 Alter at Ænomao unus Barth. uter effera raptent in duobus ejusdem codd.—348 Unus Behot, et ille.—353 Omnes elim in eodem

NOTÆ

338 De grege Castaliæ] De Pegasi grege, ait Lactantius, qui fontem Hippocrenen Musis et Apollini saerum ungula sua produxit. Sed potius grez Castalius, equi Thessaliei auditores fistulæ Apollinis. Lucem autem huic loco petes ex fabula Apollinis pastoris cujas cannam memorat Ovidius Met. rr. Stuputi qui sibila cannæ, &c.] Dicit hunc gregem tantam cepisse voluptatem ex audita fistula Phœbi, ut sollet pasci.

341 Subiere jugo] Id est, uterque carrum ascendit, quo vectus erat. Synecdochice autem jugo, pro curribus et equis.

342 Nomen avo gentile Those] Thoas

unus e geminis, cui mater Hypsipyle nomen avi Thoantis dederat. Vide lib. præced. vs. 465. Atque omins dictus Euneos Argoo] Euneos, alter e geminis Jasonis filis, dictus Euneos a felici navigatione navis Argo.

348 Getici Diomedis] Diomedes hie fuit rex Thraciæ, qui equos humana carne pascebat. Hunc Hercules vieit, propriisque equis dedit devorandum, abductosque secum ejus equos dono dedit filio Hippodamo, ut hie affirmat cum Apollodoro Papinius; licet aliqui, inter quos est Hyginus, dicant Herculem ipsos etiam equos occidisse. Getioi] Quia Getæ gens Thracia.

Pisæi juga patris habet: crudelibus ambo Exuviis, diroque imbuti sanguine currus. 350 Metarum instar erat hinc nudo robore quercus, Olim omnes exuta comas, hinc saxeus umbo Arbiter agricolis: finem jacet inter utrumque, Quale quater jaculo spatium, ter arundine vincas. Interea cantu Musarum nobile mulcens Concilium, citharæque manus insertus Apollo Parnassi summo spectabat ab æthere terras, Orsa Deum (nam sæpe Jovem, Phlegramque, suique Anguis opus, fratrumque pius cantarat honores) Tunc aperit, quis fulmen agat, quis sidera ducat 360 Spiritus, unde animi fluviis, quæ pabula ventis,

355

tem currum Pisæi parentis ; ambo currus erant fædati atrocibus spoliis, et horrendo cruore. Erat metarum vice hinc quercus solo trunco, olim spoliata omnibus ramis, hinc lapis terminalis judex inter agricolas. Intervallum inter utrumque limitem tale erat, quale transmitteres vibrato quater jaculo, et emissa ter sagitta. Interea Apollo delectans florentem Musarum catum, digitis insertis fidibus cithara, respiciebat regiones e summo Parnassi cacumine, et canebat Deorum acta ; nam pius sæpe cecinerat Jovem, Phlegramque, ac laborem sui serpentis, et gloriam fratrum. Tunc refert, quis torqueat fulmina, quæ mens regat astra, unde incrementa amnibus, quæ alimenta ventis,

codice.-353 Put. facit inter utrumque.-358 Optimus Barth. jam sæpe. Dan. Phlægræaque castra.-359 Dan. Put. Petav. et edd. vett. pios ; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. uterque Behot. et plerique Barthiani, pius; et sic edide-runt Gevart. Dan. Heins. in Amstel. Gronov. Barth. Veen. &c. Nonnulli

NOTÆ

349 Pisai patris] Enomai, cujus regia Pisæ erat.

1060

350 Diro] Id est, humano crudeliter effuso : Enomaus enim procos filiæ victos occidebat, Diomedes vero humana carne equos pascebat.

351 Metarum instar erat hinc nudo robore quercus, &c.] Sensus : Curruum velocitate certaturis duplex meta erat, una unde exirent ; altera unde reverterentur; inter has vero metas spatium ejusmodi interjacebat, quod jaculo quater emisso, aut arundine ter emissa, posses transmittere.

356 Citharæ manus insertus] Cui manus insertæ sunt chordis citharæ.

357 Parnassi] Montis Phocidos. Apollini et Musis sacri.

358 Phlegramque] Phlegra locus, in quo Gigantes victi a Diis, et fulminibus percussi. Suique Anguis opus] Cædem Pythonis.

359 Pius] Quidam codices habent pios. Honores] Præclara facinora, ex quo honorem consecuti sunt.

360 Quis sidera ducat Spiritus] Secundum Platonicos, qui omnia divino spiritu impleri gubernarique affirmant. Virgilius Æneid. vi. ' Principio cœlum ac terras, camposque liquentes, Lucentemque globum lunæ, Titaniaque astra Spiritus intus alit."

THEBAIDOS LIB. VI.

Quo fonte immensum vivat mare, quæ via solesPræcipitet, noctem quæ porrigat, imane tellus,
An media, et rursus mundo succincta latenti.Finis erat, differt avidas audire sorores :365Dumque chelyn lauro, textumque illustre coronæSubligat, et picto discingit pectora limbo,
Haud procul Herculeam Nemeen clamore reductus
Aspicit; atque illic ingens certaminis instar
Quadrijugi: noscit cunctos, et forte propinquo
Constiterant Admetus et Amphiaraus in arvo.
Tunc secum, Quisnam iste duos, fidissima Phœbo
Nomina, commisit Deus in discrimina reges ?
Ambo pii, carique ambo: nequeam ipse priorem

quo fonte ingens pelagus nutriatur, quod iter solem in occasum ducat, quod noctem extendat, an terra infima sit, an in medio aire suspenso, atque etiam circumdata ignotis populis. Finierat, et remittit in aliud tempus audire sorores cupidas loquendi, et dum innectit testudini laurum, ac divitem plexum corone, et pectus discingit acupicta fascia, admonitus strepilu, cernit non longe Herculsum Nemeen, atque illic apparuit ei magna imago quadrijugi certaminis. Agnoscit omnes, et forte Amphiaraus et Admetus in proximo agro constiterant. Tunc secum att: Quodnam istud numen composuit secum invicem certaturos duos principes, carissimas Phæbo personas? Ambo religiosi, et ambo dilecti. Non possum dicere, quis prastantior

codd. Barthiani, cantabat.—366 Tumque Chelin Dan.—367 Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. distinguit; Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Petrens. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. discingit.—372 Behot. Dan. Put. et Petav. Phæbi.— 374 Optimus Barthianus: carisque mihi.—380 Dan. Put. Petav. Lindenbrog.

NOTÆ

362 Vivat mare] Vivere etiam dicitur de iis quæ animam non habent. Quæ via soles Præcipitet] In Oceanum scilicet.

363 Imane tellus] Id dicit secundum opinionem quorundam Philosophorum, qui terram in infimo orbis loco collocabant, nec suspensam esse credebant.

364 An media] In medio suspensa. Mundo latenti] Antipodas intelligit per mundum latentem. Plerique enim Philosophi dubitarunt, an essent Antipodes, nec terram esse rotundam credebant.

366 Dumque chelyn lauro, textumque illustre coronæ Subligat] Hoc ad morem citharædorum, inquit Lactantius, quia citharædi finito carmine coronam capiti detractam citharæ subligabant.

367 Picto limbo] Limbus proprie fascia quæ extremitati vestis assuitur. Hic pro zona sumit Poëta. Picto] Id est, acupicto.

368 Herculeam Nemcen] Nemeen vocat Herculeam, ob occisum in hac sylva ab Hercule leonem Nemæum.

. 1.061

Dicere. Peliacis hic cum famularer in arvis 375 (Sic Jovis imperia, et nigræ voluere sorores) Thura dabat famulo, nec me sentire minorem Ausus: at hic tripodum comes, et pius artis alumnus Æthereæ: potior meritis tamen ille, sed hujus Extrema jam fila colo: datur ordo senectæ 380 Admeto, serumque mori: tibi nulla supersunt Gaudia: jam Thebæ juxta, et tenebrosa vorago. Scis miser, et nostræ pridem cecinere volucres. Dixit, et os fletu pæne inviolabile tinctus Extemplo Nemeen radiante per æthera saltu 385 Ocyor et patrio venit igne suisque sagittis.

sit. Hic cum serviebam in Peliaca regione (sic jussa Jovis, et atræ sorores decrevere) mihi famulo thus incendebat nec ausus est me credere sibi inferiorem; at ille socius tripodum, ac religiosus discipulus scientiæ cælestis. Ille Admetus tamen anteil beneficiis, sed hujus Amphiavai vitæ pensa jam in extrema colo sunt: longa annorum series datur Admeto, et tarde mori. Nulla lætitia tibi restat: jam prope sunt Thebæ, et opacum barathrum. Scis, infelix, et nostræ aves dudum tibi annuntiaverunt. Inquit, et vultu inviolabili lacrymis pæne rigato, statim delabitur in Nemeen saltu coruscante per aërem, velocior et paterno fulmine et suis telis. Ipse

******** et Cruc. fila colu; et sic legit Priscianus lib. vi. in ceteris : fila colo.-385 Unus Behot. extimplo N. r. p. aëra.-387 Ipse olim in terras optimæ Barthii

NOTE

375 Peliacis] Thessalicis, a Pelio monte Thessalize. Famularer] Tangit fabulam, qua Apollo dicitur exilio mulctatus, ob occisos Cyclopas, pressusque inopia rerum omnium, operam locasse Admeto regi Thessaliæ gregibus pascendis.

378 Tripodum comes] Amphiaraus vates et augur, et sacerdos Apollinis.

379 Ille] Admetus. Hujus] Amphiarai.

381 Serumque mori] Beneficio scilicet Alcestidis uxoris : Admeto enim graviter ægrotanti oraculum respondit, ipsum vitam propagaturum, si quis suorum vellet pro eo mori; renuentibus autem omnibus uxor Alcestis se promtissimam obtulit, ac pro marito vicariam mortem subiit. Unde Juvenalis : 'Spectant subeuntem fata mariti Uxorem.' Vide Alcesten Euripidis.

382 Et tenebrosa vorago. Scis miser, &c.] Sciebat enim Amphiaraus se periturum hiatu terræ, et id per volatum avium, ut vidimus Theb. 111.

384 Et os fletu pæne inviolabile tinctus] Ovidius : ' Neque enim cœlestia tingi Ora decet lacrymis.'

385 Radiante saltu] Transeuntes enim per aërem Dii, meatus sui vestigium lucidum in aëre relinquebant.

386 Patrio igne] Fulmine Jovis patris Apollinis. Suisque sagittis] Sagittandi enim peritissimus Apollo.

Digitized by Google

Ipse olim in terris, cœlo vestigia durant,
Claraque per Zephyros etiamnum semita lucet.
Et jam sortitus Prothous versarat aëna
Casside: jamque locus cuique est, et liminis ordo.390Terrarum decora ampla viri, decora ampla jugales,
Divum utrumque genus, stant uno margine clausi ;
Spesque, audaxque una metus, et fiducia pallens.
Nil fixum cordi: pugnant exire, paventque:
Concurrit summos animosum frigus in artus.390Qui dominis, idem ardor equis : face lumina surgunt,
Ora sonant morsu, spumisque, et sanguine ferrum390

jam in terra erat, et adhuc in cœlo notæ meatus ejus restant, et clarus trames fulget adhuc in nubibus. Et jam Prothous concusserat cujusque sortes in aëna galea. Jan locus atque ordo ad carceres cuique altributus est. Viri et equi, magna terræ ornamenta, utrique numinum soboles, stant inclusi eodem margine. Spes, et audacia timori immixta, et fiducia pallori : nihil immotum in corde est. Optant egredi, et timent, generosus horror pervadit extrema membra. Qui fercor dominis, idem est et equis. Oculi micant igne, ora morsu strident, lupatum ardet spuma et cruore.

membranæ, cum glossa: 'Devenerat jam pridem ipse in terras.'--389 Protheus Dau. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. Præcus optimus Barthianus; Præbus duo alii Barthiani; Prothous Behott. Prothous correxit Marklandus ad Sylv. 1v. 2. 24.--391 Unus Behot. decora alka viri decora alka jugales; Dan. decorique jugales; Put. decora æqua jugales.--393 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. et editiones veteres, au-

NOTÆ

887 Ipse olim in terris, &c.] Ad denotandam celeritatem Apollinis. Inutiles autem et adulterini videntur hi duo versus Guyeto.

389 Jam sortitus Prothous versarat aëna Casside] Moris enim erat in iis ludis ducere sortes, ut cnique certandi distribueretur locus, et omnis frans abesset; et sortes in galea versabantur. Virgillus: 'Dejectamque ærea sortem Accepit galea.' Et Æschylus: Τρίτφ γλρ 'Επεόκλφ τρίτος πάλος 'Εξ ύπτίου πήδησεν εὐχάλκου κράνου. Sors enim tertia tertio Eteoclo exiit ex prona galea ærea. Ceterum Prothous Gronovius legit, non Protheus, ut habent impressi. **390** Liminis] Alii limitis.

393 Divum utrumque genus] Equi nimirum, ob Arionem Neptuno et Cerere ortum, et aurigæ.

893 Audaxque una metus, et fiducia pallens] Id est, audacia et fiducia admixtæ erant timori et pallori.

394 Nil fixum cordi] Id est, ardent exire, moxque timore reprimuntur.

897 Ora sonant morsu, spumisque, et sanguine ferrum Uritur] Signa generosi equi, spuma et fræni morsus. Apollon. lib. IV. 'Αργινόεντα δ' έπ' στομάτεσσι χαλικά 'Αμφίs δδακτάζοντι παραβλήδην κροτέονται. Splendentia fræna in ore circum in morsicantis similitudinem sonabant. Callimachus in lavacro

Uritur, impulsi nequeunt obsistere postes, Claustraque, compressæ transfumat anhelitus iræ. Stare adeo miserum est: pereunt vestigia mille 400 Ante fugam, absentemque ferit gravis ungula campum. Circumstant fidi, nexusque, et torta jubarum Expediunt, firmantque animos, et plurima monstrant. Insonuit contra Tyrrhenum murmur, et omnes Exsiluere loco: quæ tantum carbasa ponto? 405 Quæ bello sic tela volant? quæ nubila cœlo? Amnibus hybernis minor est, minor impetus igni: Tardius astra cadunt: glomerantur tardius imbres: Tardius e summo decurrunt flumina monte. Emissos videre, atque agnovere Pelasgi. 410 Et jam rapti oculis, jam cæco pulvere mixti

Fores percussæ, nec carceres eos possunt retinere ; coërciti furoris anhelitus transfumal : adeo grave est expectare: Mille passus perduntur ante cursum, et molesta ungula percutit absens stadium. Aurigæ circumfunduntur, et solvunt nodos, ac implexas jubas, et corroborant animos, et docent plurima. Contra Tyrhenus clangor signum dedit, et cuncti e carcere evolavere. Quæ vela citius navigant in mari? quæ sagitæ sic eunt in pugna? quæ nubes per aërem ? minor est rapiditas hyemalibus fuviis, minor igni. Sidera lentius labuntur. Pluviæ coëunt lentius. Fluvii devolvuntur lentius e jugo montium. Græci profectos spectavere, at que agnovere, et jam ablati

daxque metus, una et fiducia.—404 Putean. et omnis.—405 Exiliere Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et editiones veteres. Dan. Heinsins ad Claudian. Rapt. Proserp. lib. 11. vs. 198. legit: quæ tantum nubila cœlo, Quæ bello sic pila volani, quæ carbasg ponto? —407 Lipsii liber: minor est Jovis impetus igni; hoc habet etiam Exc. Cantab. sed supra vocem Jovis stat minor. Codex Vossianus exhibet: minor impetus et Jovis igni.—409 Tardius in summo Behot. 1. 2. Tardius in summos Dan. montes unus Behot. Pro flumina Dan.

NOTÆ

Palladis vocat ἀφρον χαλινοφάγων στομάτων, spumam orium fræna mandentium.

400 Percunt vestigia mille Ante fugam, §c.] Proprium enim est, ut ait Lactantius, generosum equorum inquietudine pedum cursum anticipare. Virgilius de equo generoso : 'Stare loco nescit.'

401 Absentem campum] Id est, jam sibi videbantur currere in stadio, in quo nondum erant.

404 Tyrrhenum murmur] Sonitus tubæ, quæ dicitur inventum Tyrrhenorum. Unde vocat Sophocles κάδωνα Τυρσηνικήν. Et Virgilius: 'Tyrrhenusque tubæ mugire per aëra clangor.' Hoc autem erat signum certantibus, ut exilirent: tuba enim signum dabatur ineundi certaminis.

410 Emissos] E carceribus supple. 411 Jam cæco pulvere mixti Vir in

_Digitized by Google

Una in nube latent, vultusque umbrante tumultu, Vix inter sese clamore et nomine noscunt. Evolvere globum, et spatio quo quisque valebat Diducti : delet sulcos iterata priores Orbita : nunc avidi prono juga pectore tangunt, Nunc pugnante genu pressis duplicantur habenis : Colla toris crinita tument, stantesque repectit Aura jubas : bibit albentes humus arida nimbos. Fit sonus, immanisque pedum, tenuisque rotarum. Nulla manus requies, densis insibilat aër Verberibus : gelida non crebrior exsilit Arcto Grando, nec Oleniis manant tot cornibus imbres.

415

420

sunt oculis. Jam inserti in opaco pulvere occultantur in una caligine, et ob strepitum, et pulverem vultus opacantem viz sese voce et nomine internoscunt. Explicuere se s turba, suntque diremti, quo quisque poterat intervallo. Repetita orbita delet priores sulcos. Nunc ardentes tangunt juga inclinato pectore : nunc obnixi genu curvant corpus adductis loris. Musculi crinitæ cervicis inflantur, et ventus recurvat erectas jubas. Sicca terra potat candidas apumas. Fit strepitus ingens pedum, et acutus rolarum. Nulla manus intermissio, resonat aïr crebris flagellorum ictibus. Frequentior grando non cadit e frigido Septemtrione, nec tot pluviæ fluunt ex cornibus Oleniis.

habet fulmina.—414 Unns Behot. et Dan. quisque volebat.—418 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. et edd. vett. reflectit ; Dan. Put. Petav. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. repectit.—421 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. densisque insibilat ; Behott. 1. 2. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. densis insibilat.—422 'Vera lectio; et sic optimæ membranæ. In aliis perperam legitur exiit Arcto.'

NOTÆ

nube latent, vultusque umbrante tumultu, Vix inter sese clamore et nomine noccust] Almotanabbi Poëta Arabum celeberrimus hæc sic expressit illo versu : 'Phi jafal satar alhoïoun gabarat, facaenna liabseran beledan.' In pugua pulois oculos obstruit, et utique, ut si auribus viderent.

:

414 Evolvere globum] Id est, se expediverunt e globo.

417 Nunc pugnante genu pressis duplicantur habenis] Id est, genu clunes equorum lacessente ipsi duplicantur, ut fortius tendant habenas, retineantque equos nimio impetu currentes. 418 Stantesque repectit Aura jubas] Hom. Il. V. Xairau & éppéovro perà nrocijs dréposo. Juba movebantur flatibus venti. Impressi habent reflectit.

419 Albentes nimbos] Spumas equorum.

423 Oleniis cornibus] Id est, capræ Amaltheæ, et hædorum signorum cælestium, quorum ortus tempestates maximas facit. Unde Virgilius : 'Quantus ab occasu veniens pluvialibus hædis Verberat imber humum.' Oleniis] Oleaus Achaiæ oppidum, ex quo dicitur fuisse capra Amalthea, quæ Jovem uberibus aluit, quæque

Senserat adductis alium præsagus Arion Stare ducem loris, dirumque expaverat insons 425 Œdipodioniden: jam illinc a limine discors, Iratusque oneri insolito truculentior ardet. Inachidæ credunt accensum laudibus: ille Aurigam fugit: aurigæ furiale minatur 430 Efferus, et campo dominum circumspicit omni. Ante tamen cunctos sequitur, longeque secundus Amphiaraus agit, quem Thessalus æquat eundo Admetus: juxta gemini, nunc Euneos ante, Et nunc ante Thoas: cedunt, vincuntque, nec unquam 435 Ambitiosa pios collidit gloria fratres. Postremum discrimen erant Chromis asper, et asper Hippodamus: non arte rudes, sed mole tenentur Cornipedum: prior Hippodamus fert ora sequentum,

Arion scientia divinationis præditus agnoverat pressis habenis alium aurigam sedere, et innocens horruerat execrandum Edipi filium; jam inde a curceribus furens, infensusque oneri, accenditur atrocior solito. Argivi putant inflammatum applausu. Ille fugit rectorem: rabidus horrenda minatur aurigæ, et visu quærit herum Adrastum per omnem campum. Anteit tamen reliquos equos. Seguitur illum Amphiaraus, et currit, sed longo proximus intervallo, quem Thessalus Admetus currendo æquat. Gemini prope; nune præcedit Euneos, et nunc Thoas, superant, et cedunt, et nunquam ambitiosus honor commisit inter se fratres concordes. Ultimum certantium par, erant acer Chromis, et acer Hippodamus, non inssii artis, sed retardantur gravitate equarum. Hippodamus pratedens portat ora inse-

Barth.—426 Nonnulli codices manuscripti : nam illinc.—427 'Distinctio capitalis post hoc verbum [insolito] est in optimo libro.' Barth.— 431 In edd. vett. distinguitur : Ante tamen cunctos : sequitur, §c. 'Non opus cum doctissimo Barclaio aliam distinctionem inducere : Ante tamen cunctos sequitur, §c. quam in ejus Notis non sine vitio procuderunt insuper librarii.' Barth.—434 Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Gevart, et Grasser. cum nonnullis codd. caduat.—438 Barthius tollit dis-

NOTÆ

cum filiis suis in cœlum recepta est. Vide Theb. 111. 25.

424 Arion] Adrasti equus : dicitur præsagus, quia divinabat.

426 (Edipodioniden] Polynicem (Edipifilium.

428 Inachidæ] Argivi.

430 Dominum] Adrastum. Vide supra vs. 313.

431 Ante tamen cunctos] Supple,

'Arion currit.' Longe secundus] Ita de Salio Virgilius Æneid. v. 'Proximus huic, longo sed proximus intervallo.'

434 Cedunt] Optime, ut Gronovius, Guyetus, et Peyraredus, non cadunt, ut habent impressi.

486 Discrimen] Hic significat certamen, seu par certantium.

Digitized by Google

THEBAIDOS LIB. VI.	1067
Fert gemitus, multaque humeros incenditur aura.	
Speravit flexæ circum compendia metæ,	440
Interius ductis, Phœbeius augur, habenis,	
Anticipasse viam, nec non et Thessalus heros	.*
Spe propiore calet: dum non cohibente magistro	
Spargitur in gyros, dexterque exerrat Arion.	
Jam prior Œclides, et jam non tertius ibat	445
Admetus, laxo cum tandem ex orbe reductus	
Æquoreus sonipes premit, evaditque parumper	
Gavisos: subit astra fragor, cœlumque tremiscit,	
Omniaque excusso patuere sedilia vulgo.	
Sed nec lora regit, nec verbera pallidus addit	450
Labdacides: lassa veluti ratione magister	

quentium, portalque anhelitus, et cjus humeri calefiunt multo flatu. Vates Apollinis speravit, missis interius habenis, se brevius iter præoccupaturum ad metam, circa quam flectendum erat, et Heros Thessalus ardet spe propinguiore, dum Arion, non coërcente auriga, extendit se in orbes, et divagatur ad dextram. Jam Œclei flius anteibat, et jam Admetus secundus currebat, cum tandem marinus equus, revocatus ab exteriore gyro, festinat, et anteit parumper eos qui jam de victoria latabantur. Clamor sidera penetrat, et celum concutitur, ac omnes sedes patures spectatoribus surgentibus. Sed pallidus Labdaci pronepos nec habenas regit, mec addit verbera. Ut cum nanta, perdito rationis usu, in undas et in scopulos præcipi

tinctionem post Cornipedum.—444 'Dubitatum olim de loci hujus scriptura docet boni libri status, in cujus textu verbam hoc omissum est, in margine autem scribitur : 'vel avit, id est erravit, vel exernat, vel errarat.' Barth. -446 Unus Behot. ab orbe reductus.—450 Put. pallidus audet.—451 'Ferri potest lassa veluti : cur tamen veterem non audiam lapsa veluti ? Bern. In

NOTÆ

440 Flexæ metæ] Meta, λ íbos καμπτήρ Sophocli dicitur, ubi circumflecteretur. Hinc νίσσα etiam Græcis. Alladit ad morem quadrigarum curriculum agitantium. Solent illi diligentem operam dare, qua metam attingere viderentur, sed non tangerent: in eo enim summa aurigandi ars. Unde Horatio : ⁴ Metaque fervidis Evitata rotis.² Vide Theocritum. Id. xxIV. Homerum II. Ψ. Sophoclem in Electra.

441 Phæbeius augur] Amphiaraus.

442 Anticipasse] Usus est eo verbo etiam præter alios Lucretius. Thessalus heros] Admetus. 443 Magistro] Polynice.

444 Dexterque] Id est, magis ad dextram it, relinquit inter se et metam nimium spatium, quo ceteri currus transeuntes circa metam prius flectere possent.

445 (Eclides] Amphiaraus (Eclei filius.

446 Laxo orbe] Id est, ab exteriore, hincque laxiore orbe.

447 Æquoreus sonipes] Arion a Neptuno procreatus, qui maris Deus.

449 Excusso] Moto, surgente.

451 Labdacides] Polynices, Labdaci pronepos.

. . . .

In fluctus, in saxa ruit; nec jam amplius astra Respicit, et victam projecit casibus artem. Rursus præcipites in recta ac devia campi Obliquant, tenduntque vias, iterum axibus axes Inflicti, radiisque rotæ: pax nulla, fidesque. Bella geri ferro levius: bella horrida credas: Is furor in laude est: trepidant, mortemque minantur, Multaque transversis præstringitur ungula campis. Nec jam sufficiunt stimuli, non verbera: voce Nominibusque cient Pholoën Admetus, et Irin Funalemque Thoën, rapidum Danaëius augur Ascheton increpitans, meritumque vocabula Cycnum.

tatur ; nec jam amplius observat sidera, et fortunæ permittit superatam scientiam. Rabidi rursus obliguant, ac pergunt iter in recta ac transversa stadii ; rursus axes axibus illisi, et rotæ radiis. Nulla pax et fides, minus esset, prælia armis committi : putares ardentes acies. Ea rabies laudi vertitur. Tremunt, et intentant letum, et multæ ungulæ teruntur transversis cursibus. Nec jam aculei sufficiunt, non ictus fagellorum. Admetus voce et nominibus hortatur Pholoën, Irinque, et funalem Thoën ; vates Argivus objurgat præcipitem Ascheton, et Cycnum dignum suo cogno-

quibusdam codd. laxa.—456 Inflecti unus Behot. Vide Not. Var.—457 Unus Behot. levius ferro.—458 His furor in laude est Aldd. Colin. Gryph. et Basil. Bernartius correxit ex codd. Lang. Laur. Buslid. et Lipsian. et sic in ceteris.—459 ' Non sine ratione versum hunc omittunt membranæ illee laudatissimæ.' Barth.—460 Dan. Petav. Lang. Laur. Buslid. et edd. vett. nec verbera.—461 Ametus et Iron unus Behot.—462 Funalesque Thoën optimæ Barthii membranæ. Lunalemque Thoën Dan. Fumantemque Thoën optimæ Barthii fon Put. et Petav. Ascedon unus Behot. Esseton Dan. increpitat unus Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Put. Petav, et edd. vett. increpitans Dan. alter

NOTÆ

452 Astra] Observatione enim astrorum cursum navigationis dirigebant nautæ, ante acus magneticæ inventionem.

455 Iterum axibus axes Inflicti] In quibusdam bonæ notæ libris est : Inflecti: alicubi annotatum pro 'inflectehantur.' Forte scribendum: iterum axibus axes Infligi. Gronov.

457 Geri] Gerentur.

459 Multaque transversis, &c.] Dum per transversa stadii currunt.

461 Pholoën et Irin] Pholoë et Iris nomina equarum Admeti. Supra: 'Vix steriles compescit equas.' 462 Funalemque Thoön] Funalis est, qui extra jugum incedit, et jugali opponitur, σειραΐος, et σειραφόρος Græcis dictus : ζύγιος enim dicitur qui jugum subit. Unde intelligimus funalem equum hunc vocari, qui extra jugum sit, sive ante, sive a latere jungatur; inde appellatus, quod fune, sen habena, aut catena etiam exterius regatur. Danačius augur] Amphiaraus augur Argivus.

463 Meritumque vocabula Cycnum] Candore scilicet: supra de equis Amphiarai; 'Ipse habitu niveus: nivei dant colla jugales.'

1068

Audit et Herculeum Strymon Chromin, Euneon auditIgneus Achion: tardum Calydona lacessit465Hippodamus, variumque Thoas rogat ire Podarcem.Solus Echionides errante silentia curru465Mœsta tenet, trepidaque timet se voce fateri.Vixdum cœptus equis labor, et jam pulvere quarto470Campum ineunt, jamque et tepidis sudoribus artus470Effœti, et crassum rapit ejectatque vaporem470Cornipedum flammata sitis: nec jam integer illisImpetus, et longi suspendunt ilia flatus.

mine. Strymon auscultatur Chromin Herculis filium: ardens Æthion Euneon: Hippodamus urget lentum Cydonem, et Thoas precatur accélerare maculosum Podarcen. Solus Polynices silet tristis vagante curru, et metuit se detegere trementi voce. Vixdum currere incæperant, et jam quarta vice stadium corripiunt. Et jam jam enecta sunt membra calidis sudoribus, et accensa equorum sitis attrahit et emittit densum vaporem: nec jam illis prior rapiditas est, et longi anhelitus du-

Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—465 Ethion uterque Behot. Æthion Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. Æchion Dan. Put. Petav. Lindenbrog. Cruc. et recentt. tardumque Calydona unus Behot. tardumque Cydona Dan. Put. et Petav. tardum Cidola alter Behot. tardumque Cidona Exc. Cantab.—469 Vix perceptus equis Lipsian. unde Bernartius conj. Vix ter septus equis. Optimus Barthianus, labor est.—471 Unus Behot. injectatque

NOTÆ

464 Herculeum] Hercule oriundum.

467 Echionides] Polynices, ab Echione, qui Thebanum regnum administravit post Cadmum.

469 Vixdum coptus equis] Lipsii codex : Vix perceptus ; unde Bernartius vult legi : Vix ter coptus. Et jam pulcere quarto Campum incent] Curriculum quadrigarum Tarnov re-Selov, id est, firmorum plenis annis, fuisse dicitur δωδεκάδρομον, seu spatiorum duodenum : ideoque et Pindarus Olym. IV. dixit δωδεκάγναματον τέρμα δρόμον. Sed πωλικόν δρμα, id est, teneriorum equorum, conficere solitum spatia ectona. Hoc autem apud Græcos. Apud Latinos septena tantum conficiebantur spatia. Seneca Epist. xxx. 'Quomodo manifestior notari solet agitatorum lætitia, cum septimo spatio palmæ appropinquant.' Sanctus Hieronymus in vita S. Hilarionis: ' Hoc si quidem in Romanis urbibus jam inde servatur a Romulo, ut propter felicem Sabinarum raptum, ab ipso quasi consiliorum Deo, quadrigæ septeno currant circuitu.' Propertins 11. Eleg. 25. ' Aut prius infecto deposcit præmia cursu, Septima quam metam triverit arte rota.'

473 Et longi suspendunt ilia flatus] Equi suspiriosi, vel spiritus densioris, dum animam ducunt, 'ilia trabunt.' Virgilius Georg. III. 'Imaque longo Ilia singultu tendunt.' Plinins 'ilia trahere' dixit lib. II. cap. 6. Idem Lucanus lib. IV. Horatius : 'ilia ducere,' id est, vix spiritum recipere,

Hic anceps fortuna diu decernere primum Ausa venit: ruit, Hæmonium dum fervidus instat 475 Admetum superare, Thoas: nec prætulit ullam Frater opem: velit ille quidem; sed Martius ante Obstitit Hippodamus, mediasque immisit habenas. Mox Chromis Hippodamum metæ interioris ad orbem Viribus Herculeis et toto robore patris 480 Axe tenet prenso: luctantur abire jugales Nequicquam, frænosque et colla rigentia tendunt. Ut Siculas si quando rates tenet æstus, et ingens Auster agit, medio stant vela tumentia ponto. Tunc ipsum fracto curru deturbat, et isset 485 Ante Chromis; sed Thraces equi ut videre jacentem Hippodamum, redit illa fames, jam jamque trementem

cunt ilia. Incerta diu fortuna tentavit primum hic decidere. Thoas cadit, dum ardens nititur vincere Admetum Hæmonium, nec germanus dedit ullum fratri auzilium: optaret quidem ille; sed Martis nepos Hippodamus se opponit, et intulit medios franos. Mox Chromis robore Herculeo et tois patris viribus sistit Hippodamum axe intercepto ad interiorem metam, cum vollet eam flectere: jugales frustrs nituntur progredi, et tendunt habenas, et rigentes cervices. Ut si quando æstus Siculas naves intercipit, et fortis Auster eus impellit, inflatis velis mament immotæ naves in medio pelago. Tunc Chromis Hippodanum rupto curru dejicit, et præcessisset; sed cum equi Thracii aspecerunt prostratum Hippodanum, sueta iis fames rediit, et jam furentes partiti fuerant trepidantem, nisi Heros

vaporem.—474 Hinc anceps optimæ Barthii membranæ, et Behot. 1.—476 Ametum unus Behot. vel præbuit illam optimus Barthii codex pro v. 1.—478 Unus Behot. medias immisit, omisso $\tau \hat{\varphi}$ que.—478 Hippodamon in quibusdam scriptis; et ita legit Nic. Heinsius. jam jamque timentem unus Behot.—490

NOTÆ

nt fit in cursu : nam hac potissimum parte sentitur, quam sit liber anhelitus. Turn. lib. x11. cap. 9.

475 Hæmonium] Thessalum : Thessalia enim prins Hæmonia dicta.

477 Martius] A Marte oriundus : Hippodami enim pater Œnomaus filius erat Martis.

480 Viribus Herculeis] Quia Chromis erat filins Herculis.

484 Stant] Id est, non moventur: hinc enim æstus, et inde Auster æqualibus viribus tendunt; unde necesse est navem fieri immobilem.

485 Ipsum] Hippodamum.

486 Thraces equi] Diomedis enim Thracii fuerant ii equi. Vide supra.

487 Redit illa fames] Supra diximus Diomedis equos humana carnepasci solitos. Ut viderunt igitur prostratum Hippodamum, jam se parabant ad illum devorandum.

Digitized by Google

Partiti furiis; ni fræna, ipsosque frementes, Oblitus palmæ, retro Tirvnthius heros Torsisset, victusque et collaudatus abisset. At tibi promissos jamdudum Phœbus honores, Amphiaraë, cupit. Tandem ratus apta favori Tempora, pulverei venit in spatia horrida Circi. Cum jam in fine viæ, et summum victoria nutat: Anguicomam monstri effigiem sævissima visu Ora movet: sive ille Erebo, seu finxit in astu Temporis; innumera certe formidine cultum Tollit in astra nefas: non illud janitor atræ Impavidus Lethes, non ipsæ horrore sine alto Eumenides vidisse queant : turbasset euntes Solis equos, Martisque jugum: nam flavus Arion

Tirynthius, victoriæ immemor, habenas et ipsos indignantes retro adduxisset, et superatus ac cum magna laude recessisset. At Phæbus tibi vult, Amphiaraë, dare honores, quos tibi pollicitus fuerat. Tandem putans occasionem idoneam præstandæ gratia, subit terribile spatium pulverei stadii, cum jam cursus sub finem esset, et victoria extremo nutabat. Erigit in aërem speciem portenti serpentibus criniti, et innumeris terroribus instructi distorquet horrenda aspectu ora; seu ille eduxit ex Inferis hoc monstrum, seu in momento temporis formavit. Non illud ostiarius nigræ Lethes sine metu, nec ipsæ Eumenides possent cernere sine summo pavore : terruisset incedentes solis equos, et Martis currum. Nam ut flavus Arion illud vidit.

Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plaut. victorque ; Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Venett. 3. 4. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et recentt. victusque.-492 Lang. Lanr. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. Dan. Put. Petav. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. spin favoris ; optimz Barthii membranz, Amstel. Gronov. Barth. Vees. et Delph. apta favori.—493 Optimus Barthii codex: volat in spatia. Pro Circi unus Behot. habet, campi.—494 Cum jam fine Behott. 1. 2. hoc est: jā in fine.—496 Optimæ Barthii membranæ : seu finxerat æstu.-499 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid, Lipsian. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. non ipse ; Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.

NOTÆ

culis Tirynthii dicti filius. 490 Victusque et collaudatus abisset]

Quia Chromis maluit palmam amitte-

re, quam sinere, ut equi sui Hippo-

damum devorarent, quod fecissent,

nisi adduxisset habenas, quo ipsi vic-

toria e manibus elapsa est : unde me-

491 At tibi promissos] Oraculum

ritæ laudes ipsi datæ.

489 Tirynthius heros] Chromis Her- enim acceperat, se curriculi certamine victorem futurum. Vet. Schol.

> 494 Cum jam in fine viæ] Hic versus suspectus Guyeto.

> 496 Astu Temporis] Corrige actu, id est, momento.

> 498 Janitor atræ Lethes] Cerberus. 501 Jugum] Hic, ut supra, pro curru et equis.

495 ·

500

490

Ut vidit, saliere jubæ, atque erectus in armos Stat, sociumque jugi, comitesque utrimque laboris Secum alte suspendit equos. Ruit ilicet exul Aonius, nexusque diu per terga volutus 505 Exuit: abripitur longe moderamine liber Currus: at hunc putri præter tellure jacentem Tænarei currus, et Thessalus axis, et heros Lemnius, obliqua quantum vitare dabatur Transabiere fuga. Tandem caligine mersum 510 Erigit accursu comitum caput, ægraque tollit Membra solo, et socero redit haud speratus Adrasto. Quis mortis, Thebane, locus? nisi dura negasset Tisiphone, quantum poteras dimittere bellum? Te Thebæ, fraterque palam, te plangeret Argos, 515 Te Nemee: tibi Lerna comas, Larissaque supplex

jubæ riguere, et sublatis in altum prioribus pedibus stat, et secum celse suspendit collegam jugi, et equos utrimque laboris socios. Cadit statim Thebanus profugus, et diu volutatus per tergum, expediit se loris, et currus expers rectoris longe invehitur: at præter illum prostratum in cænoso loco currus Tænarei, et axis Thessalus, et Heros Lemnius transgressi sunt obliquo cursu, quantum licebat effugere. Tandem ille tollit caput pulcere obrutum, famulis accurrentibus, et erigit e terra elisos artus, et præter spem revertitur ad socerum Adrastum. Quæ moriendi oportunitas, Thebane? nisi aspera renuisset Tisphone, quantum bellum potuisses finire? Te Thebæ, et frater palam, te Argos, te Nemea defleret: tua gratia Ler-

non ipsæ.—503 Optimus Barthii codex: comitemque.—505 Lactantius legit: per terga volutos.—506 Optimus Barthianus, arripitur.—511 Erigif ad cursum comitum Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. et edd. vett. Mutavit Gronovius. Vide Not. Var.—512 In quibusdam codd. Linden-

NOTÆ

504 Exul Aonius] Polynices Thebanus.

505 Nexus] Supple habenarum, quibus involutus in tergo erat.

507 Præter] Gallice, le long.

508 Tænarei currus] Amphiarai. Thessalus axis] Currus Admeti Thessali. Heros Lemnius] Euneus : ceciderat enim Thoas, ut supra vidimus.

511 Erigit accursu comitum caput] Erigit supple Polynices. Accursu] Gronovius optime corrigit accursu comitum, et bic comites sunt ministri, aulici satellites : lib. x1. 'Non desunt regi comites, sine,' &c. Antea enim legebatur ad cursum, nullo sensu.

512 Redit] Deportatur in gestatoria, seu lectica. Ita Vet. Schol. apud Barthium.

513 Thebane] Alloquitur Polynicem Poëta.

515. 516 Te Thebæ, Argos, Nemee, Lerna, Larissa] Oppida seu loca ex præcedentibus cognita.

516 Comas Poneret] Supra vidimus, crines in luctu positos.

Ardet adhuc cupiens vel inanem vincere currum.520Dat vires, refovetque Deus: volat ocyor Euro,
Ceu modo carceribus dimissus in arva solutis,
Verberibusque jubas et terga lacessit habenis,
Ascheton increpitansque levem Cycnumque nivalem.
Nunc saltem dum nemo prior, rapit igneus orbes
Axis, et effossæ longe sparguntur arenæ.
Dat gemitum tellus, et jam tunc sæva minatur.
Forsitan et victo prior isset Arione Cycnus,520

Sed vetat æquoreus vinci pater: hinc vice justa

na, et supplex Larissa crines securet, et tibi illustrius sepulcrum exstrueretur quam Archemoro. Tunc autem Œclei filius, quamvis indubitata erat palma sibi sequenti Arionem, cum ille liber excusso rectore præcederet, flagrat tamen desiderio superandi vacuum etiam currum. Numen ei dat robur, et reparat: currit Euro vélocior, ut si modo dimissus esset in stadium aperto limine, et jubas verberibus percutit, et loris terga equorum, objurgans celerem Ascheton, et candidum Cycnum: nunc saltem, dum nullus anteit, fervidus axis tollit rotas magna velocitate, et evacuate arenæ longe dissiliunt. Terra mugit, et jam tunc crudelis illi minatur. Forsitam Cycnus præcessieset superato Arione, sed pater marinus superari prohibet : hinc

brogii : aut speratus.-518 Duo codd. Barthiani : sequentur.-524 Increpitans Scetumque levem Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. unus Behot. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Increpat Ascheton celerem optimus Barthianus. Lect. nostram exhibent Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Gronov. Barth. Veen. et Delph.-526 'Melius scribatur effusæ ; uno impetu proturbatæ.' Barth..-527 Unus Behot. etiam nunc; Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. alter Behot. et edd. vett. etiam tunc; optimus Barthianus et jam tum;

NOTÆ

Stat.

517 Archemori major colerere sepulcro] Major honor tibi redderetur apud tuum sepulcrum, quam Archemoro.

518 Œclides] Amphiaraus.

520 Inanem] Excusso domino.

521 Deus] Apollo. Euro] Euros ventos orientalis.

523 Yerberibusque jubas, &c.] Hic versus quatuorque sequentes suspecti Guyeto.

524 Ascheton increpitansque levem] Bernartius e veteribus codicibus cor-

Delph. et Var. Clus.

rexerat: increpitans Schetumque, cum antea legeretur : Ascheton increpitansque levem, quod melius erat. Supra de Amphiarao: 'Ascheton increpitat.' Nomen convenit veloci equo: ăoxeros enim Græce, Latine insuperubilis.

527 Dat gemitum tellus] Quasi sub pondere currus Amphiarai ingemisceret. Et jam tunc særa minatur] Amphiarzo scilicet, qui hiatu terræ perire debehat.

529 Æquoreus pater] Neptunus.

3 Y

Gloria mansit equo, cessit victoria vatí. Huic pretium palmæ gemini cratera ferebant Herculeum juvenes : illum Tirynthius olim Ferre manu sola, spumantemque ore supino Vertere, seu monstri victor, seu Marte, solebat. Centauros habet arte truces, aurumque figuris Terribile : hic mixta Lapitharum cæde rotantur

aqua vice honor equo restitit, victoria mansit auguri. Huic duo juvenes portabant Herculis poculum pro victoriæ mercede. Olim Tirynthius hoc solitus erat una manu portare, ac plenum in os inversum infundere, seu monstra, seu hostes domuisset. In hoc calati erant torvi Centauri, et aurum formidabile erat figuris : hic confusa Lapitharum strage volvuntur lapides, tæde, alia etiam pocula ; ubique

Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. et jam tunc. -530 'Melior lectio optimi exemplaris cedit, quam quæ in aliis est, cessit.' Barth. -584 Vertere seu monstris Behott. 1. 2. Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. quomodo conjectabat Bernartius. Vertere seu monstro citat Lindenbrogius. Vertere ceu monstri Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. -536 Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Lang. Laur. Lipsian. Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. cæde notantur ; Buslid. optimus Barth.

NOTÆ

530 Gloria mansit equo, cessit victoria vati] Equo, quia prius metam attigit, Vati vero, quia excusso Polynice primus palmæ appropinquavit. Sed et Polynices etiam victor renuntiari debebat, quia ejus equus vicerat, ut de Phidola Corinthio narrat Pausanias 11. Eliacorum : ' Phidolæ Corinthii,' ait, ' equa prætereunda non est, cui Auræ nomen erat. Hæc ab ipsis carceribus excusso statim sessore, et cursum pristinum æque ac si rectorem habuisset servavit, et circa metam se convertit ; audito vero tubæ sonitu ad cursum concitata est vehementius: cumque ad ludorum præfectos antevertisset, jam victoriæ se quasi compotem intelligens constitit. Elei Phidola victore renuntiato, ei, ut et equæ simulacrum dedicaret, concesserunt.'

532 Herculeum] Id est, qui Herculis olim fuerat. Tirynthius] Hercules. Vide supra. 534 Seu Marte] Id est, justo exercitu. Multa enim gessit cum exercitu Hercules, ut cum Trojam et Œchaliam expugnavit, nec non etiam in Africa, ut testatur Sallustins : 'Postquam,' ait, 'in Africa Hercules interiit, sicut putant, exercitus ejus variis gentibus permixtus est.'

535 Centauros habet arte truces] Supple, effictos, cælatos. Truces] Ferociam Centaurorum expresserat ars cælatoris. Aurumque figuris Terribile] Id est, ferocia Centaurorum, furorque quo in pugna ferebantur, tanta arte expressus erat, ut etiam terreret. Eodem dicendi modo Noster Theb. III. 'Armaque in auro Tristia.'

536 Hic] In cratere. Mixta Lapitharum cæde] Nota pugna Lapitharum cum Centauris in nuptiis Pirithoi. Rotantur] Quidam codices notantur. Ipsam enim rotationem expressam dicit. Imitatur Sidonius

530

535

Saxa, faces, aliique iterum crateres; ubiqueIngentes morientum iræ: tenet ipse furentemHylæum, et torta molitur robora barba.At tibi Mæonio fertur circumflua limbo540Pro meritis, Admete, chlamys, repetitaque multoMurice. Phryxei natat hic contemtor ephebusÆquoris, et picta translucet cœrulus unda:In latus ire manus, mutaturusque videturBrachia, nec siccum speres in stamine crinem:545

immanes occumbentium iræ. Ipse arripit rabidum Hylæum, eumque intorta barba rotat. At tibi, Admete, portatur in præmium virtutis paludamentum circumsutum Mæonia fimbria, et sæpius tinctum crebro murice. Hic nalat juvenis Leander, contemtor freti Phryxei, et glaucus translucet in acupicta unda. In latus fert manus, et videtur quasi alternis brachiis natet, nec expectes in stamine siecos capillos.

Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. cæde rotantur.—540 At qui Mæmio unus Behot.—541 Amete in eodem codice.—544 In latus ire manu legit Marklandus ad Sylv. 1. 1. 82.—545 Optimus Barthii codex, aliusque ejus-

NOTÆ

Apoll. Paneg. Mai. 'Prima cruentos Consumunt ad bella cibos, Bacchoque rotato, Pocula tela putant.'

537 Aliique iterum crateres] In boc aureo cratere efficti erant crateres alii, quibus nempe Lapithæ et Centauri in Pirithoi nuptiis repentino motu certarunt.

538 Ipse] Hercules.

539 Hylaum] Centaurum ferocissimum. Vide Ovid. Met. XII. Torta] Supple ejus, Hylæi.

540 Mæonio limbo] Id est, limbo acupicto arte Mæonia; Mæones enim, Lydi postea vocati, lanificii operibus texturaque, ut et Phrygii; insignes erant, et acupingebant. Mæonia autem, seu Lydia, Asiæ Minoris regio.

541 Repetitaque multo Murice] Dibapha vocabatur ejusmodi vestis. De murice vero seu purpura, vide Theb. 1. 517. Repetita] Lucanus : 'Cujns pars maxima succo Cocta diu virus non uno duxit aëno,'

542 Phryxei æquoris] Hellesponti, cui nomen dedit Helle, Phryxi soror, quæ in hoc mare cecidit : unde ' Phryxeum' vocat. Contentor ephebus] Designat Leandrum celeberrimum illum juvenem ex Abydo oppido Asiæ in littore Hellesponti sito, qui captus amore Herus, quæ Seston oppidum littoris oppositi incolebat, noctu ad eam natabat: quod cum illi sæpins feliciter successisset, audacior factus, non dubitavit mari tumido ac procelloso se credere, sed violentia ventorum fluctuumque abreptus periit. Hanc sive fabulam, sive historiam celebravit carminibus inter Græcos Musæus; et Ovidius hine sumsit argumentum Epistolæ Herus ad Leandrum, et Leandri ad Hero.

543 Translucet] Quia a perfectis ita pinguntur natantes, ut inter undas eorum membra perluccant.

544 Mutaturusque videtur Brachia] Nota morem natandi alternis brachiis.

Contra autem frustra sedet anxia turre suprema Sestias in speculis: moritur prope conscius ignis. Has Adrastus opes dono victoribus ire Imperat: at generum famula solatur Achæa. Solicitat tunc ampla viros ad præmia cursu Præceleres: agile studium, et tenuissima virtus, Pacis opus, cum sacra vocant; nec inutile bellis Subsidium, si dextra neget. Prior omnibus Idas, Nuper Olympiacis umbratus tempora ramis, Prosilit: excipiunt plausu Pisæa juventus Eleæque manus: sequitur Sicyonius Alcon, Et bis in Isthmiaca victor clamatus arena

555

550

Contra autem solicita Hero Septias nequicquam stat in specula celsæ turris. Fax testis amorum prope extinguitur. Adrastus jubet has divitias ferri munere iis qui superaverant. At generum delenit ancilla Achæa. Tunc Adrastus invitat ad magnam mercedem viros cursu veloces. Levis est exercitatio, et mediocris virtus, et pacis occupatio, cum sacra celebrantur, nec vanum in bello auxilium, si non datur vincere, sed fugiendum sit. Idas nuper velatus caput fronde Olympica advolat omnium primus: quem Pisæa pubes, ac turbæ Elidis cum favore excipiunt. Alcom Sicyonius venit post illum, et Phædimus bis victor proclamatus in stadio Isthmico,

dem : nec siccum spectes ; ita quoque Marklandus ibid.—551 Proceleres Dan. et optimus Barthianus.—553 Behott. 1. 2. negat.—556 Scythonius optimus

NOTÆ

545 In stamine] An flumine; nam Hellespontus fluminis instar esse potest.

1076

547 Sestias] Hero sic dicta a Sesto patria: Musæo quoque Σηστιàs Ήρώ. Dicitur anxia, supple, de Leandro natante. Conscius ignis] Id est, lucerna, qua Leandro natanti e specula seu turre alta prælucebat. Dicitur conscius, mutui scilicet utriusque amoris.

549 At generum famula solatur Achæa] Imitatur perpetuum suum auctorem. Virg. Æn. v. 'Sic ait, et geminum pugnæ promittit honorem Victori, velatum auro vittisque juvencum, Ensem atque insignem galeam solatia victo.' Mos enim certaminis, postremum, sive ab omnibus superatum, non indonatum abire.

550 Solicitat] Peracto quadrigarum certamine, transit Poëta ad eos quibus cursu certandum erat.

552 Cum sacra vocant] Nam sacris ludis adhibebatur.

553 Si dextra neget] Si fugiendum sit.

554 Olympiacis ramis] Oleastro. Vide supra vs. 6.

556 Sicyonius] E Sicyone Achaiæ urbe.

557 Isthmiaca arena] In ludis Isthmicis.

Phædimus, alipedumque fugam prægressus equorumAnte Dymas, sed tunc ævo tardante secutus.Multi et, quos varii tacet ignorantia vulgi,560Hinc atque hinc subiere : sed Arcada ParthenopæumAppellant, densique cient vaga murmura Circi.Nota parens cursu : quis Mænaliæ AtalantesNesciat egregium decus, et vestigia cunctisIndeprensa procis ? onerat celeberrima natum565Mater: et ipse procul fama jam notus inermesNarratur cervas pedes inter aperta Lycæi

et Dymas qui antea cursu superabat velocissimos equos, sed tunc ætate remorante sequebatur, et plures ex aliis populis, quorum nomina ignorantur, hinc et hinc ingressi sunt. Sed vagi susurri confertæ coronæ vocant, excitantque Purthenopæum Arcadem. Mater ejus cursu celebris est. Quis ignoret ingentem gloriam Atalantæ Mænaliæ? et passus quos nulli proci poterant attingere? Parens notissima filium gravat. Et ipse jam valde inclytus fertur pedes capere imbelles cervas per Lycæi

Barthii codex.—560 'Non satis apte sententiam suam exprimit Papinius. Et versus meis auribus νοθεύει.' Barth.—561 Parthanopeum Behot. 1. Parthomopeum Behot. 2.—563 Athlantis Behott. 1. 2.—567 'Libri meliores operta

NOTÆ

562 Circi] Circus hic abusive sumitur. Circi Romæ erant loca muris septa, in quibus equites pugilesque se exercebant; multique erant, ut Maximus, Flaminius, aliique.

563 Quis Manalia Atalantes Nesciat egregium decus, &c.] Hic Papinius confundit duas Atalantas, et ex duabus unam tantum facit. Duæ enim fuerunt forma et agilitate pedum insignes: quarum una Schœni regis in Scyro insula filia, cursu cum procis certabat, ea lege ut victi morerentur, victori vero nuptiæ ejus contingerent. Multis tandem victis Hippomenes Martis aut Mercurii filius cum ea in certamen descendit, sumtis tamen prius a Venere tribus malis aureis in horto Hesperidum ortis, quæ, dum ille currebat, projiciebat. Illa, eorum capta pulchritudine, retarda-

ta est his colligendis, victaque Hippomeni nupsit. Altera autem fuit virgo Arcadia, quæ dedita venationi in sylvis versabatur. Hæc virginitatis conservandæ studio Dianæ se comitem dedit. Tandem accita a Meleagro regis Calydoniæ filio, una cum florentissima totius Græciæ juventute, ad venandum aprum Calydonium, prima aprum ferit: postea vero eidem Meleagro nupsit, ex quo Parthenopæum nostrum peperit. Vide Ovidium. Mænaliam vocat a Mænalo monte Arcadize. Diodorus tamen Siculus et Fulgentius Arcadiam illam Schæneo patre natam tradunt : alii vero Iasii Argivorum regis filiam faciunt.

565 Onerat] Fama sua, supple.

567 Lycæi] Saltus montisve in Arcadia.

Tollere, et emissum cursu deprendere telum. Tandem expectatus volucri super agmina saltu Emicat, et torto chlamyden diffibulat auro. Effulsere artus, membrorumque omnis aperta est Lætitia, insignesque humeri, nec pectora nudis Deteriora genis, latuitque in corpore vultus. Ipse tamen formæ laudem aspernatur, et arcet Mirantes: tunc Palladios non inscius haustus Incubuit, pinguique cutem fuscatur olivo. Hoc Idas, hoc more Dymas, aliique nitescunt. Sic ubi tranquillo pellucent sidera ponto, Vibraturque fretis cœli stellantis imago, Omnia clara nitent : sed clarior omnia supra Hesperos exercet radios, quantusque per altum Æthera, cœruleis tantus monstratur in undis.

aperta, et cursu attingere intortum jaculum. Tandem exoptatus celeri saltu super turbam effulget, et dissolvit fibula aurea chlamydem. Membra ejus enituere, et omnis artuum gratia patuit, formosique humeri, nec pectus cedit imberbibus genis, et vultus a corpore obscuratur. Ipse tamen contemnit laudem pulchritudinis, et admirantes repellit. Tunc non ignarus artis perfudit se liquore Palladio, et fuscat cutem pingui olivo. Dymas, et Idas, atque alii codem modo resplendent. Sic cum astra apparent in quieto mari, et species siderei celi a ponto repercutitur, omnia clare micant: sed Hesperus omnibus lucidior emittit fulgorem, et guantus est in celso cælo, tantus ostenditur in glaucis aquis. Secundus post eum oris specie Idas

præferunt, quod etiam majorem rem faciat.' Barth.-568 Dan. Put. Petav. et edd. vett. deprehendere. 'Malim reprehendere, quod in nuo libro invenio.' Barth.-572 Lætitia et insignes Behot. 1. Lætitia insignes humeri Behot. 2.-576 Uterque Behot. fuscatur oliza.-578 Behott. 1. 2. perlucent.-581 Hesperus Dan. Put. Petav. Behot. 1. Behot. 2. pro v. 1. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. Hesperos Behot. 2. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.

NOTÆ

572 Lætitia] Noster etiam Earini coma: 'Olim etiam ne prima genas lanugo nitentes Carperet, et pulchræ fuscaret gaudia formæ.' Sic Apuleio lib. x. 'Membrorum voluptas, ut adhærens pressule [pallium bombycinum] membrorum voluptatem graphice liniaret.'

573 Latuitque in corpore vultus] Alii codices, patuitque. Sensus : Gratia Parthenopæi vultus quodammodo latuit, aut obscurata est a formosa tatius corporis venustate.

570

575

580

575 Tunc Palladios non inscius haustus] Cursores enim, prinsquam currerent, corpus oleo ungebant ad reddenda membra flexibiliora. Dicuntur hic Palladii haustus, quia oleo, ex qua oleum exprimitur, Palladi sacra.

581 Hesperus] Stella Veneris, quæ aliis lucidior est planetis.

582 Tuntus monstratur] Per oleum

Digitized by Google

Proximus et forma, nec multum segnior Idas Cursibus, atque ævo juxta prior : attamen illi Jam tenuem pingues florem induxere palæstræ, Deserpitque genis, nec se lanugo fatetur Intonsæ sub nube comæ. Tunc rite citatos Explorant, acuuntque gradus, variasque per artes Instimulant docto languentia membra tumultu. Poplite nunc flexo sidunt, nunc lubrica forti Pectora collidunt plausu : nunc ignea tollunt Crura, brevemque fugam necopino fine reponunt. Jam ruit atque æquum summisit regula limen,

est, nec multum cursu tardior, aut ætate præcurrens. Attamen unctæ palæstræ tennem lanuginem illi induxerunt, et illa malis inserpit, nec se prodit sub umbra intonsi capilli. Tunc pertentant ex more et exstimulant veloces gradus, et peritis motibus excitant per diversam disciplinam torpentes artus. Nunc inclinantur curvato genu: nunc feriunt magnis ictibus uncta pectora: nunc levant fervida crura, et breve syatium currunt, et sistunt se, non proposito termino. Ut regula cecidit.

--583 Proximus est forma margo ed. Barth.--584 Behot. 1. justa prior; Scholiastes apud Barthium, prope prior.--589 Exstimulant Dan. Pat. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Instimulant Behott. 1. 2. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. --590 Behott. 1. 2. siduat flexo.--595 Us ruit Exc. Cantab. Taurin. Dan. Put.

.....

NOTÆ

sic candor corporis enitet. Hesperus autem quantus in cœlo, hoc est, . quam formosus visitur, tantus, tamque pulchre apparet etiam in subjecta aqua maris. Vet. Schol.

585 Induxere] Lanuginem unxere. Guyetus. Id est, oleum induxerat, sen obduxerat lanuginem teneram adhuc, et vix emergentem. Ego malim adduxere, seu 'emergere' fecere. Barclains vero induxere hic pro delevere positum esse ait, et sensum esse: Partem jam decoris et formositatis absumserat, seu deleverat, assiduus palæstrarum usus. Ut et apud Ciceronem pro Domo sua: 'Cum omnes adessent, cœptum est referri de inducendo SC. Ab universo senatu reclamatum est.' Sueton. Julio Cæs. c. 16. 'Senatus amplissimis verbis collaudatum Cæsarem in integrum restituit, inducto priore decreto.' Pingues palæstræ] Pingues ob oleum quo cursores ungebantur. Hinc etiam nitidæ, liquidæ, unctæ dicuntur Nostro, Lucano, aliisque.

586 Nec se lanugo fatetur Intonsæ sub nube comæ] Id est, coma undante obumbratur. Peyraredus.

587 Rite] Hoc enim arte et disciplina fiebat.

589 Docto] Non fortuito, sed per artem meditato.

590 Lubrica] Ob oleum, quo perfusa sunt.

593 Regula] Regula illa erat in stadio seu circo funis, qui per totam longitudinem carcerum extendeba-

585

590

Corripuere leves spatium, campoque refulsit Nuda cohors: volucres iisdem modo tardius arvis Isse videntur equi: credas e plebe Cydonum Parthorumque fuga totidem exsiluisse sagittas. Non aliter celeres Hyrcana per avia cervi, Cum procul impasti fremitum accepere leonis, Sive putant: rapit attonitos fuga cæca, metusque Congregat, et longum dant cornua mixta fragorem. Effugit hic oculos rapida puer ocyor aura

et aperuit cunctis aquale ostium, invasere stadium celeres, et nuda cohors in campo resplenduit. Veloces equi videntur cucurrisse lentius in eodem circo. Putares totidem sugittas emissas a sagittariis Cretensibus, et Parthis fugientibus. Haud secus agiles cervi currunt in desertis Hyrcania, cum longe audiverunt, aut audisse arbitrantur, rugitum famelici leonis: incerta fuga agit consternatos, et pavor eos conglobut, et cornua alia aliis inserta edunt longum stridorem. Hic juvenis Mana-

Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lind. et Cruc. Jan ruit Burm. Petrens. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. — 594 Unus Behot. leve spatium. — 599 Cum procul infaustis Behott. 1. 2. — 600 Marklandus ad Sylv. 1. 1. 63. legit: fuga cæca pavorque. — 601 In uno Behot. cornua mista. — 604 Inspiratque humeros Dan. Put. Pe-

NOTÆ

tur, idemque sub initio ludorum, priusquam mitterentur quadrigæ aut cursores, demittebatur ad terram, quasi signum certaminis ineundi: quod clare indicat Statius, cum ait *regulam ruisse*, et protinus nudam cohortem cursorum corripuisse spatium.

1080

596 Cydonum] Cretensium, a Cydone urbe Cretæ. Cretenses autem celeberrimi sagittarii.

597 Parthorumque fuga] Parthi et Persæ secundum varietatem dialecti iidem sunt, ut periti linguarum Orientalium notarunt, nec Tarich aut Teixera agnoscunt discrimen illud, quod vulgo inter Persas aut Parthos statuitur, et hoc nomen utrique sortiti sunt ab equitandi peritia : faras enim sive pars equitem significat : celebres autem equites Persæ Parthique. Orientaliores tamen regiones Asiæ Parthi incolebant, quam Persæ, licet essent contermini: diu Orientis imperium tenuerunt. Faga] Fugere enim simulabant, ut distraherent turmas hostium, reversique facilius profligarent distractas. Tacitus : ' Cum Parthus, sequi vel fugere pari arte suetus, distraheret turmas, spatium ictibus quæreret.' Propertius II. Eleg. 8. ' Parthorum astutætela remissa fugæ.' Lucanus lib. 1. ' Torto Balearis verbere fundæ Ocyor, et missa Parthi post terga sagitta.'

598 Hyrcana per avia] Id est, per deserta Hyrcaniæ, quæ provincia Persiæ adjacet Mari Caspio seu Hyrcano.

600 Sive putant] De pavore cervorum omnia trita. Cæca] Incerta; nesciunt enim quo fugiunt.

595

600

THEBAIDOS LIB. VI.

Mænalius, quem deinde gradu premit horridus Idas, Inspiratque humero; flatuque, et pectoris umbra Terga premit: post ambiguo discrimine tendunt 605 Phædimus atque Dymas: illis celer imminet Alcon. Flavus ab intonso pendebat vertice crinis Arcados: hoc primis Triviæ pascebat ab annis Munus, et Ogygio victor cum Marte redisset, Nequicquam patriis audax promiserat aris. 610 Tunc liber nexu, lateque in terga solutus Occursu Zephyri retro fugit, et simul ipsum Impedit, infestoque volans obtenditur Idæ. Inde dolum juvenis, fraudique accommoda sensit Tempora: jam finem juxta, dum limina victor 615

lius velocior celeri vento se visui præripit, quem mox dirus Idas gressu premit, et affiat humeros et imminet illius dorso halitu et umbra pectoris. Post dubia differentia certant Phædimus et Dymas. Velox Alcon illis instat. Flavus capillus pende-bat ab intonso capite Arcadis : hunc a tenera ætate alebat donum Minervæ, et nimia fiducia frustra spoponderat patriis altaribus, cum ovans remeavisset ex bello Thebano. Tunc expeditus vinculo crinis, et late sparsus in tergum retro rapitur flatu obvii Favonii, et pariter illum impedit, et volans infesto Idæ offertur. Inde edolescens Idus meditatur fraudem, et cernit occasionem aptam dolis : nam cum prope

tav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Inpiratque Aumero Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—606 Dimas Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Dymas optimus Barthianns, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—607 Optimus Barthianns, Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.—607 Optimus Barthianus: nectedat vertice crinem.—609 In eodem codice: ab Ogygio.—613 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. ostenditur; Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. obtenditur.—614 Behott.

NOTÆ

603 Mænalius] Arcas, id est, Parthenopæus.

604 Inspiratque humero; flatuque, et pectoris umbra Terga premit] Virgilius Æneid. v. 'Ecce volat, calcemque terit jam calce Diores, Incumbens humeris.' Homerus II. Y. eadem habet.

608 Arcados] Parthenopæi. Triviæ pascebat] Morem supra retulimus, quo veteres comam alebant in honorem alicujus Dei, quam postea sec-

tam mittebant in templum ejus Dei inclusam in Pyxide aurea. Triviæ] Id est, Dianæ, quæ 'Trivia' vocabatur, quia in triviis ei sacra fiebant, ut jam diximus.

609 Ogygio] Thebano.

610 Nequicquam] Quia in hoc bello periturus erat.

615 Dum limina victor] Limen pro qualibet extremitate, ut limes. Hic certe ultimam metam significat.

Parthenopæus init, correpto crine reductum Occupat, et longæ primus ferit ostia portæ. Arcades arma fremunt, armis defendere regem, Ni raptum decus et meriti reddantur honores, Contendunt, totoque parant decedere Circo. 620 Sunt et quis Idæ placeat dolus : ipse regesta Parthenopæus humo vultumque oculosque madentes Obruit : accessit lacrymarum gratia formæ. Pectora nunc mærens, nunc ora indigna cruento Ungue secat, meritamque comam : furit undique clamor 625 Dissonus, ambiguumque senis cunctatur Adrasti Consilium : tandem ipse refert : Compescite litem, O pueri! virtus iterum tentanda : sed ite

terminum victor Parthenopæus jam ostium subit, Idas illum retroagit apprehenso capillo, ac prægreditur, et primus pulsat limen longi ostii. Arcades ad arma clumant, minantur armis tueri jus principis sui, nisi ablata gloria et palma ei debita restituantur, et volunt exire e toto circo. Sunt, et qui fraudem Idæ approbent. Ipse Parthenopæus injecto pulsere implet faciem, et humida lumina. Lacrymarum venustas auxit ejus pulchritudinem. Percitus dolore, lacerat sanguineo ungue nunc pectus, nunc innoxium vullum, nunc sontes crines. Discors murmur fremit undique, et longævus Adrastus moratur in dicenda sententia. Tandem ipse ait: Reprimite rixam, o pueri, virtus iterum est experiunda, sed currite diversa

1. 2. ad commoda.—616 Parthonopæus unus Behot.—617 Dan. Put. Behott. 1. 2. et optimæ Barthii membranæ: ostia portæ; Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. hostia metæ; Lindenbrog. Cruc. et Gevart. ostia metæ.—619 Hic versus subjectus erat sequenti in Behot. 1. .—620 Intendunt Dan. descendere circo Buslid. Put. et Venett..—621 Behot. 1. ipse rejecta.—622 Parthonopæus in eodem codice.—626 Optimus Barthianus, cunctantur Adrasti.—627

NOTÆ

617 Et longæ primus ferit ostia portæ] Infra: 'Irrupit clamore fores.'

620 Decedere] Quidam codices descendere: forma enim theatrali hic circus descriptus est.

621 Regesta humo] Pulvere in caput fuso, ut fieri in luctu solebat.

623 Accessit lacrymarum gratia formæ] Achilles Tatius de Leucippe: ^{*}Επλήσθη δακρύων, και είχεν αυτής ίδιον κάλλος και τα δάκρυα. Lacrymis impleta est, et lacrymæ ejus habuerunt peculiarem gratiam. Virgilius Æneid. v. 'Tutatur favor Euryalum, lacrymæque decoræ.' Non indecenter autem lacrymantem Parthenopæum inducit Poëta ob pueritiam et teneramætatem, quamvis viros lacrymantes etiam inducant Poëtæ.

625 Meritamque comam] Inde enim occasio injuriæ sibi faciendæ adversario oblata.

628 O pueri] Seniorum vox, et cum auctoritate patria suadentium. Et imitatur Virgilium Æn. v. 'Tum pater Æneas, Vestra, inquit, munera vobis Certa manent, pueri.' Et Æn. v1. 'Ne pueri, ne tanta animis assuescite bella.'

1083

Limite non uno: latus hoc conceditur Idæ, Tu diversa tene: fraus cursibus omnis abesto. 630 Audierant, dictoque manent : mox numina supplex Affatu tacito juvenis Tegeæus adorat: Diva potens nemorum, (tibi enim, hic tibi crinis honori Debitus, eque tuo venit hæc injuria voto,) Si bene quid genitrix, si quid venatibus ipse 635 Promerui, ne, quæso, sinas hoc omine Thebas Ire, nec Arcadiæ tantum meruisse pudorem. Auditum manifesta fides: vix campus euntem Sentit, et exilis plantis intervenit aër, Raraque non fracto vestigia pulvere pendent: 640 Irrupit clamore fores, clamore recurrit

semita: hoc latus Idæ datur, tu habe alierum: omnis dolus absit a cursibus. Audierant, probantque sententiam. Mox juvenis Arcadius tacito sermone supplex veneratur Superos: Diva sylvarum regina, (hic enim capillus tuæ gloriæ consecratus erat, et hac contumelia mihi contigit e re tibi promissa,) si tibi mater quid gratum fecit venatione, si quid ego ipse, ne patiaris, precor, me Thebas proficisci cum hoc præsagio, nec tantam Arcadiæ ignominiam inurere. Patuit claro signo auditum fuisse; vix campus sentit currentem, et tenuis aër intercedit inter terram et pedes cjus, et rara vestigia arenam signant, nec deprimunt. Irruit in limen cum clamore, cum clamore ad ducem Adrastum recurrit, et anhelum spi-

Unus Behot. composcite limen.--631 Behot. 2. dictoque parant; Venett. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. dicto parent; Behot. 1. Lang. Laur. Buslid. Lipsian, Lindenbrog, Cruc. et Gevart. dictoque favent. Vide Not. Var.--633 Behot. 1. tibi hic tibi.--634 Deditus optimus Barthianus.--639 Sensit unus Behot.--640 Rasaque non. fracto correxit Nic. Heinsius in Advers. lib. 11. cap. 1.--641 Irrumpit unus Behot. et ita legit Nic. Heinsius in Advers. lib. 11.

NOTÆ

631 Dictoque manent] Variant scripti. Alii habent dictoque parent : quidam, dictoque favent. Sed Gronovins mament retinuit. Quod melius. Virg. Æn. 11. 'Tu modo promissis maneas.' Et alibi : 'At tu dictis, Albane, maneres.' Cicero ad Atticum xv. 'Plerique negant Cæsarem in conditione mansuram.'

632 Tegeæus] Parthenopæus Arcas, a Tegea urbe Arcadiæ.

633 Tibi enim hic crinis Debitus] Supra: 'primis Trivize pascebat ab annis Munus.' 638 Auditum] Supple, fuisse.

639 Et exilis plantis intervenit aër] Tanta enim celeritate currebat Parthenopæus, ut etiam aër inter plantas ejus terramque intercederet, quo significat Poëta, Parthenopæum vix tetigisse humum.

640 Pendent] Id est, vix signant terram.

641 Irrupit clamors fores] Lætus gaudio ob victoriam, et juveniliter clamans. Vet. Schol. Quæ vera est horum verborum sententia, non quam Faber affert Agon. lib. II. cap. 13-

Ante ducem, prensaque levat suspiria palma. Finiti cursus, operumque insignia præsto. Arcas equum dono, clypeum gerit improbus Idas, Cetera plebs Lyciis gaudet contenta pharetris. Tunc vocat, emisso si quis decernere disco Impiger, et vires velit ostentare superbas. It jussus Pterelas, et aënæ lubrica massæ Pondera vix toto curvatus corpore juxta Dejicit : inspectant taciti, expendentque laborem 650 Inachidæ. Mox turba ruunt: duo gentis Achææ, Tres Ephyreiadæ, Pisa satus unus, Acarnan

ritum reficit correpta palma. Peracti cursus, et merces laborum præsto est. Arcas equo donatur, malignus Idas refert scutum, reliquum vulgus lætatur contentum Lyciis pharetris. Tunc clamat, si quis strenuus jacto disco velit certare, et immanis roboris specimen dare. Pterelas jussus vadit, et flectens totum corpus vix prope deficit lubricam molem aënæ massæ. Græci silentes intuentur, et examinant laborem. Mox prosilit multitudo : duo nationis Achææ, tres Corinthiacæ, unus Pisa

cap. 4. p. 592.-642 Edd. vett. pressaque levat ; Dan. pressaque fovet; Nic. Heinsius 1. 1. prensaque fovet.-645 Lyciis vadit Barthins ex codd. binis et uno optimo.-646 In quibusdam codd. Barth. discernere disco.-648 Pherelas Behot. 1. pro quo alter Behot. habet Steietlas.-652 Ephyriadæ Behot. 1.

NOTÆ

Quod laudes sibi suas occinere de more Hieronicarum voluerit Parthenopæus. Barthius.

642 Prensaque [pressaque] levat suspiria palma] Gestum eorum, qui rapido et anhelo cursu defatigantur, exprimit: solent enim plurimum appressa ad latus palma, seu manu, anhelum spiritum paulatim reficere, ac extendere.

643 Insignia] Præmia victoriæ, quæ virtutis insignia sunt.

645 Lyciis pharetris] Id est, in Lycia confectis, ubi optimæ fiebant. Lycia autem regio Asiæ Minoris sita inter Pamphyliam et Cariam, urbem habens Pataram oraculo Apollinis celebrem, unde 'Lycins' et 'Pataræus' vocatus est.

646 Tunc vocat] Supple, Adrastus, qui præsidebat his ludis. Disco] Dis-

cus erat rotunda moles saxea, vel plumbea, et ferrea, cujus jactu juvenes inter se certabant : fortior judicandus, qui aut altius in sublime, aut longius in tractu ultra designatum spatium projecisset. Qui ejusmodi ludo exercebantur, vocantur Plinio ' discoboli.'

648 Lubrica] Quia facile elabebatur manibus ob levitatem.

649 Vix toto curvatus corpore] Quod discus ille admodum gravis esset; nam gravia deponentes incurvari necesse est, alioqui in pedes onera deciderent.

650 Expendentque laborem] Id est, reputant animo, quo quantoque labore ille discus projiciendus erat.

651 Inachidæ] Argivi. Gentis A. chaa] Vide Theb. 11. 164.

652 Ephyreiadæ] Corinthiacæ, seu

1084

Septimus : et plures agitabat gloria, ni se Arduus Hippomedon cavea stimulante tulisset In medios, lateque ferens sub pectore dextro 655 Orbem alium : Hunc potius, juvenes, qui mœnia saxis Frangere, qui Tyrias dejectum vaditis arces, Hunc rapite : ast illud cui non jaculabile dextræ Pondus ? Et abreptum nullo conamine jecit In latus. Absistunt procul, attonitique fatentur 660 Cedere : vix unus Phlegyas, acerque Menestheus (Hos etiam pudor et magni tenuere parentes) Promisere manum : concessit cetera pubes Sponte, et adorato rediit ingloria disco.

oriundus, septimus Acharnan: et honor plures instimulabat, nisi procerus Hippomedon in medium prodiisset, hortantibus spectatoribus, et gerens latum discum sub deztra azilla, ait: Hunc potius, hunc tollite juvenes, qui itis labefactatum lapidibus muros, ac dirutum Thebanas arces: nam quæ manus non potest illam massam jaculari? Et nullo nisu sublatam intorquet in latus. Discedunt longe, et perculsi cedere fatentur: vix Phlegyas solus et ardens Menestheus (nam hos verecundia et ingentes parentes retinuerunt) manus porrezere. Reliquum vulgus ultro cessit, et inhono-

Ephiriadæ Behot. 2.—653 Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. et Crnc. gloria Nisæ; optimus Barthianus Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. gloria ni se.—657 In quibusdam scriptis, disjectum.—661 In optimo Barthii codice : elterque Menestheus. Dannat tamen eam scripturam, exemplo Virgilii producto, Lutatius.—664 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Venett.

NOTÆ

Isthmiacæ. Pisa] Elidis urbe. Acarnan] Acarnania, unde Acarnan, regio et pars Epiri, mersa medio sinu Ambraciæ: hanc regionem ab Ætolia dividit Achelons fluvius, vel, ut vult Solinus, Pindus mons, qui Acheloum parit.

653 Ni se] Impressi habent Nisæ nullo sensu.

654 Cavea] Hic pro spectatoribus vel sociis qui in cavea erant.

655 Lateque] Huc illuc.

657 Tyrias] Thebanas.

658 Cui non jaculabile] Cum despectu.

661 Vix unus] Notandum, cur unum dixerit, cum alterius etiam nomen adjecerit. Sed hoc secutus Virgilium fecit. Ille enim ait: 'Vix unus Helenor, Et Lycus elapsi.'

662 Magni] Certaminibus inclyti. Tenuere] Ne parentum suorum viderentur minuisse virtutem.

663 Promisere manum] An discum illum jacere promiserunt, an porrexerunt manum? Nam porrectio manuum erat indicium animi parati promtique ab subeundum certamen: e contrario remissio manuum, seu demissio, erat signum diffidentis suis viribus animi, detrectantisque discrimen, ac adversarium victorem turpiter agnoscentis.

664 Adorato] ld est, mirata cum

Qualis Bistoniis clypeus Mavortis in arvis Luce mala Pangæa ferit, solemque refulgens Territat, incussaque Dei grave mugit ab hasta. Pisæus Phlegyas opus inchoat, et simul omnes Abstulit in se oculos exhausto corpore virtus Promissa: ac primum terra discumque manumque Asperat: excusso mox circum pulvere versat, Quod latus in digitos, mediæ quod certius ulnæ Conveniat: non artis egens: hic semper amori Ludus erat, patriæ non tantum ubi laudis obiret

1086

rum salutato disco revertitur. Sic in campis Thraciis Martis scutum moleste lumine perculit Pangæum montem, et suo fulgore solem consternat, et immane tinnit ab illisa Dei kasta. Phlegyas Pisæus primus laborem suscipit, et in se convertit omnium lumina. Fortitudo ingens apparet in exercitato corpore. Ac primum terra asperat manum ac discum: deinde rejecto circum pulvere, considerat, quæ pars disci inserenda est in digitos, et quæ certius congruat medio brachio. Non rudis erat hujusce disciplinæ. Hic ludus illi semper studio fuerat, non solum cum

Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. redit illa ingloria ; Behott. 1. 2. alii Barthiani, Gronov. Barth. Veen. et Delph. rediit ingloria.—668 Uterque Behot. omnis.—669 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. exhausto in corpore ; Behott. 1. 2. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. exhausto corpore.—674 Unus Behot. obire.—675 Put. utrumque sole-

NOTÆ

horrore quodam quasi sacro. Petrus Faber Agon. lib. 11. cap. 26. contendit hoc non intelligi debere de disce adversarii, seu Hippomedontis, sed Poëtam alludere ad morem, quo victi aut sponte cedentes, ac certamen detrectantes, adorabant discum Iphiti instauratoris ludorum Olympicorum : qui discus imponebatur in medio stadii mensæ, una cum præmiis victoriæ. Rediit ingloria disco] Optime, ut Theb. 1. ' Et sævæ periit injuria mensæ.' Lib. vIII. 'Rediit ardore remisso Vultus.' Sic lidem, non 'rediitque.' Lib. x. 'Subiit ultricia Tydeus Tartara.' Ubi pariter vitiarant. Gronov.

665 Bistoniis] Thraciis.

666 Pangaa] Plurali numero. Pan-

gæus singulari mons Thraciæ, in quo, ut refert Herodotus, aurea sunt et argentea metalla, et ad cujus radices Nestus fluvius defluit. Sed ad quid hæc comparatio referenda ? unde inculcata videtur Guyeto. Potest dici, sicut clypeus Martis repercutiens solem ac mala luce feriens territat Pangæum montem, sic gravitas disci ab Hippomedonte allati territat eos qui certaturi erant.

671 Asperat] Ne manus elabatur.

674 Patriæ non tantum ubi laudis obiret Sacra] Id est, cum frequentaret ludos Olympicos Jovi sacros, qui tantam patriæ Pisæ honorem ac claritatem afferunt. Phlegyas enim Pisæus supra.

Digitized by Google

665

THEBAIDOS LIB. VI.	1087
Sacra, sed alternis Alpheon utrimque solebat	675
Metiri ripis, et, qua latissima distant,	
Non unquam merso transmittere flumina disco.	
Ergo operum fidens non protinus horrida campi	
Jugera, sed cœlo dextram metitur, humique	
Pressus utroque genu, collecto sanguine discum	680
Ipse super sese rotat, atque in nubila condit.	
Ille citus sublime petit, similisque cadenti	
Crescit in adversum, tandemque exhaustus ab alto	
Tardior in terram redit, atque immergitur aryis.	
Sic cadit, attonitis quoties avellitur astris,	685
Solis opaca soror : procul auxiliantia gentes	

frequentaret sacra, quæ tantam claritatem suæ patriæ afferunt, sed solitus erat utrimque ab uno littore ad alterum Alpheum mensurare, et, qua undæ latiores erant, trans fluvium discum jacere, et discus nunquam in aquam cadebat. Ergo suis factis fretus non statim metilur spatiosa arva stadii, sed cœlo dextram, et premens terram utroque genu, ipse, collectis totis viribus, intorquet discum supra caput, et in nubes occultat. Ille celer subit excelsa, et quamvis videatur jam jam suo pondere casurus, surgit in oppositum aerem, et tandem impetu ab altitudine consumto, tar-dior in terram recidit, et agro infigitur. Sic soror umbrosa solis ruit, quoties abripitur a perculsis sideribus : populi procul æra percutiunt, ut ei succurrant, et

bat.-679 Dan. Put. Petav. et unus Behot. sic calo dextram metitur ; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. sed cælum dextra metitur. Put. pro hu-mique habet ubique.-683 Barthii codd. ab astris.-684 Tardior ad terram Put.

NOTÆ

675 Alpheon] Alpheus fluvius Elidis juxta Pisas. Vide Theb. 1.

679 Sed calo dextram melitur] Id est, quid dextra valeat in cœlum misso disco experitur.

681 Ipse super sese rotat] Experimenti tantum gratia, sive quasi præludens certamini. Ipse] Phlegyas scilicet.

682 Ille] Discus. Similisque cadenti] Ad visum retulit.

683 Crescit in adversum] Gravius evadit, id est, lentescit altitudinis nimietate, an cessit in adversum, legemus, id est, contra altitudinem ? et e Lactantio elici potest. Guyetus. Exhaustus ab alto] Consumto scilicet impetu, quo missus fuerat.

684 In terram] Alii codices, ad terram. Immergitur arvis] De gravitate casus altitudinis mensura monstratur. Lactantins.

686 Solis opaca soror] Luna. Tangit autem superstitionem veterum, qua credebant lunam magico carmine cœlo devocari, illive subveniri æris tinnitu. Exempla passim obyia apud profanos auctores. Adhæsisse hanc superstitionem etiam Christianis colligimus ex Homilia Maximi, ubi serio eos increpat. Primus Anaxagoras, ut refert Diogenes Laërtius in ejus vita, causam aperuit defectus lunæ, sed superstitionem ex animis hominum avellere non potnit.

P. PAPINII STATII

Æra crepant, frustraque timent : at Thessala victrixRidet anhelantes audito carmine bigas.Collaudant Danai : sed non tibi molle tuenti,Hippomedon, majorque manus speratur in æquo.Atque illi extemplo, cui spes infringere dulceImmodicas, Fortuna venit : quid numina contraTendere fas homini ?Spatium jam immane parabat,Jam cervix conversa, et jam latus omne redibat :Excidit ante pedes elapsum pondus, et ictus695Destituit, frustraque manum dimisit inanem.

metuunt incassum; at ovans Thessalis saga illudit bigas audito cantu laborantes. Applaudunt Danai. Sed hoc non tibi cernenti placuit Hippomedon, et sperat Phlegyas se majori manus robore in latus discum jaculaturum. Sed Fortuna, cui placet immoderatas spes contundere, statim illi adversa contigit. Quid potest homo contra Deos? Jam accingebat se ad transmittendum ingens intervallum, jam contortum erat collum, et jam totum latus flectebutur. Moles elapsa ad pedes excidit, et irritus fuit conatus, et nequicquam laxavit vacuam manum. Doluerunt cuncti,

-693 Behott. 1. 2. spatiumque immane.-696 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et.

NOTÆ

687 Crepant] Pro, crepare faciunt. 688 Anhelantes bigas] Pro bigas ipsius laborantis lunæ. Bigam enim poëtæ dant lunæ, ut jam diximus.

689 Danai] Græci. Sed non tibi molle tuenti] An te molle tuente? id est, te torvis oculis intuente, te invidente. Guyetus. Quidam sic interpretandum censent: Laudarunt Danai, sed et hoc non molle, seu infirmum tibi visum est, o Hippomedon, seu infimi et paucarum virium hominis hoc tibi paruit.

691 Cui spes infringere dulce Immodicas, Fortuna venit] Supple adversa. Et Fortuna hic sumitur pro Nemesi. Crediderunt enim veteres esse quandam numinis vim, quæ nimias ac immodicas hominum spes infringeret, ac coërceret, et excelsa quæque deprimeret; Φιλέει γὰρ δ θεόs τὰ δπερέχοντα κολύειν. Amat enim Deus ommia excelsa deprimere, ut ait eleganter Artabanus, apad Herodotum lib. vr. Eamque numinis vim poor vocabant seu véneour. Nam Nemesis invidiae affinis est, eamque inter poor et xaρεκακίαν mediam collocat Aristoteles Eth. lib. 11. Sic Græci, cum aliquem supra modum laudarent, addebant ebruxeîs, obovos àméoro, secunda uteris fortuna, absit invidia. Vocabatur etiam 'Adrastia' ab Adrasto nostro, qui primus ei templum erexit, atque ædem. ' Rhamnnsia' etiam dicta, quod templum habebat in Rhamnunte oppido Atticæ. Et hinc discimus non debere hominem viribus snis fidere, ut fecit hic Phlegyas, sed non nisi invocato supremo numine ad quodvis agendum accingi.

694 Et jam latus omne redibat] Jaculantem describit: solent enim disco certantes totum corpus flectere, ut majorem impetum imprimant disco, longiusque projiciant.

Ingemuere omnes, rarisque ea visa voluptas. Inde ad conatus timida subit arte Menestheus Cautior, et multum te, Maia nate, rogato Molis prægravidæ castigat pulvere lapsus. Illa manu magna, et multum felicior exit, Nec partem exiguam Circi transvecta quievit. Fit sonus, et fixa signatur terra sagitta. Tertius Hippomedon valida ad certamina tardos Molitur gressus : namque illum corde sub alto Et casus Phlegyæ monet, et fortuna Menesthei. Erigit assuetum dextræ gestamen, et alte

et pancis hoc placuit. Inde Menestheus consideratior, et minus fidens arti, surgit ad laborem, et te multum orato, o fili Maiæ, multa terra aspergit lubricum ponderosæ molis. Illa proficiacitur manu valida, et multum fortunatior, et constitit transgressa magnam partem Stadii. Sonus auditur, et locus notatur fixa sagitta. Tertius Hippomedon promovet lentos gradus ad robusta certamina. Nam casus Phlegyæ, et Menesthei fortuna angunt cum in profundo animo. Attollit solitum

Gevart. demisit.—699 Maia create Put. Optimus Barth. rogando; etiam Cautius in eodem.—700 Molis pravalida: Buslid.—703 Optima: Barthii membrana: meta sagitta.—706 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et edd. vett. movet; Dan. Put. Petav. alii monet.—707 In optimo Barthiano non gestamen, sed cer-

NOTÆ

698 Timida] Hypallage, pro 'ipse timidus:' timidus enim factus erat casu Phlegyæ.

699 Et multum te, Maia nate, rogato] Bene: Mercurium enim palæstræ inventorem statuunt, et olei palæstrici. Heliodorus Theagenem nominat γυμνασίον ἀνέρα, καὶ ἀλοιφῆs ἐκ νέων ἀσκητὴν, τἡν τε ἐναγώνιον Ἐρμοῦ τέχνην ἡκριβωκότα. Horatius: 'Mercuri facunde nepos Atlantis, Qui feros cultus hominum recentum Voce formasti catus, et decoræ More Palæstræ.'

700 Castigat pulvere lapsus] Id est, pulvere aspergit, ne ei elaberetur discus. Supra: 'At primum terra discumque manumque Asperat.'

703 Et fixa signatur terra sugitta] Locus quo discus cadebat sagitta fixa signabatur, ut notat ad hunc locum

Delph. et Var. Clas.

Lactantius, scilicet ut conspici possit a sociis certaminis, et distingui a ceteris jactibus.

704 Valida ad certamina] Jactus enim disci magnas vires requirebat. Supra: 'Emisso si quis decernere disco Impiger, et vires velit ostentare superbas.' Tardos Molitur gressus] Et hoc ob molem et proceritatem corporis. Sic de Hercule sup. lib. 'Tarda se mole ferentem.'

706 Casus Phlegyæ] Cui discus exciderat. Fortuna Menesthei] Cui tam felix jactus contigerat.

707 Assuetum dextræ gestamen] Id est, quod gestare assueverat. Supra enim de Hippomedonte dixit: 'Lateque ferens sub pectore dextro Orbem alium.' In optimo codice, non gestamen, sed certamen scriptum est.

Stat.

3 Z

700

Sustentans, rigidumque latus, fortesque lacertos Consulit, ac vasto contorquet turbine, et ipse Prosequitur: fugit horrendo per inania saltu, Jamque procul meminit dextræ, servatque tenorem Discus: nec dubia junctave Menesthea victum Transabiit meta: longe super æmula signa Consedit, viridesque humeros, et opaca Theatri Culmina, ceu latæ tremefecit mole ruinæ. 715 Quale vaporifera saxum Polyphemus ab Ætna

gestamen dextræ, et celse sustinens explorat firmum latus, et robusta brachia, ac magno impetu jaculatur, et ipse post currit. It discus vi terribili per aërem, et jam longe recordatur dextræ, et impetum retinet ; nec transgreditur superatum Menesthea incerto, ac propiore limite, sed quievit longe trans locum, ubi discus adversarii ceciderat, et concussit late virentes colles, et umbrosa circi cacumina, ceu pondere immanis ruinæ. Eodem nisu Polyphemus arripuit lapidem ab ardenti Ætna,

tamen scriptum est .-- 708 Substentans in omnibus Barthianis .-- 709 Consulit hine vasto in optimo ejusdem .--- 713 Transabiit metas Put.-- 715 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil.

·····

NŌTÆ

Quam scripturam videtur agnoscere Lactantius : cujus verba sunt : 'Hoc est, quod consueverat aliis etiam certaminibus jaculari.' Et quis sano indicio discum gestamen dixorit, velut hastam aliquam ? Nunquam enim gestatur, nec ulli usui sit gestatus discus. Certamen autem eleganter dizerit; ut ippos certantes. Virgi-Hus Ecloga vir. ' Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum.' Berthins.

709 Et ipse Prosequitur] Quasi currendo post, celeritatem adderet disca.

711 Dextra] Qua emissus fuerat.

713 Æmula signa] Fixam adversarii sagittam.

714 Viridesque humeros] Id est, nmbones collium viridibus arboribus amictorum. Et opaca Theatri Culmina] In formam enim theatri hic circus describitur, ob facilem clivum, seu ascensum. Opaca Culmina] Quia sylvæ, quæ summis collibus imminebant, quæ spatium circi cingebant ac claudebant, umbram fundebant.

716 Vaporifera Ætna] Monte Siciliæ, flammas, et ignes, fumum que evomente. Polyphemus] Neptuni filius, corpore giganteo, unum tantum oculum,eumqne in media fronte, habebat. Com autom Ulyssem, vi tempestatis in Siciliam projectum, una cum sociis inclusisset in specu, quatnorque ex iis devorasset, ceteros eodem genere mortis occisurus, tandem obrius, et multo somno obrutus, exeœcatus est ab Ulysse adusto stipite. Ulysses autem inde astutia egressus fugiens naves repetiit. Ad stropitum igitur fugientium Polyphemus arreptum immane saxum projecit in mare, quo navis Ulyssis pene obruta est. Consule Odysseam et Æneid. III.

710

THEBAIDOS LIB. VI.	1091
Lucis egente manu, tamen in vestigia puppis	
Auditæ, juxtaque inimicum exegit Ulixen.	
Sic et Aloidæ, cum jam celaret Olympum	
Desuper Ossa rigens, ipsum glaciale ferebant	720
Pelion, et trepido sperabant jungere cœlo.	
Tunc genitus Talao victori tigrin inanem	
Ire jubet, fulvo quæ circumfusa nitebat	
Margine, et extremos auro mansueverat ungues.	
Gnossiacos arcus habet, et vaga tela Menestheus.	725
At tibi, ait, Phlegya, casu frustrate sinistro,	
Hunc, quondam nostri decus, auxiliumque Pelasgi,	
Ferre damus (neque enim Hippomedon inviderit) ense	em.
Nunc opus est animis infestos tollere cæstus	

et manu etiam caca jaculatus est tamen in vestigia navis, quam solvere audiebat, ac prope inimicum Ulyssem. . . . Tunc ortus Talao mittit victori pellem tigridis, gua lucebat circumsula fulvo limbo, et cujus extremi ungues auro molliti fuerant. Menestheus obtinet Creticos arcus, et vagas sagittas. At, ait, o Phlegya, casu iniquo deluse, donamus tibi gerendum hune gladium (non enim livore ducetur Hippomedon) ornamentum olim et adjumentum nostri Pelasgi. Nunc est opus animo

Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. late tremefecit. 719 Vide Not. Var. 726 Put. frustrante sinistro. 731 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot.

NOTÆ

717 Lucis egente manu] Excæcatus enim fuerat ab Ulysse.

718 Ukizen] Ulysses Heros notissimus ex Iliade et Odyssea, rex insularum Ithacæ et Dudichii. Post hunc versum, tres posuit Gronovius, sed diverso charactere inventos, at ait, in membranaceo codice Comitis Arondeliani : hos autem nec nimis affirmat esse Statii, quia in uno solo codice reperiit, nec tamen abjudicat, quia ab ejus ingenio alieni non sunt : hi autem tales sunt : Sic et Aloidæ, cum jam celaret Olympum Desuper Ossa rigens, ipsum glaciale ferebant Pelion, et trepido sperabant jungere celo.

722 Genitus Talao] Adrastus. Victori] Hippomedonti. Tigrin inanem] Pellem tigridis. Tigrin] Simili modo etiam in Theb. 1. de pelle dixit: 'Tergo videt hujus inanem Impexis utrinque jubis horrere leonem.' Tigrin, metri necessitate accusativum Græcum posuit, pro Tigrim.

724 Et extremos auro mansueverat ungues] Id est, extremos ungues tigridis sectos, ne læderent, inauraverat. Virg. 'Præfulgens unguibus aureis.' Ubi Servius : 'Ungues solent deaurari.'

725 Gnossiacos] Cretenses, a Gnosso Cretæ oppido.

727 Nostri Pelasgi] Pelasgus hic Argivus erat, Triopæ regis filius, qui Cererem Argos venientem hospitio excepit, certioremque fecit de raptu filiæ Proserpinæ. Inde nostri.

729 Nunc opus, &c.] Adrastus, an Poëta loquitur? Cæstus] Cæstus pugilum arma. Erant genus quoddam

Cominus : hæc bellis et ferro proxima virtus. Constitit immanis cerni, immanisque teneri, Argolicus Capaneus: ac dum nigrantia plumbo Tegmina cruda boum, non mollior ipse, lacertis Induitur : Date tot juvenum de millibus unum Huc ait : atque utinam potius de stirpe veniret 735 Æmulus Aonia, quem fas demittere leto: Nec mea crudelis civili sanguine virtus. Obstupuere animi, fecitque silentia terror. Tandem insperatus nuda de plebe Laconum

ad levandos propius letales cæstus. Hæc fortitudo proxime accedit ad eam quæ in bello et in acie necessaria est. Subiit Argivus Capaneus proceritale et aspectu terribilis, et dum sua brachia duris coriis boum plumbo lividis vestit, æque durissimus, ait: Unum præbete miki juvenem de tot millibus; atque utinam potius acce-deret adversarius de gente Thebana, quem liceret morti tradere, nec men fortitudo sæviat fundendo civilem cruorem. Mentes dirignere, et pavor silentium imperavit. Tandem Alcidamas inexpectatus advolat de nuda Laconum gente. Dorica regum

prov. l. Dan. Put. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. timeri; Petrens. Behott. 1. 2. unus Gronovii et Venett. tueri; et sic legunt Marklandus ad Sylv. 11. 1. 168. et Gronovius in Diatr. cap. 16. teneri Amstel. Gronov. Barth. et Veen.-737 Ne mea crudiscat optimus Barthianus.-738 Obsiupuere animis Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Croc. et Gevart. animi uterque Behot, Am-

NOTE

chirothecarum e corio bubulo, cui ferrum plumbumve affixum erat, ut graviores fierent, lorisque alligabantur brachiis, ne inter certandum elaberentur. Cæstuum agonas et imagines exhibet Hieronymus Mercurialis in Gymnastica. Vide et Manutium de Quæsitis per Epistolam lib. 1. Ep. 9. et Turnebam lib. x1v. cap. 4. Infestos] Quia in hoc cæstnum cértamine sæpe de vita agebatur.

730 Hæc bellis et ferro proxima virtus] In aliis enim certaminibus certabatur tantum de gloria, ac cum pauco periculo : hic vero sæpe aliquis certautium vitam perdebat, ut in pugna.

731 Immunis cerni, immanisque te-

neri [timeri] Id est, proceritas et moles corporis Capanei admirationi erat et terrori omnibus eum cernentibus.

732 Nigrantia plumbo] Descriptio cæstuum.

733 Non mollior ipse] Subintellige, crudis tegminibus boum. Ipse] Capaneus.

736 Aonia] Thebana.

737 Crudelis] Supple 'sit.'

739 Nuda de plebe Laconum] Lacones populi Laconiæ regionis Peloponnesi cujus caput Sparta, seu Lacedæmon. Dicuntur hic 'nudi,' quia Spartani Laconesque gymnicis exercitationibus dediti erant, quæ nudo corpore agebantur.

Digitized by Google

1092

THEBAIDOS LIB. VI.	1093
Prosilit Alcidamas : mirantur Dorica regum	740
Agmina: sed socii fretum Polluce magistro	
Norant, et sacras inter crevisse palæstras.	
Ipse Deus posuitque manus, et brachia finxit	
Materiam : (suadebat amor.:) tunc sæpe locavit	
Cominus, et simili stantem miratus in ira	745
Sustulit exultans, nudumque ad pectora pressit.	
Illum indignatur Capaneus, ridetque vocantem,	
Ut miserans, poscitque alium : tandemque coactus	
Restitit, et stimulis jam languida colla tumescunt.	
Fulmineas alte suspensi corpora plantis	750

copiæ stupent : sed ejus comites sciebant eum confidere magistro Polluce, ac adolevisse in religiosis palæstris. Ipse Deus manus ejus collocavit, et formavit lacertos ut materiam : (amabat enim illum :) tunc sæpe comminus eum posuit, et illum obstupescens æque ac se firmum et ardentem, lætus illum levavit, et nudum ad suum pectus constrinxit. Capaneus aspernatur illum, ut miserans, et irridet lacessentem, et alium petit. Tandem coactus remansit, et jam iræ aculeis torpentes cervices inflantur. Illi tenentes corpus pedibus celse suspensum sustulerunt formidabiles

stel. Gronov. Barth. Veen. et Delph .- 744 Materiem Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. Mater rem optimus Barth. Materia in aliis ejusdem codd. subdebat anor in optimo.-746 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. et Cruc. nudusque; Dan. Put. Petav. nterque Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. nudumque. -748 Unus Barthianus pro v. l. poscitque duos.-749 Optimus Barth. languida

NOTÆ

740 Dorica] Peloponnesia. Dores enim, ut jam diximus, ducibus Heraclidis Peloponnesum occupaverunt.

742 Sacras palæstras] Vel quia in sacris fieri solebant, vel quia inventor palæstræ Deus erat.

743 Dews] Pollux pugil celeberrimus, Tyndari et Ledæ filius, relatus inter Deos, cum fratre Castore.

744 Materiam: (suadebat amor:)] Rectius distinguit Gronovius, et brachia finxit Materiam : (suadebat amor.) Tunc sæpe. Positis scilicet duobus punctis post vocem Materiam : et his vocibus (suadebat amor) parenthesi inclusis. per epexegesin, ut sit instar materiæ. Virgilius Æn. yr. ' Féra corda domat, fingitque premendo.' Ceterum hic versus Guyeto suspectus; Quid enim. ait, sibi vult?

745 Stantem] Erigere enim sese, cervicemque attollere, cum certarent, in more erat pugilibus. Unde ¿ordrau, ίστασθαι, αντανίστασθαι, pugilum proprium.

750 Fulmineas alte suspensi corpora plantis Erexere manus] Plantis pro articulis. Vetus Schol. Ad morem pugilum. Nam qui cæstibus pugnabant, erigebant sese, et ut aves in aëre, sic illi in altum sese extollebant. Deinde brachia feriendi gratia in sublime elevare solebant. Plerique Poëtæ hanc exaltationem scribunt. Virgilius Æn. v. 'Constitut in digitos extemplo arrectus uterque,' Valerius

Erexere manus : tuto procul ora recessu Armorum in speculis, aditusque ad vulnera clusi. Hic quantus Stygiis Tityos consurgat ab arvis, Si torvæ patiantur aves, tanta undique pandit Membrorum spatia, et tantis ferus ossibus extat. Hic paulo ante puer, sed enim maturius ævo Robur, et ingentes spondet tener impetus annos, Quem vinci haud quisquam, sævo nec sanguine tingi Malit, et erecto timeat spectacula voto.

manus, abducentes longe retro capita, et se tegentes cæstibus, et claudemes ad plagas aditum. Hic tantus, quantus Tityus erigeretur in Stygiis campis, si truces sinerent volucres, tantam undique extendit artuum amplitudinem, et tantis ossibus immanis eminet. Hic puer paulo ante, sed vires ætatem præcesserant, et juvenilis ardor promittit gloriosam vitam, quem nullus vellet superari, aut diro cruore conspergi, et cui spectatores metuant manifesto studio. Ut oculis sese lustraverunt,

corda; quod ille probat.—752 Dan. Put. Petav. et edd. vett. clausi.—753 Hen quantum unus Behot.—758 Unus Behot. neque sanguine tyngui; alter Behot. neque sanguine tingui.—759 Behot. 1. Lipsian. Burm. et Venett. ti-

NOTÆ

Flaccus de Polluce: 'Semper et in digitis, et summi pulvere campi Porrectusque redit.' Id est, omni modo sese extendens. Vide Macrobium lib. v. cap. 7.

751 Tute procul) Supple 'sunt.' Significat, ait Cruceus, ora atque oculos fuisse quasi in specula, et identidem prospexisse imminentes ab adversario armorum, id est, cæstuum ictus. Consonat illud de Darete et Entello pugnantibus : 'Abduxere retro longe capita ardua ab ictu.' Quid si Hellenismum Poëtis familiarem admittamus in illis vocibus ' procul armorum ?' ut sit, $\pi \delta \rho \beta \omega \tau \delta w \delta \pi \lambda \omega v$: sensus erit clarissimus.

752 Armorum in speculis] Hic versus suspectus Guyeto, nec a Lactantio agnoscitur.

753 Hic] Capaneus. Quantus Tityos] Vide quæ diximus de Tityo Theb. 1. 710. 754 Si tores patiantur aves] Theb. xI. ubi etiam Capaneum comparat cum Tityo: 'Ipsæ horrent, si quando pectore ab alto Emergunt, volucres.'

756 Hic] Alcidamas.

757 Et ingentes spondet tener impetus annos] Id est, ardor teneræ ætatis magnam futuræ virtutis claritatem spondet in posterum.

758 Haud quisquam] Etiam qui adversario faverit.

759 Spectacula] Pro spectatoribus, sicut 'matrimonia' pro 'matronis' apud Livium lib. x. Sic 'præsidia,' pro 'præsidiariis,' 'custodiæ,' pro 'vinctis,' 'servitia,' pro 'servis.' Erecto voto] Lactantins explicat suspenso favore. Malim manifesto, quia ea quæ eriguntur manifestiora redduntur. Timeat] Naturale enim est timere pro infirmioribus et junioribus.

1094

THEBAIDOS LIB. VI.	1095
Ut sese permensi oculis, et uterque priorem	760
Speravere locum, non protinus ira, nec ictus:	
Alternus paulum timor, et permixta furori	
Consilia, inclinant tantum contraria jactu	
Brachia, et explorant cæstus, hebetantque terendo.	
Doctior hic differt animum, metuensque futuri	765
Cunctatus vires dispensat: at ille nocendi	
Prodigus, incautusque sui, ruit omnis, et ambas	
Consumit sine lege manus, atque irrita frendit	
Insurgens, seque ipse premit. Sed providus astu,	
Et patria vigil arte Lacon, hos rejicit ictus,	770
Hos cavet: interdum nutu, capitisque citati	
Integer obsequio, manibus nunc obvia tela	
Discutiens, instat gressu, vultuque recedit :	
Sæpe etiam injustis collatum viribus hostem	

et uterque expectavit, ut alter certamen inciperet, non extemplo furore corripiuntur, non infligunt ictus, sed mutuus paulum metus, et deliberatio iræ adjungitur. Tantum deprimunt jactu alternos lacertos, et cæstus experiuntur, et molliunt tractando. Hic Alcidamas peritior servat spiritum, et timens ne certamen in longum trahatur, robur paulatim dispensat: at ille Capaneus lædendi avidus, suique improvidus, totus insilit, et fatigat ambas manus sine arte. et incassum fremit, erigens sese, et seipsum impedit. Sed Spartanus solers, et sagax arte patria, retundit hos ictus, hos vitat: interdum motu et obsequio capitis promte declinantis intactus, nunc eludens manibus obvios cæstus, urget gradu, et faciem retro abducit. Sæpe etiam fretus animo sponte subit et opacat, ac alte aggreditur adversarium,

meant spectacula; Petrens. timeät, i. e. timeant.—763 Unus Behot. inclinant tandem.—764 Behott. 1. 2. Aebetantique forendo, et in utroque pro v. l. torendo. —766 Cunctatas vires optimæ Barthii membranæ; Cunclatur vires Put.—770 Behott. 1. 2. hos eficit icius.—772 Ales et obsequio unus Barthianus, et pro v.

NOTÆ

760 Ut sese permensi oculis] Qui creatibns certabant adversarios ocuits instrabant, ut viderent, qua dispositione erant inter certandum, et ut observarent, qua parte debiliores erant. Et uterque priorem Speravere locum] An uterque speravit lustrato hoste, se victorem futurum, ac priorem lecum habiturum, judicando illum inferiorem? An expectarumt, uter certamen inciperet ? quod secutus sum.

765 Doctior hic] Alcidamas.

766 Ille] Capaneus.

768 Frendit] Pro 'frendet,' ut

'fervit' pro 'fervet.' Irrita] Pro 'irrite.'

773 Vultuque recedit] Supra: 'Tuto procul ora recessu.'

P. PAPINII STATII

(Is vigor ingenio, tanta experientia dextræ est.) Ultro audax animis intratque et obumbrat, et alte Assilit; ut præceps cumulo salit unda minantes In scopulos, et fracta redit, sic ille furentem Circuit expugnans: levat ecce, diuque minatur In latus, inque oculos : illum rigida arma caventem 780 Avocat, et manibus necopinum interserit ictum Callidus, ac mediam designat vulnere frontem. Jam cruor, et tepido signantur tempora rivo. Nescit adhuc Capaneus, subitumque per agmina murmur Miratur: verum ut fessam super ora reduxit 785 Forte manum, et summo maculas in vellere vidit, Non leo, non jaculo tantum indignata recepto Tigris: agit toto cedentem fervidus arvo

iniquis viribus congredientem ; tanta est animi fortitudo, et dextræ experientia. Ut aqua rapida mole invehitur in celsas rupes, et elisa remeat, sic ille assiliens circuit hunc furentem. Attollit ecce Alcidamas manus, et diu fingit impetere ad-versarii latera, et oculos. Avertit illum Capaneum observantem diros cæstus, ac astutus per intermedias manus adversarii infligit ei inexpectatum ictum, ac plaga notat mediam frontem. Jam sanguis fluebat, et tempora notantur tepido rivo. Capaneus non sentit adhuc, stupelque repentinum susurrum editum per multitudi-nem : verum ut forte retulit fatigatam manum supra vultum, et cernit in summo vellere sanguinem, non leo, non tigris recepta sagitta exarsit tanto furore. Ver-

......

1. Providus obsequio.-775 Unus Behot. experientia dextræ, omisso τφ est.-776 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. unus Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. instatque; alter Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. intratque. 777 Behott. 1. 2. minan-tis; optimus Barthianus: ecce et ulrumque minatur. Jortinus conj. minante, vel minanti.-781 Avocat Put. unus Behot. et meliores Barth. Evocat Dan .-782 Callidus nec mediam uterque Behot .--- 795 Dan. Put. Petav. Lang. Laur,

NOTÆ

776 Ultro audax animis] Suspectus versus Guyeto.

777 Assilit] Hinc Gallicum, Assaillir.

778 Furentem] Quidam codices, ferentem, et supple 'se.'

779 Circuit, &c.] Hic versus suspectus Guyeto cum tribus sequentibus, quos ineptos vocat, quare ro Circuit conjungendúm censet cum $\tau \hat{\varphi}$ ac mediam versus 782.

781 Interserit ictum] Medium manibus ictum fronti infert. Vetus Schol. Amare Papinium sic composita verba facile est notare. ! Serere ictum' dixit, exemplo Lucretii, et aliorum.

786 In vellere] Quia pentedactylos laneos habebant sub cæstibus, ut ait Lactantius.

Digitized by Google

1096

Præcipitatque retro juvenem, atque in terga supinat, Dentibus horrendum stridens, geminatque rotatas Multiplicatque manus : rapiunt conamina venti, Pars cadit in cæstus : motu Spartanus acuto Mille cavet lapsas circum cava tempora mortes, Auxilioque pedum : sed, non tamen immemor artis, Adversus fugit, et fugiens tamen ictibus obstat. Et jam utrumque labor, suspiriaque ægra fatigant. Tardius ille premit : nec jam hic absistere velox : Defectique ambo genibus, pariterque quierunt. Sic ubi longa vagos lassarunt æquora nautas, Et signo de puppe dato posuere parumper

sat ardens, ac urget per totum stadium juvenem retrocedentem, ac eum in tergum prosternit. Frendens dentibus immaniter, kterat, et multiplicat rotator ictus. Excipiunt venti nisus, pars in cæstus labitur. Lacon celeri motu capitis, pedumque ope declinat mille neces illalas circa cava tempora: sed non tamen oblitus disciplina fugit tergo hosti verso, et fugiens tamen ictibus resistit. Et jam opera, et æger anhelitus utrumque lassat. Ille Capaneus instat segnius, nec jam hic Alcidamas tam promtus ad resistendum, deficientibusque poplitibus ambo similiter conquierunt. Sic cum longa maris navigatio fatigavit errabundos nautas, et facto de puppe in-

NOTÆ

789 Atque in terga supinat] Non inde tamen victor Capanena, ut hoc loco videmus. Hinc fallitur Mercurialis artis Gymn. lib. 11. cap. 9. scrlbens in vetasta pugilum pugna vincere illum qui adversarium pugnorum ictibus in terram prosterneret; hoc solum verum erat in lucta.

792 Motu acuto] Supple capitis.

795 Adversus] Id est, non verso tergo, sed obverso in hostem vultu retrocedit : quod artis erat, non timoris.

. 797 Ille] Capaneus. Hic] Alcida-

mas.

798 Pariterque quierunt] Hæo quies sen pausa fiebat reparandis quæ concidebant animi corporisque viribus; postea redintegrabant certamen.

800 De puppe] A gubernatore. Nam pertica quædam est in navi, quam hortator remigum tenet, quam si incusserit, remiges non desinunt; si deposuerit, quiescunt a labore. Hanc 'Casteriam' Plautus nominavit in Asinaria: 'Quin pol si reposui remum sola ego in casteria.'

790

795

Brachia; vix requies, jam vox ciet altera remos-Ecce iterum immodice venientem eludit, et exit Sponte ruens, mersusque humeris: effunditur ille In caput: assurgentem alio puer improbus ictu Perculit, eventuque impalluit ipse secundo. 805 Clamorem Inachidæ, quantum non littora, tollunt, Non nemora: illum ab humo conantem ut vidit Adrastus, Tollentemque manus, et non toleranda parantem, Ite, oro, socii, furit: ite, opponite dextras, Festinate, furit, palmamque et præmia ferte: 810

dicio lacerti parumper requierunt ; vix est cessatum, jam alius clamor excitat remiges. Ecce rursus Alcidamas declinat Capaneum ruentem effrance, et evitat sponte cadens, collo in humeros immerso. Ille Capaneus labitur in caput. Callidus ephæbus forit alia plaga Capaneum erigentem se, et ipse palluit ob secandum successum. Argivi edunt ululatum, quantum non edunt ripa aut sylvæ ventis agitatæ. Adrastus, ut cernit illum Capaneum assurgentem, manusque erigentem, et non forenda molientem, Currite, precor, comites, rabie rapitur: vadite, manus objecite, properate, rubie rupitur, portate illi painam et præmium. Ut enim cerno, non desinet prims-

Delph.—803 Gronov. Diatr. p. 248. mersusque caput.—804 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. ceteri Barthiani: ac surgentem.—806 Optimus Barthianus: non sidera tollunt, et pro v. l. littora.—809 In optimo Barthii codice: Ite, ite, o

NOTÆ

801 Ciet remos] Excitat remiges ad resumendos remos.

803 Mersusque humeris] Inclinatus usque quo potest: sic 'mersa nare canes' apud Silium Italicum. Infra: 'Collaque demersere humeris.' Et hoc erat ex arte. La tête enfoncée dans les épaules.

865 Eventuque impalluit ipse secundo] Id est, ipse Alcidamas felici eventu hoc secundo perterritus fuit, se postea iratum furentemque recepto secundo ictu ferre non posset, quem antea ægre ac viz sustinuerat. 806 Inachidæ] Argivi.

[•] 810 Palmanque] Alize atque alize erant coronze in ludis; zeque tamen in omnibus palma Hieronicis dabatur, ut colligimus ex Polluce Onom. 1.111. c. 8. et Plutarcho Symp. Probl. 1. v111. Quest. 4. Quam palmam Hie-

ronicæ gererent. Sic beatus Joannes in Apocalypsi videt stantes martyres in conspectn Agai et ante thronum Dei, amictos stolis albis, et palmas in manibus corum. Ut confessores enim Christiani nominis, tanquam veri et legitimi Hieronicæ, post consummationem palmam martyrii erant adepti; cujus palmæ et in Martyrologio Romano crebra fit mentio, sicut coronæ, itemque apud alios Ecclesiasticos auctores. Inde mos observatus depingendi martyres cum palmis in manibus. Hæ palmæ una cum ceronis et muneribas in medio circo collocabantur, ut videre est apud Virgilium Æn. v. ' Munera principio ante oculos, circoque locantar In medio, sacri tripodes, viridesque coronæ, Et palmæ pretium victoribus.' Oblatumque manu thora-

Digitized by Google

Non prius effracto quam misceat ora cerebro, Absistet, video: moriturum auferte Lacona. Nec mora, prorumpit Tydeus, nec jussa recusat Hippomedon: tunc vix ambo conatibus ambas Restringunt cohibentque manus, ac plurima suadent. Vincis, abi: pulchrum est vitam donare minori. Noster et hic, bellique comes : nil frangitur heros, Ramumque oblatumque manu thoraca repellit Vociferans: Liceat! non has ego pulvere crasso, Atque cruore genas, meruit quibus iste favorem 820 Semivir, infodiam? mittamque informe sepulcro Corpus? et Œbalio donem lugere magistro? Dixit: at hunc socii tumidum et vicisse negantem Avertunt: contra laudant insignis alumnum Taygeti, longeque minas risere Lacones. Jamdudum variæ laudes et conscia virtus Tydea magnanimum stimulis ingentibus angunt.

quam permiscuerit vultum Laconis cum perrupto cerebro. Eripite periturum Spartanum. Nec cunctantur, Tydeus procurrit, nec Hippomedon abnuit imperium. Tunc ambo vix stringunt et coërcent suis conatibus illius manus, et plura dicunt : Junc amoo viz stringuit et coercent suis conatous titus manus, et puita atchit : Superas, recede. Gloriosum est dare visam imbeciliori. Et hic noster est, socius-que armorum. Nihil Heros his movetur, et manu rejicit frondem delatamque loricam, clamans: Non ego, liceat, perfodiam in sanguine, et in denso pulvere genas, quibus iste semihomo sibi conciliavit favorem ? mittamque in tumulum deformatum corpus, et dem deflendum Spartano magistro i inquit. Sed laure comites abducant ferocientem, et superasse inficiantem. Confra Spartani celebrant discipulum inclyti Taygoti, et multum irrident minas Capanei. Jamdudum diversa præconia, et cognita fortitudo stimulant immanibus aculeis fortem Tydeum. Ilte

socii, &c .- 811 Behott. 1. 2. Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. et meliores Barth. miscat ossa. -814 ' Mendosa utque hæ: sunt, nec enim est quod voci conatibus jungatur.' Barth. Hanc tamen servant lectionem om-nes libri, et scripti et impressi, nec mutavit Barthius. -815 Behott. 1. 2. et optimus Barthianus : prohibentque manus .- 819 Behott. 1. 2. has non ego ; optimus Barthianus ; nunc has ego.-820 Put. quibus ista juventa.-829 Marklan-

NOTÆ

temtor.

ca] Qui erat certaminis præmium.

825 Taygeti] Taygetus mons La-

826 Varias landes] Aut quas jam meruerant victores, aut quibus socii eum stimulabant.

811 Ora] Legunt alii ossa. 819 Licent] Exclamatio irascentis coniæ.

indignatione permixta. 822 (Ebalio magistro] Spartano Polluci. Vide supra vs. 743. Capaneus semper idem, nimirum Deorum con-

Digitized by Google

815

P. PAPINII STATII

Ille quidem et disco bonus, et contendere cursu, Nec cæstu bellare minor: sed corde labores Ante alios erat uncta Pale: sic otia Martis 830 Degere, et armiferas laxare assueverat iras. Ingentes contra ille viros, Acheloia circum Littora, felicesque Deo monstrante palæstras. Ergo ubi luctandi juvenes animosa citavit Gloria, terrificos humeris Ætolus amictus 835 Exuitur, patriumque suem : levat ardua contra Membra, Cleonææ stirpis jactator Agylleus, Herculea nec mole minor: sic grandibus alte Insurgens humeris, hominem super improbus exit. Sed non ille rigor, patriumque in corpore robur. 840

quidem doctus et disco certare et cursu, nec minus peritus cæstu contendere. Sed ipsi uncta palæstra præ aliis studiis cordi erat. Sic ille solitus erat transigere inducias Martis, et solvere bellicum furorem adversus fortes viros, super ripas Acheloi, in palæstris Des inventore fortunatis. Ergo cum generosus honor luctandi juvenes vocavit, Ætolus dejicit ab humeris horrendum pallium, et palrium suem. E contra Agylleus ferox genere Herculis attolit proceros artus, nec erat inferior quam Hercules corporis magnitudine : sic erectus celse ingentibus humeris supereminet hominem immanis. Sed non ca firmitas Herculis ei erat, ac paternæ vires in corpore.

dus ad Sylv. v. 3. 93. legit: sed cara labores, &c.--830 Pales Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et Grasser. Pale optimus Barthianus, Petrens. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. et sic etiam legit Marklandus loco citato.--838 Herculea non mole Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. unus Behot. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. Herculea nec mole alter Behot. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.

NOTÆ

830 Uncta Pale] Pales etiam palæstris præsidebat. Uncta] Ob oleo quo Athletæ ungebantur.

832 Acheloia Littora] Achelous enim fluvius alluebat Ætoliam, ut jam diximus, quæ erat Tydei patria.

833 Deo] Mercurio.

835 Terrificos amictus Exuitur, patriumque suem] Tydeus enim erat indutus pelle Calydonii apri, ut vidimus Theb. 1. Ætolus] Tydeus.

836 Levat ardua contra Membra] More pugilum. Virgilius Æn. v. Homerus in pugna Euryali et Epei Il. ¥.

837 Cleonææ] Herculeæ. Hercules enim 'Cleonæus' dictus fuit ab occiso immani leone prope Cleonas. Agylleus enim erat filius Herculis et filiæ Molorchi, qui erat pastor agri Cleonæi, quique Herculem illac transeuntem ad expeditionem leonis Nemæi hospitio susceperat.

840 Sed non ille rigor] Supple, 'erat Herculis.'

Luxuriant artus, effusaque sanguine laxo Membra natant: inde hæc audax fiducia tantum Œnidæ superare parem. Quanquam ipse videri Exiguus, gravia ossa tamen, nodisque lacerti Difficiles: nunquam hunc animum Natura minori Corpore, nec tantas ausa est includere vires. Postquam oleo gavisa cutis, petit æquor uterque Procursu medium, atque hausta vestitur arena. Tum madidos artus alterno pulvere siccant, Collaque demersere humeris, et brachia late Vara tenent. Jam tunc astu deducit in æquum Callidus, et celsum procurvat Agyllea Tydeus Summissus tergo, et genibus vicinus arenæ. Ille autem Alpini veluti regina cupressus

Membra crassescunt, et artus diffusi natant in molliori sanguine. Inde hæc Tyded audax fiducia vincendi tam procerum adversarium. Licet ipse parvus videatur, dura ossa tamen sunt, et brachia musculis aspera. Nunquam natura ausa est indere talem animum et tantum robur in tum exigus corpore. Postquam cutis oleo uncta est, uterque procurrit in medium campum, et induitur sunta arena : tum arefaciunt uda corpora injecto sibi invicem pulvere. Demisere colla intra humeros, et late tenent curvos lacertos. Jem tunc astutus Tydeus dolo deducit in planum procerum Agylica, et inclinans dorsum, ac genua terræ admovens, facit ut Agylleus se duplicet. Ille autem, Agylleus, erat ut cupressus regina Alpini cacuminie, quæ depri-

-842 ' Mendosam hanc vocem esse suspicor ex optimis membranis, in quarum principibus legitur, trinum: in aliis thum. Sane 7d parem videatur aliam vocem postulare. Non tamen auctores sumus aliquid mutandi,' Barth. -851 Curra tenent Lang. Laur. Buslid. Put. Petav. unus Behot. alii Barthiani, Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. Vasta tenent alter Behot. et Dan. Vera tenent optimæ Barthii membranæ, Lipsian. Petrens. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth, Veen. et Delph.-854 Unus Behot.

NOTÆ

841 Effusaque Membra] Plana, non torosa. Sanguine laxo] Cutem enim fluentem efficit mollior sanguis.

842 Inde hæc audax fiducia] Quia Agylleo, etsi procero, par animi, neque membrorum robur inerat.

843 Œnidæ] Tydeo Œnei filio.

847 Postquam oleo gavisa cutis] Notissimus mos Athletarum oleo et postea ceromate corpus inungendi.

849 Allerno] Post oleum sumtum, vel quem inse invicem inspergebant

ac jaciebant athletæ.

851 Vara] Quidam codices Curva. Et expressit luctatorum habitum; nam vara seu curva tenebant brachia, ut complecterentur adversarium, prosternerentque in terram, in quo victoria consistebat. Deducit in equum] Deflectit, ut sibi æquet, astu sperans victoriam.

853 Summissus tergo] Inclinans dorsum suum, ut se Agylleus incurvaret.

850

845

Digitized by Google

Verticis, urgentes cervicem inclinat in Austros, 855 Vix sese radice tenens, terræque propinquat, Jamdudum ætherias eadem reditura sub auras: Non secus ingentes artus præcelsus Agylleus Sponte premit, parvumque gemens duplicatur in hostem : Et jam alterna manus, frontemque, humerosque, latusque, 860 Collaque, pectoraque, et vitantia crura lacessit. Interdumque diu pendent per mutua fulti Brachia, nunc sævi digitorum vincula frangunt. Non sic ductores gemini gregis horrida tauri

Bella movent: medio conjux stat candida prato

mit caput ob instantes ventos, vix sese stirpe retinens, et terræ accedit, jamdudum eadem reditura ad cælestes auras. Haud aliter procerus Agylleus ultro contrahit ingentia sua membra, et anhelans procurvatur in parvum adversarium. Et jam manus invicem infestat frontem, armos, latus, cervicem, pectoraque, ac deelinantia crura. Et interdum diu suspenduntur innixi per mutuos lacertos; nunc asperi disrumpunt complexus digitorum. Non sie tauri rectores duorum ammenlorum dira pralia conserunt. Alba vacca stat in medio campo vietorem opperiens : rabidi

veluti Alpini.--845 'Vera scriptura in unito nostro libro est urentes.' Barth. --866 'Melius, et roù Ilourroù, quod est in optimis membranis: terramque propinquat.' Idem.--863 Gronovius in Diatr. p. 240. ed. Hand. vincula fallunt.--865 Unus Behot. conjunx stans.--866 Victoren expectat alter Behot.--868

NOTÆ

854 Alpini Verticis] Alpes notissimi montes Galliam ab Italia dirimentes. *Cupressus*] In Alpibus nullas esse cupressus notat Guyetus. Sed hic una species arboris pro altera.

1103

859 Gemens] Gallice, geignant. Non pugilum modo aut cursorum, sed ceterorum quoque Athletarum commune fuit, ut exclamarent vel potius ingemiscerent. Cicero Tusc. Quæst. lib. I. 'Nec vero unquam,' inquit, 'ne ingemiscit quidem vir ac sapiens, nisi forte ut se intendat ad firmitatem, ut in stadio cursores exclamant quam maxime possunt : faciunt idem cum exercentur athletæ. Pugiles etiam, cum feriunt adversarium, in jactandis cæstibus ingemiscunt, non quod doleant, animoque succumbant, sed quia profundenda voce omne corpus intenditur, venitque plaga vehementior.' Sic et Theb. I. de Polynice ac Tydeo certantibus. 'Ni rex inselitum clamorem et pectore ab alto Stridentes gemitus:' et supra de Capaneo, et Alcidamante; 'Et jam utrumque labor, suspirlaque ægra fatigant.' Sic et gemitus apud Senecam Epist. 57. 'Sic et artifices gemunt, cum fortiter feriunt.' Parvum in hostem] Tydeum.

865

860 Et jam alterna manus] Id est, invicem se manibus apprehendunt, ac lacessunt.

863 Vincula] Nexus, complexus, complicationes dicunt etiam.

865 Conjux candida] Vacca conjux futura victoris.

Victorem expectans: rumpunt obnixa furentes Pectora, subdit amor stimulos, et vulnera sanat. Fulminei sic dente sues, sic hispida turpes Prælia villosis incunt complexibus ursi. Vis eadem Œnidæ: nec sole, aut pulvere fessa 879 Membra labant: riget arcta cutis, durisque laborum Castigata toris: contra non integer ille Flatibus alternis ægroque effœtus hiatu Exuit ingestas fluvio sudoris arenas, Ac furtim rapta sustentat pectora terra. Instat agens Tydeus, fictumque in colla minatus Crura subit: cœptis non evaluere potiri Frustratæ brevitate manus: venit arduus ille

lacerant sibi invicem obluctantia pectora; libido aculeos admovet, et plagas curat. Sic rabidi sues dentibus, sic fædi ursi committunt pilosis nexibus hirta certamina. Idem vigor Tydeo: nec lassi artus fatiscunt ardore solis, aul pulore: cutis con-tracta riget, constans musculis labore induratis. E contra ille Agylleus, non integris viribus, crebro anhelitu, et enectus difficili respiratione, excutit rivis sudoris insper-sam arenam, et roborat pectus arrepto clam puloere. Tydeus urget illum versans, et simulans intendere ictum in cervicem, crura invadit. Manus exiguitate elusæ non potuerunt destinata perficere. Procerus ille Agylleus venit desuper, et occulta-

Fulmineo Dan. Put. ' In omnium optimo codice scriptum offendo : Fulminei sic dente apri. Scripsisse Papinium existimo : Fulminei sic dentis apri.' Barth. -871 Unus Behot. durisque laborat.-873 In eodem codice : effectus hiatu.-874 Expulit optimus Barthianus.-876 Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behott. 1. 2. alii Barthiani, Venett. Rom. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Lindenbrog. Cruc. Grasser. et Amstel. ictumque in colla ; et

NOTÆ

867 Et vulnera sanat] Id est, ut dicit Noster Theb. III. ' Crudosque vetat sentire dolores.'

868 Fulminei sues] Poëtæ vocant sues falmineos, quod more fulminis irati obvios prosternant. Noster etiam Theb. II. ' Fulmineosque sues.' Et Martialis: 'Fulmineo spumantia apri sum dente peremta.'

869 Fluvio sudoris arenas] Supra: 'Atque hausta vestitur arena.'

876 Fictumque [ictumque] in colla minatus] Lege fictum, ait Gronovius, ex optimis, fictumque in colla minatus. Valerius Flaccus in certamine Pollucis et Amyei : ' Dextramque parat, dextramque minatus Tyndarides : redit huc oculis et pondere Bebrix, Sic ratus, ille autem celeri rapit ora sinistra.' Noster lib. x11. 'Fictumque ac triste renidens.'

P. PAPINII STATIC

Desuper, oppressumque ingentis mole ruinæ Condidit: haud aliter collis scrutator Iberi Cum subiit, longeque diem, vitamque reliquit, Si tremuit suspensus ager, subitumque fragorem Rupta dedit tellus, latet intus monte soluto Obrutus, ac penitus fractum obductumque cadaver Indignantem animum propriis non reddidit astris. Acrior hoc Tydeus, animisque et pectore supra est. Nec mora, cum vinclis onerique elapsus iniquo Circumit errantem, et tergo nec opinus inhæret : Mox latus, et firmo celer implicat ilia nexu ; Poplitibus genua inde premens evadere nodos Nequicquam et lateri dextram insertare parantem

vit hunc obrutum pondere immanis casus. Non secus perfossor Iberi montis, cum in montem penetrat, longe descrit lucem vitamque, si suspensus campus trepidat, et scissa terra edi trepentinum stridorem : conditur intus oppressus lapso monte, et corpus omnino perruptum ac elisum non restituit propris sideribus irascentem animam. Ardentior hoc Tydeus, jam eminet animo, et pectore. Nec mora, cum statim emersus e nexibus, et gravi pondere, circuit errantem, et inopinus affigitur dorso ejus : mox egilis illigat latus et lumbos adversarii valido vinculo, inde genua poplitibus suis stringens, firmus levat in sublime terribilem visu ac supendam mo-

879 Malit Gronovius : ingentis more ruinæ.—880 Concidit haud aliter Put.— 881 Unus Behot. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. et edd. vett. relinquit.—882 Optimæ Barthii membranæ : subitumve fragorem, quod ille probat.—885 Multi codd. et edd. vett. animam...-886 Unus Behot. animisque et corpore.—888 Circuit edd. vett. et ita Gronov. in Diatr. p. 140.—890 In

NOTÆ

879 Ingentis mole ruinæ] Sic quidem et scripti: mavult tamen Gronovius ingentis more ruinæ. Noster Theb. v11. 'Properatur in hostem More fugæ.'

880 Collis scrutator Iberi] Aurifodinæ enim erant tunc temporis in Iberia, sen nunc Hispania, sic dicta ab Ibero fluvio, hodie Ebro.

885 Indignantem animum] Putabant veteres mollium hominum ac puerorum animas indignari, quod de hac vita discedant. Virgilius Æneid. xir. 'Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.' Propriis non reddidit astris] Id est, superis astris, sub quibus vivebat, et e quibus animam hauserat, ut vidimus Theb. v. 'Animam quibus hauseris astris;' sed astris inferis, et subterraneis : quod a Virgilio sumsit, qui de inferis ait : 'Solemque suum, sua sidera norunt.'

886 Animisque et pectore supra est] Licet infra sit corpore.

887 Onerique elapsus iniquo] Subductus gravi ponderi. 'Iniquum' enim grave dicitur. Virgilius: 'et iniquo pondere rastri.'

880

890

885

THEBAIDOS LIB. VI.

التيب والاستحماد ستعملهم

- **T** - **'**

Improbus, horrendum visu ac mirabile pondus, Sustulit. Herculeis pressum sic fama lacertis Terrigenam sudasse Libyn, cum fraude reperta Raptus in excelsum, nec jam spes ulla cadendi, Nec licet extrema matrem contingere planta. Fit sonus, et lætos attollunt agmina plausus. Tunc alte librans inopinum sponte remisit, Obliquumque dedit, procumbentemque secutus Colla simul dextra, pedibus simul inguina vinxit. Deficit obsessus, soloque pudore repugnat. Tandem pectus humi, pronamque extensus in alvum Sternitur, ac longo mœstus post tempore surgit, Turpia signata linquens vestigia terra.

lem Agylleum conantem nexus effringere, ac lateri dextram interponere. Sic ferunt Africanum terra ortum laborasse constrictum inter brachia Herculis, cum sublatus fuit cognitis dolis, nec ei jam spee erat ulla labendi, nec permittitur purentem tangere extremis pedibus. Clamor oritur, ac spectatores edunt alacrem applausum. Tunc Tydeus, cum Agylleum celse suspensum tenuisset, ultro laxavit eum præter expectationem, et transversum posuit, et cadentem secutus innectit cervicem dextra sua, et crura ejus pedibus suis. Oppressus deficit, et resistit sola verecundia. Tandem exporrectus in pectus, et in pronum ventrem ad terram affigitur, ac tristis erexit se longo post tempore, linquens facdas metas in tellure impressa. Tydeus au-

optimo codice legitur, evadere nodo.-902 Tandem pressus humi Petav. Behot. 1. Behot. 2. pro v. l. Lang. Laur. Buslid. Lipsiau. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. Tandem pectus humi Behot. 2. Dan. Put. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. pronamque re-

NOTÆ

Stat.

893 Herculeis pressum sic fama lacertis Terrigenam Libyn] Alludit ad fabulam Antæi, quem Hercules in aëre suspensum suffocavit, cum animadvertisset illum contactu terræ, cujus filius erat, vires novas sumere. Libycam illam palæstram eleganter ostendit nummus antiquus. Libyn] Quia Antæns regiam habebat apud Lyxon urbem Mauritaniæ, quæ pars Africæ.

894 Fraude reperta] Antæus, cum viribus deficere se sentiebat, ad terram de industria cadebat, unde novum robur resumebat, recensque ad

Delph. et Var. Clas.

pugnam revertebatur, quo deprehenso ab Hercule, tamdiu suspensum in aëre tenuit, quoad expiravit. Quod creditum, ait Solinus, de Antæo, 'quod implicandis explicandisque nexibus humi melius sciens, veluti genitus matre terra dictus fuit.'

902 Tandem pectus [pressue] humi] Meliores codices habent: Tandem pectus humi. Recte sane, sive jungas extensus pectus et in pronam alvum : sive extensus in pectus et pronam alvum. Gronovius.

4 A

895

1105

P. PAPINII STATII

1106

| Palmam autem dextra, lævaque nitentia dono
Arma ferens Tydeus: Quid si non sanguinis hujus
Partem haud exiguam (scitis) Dircæus haberet
Campus? ubi hæ nuper Thebarum fædera plagæ?
Hæc simul ostentans, quæsitaque præmia laudum	905
Dat sociis : sequitur neglectus Agyllea thorax.	910
Sunt et qui nudo subeant concurrere ferro.	
Jamque aderant instructi armis Epidaurius Agreus,	
Et nondum fatis Dircæus agentibus exul.	
Dux vetat Iasides: Manet ingens copia leti,	
O juvenes: servate animos, avidumque furorem	915
Sanguinis adversi: tuque o, quem propter avita	
Jugera, dilectas cui desolavimus urbes,	.•
Ne, precor, ante aciem, jus tantum casibus esse,	
Fraternisque sinas (abigant hoc numina!) votis.	
Sic ait: atque ambos aurata casside ditat.	920

tem portans dextra palmam et sinistra arma fulgentia ait: Quid si ager Dircæus, (ut actitis,) ubi hæc nuper accepi vulnera fæderis Thebani, non exhausisset haud parvam partem hujuace sanguinis? Hæc simul monstrans, et dat comitibus ferenda laudum innignia, quæ nactus erat. Agylleus donatur vili lorica. Sunt et qui ingrediuntur campum certaturi nudis ensitus. Jamque armis muniti prosilierant Agreus Epidaurius, et profugus Thebanus, fatis nondum impellentibus. Rex Iasides prohibet : Superest magna copia mortis, o juvenes : retinete animos, rabiemque inhiantem hostili cruori. Et tu, propter quem patrios campos et caras civitates exhausimus, ne, oro, permittas ante pugnam tuntum potestatis esse fortunæ ac votis fratris: avertant hoc Superi! Sic inquit, et utrumque donat aurata galea. Tunc, ne

tensus optimus Barthianus.—908 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. ubi hæc nuper. —911 In quibusdam codd. jubeant.—916 Sanguinis aversi Venett. 3. 4. Aldd. Colin. Gryph. et Basil. mutavit Bernartius ex codd.—920 Sic ait atque

NOTÆ

906 Quid si non sanguinis hujus, &c.] Notat insidias quas illi quinquaginta sibi struxerant, 'suis quas ultus in armis erat.' Vide finem Theb. II.

907 Dircæus] Thebanus.

909 Præmia laudum] Id est, unde tot laudes illi contingebant.

910 Dat sociis] Ferenda scilicet. Sequitur] Conceditur illi, datur. Virgil. Æn. x1. 'Nec parva sequetur Gloria delectos Latio et Laurentibus arvis.' Neglectus] Præ donis Tydeo datis nullius pretii habendus, vel vilis et vetus.

913 Dircæus exul] Polynices.

914 Iasides] Adrastus, ab Iaso rege Argivorum sic dictus.

916 Tuque] Polynicem generum alloquitur.

917 Desolavimus] 'Desolare,' spoliare, frequenter. Virgil. 'Sat funera fusi Vidimus, ingentes et desolavimus agros.' Ipsum etiam proprio certamina festa labore Dignari, et tumulo supremum hunc addere honorem, 925 Hortantur proceres: ac. ne victoria desit Una ducum numero, fundat vel Lycia cornu Tela rogant, tenui vel nubila transeat hasta. Obsequitur gaudens, viridique ex aggere in æquum Stipatus summis juvenum descendit: at illi 930 Pone leves portat pharetras et cornua jussus Armiger: ingentem jactu transmittere circum Eminus, et dictæ dare vulnera destinat orno. Quis fluere occultis rerum neget omina causis?

gener inhonoratus abiret, imperat excelsa ejus tempora insigni regio evinciri, eum-que proclamari alta voce debellatorem Thebarum. Horridæ Parcæ occultabant arcana præsagia. Primores etiam rogant ipsum Adrastum honorare sacrum ludicrum propria opera, et adjicere hanc ultiman gloriam sepulcro, ac, ne victoria desit uni e ducibus, orant, vel emittat arcu Lycia tela, vel secet nubes levi hasta. Auscultat libens, et cinctus corona præcipuæ pubis descendit ex viridi tumulo in æquum. Armiger vero jussus pone fert illi arcum, et leves pharetras. Ille sibi proponi jactu longe trajicere immensum spatium, et ferire designatam ornum. Quis inficietur rerum præsagia proceders so abditis causis? Fata komini deteguntur, attendere

utrumque aurata optimus Barthianus.-921 Tum genero unus Behot.-923 'In optimo libro renuebant ; nihil tamen mutandum existimo.'-934 Quatuor hi versus, 934. 935. 936. 937. ponuntur post versum 941. in Lang. Laur. Bus-lid. Lipsian. optimo Barth. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. et Gevart. probante Barthio. In Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. ceteris Barthianis, Lindenbrog. Cruc. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph. habentur ut in

NOTÆ

921 Tunc genero] Ut ceteri duces vicerant in aliquo genere certaminis, et hoc in bonum omen acceptum fuerat ad futurum bellum, jussit etiam Adrastus generum coronari et proclamari Thebarum victorem in futurum omen victorise; sed illa funestissima fuit, cum Polynices, ad cujus mortem alludere videtur Poëta, non fratri in ultima pugna superfuit, nisi pauculis momentis : quod msinuat his verbis vs. 920. Diræ retinebant omina Parca] Id est, quicquid opina-

Victorem.

rentur homines de victoria Polynicis, Parcæ retinebant omina, id est, noluerunt dare certa omina, hunc victoriæ superfuturum. Ceterum hos tres versus quibusdam, ut Guyeto, non vacant suspicione. Quid enim, ait ille, triumphum ante victoriam canit Adrastus ? quid ' diræ ?' Quid vult dicere?

922 Voce] Præconis. Peyraredus. 924 Ipsum] Adrastum.

927 Lycia cornu Tela rogant] Vide supra vs. 645.

1108 P. PAPINII STATII THEBAIDOS LIB. VI.

Fata patent homini : piget inservare, peritque935Venturi promissa fides : sic omina casumFecimus, et vires auxit Fortuna nocendi.Campum emensa brevi fatalis ab arbore tacta,Horrendum visu, per quas modo fugerat auras,Venit arundo retro, versumque a fine tenorem940Pertulit, et notæ juxta ruit ora pharetræ.Multa duces errore serunt : hi nubila, et altosOccurrisse Notos : adverso roboris ictuTela repulsa alii.Penitus latet exitus ingens,Monstratumque nefas : uni remeabile bellum,945Et tristes domino spondebat arundo recursus.

negligitur, et fides ostensa futuri evanescit. Sic omnia casui attribuimus, et fortuna auget polestatem nocendi. Portentosa sagitta transgressa agrum (res dira aspectu) redit retro remissa a parva arbore, per eandem viam per quam fuerat vibrata, et redevndo conservavit a termino impetus tenorem, et calit juxta os notæ pharetræ. Multa duces dicunt inscitia. Hi nubes, et sublimes ventos obviam venisse, et sagittæm retorsisse. Alii sagittæm remissam repercussu ictæ arboris. Admirabilis eventus omnino occultatur, ostensumque prodigium unum e bello rediturum; et sagitta portendebat domino mæstam reversionem.

textu.--034 In quibusdam Lindenbrogtame, euns Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. omnia causis ?--936 In iisdem libris: sic omnia casum; quod habent etiam Dan. Put. Petav. Lang. Laur. et Buslid. Doctissimus Gul. Canterus, Nov. Lect. lib. I. cap. 8. omina hic legendum censuit; et ita habetur in utroque Behot. quorum alter exhibet casu.--937 Put. hausit fortuna; et sic unus Barth. sed pro v. l. duxit, cum glossa haurit.--938 Unus Lindenbrogii : emissa brevi.--942 ' Prorsus legendum, ut optimæ aliæque membranæ præferunt, errore serunt.' Barth. Ita quoque unus Behot. errore ferunt in edd. vett.--946 Marklandus ad Sylv. 11. 6. 3. distinguit: Monstratumque (nefas f) uni, §c.

NOTÆ

934 Quis fluere occultis, &c.] Quædam exemplaria hos quatuor versus in locum quatuor sequentium transtulerunt, et vice versa. Mens vero: Numen certis indiciis et manifestis præsagiis res futuras hominibus indicare, eisque eventus rerum patere, si velint attendere: quo neglecto, ea quæ nobis accidunt casui ascribimus, et sic fortuna amplum nobis nocendi locum habet, cum non caveamus ea quæ nobis cavenda satis Dii indicant, si observaremus. Omnis [Qui-

- dam legunt omina.

935 Inservare] 'Servare' augurale verbum. Cicero pro Domo sua: 'Negant fas esse agi, cum de cœlo servatum sit.' Componit hic Papinius, quod et fecit Theb. vIII. 194. ' Elysias dedit inservare volucres.'

942 Serunt [ferunt] Quidam: serunt, sermonom serere.

946 Et tristes domino spondebst arundo recursus] Solus enim Adrastus, e tot ducibus, domum reversus est turpi fuga.

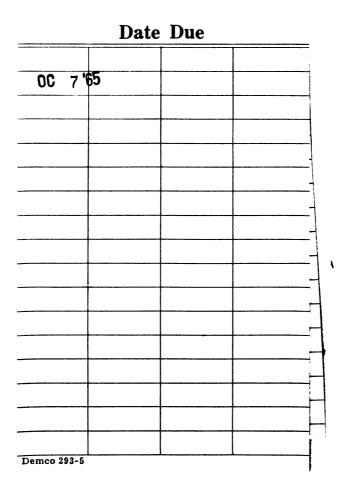
Digitized by Google

.

.

•

. .

١

۲

•

